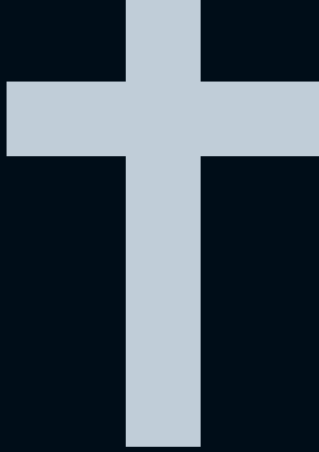

Ulibra wi
Naşibađi

New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

Ulibra wi Naṣibaṭi

New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mankanya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mankanya

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 30 Dec 2021
a40dd8c3-0687-5ed7-bd1a-ef16ae8e3b9c

Contents

MACI	1
MARKUT	45
LUK	71
YOWAN	117
ULEMP	150
ROM	194
1 KORINT	214
2 KORINT	233
GALATIYA	245
EFEF	253
FILIP	260
KOLOF	265
1 TETALONIK	270
2 TETALONIK	275
1 TIMOTE	278
2 TIMOTE	284
TIT	288
FILEMON	291
HEBERË	293
YAKOB	308
1 PIYEER	314
2 PIYEER	320
1 YOWAN	324
2 YOWAN	329
3 YOWAN	330
YUDA	331
Uko wi bayuujun	
Yowan	333

Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun. Maci awoon nako-braar daaşa i Yetu abiiñ adu adola kë akak naṭaşarul. Maci awo alon ṭi banjañan biki Yetu ajakun aji baya bado kaṭup Uṭup Ulil Unuura babot baṭooran pntuk pi banfiyaaruñ du dko di bakyahan. Maci aṭup ṭi ulibra wi jibi Yetu abukiin, na uko wi adolon ṭi umundu wi na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭ pi nul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup na bañaan na mntëñ, ajeban bamaakal, adook ṛntaayi, ado iko itum maakan iñonarënaan ṭi kadun ki bañaan. Maci aṭup Uṭup Ulil Unuura wi pa bayiṭul bayuday kadi-imanaan baka kë na manjoonan Yetu awoon nabuuran bañaan i baṭupar Naşibaṭi batarun aṭiiniyaan ṭi Ulibra wi Naşibaṭi, kë iko yi baṭupun ṭi a bti ji abi ado kabi, idolanaa. Ul awoon naşih ambiin awo i kabi. Uko mënṭ ukaan kë bañaan babi bawut katimul adola « Abuk Dayiṭ », ṭiki Dayiṭ abiiñ awo naşih naweek i bañaan biki Iṭrayel, banwoon bañaan biki Naşibaṭi. Kë wi Yetu adoon adiiman bañaan biki Iṭrayel uko wi Pşih pi Naşibaṭi, baweek biki baka badoon apok pok Yetu. Wi Yetu akeṭun, badook baṭaşarul aneenan baka bakak baneej du dko dñehanaani di baka. Bukal kë başë wayşër ṭi umundu aṭup bañaan bti Uṭup Ulil Unuura.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pntaali pi Yetu na kabuka ki nul (1.1–2.23)
2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1-12)

3. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.13–4.11)
4. Yetu aṭup uko unklun kabi, ajeban bamaakal, ado mlagre du Galilay (4.12–18.35)
5. Yetu apëna Galilay pya Yerutalem (19.1–20.34)
6. Kanëm kabaañşani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayëş pi bawayşulun na pkeṭul (21.1–27.66)
7. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (28.1-20)

Pntaali pi Yetu

¹ Pntaali pi Yetu Krittü, anwoon abab *Dayiṭ naşih abot awo abab *Abraham pii pi : ² Abraham abuk Itaak, Itaak abuk Yakob, Yakob abuk Yuda na babak aşin*. ³ Yud abuk Peret na Fera. Tamar* awoon anin baka, Peret abukun Hetron, Hetron abuk Ram. ⁴ Ram abuk Aminadab, Aminadab abuk Naaton, Naaton abuk Falmon. ⁵ Falmon abuk Boot, Anin Boot awo Rahab*. Boot abuk Obed. Anin Obed awo Rut*. Obed abuk Yete ; ⁶ Yete abuk Dayiṭ naşih.

Dayiṭ abuk Falomon, anin Falomon abiiñ awo ahar Uriye*. ⁷ Falomon abuk Roboham, Roboham abuk Abiya, Abiya abuk Ataf. ⁸ Ataf abuk Yotafat, Yotafat abuk Yoram†, Yoram abuk Otiyat ; ⁹ Otiyat abuk Yohatam, Yohatam abuk Akat, Akat abuk Hetekiyat ; ¹⁰ Hetekiyat abuk Manate, Manate abuk Amon, Amon abuk Yotiyat ; ¹¹ Yotiyat abuk Yekoniya na babak aşin ṭi wal wi bamobun bañaan biki *Iṭrayel aṅooṭ utaak wi Babilon.

¹² Wi bamobun bañaan biki Iṭrayel ayaanaan Babilon, Yekoniya abuk Falatiyel, Falatiyel abuk Forobabel. ¹³ Forobabel abuk Abiyud, Abiyud abuk Eliyakim, Eliyakim abuk Ator. ¹⁴ Ator abuk Fadok, Fadok abuk Akim.

* **1:2** Yuda na babak aşin : Biinṭ iñeen na batëb biki bawo baweek biki kntaali ki Iṭrayel. * **1:3** Natenan ṭi Ujuni 38.27-30. * **1:5** Natenan ṭi Yotuwa 2. * **1:5** Natenan ṭi Rut. * **1:6** Natenan ṭi 2 Famiyel 12. † **1:8** Yotafat abuk Yoram : Na manjoonan Yotafat awo ateeş aşin Yoram.

Akim abuk Eliyud, ¹⁵ Eliyud abuk Eleyatar, Eleyatar abuk Mathan, Mathan abuk Yakob[†]. ¹⁶ Yakob abuk Yotef, ayin *Mariya, ambukun Yetu i bajaan badu Krittu.

¹⁷ Iwuun injunun du Abraham te Dayit iwo ifeen na ibaakër ; injunun du Dayit te wal wi bamobun bayuday ayaanaan Babilon, iwo iwuun ifeen na ibaakër, injunun du wi bamobnun baka ayaanaan Babilon te ubuka Krittu, iwo iwuun ifeen na ibaakër.

*Kabuka ki Yetu
(Luk 2.1-7)*

¹⁸ Yetu abuka hënk : Mariya anin ajokar na Yotef. Kë, wi bawoon baandobi niimar, kë Uhaaş wi Naşibaţi uşë do kë Mariya awo na kayinj. ¹⁹ Yotef anjokulun, anwoon ñiint natool abot awo aanjal ppeeta ti kadun ki bañaan, aji ti uşalul agar baniw na a bë aanktup bañaan. ²⁰ Jibi awoon na uşal wan, kë uwanjut wi Ajugun ulon uşë pën awinana ti ntaafi aji na a : « Yotef, abuk Dayit, kkali pyeenk Mariya du katohu, awo aharu. Uhaaş wi Naşibaţi ukaan kë awo na kayinj. ²¹ Alun kabuk napot ñiint, i iktuun katim ki Yetu\$, tiki ul aklun kabuuran pntaali pi nul ti ipekadu yi pa. »

²² Iko mënt bti iyuuw kë uko wi Ajugun abiiñ aţup aţëpna ti *naţuparul idolanaa, aji : ²³ « *Ñaaţ anwoon aamme ñiint alun kawo na kayinj, kabuk napot ñiint, balun kaţu'a katim ki Emanuwel* »^{*} uwoon: « Naşibaţi awo ti ptoofun. »

²⁴ Wi Yotef atenuñ, ado jibi uwanjut ujakulun: ajej Mariya kë awo aharul ²⁵ aşë wo aanwinar na a kë adoo buk napot ñiint i aţuun katim ki Yetu.

2

Bayaanţ banwoonun umayar unuur babi pwin Yetu

¹ Yetu abuka du ubeeka wi *Betleyem du utaak wi *Yuda, ti wal wi *Herod awoon naşih. Ti wal mënt wun, kë biint bame njah başë penna umayar unuur aban ti Yerutalem, ² aşë hepar aji : « Tuñ di di Naşih i bayuday ambukiin awoon ba? Nwin ujah wi nul du utaak wi nun, aşë bi pdëmana. »

³ Wi Herod naşih atiinkun uko wan, ayewlaa ukaan kë bañaan biki Yerutalem bti bakak ayewla.

⁴ Ado *baţejan baweek na *bajukan Bgah bti kë bayiti, aşë hepar baka dko di *Krittu awoon i kabuknaana. ⁵ Kë bateema aji : « Du Betleyem du utaak wi Yuda, wan wi wi *Naţupar Naşibaţi apiitun:

⁶ *“Iwi Betleyem, mboş mi utaak wi Yuda mënt iwoon ufët umpoţëtaanun ti Yuda;*

ti iwi di naşih akpënnun ul akwoon nayafan i Itrayel, pntaali pi naan.”^{*} »

⁷ Wal mënt kë Herod aşë bop adu biint bame njah, ado kë baţupa bnuura wal wi ujah ujaan upën.

⁸ Wi wi aşaan ado baka kë baya du Betleyem, aji na baka : « Nayaan nahepar bnuura ti uko wi napot mënt, woli naya wina, nabi kaţupën, nhilna kak nya ndëmana. »

⁹ Wi naşih ajakun han, kë başë ya ; wi wi ujah wi babiin awin uşaan apën, awo ti kadun ki baka, te adoo ya atañ na dko di napot awoon aşë naţ. ¹⁰ Wi bawunun ujah aşë lilan maakan. ¹¹ Baneej ti katoh, awin napot na Mariya anin, aşë njup adëmana. Bahaabëş wal mënt nmañ ni baka apënan da uwuuru, na mnkulan*, na ukëra ujun ulil pţëkëñ, aţena. ¹² Kë Naşibaţi aşë

[†] 1:15 Kajunna ti Forobabel te Yakob, Maci alut iwuun itum. \$ 1:21 Yetu : dawoon; « Ajugun abuuran. » * 1:23 Itayi 7.14. * 2:6 Mike 5.2. * 2:11 Mnkulan : Manwo pñaak pi mnko, pi bajaan bakayan. Udu wi pa ulil pţëkëñ. Pñaak mënt patam maakan.

diiman baka ti n̄taafi kē baanwo i kakak du Herod, wi wi baṣaan aṭēpna bgah blon akak utaak wi baka.

Yotef na aharul baṭi na abuk baka aya Ejiptu

¹³ Wi biinṭ bame njah bayaan, kē uwanjut wi Ajugun uṣē pēn awinana ti n̄taafi ṭi kadun ki Yotef aji na a : « Naṭiin, ijej napoṭ na anin, naṭi naya Ejiptu, iṭo da te wal wi nji kabiinṭ kaṭupu, ṭiki Herod abi kado karab napoṭ pa pfiṇa. » ¹⁴ Kē Yotef anaṭa na utejan, ajej napoṭ na anin kē baya Ejiptu. ¹⁵ Baya ṭo da te wal wi *Herod akeṭun. Uko mēnṭ uyuuj kē uko wi Ajugun abiinṭ aṭup aṭēpna ṭi *naṭuparul udolana : « *Du Ejiptu di di nduunuj abuk naan* »^{*}

¹⁶ Wi Herod ammeen kē bame njah baguura, adeebaṭ maakan. Ayil wal mēnṭ du Betleyem na ṭi n̄fēt n̄an̄ogun da bti aji bafinṭ bapoṭ biinṭ bti banwoonṭ baampel n̄subal n̄tēb, ṭiki bame njah baṭupa wal wi napoṭ abukiinṭ. ¹⁷ Hēnk di di uko wi Yeremiya Naṭupar Naṣibaṭi abiinṭ aṭup udolaniinṭ:

¹⁸ « *Pdiim pi n̄aṭ alon patiinkana du ubeeka wi Rama,*

n̄wooni na m̄nṭēg mwweek :

Rakel akwooniirunṭ babukul ;

aṣē nooran pyompan,

ṭiki bakaṭi. »^{*}

Yotef awoona Ejiptu abi afēt ṭi Naṭaret

¹⁹ Wi *Herod akeṭun, kē uwanjut wi Ajugun uṣē pēn awinana ṭi kadun ki Yotef ṭi n̄taafi du Ejiptu. ²⁰ Uji na a : « Naṭiin, ijej napoṭ na anin, nakak utaak wi *Itrayel : banjalunṭ pfiṇ napoṭ bakaṭi. » ²¹ Kē Yotef anaṭa ajej napoṭ na anin, akak Itrayel. ²² Kē wi ameen kē *Arkelayut ahiiunṭ utaak wi *Yuda wi Herod aṣin akeṭun, kē aṣē ṭi pya da. Naṣibaṭi ayuuja ṭi n̄taafi kē awo i kaya utaak wi *Galilay†. ²³ Aya afēt

du ubeeka ulon wi bajaanṭ badu *Nataret, hēnk uko wi *baṭupar Naṣibaṭi bajakunṭ udolanaa : « *Alunṭ kadu'ana n̄iinṭ i Nataret. »*

3

Yowan Nabattaar aji na baṅaanṭ bawut pjuban baṭēlēṣ n̄bida

(Markut 1.1-8; Luk 3.1-18; Yowan 1.19-28)

¹ Wi n̄subal n̄tum n̄aṭēpun, kē *Yowan Nabattaar aṣē pēn awinana, aṭup du *pndiiṣ pi *Yuda ² aji na baṅaanṭ : « Nawutan pjuban, naṭēlēṣ n̄bida, ṭiki *Pṣih pi Baṭi pañogi. » ³ Uko wi nul wi wi *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi aṭiiniyaanunṭ aji :

« *Pdiim plon pahuuran du pndiiṣ aji*
“*Nabomaan bgah bi Ajugun akunṭ kaṭēpna,*

nadolana ilēl itool.”^{*}

⁴ Yowan awohara kamiṣa ki babomanunṭ na pfaal pi kantaam wi pnkunkaali aṣē tan katēl ṭi blank ; aji de n̄guul na mnob. ⁵ Wal mēnṭ kē baṅaanṭ biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda bti, na utaak wi bdēk bi Yordan bti baṣē ya du a. ⁶ Baji babi kaṭup ipekadu yi baka kaṣe do *babattaar baka ṭi bdēk bi Yordan.

⁷ Wi Yowan awinunṭ kē *bafaritay na *bataduk batum kē bakbi pyeenk batitmu ṭi a, kē aṣē ji na baka : « An, nawo pntuni pi n̄nfunan! In ahoopaṭananṭ aji naṭi udeeb wi Naṣibaṭi unkm̄biinṭ ba? ⁸ Nadoon kado keeri iko inkyuujunṭ kē nawut pjuban abot aṭēlēṣ n̄bida. ⁹ Nawutan kaṣal kaji : “Nwo biki pṣini pi Abraham!” Dṭupan, Naṣibaṭi ahilan kakakan m̄nlaak mi babuk Abraham. ¹⁰ Pṭibi padobi bēkan bēkan ṭi mnko uṭeeh, bko banwoonṭ baankbuk mnko m̄nuura bafal kafēl du bdo.

¹¹ « Nji, dji kabattaaran na meel kadiimanaan kē nawut pjuban aṭēlēṣ n̄bida ; kē anṣaanṭ abi ṭi kafet

^{*} 2:15 Hotey 11.1. ^{*} 2:18 Yeremiya 31.15. awoonṭ naṣih. ^{*} 3:3 Itayi 40.3.

† 2:22 Utaak wi Galilay : Dul di di aṭa Arkelayut

naan ašë dëm apelën maakan, mëndoo ñoom ñoom kamëbana işapaat ; ul aluñ kabattaaran na Uhaaş wi Naşibaţi na bdoo. ¹² Awo na kajeţ  i i nen, aweey kapa eş ptiij na pl far. Aya katoor ptiij  i pnkuti kaş  kaf l pl far du bdoo banwoon baankj m a. »

Bati mu bi Yetu
(Markut 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Wal m n  k  Yetu a   p nna utaak wi *Galilay, abi bd k bi Yordan, *Yowan ahilna abattaara. ¹⁴ K  Yowan a   pok, aji na a : « Nji dwoon kayeenkna batitmu  i iwi, k  i   bi  i nji! » ¹⁵ K  Yetu a   teema aji : « Duni idinan uko m n . Aa, h nk di di  woon  i kado uko bti wi Naşibaţi anjalun. » K  Yowan adinani. ¹⁶ Wi Yetu ayeenkan  eenk batitmu ap n  i meel, k  baţi ba   haab  a  i dko m n . Awin *Uhaaş wi Naşibaţi k  uwala  i a ji ubalab ufaatal. ¹⁷ K  pdiim plon pa   p nna baţi aji : « Iwi iwoon abuk naan, djalu maakan, dmaganu. »

4

Untaayi Uweek ula pguur Yetu du pndiiş

(Markut 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Wi Yetu ap nan   n du meel k  Uhaaş wi Naşibaţi u    oo a du *pndiiş, k  *Untaayi Uweek ukdo na pguura ado bu aan. ² A o  nuur na  tejan i nen  baak r b  aandee, wi  a  pun, k  ubon u   de'a. ³ *Naguuru k  a    oga aji : « Woli iwo Abuk Naşibaţi, jakan na mnlaak mi mankak ipoom. » ⁴ K  ateema aji : « Upiitana aji : *“M n  uko ude  a n um banun ubida wi  aan  n un bti  ankp nun  i mntum mi Naşibaţi  a.”* »

⁵ K  Untaayi Uweek ukak a oo a du Yerutalem ubeeka uyimanaan, apayana du b uk bi *Katoh Kaweek

ki Naşibaţi duu  ⁶ a   ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaţi, klut kajot. K  h nk di di upiitun  i Ulibra wi Naşibaţi aji :

“K  Naşibaţi alun kaji na  wanjut  i nul  ajeju  i i nen kaţi ihubta  i plaak plon.” »

⁷ K  Yetu aji na wa : « Ukak apiitana aji :

“ inwo kado katen me Ajugun Naşibaţi i nu ahinan pdo uko wi ajakun.” »

⁸ Untaayi ukak apayana du pnkun plon pweek maakan a   diimana  taak bti  i umundu na mnd m mi  a, ⁹ a   ji na a : « Dwulu iko yi bti woli inun ad manaan. »

¹⁰ Wal m n  k  Yetu a   ji na wa : « *Fatana,   pan iya! Upiitana aji :

“Ajugun, Naşibaţi i nu  a n i i iwoon kad man, k  ul  a n i i iwoon kado kalem-par.” »

¹¹ Wi wi untaayi u aan aya aduka. K   wanjut  a   bi a oga, alempara.

Yetu awu  a akak Galilay

(Markut 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Ba un Yetu aji bawat *Yowan nabattaar ukalabu . Wi atiinkun uko wan, awu  a wal m n  akak du utaak wi *Galilay. ¹³ Ap n du ubeeka wi *Nataret aya af   du wi Kapernawum. Uwo du kaban ki bd k, ka og  taak  i Fabulon na Nef-taliya. ¹⁴ Uko m n  uyuu   k  uko wi *Itayi *Na upar Naşibaţi abiiun a un udolanaa :

¹⁵ « *An,  taak  i Fabulon na Nef-taliya, na  ogun  d k bi Galilay du plut pi Yordan, nanwoon du Galilay di banwoon baanwo bayuday baf tun!*

¹⁶ *Pntaali panwoon  i bd m pawin bjechi bweek,*

bjechi bweek bap n

ajeehan ba aan banwoon du dko di bd m bi pke . » »

17 Wal mēntan wanj kē Yetu ašē jun pjukan aji : « Nawutan pjuban, naṭēlēš n̄bida, ṭiki *Pših pi Našibaṭi pañog pii pi. »

Yetu adu baṭašarul babaakēr bateek

(Markut 1.16-20; Luk 5.1-11)

18 Unuur ulonj, Yetu apoš ṭi kabanj ki *bdēk bi Galilay, ašē win biinṭ batēb banṭaarunj, Fimonj andu'aniin Piyeer, na Andre, kē bakfēl bridiya du bdēk, bawo batuh. 19 Aji na baka : « Naṭašaan, dkakanan batuh bañaan. » 20 Ṭi dko mēnt kē babi duk duk iridiya, aṭaša.

21 Aya alow btiṭšu akak awin batēb banṭaarunj, *Yakob na *Yowan babuk ṭiinṭ alonj anwoonj katim ki Tebede. Bawo ṭi bṭeem na ašin baka, awo ṭi pboman iridiya, kē ašē du baka. 22 Ṭi dko mēnt, kē baduk ašin baka na bṭeem, aṭaša.

Yetu ajukan akuṭ ajeban bañaan

(Markut 1.39; Luk 4.44; 6.17-18)

23 Yetu aji ṭiay na utaak wi *Galilay bti kajukan ṭi itoh iñehanaani, kabot kaṭup *Uṭup Ulil Unuura wi *Pših pi Baṭi, kajeban mmaak bti na pṭakēm bti ṭi bañaan. 24 Katimul kapēnala ṭi utaak wi Firi bti, kē bašē ji baṭija bamaakal bti na biki iko ilonj iknooranunj: banwoonj na n̄ntaayi, bankjotunj kako, na banyojun iñeen na ihoṭ kē aji jeban baka. 25 Bañaanj baṭum maakan baji babi kaṭaša, kawoona Galilay, utaak wi Nbeeka iñeen, ubeeka wi Yerutalem na utaak wi *Yuda bti na utaak unwoonj du plut pi Yordan.

5

Pjukan du Pnkunj

(Luk 6.20-23)

1 Wi Yetu awinunj bañaanj baṭum ašē paya du pnkunj, aṭo. Baṭašarul babi aṅoga, 2 kē ašē jun pjukan baka aji :

3 « Bañaanj bannumiin Našibaṭi ṭi n̄haaš n̄i baka banuurandēni ṭiki *Pših pi Baṭi pawo pi baka.

4 Bañaanj banwoonj ṭi n̄wooni banuurandēni ṭiki Našibaṭi alunj kayompan baka!

5 Bañaanj banjoobunj bkow banuurandēni ṭiki umundu bti ulunj kawo wi baka.

6 Bañaanj banklaan pdo iko yi Našibaṭi ajakunj na n̄haaš n̄i baka bti, banuurandēni ṭiki Našibaṭi alunj kawul baka kakēšan uko wi baklaan.

7 Bañaanj bankṭagiin banuurandēni, ṭiki Našibaṭi alunj kañaga baka.

8 Bañaanj banwoonj na n̄haaš n̄jinṭ, banuurandēni ṭiki balun kawin Našibaṭi.

9 Bañaanj bankṭijun btiinkar banuurandēni ṭiki Našibaṭi alunj kaji bawo babukul.

10 Bañaanj biki bakhajanunj aji baṭaš Našibaṭi, banuurandēni, ṭiki Pših pi Baṭi pawo pi baka.

11 « Nanuurandēni woli babenjan, ahajanan, aṭilandēran ṭiki naji naṭašēn. 12 Nalilaan, nawo ṭi mntan, ṭiki baluk bweek bayoonkan du baṭi. Nalešan kē hēnk di bahajanunj kak *baṭupar Našibaṭi biki ṭfa.

Pnam na bjeehi bi umundu

(Markut 9.50; Luk 14.34-35)

13 Yetu akak aji : « Nawo pnam pi umundu. Kē pnam pašē doona we woli payaši ba? Nahilan kakakan kataabare ki pa i? Pawaanj udooni, paji pafēl du bdig, bañaanj kapoš pa.

14 « Nawo bjeehi bi umundu ji ubeeka unwoonj du pnkunj duuṭ wi bañaanj bti bajaanj bawin. 15 N̄aanj aanji tehan unkaniya kašē fēṭ wa na kakana! N̄aanj aji ṭēp ṭēp kaṭu wa du bko duuṭ ujeehan bañaanj bti banwoonj ṭi katoh. 16 Hēnk, nawo kawut udo wi nan unuura udo kajeehan ji unkaniya pa bañaanj bti bawin, andolun ahilna adēman Našibaṭi Ašinan anwoonj du baṭi. »

Pjukan ti uko wi Bgah bi Moyit

¹⁷ Yetu akak aji na baka : « Nawutan kaşal kaji dbi bi pba na *Bgah bi Moyit, na uko wi *baţupar Naşibaţi bajakuŋ. Mëmbi bi ppënan wa, dbi bi uko mëntŋ uhilna udolana. ¹⁸ Dţupan, manjoonan ma : Ji mboş na baţi ŋado kaba, nin uko umpoţëţaanuŋ ti Bgah uunkpën bë iko yi bajakuŋ bti iindolanaa. ¹⁹ Hënk di uwoonŋ, ŋaanŋ anwoonŋ aanktaş uko umpoţëţaanuŋ ti iko yi Bgah bajakuŋ, aşë jukan baŋaanŋ bado ji a, uŋ mëntan akwoonuŋ ampoţëţaanuŋ du *Pşih pi Baţi. Kë anşaanŋ ado iko yi Bgah bajakuŋ akuţ ajukan ya baŋaanŋ, uŋ mëntan aluŋ kawo naweek du Pşih pi Baţi. ²⁰ Dţupan, woli naantaş uko wi Naşibaţi apel *bajukan Bgah na *bafaritay, naankhil pneej du Pşih pi Baţi. »

Pjukan ti uko wi udeeb

(Markut 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ Yetu akak aţiini aji : « Natiink uko wi bajakuŋ na bateeman tfa : *“Tinkfiŋ ŋaanŋ”*✧; ŋaanŋ ankfiŋuŋ atëntul aya kahepna du uruha. ²² Kë nji nşë ţupan : ŋaanŋ andeebaţëruŋ atëntul aluŋ kateem ti uko waŋ du nawayëş. ŋaanŋ anjakuŋ na atëntul awo nayila aluŋ kahepna ti uko waŋ du *uruha uweek. ŋaanŋ anjakuŋ na atëntul awo nawaanŋ udooni awo i kafëlana du bdoo bi infernu. ²³ Keeri woli iya pdo bţënan du *bliit bi mngur pa Naşibaţi, aşë leş kë atëntu adeebaţëru, ²⁴ dukan iko yi ibiinaanuŋ ti kadun ki bliit bi mngur idun iya ikak ti ploolan na atëntu, işë iwugşa ikak ibi iwul Naşibaţi bţënan bi nu.

²⁵ « Woli itool pya uruha na ŋaanŋ i nakaanŋ uhok, ţaraan ikak ti ploolan na a, wi nahouŋ ti bgah, ji abi aŋooţu du nawayëş, nawayëş aji na nalemparul awatu ukalabuş.

²⁶ Dţupu, manjoonan ma : Iinkpën da bë iinluk uko wi iţeetuŋ te du pataka pbaaŋşaani. »

Pjukan ti uko pjuban pi piintŋ

(Maci 18.8-9; Markut 9.43,47-48)

²⁷ Yetu akak aji : « Natiink uko wi bajakuŋ na bateeman tfa : *“Tinkpiintŋ na ahar ŋaanŋ.”*✧ ²⁸ Nji kë nşë ţupan : ŋaanŋ antenuŋ ahar ŋaanŋ na uşal wi ppiintŋ na a, adobi piintŋ piintŋ na a ti uşalul. ²⁹ Woli pkëş pi nu pdeenu paţu'u ijuban, lookşën pa ifël du kalowan : uhokan iwaanŋ dko dloolan di uleefu kë di ifëlana du infernu na uleefu bti. ³⁰ Kë woli kaŋen kadeenu ki nu kaţu'u pjuban, falan ka ifël du kalowan : uhokan iwaanŋ dko dloolan di uleefu kë di ifëlana du infernu na uleefu bti.

³¹ « Ulibra wi Naşibaţi ukak aji : *“ŋaanŋ ankdookuŋ aharul awo kawula kakaarta kankyuujuŋ kë bniim babaa.”*✧ ³² Kë nji nşë ţupan : ŋaanŋ andookuŋ aharul anwoonŋ aampiintŋ na nin ŋaanŋ aloŋ nampaţi aţu aharul mëntŋ pjuban pi piintŋ woli aniimar na ŋiintŋ aloŋ ; kë ŋaanŋ anniimuŋ ŋaataŋ i badookuŋ ti bniim, ajuban pjuban pi piintŋ. »

Pjukan ti uko wi pmehna

³³ Yetu akak ajukan aji : « Nakak atiink kak uko wi bajakuŋ na bateemun : Iinkgar pmehna pi nu, iwo kado uko wi ihoŋuŋ ti kadun ki Ajugun✧. ³⁴ Kë nji nşë jakan nawutan kamehna nin : nawutan kamehna ti baţi, ţiki dul di di Naşibaţi ajaanŋ aţo kaşihna ; ³⁵ nawutan kamehna ti mboş ţiki manwoonŋ dko dpafni ihoţ di nul ; nakmehna ti Yerutaalem, ţiki dawoonŋ ubeeka wi *Andëmuŋ Maakan. ³⁶ Kmehna kak ti bkowu, ţiki iinhina kakakan kawel kaloolanŋ ki ba kakak kafaat këme kajën. ³⁷ Pdinan pi nan pawoonŋ pdinan na manjoonan, kë ppok pi

✧ 5:21 Ppën 20.13. ✧ 5:27 Ppën 20.14. ✧ 5:31 Pleşan 24.1. ✧ 5:33 Bgah 19.12; Mnfnë 30.3; Pleşan 23.22-24.

nan pawoon ppok na manjoonan. Uko umpafun ʒi nʒup mēnt uwoona du *Untaayi Uweek.* »

Pjukan ʒi uko wi plukan

³⁸ Yetu akak aji na baka : « Natiink uko wi bajakun ʒfa : “Woli ʒnaa ʒalookʒu pkēʒ ; lookʒana pi nul, woli akitu pʒii ʒ, kitana pi nul.” » ³⁹ Kē nji nʒē jakan, nawutan kaneenan uleefan ʒnaa ʒanʒalun pdolan buʒaan. Naʒēpēn ʒēp nadoki woli ʒnaa ʒakobu kaʒen ʒi kajeem kadeenu, kdeka kundu. ⁴⁰ Woli aʒal pʒooʒu uruha kayeenknu kamiʒa, doon iwula kak bayeti bi nu. ⁴¹ Woli ʒnaa ʒaʒu'u ppoʒ dko danlowun, poʒan na a dko dampelun dko mēnt ʒyaaʒ nʒēb. ⁴² Woli ʒnaa ʒaʒehanu, ʒenana ; woli ʒnaa ʒaʒal pʒēeʒu, wutan kadeka feʒ. »

Naʒalan baʒooradan (Luk 6.27-28,32-36)

⁴³ Yetu akak ajukan aji : « Natiink uko wi bajakun ʒfa : “Naʒalan aʒēnʒu” ipok naʒooradu.” » ⁴⁴ Kē nji nʒē jakan : Naʒalan baʒooradan nakuʒ naʒehandēr bankfēpanaʒ Naʒibaʒi awul baka bnuura, nado kado bampokanaʒ bnuura. Nakaan nado kaʒehaʒ Naʒibaʒi pa bankʒupun uko wi nan buʒaan, pa bankhaʒananaʒ. ⁴⁵ Nadiiman hēnk, kē nawo babuk Naʒibaʒi Aʒinan anwoon du baʒi. Ul andoon bnuur kē baktēr pa bado buʒaan na bado bnuura, abot ado uʒabal kē ukjot ʒi baʒool na ʒi banwoon baanwo baʒool. ⁴⁶ Woli naʒal banʒalanaʒ ʒaʒ, ubeeb uhoʒ wi wi nakaʒ ba? Bakobraar daaʒa badoo ji bado haʒ. ⁴⁷ Woli bayiʒan ʒaʒ biki najaʒ nawul mboʒ, nado uko ulon undēmun i? Banwoon baanfiyaar Naʒibaʒi badoo ji bado haʒ. ⁴⁸ Nawoon bajinʒ baʒool jibi Aʒinan anwoon du baʒi awoon najinʒ naʒool ʒi iko bti. »

* 5:37 Untaayi Uweek kēme : “buʒaan”. ✧ 5:38 Ppēn 21.24; Bgah 24.20; Pleʒan 19.21. ✧ 5:43 Bgah 19.18.

6

Pjukan ʒi uko wi pʒēnk ban- waʒun

¹ Yetu akak aji na baka : « Naʒaafaraan kayuuj ʒi kadun ki baʒnaa ʒ kē naʒaʒ uko wi Naʒibaʒi ajaʒun kaʒilna ʒaʒ kawinana ʒi baka. Woli nado haʒ naanklun kayeenk baluk bi Aʒinan anwoon baʒi. ² Woli iʒēnk keeri ʒnaa ʒanwaʒun, wutan kado kapiiʒar. Hēnk di balagare bajaʒ bado du *itoh iʒehanaani na du iʒah, baʒnaa ʒ baʒilna bado kadēman baka. Na manjoonan, dʒupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ³ Kē iwi, woli iʒēnk ʒnaa ʒanwaʒun, kaʒenu kamayu kaanwo kame uko wi kadeenu kawulun, ⁴ uʒen wi nu uhilna uwo uunkmeēʒana. Woli ido haʒ, Naʒibaʒi ʒaaʒ anjaʒ awin iko yi baʒnaa ʒ bawoon baanji bawin, alun kaluku. »

Pjukan ʒi uko wi pʒehaʒ Naʒibaʒi (Luk 11.2-4)

⁵ Yetu akak ajukan aji : « Kē woli naʒehaʒ Naʒibaʒi, nawutan kado ji balagare : woli baʒehaʒ Naʒibaʒi, baʒi baʒal kanaʒ du *itoh iʒehanaani na du nʒaʒ bgah baʒnaa ʒ baʒilna bawin baka. Dʒupan, na manjoonan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ⁶ Kē iwi, woli iʒehaʒ Naʒibaʒi, neejan du meēʒ di nu, idēt bgah, iʒehaʒ Naʒibaʒi ʒaaʒ, awo da na iwi ʒaʒ. ʒaaʒ anjaʒ awin iko yi baʒnaa ʒ bawoon baanji bawin, alun kaluku.

⁷ « Woli naʒehaʒ Naʒibaʒi, nawutan kado kaʒup iko itum kakalēʒ ji banwoon baanfiyaar Naʒibaʒi : baʒal aji woli baʒum bʒup, Naʒibaʒi kaʒiink baka. ⁸ Nawutan kado ji baka, Aʒinan ame bnuura uko wi nanumiin ji nabi nado kahepara wa.

⁹ « An, keeri, woli naʒehaʒ Naʒibaʒi najaʒ naji : Aʒinun inwoon du baʒi,

bañaan bti badinan kë iyamani,

¹⁰ pshu pabi,
uko wi inaluŋ udolana
ti mboş ji du baŋi.

¹¹ Tenun nŋa uko ude wi nnumiin.

¹² Miirun pjuban pi nun
jibi un nkaanŋ aji nmiir ban-
jubanuŋ un.

¹³ Kwutun nŋdo buŋaan woli baguu-
run

işë ibuurunun ti *Untaayi Uweek.*
[Iwoonŋ ajug pshih, mnhina, na
*mndëm te mnŋo. Uwo haŋ.]

¹⁴ « Enhën, woli namiir bañaan
banjubananaŋ, Aşinan anwoonŋ
baŋi akak kamiiran ; ¹⁵ kë woli
naanji namiir banjubananaŋ,
Aşinan kak aankmiir pjuban pi
nan. »

Pjukan ti uko wi pyiman

¹⁶ Yetu akak aji na baka : «
Woli nayimani, nawutan kajooŋan
jibi balagare bajaanŋ bado : baji
baŋoŋaran kaara, bañaanŋ bahilna
bawin kë bayimani. Na manjoo-
nan, dŋupan, badobi yeenk yeenk
baluk bi baka. ¹⁷ Kë iwi, woli
iyiman, këran uleef na ukëra ulil
pŋëkëñ ibot iñow këş, ¹⁸ bañaanŋ
bawutna kame kë iyimani, Naşibaŋi
Şaaş ŋaŋ anwoonŋ da aji win iko
immeniin, amee. Şaaş anjaanŋ
awin iko yi bañaanŋ bawoonŋ baanji
bawin aluŋ kaluku. »

Pyok pi baŋi

(Luk 12.33-34)

¹⁹ Yetu akak aŋiini aji : « Nawutan
kado kala pyok ti umundu wi, wi
njob na nŋof njaanŋ nŋatok iko, wi
bakiij bajaanŋ bajip. ²⁰ Naŋpën ŋëp
nado kala pyok pi baŋi, banwoonŋ
baanwo na njob na nŋof nŋanktoki
bka bi nan, bawoonŋ baanwo na
bakiij bankjipi. ²¹ Dko di bka bi
nu bawoonŋ, dul di di kaŋëb ki nu
kakwoonŋ. »

Pkëş pawoonŋ bjeehi bi uleef

(Luk 11.34-36)

²² Yetu akak aji : « Këş kawoonŋ
unkaniya wi uleef ; woli këşu kawo
kjob, uleefu bti uwo ti bjeehi. ²³ Kë
woli këşu kafëli, uleefu bti uwo
ti bdëm. Woli bjeehi banwoonŋ ti
iwi bawo bdëm, ikeer awo ti bdëm
bweek! »

Naşibaŋi na itaka

(Luk 16.13)

²⁴ Kë Yetu akak aji : « Nin nŋaan
aanhil kalempar başih batëb : apok
alonŋ kaŋal undu, këme amëban
alonŋ, kaşë beeh undu. Naanhinan
kalempar Naşibaŋi kabot kalempar
itaka. »

Nahaŋan Naşibaŋi

(Luk 12.22-31)

²⁵ Yetu akak ajukan aji : « Uko
waŋ ukaanŋ kë njakan, nawut kaŋaaf
uko ude [na udaan] wi nanumiinŋ
pa ubida, këme iko iwohara yi
nanumiinŋ pa uleef wi nan. Ubida
uumpel uko ude i? Kë uleef,
uumpel imişa i? ²⁶ Natenan nŋkat:
nŋaanji nŋatepi, nŋaanji nŋakit, nŋaanji
nŋahank ti inkuti, kë Aşinan anwoonŋ
baŋi aşë ji wul nŋa uko ude! Mënŋ
an napeluŋ nŋa i? ²⁷ Ahoŋ ti an
ahilanuŋ ti manŋaaf kahoŋalëş
unuur uloolan ŋaŋ ti ubida wi
nul? ²⁸ Kë we uwoonŋ pŋaaf uko
uwohara? Natenan iŋeñ yi ugof
wi uŋeeh jibi ijaanŋ idëm : iinji ilemp,
iinji işiir. ²⁹ Kë nşë jakan, Falomonŋ
naşih, ti pdëm pi nul bti, aambaanŋ
kañëgi'aara ji kalonŋ ti ya. ³⁰ Ujaagal
uwo nŋa du uŋeeh, faan baluŋ bafël
wa du bdoos, kë Naşibaŋi aşë ji
woharana woharan wa iko inuura.
An, nanwoonŋ naanfiyaar akëşan,
nameen na manjoonan kë aluŋ
kawoharënan kak kapelan. ³¹ An
kak, nakhaajala, nakbi kaduka
duka ti pla uko ude këme uko
udaan, këme uko uwohara. ³² Iko
yaŋ yi yi banwoonŋ baanfiyaar
Naşibaŋi bajaanŋ babi wo wo ti bla,
kë an, Aşinan anwoonŋ du baŋi ame
kë nanuma iko mënŋ bti. ³³ Nawo i

* 6:13 Untaayi Uweek këme : "buŋaan".

kaṭēp ṭēp duna kala pneej du Pših pi nul na pdo uko wi ajakuṅ uwo utool, kašē kayeenk kak iko mēntṭ bti. ³⁴ Nawutan keeri kaṭaaf uko wi faan : faan dawo di Našibaṭi. Unuur unjinṭi na unoor wi wa. »

7

Nawutan kado katen buṭaan di batēnṭan

¹ Yetu akak aji na baka : « Nawutan kabi kaduka duka ṭi pten buṭaan bi batēnṭan, Našibaṭi awutna katen bi nan. ² Jibi naktenuṅ batēnṭan, hēnk di di Našibaṭi akluṅ katenan ; kē kaniibi ki nakniibunuṅ, kul ki ki bakluṅ kaniibnan. ³ Ibaa tenar we katēmal kanwoon ṭi pkēš pi atēnṭu, ašē duk pmul panwoon ṭi pi nu? We ukaaṅ ba? ⁴ Hum di di ihinanuṅ kaji na atēnṭu, “ayiṭ naan, biin mpēnanu katēmal ṭi pkēš” ašē duk pmul panwoon ṭi pi nu? ⁵ Iwi nataaki, duni ipēnan pmul panwoon ṭi pkēš pi nu! Woli ipēnan pa kbaa hil kawin bnuura, kapēnan katēmal kanwoon ṭi pkēš pi atēnṭu!

⁶ « Nakwul nḃuṣ uko unyimanuṅ, kaṭi ṅakakaran ṅadum ; nakfēl wuuru wi nan ṭi ihoṭ yi ṅkuma kaṭi ṅabi ṅapoš pošan wa. »

Nañheaan Našibaṭi Ašinan

(Luk 11.9-13)

⁷ Yetu akak ajukan aji : « Nañheaan, naluṅ kayeenk, nalaan, naluṅ kawin, nakob kobaan, baluṅ kahaabēšan. ⁸ Hēnk di uwoon, ṅaaṅ aññehanuṅ aka, anklaaṅ awin ; kē ankob kobanuṅ, bahaabēša.

⁹ « Ahoṅ ṭi an i i abukul akñehanuṅ kapoom ašē wula plaak? ¹⁰ Kēme aññehana uṭēb ašē wula upula ba? ¹¹ Woli an nandoon awo bado buṭaan name pwul babukan iko inuura, našalanuṅ ṅyaaš hum ṅi ṅi Ašinan i baṭi ahilanuṅ kaṭen bankñehanuluṅ iko inuura?

¹² Kē hēnk di di nawoon kado bañaaṅ uko bti wi naṅaluṅ badolan.

Uko waṅ wi wi *Bgah bi Moyit na *baṭupar Našibaṭi bajukanuṅ. »

Plēman pammiṅuṅ

(Luk 13.24)

¹³ Yetu aṭiini na baka aji : « Natamaan naneejna plēman pammiṅuṅ. Plēman na bgah injaaṅ iñooṭ ṅaaṅ du dko di akyaaṅ katoknaana ihaani, kē baṭum baji baṭēpna ya. ¹⁴ Kē plēman na bgah inšaṅ aji iñooṭ ṅaaṅ du dko di akkaani ubida iṣē miṅ, kē bañaaṅ bantiinku bajaan bawin ya kaṭēpna ya.

¹⁵ « Nalipariin bandaarun aji bawo *baṭupar Našibaṭi. Baji babi ṭi an kawo ji ṅkaneel ašē wo du ṅhaaš ṅi baka ṅñiiṅ ṅanjoṭuṅ. ¹⁶ Naluṅ kayikrēnaan baka ṭi mnwo mi baka. ṅaaṅ aanhilan kamar mbut ṭi byuw, kēme mnjaak ṭi bṭēmpēl. ¹⁷ Bko bjeb baji bawul mbuk mnuura, kē bko bmaakal baji bawul mbuk mnwuṭaan. ¹⁸ Bko bjeb baanhil pwul mbuk mnwuṭaan, kē bko bmaakal baanhil pwul mbuk mnuura. ¹⁹ Bko banwoon baanji bawul mbuk mnuura baji bafal kafēl du bdoo. ²⁰ Kē hēnk di di nakluṅ kayikrēnaan bañaaṅ mēntṭ ṭi mnwo mi baka.

²¹ Mēntṭ bañaaṅ bti bankjaknuṅ “Ajugun, Ajugun” bakneejuṅ du *Pših pi Baṭi, ankdoluṅ ṭaṅ uko wi Paapa i baṭi aṅaluṅ akneejuṅ da. ²² Unuur mēntṭ baṭum baluṅ kajakēn : “Ajugun, Ajugun, jēm ṭi katim ki nu ki ki ṅṭupnuṅ Uṭup wi Našibaṭi i, adook ṅntaayi abot ado mlagre mntum i?” ²³ Wal mēntṭ, dji na baka : “Mēmbaaṅ kame'aaran ; nalowaan, an nanwoon naanji naṭaš Bgah bi Našibaṭi.” »

Itoh itēb

(Luk 6.47-49)

²⁴ Yetu akak aji : « Hēnk, woli ṅaaṅ aṭiink ṅṭup ṅi naan ṅi, abot aṭaš ṅa, awo wo ji ṅaaṅ natit an-niwuṅ katohul, apaf ka ṭi mnlaak. ²⁵ Uṣubal ubii, kē meel mampaari,

uyook kë unaŋa akëk ; kë kaanjoti, ŋiki kajip adiiën, apaf ŋi mnlaak. ²⁶ Kë anŋaan atiink nŋup ŋi naan ŋi aŋë wo aanŋaŋ ŋa awo ŋi ŋaan anwoon aantiti, anniwun katoŋ ŋi pyiw. ²⁷ Uŋubal ubii, kë meel mam-paari, kë uyook unaŋa akëk, kë ka-jot atoka bti. »

²⁸ Wi Yetu aŋiiniin haŋ aba, baŋaan baŋoŋar pjukan pi nul, ²⁹ ŋiki aanji jukan ji *bajukan Bgah biki baka, aji jukan na pdiim pi naŋiŋ.

8

Yetu ajeban ŋiintŋ ammaakun bdoo

(Markut 1.40-44; Luk 5.12-14)

¹ Yetu awala du pnkun, kë baŋaan batum baŋë wo ŋi pŋaŋa. ² ŋiintŋ alon ammaakun bdoo abi, aŋoga, aŋë jot ŋi ihoŋul, afëŋ kaara ŋi mboŋ aji na a : « Naweek, woli inŋali, ihinan kajebanaan, nkak njintŋ. » ³ Yetu atar kaŋen abana, aŋë ji : « Aa, dŋali, kakan ijintŋ. » ŋi dko mënŋ kë pmaak pi bdoo pabi pën pën ŋi a. ⁴ Kë aŋë ji na a : « Wutan kaŋup nin alon uko unŋëpun, duni iya iwinana du *naŋen Naŋibaŋi ibot ido bŋen bi Moyit ajakun pa baŋow bi nu kadiimanaan baŋaan bti kë ijebi. »

⁵ Yetu aneej ubeeka wi Kaper-nawum, kë naweek i bangoli iŋeen-week alon aŋë bi aŋoga akooŋa ⁶ aji : « Naweek, nalempar naan amaak apiintŋ du katoŋ, ayoj iŋeen na ihoŋ, ahaj maakan. » ⁷ Yetu ateema aji : « Nya, dya kajebana. » ⁸ Naweek i bangoli kë aŋë ji na a : « Naweek, dpoŋ pa ibi ineej ŋi katoŋ naan, bë iŋale ŋup uŋup uloolan ŋaŋ, nalempar naan kabi jeb jeb. ⁹ Nji kak dka anŋihnuŋ, abot awo na bangoli biki nŋihun, woli dji na alon ŋi baka : “Yaani” aya, aji na undu “Biini” abi. Woli dkak aji na nalempar naan : “Dolan uko wi!” Ado wa. »

¹⁰ Wi Yetu atiinkun uko wan aŋë maŋ naweek i bangoli maakan, aji na bankŋaŋulun: « Dŋupan na manjoonan, ŋi Itrayel bti, mëmbaan kawina ŋaan alon anfiyaari ji i. »

¹¹ Dŋupan, batum balun kawoona nŋaak bti ŋi umundu, kaŋo kade du Pŋih pi Baŋi na *Abraham, *Itaak, na *Yakob bateemun. ¹² Kë baŋaan bambiinŋ aka na pneej du Pŋih pi Baŋi, baŋë fëlana bdig, du dko di bdëm, dul di baklun kawooni, kadeebaŋ kadohrën.

¹³ Kë Yetu aŋë ji na naweek i bangoli : « ŋiisan! Naŋibaŋi ajeban namaakal i nu, ŋiki ifiyaar aji ado haŋ. » Kë nalempar ajeb ŋi dko mënŋ.

Yetu ajeban bamaakal batum

(Markut 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yetu aya du uko Fimonŋ Piyeer, aŋë ŋenk kë anin aharul apiintŋ, kë uleef uyik na a. ¹⁵ Abana ŋi kaŋen, kë pmaak papën ŋi a, kë anaŋa awul baka pde.

¹⁶ Wi utaakal ubanun, baŋija baŋaan batum biki nŋtaayi nŋakyewlënuŋ, kë ado pdiim ploolan adook nŋtaayi abot ajeban bamaakal bti, ¹⁷ Hënk di uko wi *Itayi *Naŋupar Naŋibaŋi ajakun udolaniin:

“Ajej pŋakëm pi nun abot akuŋa mmaak mi nun.”

Naŋaŋar Yetu awo kawul uleeful bti

(Luk 9.57-62)

¹⁸ Wi Yetu awinun kë baŋaan batumi kë aŋë ji na baŋaŋarul baya bdëk umban wundu. ¹⁹ Wal mënŋ, kë *najukan Bgah alon aŋë ji na a : « Najukan, dko di ikyaŋaŋ, dŋaŋu da. » ²⁰ Kë Yetu aŋë teema aji : « Nŋfëŋ ŋaka ihër, kë nŋkat ŋaka intan, kë *Abuk ŋiintŋ aŋë wo aanka dko dpafni bkow. »

²¹ Alon kak ŋi baŋaŋarul aji na a : « Naweek, duni ŋenën te umoyën Paapa. » ²² Kë Yetu aji na a :

✱ 8:17 Natenan ŋi Itayi 53.4; na ŋi 1 Piyeer 2.21-24.

« Țașaan, iwut baktej baya bamoy baktej biki baka. »

Yetu ațañan ukëk
(Markut 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yetu apaya wal mënț ți bteem, kē bațașarul bakak apaya na a ți ba aya. ²⁴ Ukëk uweek umara mara anața, kē nmaaronj nado wun bteem. Yetu kē așe njoyenț. ²⁵ Bațașarul bañoga ahuma așe huuran aji : « Ajugun, buuranun, nkeț! » ²⁶ Kē Yetu așe ji na baka : « we ukaanj kē naklën k ba, an nanwoonj naanfiyaar akëšan? » Anața wal mënț, aņoman na uyook na meel mi bdëk kē dko dayompandëri. ²⁷ Bañonar maakan așe ji : « Ñaanj i awo ahonj, kē uyook na meel nado ji njațiinka? »

Yetu ajeban biinț batëb biki nntaayi naneejulj
(Markut 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Wi Yetu abanuj du plut, du utaa k wi Bagenaterenj, kē biinț batëb banwoonj na nntaayi bașe penna du pnguran abi ayit na a. Bajooț maakan kē nin ñaanj alonj aando ñoom ñoom ptepnabgah mënț. ²⁹ Biinț mënț bawo ți phuuran aji : « Inumi'un we ba, abuk Nașibați? Ibi bi pyewlënun ji unuur wi pwayeș ubi udo kaban i? »

³⁰ Batani bweek bi nnkuma blonj bawo ți kañog dko mënț, așuuñ. ³¹ Wi wi nntaayi nășaanj akooț Yetu aji na a : « Woli injal pdookun, kdolun nneej ți batani bi nnkuma ni. » ³² Kē aji na na naya, kē nrapen aya neej du nkuma. Ți dko mënț, kē batani bti bașe wor woran du pnkuñ aneej du meel ayoora. ³³ Bayafan bajug batani bajinj na pti așe ya kakalëș ubeeka uko untepuñ bti na uko undolonj biinț biki nntaayi nabiinj aneej. ³⁴ Kē bañaanj bti banfëțuj ți ubeeka bașe tool pya du Yetu. Wi bawinaarulunjin așe kooța apen ți utaa k wi baka.

9

Yetu ajeban ñiinț anyojuñ ihoț
(Markut 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Yetu apaya ți bteem, amuur bdëk așe ya du ubeeka wi nul. ² Kē bañaanj balonj bașe țija ñiinț alonj anyojuñ ihoț, ampiințuj ți kajiiñ. Wi Yetu awinuj pfiyaar pi baka, așe ji na ñiinț națakmaan : « Ñiințu, hațan, ipekadu yi nu ipënanaa. »

³ Kē *bajukan Bgah balonj bașe hoopateř aji : « Ñiinț i akar Nașibați!

» ⁴ Kē Yetu, ammeenj nșal ni baka așe ji na baka : « we ukaanj kē nawo na nșal nwuțaan njanj ba?

⁵ We uyojuñ ba : pji na ñiinț i : “Ipekadu yi nu ipënanaa” kēme “Națiin ipoș”? ⁶ Natenan, nabaanj ame kē Abuk Ñiinț aka mnhina mi ppënan ipekadu ți mboș. » Wi wi așaanj aji na ñiinț națakmaan : « Națiin, ijej kajiiñ ki nu, ițiiș katohu!

» ⁷ Ñiinț anața ți dko mënț, ațiiș katohul. ⁸ Wi pntuk pi bañaanj pawinuj uko mënț, palën k maakan, așe wo ți pbeeb Nașibați ți uko wi awuluj bañaanj mnhina mntenț mi.

Yetu adu Maci
(Markut 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Wi Yetu apënuj, awin ñiinț alonj anwoonj katim ki Maci kē ațo du dko di aklempnuj, aji ko-braar daașa. Kē așe ji na a : « Țașaan! » kē Maci anața ațașa.

¹⁰ Yetu aya țo ade du katoh ki Maci, kē bakobraar daașa batum na bañaanj balonj batum biki bajaanj badu bado buțaan bașe wo da, bawo ți pde na a, ul na bațașarul.

¹¹ *Bafarițay bawin uko mënț așe ji na bațașar Yetu : « we ukaanj kē najukan i nan akde na bakobraar daașa na bado buțaan ba? »

¹² Kē Yetu antiinkuj baka așe ji : « Mënț bañaanj banwoonj baje b banumiinj nakuraar, bamaakal banumi'ulunj. ¹³ Nayaan najuk uko wi uțup wi ukaanj : “Mñaga mi mi

*nnumiinj, mēnt pñaaak pi nntaam pi pi nnumiinj.*²⁴ Yetu akak aji na baka : Mēmbi bi pdu bañaan banşaluŋ aji bawo batool, dbi bi pdu bandinanut aji bawo bado buţaan. »

Yetu aţiiniyaan pyiman

¹⁴ Baţaşar Yowan bañog Yetu aşē ji na a : « we ukaan kē un na bafaritay nji nyiman kē baţaşaru başē wo baanji bado han? » ¹⁵ Kē Yetu aşē teem baka aji : « Ţi unuur wi bniim, ñaan ahilan kado bañaan bambiinj bniim bajooţan ji bawo na puum i wal wi naniim ahumuŋ da? Kē wal uşē bi wi naniim akjejaniiŋ. Bayiman Ţi nmuur mēnt. ¹⁶ Ńaan aanji jej kalēmēnt kahalū kabamna kamişa kaţaf, woli ñaan ado han kalēmēnt kahalū kaji kapul ital yi ubamna, dko dantowiinj dabaa haan haan maakan!

¹⁷ « Nin ñaan alon kak aanji Ţu poot phalu Ţi njuuli nţaf, ado le han poot phalu puŋ pafom njuuli, poot katula Ţi mboş, njuuli katoka. Kē ñaan aşē wo kaţu poot phalu Ţi njuuli nhalu, poot na njuuli njaşē wo njob. »

Yetu ajeban ñaaţ alon akut anaţan poonu abuk Jayirut Ţi pkeţ (Markut 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yetu ahum kaţiini, kē naweek alon i *katoh kañehanaani ki bayuday aşē bi ańoga anup Ţi kadunul aşē ji : « Abuk naan abaa keţ keţ hēnkuŋ. Biin ipafa kañen ajebna. » ¹⁹ Kē Yetu anaţa na baţaşarul aţaşa.

²⁰ Wal mēnt kē ñaaţ alon anwoon na pmaak pi ptula pñaaak nşubal iñeen na nţēb aşē ñog Yetu Ţi kafet, aban kambiint ki kamişa ki nul, ²¹ aşē ji Ţi uşalul : « Woli dhinan Ţań aban kamişa ki nul kajeb. »

²² Yetu akok awina aşē ji : « Haţan ñaaţu, pfiyaar pi nu pajebanu. » Ţi dko mēnt kē ñaaţ abi jeb jeb.

²³ Wi babanuŋ du uko naweek i katoh kañehanaani kē Yetu aşē

win bateen puum* na bañaan banyewliinj aşē ji : ²⁴ « Napēnan : Poonu aankeţi, anoyēnt noyēnt. » Kē bañaan başē beņa. ²⁵ Wi wi adoluŋ bañaan kē bapēni, aşē mēban poonu Ţi kañen kē anaţa. ²⁶ Uko mēnt upēnala Ţi utaak mēnt bti.

Yetu ajeban bakuul batēb

²⁷ Yetu atool pya, kē bakuul batēb başē wo Ţi pţaşa aşē huuran aji : « Abuk Dayiţ ñagi'un! »

²⁸ Wi abanuŋ du katoh, kē bakuul bukuŋ başē bi ańoga, kē aşē ji na baka : « Naşal aji dhil pdo uko wi nakheparaanuŋ i? » Kē bateema aji : « Naweek, ihili. » ²⁹ Kē aşē ban baka keş wal mēnt aji : « Uwoon jibi nafiyaaruŋ. » ³⁰ Keş ki baka kē kaşē haabşa. Yetu abēg baka wal mēnt aji : « Naţaafaraan kaţup ñaan! » ³¹ Kē bukal, wi bapēnuŋ, aşē Ţup bañaan bti Ţi utaak.

Yetu ajeban ñiint ambiişuŋ bţup (Luk 11.14-15)

³² Wi Yetu na baţaşarul bakpēnuŋ, kē başē Ţija ñiint alon ambiişuŋ bţup Ţiki untaayi ulon uneej Ţi a. ³³ Yetu adook untaayi, kē ñiint aşē bi jun jun bţup. Bañaan bańonar aşē ji : « Nin nēmbaan kawinara uko utēnt wi Ţi *Itrayel! » ³⁴ Kē *bafaritay başē ji : « Uweek wi nntaayi uwululun mnhina mi pdook nntaayi. »

Yetu ańaga pntuk pi bañaan

³⁵ Yetu aji Ţēp Ţi nbeeka na nřfēţ bti, kajukan du itoh iñehanaani, kaţup Uţup Ulil Unuura wi Pşih pi Baţi kabot kajeban mmaak bti na pţakēm bti mi bawoonaanuŋ. ³⁶ Wi Yetu awinuŋ pntuk pi bañaan aşē ñaga pa, Ţiki banoor baame uko wi bakdolun awo ji nķaneel njanwoon nķaanka nayafan. ³⁷ Wal mēnt kē aşē ji na baţaşarul : « Kakit kadēmi, kē balemp başē tiinkēt ; ³⁸ nakoţan ajug kakit ado balemp babi kakit. »

* 9:23 Bateen puum : Bayuday woli ñaan akeţa keţ baji babi kateen teen.

10

*Banjañan iñeen na batëb biki Yetu
(Markut 3.13-19; Luk 6.12-16)*

¹ Yetu adu baṭaṣarul iñeen na batëb aṣë wul baka mnhina mi pdook ḡntaayi, na mi pjeban mmaak bti na pṭakëm bti. ² Itim yi banjañan iñeen na batëb mënṭ yii yi : Timoṅ i bajaanṅ badu Piyeer na Andre aṭa'ul ; Yakob na Yowan babuk Febede ; ³ Filip na Bartelemi ; Tooma na Maci nakobraar daaṣa ; Tade na Yakob abuk Alfe ; ⁴ Timoṅ i bajaanṅ badu nagutar utaak na Yuda Itkariyot, ambiinṅ adek Yetu kafetṅ.

⁵ Banjañan iñeen na batëb mënṭ, Yetu ayil baka aji na baka : « Nawutan kaya du banwoonṅ baanwo bayuday na du ḡbeeka ḡi utaak wi *Tamariya. ⁶ Nayaan du bañaanṅ biki Itrayel, banwoonṅ ḡi ḡkaneel ḡanneemuṅ. ⁷ Nayaan naṭup baka kë Pṣih pi Baṭi pañogi. ⁸ Najebaan bamaakal, nanaṭaan bankeṭuṅ, najinṭaan bammaakuṅ bdoo, nadookan ḡntaayi. Nayeenk bë naanluk nin ukoolan, nawulan nawut kado kaṣal baluk. ⁹ Naktij nin uwuuru, nin unṭaam, nin pataka ḡi ḡmbooṭu ḡi nan pa pnugna uko ulonṅ. ¹⁰ Naktij nin umañ pa bayaaṣ, nawutan kaya na kamiṣa kalonṅ na iṣapaat ilonṅ na panduk. Nalemp aka na pluka ujënk wi nul. »

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ubeeka këme ufët wi nakbanaanṅ, nadolan bayuuṅ anṅaanṅ anwoonṅ nanuura, naya naheta da te wal wi nakyaanṅ. ¹² Woli naneeṅ ḡi katoh, nawulan baka mboṣ naji : “Bnuura bawo ḡi an.” ¹³ Woli bañaanṅ biki katoh mënṭ bawo banuura, bnuura bi nañehanṅ baya ḡi baka ; woli baanwo banuura, bnuura bi nan kakak du an. ¹⁴ Kë woli baanyeenkan abot awo baantiinkan, napënan ḡi katoh mënṭ këme ḡi ubeeka mënṭ nabot

nadan danan pdëpalën ḡi ihoṭ yi nan nadiimanaan kë bado buṭaan. ¹⁵ Na manjoonan dṭupan, ḡi unuur wi pwayëṣ uko wi Naṣibaṭi akluṅ kado ubeeka mënṭ utam kapel wi biki ḡtaak ḡi Fodom na Gomora. ¹⁶ Natenan, dyilan ḡi ḡkaneel ḡi ptoof pi ḡñiinṅ ; nadoon kalipara keeri ḡi ḡpula nabot najinṭ ḡhaaṣ ḡi ḡbalab ḡfaatal. »

Mnhaj mankmbiinṅ

(Markut 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁷ Yetu akak aji na *banjañan : « Nalipariin bañaanṅ: baluṅ kaṭijan du ḡruha kabot kakoban du *itoh iñehanaani ; ¹⁸ baluṅ kañooṭan du kadun ki bantunṅa na ki baṣih ḡiki nafiyaarën. Wal mënṭ, nahilna naṭup ḡi kadun ki baka na ki ḡtaak bti uko wi nameenṅ ḡi ḡji. ¹⁹ Kë woli baṭijan uruha, nakhaajala kado kala uko wi nakyaanṅ kaṭup këme jibi nakyaanṅ kaṭup : uko wi nakyaanṅ kaṭup ubi ḡi bkowan wal mënṭ. ²⁰ Mënṭ an nakyaanṅ kaṭiini, *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi Aṣinan ukluṅ kaṭëpna ḡi an kaṭiini.

²¹ « Ñaanṅ aluṅ kakeeṣaar abuk aṣin kado bafinṅa. Aṣin napoṭ aluṅ kakeeṣaar abukul kado bafinṅa ; bapoṭ banaṭara bajug baka kado bafinṅ baka. ²² Bañaanṅ bti baṣooran ḡiki nafiyaarën ; kë anṣaanṅ amëban kaliintan te kaban, abuur. ²³ Woli badookan du ubeeka ulonṅ, nanaṭiin naya du ulonṅ umpaṭi. Na manjoonan, dṭupan, naankba ḡbeeka ḡi Itrayel bti bë *Abuk Ñiinṅ aambi.

²⁴ Yetu akak aji : « Baanhil kamëban bnuura najuk kapelan najukan, këme nalemp kapelan i aklemparuṅ. ²⁵ Baṣale mëban najuk alinṅan na najukan, uko mënṭ kakëṣ, kë uwoha hanṅ pa nalemp na ajugul. Wi bajakuṅ ajug katoh awo *Beltebul, we wi bawoonṅ baankṭup ḡi biki katoh ba? »

In i i ñaañ awoonj kado kaṭi

(Luk 12.2-7)

²⁶ Yetu aji na baka : « Nakdo kaṭi nin ñaañ. Uko bti unhankuñ uluñ kapèn kawinana, kè uko bti ummeniñ uluñ kameeṭana. ²⁷ Uko wi nji kaṭupanañ du bdëm, naṭupan wa na pnak ; uko wi nji kahoopaṭanañ, naṭupan wa du itoh duuṭ.

²⁸ « Nakdo kaṭi banhilanuñ pfiñ uleef aṣë wo baanhilan pfiñ uhaaṣ ; naṭëpan ṭëp nado kaṭi Naṣibaṭi ankaañ mnhina mi ptok uleef na uhaaṣ bti du infernu. ²⁹ Baanji bawaapar nṭiiru nṭëb ktaka knti-inku i? Kè nin uloñ ṭi ṇa uṣë wo uunji ujoṭ bë Naṣibaṭi Aṣinan aam-mee! ³⁰ Kè an, uwel wi bkow bi nan bti udoo fënana. ³¹ Naklënk keeri nin ukoolan, nadëm apel pntuni pi nṭiiru. »

Pdinan këme ppok Yetu

(Luk 12.8-9)

³² Yetu aji na baka : « Ñaañ ankandinuñ ṭi kadun ki bañaañ kè awo naṭaṣaraan, dluñ kadinan ṭi kadun ki Paapa anwoon ṭi baṭi kaji awo naṭaṣaraan. ³³ Kè ñaañ anṣaañ apokèn ṭi kadun ki bañaañ, dluñ kapoka ṭi kadun ki Paapa anwoon du baṭi. »

Pfiyaar Yetu pagar bañaañ

(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Yetu akak aji : « Nawutan kaṣal kaji dbi bi pṭij btiinkar ṭi umundu ; dbi bi pṭij ugut. ³⁵ Dbi pnaakrën ñaañ na aṣin, ñaaṭ na anin, ñaaṭ na anin ayinul. ³⁶ Bañaañ biki katoh ki ñaañ bakwoonj baṣooradul.

³⁷ « Ñaañ anṇaluñ aṣin na anin apelanaan, aantaañ na pwo na nji. Anṇaluñ abukul apelanaan aantaañ na pwo na nji. ³⁸ Ñaañ anwoonj aankuṇa krut ki nul kadinan phaj ji nji, kapoṣ ṭi kafetṭ ki naan udole wo pkeṭ, aantaañ na pwo na nji. ³⁹ Ñaañ anklaañ pbuuran ubida wi nul aluñ kawaañ wa,

kè anwaañuñ ubida wi nul pa nji aluñ kayeenk wa. »

Anyeenkunj naṭaṣar Yetu, Yetu i i ayeenkunj

(Markut 9.37,41; Luk 9.48; 10.16; Natenan ṭi Yowan 13.20)

⁴⁰ Yetu akak aṭiini aji : « Ñaañ anyeenkanañ nji i i ayeenkunj, kè anyeenkunj, anyilnuñ i i ayeenkunj. ⁴¹ Ñaañ anyeenkunj *Naṭupar Naṣibaṭi ṭiki awo Naṭupar Naṣibaṭi, ayeenk baluk banliñuñ na bi Naṭupar Naṣibaṭi ; kè anyeenkunj ñaañ naṭool ṭiki awo naṭool, ayeenk baluk banliñuñ na bi ñaañ naṭool. ⁴² Ñaañ ankṭenuñ alonj ṭi bampoṭëṭaanañ ṭi baṭaṣar naan biki adaan, udole wo kakoopa kaloolan ki meel mnjoob ka, ṭiki awo naṭaṣaraan, dṭupan na manjoonan, aankwaañ baluk bi nul. »

11

¹ Wi Yetu aṭupunj baṭaṣarul iñeen na batëb uko wi bawoonj i pdo aba aṣë tool aya pjukan na pṭup Uṭup Ulil Unuura du nṭeeka nji dko mënṭ.

Yetu ateem bayili biki Yowan Nabattaar

(Luk 7.18-35)

² Wi *Yowan Nabattaar awoonj ukalabuṣ atiink kè baktiiniyaan iko yi *Krittu adoluñ. Ayil wal mënṭ baṭaṣarul kè bahepar Yetu aji : ³ « Iwoon anwoon i pbi, këme ṇwo biki kayoonk alonj kak? »

⁴ Yetu kè aṣë teem baka aji : « Nayaan nakakalëṣ Yowan uko wi nakwinuñ akuṭ atiink hënk : ⁵ Bakuul bakak awin, banṭakmuñ bapoṣ, bammaakuñ bdoo bajebi kè bandënëmuñ baktiink, bankeṭuñ banaṭa ṭi pkeṭ, Uṭup Ulil Unuura utiinkana ṭi bawaañ. ⁶ Anwoonj aampok pfiyaarën anuurandëni. »

⁷ Wi baṭaṣar Yowan batooluñ pya kè Yetu aṣë ṭiini na pntuk pi bañaañ ṭi uko wi Yowan aji : « we wi wi nayaan pten du *pndiiṣ ba? Bmaaṣ bi uyook ukṣintuñ ba i? ⁸ Kè we

wi wi naşaan aya pten ba? Ñiint anñëgiin a i? Bankaan iko inuura bawo du itoh yi baših i? ⁹ Kë we wi wi nayaan pten ba? *Naŕupar Našibaŕi a i? Aa dŕupan, nawin ampelun Naŕupar Našibaŕi. ¹⁰ Ul i i upiitun ŕi a aji :

“*Tenan, nayili naan awun ŕi kadunu abomanu bgah.*”^{*}

¹¹ « Na manjoonan, dŕupan, ŕi bañaan bambukiin ŕi kayin ki baat, nin alon aampel pel Yowan ; kë ñaan anwoonun nampoŕi du *Pših pi Baŕi ašë pela. ¹² Du wal wi Yowan Nabattaar te hënkun, bañaan baji bagutar Pših pi Baŕi, kë bantamanun bajaan baneej ŕi pa^{*}. ¹³ Baŕupar Našibaŕi bti na Bgah bi Moyit abi ban te du Yowan baŕup ubi wi Pših pi Baŕi. ¹⁴ Yowan awoon ñaan i Naŕupar Našibaŕi abiin aŕiiniyaan wi ajakun *Eli alun kabi kak. Nafiyaar uko mënt i? ¹⁵ Ankaan ibaŕ itiiniki, atiiinkan! »

¹⁶ Yetu akak aji : « Kë bahon biki mbaan anaamntën na bañaan biki kawuun ki? Bawo ji bapoŕ banŕoon du ufeeru ašë ŕëlšër na batënt baka ¹⁷ aji : “Nteeni kë naankii! Nyeeh iyeeh yi pjootan kë naanwoonii!” ¹⁸ Yowan Nabattaar abii, aandee, aandaan poot, kë baji : “Awo na untaayi!” ¹⁹ *Abuk Ñiint kë abii, ade abot adaan poot, kë baji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bako-braar daaša na bado buŕaan!” Kë bašë ji bayikrën kë ñaan awo na ušal untunja wi Našibaŕi ŕi iko yi ajaan ado. »

Nbeeka ŕanwoon ŕaandi pfiyaar
(Luk 10.12-15)

²⁰ Wal mënt kë Yetu ašë wo ŕi pŕoman na biki nbeeka ŕi adolon mlagre mntum ŕiki baantëlëš nŕida ŕi baka awut pjuban. ²¹ Aji na baka : « Nawuŕani, an biki ubeeka

wi Koratim, nawuŕani an biki ubeeka wi Bettayida. Woli mlagre mandolaniin du an mandolaniin lah du nbeeka ŕi Tir na Tidon^{*}, banfëtun da badobi wohara undi-imaan nšaaku kadiimanaan kë banal pŕëlëš nŕida ŕi baka. ²² Ukaan kë nŕi kaŕupan, ŕi unuur wi pwayëš, uko wi Našibaŕi akdolanun ulun katam kapel wi biki Tir na Tidon. ²³ Kë an biki Kapernawum, nanun aji nalun kadeenana te du baŕi i? Nabaa ŕëp ŕëp kawalana te du infernu. Woli mlagre mandolaniin ŕi an mandolana lah du ubeeka wi Fodom^{*} uwoha da te hënkun. ²⁴ Ukaan kë nŕi kaŕupan, ŕi unuur wi pwayëš, uko wi Našibaŕi akdolanun ulun katam kapel wi biki Fodom. »

Pnoorfën pi bannoorun
(Luk 10.21-22)

²⁵ Wal mënt Yetu akak aŕup na baka aji : « Paap, Ajug baŕi na mboš, dbeebu wi imenuun iko yi bantohi na bammeen, ašë diiman ya bapoŕ bampoŕi. ²⁶ Yoow Paap, wan uwoon uko wi inaluun. ²⁷ Paapa awulun iko bti. Nin ñaan aamme nŕi Abukul uko wi nwoon bë mënt Paapa a ; kë nin ñaan aamme uko wi Paapa awoon bë mënt nŕi Abukul a, na biki ndatuun adiiman baka a.

²⁸ « Nabiin ŕi nŕi an bti nankhajun abot anoor pkuun, nŕi dhetanan.

²⁹ « Nadoon uko wi nŕu'anan, nado kajuk ŕi nŕi, nŕhaaš ŕi nan naluun kanoorfën ŕiki djoob bkow akuŕ awalan bkow naan. ³⁰ Ulemp wi nŕi kaŕu'anan uuntami, kë pkuun pi nŕi kaŕu'anan pakak awo paandiŕi. »

12

Yetu na unuur wi pnoorfën
(Markut 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ ŕi wal mënt, Yetu awo ŕi pmuur nŕteeh ŕi nŕdeey ŕi *unuur ulon wi

^{*} 11:10 Malaki 3.1. ^{*} 11:12 Bañaan baji bagutar Pših pi Baŕi, kë bantamanun bajaan baneej ŕi pa këme : bañaan banaŕara Pših pi Baŕi, kë bañaan banjoonun bakdo na pyeenk pa. ^{*} 11:21 Natenan ŕi Itayi 23.1-18. ^{*} 11:23 Natenan ŕi Ujuni 19.24-27.

pnoorfën wi bayuday, kë baťaşaru banwoon na ubon başe wuur ŋa adoh ² Bafaritay balon bawin baka aşe ji na a : « Tenan, baťaşaru bado uko wi Bgah baneenanuŋ pdo ti unuur wi pnoorfën. » ³ Kë Yetu aşe teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiŋ abiiŋ ado i, wi ubon ukde'uluŋ ul na batënŋul? ⁴ Aya aneej du katoh ki Naşıbaŋi, ajej ipoom yi badoluŋ pa *bŋeŋan bi Naşıbaŋi ade. Ipoom yi ul na batënŋul bawoon baanwo i kade, baŋeŋan ŋaŋ bakaan na pde ya. ⁵ Naankak aleyiir ŋi ulibra wi *Bgah bi Moyit kë ŋi unuur wi pnoorfën baŋeŋan du *Katoh Kaweek ki Naşıbaŋi baanji banoorfën jibi Bgah bajakuŋ, kë uunji uwo pjuban pa baka. ⁶ Kë nşe ŋupan, alon* awo ŋi ampeli Katoh Kaweek ki Naşıbaŋi. ⁷ Naşıbaŋi aŋup ŋi ulibra wi nul aji : “Mŋaga mi mi nnumiŋ, mënŋ uŋaakan wa”^{*} woli nate lah uko wi mënŋ naanktapar baŋaŋ biki bŋup, banwoon baanjubani. ⁸ *Abuk ŋiint awoon Ajug unuur wi pnoorfën. »

ŋiint anŋakmuŋ kaŋen

(Markut 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Yetu awoona da, aşe ya du *katoh kaŋehanaani. ¹⁰ Kë ŋiint alon anŋakmuŋ ŋi kaŋen aşe wo da. Bafaritay balon baŋal katapar Yetu bŋup aşe hepara aji : « Bgah bi nun badinan ŋaŋ ajeban ŋi unuur wi pnoorfën i? » ¹¹ Kë Yetu aşe teem baka aji : « Ahoŋ ŋi an i i unkaneel wi nul ukjotuŋ ŋi bhër ŋi unuur wi pnoorfën bë aankyaar wa kapënan? ¹² Kë ŋaŋ aşe pel unkaneel maakan! Hënk, ŋaŋ ahil kado bnuura ŋi unuur wi pnoorfën. »

¹³ Wi wi aŋaŋ aji na ŋiint: « Taran kaŋen. » Kë atar ka kë kajebi, akak ŋi kandukiŋ. ¹⁴ Wi

bafaritay bapënuŋ aşe laŋar jibi bakdoli kadoo kafij Yetu.

Yetu awo Nalempar Naşıbaŋi

¹⁵ Yetu ame uko mënŋ aşe pën da. Baŋaŋ batum baťaşa, kë ajeban baka bti, ¹⁶ aşe lëbar na baka aji bawut kaŋup ŋaŋ i awo i. ¹⁷ Uko mënŋ uyuuj kë uko wi *Itayi *Naŋupar Naşıbaŋi abiiŋ aŋup udolanaa, hënk, uko mënŋ wii wi :

¹⁸ « *I awoon nalempar naan i nji ndatuŋ, i nŋaluŋ maakan, i mmaganuŋ, dluŋ kaŋu Uhaaş wi naan ŋi a*

aşe ŋup baŋaŋ biki umundu kë Naşıbaŋi akakan baka batool.

¹⁹ *Aankjom na nin ŋaŋ aankdo kaŋaat*

baankdo kaŋiink pdiimul ŋi igah

²⁰ *jibi awoon aankluŋ kakit bmaaj bandoon abi naay naay*

këme kajëmşën pmul pankduhuŋ,

hënk kak di di akluŋ kaŋaga

baŋaŋ bannooruŋ

te wal wi akluŋ kakakan iko bti iwo itool ŋi kës ki Naşıbaŋi :

²¹ *Hënk ŋtaak bti ŋaluŋ kaŋu mnhaŋ mi ŋa ŋi a. »*

Yetu na Beltebul

(Markut 3.22-30; Luk 11.14-23)

²² Unuur ulon baŋij Yetu ŋiint alon i untaayi uneejuŋ. Awo nakuul abot biiş bŋup ; ajebana, kë akak aŋiini akuŋ awin. ²³ Baŋaŋ baŋonar fuŋ aşe ji : « I awoon *abuk Dayiŋ i? » ²⁴ Wi bafaritay batiinkuŋ uko mënŋ, aşe ji : « *Beltebul uweek wi ŋntaayi uwululuŋ mnhina mi pdook ŋntaayi. »

²⁵ Yetu ame ŋşal ŋi baka aşe ji : « Woli baŋaŋ biki utaak uloolan bagut, batok utaak di ; kë woli biki ubeeka uloolan, këme katoh kaloolan bagut, ubeeka mënŋ këme katoh mënŋ kaankhil kanaŋ. ²⁶ Kë woli *Tatana adook Tatana, agut na uleeful : uwole haŋ hum di di pşihul paknaŋuŋ ba? ²⁷ Naşalanuŋ

* **12:6** Alon awo ŋi ampeli Katoh Kaweek ki Naşıbaŋi këme : Uko ulon uwo ŋi umpeli Katoh Kaweek ki Naşıbaŋi. ^{*} **12:7** Hotey 6.6.

kak i! Woli nji ddookna lah n̄ntaayi ti katim ki Beltebul, banktaṣanaṅ badookna ṅa ti katim ki in ba? Ukaaṅ kē bukal ti ṅleef ṅi baka bakluṅ kadiiman kē naanfaṅi. ²⁸ Bē woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi wi wi nji kadooknuṅ ṅntaayi, *Pṣih pi Naṣibaṭi padobi ban ban ti an keeri.

²⁹ « Hum di di ṅaaṅ ahilanuṅ kaneej du katoh ki ṅiint ammēgaṭuṅ kajej bka bi nul bē aandun atana? Wal mēnt wi wi akhiluṅ kajej bka bi nul.

³⁰ « Anwoon aanwo na nji aṣoorēn, anwoon aanktonkrēn na nji agar. ³¹ Ukaaṅ kē njakan, Naṣibaṭi aluṅ kamiir baṅaaṅ pekadu na buṭaan bi bakṭupuṅ ti a ; kē ṅaaṅ ankkaruṅ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, aankmiira. ³² Kē woli ṅaaṅ aṭup buṭaan ti *Abuk ṅiint, Naṣibaṭi aluṅ kamiira wa, bē woli aṭup buṭaan ti Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, aankluṅ kamiira wa ti umundu wi na du unkmbiij. »

*Bko na mbuk mi ba
(Maci 7.16-17; Luk 6.43-45)*

³³ Yetu akak aji : « Bko bjeb baji babuk mnko mnuura, kē bko bmaakal baji babuk mnko mnwuṭaan. Iji kyikrēnaan bko ti mbuk mi ba. ³⁴ An, pntuni pi ṅfunan, hum di di nahilanuṅ kaṭup uṭup unuura te nawo bado buṭaan? Uko untumuṅ ti kaṭēb ki ṅaaṅ ujaṅ upēn ti mntumul. ³⁵ ṅaaṅ nanuura aji pēnanaan bnuura bi nul ti kaṭēb ki nul ; kē ṅaaṅ nawuṭaan aji pēnanaan buṭaan bi nul ti kaṭēb ki nul. ³⁶ Kē nṣē ṭupan : Ti unuur wi pwayēṣ, baṅaaṅ baluṅ kahepna ti ṅṭup ṅwuṭaan bti ṅi baṭupuṅ. ³⁷ Ti ṅṭup ṅi nu ṅi ṅi bakluṅ kawayēṣaanu katen me iwo natool kēme iduknaanaa. »

Baji na Yetu adiiman kē awoona du Naṣibaṭi

(Markut 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ Wal mēnt kē *bajukan Bgah baloṅ na bafaritay baloṅ baṣē ji na

Yetu : « Najukan, ṅṅal ido uko uloṅ unkdiiimanuṅ kē iwo i Naṣibaṭi. » ³⁹ Kē atem baka aji : « An kawuun kawuṭaan ki, kadekuṅ Naṣibaṭi kafet, nawo ti phepar uko unkdiiimanuṅ kē dwo i Naṣibaṭi, naankwin nin uko uloṅ umpaṭi na wi Yonat* *Naṭupar Naṣibaṭi adiimanuṅ. ⁴⁰ Jibi Yonat awoon ṅnuur ṅwajanṅ na ṅtejan ṅwajanṅ ti kayiṅ ki uṭēb uweek, hēnk di di *Abuk ṅiint akluṅ kado ṅnuur ṅwajanṅ na ṅtejan ṅwajanṅ ti bhēr du mboṣ. ⁴¹ Ti unuur wi pwayēṣ baṅaaṅ biki Niniwe baluṅ kanaṭa na baṅaaṅ biki kawuun ki, kadiiman baka kē baduknaana, ṭiki bawut pjukan wi batiinkuṅ uṭup wi Yonat! Kē aloṅ aṣē wo ti ampeluṅ Yonat! ⁴² Ti unuur wi pwayēṣ, naṣih ṅaaṅ i uṭaak wi Faba aluṅ kanaṭa na baṅaaṅ biki kawuun ki kayuun kē baduknaana, ṭiki awoona du kabaṅ ki umundu pbi katiink uṭup unṭuṅa wi *Falomonṅ naṣih, kē aloṅ aṣē wo ti ampeluṅ Falomonṅ! »

*Untaayi ukak du katoh ki wa
(Luk 11.24-26)*

⁴³ Yetu akak aji : « Untaayi upēnle ti ṅaaṅ i ubiij awo, uji uṅaaṅ du *pndiiṣ kala dko dneej. Woli uunwini, ⁴⁴ uṣē ji : “Dkak du katoh ki naan, ki mpēnnuṅ.” Wi ukakuṅ, uunji uṭēnk da nin uko uloṅ, kaji kawetana kajinṅ, kaboman bnuura. ⁴⁵ Wal mēnt uji uyaar ṅntaayi paaj na uloṅ ṅanwuṭuṅ apel wa ; ṅabi kafēt da. ṅaaṅ mēnt kaṣē kak wal mēnt kawuṭēn kapel kateeku. Kē hēnk di di ukwoon pa kawuun kawuṭaan ki. »

*Bayiṭ Yetu biki mnfaṭan
(Markut 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Jibi Yetu ahumuṅ kaṭiini na baṅaaṅ, kē anin na baṭa'ul baṣē bi du bdig aṅal pṭiini na a. ⁴⁷ Kē ṅaaṅ aloṅ aṣē bi aji na Yetu : « Naan na baṭa'u buk bukuṅ du bdig, baṅal

p̄tiini na iwi. » 48 Kē Yetu ašē teema aji : « In awoon ni? Bahon bawoon baṭa naan? » 49 Wi wi ašaan atar kañen adiiman baṭaşarul ašē ji : « Natenan, ni na baṭa naan biki biki. 50 Ñaan ankdolon uko wi Naşibaṭi Paapa anwoon du baṭi anjalun, un mēntan awoon aṭa naan kēme ni. »

13

*Uhoñ wi nagur nḡdeey
(Markut 4.1-9; Luk 8.4-8)*

1 Unuur mēnt Yetu apēn ṭi katoh ašē ṭo du kaban ki bdēk. 2 Bañaan batum babi wal mēnt añoga, kē adoo paya ṭi bṭeem blon aṭo ; kē bañaan bṭi baduka du pkay, atiinka. 3 Kē ašē ṭēpna ṭi uhoñ aṭup baka nṭup nṭum. Aji na baka : « Na-jaar apēn pgur nḡdeey. 4 Wi akgurun, nḡdeey nlon kē naya ajot ṭi bgah ; kē nkat nabi ade ṇa bṭi. 5 Nlon kē njot ṭi dko di mnlak, danwoon daanwo na mboş, anaṭa ṭi dko mēnt ṭiki mboş maantumi. 6 Kē wi bnuur banaṭi'aañ naṭa ašē tēr ṇa, kē jibi nḡwoon nḡaanka intaañ abi kay kay. 7 Nlon njot ṭi dko di iyiw, kē iyiw idēm afiıklēn ṇa. 8 Nlon kē njot ṭi mboş mnuura, awul nḡdeey. Blon baji bawul mbuk iñeen-week, blon iñeen paaj, blon kak mbuk iñeen nḡwajanṭ. 9 Ankaan ibaṭ itiiinki, atiinkan! »

*We ukaan kē Yetu aji hoñ?
(Markut 4.10-12; Luk 8.9-10)*

10 Baṭaşar Yetu babi añoga ašē hepara aji : « we ukaan kē iji khoñ na bañaan ba? » 11 Kē ašē ji na baka : « An, baṭenan kē name iko injoonanun yi *Pşih pi Baṭi inwoon iimmeetanaa, kē bandukiin, baanṭen baka wa. 12 Ñaan ankaan, balun kaṭena ado pelan, kē anwoon aanka, badoo yeenka uko wi akaan 13 Uko mēnt ukaan kē nji kahoñ na baka : ṭiki baji baten, baanji bawin, baji batiink, baanji bate, baanji bame uko wi bajakun. 14 Hēnk uko

wi *Itayi *Naṭupar Naşibaṭi abiiñ aṭup udolana pa baka, aji :
“Woli natiink, naankteha te,
woli naten, naankwina win.

15 Bañaan biki pntaali pi badēnēt
nḡhaaş
batuh ibaṭ yi baka, adēt kēş,
kaṭi kēş ki baka kawin
ibaṭ yi baka ikuṭ itiiink
uşal wi baka ute
bakakna baṭiyaar
nşē njeban baka.”

16 Kē an naşē nuurandēn, kēş ki nan kawin, kē ibaṭ yi nan iktiink. 17 Dṭupan, na manjoonan, baṭupar Naşibaṭi batum na baṭool batum babi nḡal pwin uko wi nakwinun bē baanwin wa, akuṭ anjal ptiink uko wi naktiinkun bē baantiink wa! »

*Yetu apiban uhoñ wi nagur nḡdeey
(Markut 4.13-20; Luk 8.11-15)*

18 Yetu akak aji : « Natiinkan, uko wi uhoñ ujakun wii wi : 19 Ñaan antiinkun Uṭup wi Pşih pi Baṭi, ašē wo aamme uko wi ujakun Tatana aji bi kapēnan Uṭup wi batepiin ṭi kaṭēb ki nul. Awo ji bgah bi uṭup ujutun. 20 Kē alon awo dko di mnlak di nḡdeey njotun, ayeenk ṭi dko mēnt uṭup na mnlilan, 21 ašē wo aanka intaañ, aanji ṭijan kaliintan. Wi Uṭup ukṭu'an ṭu bajun pnoorana kēme phajana aji bi wutan wutan. 22 Anwoon dko di iyiw, ajaan atiink Uṭup, kē manṭaaf, pyok panjaan pafooyan bkow, na pñeebar iko itum nḡaşē fiıklēn Uṭup aneenan wa pbuk. 23 Anwoon mboş mnuura, ajaan atiink Uṭup, kate wa, kaşē buk nḡdeey. Alon aji buk nḡdeey iñeen week, alon nḡdeey iñeen paaj, alon iñeen nḡwajanṭ. »

Uhoñ wi umbiilu

24 Yetu akak ahoñ na baka aji : « Natenan uko wi *Pşih pi Baṭi panaamun: Pawo ji ñiint antepiin nḡdeey nḡnuura du uṭeehul. 25 Wi bañaan bṭi bakṇoyēntun, kē naşooradul ašē bi, agur umbiilu ṭi ptoof pi nḡdeey ašē ya na bgahul.

26 Wi n̄deey n̄anaŋiin, alum̄en k̄e ugof ukak ap̄en.

27 Balemparul babi aji na a : “Naweek, m̄ent̄ n̄deey n̄nuura n̄i n̄i itepiin du uŋeeh i? K̄e hum di di ujaagal uwoon da ba?” 28 K̄e ateem baka aji : “Naŋooradaan adolon uko m̄ent̄.”

K̄e balemparul baŋe hepara aji : “Injal n̄ya n̄p̄enan wa i?” 29 K̄e ateem baka aji : “A-a, nahilan woli nal̄eb ujaagal kap̄enan n̄deey. 30 Nawutan n̄anaŋa n̄ul b̄ti te wal wi kakit ; ŋi wal m̄ent̄ dlun kaji na bakit : Naduniin nap̄enan ujaagal natan nado idaa nat̄er wa ; naŋe najej n̄deey nahank du pnkuti.” »

Uhoñ wi pbuk pmpoŋi na wi uko utajanaan p̄ŋon

(Markut 4.30-32; Luk 13.18-21)

31 Yetu akak ahoñ na baka aji : «*P̄ŋih pi Baŋi panaam na pbuk pmpoŋi pi n̄aan ajejun atepi du uŋeehul. 32 Pawoonun pmpoŋi ŋi mbuk, paŋale naŋa, pajaan pakak bgof band̄emnun ŋi ugof untepiin ŋi unkintaar, n̄kat n̄adoo ji n̄abi kado int̄an ŋi inah yi ba. »

33 Yetu akak aŋup na baka ŋi uhoñ aji : « P̄ŋih pi Baŋi panaam na bko bntiinku bi n̄aat ajejun anaakr̄en na p̄ŋon ptum, k̄e pataaj bti. »

Uko unkayi k̄e Yetu aji hoñ

(Markut 4.33-34)

34 Yetu aŋup iko yun bti pntuk pi baŋaan na uhoñ, aanji ŋini na baka b̄e aanhoñi. 35 H̄enk, ayuuj k̄e uko wi Natupar Naŋibaŋi ajakun udolanaa, aji :

« Dluŋ kahaab̄eŋ mntum kahoñ
dluŋ kaŋup iko immeeniiŋ undi-
imaan wi umundu upaŋaniin. »

Yetu apiban uhoñ wi umbiilu

36 Wal m̄ent̄ Yetu aduk baŋaan aŋe kak katoh ; k̄e baŋaŋarul baŋe bi aji na a : « Pibaan un uhoñ wi umbiilu du uŋeeh. » 37 K̄e ateem baka aji : « Antepiin n̄deey

n̄nuura awoon *Abuk N̄iint̄ ; 38 uŋeeh uwoon umundu ; n̄deey n̄nuura n̄awoon baŋaan biki P̄ŋih pi Baŋi ; umbiilu uwoon banjaan baŋaŋ Naguuru. 39 Naŋoorad anjaan atepi umbiilu, awoon Untaayi Uweek, kakit kawoon uba umundu k̄e bakit baŋe wo n̄wanjut. 40 K̄e jibi bajaan bajej umbiilu kaya t̄er, h̄enk di uba umundu ukwohan ; 41 *Abuk N̄iint̄ alun kayil n̄wanjut n̄i nul, n̄alun kadook baŋaan bti bankdolon balon bap̄en ŋi bgah na baŋaan bti bankdolon buŋaan ŋi P̄ŋih pi nul. 42 N̄wanjut n̄af̄el baka du bdoo banyikuŋ maakan : dko m̄ent̄ dawo na n̄wooni na udeeb wi pdohr̄en iñiin. 43 Wal m̄ent̄, banwoon batool ŋi k̄eŋ ki Naŋibaŋi balun kajeeh ji bnuur du P̄ŋih pi Naŋibaŋi Aŋin baka. Ankaan ibaŋ itiinki atiinkan! »

Uhoñ wi uwuuru wi bamenuŋ na wi m̄nlaak mantamuŋ p̄reeŋ

44 Yetu akak aji : «*P̄ŋih pi Baŋi pawo ji uwuuru wi n̄iint̄ alon awinun k̄e bamen du uŋeeh. Akak amen wa aŋe ya na m̄nlan awaap bka bi nul bti, aya nug uŋeeh m̄ent̄.

45 « P̄ŋih pi Baŋi pakak anaam na nawaap anklaan m̄laak mantamuŋ p̄reeŋ. 46 Wi awinun plon pnuura, aya awaap bka bi nul bti aya anug pa. »

Uhoñ wi bridiya

47 Yetu aji na baka : «*P̄ŋih pi Baŋi pakak anaam na bridiya bi baf̄elun du bd̄ek k̄e baŋiŋ n̄t̄eb n̄tum. 48 Wi batumuŋ, batuh k̄e bapul ba du pkay aŋe ŋo ajeŋ n̄annuuriin aŋu ŋi icah aŋe f̄el n̄anwoon n̄aanuura. 49 K̄e h̄enk di di ukwoon ŋi uba umundu : n̄wanjut n̄alun kabi kapaŋeŋ bawuŋaan na banwoon batool, 50 kaf̄el bawuŋaan du bdoo banyikuŋ maakan : dko m̄ent̄ dawo na n̄wooni na udeeb wi pdohr̄en iñiin. »

51 Yetu ahepar baŋaŋarul aji : « Nateha iko yi n̄tupan̄an bti i? » K̄e

bateem aji : « Aa, ntee. » ⁵² Kë ašë ji na baka : « Kë hënk *najukan Bgah anjukun uko wi Pših pi Bați abot ațaș uko wi ujakuņ anaam na ajug katoh anjaan ajejna ti bka bi nul uko uhalu na ujon. »

Baňaan biki Nataret baanfyjaar Yetu
(Markut 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Wi Yetu ahoñun na baka han ašë tool aya. ⁵⁴ Aya du dko di akušnaaniin ašë jukan baňaan du *katoh kañehanaani ki baka, kë badoo ñoņar aji : « Tuņ di di akaanun ušal untuņa wi? Hum di di ahilun ado mlagre mi bti ba? ⁵⁵ I mënťan, aanwo abuk naťukan i? Mënť Mariya awoon anin i, kë bi Yakob, Yotef, Timon na Yuda bawo baťa'ul? ⁵⁶ Kë baat baťa'ul, baanwo bti ti na un i? Kë tuņ di ameenun keeri iko yi bti? » ⁵⁷ Kë uko wan un-eean baka pfiyaara. Kë ašë ji na baka : « *Naťupar Našibați ti utaakul, na ti katohul meet tañ di di baňaan bawoon baanji bamëbana bnuura. » ⁵⁸ Yetu aando da mlagre mntum țiki baanfyjaari.

14

Pkeť pi Yowan Nabattaar
(Markut 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Wal mënť, *Herod nantuņa i *Galilay atiink kë bakťiiniyaan uko wi Yetu. ² Aji na balemparul : « Yowan Nabattaar a! Anața ti pkeť! Ukaan kë aka mnhina mi pdo mlagre! »

³⁻⁴ Herod ašal han țiki abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk ašin anhumun najeb aniiim. Kë Yowan ašë ji na a aanka na pjej Herodiyana kaniim. Herod kë ašë do kë bamoba, atan na mnkorentu afël du ukalabuș. ⁵ Abi ñal pfiņa, ašë ti baňaan țiki bașal aji awo *Naťupar Našibați.

⁶ Kë unuur uloņ wi Herod akdoon ufettu unkleșanuņ unuur wi abukiin, poonu abuk Herodiyana

kë ašë ki ti kadun ki baňaan kë ulil Herod, ⁷ kë adoo mehna aji awula uko wi akheparulun. ⁸ Anin awuuka, kë aji na Herod : « Wu-laan bkow bi Yowan Nabattaar ti praata. » ⁹ Nașih ajootani, pmehna pi nul ti kadun ki baňaan biki aduun ufettu paťu kë ado kë aji baťija ba. ¹⁰ Ayil wal mënť baya bafaal Yowan du ukalabuș. ¹¹ Baťij bkow ti praata awul poonu, kë aňooť ba anin. ¹² Baťașar Yowan babi ajej puum amoy ; ašë ya aťup Yetu.

Yetu ade de'an pntuk pi baňaan
(Markut 6.30-44; Luk 9.10-17; Natenan ti Yowan 6.1-14)

¹³ Wi Yetu ameen uko unťepun, ajej bťeem aya du dko dangaagun ; baňaan wi bamehan me ašë țașa, apëna ñbeeka apoș aya du a. ¹⁴ Wi awaliin ti bťeem ašë win baňaan baťum aňaga baka akuť ajeban bammaakuņ.

¹⁵ Wi utaakal ubanuņ, baťașarul babi aňoga ašë ji na a : « Unuur udobi yob yob, kë dko di ñwoon di dașë gaag, dolan baňaan baya du ñfëť bahilna banug uko ude. » ¹⁶ Kë Yetu ašë teem baka aji : « Bayaar we ba? Nawulan baka an bdiid'an bade. » ¹⁷ Kë bașë ji na a : « Nkaha ipoom kañeen na ñťëb ñťëb. » ¹⁸ Kë aji na baka baťija ya. ¹⁹ Wi wi așaan aji na baňaan baťo ti ujaagal, ašë jej ipoom kañeen yun na ñťëb ñťëb, akat kęș du baťi, abeeb Nașibați ašë kitęș ipoom, awul baťașarul kë bawul baňaan.

²⁰ Baňaan bti bade ayok, kë ba-jejënt iko indukiin. Iko mënť itum kkaar iñeen na ktëb. ²¹ Ti bandeen bukuņ, biinť bawo iñeen-week ñyaăș iñeen kañeen (5000) aťu na baat na bapoť.

Yetu apoș ti bdëk duuť
(Markut 6.45-52; Yowan 6.15-21)

²² Wi baňaan babahan ba pde, Yetu ado kë baťașarul bapaya ti

bteem ajota kadun, pya umban wundu, ul kë aşë duka ațiișan bañaan. ²³ Wi adolunj kë bañaan bațiiși, apaya du pnkunj duuț agaag aňehan Nașibați. Wi utejan ubanunj, kë awoha da ul aloolan. ²⁴ Wal mënț bteem badobi low low pkay, kë nmaaronj nqaxintj șintan ba țiki uyook uunkyook ataanj na umban wi bakyaan.

²⁵ Kaya uhaan nguk, kë aşë bi ți baka apoș poș ți bdëk. ²⁶ Wi bațașarul bawinulunj kë akpoș ți bdëk, baňonar fuț aşë ji : « Ujurte wa » aşë jun pňajar țiki balënki. ²⁷ Ți dko mënț, kë Yetu aşë țiini na baka aji : « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kalënk. »

²⁸ Piyeer kë aşë ji na a wal mënț: « Ajugun, woli iwi a na manjoonan, jakaan mpoș ți meel mbi du iwi. » ²⁹ Kë Yetu aji na a : « Biini. » Kë Piyeer awala ți bteem, apoș ți meel atool pya du Yetu. ³⁰ Kë, wi atiinkunj uyook aşë lënk, ajun pneej ți meel aşë huuran aji : « Ajugun, buuranaan! » ³¹ Ți dko mënț, kë Yetu aşë tar kaňen amëbana aşë ji na a : « Iwi inwoonj iinfyaar akëșan, we ukaanj kë iwo na nșal nteb ba? » ³² Wi bapayiinj ți bteem kë uyook ușë țañan. ³³ Banwoonj ți bteem banup adëman Yetu aşë ji : « Na manjoonan, iwo Abuk Nașibați. »

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi bagenaterenj
(Markut 6.53-56)

³⁴ Wi Yetu na bațașarul bamuun, aşë ban du pkay du utaak wi bagenaterenj. ³⁵ Bañaan biki dko mënț bayikrëna aşë yil kë bațup ți utaak bti aji abii, kë bașë țija bañaan bti bammaakunj. ³⁶ Baji bakooța kajina a awut baka baban țañ kambiint ki bayeti bi nul, kë bambanunj ka bti bajebi.

* **15:2** Bë baaňlow iňen : Bafaritay baji baňow iňen kațașna udolade wi baka. **15:4** Ppën 21.27; 20.12.

15

Pjukan pi bantohi bayuday (Markut 7.1-13)

¹ Ți nnuur mënț, *bafaritay na *bajukan Bgah balonj bapëna Yerutalem abi aňog Yetu aşë hepara aji : ² « we ukaanj kë bațașaru baanji bațaș udolade wi bajon, babaa ji bade bë baanji baňow iňen*? »

³ Kë Yetu ateem baka aji : « Kë an, we ukaanj kë naanji națaș uko wi Nașibați ajakunj, kașë kațaș udolade wi nan ba? ⁴ Nașibați aji : “Mëbaan șaaș na naan bnuura” kë “Ñaan ankkarunj așin këme anin, pkeț pakwoonj baluk bi nul.” * ⁵ Kë an, nașë ji woli ñaan aji na așin këme anin : “uko wi nhilanunj lah kațënknu uwo wi Nașibați” ⁶ ahilan keeri kawut pmëban așin na anin. Hënk di udolade wi nakjukanunj uțuunj kë nagar Uțup wi Nașibați. ⁷ An balagare, *Itayi *Națupar Nașibați afaanj wi ațupuň țian aji :

⁸ “*Pntaali pi paji padëmanaan na mntum țañ*

kë uhaaș wi pa ușë lowën.

⁹ *Btejan bi baka baanjakën nin uko ulonj*

iko yi bakjukanunj iwo udolade wi bañaanj țañ.” »

Iko injaanj ițu ñaan ațop ți këș ki Nașibați

(Markut 7.14-23)

¹⁰ Wi wi Yetu akaanj adu pntuk pi bañaanj aji na baka : « Natiinkan nabot name! ¹¹ Mënț uko unjaanj uneejna ți mntum ujaanj uțopan ñaanj ți këș ki Nașibați, uko unkpënnunj ți mntum mi nul wa. »

¹² Bațașarul baňoga wal mënț aşë ji na a : « Imeha kë *bafaritay badeebaț jibi iktjiniinj hënk i? »

¹³ Kë aşë teem baka aji : « Bko bi Paapa anwoonj du bați awoonj aantëpii balunj kalëbana. ¹⁴ Nawutan baka : bawo bakuul banknțonunj bakuul. Nakuul ațonjle

atenŋul nakuul, bukal batëb bti baya jot du bhër. »

¹⁵ Piyeer ayeen bŋup ašë ji na a : « Pibanun uko wi iŋpuŋ hënk. » ¹⁶ Kë aji na baka : « An kak, hënk di nawaanŋuŋ nšal te hënkunŋ? ¹⁷ Naamme kë uko bti unneejuŋ ŋi mntum mi ŋaan uji uŋëp du kayiŋ, kapën du bnŋeeh, ¹⁸ bë uko umpënuŋ ŋi mntum uwoona du uhaaş meet. Wuŋ mënŋan ujaan uŋopan ŋaan ŋi kës ki Našibaŋi. ¹⁹ Du uhaaş meet di di iko itëŋt yi ijaan iwoona : nšal ŋwuŋaan, bfiŋar, ppi-inŋ na ahar ŋaan këme ayin ŋaan, pjuban pi piinŋ, kakaŋi, nŋilan na pŋup buŋaan ŋi baŋaan, bkuutar. ²⁰ Iko mënŋt ijaan iŋopan ŋaan, kë pde bë iinŋnow iŋen paanji paŋopan ŋaan†. »

Pfiyaar pi ŋaaŋ anwoon aanwo nayuday

(Markut 7.24-30)

²¹ Wi Yetu apënuŋ da ašë ya du nŋaak ŋi Tir na Fidoŋ ²² Kë ŋaaŋ alon i utaak wi Kanaan anwoon du utaak mënŋt ašë pën ahuuran aji : « Naweeek, *abuk Dayiŋ, ŋagi'aan! Untaayi unooran poonu abuk naan maakan. » ²³ Yetu aanteema nin uko ulon. Baŋaşarul kë bašë ŋoga akooŋa aji na a : « Dookana, anooranun na phuuran pi nul. »

²⁴ Kë Yetu ateem aji : « Našibaŋi ayilën ŋaŋ pa nŋkaneel ŋi *Itrayel ŋanneemuŋ. » ²⁵ Kë ŋaaŋ ašë baan aŋup ŋi kadun ki Yetu aji na a : « Naweeek, biin iŋënkën! »

²⁶ Kë aji na a : « Uunuura bajej pde pi bapoŋ bawul nbuš ŋmpoŋi†. »

²⁷ Kë ateem aji : « Naweeek, ifaŋi, kë nbuš ŋmpoŋi nŋašë doo ji nŋade ituk inkjotnuŋ du umeeša wi bajug ŋa. »

²⁸ Wi wi Yetu ašaan aji na a : « ŋaaŋu, pfiyaar pi nu padëmi! Uwoon jibi iŋaluŋ! » Wal mënŋt kë abukul ašë bi jeb jeb.

Yetu ajeban bamaakal batum

²⁹ Yetu apën da ašë ya umbaŋ wi *bdëk bi Galilay. Apaya du pnkuŋ aŋo. ³⁰ Baŋaan batum babi ŋi a, aŋi bankjiinkunŋ, bakuul, banŋakmuŋ, babiŋ bŋup, na bamaakal batum kak, abëkan ŋi ihoŋt yi Yetu ; kë ajeban baka. ³¹ Baŋaan baŋonŋar wi bawinuŋ banwoon baanhil bŋup kë baktup, banŋakmuŋ kë bajebi, kë bankjiinkunŋ kë bakpoš bnuura, kë bakuul bakwin. Badëman wal mënŋt Našibaŋi i *Itrayel.

Yetu akak ade de'an baŋaan batum

(Markut 8.1-10)

³² Yetu adu baŋaşarul wal mënŋt ašë ji na baka : « Dŋaga baŋaan biki, ŋnuur ŋwajaŋt ŋi ŋi, ŋi bawo i na ŋi kë baanka uko ude. Mënŋal baŋiŋ na ubon : bahilan kaya kajot ŋi bgah. » ³³ Kë baŋaşarul bašë ji na a : « ŋi dko dangaaguŋ di, ŋuŋ di nŋkkaanuŋ uko de unkhilanuŋ kayokan baŋaan batum biki? »

³⁴ Kë aji na baka : « Nawo na ipoom hum? »

Kë bateem aji « Ipoom paaj na kalon na nŋëb ŋlon ŋmpoŋi. » ³⁵ Kë Yetu ašë ji na baŋaan baŋo ŋi mboš ; ³⁶ ašë jej ipoom paaj na kalon yuŋ na nŋëb ŋuŋ, abeeb Našibaŋi, akitëš ya ašë wul baŋaşarul, kë bafaš baŋaan. ³⁷ Bade bti adoo yok. Baŋaşar Yetu kë batuman kkaar paaj na ploŋ na iko indukŋiŋ. ³⁸ Baŋaan bandeŋ bawo biinŋ iŋeen-week ŋbaakër ŋyaaš iŋeen (4000), aŋu na baat na bapoŋ. ³⁹ Wi Yetu adoluŋ baŋaan kë baŋiŋi, wi wi ašaan apaya ŋi bŋëem aya utaak wi Magadan.

16

Bafaritay bahepar Yetu uko un-

kdiimanuŋ kë awo i Našibaŋi

(Markut 8.11-13; Luk 12.54-56)

† 15:20 Paŋopan : Yetu aankŋiiniyaan ŋi dko di uko wi pjint, bafaritay baji baŋow iŋen kaŋaşna udolade wi baka. ‡ 15:26 Nbuš ŋmpoŋi : Wal mënŋt bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo nbuš.

1 *Bafaritay na *bataduk babi ti Yetu wal mēnt, ala ptaawana ašē hepara uko unktiimanuŋ kē awo űaaŋ i Našibaŋi. 2 Kē Yetu ašē teem baka aji : « Woli unuur uya pjot kē baŋi bajeenki naji naji : “Dko daluŋ kajeeh faan.” 3 Kē na nfa kub, baŋi bajēnle naji : “Ušubal ušub nŋa.” Naji name uko wi iko yi baŋi ijakuŋ, ašē wo naanhil pyikrēn uko wi Našibaŋi akdolun nŋa di. 4 An baűaaŋ bawuŋaan biki, nandekuŋ Našibaŋi kafet, nahepar uko unkyu-ujun kē dwo i Našibaŋi. Naankwin uko ulon umpaŋi na wi Yonat* *Naŋupar Našibaŋi adiimanuŋ. » Wi wi Yetu ašaaŋ aduk baka da, aya na bgahul.

Uko utaajanaani pšon wi bafaritay na bataduk

5 Yetu na baŋašarul baya bdēk umban wundu. Kē baŋašarul bašē űilma pŋij ipoom. 6 Kē Yetu ašē ji na baka : « Natenan bnuura, nalipariin uko utaajanaani pšon wi *bafaritay na *bataduk. 7 Baŋašarul kē bašē űiini bukal bukal aji : « Aŋiini haŋ űiki nŋentŋij ipoom. »

8 Kē Yetu ammeen uko wi baŋŋiiniyaanuŋ aji na baka : « An, nanwoon naanfiyaar akēšan, we ukaaŋ kē nakŋiiniyaan pwo naanŋij ipoom ba? 9 Naandobi yikrēna te hēnkuŋ iko yi naw-inuŋ i? Naanleš wi nkitšun ipoom kaűeen pa biinŋ iűeen-week-kaűeen nŋyaaš iűeen (5000) i? Kē kkaar hum kantumuŋ ipoom ki ki nayaanaanuŋ ba? 10 Kē wi nkitšun ipoom paaj-na-kalon pa biinŋ iűeen-week-nŋbaakēr nŋyaaš iűeen (4000)? Kē kkaar hum kantumuŋ ipoom ki ki nayaanaanuŋ? 11 Kē hum di di nawoon naamme kē mēntŋiiniyaan ipoom? Dji nalipara uko utaajanaani pšon wi bafaritay na bataduk. »

12 Baŋašar Yetu bayikrēn wal mēnt kē aji na baka balipara pjukan pi bafaritay na bataduk, mēnt uko utaajanaani pšon wi bajaan badolna ipoom wa.

Piyeer aji Yetu awoonŋ Krittu
(Markut 8.27-30; Luk 9.18-21)

13 Yetu aya na baŋašarul du utaaŋ uűűogun ubeeka wi Fetare-Filip ašē hepar baka aji : « Baűaaŋ bašal aji *Abuk űiiniŋ awo in ba? » 14 Kē bateem aji : « Balon baji iwo *Yowan Nabattaar ; kē balon baji iwo *Eli Naŋupar Našibaŋi kē balon kak baji iwo Yeremiya kēme alon űi *baŋupar Našibaŋi bandukiinŋ. »

15 Kē ašē ji na baka : « Kē űi an, nji dwo in ba? » 16 Timon Piyeer kē ateema aji : « Iwo *Krittu, Abuk Našibaŋi ajug ubida. » 17 Kē Yetu ašē ji na a : « Inuurandēni iwi Timon abuk Yonat. Mēnt űaaŋ najēn aŋupiin manjoonan man, Paapa anwoon du baŋi a. 18 Kē nšē jaku : Iwo Piyeer*, pnduba panjaan pamēban katoh, ilun kamēban bankfiyaarnuŋ. Pkeű paankhilan kanaű űi kadun ki baka. 19 Dluŋ kawulu iniigšaani yi Baŋi : uko wi ikpokun űi mboš ulun kapokana du baŋi, kē uko wi ikdinanuŋ űi mboš, ulun kadinana du baŋi. » 20 Wi wi ašookun baŋašarul aji na baka bawut kaűup nin űaaŋ kē ul awoon Krittu.

Yetu aŋup aji alun kakeű kabot kanaűa űi pa

(Markut 8.31-33; Luk 9.22-27)

21 Unuur mēnt wi wi Yetu ajunuŋ pdiiman baŋašarul kē awo i pya Yerutalem, kahaj da maakan űi iűen yi bantohi, *baűeŋan baweek na *bajukan Bgah. Balun kado bafiŋa, unuur uwajantēn ašē naűa űi pkeű. 22 Piyeer apula kē bagaagi ašē jun pŋoman na a aji : « Ajugun, dűehan Našibaŋi abuuranu uko waŋ! Nin ukoolan uunkdolu! »

* 16:4 Natenan űi Yonat. * 16:18 Piyeer : Dawoon pnduba kēme plaak.

²³ Ké Yetu ašë wugša aji na Piyeer : « Lowaan, iwi Fatana! Inaŋ ti bgah aneenanaan pŋëp. Iinji kla uko wi Našibaŋ aŋaluŋ, iji kla uko wi bañaan baŋaluŋ. »

²⁴ Ké wi wi Yetu ajakuŋ na baŋasarul bti : « Woli ñaan aŋal kaŋašën, awo kaŋilma uleeful kakunja krut ki nul kadinan phaj ji nji kašë kaŋašën woli ado akeŋ. ²⁵ Ñaan ankšaluŋ pbuuran ubida wi nul aluŋ kawaaŋ wa ; ké anklun kawaaŋ ubida wi nul pa nji aluŋ kabuuran wa. ²⁶ We uwoon ñaan aka pyok pi umundu bti, woli aneemandën uhaaš wi nul? We wi ñaan ahilanuŋ kawul kabuuranaan uhaaš wi nul. ²⁷ *Abuk Ñiint aban ti pbi na mndëm mi Ašin na nwanjuŋ ni nul. Wal mënŋ awayëš ñaan andoli ti mnwo mi nul. ²⁸ Dŋupan na manjoonan : balon ti banwoon nŋa ti baankkeŋ bë baanwin Abuk Ñiint ké abi ji naših. »

17

Uleef wi Yetu bti utëlšaa

(Markut 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Wi ŋnuur paaj nŋaŋepuŋ ké Yetu ašë jej bi Piyeer na Jakob na Yowan aŋa Jakob aya na baka du pnkuŋ pweek ké багааgi. ² Uleef wi nul ké ušë ŋëlša ti kadun ki baka : kaara di nul dajeeh ji unuur, ké imiša yi nul ikak afaat feh. ³ Ti dko mënŋ, ké baŋasar Yetu bašë win *Moyit na *Eli ké bakŋiini na a.

⁴ Wal mënŋ ké Piyeer ašë ji na Yetu : « Ajugun, unuura nwo ti dko di. Inŋal le katar iloona iwajant; kalon kawo ki nu, kalon ki Moyit, kandukiin kawo ki Eli. »

⁵ Ahum kaŋiini, ké kanfëluŋ kalon kanknuuruŋ kašë mara mara abi awun baka, ké pdiim ploŋ pašë pëna ti ka aji : « Iwi iwoon abuk naan, dŋalu maakan, dmaganu! Nadoon katiinka! »

⁶ Wi baŋasar Yetu batiinkuŋ pdiim mënŋ ašë lënk maakan ajot afët kës ti mboš. ⁷ Ké Yetu ašë ñog aban baka ašë ji : « Nanaŋiin, nawutan kalënk. » ⁸ Wi bakatuŋ kës, baankak awin nin alon, ké Yetu ŋaŋ awohan da.

⁹ Wi bakwaliin pnkuŋ, ké Yetu ašë ji na baka : « Naktup nin ñaan alon uko wi nawinuŋ, te wal wi *Abuk Ñiint aklun kanaŋa ti pkeŋ. »

¹⁰ Baŋasar Yetu bahepara aji : « we ukaaŋ ké *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji *Krittu ado kabi. »

¹¹ Ké aŋem baka aji : « Na manjoonan Eli awo i kabi, kakakan iko bti ti bgah. ¹² Ké nšë ŋupan, Eli adobi bi, ké baanyikrëna, bahajana, adola jibi baŋaluŋ. Hënk kak di di Abuk Ñiint aklun kahaj ti iñen yi baka. » ¹³ Wal mënŋ, ké baŋasarul bašë yikrën ké awo ti pŋiiniyaan *Yowan Nabattaar.

Yetu ajeban napoŋ i untaayi ukyewlënuŋ

(Markut 9.14-29; Luk 9.37-43a)

¹⁴ Wi Yetu na bi Piyeer, Jakob na Yowan bakakuŋ du dko di pntuk pi bañaan pawoon, ké ñiint alon ašë bi ti Yetu aŋup ti kadunul aji na a : ¹⁵ « Naweeek, ñagiin abuk naan. Aji jot kako, ahaj maakan : nŋyaš nŋum aji jot ti bdoo, ulon kak aji jot ti meel. ¹⁶ Dŋija baŋasaru ké baanhilan ajebana. »

¹⁷ Ké ašë teem aji : « Nawo bañaan bawuŋaan, banwoon baanfiyaari! Dwo kaŋo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naŋijaan napoŋ ti. » ¹⁸ Ké Yetu ašë lëbar na untaayi ké upën ti napoŋ, ké ajeb ti dko mënŋ.

¹⁹ Baŋasar Yetu багааg na a ašë hepara aji : « we ukaaŋ ké un, nŋnhilan adook untaayi mënŋ? »

²⁰ Ké aŋem baka aji : « Naanfiyaar akëšan. Dŋupan na manjoonan, woli naka lah pfiyaar panliuŋ na pbuk pi maaj, najile na pnkuŋ pi : Pënan ti, papën da.

Uunkka nin uko ulon wi nawoon naankhinan pdo. ²¹ [Kë untaayi utent wun, pñehan Naşibaţi na pyiman tañ pahilanun pdook wa.]

Yetu aţup pkeţ pi nul uyaas utëbantën

(Markut 9.30-32; Luk 9.43b-45)

²² Yetu na baţaşarul bawo bti du *Galilay, kë aşë ji na baka : « *Abuk Ñiinţ abi kawulana du bañaan, ²³ balun kafina, unuur uwajanţën aşë naţa ţi pkeţ. » Kë başë jooţan maakan.

Yetu na Piyeer baluk daaşa di Katoh Kaweek ki Naşibaţi

²⁴ Yetu na baţaşarul baban ubeeka wi Kapernawum. Kë bako-braar daaşa di *Katoh Kaweek ki Naşibaţi başë bi ţi Fimon Piyeer ahepara aji : « Jëm najukan i nan aji luk daaşa di Katoh Kaweek ki Naşibaţi i? »

²⁵ Kë ateem baka aji : « Aa. Aji luk da. »

Wi aneejan neej ţi katoh kë Yetu aşë ji na a : « Fimon, we wi işalun ţi uko wi ba? In awoon kaluk başih biki umundu wi daaşa ba? Babuk baka këme balon bampaţi. »

²⁶ Kë ateem aji : « Bañaan bampaţi baka. »

Kë Yetu aşë ji na a : « Babuk başih keeri baanwo i kaluk. ²⁷ Kë un nşë wo nñnjal pţij bţup. Yaan du bdëk, ifël kabuuţi, uţëb uteek wi ikpënanun, haabëşan wa mntum : itënk pataka da pankkëşun pluk daaşa di naan na di nu. Jejan pa iya iluk daaşa di nja batëb. »

18

In adëmnun ţi an?

(Markut 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baţaşar Yetu babi ţi a wal mënt aşë hepara aji : « In adëmnun du *Pşih pi Baţi ba? ² Kë aşë du napoţ alon aţu'a ţi ptoof pi baka, ³ aşë ji : « Na manjoonan dţupan,

woli naankak anaam ji bapoţ, nin naankneej du Pşih pi Baţi. ⁴ Ukaan kë ankwoon naweek du Pşih pi Baţi awoon ankwalanun uleeful kakak ji napoţ i. ⁵ Kë ñaan anyeenkun napoţ ji i ţi katim naan, nji ţi uleef naan i i ayeenkun. »

Naţaaaraan kawuuk bañaan bapun

(Markut 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ Yetu akak aji : « Ñaan ankdolon alon ţi bapoţ biki*, banfiyaarnun ajot ţi pjuban, uhokan pa a batana plaak pweek bayoorana du bdëk. ⁷ Bañaan banwoon ţi umundu bawuţani ţiki iko inhinanun kado baka bajuban itumi. Iko mënt iinhinan kawaanja, kë ñaan anşaan aţij ya aşë wuţan!

⁸ « Woli kañen ki nu, këme kahoţ ki nu iţu kë ikjuban, falan ya ifël du kalowan. Uhokan iya baţi na kañen këme kahoţ kammuksiin, kë di iya infernu du bdoo bawoon baankjëmşa na iñen itëb na ihoţ itëb. ⁹ Kë woli pkëş pi nu paţu'u kë ikjuban, lookşan pa ifël du kalowan. Uhokan iya baţi na pkëş ploolan, kë di bafëlu du bdoo bi infernu na këş ktëb.

¹⁰ « Naţaaaraan kabeeh alon ţi bapoţ biki. Na manjoonan, nwanjut ņi baka ņaji ņanaţ wal undoli du kadun ki Paapa anwoon du baţi. ¹¹ [*Abuk Ñiinţ abi bi pbuuran bambiin aneem.] »

Uhoñ wi unkaneel unneemun

(Luk 15.3-7)

¹² Yetu ahoñ aji : « we wi naşalun ţi uko wi ba? Woli ñaan alon aka ņkaneel iñeen-week kë ulon uşë neem, aankduk ņkaneel ņandukiin du pnkun kaya pla uloolan unneemun i? ¹³ Dţupan, woli awin wa, aji lilandër unkaneel uloolan wun kapel ņandukiin ņanwoon ņaanneemi. ¹⁴ Kë hënk kak di di

* **18:6** Bapoţ biki : Yetu aţiniyaan ţi banfiyaarnun, bukal bakakun ji bapoţ.

Aşinan anwoon baŕi awoon aanjal alon ŕi bampoŕi biki aneem. »

Pmiir atēntul

¹⁵ Yetu aji kak : « Woli atēntu anfiyaaruŕ ajubanu, yaan iwina, iŕiini na a, an batēb ŕaŕi. Woli atiinku, kēme kē ika'a. ¹⁶ Kē woli aandi ptiinku, duun ŕiaan alon kēme batēb, nahilna nado jibi *Ulibra wi Naşibaŕi ujakun: *naboman uko bti ŕi kadun ki bamaar batēb kēme bawajanŕ.*^{*} ¹⁷ Akak le wo aandi ptiink baka, kŕup pntuk pi banfiyaaruŕ ; woli apok ptiink baka, jejana ji ŕiaan anwoon aanfiyaar Naşibaŕi kēme ji nakobraar daaşa[†]. ¹⁸ Dŕupan, na manjoonan : iko bti yi nakpokun ŕi mboş ilun kapokana du baŕi, kē iko bti yi nakdinarun ŕi mboş ilun kadinana du baŕi.

¹⁹ « Na manjoonan dkak aŕupan, woli baŕiaan batēb ŕi an ŕi mboş batiinkar aŕehan uko ulon wi banjalun, Paapa anwoon du baŕi ado wa pa baka. ²⁰ Aa, dko di baŕiaan batēb kēme bawajanŕ bayitun ŕi katim naan, dji kawo ŕi ptoof pi baka. »

Nadoon kamiir batēntan

²¹ Timon Piyeer aŕog Yetu wal mēnt aşē hepara aji : « Ajugun, nyyaaş hum ŕi ŕi nwoon kamiir atēnt naan woli ajubanaan? Dwo kamiir te nyyaaş paaj na ulon i? »

²² Kē Yetu ateema aji : « A-a, mēnkjaku nyyaaş paaj na ulon ŕaŕi, nyyaaş ŕi iwoon i kamiira ŕawo kaban iŕeen-paaj-na-ulon (70) nyyaaş paaj-na-ulon.

²³ « Hēnk di *Pşih pi Baŕi pawoon: pawo ji uko wi naşih anjalun pten jibi balemparul badolun na itaka yi nul. ²⁴ Ajun pten, kē başē ŕija alon anŕeetulun itaka intumun pŕum pan. ²⁵ Niinŕ mēnt aşē aanka uko uluki itaka mēnt; kē naşih aşē ji bawaapa ul na aharul, na babukul na iko

bti yi akaan, bahilna bakakan uko wi aŕeetun. ²⁶ Nalemparul un kē aşē ŕup ŕi kadun ki naşih aji na a : « Miiraan, dlun kaluku ya bti!» ²⁷ Naşih aŕagi'a aşē wutara itaka yi aŕeetulun awuta kē ayaa.

²⁸ « Nalemp mēnt apēn aşē yit na atēntul alon i bawoon ŕi ulemp anŕeetulun ktaka kntiinku. Atiika adoo kak i pfiiklēna aşē jaka : «Lukaan uko wi iŕeetnun!» ²⁹ Atēntul kē anup akooŕa aji na a : «Miiraan, dlun kaluku!» ³⁰ Kē undu aşē pok, ado kē bawata ukalabuş ayoonkna alun aluk uko wi aŕeetun. ³¹ Wi balemp bandukiin bawinun uko unŕepun, bajoon maakan aşē ya akakalēş wa bti naşih.

³² « Kē naşih ado kē baŕija nalemp mēnt aşē ji na a : «Iwi nalemp nawuŕan i! Dwutaru itaka bti yi iŕeetnun ŕiki ikooŕēn aji ndo haŕ ; ³³ iwo i lah kak kaŕaga atēntu jibi ŕi ŕi ŕi iŕi.» ³⁴ Adeebaŕ maakan aşē wula banjaan bahajan baŕiaan te wi akulun kaluk uko bti wi aŕeetun. »

³⁵ Kē Yetu aşē kak aji : « Hēnk di di Paapa anwoon du baŕi akulun kado andoli ŕi an, woli naammiir batēntan na manjoonan ŕi iŕēb yi nan. »

19

Yetu aŕiiniyaan uko wi bniim (Markut 10.1-12)

¹ Wi Yetu aŕupun iko yan aba, aşē pēn ŕi utaak wi *Galilay aya umban wi *Yuda unwoon du plut pi *Yordan. ² Baŕiaan batum baŕaşa da kē abot ajeban bamaakal.

³ *Bafaritay balon banjal pŕaawana, aşē ŕoga ahepara aji : « Bgah bi nun badinan ŕiaan abubara adook aharul ŕi bniim i? »

⁴ Kē Yetu aŕeem baka aji : « Naanleyiir uko wi Ulibra wi Naşibaŕi ujakun i kē du ujuni Naşibaŕi apaş

^{*} 18:16 Pleşan 19.15. [†] 18:17 Bakobraar daaşa : Bayuday bajej baka ji bado buŕaan banwoon baanwo biki pntaali pi Naşibaŕi. ^{*} 19:4 Ujuni 1.27.

bañaanj kē bawo ñiint na ñaaṭ* »
 5 aṣē ji : « *Way ukaanj kē ñiint
 akluj kaduk aṣin na anin kawo
 na aharul, bakak ñaanj alooman.* »
 6 Hēnk, baankak awo bañaanj batēb,
 bawo ñaanj alooman. Ñaanj awu-
 tan keeri kagar uko wi Naṣibaṭi
 anaakrēnuj. »

7 Bafaritay bahepara aji : « Keeri
 we ukaanj kē *Moyit aji ñaanj awo
 i kapiit ñaaṭ kakaarta kankyuuuj
 kē bniim babaa, kabaa kadooka? »

8 Kē ateem aji : « Mndēm mi
 ṅhaaṣ ṅi nan manṭuuuj kē Moyit adi-
 nanan uko mēnt. Kē uṣē wo uunwo
 haṅ du ujuni. 9 Dṭupan, woli ñaanj
 adook aharul anwoonj aampiint na
 ñaanj alonj nampaṭi, aṣē niim alonj,
 ajuban pjuban pi piint. »

10 Baṭaṣarul bajaka aji : « Woli
 hēnk di uwoonj kawo pa ñiint na
 aharul, uhokan pwut bniim. »

11 Kē Yetu ateem baka aji : «
 Mēnt bañaanj bti bahilanuj kadi-
 nan pjukan pi mēnt, biki Naṣibaṭi
 aṭenuj kē bahilani ṭaṅ bahilanuj.
 12 Iko itum ihinan kaneenan biint
 baniim : balonj baanhilan bniim
 ṭiki babuka buka haṅ, balonj ṭiki
 bakaṣ baka, balonj kak pṣih pi Baṭi
 paji paṭu baanjani baniim. Ñaanj an-
 hinanuj pte uko wi, ateen wa! »

*Yetu ayeenk bapoṭ bnuura
 (Markut 10.13-16; Luk 18.15-17)*

13 Bañaanj baṭij Yetu bapoṭ pa apaf
 baka iñen, abot aṅehandēr baka, kē
 baṭaṣarul baṣē ṅoman na baka. 14 Kē
 Yetu aṣē ji : « Nawutan bapoṭ babi
 ṭi nji, nakneenan baka, ṭiki *Pṣih pi
 Baṭi pawo pi banwoonj ji baka. »
 15 Wi wi aṣaanj apaf baka iñen aṣē ya
 na bgahul.

*Yetu na ñiint nayok
 (Markut 10.17-31; Luk 18.18-30)*

16 Ñiint alonj abi aṅog Yetu aṣē
 hepara aji : « Najukan, we wi
 nwoonj kado unuura kakaana
 ubida wi mnṭo? »

17 Kē ateema aji : « we ukaanj
 kē ikheparaan uko unuura wi ñaanj
 awoonj i kado? Alooman ṭaṅ annu-
 uriinj, Naṣibaṭi a. Woli injal kayeenk
 ubida wi mnṭo kdo kado uko wi
 Bgah bajakuj. »

18 Kē akak ahepara aji : « Iko
 ihonj? »

Kē ateema aji : « Iinkfiṅ ñaanj,
 iinkpiint na ahar ñaanj kēme ayin
 ñaanj, iinkkiij, wutan katapar ñaanj
 uko wi awoonj aando, 19 mēbaan
 ṣaaṣ na naan bnuura, ṅalan atēntu
 jibi injaluj uleefu. »

20 Kē naṭaṣa uj ateema aji : « Iko
 mēnt bti ddo ya. We wi nkaanj
 aduka pdo? »

21 Kē Yetu aji na a : « Woli
 injal kawo ñaanj anjaanj ado uko bti
 unliṅ Naṣibaṭi, kya, kawaap iko yi
 ikaanj bti kaṣē jej itaka mēnt kaṭen
 bajuuk, kka pyok du baṭi. Wal mēnt
 kṣē bi kaṭaṣēn. » 22 Wi naṭaṣa
 uj atiinkuj uko mēnt, aṣē ya na
 pjooṭan, ṭiki ayok maakan.

23 Wi wi Yetu aṣaanj aji na
 baṭaṣarul : « Dṭupan na manjoonan
 pneej du *Pṣih pi Baṭi patam nayok
 maakan. 24 Aa, dṭupan kak uko wi :
 Uyoj apel pa untaam wi pnkunkaali
 uneej ṭi bhēr bi kaguja kē di nayok
 aneej du Pṣih pi Baṭi. »

25 Wi baṭaṣarul batiinkuj uko waṅ
 baṅonjar fuṭ aṣē ji : « Kē in ahilanuj
 keeri kabuur? »

26 Kē Yetu aṣē jaban baka kēṣ aṣē
 ji : « Bañaanj bajēn baanhilan pbu-
 ran ṅleef ṅi baka, kē Naṣibaṭi aṣē wo
 aambiiṣna biṣna nin uko ulonj. »

27 Piyeer aji na a wal mēnt : «
 Tenan, ṅduk iko bti aṭaṣu. We wi
 ṅkluj kayeenk ba? »

28 Kē Yetu aji na baka : « Dṭupan
 na manjoonan : woli umundu
 uhalu ubii, kē *Abuk Ñiint aneejan
 pṣih na mndēm, an baṭaṣaraan iñeen
 na batēb nantṣunuṅ nakak aṭo na
 nji kaṣih, kawayēṣ kntaali iñeen
 na ktēb ki Itrayel. 29 Kē biki katim

naan kaṭuunj kē baduk itoh yi baka, kēme babuk bašin baka, bašin baka, banin baka, babuk baka, nṭeeh nji baka, baluṅ kayeenk uko wi badukunṅ nṅaaṣ iṅeen-week kaṣē kayeenk ubida wi mnṭo. ³⁰ Kē batum banwoonṅ hēnkunṅ bateek baluṅ kawo babaanṣaani, batum banwoonṅ babaanṣaani baluṅ kawo bateek. »

20

Uhoñ wi bajaar biki baduunṅ ulemp

¹ Yetu akak aji ṭi uko waṅ: « Pṣih pi Naṣibaṭi pawo wo ji uko wi ajug uṭeeh ampēnuṅ na nfa kub ala balemp pa uṭeeh wi nul. ² Aṭiinkar na balemp aji aluk baka itaka inliṅunṅ na baluk bi unuur aṣē do baka kē baya uṭeeh. ³ Aṭo ado uko ji nwoori nṅwajanṭ apēn awin balemp baloṅ kē bawo du bayiti baanka uko udo, ⁴ kē aṣē ji na baka: “An kak, nayaan uṭeeh; dlukan bnuura.” ⁵ Kē bayaa.

« Ajug uṭeeh apēn na mnde ilant, akak apēn na pnak awin baloṅ, akak ado jibi adoluṅ na bukundi. ⁶ Wi unuur uṭeehiinṅ, akak apēn awin balemp baloṅ kē banaṭ da aṣē hepar baka aji: “we ukaanṅ kē nawo ṭi, unuur bti bē naankdo uko uloṅ?” ⁷ Kē bateem aji nin aloṅ aanjejejeje baka ulemp.

« Kē aji na baka: “An kak, nayaan uṭeeh.”

⁸ « Wi utaakal ubanuṅ, ajug uṭeeh kē aṣē ji na namali i nul: “Duun balemp iwul andoli baluk bi nul, ijunna bambaaṅṣaanuṅ pbi iṣē ido kaya te du bateek.”

⁹ « Biki bajejuṅ ṭi uṭeeha unuur kē babii, ayeenk andoli baluk bi unuur upēb. ¹⁰ Bateek babi kak aṣē ṣal aji bayeenk baluk bampeluṅ bi bambaaṅṣaanuṅ pbi, kē baṣē wula baka andoli baluk bi unuur. ¹¹ Wi bakyeenkunṅ itaka aṣē noman ṭi uko

wi ajug uṭeeh adoluṅ ¹² aji: “Bambaaṅṣaanuṅ pbi balempa uwoori uloolan, kē iṣē luk baka alinṅan na un, nṅlempuṅ unuur bti ṭi bnuur.”

¹³ « Kē Ajug uṭeeh aṣē teem aloṅ ṭi baka aji: “Nanoh, mēndolu nin buṭaan bloṅ: Mēnṭ itaka yi, yi nṅtiinkaruṅ i? ¹⁴ Jejan uko wi nṅtiinkaruṅ, iya na bgahu. Ulilēn lil kē nwul ambaaṅṣaanuṅ pbi uko unliṅunṅ na wi nwuliinṅ. ¹⁵ Mēnka na pdo uko unliṅunṅ na bka bi naan i? Kēme iwo i kadeebaṭ ṭiki djoob bkow?” »

¹⁶ Yetu akak aji: « Kē hēnk di di banwoonṅ babaanṣaani bakluṅ kawo bateek, bateek baṣē bawo bambaaṅṣaani. »

Uyaaṣ uwajanṭēn wi Yetu aṭṭupunṅ pkeṭul na pnaṭa pi nul ṭi pkeṭ (Markuṭ 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yetu aya Yerutalem aṣē du baṭaṣarul iṅeen na batēb kē baṅaagi, aṣē ṭiini na baka wi bawoonṅ ṭi bgah aji: ¹⁸ « Natenan, nṅa Yerutalem, kē baṣē luṅ kawul *Abuk Nīinṭ *baṭeṅṅan baweek na *bajukan Bgah. Baluṅ kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeṭ. ¹⁹ Bawula banwoonṅ baanwo bayuday bahilna babeṅa, bakoba na itintēl, bapaṅa ṭi krut. Unuur uwajanṭēn aṣē naṭa ṭi pkeṭ. »

²⁰ Wal mēnṭ kē anin babuk Febede aṣē bi aṅoga, ul na babukul, aṅup ṭi kadunul pa phepara uko uloṅ. ²¹ Kē Yetu aṣē ji na a: « we wi inṅaluṅ ba? »

Kē aji na a: « Dolan babuk naan batēb biki baluṅ baṭo aloṅ ṭi kadeenu ki nu, aloṅ ṭi kamayu, woli iluṅ aṭo aṣih. »

²² Yetu ateema aji: « Naamme uko wi nakṅehanaanuṅ. Nahinan kadaan ṭi pnkalame pi nji kayaan kadaan, kahaj ji nji i? »

Kē bateema aji: « Nhinani. »

²³ Kē Yetu aṣē ji na baka: « Aa, naluṅ kadaan ṭi pnkalame pi naan; kē uko unwoonṅ wi pṭo ṭi kañen

naan kadeenu na kamayu, mēnt nji dwoon kadat banwoon biki pto da, biki Paapa ajakuñ aji bawo biki kaṭo da, bukal bakluñ kaṭo da. »

²⁴ Wi baṭaṣarul iñeen bandukiin batiinkuñ uko wañ, aṣe deebaṭer batēb bukundi. ²⁵ Wi wi Yetu aṣaar aṭiini na baka bukal bti aji : « Nawin jibi baṣih biki nṭaak bajaan bayuuj mndēm mi baka, baweek biki nṭaak kaṅoonkna bañaan. ²⁶ Uunwo kawo hañ pa an. Anjalun pwo naweek ṭi an awo i kawo nalempar batēntul. ²⁷ Kē woli ñaan aṅal pwo nateek ṭi an, awalaan bkowul ado kalempar batēntul. ²⁸ Kē hēnk, *Abuk Ñiint aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranun bañaan batum maakan.

*Bakuul batēb biki Yetu ajebanuñ
(Markut 10.46-52; Luk 18.35-43)*

²⁹ Yetu na baṭaṣarul bapēn ṭi ubeeka wi Yeriko, kē bañaan batum baṣe ṭaṣa. ³⁰ Bakuul batēb baṭo wal mēnt ṭi kabañ ki bgah, kē wi batiinkuñ kē Yetu aṭṭepuñ aṣe huuran aji : « Naweek, *Abuk Dayiṭ, ñagi'un! »

³¹ Kē bañaan batum banwoon da bawo ṭi pṅoman na baka aji bayomp, kē baṣe huuranaara huuran maakan aji : « Naweek, Abuk Dayiṭ, ñagi'un! »

³² Yetu anaṭ adu baka aṣe ji : « We wi naṅaluñ ndolan ba? »

³³ Kē bateema aji : « Naweek, dolan ṅdo kawin! »

³⁴ Añaga baka aṣe ban baka kēṣ kē bakak awin ṭi dko mēnt, aṣe ṭaṣa na bgah.

21

*Uneej Yetu ṭi Yerutalem
(Markut 11.1-11; Luk 19.28-40;
natenan ṭi Yowan 12.12-19)*

¹ Yetu na baṭaṣarul bañog Yerutalem aten ubeeka wi Betfage du umbaṅ wi Pnkuñ pi Mnoliwera*. Kē aṣe yil baṭaṣarul batēb, ² aji na baka : « Nayaan du ufēt unwoon ṭi kadunan ; uneejaran neej nawin batan ubuuru na ubuk wa ; nafēnṣan ṅa naṭijēn. ³ Woli baheparan uko unkayl, nateem kaji Ajugun anuma ṅa. ṭi dko mēnt bawutan naya na ṅa.

⁴ Uko mēnt uwoo, uko wi Naṭupar Naṣibaṭi abiin aṭup uhilna udolana :

⁵ «*Najakan na ubeeka wi *Fiyon*

Naṣih i nu abi ṭi iwi ;

awalan bkowul, adapa ubuuru,

*na ubuuru umpoṭi, ubuk unṭaam ulempni»**

⁶ Baṭaṣar Yetu baya, ado jibi ajakuñ na baka, ⁷ aṭij ubuuru na ubuk wa. Wi wi baṣaan ajej imiṣa yi baka agur ṭi ṅa kē Yetu aṣe paya. ⁸ Bañaan batum maakan bawo ṭi bgah wal mēnt, ajej iyeti yi baka aṣeef ṭi bgah ; kē balon batib inah yi mnko aṣeef. ⁹ Bañaan batum bankpoṣuñ ṭi kadunul na bankṭaṣuluñ bahuuran aji :

«*Hotana,† iwi *Abuk Dayiṭ*

Bnuura nuura ṭi ankmbiin ṭi katim ki Ajugun

Hotana! Naṣibaṭi adēm du baṭi duuṭ!
»*

¹⁰ Wi Yetu aneejuñ ṭi Yerutalem, bañaan biki ubeeka bti bañonjar fuṭ aṣe hepar aji : « I abaa wo wo ahon ba? »

¹¹ Kē bañaan baṣe teem aji : « Yetu Naṭupar Naṣibaṭi a, awo i Nataret du Galilay. »

*Yetu na bawaaṭ du Katoh
Kaweek ki Naṣibaṭi*

*(Markut 11.15-19; Luk 19.45-48;
natenan ṭi Yowan 2.13-22)*

¹² Yetu aya neej du *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aṣe jun pdook

* **21:1** Pnkuñ pi Mnoliwera : «Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives.» ☆ **21:5**

Fakariya 9.9. † **21:9** Hotana ṭi uhebēre dawo « Buuran » aṣe bi kak uṭup unjaan udēmanaan Naṣibaṭi. ☆ **21:9** Kañaam 118.26.

bawaap na banknugun bti banwoon da. Awat nmeesa ni baṭelēš itaka, na itij yi bawaap nbalab. ¹³ Wi wi aṣaan aji na baka : « Naṣibaṭi atup ṭi Ulibra wi nul aji : “Katoḥ naan kaluṇ kadu'ana *katoḥ kañehanaani”[✧] kē an, naṣē kakan ka dko dmennaani di bakii![✧] »

¹⁴ Bakuul baloṇ na banknjiinkun babi aṅoga da, kē ajeban baka. ¹⁵ *Baṭeṇan baweek na *bajukan Bgah bawin iko iṅoṇarēnaan yi adoluṇ abot atiink bapoṭ kē bakhurandu Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi aji : « Hoṭana, iwi *Abuk Dayiṭ » aṣē deebaṭ. ¹⁶ Bajaka wal mēntṣ : « Iṭiink uko wi bapoṭ biki bakjakuṇ i? »

Kē Yetu aji na baka : « Dṭiink bnuura di ; naambaṇ kaleyiira ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi dko danjakuṇ :

“Ido kē bapoṭ bampoṭi na bambaṇ abuka buka kē bakdēmanu.” »[✧]

¹⁷ Yetu aduk baka ṭuṇ, apēn ṭi ubeeka, aya Betani di ayaan afērna.

*Bko bi Yetu afēpuṇ
(Markut 11.12-14,20-24)*

¹⁸ Na nfa, wi Yetu akkakuṇ ubeeka wi Yerutalem, kē ubon uṣē de a. ¹⁹ Awin bko bloṇ bi bajaṇ bado bfig ṭi kabaṇ ki bgah, abi aṅog ba, aṣē ṭenka itoh toh. Aji wal mēntṣ na bko buṇ : « Nin iinkak abuk! » ṭi dko mēntṣ, kē bko babi kay kay. ²⁰ Baṭaṣarul bawin uko mēntṣ aṣē iṅoṇar maakan. Bahepar Yetu aji : « hum di di bko bi bahiluṇ akay hēnk ṭi dko mēntṣ? »

²¹ Kē Yetu ateem baka aji : « Dṭupan, manjoonan ma, woli naḥaṭ Naṣibaṭi abot awo naanka nṣal nṭēb, mēnjakan nahil pdo bfig bi bakay, nadoo hilan kaji na pnkuṇ pi : “Pēnan ṭi, iya ijot du bdēk,” uko mēntṣ udolana. ²² Woli nahaṭi, uko bti wi nañehanun Naṣibaṭi, adolan wa. »

*In aṭuun Yetu pdo iko yi akdolun
(Markut 11.27-33; Luk 20.1-8)*

²³ Yetu aneeṇ du *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi aṣē jun pjukan. Wal mēntṣ kē *baṭeṇan baweek na *bantohi bayuday baṣē bi aṅoga ahepara aji : « Mnhina mnhoṇ mi mi ikdolnun iko yi ba? In ajakiṇ kē ihilan kado ya? »

²⁴ Kē Yetu aṣē teem baka aji : « Nji kak, dṅal kaheparan uko uloolan ṭaṅ ; woli nateemēn, kaṣē ṭupan wal mēntṣ mnhina mi nji kadolni iko yi. ²⁵ In ayiluṇ *Yowan pbattaar ba? Naṣibaṭi a, kēma baṅaṇ baka? »

Kē baṣē wo ṭi plaṭar ṭi ptoof pi baka aji : « Woli nṭeem aji Naṣibaṭi ayiluluṇ, aheparun uko unkaṇ kē nēnfiyaara? ²⁶ Kē woli nṭeema aji baṅaṇ bayiluluṇ, nwo i kaṭi baṅaṇ bti babi banaṭara'un, ṭiki bafiyaar kē Yowan awo Naṭupar Naṣibaṭi. »

²⁷ Bateem Yetu wal mēntṣ aji baamme anyiluluṇ. Kē aṣē ji na baka : « Nji kak mēnkṭupan mnhina mi nji kadolnun iko yi. »

Uhoñ wi ajug katoḥ na babukul batēb

²⁸ Yetu akak aji na baka : « Kē we wi naṣaluṇ ṭi uko wi? Niiṅṅ alon abi ka bapoṭ batēb. Aṭiini na nateek aji na a : “Abuk naan, yaan ilemp nṭa du uṭeēh.” ²⁹ Kē abukul un aṭeema aji : “A-a, mēnkya ;” aṭo aban ṭuṇ aṣal, anaṭa aya uṭeēh. ³⁰ Aṣin baka akak aṭiini na natēbantēn. Kē ateem aji : “Aa, Paap dya” aṣē bi wo aanya. ³¹ Ahoṇ ṭi batēb bukuṇ adoluṇ uko wi aṣin baka aṅaluṇ? »

Kē bateem aji : « Nateek. »

Kē Yetu aṣē ji na baka wal mēntṣ : « Dṭupan, manjoonan ma, bakobraar daaṣa na baatṣ baṭuunk babanan uteek du *Pṣih pi Naṣibaṭi. ³² Hēnk di uwoon, *Yowan Nabattaar abi ṭi adiimanan bgah btool kē naanfiyaara ; kē bakobraar daaṣa na baatṣ baṭuunk kē baṣē fiyaara. Kē wi

✧ 21:13 Itayi 56.7.

✧ 21:13 Yeremiya 7.11.

✧ 21:16 Kañaaam 8.2.

nadoon awin uko mēnt naantēlša tēlēš nħaaš nĭ nan afiyaara. »

*Uhoñ wi balemp biki uwoorta
(Markut 12.1-12; Luk 20.9-19)*

³³ Yetu akak ahoñ aji : « Nakaan natiink uhoñ wi : Ñiint alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, ašē biig wa afooyan. Ajip bhēr ado dko dpoofni, abot akiin bliit bi mnlak bkuunṭaan pa bayer, ašē dukar wa bañaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, ašē ya bayaas. ³⁴ Wal wi upooñ ubanun, kē ašē yil balemparul du bañaan banwoon du uwoorta pa pyenk kafah ki nul. ³⁵ Bañaan mēnt bamob balemparul, akob alon, afiñ natēbantēn, akak atap nawajantēn mnlak afiña. ³⁶ Ajug uwoorta akak ayil balemparul balon, bantumun apel bateek, kē bañaan banwoon du uwoorta badola baka ji bateek. ³⁷ Kē abaañsaan ayil abukul, ašal aji : “Baya kakali abuk naan.” ³⁸ Kē wi biki adukarun uwoorta bawinun abukul, ašē laṭar aji : “I, akdukiin na iko yi ašin. Najoh nfiña, nšē nḍuka na ya!” ³⁹ Bamoba, apēnan ṭi uwoorta afiñ. »

⁴⁰ Kē Yetu ašē hepar baka aji : « Kē we wi ajug uwoorta akeeri bi kado bañaan mēnt wi akbiin? »

⁴¹ Kē bateema aji : « Pfiñ pi akfiñun bañaan bawuṭaan biki uwoorta mēnt pawuṭ. Ajej uwoorta kawul balon, bankwulu-lun kafah ki nul upooñ ubanle. »

⁴² Yetu aji na baka wal mēnt: « Naambaan kaleyiira uko umpiitun ṭi Ulibra wi Našibaṭi i?

*“Pnduba pi baniw bapokun
pakakun amēban katoh
uko mēnt uwo udo wi Ajugin
unuura abot awo uñonjarēnaan ṭi
kēš ki nun.”* »*

⁴³ Yetu akak aji na baka : « Ukaan kē nĭ kaṭupan : Našibaṭi alun ka-
jej *Pših pi nul kawul pa bañaan

balon bankdolun uko unnuuriin ṭi kēš ki Našibaṭi. ⁴⁴ Ñaan ankjotun ṭi pnduba mēnt, akita, kē ñaan i pakjotnun, panantēla. »

⁴⁵ *Baṭeñan baweeek na bafaritay bayikrēn kē bukal bakaan kē Yetu akhoñ han. ⁴⁶ Bado na pmoba wal mēnt ašē ṭi bañaan banšalun aji Yetu awo *Naṭupar Našibaṭi.

22

*Uhoñ wi bampokun pbi pyoban
(Luk 14.15-24)*

¹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « ² *Pših pi Baṭi panaam ji uko wi naših anduun bañaan pyoban ṭi bniim bi abukul. ³ Ayil balemparul pa baya badu biki aduun pyoban kē bašē wo baanjal pbi. ⁴ Kē akak ayil balon aji na baka : “Najakan na biki nduun pyoban kē djuñ pde, afiñ ngit nkaš nĭ naan na nṭaam nṭannurnaaniin ṭi nĭ naan, iko bti ibēkani, babi ṭi dko di bniim.”

⁵ « Kē biki baduun bašē wo baando ṭo ṭo aten uko mēnt, andoli atool kaya pdo kanuma ki nul : balon baya nṭeeh, balon pjula. ⁶ Kē bandukiin bamob balempar naših, ahajan baka afiñ. ⁷ Naših adeebaṭi, ašē do bangoli biki nul kē bafiñ balat mēnt abot atēr ubeeka wi baka. ⁸ Wi wi ašaan aji na balemparul : “Pde pabaa kē biki mbiiñ adu pyoban bašē wo baantaan na pde pa. ⁹ Nayaan du nṭaṭ bgah nadu bañaan bti biki nakwinun.” ¹⁰ Kē balemparul baya ṭi igah, adu biki bawinun bti, bawuṭaan na banuura, kē dko di bniim datumi.

¹¹ « Naših aneej wal mēnt pten bambiin pyoban ašē win da ñiint alon anwoon aanwoh imiša yi ufettu. ¹² Kē ašē ji na a : “Nanoh, hum di di idolun adoo neeñ ṭi, bē iinwoh imiša yi ufettu ba”? Kē un mēnt ayompi. ¹³ Naših kē ašē ji na balemparul : “Natanana ihoṭ ja

iñen nafëla bdig du bdëm, dul di akyaan kawooni kabot kadeebať kadohrën.” » ¹⁴ Kë Yetu aşë akak aji : « Bañaan baťum badu'anaa kë bantiinku bakdataniin. »

Pluk Fëtar daaša

(Markut 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Wi uko mënť uťëpuñ, *bafaritay baya ayitiir wal mënť katen jibi bakdoli pa pťaawan Yetu ři bťup. ¹⁶ Wi wi bayilun baťaşar baka balon na balon biki *Herod kë baji na a : « Najukan, řme kë iwo řnaañ i manjoonan, abot aji kjukan bgah bi Nařibaťi na manjoonan. Iinji kťi nin řnaañ řiki iinji kten uko wi řnaañ awoon. ¹⁷ řupun keeri, we wi řşalun? Nwo i kaluk *Fëtar nařih daaša këme řnënwo i kaluka da? »

¹⁸ Kë Yetu ammeer řşal řwuťaan ři baka aşë teem baka aji : « An balagare! We ukaañ kë nakdo na pťaawanaan ba? ¹⁹ Nadiimanaan pataka pi najaan nalukna daaša. »

Kë badiimana pa, ²⁰ kë aşë ji na baka : « Kaara di in dawoon ři pa? Kë katim ki in kawoon ři pa? »

Kë bateem ²¹ aji : « Fëtar a. »

Wi wi ařaan aji na baka : « Na-keerin nakakan Fëtar uko unwoon wi Fëtar, nařë nakakan Nařibaťi uko unwoon wi Nařibaťi. » ²² Wi ajakun hañ kë bařë řioñar fuť aduka, aya.

Pnaťa ři pkeť

(Markut 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Unuur mënť, *bataduk balon babi añog Yetu – bukal bajaan baji pnaťa ři pkeť paanwoo – ²⁴ aşë ji na a : « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli řnaañ akeť bë aanka napoť, abuk ařin awo kayeenk aharul, kahilna kabukara bapoť.” ²⁵ Kë uřë bi ka ři un biinť paaj na alon banťaarun. Nateek aniim řnaañ aşë waaña bë aambuki, adukar abuk ařin aharul. ²⁶ Kë natëbantën akak akeť aduk řnaañ bë aambuki, kë uwoha hañ pa nawajantën kak,

awoha hañ pa bukal paaj na alon bti. ²⁷ Wi bukal bti bakeťun, kë řnaañ akak akeť. ²⁸ Kë hënkuñ woli bañaan balun anaťa ři pkeť, in akwoon ayin řnaañ mënť, wi bukal paaj na alon bti baniimulun? »

²⁹ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Naneemi, naamme Ulibra wi Nařibaťi abot awo naamme mn-hina mi nul. ³⁰ Hënk di uwoon, woli bañaan balun anaťa ři pkeť, biinť baankniim, kë baať baankniima, balun kawo ji řwanjut du baťi. ³¹ Kë ři uko wi pnaťa ři pkeť, naambaan kaleyiira uko wi Nařibaťi ajakun i? Aji : ³² “Dwo Nařibaťi i Abraham, i Itaak, na i Jakob.” »*

Yetu akak aji na baka : « Nařibaťi awo i bañaan bajeb, aanwo i bankeťun. » ³³ Bañaan banktiinkulun bti bañoñar ři pjukan pi nul.

Uko undëmnun ři iko yi bgah bajakun

(Markut 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴ *Bafaritay batiink kë Yetu ateem *bataduk kë bawaan uťup aşë yitiir. ³⁵ Kë alon ři baka, anwoon *najokan Bgah aşë řal pťaawan Yetu aşë hepara aji : ³⁶ « Najukan, ři iko yi bgah bajakun, uhon udëmnun dëm ba? »

³⁷ Kë aşë teema aji : « Nalan Ajugun Nařibaťi i nu na kaťëbu bti, na uhaařu bti, na uřalu bti. ³⁸ Uko wañ udëmnun ři iko yi bgah bajakun. ³⁹ Kë uko unyeenkun ři wa abot adëm kak wii wi : Nalan atëñťu jibi inaluñ uleefu. ⁴⁰ Iko itëb yun iťonkrën *Bgah bi Moyit bti na pjukan pi *baťupar Nařibaťi. »

Krittu na Dayiť

(Markut 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Jibi *bafaritay bayitiirun, kë Yetu aşë hepar baka aji : « ⁴² we wi nařalun ři *Krittu ba? Awo abuk in ba? »

Kë bateema aji : « Awo *abuk Dayiť. »

43 Kë Yetu aşë ji na baka : « Kë hum di di *Uhaaş wi Naşibaţi uţuun Dayiţ k  aji du'a Ajugun ba? Ul, an iiniinj aji :

44 “*Naşibaţi Ajugun aji na Ajugun :*

Toon  i ka nen naan kadeenu te ndoo ndo başooradu ido kapafna baka iho .”[ ] »

45 Yetu akak aji : « Keeri, woli Dayi  aji du Krittu Ajugun, hum di di ahilanu  kawo kak Abuk Dayi ? » 46 Nin alonj  i baka aanhinan ateema. Kap na unuur m ntj nin alonj aankak a oom phepara uko ulonj.

23

P aafara bajukan Bgah na bafaritay

(*Markut 12.37-40; Luk 11.39-52; 20.45-47*)

1 K  Yetu aş   ini na pntuk pi ba aanj na ba aşarul aji na baka : 2 «*Bajukan Bgah na *bafaritay ba o  i p ij pi *Moyit. 3 Nadoon kado nabot nado ka aş iko bti yi baktupananj, naş  nawut pdo kado uko wi bajaanj bado :  iki baji ba up kaş  wo baanji bado uko wi ba upunj. 4 Baji batan idaaj idi  ka u ba aanj pku a ya, bukal  i  leef  i baka baş  pok pdeenj pko  plooman  a  p enk baka. 5  i iko bti yi bakdolunj baji bala pwinana  i ba aanj ukaanj k  kako ki bajaanj ba u U up wi Naşibaţi katan  i bkow na i en yi baka kaji kad m. I en yi imi a yi baka ikak aji ihaan maakan* . 6 Baji banal p o  i itij innuurnaaniinj woli bawo du dko di ufettu kabot kanal p o kadun du *itoh i ehanaani. 7 Baji banal ba aanj banohnt en baka  i dko di ba aanj kabot kanal ba aanj bado kadu baka “Najukan”.

8 « K  an, nawutan kado ba aanj bado kadu'an “Najukan”; an bti na aari abot akaha najukan

aloolan  a . 9 Nawutan kado kado  aanj alonj kaji Aşinan  i mboş ; nakaha Aşinan aloolan, anwoonj du ba i. 10 Nawutan kado badoo badu'an “Nayafan”; nakaha nayafan aloolan, anwoonj *Krittu. 11 Anwoonunj naweek  i an aklunj kawo nalempar bat ntul. 12  aanj ankd emanunj bkowul balunj kawalana, k   aanj ankwalanunj bkowul balunj kad mana. »

Pwu an pi bafaritay

13 Yetu akak aji : « Nawu ani an *bajukan Bgah na an *bafaritay an nanwoonj balagare, nanjaanj naneenan ba aanj pneej du *P ih pi Ba i. Naanji naneej da an  i  leefan k  naanji nawut ban alunj pneej baneej! 14 [Nawu ani an bajukan Bgah na an bafaritay balagare, naji nade bka bti bi baa  bayo  kabot kajan  i p ehan Naşibaţi pa pwinana. Ukaanj k  Naşibaţi aklunj kakoban kakob kand mnunj maakan.]

15 « Nawu ani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoonj balagare, an biki pkakan  aanj aloolan  i udolade wi nan pajaanj pa u namuur id k na n aak. Woli naka'a, naji nadola ataanj na pneej infernu  yaaş  t b kapelan.

16 « Nawu ani, an bayuuj bgah banwoonj bakuul, nanjaanj naji : “Woli  aanj ajej *Katoh Kaweek ki Naşibaţi amehnaana, uunwo ukoolan ; b  woli  aanj amehna  i uwuuru wi katoh ki Naşibaţi, awo i kado uko wi ajaku .”

17 « An bawaanj  şal, an bakuul! we ud mnunj; uwuuru wa k me katoh ki Naşibaţi kandolunj k  uwuuru m ntj uyimani? 18 Nakak aji naji : “Woli  aanj amehna  i *bliit bi mngur; uunwo ukoolan, b  woli  aanj amehna  i iko in erjanunj  i ba, awo i kado uko wi ajaku .” 19 An bakuul, we ud mnunj; iko

  22:44 Ka aam 110.1. * 23:5 Bayuday baji bado iko ilonj yi bapiitunj U up wi Naşibaţi kaleşna wa. Ital iniilu inwoonj  i i en yi imi a yi baka ikak aji ileşan baka U up wi Naşibaţi.

inŕenanuŕ ŕi bliit bi mngur kēme bliit bi mngur bankakanuŕ iko mēnt̄ kē iyimani? ²⁰ Pmehna ŕi bliit bi mngur pawo pmehna ŕi ba na ŕi iko bti inwoon ŕi ba. ²¹ Kē pjej Katoh Kaweek ki Naŕibaŕi kamehnaana pawo pmehna ŕi ka na ŕi anŕēt̄uŕ ka. ²² Pmehna ŕi baŕi pawo pmehna ŕi pŕij pŕihni pi Naŕibaŕi na ŕi anŕoon ŕi pa.

²³ « Nawuŕani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, nanjaan nawul kafah ki Naŕibaŕi ŕi iko bti yi nakjaarunŕ kadoo wul impot̄etaanunŕ maakan aŕē wo naanji nado uko unkaanunŕ udooni ŕi iko yi bgah bajakuŕ: pwo natool, pŕiŕaga, na pŕiyaar Naŕibaŕi. Yaŕ yi yi nawoon i kado lah kaŕē kawut kaŕilma indukiin ²⁴ An bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan natēntan poot pi nan pa ppēnan uwu kaŕē yoor untaam wi pnkunkaali.

²⁵ « Nawuŕani an bajukan Bgah na bafaritay an nanwoon balagare, naji nawent̄ ikoopa yi nan na irataa yi nan bnuura ŕi bdig, meet̄ daŕē ŕum na iko yi kakiij na kafeer. ²⁶ Iwi nafaritay nakuul, duniin iwent̄ kakoopa na praata meet̄, bdig bahilna bajinŕ.

²⁷ « Nawuŕani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare nanjaan nawo ji ihēr yi babomanunŕ: iji inuura ŕi bdig, meet̄ kaŕē ŕum na imoh na iko impuŕunŕ. ²⁸ Kē hēnk di di nawoon, naji nawo wo ji baŕiaanŕ batool ŕi kadun ki baŕiaanŕ, aŕē ŕum na kalagare na buŕaan ŕi ŕhaaŕan meet̄.

²⁹ « Nawuŕani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naniw ihēr yi *baŕupar Naŕibaŕi kabot kaboman ihēr yi batool, ³⁰ kaŕē kaji ŕi uŕal : “Woli ŕwo laalan da ŕi wal wi baŕinun, ŕjēnknaakiir na baka katul pŕiŕak pi baŕupar Naŕibaŕi.” ³¹ Hēnk naji nadinan kē nawo babuk

bambiin afinŕ baŕupar Naŕibaŕi. ³² Nabaanēŕ uko wi baŕinan babiinŕ ajun.

³³ « An ŕpula, pntuni pi ŕnfunan! Hum di di nakhinanunŕ kabuur kakob, kawo naankneej infernu? ³⁴ Waŕ ukaanŕ kē ŕji kayil baŕupar Naŕibaŕi, baŕiaanŕ banwoon na uŕal unŕuŕa, na bajukan : nalunŕ kafinŕ balonŕ, kapaŕ ŕi kruŕ, nalunŕ kafud balonŕ itintēl du *itoh iŕehanaani yi nan, kabot kadookar na baka na ŕbeeka. ³⁵ Hēnk, pŕiŕak bti pi baŕiaanŕ batool pi natulunŕ ŕi mboŕ pahilna pakak ŕi an, du pkeŕ pi Abel natool te du pi Takariya, abuk Baraki, i bafinunŕ ŕi dko danwoon ŕi ptoof pi umeesa wi bŕejan na *dko dyimanaani di Katoh Kaweek ki Naŕibaŕi. ³⁶ Dŕupan na manjoo-nan, kawuunŕ ki kayeenk kakob ki iko mēnt̄ bti ikt̄ijunŕ. »

*Yetu aŕēgara Yerutalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ Yetu akak aji : « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaanŕ kf̄inŕ *baŕupar Naŕibaŕi kabot katap biki ayilunŕ ŕi iwi mnlak, ŕyaas ŕtum ddo na pŕonkrēn babuku jibi uguk ujaanŕ uboof ŕbuk wa, kē ipoki. ³⁸ Hēnkunŕ, Naŕibaŕi aŕaanŕ adukaran katohan. ³⁹ Dŕupan, naankak awinēn te unuur wi naklunŕ kaji : “ŕnaanŕ ankmbiinŕ ŕi katim ki Ajugun anuurandēni !” »

24

*Utoka Katoh Kaweek ki Naŕibaŕi
(Markut 13.1-4; Luk 21.5-7)*

¹ Yetu apēn ŕi *Katoh Kaweek ki Naŕibaŕi, kē baŕaŕarul baŕē ŕnoga pa pdiimana jibi kadēmi akuŕ anuura. ² Kē aŕē teem baka aji : « Jēm nawin iko yi bti i? Na manjooan dŕupan, nin plaak paankduka kapaf ŕi ptēnt̄ pa ŕi bē paankfoma kajot ŕi mboŕ. »

*Nnuur ŕi mnhaj
(Markut 13.5-13; Luk 21.8-19)*

³ Yetu aṭo du pnkuṅ pi mnoliwera, kē baṭaṣarul baṣē bi agaag na a, ahepara aji : « Ṭupun, lum di di uko wan ukwoon, na uko unkyuujun un ubi'u na uba umundu? »

⁴ Kē ateem aji : « Naṭaafaraan baguuran, ⁵ ṭiki bañaan baṭum baluṅ kabi na katim ki naan, kaji bukal bawoon *Krittu, kaguur bañaan baṭum. ⁶ Woli naluṅ atiink ṅgut, abot atiink kē bakṭiiniyaan ṅgut, nawutan kalēnk : iko mēnt iwo i kawo. Kē naṣē wo i kame kē uundobi wo uba umundu. ⁷ Utaak unaṭa ugut na utaak uloṅ, pṣih pagut na ploṅ. Ubon uluṅ kawo ṭi ṅtaak ṅloṅ, mboṣ mando kaṣinṭar. ⁸ Iko mēnt bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ṅaaṭ ankyaan kabuk.

⁹ « Wal mēnt baluṅ kamoban kawul bahajanan bafinṅ ; katim ki naan kaluṅ kaṭu ṅtaak bti ṅaṣooran. ¹⁰ Bañaan baṭum baankak afiyaarēn, bado kawaapar kabot kaṣoorad. ¹¹ Baṭum baluṅ kaṭilan kaji bawo *baṭupar Naṣibaṭi kaguur bañaan baṭum. ¹² Buṭaan dadēm maakan bañaan baṭoo bakak baankak aṅalad. ¹³ Kē ṅaaṅ anṣaaṅ amēban ṭi nji aliint ṅnuur bti, uṅ mēntan aluṅ kabuur. ¹⁴ Baluṅ kaṭup *Uṭup Ulil Unuura wi *Pṣih pi Baṭi wi ṭi umundu bti, bañaan bti bahilna batiink wa. Wal mēntan wi wi uba umundu ukbiinṅ. »

*Unoor uweek
(Markuṭ 13.14-23; Luk 21.20-24)*

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuṭaan maakan unjaan uṭopan, wi *Daniyel *Naṭupar Naṣibaṭi aṭiiniyaanuṅ kē uwo ṭi *dko dyimanaan du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi – ankleyiirunṅ awo i kayikrēn – ¹⁶ bañaan bankwoon du utaak wi *Yuda bakeeriin baṭi baya du inkunṅ iweek. ¹⁷ Anṭoon du uṣaala awutan kaneejar uko uloṅ. ¹⁸ Anwoonṅ du uṭeeh,

awutan kakakar bayeti bi null! ¹⁹ ṅnuur mēnt, baat bankwoon na iyinṅ, na bankbootanuṅ bawuṭan. ²⁰ Nañehaan pṭi mēnt pawut kawo ṭi wal wi uṣubal na mpoj kēme ṭi *unuur wi pnoorfēn. ²¹ ṅnuur mēnt ṅawo ṅnuur ṅi mnhaj mnweek. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi umundu uwoonunṅ ; kē mnhaj mntēnt ma maankak aluṅ kawo nin uyaas uloṅ kak. ²² Kē woli Naṣibaṭi aantinkṭēn lah ṅnuur mēnt, nin ṅaaṅ aankduka duka kado kahefēnt ; kē bañaan biki adatuṅ baṣē ṭu kē atiinkṭēn ṅa.

²³ « Wal mēnt, woli ṅaaṅ ajakan : “*Krittu awi !” kēme : “Awi moṅ !” Nin nakfiyaara. ²⁴ Bañaan baluṅ kanaṭa kaṭilan kaji bawoon Krittu na *baṭupar Naṣibaṭi. Bado mlagre na iko iṅṅarēnaan pa woli bahilani bado ṅaabar du baka biki Naṣibaṭi ajokuṅ. ²⁵ Aa, dṭupan nawo bame ji uko mēnt ubi udo kaban.

²⁶ « Woli bajakan keeri : “Krittu awi du *pndiiṣ” nawutan kaya da ; kēme woli bajakan : “Awi amena moṅ” nakfiyaar uko mēnt nin. ²⁷ Jibi kaliik liik kajaan kawoona kabanṅ kalonṅ ki baṭi, kajeehan baṭi bti, hēnk di di ubi wi *Abuk ṅiintṅ ukluṅ kawo. ²⁸ Dko di unṭaam ukeṭnuṅ dul di ṅjugude ṅajaan ṅayit. »

*Ubi wi Abuk ṅiintṅ
(Markuṭ 13.24-27; Luk 21.25-28)*

²⁹ Yetu akak aji : « Woli ṅnuur ṅi unoor ṅun ṅaṭēpa ṭēp, “Unuur uunkak ado katēr, pli paankak ado katēr, ṅjah ṅajot, mnhina mi baṭi manṣinṭar*».

³⁰ Wal mēnt, iko inkyuujun kē *Abuk ṅiintṅ abi, iwinana du baṭi, kntaali ki umundu bti kaluṅ kayewla ; kawin Abuk ṅiintṅ abi ṭi infelunṅ yi baṭi na mnhina na mndēm mweek. ³¹ Aluṅ kayil

* 24:29 Itayi 13.10; 34.4.

ɲwanjut ɲi nul ɲabi na plul pweek, ɲayitrɛn baɲaaɲ biki adaturɲ banwoonɲ ɲtaak bti kapɛna du kabaɲ kalonɲ ki umundu te kalonɲ.

Uhoɲ wi mnko

(Markut 13.28-32; Luk 21.29-33)

³² Yetu akak aɲiini na baka aji : « Natenan ɲi mnko. Wi inah ijunaɲ jun pluuman, kɛ itoh ipɛni, naji name kɛ pti paɲogi. ³³ Kɛ hɛnk, woli nalun awin iko mɛntɲ bti, nameen kɛ ubi wi *Abuk Ŋiintɲ uɲogi, awun ɲun plɛman. ³⁴ Na manjoonan, dɲupan kawuunɲ ki kaankɲɛp bɛ iko mɛntɲ bti iinwinanaa. ³⁵ Baɲi na mboʂ ɲaba, kɛ ɲɲup ɲi naan ɲaʂɛ wo ɲaankba. »

Nawoon bten

³⁶ Yetu akak aji : « Kɛ ɲi uko wi unuur mɛntɲ na woori mɛntɲ, nin alon aammee, nin ɲwanjut du baɲi, nin nji Abuk Naʂibaɲi ; Paapa ɲaɲ ameeɲ. ³⁷ Jibi ubiɲ awo ɲi wal wi *Nowe, hɛnk di uklun kawo kak ɲi wal wi *Abuk Ŋiintɲ akbiɲ. ³⁸ Hɛnk di uwoon ɲfa ji meel mambi mando kapar awun umundu bti, baɲaaɲ bade, adaan, aniim, aniimandɛn babuk baka te unuur wi Nowe aneeɲun ɲi upuur, ³⁹ kɛ baɲaaɲ baanʂal aji uko ulon ubi, te kɛ meel mando par aba baka bti. Hɛnk di ukwoon ɲi ubi wi Abuk Ŋiintɲ. ⁴⁰ Biintɲ batɛb bawo du uɲeeh, alon ajejana, alon aduka. ⁴¹ Baatɲ batɛb bawo ɲi pʂon, alon ajejana, alon aduka.

⁴² « Nawoon bten, naamme unuur wi Ajugun akbiɲ. ⁴³ Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame wal wi nakiiɲ akbiɲ na utejan, awo bten aankdinan balunɲan uniwi wi katohul. ⁴⁴ Ukaaɲ kɛ an kak, nawo kawo bten, ɲiki Abuk Ŋiintɲ abi ɲi wal wi nawoon naankyoona. »

Nalemp natool na nalemp anwoon aanwo natool

(Luk 12.42-46)

⁴⁵ Yetu akak aji : « In awoon nalemp natool natit i ajug katoh

aktuunɲ ɲi kadun ki balemp biki nul, ado kawul baka kafah ki ɲdeey ki baka uwoori ubanle? ⁴⁶ Nalemp i ajug katoh aktɛnkunɲ ɲi ulemp wi aɲu'u lunɲ wal wi akkakunɲ, un mɛntɲ anuurandɛni. ⁴⁷ Dɲupan na manjoonan, ajug katoh ahankana bka bi nul bti. ⁴⁸ Bɛ woli nalemp awo nawuɲaan, aji ɲi uʂalul kɛ ajugul ajon ubi, ⁴⁹ aʂɛ naɲa akob balemp batɛnɲul, ade adaan na bakuj, ⁵⁰ ajug nalemp mɛntɲ alunɲ kabi ɲi unuur wi awoon aankyoona, na wal wi awoon aammee. ⁵¹ Ahajana bnuura kabot kadola jibi bajaan bado balagare : dul di baklun kawooni, kadeebaɲ kadohrɛn.

25

Uhoɲ wi beegani iɲeen

¹ Yetu akak aji na bankntiinkulunɲ : « Kɛ hɛnk, *Pʂih pi Baɲi palun kawo ji uko wi beegani iɲeen banwoon na ɲkaniya pya kakit naniim. ² Kaɲeen ɲi baka baanklipara, kɛ kaɲeen bandukiɲ baklipara. ³ Banwoon baanklipara bukuɲ bajej ɲkaniya ɲi baka aʂɛ wo baantɲij ungaant ulonɲ kak ; ⁴ kɛ banklipariɲ baʂɛ ɲij ungaant ɲi ɲmpoban na ɲkaniya. ⁵ Jibi naniim ajonun ubi, kɛ baʂɛ ɲoyɛntɲ bukal bti.

⁶ « Na utejan mnjel, kɛ pdiim plon paʂɛ liir aji : “Naniim abi! Napɛnan nakita.” ⁷ Kɛ beegani bti baʂɛ naɲa aboman ɲkaniya ɲi baka. ⁸ Kɛ beegani banwoon baanklipara bukuɲ baʂɛ ji na banklipariɲ : “Naɲenun ɲi ungaant wi nan, ɲkaniya ɲi nun ɲajɛmʂaa.”

⁹ « Kɛ baʂɛ teem baka aji : “Nin, wi uundo kɛʂ kɛʂ ɲfaaʂɛr. Nayaan du bajula nanug wi nan.” ¹⁰ Batool pya pnug ungaant, kɛ naniim aʂɛ bi. Bambomanderunɲ aba kɛ baneeɲ na a du dko di bniim, kɛ bgah badɛti.

¹¹ « Banwoon baanklipara wi badukiɲ abi, aʂɛ ji : “Naweek, naweek, haabɛʂun bgah!”

12 « Kë ašë teem baka aji : “Na manjoonan, dɕupan, mëmme an !” »

13 Kë Yetu ašë ji : « Nawoon bten keeri, naamme unuur këme uwoori wi *Abuk Ņiint akbiinj. »

Uhoñ wi balemp biki bawuluŋ itaka

(Luk 19.12-27)

14 Yetu akak ahoñ na baka aji : «*Pših pi Baɕi paluŋ kawo ji uko wi űiint ankyaan bayaas, ašë du balemparul adukar baka bka bi nul. 15 Awul baka itaka, andoli inliŋuŋ na ulemp wi ahinanuŋ kado na ya. Awul aloŋ inliŋuŋ na baluk bi űšubal kañeen, awul aloŋ inliŋuŋ na baluk bi űšubal űtëb, awul nawajantën bi ušubal uloolan, ašë tool ɕi dko mënt aya pyaanɕ.

16 « Nalemp i bawuluŋ baluk bi űšubal kañeen abi jun jun plem na itaka ɕi dko mënt aka itaka impeluŋ uko wi bawululuŋ űyaaš űtëb. 17 Kë i bawuluŋ bi űšubal űtëb akak ado ji nateek, aka uko wi bawululuŋ űyaaš űtëb. 18 Kë i bawuluŋ baluk bi ušubal uloolan ašë jip bhër amen ktaka ki ajugul awululuŋ.

19 « Wi ajug balemp ayaan ajon, ašë ɕiis, adu balemparul babi baɕupa jibi baduki ado na itaka. 20 Nalemp i bawuluŋ baluk bi űšubal kañeen abi aɕij itaka aji na a : “Naweek, iwulën itaka inliŋuŋ na baluk bi űšubal kañeen aji nlemp, kë nduk aka uko wi iwulnuŋ űyaaš űtëb, yii yi.”

21 « Naweek kë aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoɕi wi nwuliinj. Dwulu umpeluŋ wa maakan. Biin iwo ɕi mnlilan na nji.”

22 « Kë natëbantën i bawuluŋ itaka inliŋuŋ na baluk bi űšubal űtëb abi aji na a : “Naweek, iwulën itaka inliŋuŋ na baluk bi űšubal űtëb, kë nduk aka uko wi iwulnuŋ űyaaš űtëb, yii yi.”

23 « Kë naweek aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoɕi wi nwuliinj, dwulu umpeluŋ wa maakan, biin iwo ɕi mnlilan na nji.”

24 « Kë nawajantën i bawuluŋ itaka inliŋuŋ na baluk bi ušubal uloolan ašë bi, aji : “Naweek, dme kë iwo űnaan anjooɕuŋ anjaan akit du dko di awoonj aantepii kabot kakaaw dko di awoonj aanjaari. 25 Dɕi'u ɕi, ukaan kë njip amoy ya ; itaka yi nu yii yi.”

26 « Kë ajugul ateema aji : “Iwi nalemp nawuɕaan, naűsabër! Ime kë dwo űnaan anjaan akit du dko di awoonj aantepii kabot kakaaw dko di awoonj aanjaari ; 27 kë we ukaan keeri kë iinjey itaka yi nwuliinj ahankan du naɕëetan ba? Inűaan kabuk uko ulonj woli dyaar ya. 28 Najejan itaka mënt nawul ankaan baluk bi űšubal iñeen.” 29 Bawul ankaan, ašë tumandën, kë anwoonj aankaa badoo yeenk yeenk uko wi adukanaaniinj. 30 Hënkunj, nafëlan nalemp nawaan udooni i du bdëm, dul di bakluŋ kawooni, kadeebaɕ kadohrën. »

Unuur wi pwayëš

31 Yetu akak aji : « Woli *Abuk űiint aluŋ abi na mndëm mi nul agakandër na űwanjuɕ bti, aɕo ɕi pɕij pi pših na mndëm. 32 Bañaan biki űtaak bti űi mboš bayit ɕi kadunul, ašë paɕëš baka jibi nayafan ajaan apaɕëš űkaneel na űpi. 33 Aɕu űkaneel ɕi kañen kadeenu, kašë kaɕu űpi ɕi kamayu. 34 Wal mënt wi wi naših ašaan aji na banwoonj ɕi kañenul kadeenu : “Nabiini, an biki Paapa awuluŋ bnuura bi nul, naneejan ɕi Pših pi Baɕi pi Našibaɕi abomanananj wi umundu upašnuŋ. 35 Ubon ubi de'ën kë naɕenën kë ndee, kë udaan utjijën kë naɕenën kë ndaani, dbi wo nayaant, kë nayeenkën, 36 awo mënwo na miša, kë nawoharënën, amaa kë

nabi pwinën, awo ukalabuş kē nabi pwinën.”

³⁷ « Ba tool banwoon ʒi kadeenu bahepara wal mēnt kaji : “Ajugun, lum di di ɳwiniin kē iwo na ubon kē ɳwulu uko ude, aɳal udaan kē ɳwulu kē idaani, ³⁸ awo nayaant kē ɳyeenku, awo iinwo na imiſa, kē ɳwoharēnu, ³⁹ amaak kēme awo ukalabuş kē ɳbi pwinu?”

⁴⁰ « Naſih ateem baka wal mēnt kaji : “Na manjoonan, dʒupan, uko wi nadolon pa alon ampoʒetaanon ʒi bayit naan biki, nji i i nadolon wa.”

⁴¹ « Wi wi aſaan aji na banwoon ʒi kamayu : “Nalowaan, an nanfepaniin naya du bdoo banwoon baankjēmsa bi babomanu pa Untaayi Uweek na ɳtaſar wa. ⁴² Ubon ubi de'en, kē napok ptenēn nde, kē udaan uʒjēn bē naanʒenēn ndaan, ⁴³ dbi wo nayaant kē naanyeenkēn, awo mēnwo na imiſa kē naanwoharēnēn, amaak abot awo du ukalabuş kē naambi pwinën.”

⁴⁴ « Bukuſ mēntan bakak ahepara wal mēnt kaji : “Ajugun, lum di di ɳwiniin kē iwo na ubon, aɳal udaan, awo nayaant, awo iinwoh imiſa amaak kēme awo ukalabuş kē ɳnēntēnku?”

⁴⁵ « Ateem baka wal mēnt kaji : “Na manjoonan, dʒupan, uko wi nawoon naando pa alon ʒi bampoʒetaanon biki, nji i i nawoon naando wa.”

⁴⁶ « Kē hēnk di di bakluſ kaya, balon du mnhaj mi mndani, banwoon ba tool baka ubida wi mnʒo. »

26

Uko wi batiinkaruſ aji bado Yetu (Markut 14.1-2; Luk 22.1-2; natanan ʒi Yowan 11.47-53)

¹ Wi Yetu aʒupuſ uko waſ bti aſē ji na baʒaſarul : ² « Name kē *Ufettu wi Mbuur uduka ɳnuur ɳtēb, kē bakluſ kawul *Abuk ųiint bahilna bapaſa. »

³ *Baʒenjan baweek na bantohi kē baſē yit wal mēnt du uko *naſih i baʒenjan i katim kawoon Kayif. ⁴ Batiinkar aji bado mntit kamob Yetu kabot kafina, ⁵ aſē wo baanjal pdo uko mēnt ʒi wal wi ufettu ʒiki baʒi ubeeka ubi uſinʒar.

Naat alon ajees Yetu ukera ujuſ ulil pʒekēn

⁶ Yetu awo du uko Fimon i bajaan badu namaak bdoo du ubeeka wi Betani. ⁷ Wi awoon ʒi pde, kē ɳaʒ alon aſē bi aſoga, awo na pʒukar pmpoʒi pi banugnuſ itaka itum. Pawo na ukera ujuſ ulil pʒekēn untamuſ maakan. Ajees ukera mēnt ʒi bkow bi Yetu. ⁸ Wi baʒaſarul bawinuſ uko wi ɳaʒ adolon badeebaʒ aji : « we uwoon kalat ki? ⁹ Ukera wi uhilan lah kawaapana itaka itum, kajej ya kaʒen bajuuk. »

¹⁰ Kē Yetu ammeen uko wi bajakuſ aſē ji : « we ukaan kē naknooran ɳaʒ i ba? Uko unuura wi wi adolon hēnk pa nji. ¹¹ Na manjoonan, bajuuk bawo na an ɳnuur bti, kē nji, mēnkwo na an ɳnuur bti. ¹² Ajeesēn jees ukera ujuſ ulil pʒekēn wi ʒi uleef pa umoy wi naan. ¹³ Na manjoonan dʒupan, dko di baktupnuſ *Uʒup Ulil Unuura wi, bakak aʒup uko wi ɳaʒ i adolon, kaleſna'a.

Yudat anwaapuſ Yetu

¹⁴ Wal mēnt, alon ʒi baʒaſar Yetu iſeen na batēb anwoon Yudat Itkariyot, aya du baʒenjan baweek, ¹⁵ aji na baka : « we wi nakwulnuſ nſē wulan Yetu ba? » Kē bukuſ bawula ktaka iſeen ɳwajanʒ ki baʒakuſ na untaam. ¹⁶ Wi wi ajunuſ pla jibi akdoli kadoo kawula baka.

Pde pbaaſaani

¹⁷ Baʒaſar Yetu babi aſoga ʒi unuur uteek wi *ufettu wi ipoom indaʒ aſē hepara aji : « ʒuſ di di injalun ɳya ɳjuſna pde pi *Ufettu wi Mbuur ba? »

18 Kë atees baka aji : « Nayaan ubeeka du uko aşe najaka : “Najukan aji : Wal wi naan ubani, du katohu di di nji kadolnuŋ ufettu na baťaşar naan.” » 19 Kë baťaşarul bado jibi Yetu ajakuŋ na baka, abo-man pde pi ufettu.

20 Wi utaakal ubanuŋ, kë Yetu aşe Ƨo na baťaşarul iŋeen na batëb pa pde. 21 Bawo Ƨi pde, kë aşe ji : « DƧupan, na manjoonan, aloŋ Ƨi an aluŋ kawaapën. »

22 BajooƧan maakan andoli kahepara kaji : « Ajugun, woon nji a i? »

23 Kë atees aji : « AnkƧuuŋ kaŋen na nji Ƨi praata, uŋ mënƧan akwulun! 24 Aa, *Abuk Niiŋt awo i kakeƧ jibi upiifaniŋ Ƨi a Ƨi Ulibra wi NaşibaƧi, kë anşaar awula aşe wuƧan! Uhokan lah awo aankbuka. »

25 Kë YudaƧ, anwaapulun aşe hepara aji : « Najukan, woon nji a i? »

Kë Yetu atees aji : « Ijakuŋ haŋ. »

26 Wi bawoon Ƨi pde, kë Yetu aşe jej kapoom, abeeb NaşibaƧi, akitëş ka awul baťaşarul aşe ji : « Nayeekan nade, uleef naan wii wi. » 27 Akak ajeŋ pnkalame pi poot, abeeb NaşibaƧi, awul baka aşe ji :

« Nadaanan Ƨi pa an bti, 28 pŋaak naan pii pi, pakŋenjanuŋ bhonar, pul paktuliŋ NaşibaƧi ahilna amiir baŋaŋ baƧum pjuban pi baka. 29 Kë nşë Ƨupan, mënkaƧ adaan poot pi te unuur wi nji kaluŋ kadaan pa phalu na an, du Pşih pi Paapa. »

30 Bayeeh aŋaamarën NaşibaƧi, aşe pën atool pya du Pnkuŋ pi Mnoliwera*.

Yetu aƧup kë Piyeer aluŋ kapok kaji aamme'a

(MarkuƧ 14.26-31; Luk 22.31-34; natenan Ƨi Yowan 13.37-38)

31 Yetu aji na baka : « Uko wi bakluŋ kadolën Ƨi utejan wi nƧa wi

uƧu an bti nadukën. Kë hënƧ di di upiituŋ Ƨi Ulibra wi NaşibaƧi aji : “*Dkob nayaƧan kafuŋ, ŋkaneel ŋi batani nşë ŋawayşër.*”[✱] 32 Woli dlun anaƧa Ƨi pkeƧ, kajotan kadun du Galilay. »

33 Piyeer aƧiini na a wal mënƧ aji : « Woli uko wi bakdoliŋ uƧu kë baŋaŋ bti baduku, nji mënƧduku. »

34 Kë Yetu aşe teema aji : « Na manjoonan dƧupu, ji uguk udo ka-haan nƧa di, ipok pme'ën ŋyaaş ŋwajanƧ. »

35 Piyeer kë aşe ji na a : « Udole wo pkeƧ keƧ na iwi, mënƧpok kaji mëmme'u. » Kë baťaşarul bti bakak aji haŋ.

Pŋehan pi Yetu du Gettemaniya

(MarkuƧ 14.32-42; Luk 22.40-46)

36 Wal mënƧ kë Yetu aşe ban na baťaşarul du dko dlouŋ di bajaŋ bado Gettemaniya aşe ji na baka : « NaƧoon Ƨi, dya du kadun kaŋehan NaşibaƧi. » 37 Ajeŋ na a Piyeer, na babuk Febede batëb, aşe jun ptiink pjooƧan na mnhaj Ƨi uhaaş wi nul. 38 Aji na baka wal mënƧ: « Uhaaş wi naan ujooƧani, pjooƧan mënƧ padit maakan kë ndoo kita. Nadukiin Ƨi nawo bten. »

39 Kë wi ajohariŋ aya low btiŋşu aşe jot afëƧ kaara Ƨi mboş aŋehan NaşibaƧi aji : « Paap, woli uhinan kawo, lowaan pnkalame pi mnhaj mi Ƨi nji, uşë uwut kawo jibi nŋaluŋ, uwoon jibi iŋaluŋ. » 40 Akak aşë ƧënƧ baťaşarul kë bakŋoyëŋ, kë aşë ji na Piyeer : « Naandoo hilan awo bten na nji uwoori uloolan Ƨaŋ! 41 Nawoon bten nado kaŋehan nawutna kajot Ƨi kaguuru. Nhaaş ŋi nan ŋaŋal maakan pdo bnuura, kë ŋlefan nşë biişna. »

42 Akak aya uyaaş utëbanƧën alow baka aŋehan NaşibaƧi aji : « Paap, woli pnkalame pi mnhaj pi paan-hilan pƧëp bë mënƧdaan pa, uko wi iŋaluŋ ukeeriin udolana! » 43 Akak

* 26:30 Pnkuŋ pi mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti di Oliveira, Mount of Olives.” ✱ 26:31 Takariya 13.7.

kak, aţenk baţaşarul k  bak oy nt,  iki k ş ki baka kadi  b oy.

⁴⁴ Akak aduk baka aya uya ş uwajant n p nhan Na iba i, akakal ş uko wi ajaku . ⁴⁵ Akak wal m nt du ba aşarul a   ji na baka : « Nahuma kan oy nt abot anoorf n? Wal wi *Abuk  niint akwulaniin  i i en yi bado bu aan u ogi. ⁴⁶ Nana iin  ya! Natenan, ankwulun  awii wi. »

Yetu amobanaa

(Markut 14.43-50; Luk 22.47-53; natenan  i Yowan 18.2-11)

⁴⁷ Yetu ahum ka iini, k  Yudat, anwoon alon  i banja an i een na bat b, a   wuj na pntuk pi ba na  banwoon na ikej na induk. *Ba en n baweek na bantohi bayilun baka. ⁴⁸ Yudat anwaapulun aji na baka h nk di di bakmeenun  na  m nt: « I  ji kamookun, ul a, namobana. » ⁴⁹ Wi abana  ban a og Yetu, a   ji na a : « Dwulu mbo , najukan » a   mooka.

⁵⁰ K  Yetu a   ji na a : « Nanoh, doon uko wi ibiin pdo . » K  bukundu ba   d pa  i a amoba. ⁵¹ Alon  i bangakand run na Yetu atoot kakej abi fal fal kaba  ki nalempar *na ih i ba en n. ⁵² K  Yetu a   ji na a : « Kakaan kakej ki nu ; ba na  bti bankjejun ikej balun kake na kakej. ⁵³ I al aji m nhil kadu Paapa i, awul n  i dko m nt uko umpelun  wanjut i een-week-i een  yaa  i een- t b? ⁵⁴ Woli ddo han, hum di di uko wi bapiitun  i Ulibra wi Na iba i uhi-lanun kadolana keeri? Wul ujakun aji uko m nt uwo kadolana. »

⁵⁵ Wi wi Yetu a aan aji na pntuk pi ba na  pun: « Dwo nado bu aan i, k  nado bi pmob n na ikej na induk?  nuur bti dji ka o du *katoh ki Na iba i kajukan, k  naammob n. ⁵⁶ K  iko bti inkdolaniin h nk iwo

iko yi *ba upar Na iba i bajaku   i Ulibra wi nul. » Ba aşarul bti ba i aduka.

Yetu du uruha wi bayuday

(Markut 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; natenan  i Yowan 18.12-24)

⁵⁷ Bammobun Yetu ba oo a du uko Kayif *na ih i ba en n di *bajukan Bgah na bantohi bayitun. ⁵⁸ K  Piyeer a   wo du kalowan a a a te da ; aneej  i blay a    o na balemp aten jibi uko ukbiin kabaa  aan.

⁵⁹ *Ba en n baweek na biki *uruha bti bala uko ulon utapar Yetu kadolna ake . ⁶⁰ Ba na  batum badoo bi atapara iko ilon k  iink  a k ş. K  bat b balon baba  aanun pbi, ⁶¹ a   ji : «  niint i aji ahilan kafom *Katoh Kaweek ki Na iba i kabot kaniw ka  i  nuur  wajant. »

⁶² K  na ih i ba en n a   na a aji na a : « Iinkteem i? Iintiink uko wi ba na  biki baktupun  i iwi i? » ⁶³ K  Yetu ayompa yomp.

K  akak aji na a : « D nehanu,  i katim ki Na iba i ajug ubida,  upun me iwoon *Krittu Abuk Na iba i. »

⁶⁴ K  ateema aji : « Iji han. D upan kak, h nkun, nawin *Abuk  niint a o du ka en kadeenu ki Na iba i an-hiniin iko bti ; nawina kak abi na inf lun yi ba i. »

⁶⁵ Wal m nt, k  na ih i ba en n a   tow imi a y i nul  a   ji : « Akar Na iba i!  kak anuma uko ulon i? Natiinka h nkun k  akar Na iba i. ⁶⁶ We wi na alun  i uko wan ba? »

K  bateem aji : « Aduknaanaa, awo i kake . » ⁶⁷ Wi wi ba aan at fj ra  i kaara, a uuka abot akoba i en  i ijeem ⁶⁸ a   ji na a : « Iinji iwo Krittu Na upar Na iba i?  upan  na  ankobiin keeri. »

  26:50 Doon ulemp wi nu :  piit  lon  ji : we uka  k  ibii?   26:65 Ptow imi a : Ado do han ayuujna k   i ul uko wi Yetu ajaku  uwo bu aan bweek maakan.

Piyeer apok aji aamme Yetu
(Markut 14.66-72; Luk 22.56-62;
natanan ti Yowan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piyeer aṭo wal mēnt̄ ti blay du bdig, kē nalemp̄ ṅaaṭ alon̄ aṅoga aṣē ji : « Iwi kak ibi wo na Yetu i utaak wi *Galilay. »

⁷⁰ Kē Piyeer aṣē pok ti kadun ki baṅaaṅ bti aji aamme uko wi ṅaaṭ akṭupun̄ hēnk. ⁷¹ Akak apēn̄ aya umban̄ wi plēman̄ kē ṅaaṭ nalemp̄ alon̄ akak awina aṣē ji na baṅaaṅ banwoon̄ da : « Abi wo na Yetu i ubeeka wi Nataret. »

⁷² Kē akak apok, ado mehna. Aji na baka : « Mēndo me me ṅiint̄ i. »

⁷³ Bakak aṭo ntiinku, kē balon̄ ti banwoon̄ da baṣē bi aṅoga aṣē ji : « Iwo na baka na manjoonan, idoo ṭup ṭup ji biki Galilay. »

⁷⁴ Kē aṣē mehna aji na Naṣibaṭi afēpa woli aankṭup manjoonan, awo ti pji « Mēme ṅiint̄ i. » Ti dko mēnt̄, kē uguk uṣē haan. ⁷⁵ Kē Piyeer aṣē leṣ uko wi Yetu abiiṅ ajaka : « Ji uguk udo kahaan, ipok ṅyaaṣ ṅwajaṅṅ kaji iimme ēn. » Apēn̄ bdig aṣē wooni maakan.

27

Pkeṭ pi Yudat
(Markut 15.1-2; Luk 22.66; natanan ti Yowan 18.28)

¹ Na nfa kub, *baṭeṅan baweek na bantohi bayuday bti bayiti, atiinkar aji bafin̄ Yetu. ² Wi wi baṣaan̄ atana, aṣē ṅooṭa awul *Pilat nantuṅa i utaak mēnt̄.

³ Yudat anwaapun̄ Yetu awin wal mēnt̄ kē baya kafina, aṣē ṭēga akakan *baṭeṅan baweek na bantohi ktaka iṅeen ṅwajaṅṅ ki baṭaknuṅ untaam. ⁴ Aji na baka : « Djubani, wi nwulan̄ ṅaaṅ anwoon̄ aando nin ukoolan. »

Kē baṣē teema aji : « Nēmmee, utenu. » ⁵ Afēl wal mēnt̄ itaka ti *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aṣē pēn aya ayuuladiir.

⁶ Baṭeṅan baweek bajey itaka yun̄ aṣē ji : « Bgah bi nun baneenan ṅṭu itaka yi du dko dhankni itaka di Katoh ki Naṣibaṭi ṭiki iwo yi pṅaaṅ. » ⁷ Baṭiini atiinkar aṣē nug na itaka mēnt̄ « uṭeeh wi naniw idunk » ado dko dmoyni bayaanṅ. ⁸ Ukaan̄ kē te hēnkun̄ baji badu uṭeeh mēnt̄ « uṭeeh wi pṅaaṅ. » ⁹ Wal mēnt̄ wi wi uko wi Yeremiya *Naṭupar Naṣibaṭi abiiṅ aṭup udolaniin̄ : « Baṅaaṅ biki *Itrayel baji ktaka iṅeen ṅwajaṅṅ ki baṭaknuṅ untaam ki ki baknugnulun. ¹⁰ Bajey ya anugna uṭeeh wi naniw idunk jibi Ajugun ajaknuṅ. »*

Yetu du kadun ki Pilat
(Markut 15.2-5; Luk 23.3-5; natanan ti Yowan 18.33-38)

¹¹ Yetu anaṭ du kadun ki *Pilat nantuṅa, kē aṣē hepara : « Iwi, iwoon̄ naṣih i *bayuday i? »

Kē ateema aji : « Ijakun̄ haṅ. »

¹² *Baṭeṅan baweek na bantohi bawo ti pṭapara iko itum, kē aanteem baka.

¹³ Kē Pilat aṣē ji na a : « Iintiink iko yi baktapariin̄ bti i? »

¹⁴ Kē aanteema teem, kē Pilat adoo ṅon̄ar maakan.

¹⁵ *Ufettu wi mnjeeh undoli, nantuṅa aji wutan nakalabuṣ, i baṅaaṅ baṅalun̄ awutan. ¹⁶ Kē uṣē ka wal mēnt̄ nakalabuṣ i katim kapēnaliin̄ i bajaan̄ bado Barabaat. ¹⁷ Wi wi Pilat aṣaan̄ aji na pntuk panyitun̄ da : « Ahon̄ ti baka i i naṅalun̄ nwutanan ba, Barabaat kēme Yetu i bajaan̄ bado *Krittu? » ¹⁸ Ame bnuura kē banwulun̄ Yetu bakuja kuj ukaan̄ kē baṭija a.

¹⁹ Kē wal wi aṭoon̄ du *uruha awayēṣ, kē aharul aṣē yil kē baji na a, awut kaneeṅ ti bṭup bi ṅiint̄ naṭool un̄, ṭiki aṭu ṅa kē anoor maakan ti ṅṭaafi.

²⁰ Baṭeṅan baweek na bantohi bawuuk pntuk paji bawutan Barabaat baṣē bado bafin̄ Yetu. ²¹ Kē nantuṅa akak ayeenk bṭup

* 27:10 Fakariya 11.12-13; Yeremiya 32.6-9.

ahepar baka aji : « Ahoŋ ʈi baka i i nanjalun nwutanan? »

Kë bateem aji : « Barabaat. »

²² Akak ahepar baka aji : « Kë we wi mbaan ado keeri na Yetu i bajaan bado Krittu ba? »

Kë baji bukal bti : « Paŋana. »

²³ Kë akak ahepar baka : « Buʈaan bhon bi bi adolon ba? » Kë bakhu-uranaara huuran maakan aji : « Paŋana! »

²⁴ Wi Pilat awinun kë aankak ahil pdo uko ulon, kë bañaan babot ahuuranaara huuran maakan, kë ašë jej meel aňow iňen ʈi kadun ki bañaan bukuŋ ašë ji : « Dpënan bkow naan ʈi pñaak pi ñiintŋ i. An nakmeen. »

²⁵ Kë bañaan bti bateem aji : « Pñaak pi nul pakakan ʈi un, na ʈi babukun. » ²⁶ Wal mënŋ, awutan baka Barabaat ašë do kë bakob Yetu na itintël abaa wula baya bapaŋa ʈi krut.

Bangoli baben Yetu

(Markut 15.16-20; natenan ʈi Yowan 19.2-3)

²⁷ Bangoli biki *Pilat nantuŋa baňooŋ wal mënŋ Yetu du blay bi katoh ki nantuŋa ašë du batënŋ baka bti kë babi afooya. ²⁸ Bawohëša imiša ašë ʈu'a bayeti bjeenkak. ²⁹ Wi wi bašaan ašiiir ukël wi iyiw afuutšana, abot ajej pmul ploŋ aʈu'a ʈi kañen kadeenu*. Banup wal mënŋ ʈi kadunul ašë beŋa aji na a : « Nwulu mboš, iwi naših i *bayuday! » ³⁰ Batëfjëra akuŋ ajej pmul puŋ akoba ʈi bkow. ³¹ Wi babenlulŋ akëšan, bawohëša bayeti akakana imiša yi nul ašë ñooŋa pya kapaŋ du krut.

Yetu du krut

(Markut 15.21-32; Luk 23.26-43; natenan ʈi Yowan 19.16-24)

³² Wi bakpënuŋ, bayit na ñiintŋ alon i ubeeka wi Firen anwoon katim ki Fimoŋ, ašë ʈu'a pkuŋa krut di

Yetu. ³³ Baban dko di bajaan bado Golgota uwoon « dko di kaheem ki bkow. » ³⁴ Bawul Yetu poot pannaakrënuŋ na bko btaaktaan, kë aňem pa ašë pok pdaan. ³⁵ Bapaŋa ʈi krut abot ado kanun na mnlak ahilna afaašiiir imiša yi nul. ³⁶ Wi wi bašaan aŋo ayeŋa. ³⁷ Bapiit ʈi bkowul duuŋ uko unkaan kë baʈu'a pkeŋ aji : « I, awoon Yetu naših i *bayuday. » ³⁸ Bakak apaŋ balat batëb, alon ʈi kadeenu ki nul, undu du kamayu.

³⁹ Banktëpuŋ bawo ʈi pkara abot abëŋ bëŋan ikow aji : ⁴⁰ « Iwi inhinanun katok *Katoh Kaweek ki Našibaŋi kašë kaniw ka ʈi nnuur ŋwajanŋ, buuraan uleefu. Woli iwo Abuk Našibaŋi heliin ʈi krut! »

⁴¹ *Baŋenan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bakak abera aji : ⁴² « Abuuran balon ašë wo aanhinan pbuuran uleeful! Aji awoon naših i *Itravel, aheliin keeri ʈi krut, ŋšë ŋfiyaara! ⁴³ Aanhaŋ Našibaŋi i? Akeeri buurana, woli aňala. Mënŋ ul ajakuŋ aji awo Abuk Našibaŋi i? » ⁴⁴ Balat biki bapaŋun na a bado kak akara hanŋ.

Pkeŋ pi Yetu

(Markut 15.33-39; Luk 23.44-48; natenan ʈi Yowan 19.28-30)

⁴⁵ ʈi udiin unuur, unuur umara mara awunana, kë bdëm bawala ʈi umundu bti, ado ŋwoori ŋwajanŋ. ⁴⁶ Wi udoon uko ji ŋwoori ŋwajanŋ, Yetu kë ašë do pdiin aji : « Eloy, Eloy, lama ʈabaktani† » uwoon: « Našibaŋi, Našibaŋi, we ukaan kë iwutën? »

⁴⁷ Balon ʈi banwoon da wi batiinkulon ašë ji « Awo ʈi pdu *Eli *Naŋupar Našibaŋi. »

⁴⁸ ʈi dko mënŋ, kë alon ʈi baka ašë ʈi ajej kalëmënt atoop ʈi poot ptaaktaan atan ka ʈi pmul awula adaan. ⁴⁹ Bandukiin kë bašë ji na a : « Wutan! Nten me Eli

* **27:29** ʈi utaak mënŋ baših baji bafuuta kabot kamëban pmul ʈi kañen. † **27:46** Eloy, Eloy, lama ʈabaktani Kañaam 22.

abi kabuurana! » ⁵⁰ Wi wi Yetu akaan ado pdiim pweek ašë jëmša. ⁵¹ Wal mēnt, blaañ bkēm maakan banjaan baneenan bañaan pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Našibați batowa ti ptoof. Kē mboš mankuț așınțar, mmlaak mnweek mantowaa, ⁵² kē ihēr ihaabšaa, banfiyaaruŋ Našibați batum bankețuŋ kē banațaa. ⁵³ Bapēn ti ihēr yi baka, kē wi Yetu anațiin ti pkeț kē bașë neej ti Yerutalem ubeeka uyimanaan, di bañaan batum bawinuŋ baka.

⁵⁴ Wi naweek i bangoli iñeen-week baromeŋ na bangoli bankyeŋuŋ Yetu bawinuŋ kē mboš mankșınțar abot awin uko unktēpuŋ, balēnk maakan așë ji : « Na manjoonan, i awo Abuk Našibați. »

⁵⁵ Baaț batum bantașnuŋ Yetu du *Galilay ațenka banaț alow aten. ⁵⁶ Bi Mariya i utaak wi Magdala, na Mariya anin bi Yakob na Yotef, na anin babuk Tebede bawo ti baaț mēnt.

Umoy wi Yetu

(Markut 15.42-47; Luk 23.50-56; natanan ti Yowan 19.38-42)

⁵⁷ Wi utaakal ubanuŋ, kē ñiint alon nayok i ubeeka wi Arimati așë bi. Katimul kawo Yotef, awo kak națașar Yetu. ⁵⁸ Aya awin *Pil-at, așë hepara puum pi Yetu. Kē Pilat ado kē bawula pa. ⁵⁹ Yotef ajej puum, abooțan ti blaañ bfaatal feh ⁶⁰ așë tu pa ti bhēr bi nul bi abaan ado do kē bajipa ti kaban ki plaak. Wi wi așaan ado kē bakēl plaak pweek atuhna ba așë tool. ⁶¹ Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natēbantēn bawo da wal mēnt, ațo ataŋ na bhēr.

Bañaan bankyeŋuŋ bhēr

⁶² Unuur ujintī, unuur mēnt uwoon unțaanuŋ wi pbomander pa *unuur wi pnoorfēn, *bațeŋan baweek na *bafaritay bayitiir aya du *Pilat, ⁶³ aji na a : « Naweek, nles

kē națilan i ațup wi ahumuŋ najeb aji ti ŋnuur ŋwajanț anața ti pkeț kakak najeb! ⁶⁴ Doon bado kayeŋ bhēr bnuura te unuur uwajanțēn, kați bațașarul babi bakiiŋ puum bașë baji na bañaan anața ti pkeț. Nțilan mēnt ŋadēm kapel nteek. »

⁶⁵ Pilat kē ateem baka aji : « Naka bangoli. Națuun baka bayeŋ jibi naŋaluŋ. » ⁶⁶ Kē baya do kē bakyeŋ bhēr : baniw plaak pantuh-nuŋ bhēr așë do bayeŋ kē banați.

28

Pnața ti pkeț pi Yetu

(Markut 16.1-10; Luk 24.1-12; natanan ti Yowan 20.1-10)

¹ Wi unuur wi pnoorfēn uțēpuŋ, ti unuur uteek wi kanēm na nfa kub, bi Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natēbantēn kē bașë ya pten bhēr. ² Ti dko mēnt, kē mboš manșë șınțar maakan, kē uwanjuț ulon wi Ajugun ușë walnaana bați abi akēl plaak așë țe ti pa. ³ Ujeeh ji kaliik liik kē imișa yi wa ibot awo ifaatal feh. ⁴ Bayeŋ balēnk maakan akat kat. Bawo ji bankețuŋ.

⁵ Kē uwanjuț ușë ji na baaț bukuŋ: « An, nawutan kalēnk : dme kē nala Yetu i bapanuŋ. ⁶ Aanwo ti, anața ti pkeț jibi abiiŋ ațup. Nabiin naten dko di abiiŋ apiiŋna. ⁷ Nataraan naya națup bațașarul kē anața ti pkeț, ajotan kadun aya *Galilay ; dul di nakyaan kawinna. Wan wi wi nwoon i kațupan. »

⁸ Bataran pduk dko di bhēr, balēnk abot awo na mnlilan mweek, ați pya kațup bațașar Yetu uko unțēpuŋ. ⁹ Kē ti dko mēnt, kē Yetu așë pēn awinana ti kadun ki baka aji : « Dwulan mboș. » Kē baaț bașë fioga ajot ti ihoțul, adēmāna. ¹⁰ Kē așë ji na baka : « Nawutan kalēnk. Nayaan naji na bayiț naan baya Galilay, dul di di bakyaan kawinnēn. »

Nțilan ŋi baweek biki bayuday

¹¹ Wi baaț bakyaan na bgah, kē balon ti bayeŋ bașë neej ti ubeeka

akakalëş *baţejan baweek uko bti unţëpuŋ. ¹² Kë bukuŋ başë yit na bantohi atiinkar awul bangoli itaka itum, ¹³ aşë ji na baka baji : « Baţaşarul babi na utejan akiij puum wi ŋwoon ţi bŋoy. » ¹⁴ Bakak aji na baka woli nantuŋa amee, bukal kaţiini na a awut kanooran baka. ¹⁵ Bangoli bayeenk itaka yuŋ abot ado uko wi bajakuŋ na baka, kë hënk di bakţiiniyaanuŋ uko mënţ te hënkun ţi *bayuday.

Yetu ţi kadun ki baţaşarul

(Markut 16.14-18; Luk 24.36-49; natenan ţi Yowan 20.19-23; Ulemp wi Banjaňan 1.6-8)

¹⁶ Baţaşar Yetu iñeen na alon baya *Galilay, du pnkuŋ pi Yetu ajakuŋ na baka baya kayit. ¹⁷ Kë wi bawinuluŋ, aşë ŋup adëmana ; kë balon başë woha na ŋşal ŋtëb. ¹⁸ Yetu aňog, aşë ji na baka : « Naşibaţi awulën mnhina bti du baţi na mboş. ¹⁹ Nayaan keeri, nado baňaan biki umundu bti bado kaţaşën, nabattaarën baka ţi katim ki Aşin naan, ki Abukul na ki *Uhaaş wi Naşibaţi, ²⁰ najukan baka pdo kaţaş iko bti yi njakanan nado kado. Natenan : dwo na an na ŋnuur bti te uba umundu. »

Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun. Markut aambi wo naṭaṣar Yetu, aṣë bi gakandër na Pawulu, abi lemp kak na Piyeer. Aka ptiinkna iko yi apiitun ṭi Piyeer anjaan abi kaṭup bañaan iko yi Yetu adolon ṭi mboṣ. Apiit wa pa banwoon baanwo bayuday, kadiimanaan baka kë na manjoonan Yetu awoon Abuk Naṣibaṭi. Markut aṭup ṭi ulibra wi iko yi Yetu adolon na yi ajukanun bañaan, akak aṭiiniyaan pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu ajukan bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook nṭaayi akuṭ ado iko iñoṅarënaan. Yetu aambi bi pwin biki bakjuukntënuṅ ṭi ulemp, abi bi pjuukëṭ, kawul kaṭuṭul kalukna, bañaan batum bahilna babuur. Baweek biki bayuday bapoka adoo do kë bafiṅa. Naan andoli ankṭaṣun Yetu awo kabomandër mnhaj, ṭi ubaañsaani alun kawo ṭi mnlilan. »

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Yowan Nabattaar aṭup uko un-klun kabi (1.1-8)
2. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (1.9-13)
3. Ulemp wi Yetu du Galilay (1.14-9.50)
4. Yetu apëna Galilay pya Yerutalem (10.1-52)
5. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayëṣ pi bawayşulun na pkeṭul (11.1-15.47)
6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (16.1-8)
7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (16.9-20)

Yowan Nabattaar aṭup uko un-klun kabi

(Maci 3.1; Luk 3.1-6,15-18)

¹ Ujuni wi Uṭup Ulil Unuura unṭiiniyaanun uko wi Yetu Krittu Abuk Naṣibaṭi* wii wi. ² Jibi Naṣibaṭi aṭupun ṭi ulibra wi Itayi naṭuparul apiitun:

« Tenan, dlun kayil nalempar naan ṭi kadunu, abomanu bgah.* »

³ Pdiim ploṅ pahuuran du *pndiiş aji

« Nabomaan bgah bi Ajugun aklun kaṭëpna, nadolana ilël itool. »* »

⁴ Hënk di di Yowan nabattaar apënuṅ awinana du pndiiş aji : « Nawutan pjuban, naṭëlëṣ nṭida, nado batitmu, Naṣibaṭi aṣë pënanan ipekadu. » ⁵ Bañaan bti biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda bti baya du a, aṭup ipekadu yi baka, ado kë babattaar baka ṭi bdëk bi Yordan. ⁶ Yowan awohara kamiṣa ki babomanun na pfaal pi untaam wi pnkunkaali aṣë tan katël ṭi blank ; aji de nṅuul na mnob. ⁷ Aji ṭup kaji : « Ñaan ankmbiin ṭi kafet naan adëm apelën maakan, kë mëndoo ñoom ñoom kaṅup pfënëṣa iṣapaat. ⁸ Nji dbattaaran na meel, kë ul aṣë lun kabattaaran na Uhaaş wi Naṣibaṭi. »

Batitmu bi Yetu

(Maci 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Wal mëntan waṅ, Yetu apëna ubeeka wi Nataret du Galilay abi yeenk batitmu ṭi kañen ki Yowan du bdëk bi Yordan. ¹⁰ Wal wi akpënuṅ ṭi meel aṣë win baṭi kë bahaabşaa, kë Uhaaş wi Naṣibaṭi uşë wala ṭi a awo ji ubalab ufaatal. ¹¹ Kë pdiim ploṅ paşë pëna baṭi aji : « Iwi, iwoon Abuk naan, dnalu maakan, dmaganu. »

Fatana ala pguur Yetu du pndiiş

(Maci 4.1-11; Luk 4.1-13)

* 1:1 Abuk Naṣibaṭi : Npiit nṭi njanwo ṭi nlibra nlon.

✧ 1:2 Malaki 3.1.

✧ 1:3 Itayi 40.3.

12 Wi uko wanj utëpañ tęp, kę Uhaaş wi Naşibaţi uşę ya na Yetu du *pndiış. 13 Awo da ŋnuur iñeen ŋbaakęr kę Fatana akdo na pguura ado buţaan. Yetu awo da  a n na ŋko ŋi uţeeh, kę ŋwanjut ŋaktęnka.

Yetu ajun pjukan

14 Wi uko wanj utępuñ, bamob Yowan, kę Yetu aşę ya Galilay a iniyaan U up Ulil Unuura wi Naşibaţi. 15 A ini aji : « Unuur ubani, Pşih pi Naşibaţi pa ogi, nawutan pjuban, na elęş ŋbida, nakak nafiyaar U up Ulil Unuura. »

Yetu adu batuh babaakęr

16 Unuur uloñ wi Yetu akpoşuñ  i kabañ ki bdęk bi Galilay, aşę win Fimoñ na Andre a a'ul kę bakfęl bridiya du bdęk : bawo batuh. 17 Kę Yetu aşę ji na baka : « Na aşaan, dkakanan batuh ba aañ. » 18  i dko męntę, kę babi duk duk iridiya yi baka a aşa.

19 Wi ayaañ alow btiışu, awin Yakob na Yowan bubuk  iintę aloñ i katim ki Tebede, kę bawo  i b eem aboman iridiya yi baka. 20 Adu baka  i dko męntę, kę baduk Tebede aşin baka  i b eem na balemparul, a aşa.

Yetu ajukan du Kapernawum abot ajeban  iintę i untaayi uneejuñ
(Luk 4.31-37)

21 Yetu na ba aşarul baya du ubeeka wi Kapernawum.  i *unuur wi pnoorfęn wi bayuday kę aşę ya aneej du *katoh kañehanaani ajukan. 22 Ba aañ banktiinkuluñ ba oñar  i pjukan pi nul, ajukan na pdiim pi naşih, aankdo ji *bajukan bgah bi *Moyit.

23 Wal męntę,  i dko di bawoñ  iintę aloñ i untaayi uneejuñ awo da ; ahuuran aji : 24 « Ay, iwi Yetu i Nataret we wi ŋkaaruñ ba? Ibi bi ptokun i? Dme  aañ i iwoon; iwo  aañ nayimanaan i Naşibaţi ayilun. » 25 Kę Yetu aşę lębar na wa aji : « Yompaan mntum, pęnan  i  iintę i. »

26 Kę untaayi uşę şęñ şęñan maakan  iintę i uneejuñ, aşę wuuk pdiim pweek apęn  i a. 27 Bammaaruñ bti ba oñar fu  aşę  iini na batęnt baka aji : « We wi? Pjukan phalu pii pi, panwoon ji pi naşih! Aji  iini na ŋntaayi ŋatiinka! » 28  i dko męntę, kę katim ki Yetu kaşę pęnala aniink Galilay.

Yetu ajeban anin ahar Fimoñ

29 Wi bapęnañ pęn  i *katoh kañehanaani ki bayuday kę Yetu aşę gakandęr na Yakob na Yowan aya uko bi Fimoñ na Andre. 30  aa  anin ahar Fimoñ apiintę, kę uleef uyik na a maakan. Wi Yetu abanañ ban kę başę  upa. 31 Yetu abi a oga, amębana  i kañen, ana ana, kę uleef ubi joobęt joobęt na a, kę ana a awul baka iko ide. 32 Na utaakal, wi unuur ugotuñ, kę başę  ij Yetu bamaakal bti na biki ŋntaayi ŋaneejuñ. 33 Ubeeka bti uyitiir  i plęman pi katoh. 34 Ajeban bamaakal bti, bantumi abot apa  mmaak. Adook kak ŋntaayi ŋtum, aşę wo aandinan ŋa ŋa up,  iki aañjal ŋayuuñ uko wi awoon.

Yetu amena apęn  i Kapernawum aşę  aañ na Galilay ajukan

35 Na nfa kub, wi bdęm bahumuñ nwoo, kę Yetu aşę na a apęn. Aya du dko dangagaun a ehan Naşibaţi. 36 Fimoñ na biki bagakandęruñ kę başę pęn pla'a. 37 Wi bawinuluñ aşę ji na a : « Ba aañ bti bala'u. » 38 Kę aşę ji na baka : « Nabiin ŋya du ŋntanka ŋmpa i ŋa o uñ dko di, dwo i katij baka kak U up Ulil Unuura : P up U up Ulil Unuura pakaañ kę mbii. » 39 Kę aşę tęp  i Galilay bti a up U up Ulil Unuura  i itoh iñehanaani abot adook ŋntaayi.

Yetu ajeban namaak bdoo

(Maci 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Unuur uloñ, namaak bdoo aloñ abi  i Yetu akoo a, a up aji na a : « Woli iñali, ihinan kakakanaan

njinť. » ⁴¹ Yetu kē ašē ñagi'a, atar kañen abana ašē ji : « Aa, dñali, kakan ijinť. » ⁴² Ţi dko mēnt kē pmaak pi bdoō papēn Ţi a kē akak ajinť. ⁴³ Yetu aji na a aŢiis ašē lēbar na a aji : ⁴⁴ « Wutan kaŢup nin ñaañ uko unťepuñ, ƣaraan iya iwinana du naŢeñan NaŢibaŢi ibot ido bŢeñan bi Moyit ajakuñ pa bañow bi nu, kadiimanaan bañaañ bti kē ijebi. » ⁴⁵ Kē ul, wi apēnañ pēn ašē jun pŢup bañaañ bti uko undoluluñ, aninkan uko unťepuñ dko bti, kē Yetu aando hil ppēn kawinana Ţi nbeeka. Aji pēn kaya du dko dangaguñ, bañaañ bašē kapēna dko bti kabi Ţi a.

2

Yetu ajeban ñiinť naŢakmaan apēnana ipekadu

(Maci 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Wi ũnuur ũloñ ũaŢepuñ kē Yetu ašē kak du ubeeka wi Kaper-nawum. Kē bañaañ bašē tiink kē abii, awo du katoh. ² Pntuk pi bañaañ payitiir da atum kē dko dnať daando wo Ţi plēman. Kē Yetu ašē Ţup baka UŢup wi NaŢibaŢi. ³ BaŢija ñiinť naŢakmaan i biinť babaakēr bamēbanuñ. ⁴ Kē bašē wo baanhil pŢija te du Yetu Ţiki bañaañ baŢumi, ašē paya du uŢaſ aboolēš dko dantaanuñ na di Yetu awoon, ašē walan kajiiñ ki ñiinť naŢakmaan apiinťuñ. ⁵ Wi Yetu awinuñ pfiyaar pi bañaañ bukuñ bafiyaaruluñ, ašē ji na naŢakmaan : « Ñiinťu, ipekadu yi nu ipēni. »

⁶ Kē *bajukan Bgah baloñ bašē Ţo du dko mēnt ašē Ţal aji : ⁷ « Hum di di ñiinť i añoomuñ aŢiini hēnk? Akar NaŢibaŢi! In ahilanuñ kamiir ñaañ ipekadu bē mēnt NaŢibaŢi a Ţaň? »

⁸ Ţi dko mēnt, kē Yetu ammeen ũŢal ũi baka ašē ji na baka : « we ukaañ kē nakŢal hēnk ba? ⁹ We uyo-jnuñ ba, pji na naŢakmaan "Ipekadu yi nu ipēni" kēme "NaŢiin ije kajiiñ

ki nu ipoŢ"? ¹⁰ Natenan, nabaan ame kē *Abuk Ñiinť aka mnhina mi ppēnan ipekadu Ţi mboŢ. » Wal mēnt kē Yetu ašē ji na ñiinť anŢakmuñ: ¹¹ « Dji inaŢa, ije kajiiñ ki nu, iŢiis katohu. » ¹² Ţi dko mēnt kē ñiinť anaŢa aje kajiiñ ki nul ašē pēn Ţi kadun ki bañaañ bti. Bañaañ bti bañonari ašē dēman NaŢibaŢi aji : « Nēmbaan kawinara iko itēnt yi. »

Yetu adu Lewi

(Maci 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ UyaaŢ uloñ kak Yetu aya du umbaſ wi bdēk. Kē bañaañ baŢum bašē ji baya du a, ajukan baka. ¹⁴ Wi akŢepuñ, awin Lewi abuk Alfe kē aŢo du dko dlukni daaŢa di ak-lempnuñ, ašē ji na a : « ŢaŢaan » kē Lewi anaŢa aŢaŢa.

¹⁵ Yetu awo Ţi pde du uko Lewi, kē bakobraar daaŢa baŢum na bañaañ baloñ baŢum biki bajaan badu bado buŢaan bašē wo da ade na a, ul na baŢaŢarul ; hēnk di bajaan baŢum kaŢaŢa. ¹⁶ *Bajukan Bgah banwoon Ţi pntuk pi bafaritay wi bawinuñ kē Yetu akde na bakobraar daaŢa na biki bajaan bado bawuŢaan ašē ji na baŢaŢarul : « we ukaañ kē akde na bakobraar daaŢa na bado buŢaan? »

¹⁷ Yetu kē ašē tiink uŢup wi baka ašē ji : « Mēnt bañaañ banwoon bajeb banumiin nakuraar, bamaakal banumi'uluñ. Mēmbi bi pdu banŢaluñ aji bawo baŢool, dbi pdu bado buŢaan. »

Yetu aŢiiniyaan pyiman

(Maci 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ BaŢaŢar Yowan na biki bafaritay bawo Ţi pyiman, kē bañaañ baloñ bašē bi aji na Yetu : « BaŢaŢar Yowan na biki bafaritay baji bayiman, kē we ukaañ kē biki nu bašē wo baanji bayiman ba? » ¹⁹ Kē Yetu ašē teem baka aji : « Banoh naniim baanhil kayiman wi naniim ahumuñ na baka di? Nnuur bti ũi naniim akwoon na baka,

† 1:40 Ţi bgah bi bayuday, namaak bdoō aŢop Ţi kadun ki NaŢibaŢi.

baankhil pyiman. ²⁰ Nnuur njaluŋ kaban, wi naniim akjebaniin, njnuur mēnt bayiman. ²¹ Nin űaaŋ aanji bam kamiŝa kaŝaf na kalēmēnt kahalū, woli ado haŋ kalēmēnt kahalū katow kaŝaf, dko dantowiin dabaa haan haan maakan. ²² Kē nin űaaŋ aanji űu poot phalu űi njbuuli nŝaf, woli űaaŋ ado haŋ poot kafom njbuuli, poot na njbuuli nŝatoka. űaaŋ aji wo kaűu poot phalu űi njbuuli njhalu! »

Yetu awoon Ajug unuur wi pnoorfēn

(Maci 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Unuur ulonj wi pnoorfēn Yetu amuur nŝeeh nj nŝeey, kē baŝaŝarul baŝē wuur nja kadoh. ²⁴ Kē bafaritay balonj baŝē ji na a : « Tenan, we ukaŋ kē baji bado uko wi bgah baneenanuŋ pdo űi unuur wi pnoorfēn ba? »

²⁵ Yetu ateem baka aji : « Naambaan kaleyiira uko wi Dayiű adolonj wi ul na batēntul bawoonj űi kanuma kē ubon ubot ade baka i? ²⁶ Jibi aneejuŋ du katoh ki Naŝibaűi* űi wal wi Abiyatar awoon nāŝih i baűenjan, ajej ipoom ade abot awul banwoonj na a kē badee. Ipoom mēnt yi badolonj pa bűenjan bi Naŝibaűi, yi baűenjan űaű bakaan na pde. » ²⁷ Kē Yetu aŝē kak aji na baka : « Unuur wi pnoorfēn udolana pa űaaŋ, mēnt űaaŋ adolaniin pa unuur wi pnoorfēn. ²⁸ Hēnk, *Abuk űiint awo Ajug unuur wi pnoorfēn. »

3

Yetu ajeban űiint anŝakmuŋ kaűen

¹ Yetu akak aneej du *katoh kaűehanaani, kē űiint alonj anŝakmi kaűen aŝē wo da. ² Baűaaŋ baten Yetu bnuura me ajeban űi unuur wi pnoorfēn, baŝē baka wal mēnt uko utapara. ³ Yetu kē aŝē ji na űiint

anŝakmuŋ kaűen : « Naűiin inaű űi ptoof. »

⁴ Ahepar baka aji : « We wi bgah bajakuŋ űaaŋ ado űi unuur wi pnoorfēn ba? Bnuura kēme buűaan? Pbuuran űaaŋ kēme pfiűa? » Kē baŝē yomp.

⁵ Yetu aten baka ayitan aŝē dee-baű abot ajoűan űiki baanji baűaga. Wi wi aŝaaŋ aji na űiint: « Taran kaűen » kē atar ka, kaűen kē kajeb na a. ⁶ Wi bafaritay bapēnaŋ pēn aŝē yitiir na baŝaŝar Herod balonj alaűar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

Yetu adat banjaűan iűeen na batēb

⁷ Yetu apēn aya agaag na baŝaŝarul du umbanj wi bdēk. Pntuk pweek paűaŝa : Bapēna utaak wi Galilay, na wi Yuda, ⁸ ubeeka wi Yerutalem, utaak wi Idume, nŝaak nj umbanj wundu wi bdēk bi Yordan na njntanka nj njmbanj nj njbeeka nj Tir na Fidonj. Babi bti űi a űiki batiink uko wi adolonj.

⁹⁻¹⁰ Jibi Yetu akjebanuŋ baűaaŋ batum, bamaakal bti kē baŝē wuukar ala pbana, kē aŝē ji na baŝaŝarul babomana bűeem, baűaaŋ bawutna kapēm pēmana. ¹¹ Baűaaŋ biki njntaayi njaneejuŋ baji wonűi bawina, baŝē jot kaűup űi kadunul kahuuran kaji : « Iwo Abuk Naŝibaűi! » ¹² Kē aŝē ji lēbar na nja kaneenan nja pűup űaaŋ i awoonj.

¹³ Yetu apaya du pnkuŋ aŝē du biki adatuŋ, kē babi űi a. ¹⁴ űi baka adat baűaaŋ iűeen na batēb pa bawo na a, abot aluŋ ayil baka pűup Uűup wi Naŝibaűi. ¹⁵ Akak awul baka phina pi pdook njntaayi. ¹⁶ Baűaaŋ iűeen na batēb biki Yetu adatuŋ biki biki : Fimonj i aűuuŋ katim ki Piyeer, ¹⁷ Yakob na Yowan babuk Febede biki awuluŋ katim ki Bowarneget uwoonj babuk kamparantant ; ¹⁸ Andre, Filip, Bartolomi, Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Fade, Fimonj i bajaan badu

* **2:26** űi wal wi Dayiű, kaloona kajaan kadiiman kē Naŝibaűi awo da. Kul ki ki bajaan bado katoh ki Naŝibaűi.

nagutar utaak, ¹⁹ na Yuda Itkariyot ambiinj adek Yetu kafetj.

Yetu ateem banklaŕulurj

²⁰ Yetu akak du katoh k  baŕaanj baŕum kak babi ayit, ul na baŕaŕarul baando hilan pde. ²¹ Wi bayiŕul batiinkurj uko m ntan wanj, aŕ  bi-irada, ŕiki baji ayilaa.

²² K  *bajukan Bgah bamp nnurj Yerutaalem bakji : « Beltebul aneej ŕi a, mnhina mi uweek wi nŕntaayi mi mi ajaanj adookna nŕntaayi. »

²³ K  Yetu aŕ  du baka ahoŕn na baka aji : « Hum di di Fatana ahilurj kadook uleeful? ²⁴ Woli baŕaanj biki pŕih banom apulad, pŕih m nt paanhilan kanaŕ. ²⁵ Woli baŕaanj biki katoh kaloolan banom apulad, katoh m nt kaankhil kanaŕ. ²⁶ K  woli Fatana agut lah na bkowul, apulad, aanhil kanaŕ, wi nul ubaa. ²⁷ K  nin ŕaanj aŕ  wo aanhil pneej du katoh ki ŕiinŕ amm gaŕurj, kajej bka bi nul k  aandun atana. Woli ado hanj aŕ  jej bka bi katohul. ²⁸ Na manjoonan, dŕupan, Naŕibaŕi ahilan kamiir baŕaanj ipekadu na nŕŕur nŕwuŕaan nŕi baktupurj ŕi a, woli nŕadoo tum. ²⁹ K  ŕaanj aŕale ŕur buŕaan ŕi Uhaaŕj wi Naŕibaŕi nin Naŕibaŕi aankmiira : ajuban pjuban panwoonj paankba. » ³⁰ Aji na baka hanj ŕiki baji untaayi uwo ŕi a.

Bayiŕ Yetu biki mnfaŕan

(Markut 3.31-33; Maci 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Anin na baŕa Yetu banaŕ du bdig aŕ  do k  badu'a. ³² Baŕaanj baŕum baŕo afooya, k  baŕ  ji na a : « Tenan, naan na baŕa'u bawo bdig, bala'u. »

³³ K  aŕ  teem baka aji : « In awoonj ni na baŕa naan ba? » ³⁴ Aten baŕaanj banŕoonj ayitan, aŕ  ji : « An nawoonj ni na baŕa naan. ³⁵ ŕaanj ankdolurj uko wi Naŕibaŕi anjalurj awonj abuk paapa na ni. »

  4:12 Itayi 6.9-10.

4

*Uhoŕn wi nagur nŕdeey
(Maci 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Byaaŕ blonj kak Yetu awo ŕi pjukan du kakab bd k. Baŕaanj baŕum k  baŕ  yit aŕoga, baŕum pŕum panj k  adoo paya aŕo ŕi bŕeem banwoonj ŕi bd k. Baŕaanj bti bawo du pkay. ² K  aŕ  ŕ pna ŕi uhoŕn aŕur baka iko itum. ŕi pjukan pi nul aji na baka : ³ « Natiinkan. Najaar ap n pgur nŕdeey. ⁴ Wi akgururj nŕdeey k  nŕon nŕaŕ  jot ŕi bgah ; k  nŕkat nabi ade nŕa bti. ⁵ K  nŕon nŕajot du dko di mnlaak di mboŕ manwoonj maantumi. K  nanaŕa ŕi dko m nt ŕiki mboŕ maank ŕ da. ⁶ Wi bnuur banaŕiinj at r nŕa, jibi nŕawoonj nŕaanwo na intaanj, k  nŕalewi. ⁷ Nŕon nŕajot ŕi dko di iyiw, k  iyiw id m afiikl n nŕa k  nŕaambuki. ⁸ Nŕon k  nŕajot ŕi mboŕ mnuura, anaŕa ad m, awul nŕdeey. Blonj baji bawul mbuk iŕeen nŕwajanŕ, blonj kawul mbuk iŕeen paaj, blonj kak mbuk iŕeen week. » ⁹ Yetu akak aji : « Ankaanj ibaŕi itiinki, atiinkan! »

We ukaanj k  Yetu aji hoŕn?

¹⁰ Wi Yetu ap nurj agaag, banfooyulurj na banjaŕan iŕeen na bat b bawo ŕi phepara ŕi uhoŕn wi ajaanj ahoŕn. ¹¹ K  aŕ  ji na baka : « An, baŕenan k  name uko ummeniinj wi Pŕih pi Naŕibaŕi. K  pa biki bdig ŕi uhoŕn wi wi nŕi kaŕupurj na baka. ¹² H nk, woli badoo ten baankwin, woli badoo tiink, baankte h nk baankŕ l ŕ nŕbida,

*Naŕibaŕi aŕ  wo aankmiir baka ipekadu. »**

¹³ Yetu aji na baka : Naamme uko wi uhoŕn wi ujakurj? K  hum di di nakmeenj uhoŕn bti wi nŕi kalurj kahoŕn ba? ¹⁴ Nagur nŕdeey, Uŕur wi Naŕibaŕi wi wi aktepiinj. ¹⁵ Baŕaanj balonj bawo ji bgah bi Uŕur ujoturj, wi bantiinkanj tiink Uŕur, k  Tatana aŕ  ban ap nan

uṭup wi batepiin ṭi baka. ¹⁶ Kē balon bawo ji dko di mnlak di ṇdeey ṇajotuṇ, bayeenk ṭi dko mēnt Uṭup na mnlilan, ¹⁷ aṣē wo baanka intaañ, baanji baṭijan kaliintan. Wi Uṭup ukṭu'aṇ ṭu bajun pnooran baka kēme phajan baka baji babi wutan wutan. ¹⁸ Banwoon dko di iyiw, bajaan baṭiink Uṭup, ¹⁹ kē manṭaaf, pyok panjaan pafooyan bkow, na pñeebar iko itum ṇaṣē fiklēn Uṭup kaneenan wa pbuk. ²⁰ Banwoon mboṣ mnuura, bajaan baṭiink uṭup, kadinan wa, kaṣē buk ṇdeey. Alon aji buk ṇdeey iñeen ṇwajanṭ, alon ṇdeey iñeen paaj, alon iñeen week.

*Uhoñ wi unkaniya
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yetu akak aji na baka : « Baji bataan unkaniya kaṣē fēt wa na kakana kēme kaṭu wa ṭi kaliṣa uṭeeh i? Mēnt ṭi bko duuṭ di di bajaan baṭu wa i? ²² Uunka nin uko ulon ummeniin unwoon uunkmeetaana, unhankaniin unwoon uunkpēn bdig kameetaana. ²³ Ankaan ibaṭ itiiinki atiinkan! »

²⁴ Akak aji na baka « Nadoon kaṣalñtēn bnuura uko wi naktiinkuṇ, baluṇ kaniiban na kaniibi ki najaan naniibna kadoo kapelan. ²⁵ Bawul ankaan, kē anwoon aankaa, bateh uko wi adoon aka. »

Uhoñ wi ṇdeey ṇanjaan ṇanaṭa bdi di ṇa

²⁶ Yetu akak aji : « Hēnk di Pṣih pi Naṣibaṭi pawoon: woli ṇaan agur ṇdeey, ²⁷ aṇoyēntle na utejan kēme anaṭa na nfa, ṇdeey ṇaji ṇakub kadēm bē aanji me jibi ṇadoli do. ²⁸ Mboṣ ṭi uleef wi ma manji manjun kabuk ujaagal, kabaa wul ibēb, ṇdeey ṇaṣē pēn ṭi ya. ²⁹ Wi ṇdeey ṇakayan kay baṣē jun pkaaw ṇa, ṭiki kakit kabani. »

*Uhoñ wi pbuk pmpoṭi
(Maci 13.31-32; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yetu akak aji na baka : « We wi ṇēknaamntēnuṇ na Pṣih pi Naṣibaṭi kēme na uhoñ ulon wi ṇkyuujnuṇ pa? ³¹ Panaam ji pbuk pampoṭētaanuṇ ṭi mbuk mi mboṣ bti. ³² Woli batepi pa, paṭi panaṭa, kawo bgof bandēmnuṇ ṭi uṅof untepiin ṭi unkintaar, inah yi ba iji idēm, kē ṇkat ṇado ji ṇahil pdo intan yi ṇa ṭi blifi. »

³³ Yetu aji ṭup iko itum itēnt yun ṭi uhoñ, kaṭupna na bañaan bahilna bawat ibaṭ ṭi uko wi akjakuṇ. ³⁴ Aji ṭiini na baka ṭi uhoñ ṭaṇ aṣale gaag na baṭaṣarul aji piban baka wa bti.

Yetu aṭaṇan ukēk

(Maci 8.18,23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Utaakal wi unuur mēnt Yetu aji na baṭaṣarul : « Najoh ṇya bdēk umban wundu. » ³⁶ Baṭaṣarul baya na a ṭi bṭeem bi awoon aduk pntuk pi bañaan. Iṭeem ilon ikak awo na baka. ³⁷ Kē ukēk uweek uṣē naṭa kē ṇmaaron ṇafēl meel du bṭeem, kē bado jun pṭum. ³⁸ Kē Yetu aṣē ṇoyēnt wal mēnt ṭi kafet ki bṭeem apaf bkow ṭi pbulja. Kē baṣē huma aji : « Ajugun, iindo haajala, ṇket? » ³⁹ Kē aṣē ten, alēbar na uyook akuṭ aji na bdēk : « Yompan, tiiman. » Uyook kē unaṭi, kē dko dayompandēri. ⁴⁰ Yetu kē aṣē ji na baka : « we ukaan kē nalēnk hēnk ba? We ukaan kē naanfiyaari ba? » ⁴¹ Kē baṣē lēnk maakan aṣē ṭupar aji : « In awi ba, kē uyook na meel ṇadoo ji ṇatiinka? »

5

*Yetu aṭeban ṇiint i ṇntaayi ṇaneejuṇ
(Maci 8.28-34; Luk 8.26-39)*

¹ Baban bdēk umban wundu, du uṭaak wi Genateret. ² Wi Yetu awaliyan wala ṭi bṭeem, kē ṇiint alon ampēnnuṇ du pṅuran i untaayi uneejuṇ aṣē bi ṭi kadunul. ³ Pṅuran pawoon katohul, kē nin alon aanhil pṭana udole wo na mnkorentu ma. ⁴ Nyaaṣ ṇṭum aji wo na ifeeru ṭi ihoṭ babot katana

na mnkorentu, kë aşë ji marana maran ma kabot kakit ya, kë nin aloŋ aanhil pkakana adoom. ⁵ Aji bi duka duka du pnguran na inkun, kawuuhar, kapiharën uleef na mnlaak.

⁶ Wi awinun Yetu du kalowan, aşë ti, abi anup ti kadunul ⁷ aşë huuran na pdiim pweek aji : « We wi nkkaarun ba, Yetu Abuk Naşibaŋi *Andëmun Maakan? Dkooŋtu kooŋ tenan ti Naşibaŋi, khajanaan. » ⁸ Aji haŋ ŋiki Yetu aji na untaayi upën ti ŋiintŋ.

⁹ Yetu akak ahepara aji : « Katimu kawo hum? » Kë atëem aji : « Pntuni pawoon katim naan, ntumi. » ¹⁰ Kë ŋaşë kooŋta maakan awut kadook ŋa ŋalow utaak.

¹¹ Kë uşë ka ti pnkun batani bweek bi nkuma nkankşuun. ¹² Kë ŋntaayi ŋaşë kooŋ Yetu aji : « Wutun ŋya ŋneeŋ ti nkuma ŋun. » ¹³ Kë adinan ŋa. Kë ŋapën, aneeŋ ti nkuma. Batani kë başë pënna du pnkun ajot du bdëk. Nkuma ŋawo iñeen-week ŋyaaş iñeen ntëb (2000). Nayoora bti.

¹⁴ Bayeŋ nkuma kë başë ti aninkan uko wi bawinun du ubeeka na ntanka. Bañaan kë baya pten uko unŋëpun. ¹⁵ Babi ti Yetu aşë win ŋiintŋ i pntuni pi ŋntaayi paneejun kë aŋo awohara, akak ŋaan, kë başë lënk. ¹⁶ Banwinun uko unŋëpun bakakalëş uko undolun ŋiintŋ mënŋ na uko wi nkuma. ¹⁷ Wal mënŋ kë başë kooŋ Yetu apën ti utaak wi baka.

¹⁸ Jibi Yetu akpayiin ti bteem, ambiin aneeja kë aşë kooŋta pa pduka na a. ¹⁹ Yetu aandinana wa aşë ji na a : « Kakan katohu, yaan du bayiŋu iŋup baka uko bti wi Ajugun adoon pa iwi, jibi aŋagi'iin. » ²⁰ Kë aya niinkan uko wi Yetu adolun pa a ti Utaak wi Nbeeka Iñeen. Kë bañaan bti başë ŋonjar.

Yetu anaŋan abuk Jayirut ti pkeŋ abot ajeban ŋaaŋ aloŋ
(Maci 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Yetu akak umban wundu na bteem. Kë bañaan batum bakak ayit aŋoga ti kakab bdëk. ²² Hënk, kë naweek aloŋ ti biki *katoh kañehanaani ki bayuday i katim kawoon Jayirut aşë bi. Wi awinun Yetu, abi ajot ti ihoŋ yi nul, ²³ akooŋta maakan aji : « Abuk naan ŋaaŋ amaak adoo ŋogan pkeŋ, biin ipafa iñen ahilna ajeb awut kakeŋ. » ²⁴ Yetu agakandër na a, pntuk pweek kë paşë ŋaşa, apëm pëmana.

²⁵ Kë ŋaaŋ aloŋ anwoon na pmaak pi ptula pñaak nşubal iñeen na ntëb aşë wo na baka. ²⁶ Ahaj maakan ti iñen yi bakuraar batum, atok bka bi nul bti bë aanwin nin uko ulon, kë pmaak pabaa dëm dëm pya. ²⁷ Wi atinkun kë baktiiniyaan uko wi Yetu, kë aşë bi neeŋ ti pntuk, abi ti kafëŋ ki Yetu aban kambiint ki kamişa ki nul. ²⁸ Aji ti uşalul woli adoo hil aban kamişa ki nul, abi jeb jeb. ²⁹ Wi abanun kamişa ki Yetu, kë pñaak pabi ŋaŋ ŋaŋ, kë atiink ti uleeful kë ajebi.

³⁰ Wal mënŋ kak kë Yetu aşë tiink phina plon kë papën ti a. Awuŋşa ti pntuk aşë ji : « In abannun imişa? » ³¹ Baŋaşarul baji na a : « Iwin kë pntuk pakpëm pëmanu, kë ibaa hepar ŋaan ambaniin? »

³² Ul, kë aşë ten ayitan, ala ŋaan ambanulun. ³³ Naatŋ alënk akat kat, ŋiki ame uko unŋëpun. Abi ajot ti kadun ki Yetu aŋup manjoonan bti. ³⁴ Kë Yetu aşë ji na a : « ŋaaŋu, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan bnuura, pmaak paşë pawutanu. » ³⁵ Ahum kaŋiini kë bañaan balon başë pënna du uko naweek i katoh kañehanaani aşë ji na Jayirut : « Abuku aneemi, wutan kanooran kak najukan. » ³⁶ Yetu kë aşë pok ptiink bŋup bi bañaan bukun, aji na naweek i katoh kañehanaani : « Klënk, fiyaaran ŋaŋ. » ³⁷ Piyeer, Yakob na Yowan aŋa Yakob ŋaŋ baŋaşulun aanwut nin bañaan balon kak kë baŋaşa. ³⁸ Wi

babanuŋ du uko naweek i katoh kañehanaani, Yetu kaşë win dko kē dayewla maakan, bañaan bawooni abot awuuhar. ³⁹ Aneej aşë ji na baka : « we ukaan kē nakñaat awooni ba? Napoŋ aankeŋi, aŋoyëntŋ ŋoyëntŋ. » ⁴⁰ Bañaan bawo wal mēntŋ ŋi pben Yetu.

Kē aşë do kē bañaan bti bapēni, ajeja aşin na anin napoŋ na biki agakandëraanuŋ, aneej du dko di napoŋ awoonŋ. ⁴¹ Ajej kañen ki napoŋ aşë ji na a : « *Talita kum* » uwoonŋ: « Poon, djaku inaŋa! » ⁴² Ťi dko mēntŋ kē anaŋa, apoş, kē bañaan başë ñoŋar maakan. Napoŋ aka wal mēntŋ ŋşubal iñeen na ŋtëb. ⁴³ Yetu kē aşë şook baka aji bawut kado alonj ame, aşë do kē bawul napoŋ kē adee.

6

Yetu aya Nataret

(Maci 13.53-58; Luk 4.16,22,24)

¹ Yetu apēna da, aya ubeeka wi akuşnaaniinŋ, kē baŋaşarul bagakandër na a. ² Ťi unuur wi pnoorfën, awo ŋi pjukan du *katoh kañehanaani. Bañaan batum banktiinkuluŋ bañoŋari, aşë ji : « Ťuŋ di di i mēntŋ ameenuŋ iko yi? In awululuŋ uşal untuŋa wi, kē adoo ji do mlagre mntēntŋ mi na iñen yi nul? ³ Mēntŋ naŋukan abuk Mariya a i? Mēntŋ abuk anin bi Yakob, Yotet, Yuda na Fimoŋ a i? Kē baŋa'ul baat, baanwo ŋi na un i? » Kē uko waŋ uneenan baka pfiyaara.

⁴ Yetu aji na baka : « Naŋupar Naşibaŋi, ŋi ubeeka wi nul, ŋi ptoof pi bayiŋul na ŋi katohul meetŋ ŋaŋ di di bañaan bawoonj baanji bamëbana bnuura. » ⁵ Mlagre mi adolonj ŋaŋ manwoha pjeban bamaakal balonj wi apafuŋ baka iñen. ⁶ Añoŋar ŋi uko wi bawoonj baanfiyaari.

Yetu ayil banjañan iñeen na batëb
(Maci 9.35; 10.1,5-14; Luk 9.1-6)

Yetu aya du ŋntanka ŋaŋñogunŋ da aŋup Uŋup Ulil Unuura wi Pşih pi

Naşibaŋi. ⁷ Ado kē banjañan iñeen na batëb babii. Kē aşë yilna baka batëb batëb, awul baka mnhina mi pdook ŋntaayi. ⁸ Aji na baka baji ñaanj kaŋij pjuuŋi ŋaŋ, başë bawut kaŋij uko ude, umañ, itaka. ⁹ Aji na baka bawoha na işapaat na imişa yi baŋuunŋ. ¹⁰ Yetu aji na baka : « Woli naban ŋi dko, naŋoon ŋi katoh ki bakyeenkananŋ te unuur wi nakpēnuŋ ŋi dko mēntŋ. ¹¹ Woli naban ŋi dko dlonj kē baanyeenkan abot awo baantiinkan, woli napēn, nadan danaan pdëpalēn ŋi ihoŋ yi nan : hēnk nayuuŋ baka kē bado buŋaan. »

¹² Wi banjañan bayaan, baŋup bañaan kē bawo i kawut pjuban kabot kaŋëlëş ŋbida. ¹³ Badook ŋntaayi ŋtum abot akër bamaakal batum ukëra ŋi bkow ajeban baka.

Herod na Yetu

(Maci 14.1-2; Luk 9.7-9)

¹⁴ Herod naşih atiink kē bañaan baktiiniyaan uko wi Yetu ŋiki katiimul kapēnalaa. Baji : « Yowan Nabattaar anaŋiinŋ ŋi pkeŋ ukaan kē awo na mnhina mi pdo mlagre. » ¹⁵ Balonj kē bakji *Eli a, balonj kak baji Naŋupar Naşibaŋi a, annaamuŋ na baŋupar Naşibaŋi bajon. ¹⁶ Wi Herod atiinkunŋ ŋŋup ŋuŋ aşë ji : « Yowan i ndoonj kē bafaali anaŋiinŋ ŋi pkeŋ! »

Pkeŋ pi Yowan Nabattaar

(Maci 14.3-12; Luk 3.19-20)

¹⁷⁻¹⁸ Herod naşih abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aşin aniiim, kē Yowan Nabattaar aşë ji na a : « Bgah bi nja baneenan ñaanj ajej ahar abuk aşin aniiim. » Uko waŋ uŋuunŋ kē Herod ado kē bamoba awat ukalabuş abot atana na mnkorentu. ¹⁹ Herodiyana aşoor Yowan abot aŋal pdo bafiŋa, aşë wo aanhilani, ²⁰ ŋiki Herod aŋi Yowan wi ameen kē awo ñaanj naŋool abot ayiman, aji yeŋana. Herod aji ŋal pdo katiinka, aşë ji woli atiinka aanji me uko uşal.

21 Unuur ulonj kē Herodiyana ašē ka uko udooni bafinj Yowan. Unuur mēntj Herod ado ufettu unklešanun unuur wi abukiin, adu baweeek biki dko, baweeek biki bangoli, na bañaan bantiinkaniin tji Galilay. 22 Poonu abuk Herodiyana mēntj aneej uki, Herod na biki aduun tji ufettu bti kē bašē lilandēra. Kē Herod naših ašē ji na poonu un; « Heparaan uko wi inaluñ, dwulu wa. » 23 Abot amehna aji : « Uko bti wi ikheparaanun dwulu wa, woli idoo ñal kakib utaak wi naan tji ptoof kawulu umban ulonj. »

24 Napoñ kē ašē pēn ahepar anin aji : « we wi mbaan ahepara ba? » Kē ateema aji : « Bkow bi Yowan Nabattaar. » 25 Poonu ataran akak du naših ašē ji na a : « Dñal iwulēn hēnkuñ tji praata, bkow bi Yowan Nabattaar. »

26 Naših ajootani, kē pmehna pi nul na bañaan biki aduun ufettu bašē tu kē aanhil ppok. 27 Aji na nayeñ tji dko mēntj aya añj bkow bi Yowan. Nayeñ kē aya faala du ukalabuñ, 28 añj bkow tji praata awul napoñ ñaañ, kē aya awul anin. 29 Wi bañaan Yowan batiinkun uko unñepun, babi ajeñ puum pi nul aya moy.

*Yetu ade de'an pntuk pi bañaan
(Maci 14.13-21; Luk 9.10-17; natenan tji Yowan 6.5-13)*

30 Banjañan bakak ašē bi ayit tji Yetu, aña uko bti wi badolun na wi bajukanun. 31 Kē ašē ji na baka : « Nabiin na nji du dko dangaagun nanoorfēn ntiinku. » Añiini hanj tiki bañaan batum baya abi, kē baando hilan ade.

32 Kē bašē ya na bteem du dko dangaagun. 33 Wi bañaan bawinun baka kē bakya, batum bame uko wi bakdolun. Wal mēntj wi wi bapēnnun nbeeka bti añi aya du dko mēntj aban baka da uteek.

34 Wi Yetu akwaliin tji bteem awin pntuk pweek pi bañaan, ašē ñaga baka, bawo wo ji nkaneel ñanwoon ñaanka nayafan. Wi wi añaan awo tji pjukan baka iko itum. 35 Jibi unuur ukyaan pjot, kē bañaanul bašē bi añaaga, aji na a : « Dko di dagaagi kē unuur ubot alow ; 36 dolan baka baya du ñfēt na ñntanka ñaññogun dko di, bahilna baka uko ude. »

37 Kē Yetu ašē teem baka aji : « An, Nawulan baka bade bdi di'an. » Kē baji na a : « Njeina ñun itaka* iliina yan kahilna kanug uko ude pa bañaan biki bti? » 38 Yetu aji na baka : « Nawo na ipoom hum ba? Nayaan naten. »

Kē baya aten, abi aji na a : « Nkaha ipoom kañeen na ñtēb ñtēb. »

39 Wi wi añaan aji na baka bado bañaan baño tji ujaagal bado kntuk. 40 Bañoona kntuk ki bañaan iñeen-week, na ki iñeen kañeen. 41 Yetu ajeñ wal mēntj ipoom kañeen yun na ñtēb ñtēb, akat kēs du bañi ašē beeb Nañibañi tji iko ide yun, ak-itēs ipoom awul bañaanul bawul bañaan. Akak ado kē bafañ baka bti ñtēb ñun. 42 Bañaan bti bade ayok, 43 kē bañj kkaar iñeen na ktēb ki ipoom na ñtēb ñandukiin. 44 Tji bandeñ bukuñ, biññ bawo iñeen-week ñyaañ iñeen kañeen (5000).

*Yetu apoñ tji bdēk duuñ
(Maci 14.22-32; natenan tji Yowan 6.15-21)*

45 Wi bañaan baba'an ba pde, Yetu ado kē bañaanul bapaya tji bteem ajota kadun, baya umban wi Bettayida du bdēk umban wun, ul kē ašē duka añaan bañaan. 46 Wi adolun bañaan bti kē bañiñi, ašē paya du pnkun añehan Nañibañi. 47 Wi unuur uyobun, bteem bawo tji ptoof pi bdēk, ul kē ašē wo aloolan du pkay. 48 Awin baka kē banoor na ppaat wi uyook uwoon unkyook ataañ na umban

* 6:37 Itaka : Itaka mēntj iwo baluk bi ñnuur iñeen-week ñyaañ ñtēb. † 6:48 Adoo la pñēp baka kēme aya du baka.

wi bakyaan. Kaya utejan mnjel, kë aşë poş ți bdëk duuț abi adoo la pțep baka.† 49 Wi bațaşarul bawinuluț kë akpoş ți bdëk duuț, banuț aji ujurte wa, aşë fuut idiim, 50 bawina bukal bti aşë lënk. Ul, kë aşë țiiini na baka ți dko mënt aji : « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kalënk. » 51 Wi wi așaan apaya du baka ți bțeem, uyook kë uşë țañan. Bañojar maakan, 52 na manjoonan, baamme jibi Yetu adooț mlagre mi ipoom, kë ițeb yi baka ikak awo ți bdëm.

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi Genäteret

(Maci 14.34-36; natenan ți Yowan 6.22-25)

53 Wi bamuuruț, aban du pkay du utaak wi bagenateren, bakaban bțeem ți kaban. 54 Wi baheli'an hela kë bañaan başë yikrën Yetu. 55 Baya ți utaak bti ațij bamaakal ți ijiiñ du dko di batiinkuț aji awoo. 56 Dko bti di aneejuț, du ŋntanka, ŋbeeka, ŋfêț, baji bațij bamaakal du bayiti, kakooța awut babana woli udoo wo kambiint ki ulankon wi nul ; kë bambanuț ka bti bajebi.

7

Udolade wi bajon

(Maci 15.1-20)

1 *Bafaritay na *bajukan Bgah balon bampënnuț Yerutalem babi ayit aňog Yetu. 2 Bawin kë bațaşar Yetu balon kë bakde bë baaññow iñen jibi udolade ujakuț. 3 Hënk di uwoon, bafaritay ji bayuday bti baanji bade kë baaññow iñen yi baka bnuura. Baji bado haț pa pmëban udolade wi bajon. 4 Babot awo baanji bade woli bapëna bayiti bë baantul tulan ŋleef ŋi baka na meel. Bakak amëban idolade itum yi bajon, ji pñow ikoopa, idunk, na iraata. 5 Ukaan kë bafaritay na bajukan bgah bahepar Yetu aji : « we ukaan kë bațaşaru baanji bațaş

udolade wi bajon, babaa ji bade de bë baaññow iñen? »

6 Ateem baka aji : « Itayi afañ wi ațiiiniyaanuț uko wi nan, an bala-gare, Nașibați aji ți ulibra wi Itayi : *"Pntaali pi paji padëmanaan na mn-tum țañ,*

kë uhaaş wi pa uşë lowën.

7 Pñehan na bțejan bi baka iinjakën nin uko ulon

iko yi bakjukanuț iwo udolade wi bañaan bajën țañ."☆

8 Naji naduk uko wi Nașibați ajakuț kaşë mëban udolade wi bañaan bajën. »

9 Akak aji na baka : « Naji napok bnuura uko wi Nașibați ajakuț kaşë kațaş udolade wi nan.

10 Moyit aji : "Mëbaan șaaș na naan bnuura"☆ akak aji : "Ankkaruț așin këme anin, pkeț pakwoon baluk bi nul."☆ 11 An, nașë ji : Woli ñaan aji na așin këme anin : "uko wi nhilanuț lah kațenknu uwo 'korban' (uwoon: uwo wi Nașibați.)" 12 Naji nadinana keeri awut kado nin uko ulon kak pa așin këme anin. 13 Hënk di nagaruț uțup wi Nașibați na udolade wi nakjukanuț. Nabot aji nado iko itum itënt yuț kak. »

14 Wi wi Yetu akaan adu pntuk pi bañaan aji na baka : « Natiinkan an bti nabot name. 15 Nin uko ulon unwoonuț bdig uunhılan kațopan ñaan ți kës ki Nașibați, wal wi ukneejuț ți a. Uko unjaan upëna ți a ujaan uțopana ți kës ki Nașibați. [16 Ankaan ibaț itiinki atiinkan !] »

17 Wi Yetu aneejuț du katoh alow pntuk, bațaşarul bahepara uko wi uhoñ ukjukanuț. 18 Kë aji na baka : « An kak hënk di di nawaanuț ŋșal i? Naamme me kë nin uko ulon wi bdig unkneejuț ți ñaan uunhılan kațopana ți kës ki Nașibați i? 19 Uunji uneej ți uhaaş wi nul, ți kayiñul di di ujaan uneej, aya kapënan wa du

☆ 7:7 Itayi 29.13. ☆ 7:10 Ppën 20.12. ☆ 7:10 Ppën 21.17.

bnteeh. » Hënk ti n̄tup n̄un, Yetu adiiaman kē iko ide bti inuura.

²⁰ Aji kak : « Uko unjaan upēn ti ñaan ujaan ukakana āōp ti kadun ki Nāṣibāti. ²¹ Hënk di uwoon, du n̄haas meet̄ n̄i bañaan di di n̄ṣal n̄wuṭaan n̄jaan n̄apēna, n̄ṣal n̄anjaan n̄āṣij p̄juban pi piint̄, kakij, p̄fiñ, ²² p̄piint̄ na ahar ñaan kēme ayin ñaan, p̄ñeebar iko, m̄n̄jot, kaguuru, p̄tuunk, p̄ñal uko wi atēnt̄u, bkuutar, bbeehar, bpēn. ²³ Iko iwuṭaan yun bti iji ipēna ti ñaan meet̄ yul ijaan iṭu ñaan kāōp ti kēs ki Nāṣibāti. »

Pfyaar pi ñaaṭ anwoon aanwo nayuday

(Maci 15.21-28)

²⁴ Yetu apēn da, aṣē ya umban wi ubeeka wi Tir. Aneej du katoh kalon aṣē wo aan̄jal bame, kē bañaan baṣē mehaara me. ²⁵ Uunjon̄i, kē ñaaṭ alon i untaayi uneejun̄ ti abukul ñaaṭ aṣē tiink kē bāṣiiniyaan uko wi nul aṣē bi ajot ti ihoṭ yi nul. ²⁶ Ñaaṭ mēnt̄ aanwo nayuday, awo nafiniter̄ i utaak wi Firi. Akooṭ Yetu aji na a adook untaayi, upēn ti abukul.

²⁷ Yetu kē aji na a : « Wutan duna bapoṭ bade bayok, uunnuura bajej pde pi bapoṭ bawul n̄buṣ n̄mpoṭi* . »

²⁸ Ñaaṭ ateema aji : « Ajugun, ifañ, kē n̄buṣ n̄mpoṭi n̄aṣē ji n̄ade ituk yi bapoṭ bawun̄ ti umeeṣa uṭeeh. »

²⁹ Wi wi Yetu aṣaan̄ aji na a : « Uṭup wi, uṭu kē untaayi upēn ti abuku, yaani. »

³⁰ Ñaaṭ mēnt̄ akak katohul aṭēnk kē napoṭ apiint̄ ti kaliṣa, kē untaayi upēn ti a.

Yetu ajeban nadēnēmaan

(Maci 15.29-31)

³¹ Yetu apēn du umban wi ubeeka wi Tir aṭēpna wi Fidoñ amuur utaak wi Nbeeka Iñeen aṣē ya umban wi bdēk bi Galilay. ³² Baṭija

nadēnēmaan ankaan̄ aji noor na bṭup, aṣē kooṭa apafa iñen.

³³ Yetu ajeja kē balow bañaan, aya agaag. Aṭu'a ikoñ ti ibaṭ, atēfēj, abana p̄ndemēnt, ³⁴ aṣē kat kēs du baṭi, awuuk uhēfēnt̄ aṣē ji na ñiint̄ : « Efaṭa » uwoon̄ « haabṣiin. » ³⁵ Ti dko mēnt̄, ibaṭ ihaabṣaa, kē p̄ndemēnt pabot afēnēṣa, kē akṭiini bnuura.

³⁶ Kē Yetu aṣē ji na bañaan bawut kaṭup nin ñaan uko unṭēpuñ. Jibi akneenanun̄ baka, kē babaa ṭiiniyaan ṭiiniyaan maakan uko wi adolun̄. ³⁷ Bañon̄ar p̄ñon̄ar pweek maakan aṣē ji : « Ado iko bti bnuura, adoo do kē bandēnemun̄ baktiink, kē babiiṣ bṭup baktiini. »

8

Yetu ade de'an bañaan iñeen-week n̄baakēr n̄yaas iñeen

(Maci 15.32-39; Markuf 6.30-44)

¹ Ti n̄nuur mēnt̄ bañaan batuma tum aṣē wo baanka uko ude, ukaan̄ kē Yetu adu baṭaṣarul aji na baka : ² « Dñaga bañaan biki, n̄nuur n̄wajan̄ ṅii n̄i, n̄i bawoon̄ na n̄ji abot awo baanka uko ude. ³ Woli dji na baka baṭiṣ, kē baya na ubon, baya jot du bgah te balon̄ ti baka bapēna dko dlow. »

⁴ Baṭaṣarul bahepara aji : « Ṭun̄ di di n̄kkaanun̄ ipoom iwul baka bade badoo bayok? Dko di n̄woon̄ di dagaagi. »

⁵ Ahepar baka aji : « Nawo na ipoom hum ba? » Kē bateema aji : « Paaj na kalon̄. »

⁶ Ado bañaan̄ kē baṭo ti mboṣ, aṣē jej ipoom paaj na kalon̄ yun, abeeb Nāṣibāti, akitēs aṣē wul baṭaṣarul bawul bañaan̄. Kē bawul ya baka.

⁷ Bakak awo na n̄ṭēb n̄lon̄ n̄mpoṭi. Yetu akak abeeb Nāṣibāti ti n̄ṭēb n̄un̄, aṣē wul n̄a baṭaṣarul kē bawul bañaan̄. ⁸ Bañaan̄ bade ayok, kē indukiñ itum kkaar paaj na plon̄. ⁹ Bañaan̄ banwoon̄ da bawo uko

* 7:27 N̄buṣ n̄mpoṭi : Wal mēnt̄ bayuday baji baji banwoon̄ baanwo bayuday bawo n̄buṣ.

ji iñeen-week n̄baak̄er n̄yaaş iñeen (4000), k̄e Yetu aş̄e do baka k̄e baṭiṭişi. ¹⁰ Ṭi dko m̄enṭ k̄e aş̄e paya ṭi b̄teem na baṭaşarul aya utaak wi Dalmanuta.

*Bafaritay bahepar Yetu uko un-
kndiimanuñ k̄e awo i Naşibaṭi*

(Maci 6.14; 12.38-39; Luk 11.16,29)

¹¹ Bafaritay babi, awo ṭi p̄ṭiini na Yetu, bala p̄taawana, aş̄e hepara uko ulonj unkn̄diimanuñ k̄e awo ñaanj i Naşibaṭi. ¹² Yetu awuuk uh̄ef̄enṭ aş̄e ji : « we ukaañ k̄e kawuun̄ ki kakhepar uko unkn̄diimanuñ k̄e dwo ñaanj i Naşibaṭi ba? Dṭupan, na manjoonan, nin m̄enk̄diiman kawuun̄ ki uko ulonj. » ¹³ Aduk baka aya apaya kak du b̄teem aş̄e ya umbañ wundu.

¹⁴ Baṭaşar Yetu baṭilma p̄ṭij ipoom aş̄e wohaaara na kaloolan ṭañ. ¹⁵ Yetu aji na baka : « Naṭafaraan, nalipariin uko utaaajanaani p̄şon wi bafaritay na wi Herod. » ¹⁶ Bawo ṭi p̄ṭiiniyaan uko wi bawaan̄uñ ipoom.

¹⁷ Yetu ammeen̄ uko wi bak̄ṭiiniyaan̄uñ aji na baka : « we ukaañ k̄e nak̄ṭiiniyaan uko wi nawaan̄uñ ipoom ba? Naanji nawin kabot kayikr̄en i? ¹⁸ Iṭ̄eb̄ yi nan id̄en̄eṭi i? Nawo na k̄eş̄ aş̄e wo naanji nawin, nawo na ibaṭ aş̄e wo naanji nate. Naanleş̄ ¹⁹ wi nkitşuñ ipoom kañeen pa biinṭ iñeen-week kañeen n̄yaaş iñeen (5000) i? K̄e kkaar hum kantumuñ na ipoom ki ki nayaanaan̄uñ ba? » Bateem aji : « Iñeen na kt̄eb̄. »

²⁰ « K̄e wi nkitşuñ ipoom paaj na kalonj pa bañaanj iñeen-week n̄baak̄er n̄yaaş iñeen (4000), kkaar hum kantumuñ na ipoom ki ki nayaanaan̄uñ? » K̄e baji : « Paaj na plonj. » ²¹ K̄e aş̄e ji na baka : « Naandobi yikr̄enaara ha? »

Yetu ajeban nakuul

²² Yetu na baṭaşarul baban uf̄eṭ wi Bettayida, k̄e baş̄e ṭija nakuul alonj, akooṭa abana. ²³ Am̄ebana ṭi kañen,

ap̄en na a ṭi uf̄eṭ. Aṭu'a işuuj ṭi k̄eş̄, apafa iñen aş̄e hepara aji : « Iwin uko ulonj i? »

²⁴ Wi akomp̄eşuñ aş̄e ji : « Dwin bañaanj, bawo ji mnko mankpoşuñ. »

²⁵ Yetu k̄e akak aṭu'a iñen ṭi k̄eş̄, k̄e wi atenuñ, aş̄e jeb ahil ayikr̄en iko bti apaṭeş̄ ya. ²⁶ Yetu k̄e aş̄e ji na a aṭiṭiş̄ aş̄e wut kaneej ṭi uf̄eṭ.

Piyeer aji Yetu awoonj Krittu

(Maci 16.13-16; Luk 9.18-22)

²⁷ Yetu aya na baṭaşarul du ṇntanka n̄aññogun̄ du ubeeka wi Fetare-Filip. Wi bawoonj ṭi bgah k̄e aş̄e hepar baka aji : « Bañaanj başal aji dwo in ba? » ²⁸ Bateema aji : « Balonj baji iwo Yowan Nabattaar, k̄e balonj baji iwo Eli, k̄e balonj kak baji iwo alonj ṭi baṭupar Naşibaṭi. »

²⁹ Yetu k̄e aş̄e hepar baka aji : « K̄e ṭi an, nji dwo in ba? » K̄e Piyeer aş̄e ṭeema aji : « Iwo Krittu. » ³⁰ K̄e aş̄e şook baka aji na baka bawut kaṭup nin ñaanj uko wi nul.

³¹ Yetu ajun p̄ṭup baka k̄e *Abuk Ñiint̄ awo i kahaj maakan, kabot kapokana ṭi bantohi, ṭi baṭeñan baweek na ṭi *bajukan Bgah. Baluñ kado bafiña, unuur uwajanṭen̄ aş̄e naṭa ṭi pkeṭ. ³² Wi aktupun̄ uko wan̄ aankhoñ, aṭiini ajinṭan. K̄e Piyeer aş̄e pula k̄e bagaagi aş̄e jun p̄joman na a ṭi uko wi ajakuñ. ³³ Yetu awugşa aten baṭaşarul aş̄e ṇoman na Piyeer aji : « Lowaan, iwi Fatana, ṭiki iinji kla uko wi Naşibaṭi anjalun̄, iji kla wi bañaanj banjalun̄. »

*Hum di di ñaanj awoonj kaṭaş
Yetu?*

(Maci 16.24-28; Luk 9.23-27)

³⁴ Yetu ado p̄ntuk pi bañaanj na baṭaşarul k̄e babii, aş̄e ji na baka : « Woli ñaanj anjal kaṭaşen̄, awo kaṭilma uleeful, kakun̄a krut ki nul kadinan phaj ji nji kabot kaṭaşen̄, udole wo ṭi pkeṭ. ³⁵ H̄enk̄ di uwoonj, anjalun̄ pbuuran ubida wi nul alun̄ kawaan̄ wa. K̄e ñaanj i nji Yetu na Uṭup Ulil Unuura n̄kṭuun̄ awaanj

ubida wi nul aluŋ kabuuran wa.
³⁶ We uwoon ñaan aka pyok pi umundu bti woli aneemandën ubida unkmbiin. ³⁷ We wi ñaan ahilanuŋ pwul unklinuŋ na uhaaş wi nul. ³⁸ Woli ñaan akowara nji na nŋup ni naan ti kadun ki bañaan biki umundu wi, bandekuŋ Naşibaŋi kafet abot awo bajuban, nji *Abuk Ńiint kaluŋ kakowara baka woli dbi na nwanjut nyimanaan na mndëm mi Paapa. »

9

¹ Yetu akak aji na baka : « Dŋupan na manjoonan, baloŋ ti bañaan banwoon nŋa ti baankket bē baanwin Pşih pi Naşibaŋi pabi na mn-hina. »

*Eli na Moyit bapën aŋiini na Yetu
 (Maci 17.1-9; Luk 9.28-36)*

² Wi nnuur paaj nŋaŋepuŋ, Yetu ajeŋ Piyeer, Yakob na Yowan kē baya agaag du pnkuŋ pweek. Kē uleeful uşē ŧelša ti kadun ki baka, kē awo ji ñaan nampaŋi. ³ Imişa yi nul ikak ji unuur abot afaat pfaat pi imeeŋ nin nanaj aloŋ ti umundu aanhil pwul imişa pfaat ptēnt puŋ. ⁴ Eli na Moyit kē başē winana ti kadun ki baka, awo ti pŋiini na Yetu.

⁵ Piyeer aji na Yetu : « Najukan, uwo bnuura, jibi nja nwoon ti : nŋtan iloona iwajant, kalon kawo ki nu, kalon kawo ki *Moyit, kandukiin ki *Eli. » ⁶ Başaşar Yetu balēnk palēnk paŋ kē Piyeer aando me uko wi aktupuŋ.

⁷ Kanfēluŋ kabi awun baka, kē pdiim ploŋ paşē pēnna ti ka aji : « I, awoon Abuk naan, dnjala maakan, natiinkana. »

⁸ Ti dko mēnt, başaşarul baten dko di bawoon afooyan aşē wo baanwin nin aloŋ, Yetu ŧaŋ awoon na baka. ⁹ Wi bapēnuŋ ti pnkuŋ ahela, Yetu kē aşē ji na baka bawut kaŋup nin ñaan uko wi bawinuŋ te wi *Abuk Ńiint aknaŋiŋ ti pket. ¹⁰ Bamēban uko wi ajakuŋ na baka,

aşē ŋiini jibi bawoon, ala pme uko wi analuŋ pji wi ajakuŋ : « Pnaŋa ti pket. » ¹¹ Başaşarul bahepara aji : « we ukaan kē *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji Krittu ado kabi? »

¹² Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan, Eli awo i kadun kabi kakakan iko bti ti bgah. Naşal aji babubara apiit aji Abuk Ńiint awo i kahaj maakan, kapokana i? ¹³ Kē nşē ŧupan, Eli adobi bi kē badola uko bti wi banaluŋ, jibi bapiituŋ ti a. »

*Yetu ajeban napoŋ anneejiin
 (Maci 17.14-18; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Wi Yetu, Piyeer Yakob na Yowan babanuŋ du başaşar Yetu bandukiin, aşē win pntuk pweek pi bañaan na *bajukan Bgah kē bakŋiini na baka. ¹⁵ Wi bañaan bawinaŋ win Yetu, aşē lēnkara bti, aŋiira pwula mboş. ¹⁶ Ahepar baka uko wi bakŋiiniyaanuŋ. ¹⁷ Ńiint aloŋ kē aşē teemna du pntuk aji : « Naweeŋ, dŋju abuk naan, awo na untaayi umbiŋşanuluŋ bŋup. ¹⁸ Dko di uyaan amobna, uji uwata ti mboş, napoŋ kayiŋ, katibrēn iŋiŋ, uleeful uji ukak kataat. Dkoŋ başaşaru badook wa kē baanhilani. »

¹⁹ Yetu aji na baka : « Nawo bañaan bawuŋaan, banwoon baanfiyaari! Dwo kaŋo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naŋiŋaan napoŋ. » ²⁰ Kē baŋija'a. Wi untaayi uwinaaruŋ win Yetu, aşē jun pşēŋ şēŋan napoŋ kē ajot ti mboş, akēlēnk, ayiŋh.

²¹ Yetu ahepar aşin napoŋ aji : « Lum di di ujunuŋ pwata hēnk ba? » Kē ateem aji : « Wi awoon napoŋ nampoŋi te hēnkuŋ. ²² Nyaaş nŋtum uji uwata du bdoon na du meel kado na pfiŋa. Kē işale hil pdo uko ulon, kŋēnkun, ŋagi'un. »

²³ Yetu ateem aji : « Iji nşale hil... Ńaan anfiyaaruŋ, Naşibaŋi ahil pdo iko bti pa a. » ²⁴ Ti dko mēnt ajug napoŋ kē aşē njar aji : « Dfiyaari,

biin itënkën, nhilna nkak nfiyaar maakan. »

²⁵ Wi Yetu awinunj kē bañaan batum bakti abi ayit kē aşē lēbar na untaayi aji : « Iwi untaayi, injaan kdēnēman kabot kabiişan bţup, dji ipēn ti napoţ i, işē iwut kalun kakak ti a. »

²⁶ Wi untaayi ukpēnunj, kē napoţ aşē njajar alētar maakan. Napoţ awo ji űnaan ankeţunj, kē bañaan bti bado ji akeţi. ²⁷ Yetu kē aşē mēbana ti kañen anaţana kē anaţi. ²⁸ Wi Yetu aţiişunj katoh, agaag na baţaşarul, kē başē hepara aji : « we ukaan kē un, njēnhil lah adook untaayi ba? » ²⁹ Kē aşē teem baka aji : « Untaayi utēnt wunj, pñehan Naşibaţi ţań pahilanunj pdook wa. »

Yuaaş utēbantēn wi Yetu akţupunj pkeţ na pnaţa ti pkeţ pi nul
(Luk 9.44-45)

³⁰ Wi bapēnunj ti dko dunj, aşē muur utaak wi Galilay. Kē Yetu aşē njal bañaan bawut kame. ³¹ Awo ti pjukan baţaşarul aji : « *Abuk űniint awulana du bañaan, bafiņa, unuur uwajantēn aşē naţa ti pkeţ. » ³² Kē baţaşarul başē wo baamme uko wi akţupunj abot aţi phepar apiban baka wa.

Ahoj awoonunj naweek?
(Maci 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Yetu na baţaşarul batool aya Kapernawum. Wi babanunj du katoh kē Yetu aşē hepar baka aji : « We wi naktiiniyaanunj lah du bgah ba? » ³⁴ Kē başē yomp, ţiki du bgah bawo ti plaţar ala andēmnunj ti baka.

³⁵ Yetu aţo aşē du baţaşarul iñeen na btēb, aji na baka : « Woli alonj aņal pwo nateek, akakan awo kafet ki batēntul, awo nalempar baka. »

³⁶ Ajej napoţ alonj aţu'a ti ptoof pi baka, amooka, aşē ji : ³⁷ « űnaan anyeenkunj napoţ atēnt i ti katim ki naan, nji ti uleef naan i i űnaan mēnt

ayeenkunj, kē anyeenknunj, mēnt nji i ayeenkunj, anyilnunj a. »

Anwoonj aampokun, awo na un
(Luk 9.49-50)

³⁸ Yowan aji na Yetu : « Naweek, njwin alonj kē akdook njtaayi ti katimu, kē njneenana, ţiki aanji ţaşun. » ³⁹ Yetu ateema aji : « Nawutan kaneenana : Nin űnaan aanhılan kado mlagre ti katim ki naan kabot kaţup uko uwuţaan ti nji ti dko mēnt. ⁴⁰ Anwoonj aampok nja, awo na nja. ⁴¹ Kē ankwulananj kakoopa ki meel nadaan ţiki nawo i Krittun, alunj kayeenk baluk bi awoonj i kayeenk. »

Naliparin
(Maci 18.6-11; Luk 17.1-2)

⁴² Yetu akak aji : « Ankdolunj alonj ti bapoţ biki* ajot ti pjuban, uhokan batana ti kaţuţ plaak pweek başē bafēla du bdēk. ⁴³ Woli kañen ki nu kaţu kē ikjuban, falan ka, uhokan iya baţi na kañen kammukşiiņ kē di pya du infernu na iñeen itēb du bdoo banwoonj baankjēmşa ⁴⁴ [di ubob uwoonj uunji ukeţ, kē bdoo baanji bajēmşa]. ⁴⁵ Woli kahoţ ki nu kaţu'u kē ikjuban, falan ka, uhokan iya baţi na kahoţ kammukşiiņ, kē di pya na ihoţ itēb du infernu ⁴⁶ [di ubob uwoonj uunji ukeţ, kē bdoo baanji bajēmşa]. ⁴⁷ Woli pkēş pi nu paţu'u kē ikjuban, lookşan pa. Uhokan ineej du Pşih pi Naşibaţi na pkēş ploolan kē di bafēlu du infernu na kēş ktēb, ⁴⁸ di ubob uwoonj uunji ukeţ, kē bdoo baanji bajēmşa. ⁴⁹ Balunj kaţu bañaan bti bdoo jibi bajaanj baţu pnam ti mnde. ⁵⁰ Pnam pawo uko unuura. Paşale yaş, nakakanaan we kataabare ki pa? Nawoon na pnam ti uleef wi nan nabot natiinkar na batēntan.

* 9:42 Bapoţ biki Yetu aţiiniyaan ti banfiyaarun, bukal bakakunj ji bapoţ.

10

*Yetu aʒiiniyaan uko wi bniim
(Maci 19.1-9; Luk 16.18)*

¹ Wal mēnt̄ kē Yetu ašē naʒa ʒi dko duŋ, aya umban wi Yuda, amuur bdēk bi Yordan. Bañaan batum bakak ayit aŋoga, kē awo ʒi pjukan baka jibi ajonun̄ kado. ² Bafaritay babi aŋoga, banjal ptaawana ašē hepara me bgah bi Moyit badinan ŋaan adook aharul ʒi bniim.

³ Kē ašē teem baka aji : ⁴ « We wi Moyit ajakuŋ ʒi uko mēnt̄? » Kē baji : « Moyit adinan ŋiint̄ apiit̄ ŋaʒ kakaarta kankyuujuŋ kē bniim babaa, kabaa dooka. » ⁵ Yetu kē ašē ji na baka : « Mndēm mi ŋhaaŋ ʒi nan manʒuuŋ kē Moyit aʒup uko mēnt̄. ⁶ ʒi ujuni, wi Našibaʒi aʒakuŋ umundu, ado baka kē bawo ŋiint̄ na ŋaʒ. ⁷ Ukaan̄ kē ŋiint̄ akluŋ kaduk ašin na anin, ⁸ kaya kawo na aharul, bukal batēb bti bašē bakak ŋaan aloolan. Hēnk, baankwo bañaan̄ batēb, bawo aloolan. ⁹ ŋaan̄ awutan keeri kagar uko wi Našibaʒi anaakrēnuŋ. »

¹⁰ Wi bakakuŋ katoh, kē baʒaŋarul bašē kak ahepara ʒi uko wi ajakuŋ. ¹¹ Kē Yetu aji na baka : « Woli ŋaan̄ adook aharul ašē niim alon̄, ajuban pjuban pi piint̄. ¹² Kē ŋaʒ akale duk ayinul ašē niimar na ŋiint̄ alon̄, ajuban pjuban pi piint̄.

*Yetu na bapoʒ
(Maci 19.13-15; Luk 18.15-17)*

¹³ Bañaan̄ baʒij Yetu bapoʒ pa aban baka, kē baʒaŋarul bašē ŋoman na baka. ¹⁴ Wi Yetu awinuŋ uko mēnt̄ ašē deebaʒ, aji na baka : « Nawutan bapoʒ babi ʒi nji, nakneenan baka ʒiki Pših pi Našibaʒi pawo pi banwoon̄ ji baka. ¹⁵ Na manjoonan, dʒupan, anʒaluŋ pneej ʒi Pših pi Našibaʒi awo kanaam na napoʒ. » ¹⁶ Yetu ajeje baka, amook abot apaf baka iŋen, aŋehandē baka Našibaʒi.

*Yetu na ŋiint̄ nayok
(Maci 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷ Wi akpēnuŋ pya, kē ŋiint̄ alon̄ ašē ʒi, abi ajot ʒi ihoʒ yi nul ašē hepara aji : « Najukan nanuura, we wi nwoon̄ kado kayeenkna ubida wi mn̄ʒo ba? » ¹⁸ Yetu kē ašē teema aji : « Imeha kē Našibaʒi ʒaŋ anuuriin̄, ukaan̄ kē ikdu'ēn nanuura i? » ¹⁹ Ime uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ: linkfiŋ ŋaan̄, iinkpiint̄ na ayin ŋaan̄ kēme ahar ŋaan̄, iinkkiij, wutan katapar ŋaan̄ uko wi awoon̄ aando, kjeje nin uko wi ŋaan̄ ʒi kaguuru, mēbaan̄ ʒaŋ na naan̄ bnuura. »

²⁰ ŋiint̄ kē ašē teema aji : « Najukan, iko mēnt̄ djuŋ pʒaŋ ya wi nhumuŋ hum te hēnkun̄. » ²¹ Yetu atena ašē magana, aji na a : « Uko uloolan uduki'iin̄: Yaan̄ iwaap iko yi ikaan̄ bti, iwul itaka bawaan̄, wal mēnt̄ ika pyok du baʒi, iŋē ibi iʒaŋen. »

²² Kē ul, wi atiinkun̄ uko waŋ, ašē ya na pjoʒan ʒiki ayok maakan. ²³ Yetu aten bañaan̄ ayitan ašē ji na baʒaŋarul : « Uluŋ katam maakan pa bayok baneje du Pših pi Našibaʒi. » ²⁴ Baʒaŋarul baŋon̄ar maakan ʒi ŋʒup ʒi nul. Kē Yetu akak aji na baka : « An bayiʒ naan, utam maakan ŋaan̄ aneeje du Pših pi Našibaʒi! ²⁵ Uyoje apel pa untaam wi pnkunkaali uneeje ʒi bhēr bi kaguja kē di nayok aneeje du Pših pi Našibaʒi. »

²⁶ Baʒaŋarul babaa ŋon̄ar ŋon̄ar maakan ašē ji : « Kē in ahilanun̄ keeri kabuur? » ²⁷ Kē Yetu ašē jaban baka kēŋ ašē ji : « Bañaan̄ bajēn baanhilan pbuuran ŋleef ʒi baka, kē Našibaʒi ašē hil pbuuran baka, ʒiki aambiisna biiŋna nin uko ulon̄. » ²⁸ Piyeer kē ašē ji na a wal mēnt̄: « Un, ŋduk iko bti aʒaŋu. » ²⁹ Yetu ateema aji : « Na manjoonan, dʒupan, nin ŋaan̄ aankduk katohul, babak ašin, anin, ašin, bapoʒ, kēme ŋʒeehul pa nji na Uʒup Ulil Unuura,

* **10:18** Kēme : We ukaan̄ kē ikdu'ēn nanuura ba? Našibaʒi ʒaŋ anuuriin̄ nin alon̄ kak annuura nuura.

³⁰ bë aankyeenk ti njwal ni njwoon ni njyaaş iñeen-week itoh, babuk aşin, banin, bapoţ na njteeh. Iko mënţ bti igakandër na mnhaj. Kë du umundu unkmbiin, aka ubida wi mnţo. ³¹ Batum ti banwoon bateek hënkuţ baluţ kawo babaañşani kë banwoon babaañşani baluţ kawo bateek.

Uyaaş uwajantën wi Yetu aktëpuţ pkeţ na pnaţa ti pkeţ pi nul (Maci 20.17-19; Luk 18.35-43)

³² Yetu na baţaşarul bawo ti bgah aya ubeeka wi Yerutalem, kë Yetu ajotuţ kadun. Baţaşarul bahaajala maakan, kë banktaşuţ baka babot awo na palënk. Yetu kë aşë jej kak na a baţaşarul iñeen na batëb, awo ti pţup baka uko unkmbiin kadola. ³³ Aji : « Natenan, un biki biki aya Yerutalem kë başë luţ kawul *Abuk Niiinţ baţenan baweek na *bajukan Bgah, baluţ kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeţ kaşë kawula banwoon baanwo bayu-day. ³⁴ Babeņa, katëfjëra, kakoba na itintël, kafinja. Unuur uwajantën aşë naţa ti pkeţ. »

Nawoon balempar batëntan (Maci 20.20-28)

³⁵ Yakob na Yowan babuk Febede baya ñog Yetu aşë ji na a : « Najukan, njjal idolun uko wi njkhepariin. » ³⁶ Kë Yetu ahepar baka uko wi banaluţ ado pa baka. ³⁷ Kë başë ji : « Ţenun njluţ njto alonţ ti kadeenu ki nu, undu ti kamayu ki nu wal wi ikyeenkuţ pşih. »

³⁸ Yetu aji na baka : « Naamme uko wi nakñehanuş. Nahilan kahajţ ji nji i, këme kayeenk batitmu bi nji kayeenkuţ i? » ³⁹ Bateem aji : « Nhili. »

Yetu kë aşë ji na baka : « Pnkalame pi nji kadaannuş, nadaanna pa, batitmu bi nji kayeenkuţ, nayeenk ba. ⁴⁰ Kë uko wi pţo ti kadeenu këme ti kamayu ki

naan mënţ nji dwoon kadat bañaan banwoon pţo da, bankaan na pţo da baluţ kaţo da.

⁴¹ Wi banjañan iñeen bandukiin batiinkuţ uko wi Yakob na Yowan bajakuţ, aşë deebaţër baka. ⁴² Yetu adu baka aşë ji na baka : « Nawini, banjakuţ aji bawo başih biki njtaak baji başih na mnjot, baweek biki njtaak kañoonkna bañaan. ⁴³ Unwo kawo han pa an. Anjaluş pwo naweek ti an awo kaţëp ţëp kawo nalempar batëntul. ⁴⁴ Kë woli ñaan anjal pwo nateek ti an, awalaan bkowul ado kalempar batëntul. ⁴⁵ *Abuk Niiinţ ti uleeful aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranuş bañaan batum maakan.

Yetu ajeban nakuul du ubeeka wi Yeriko

(Maci 20.29; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Yetu na baţaşarul baban ubeeka wi Yeriko, kë wi bakpënuş da na pntuk pweek pi bañaan, Bartime nakuul abuk Time aţo ti kabañ bgah awo ti bñehan. ⁴⁷ Wi atiinkuţ kë Yetu i Nataret aktëpuţ aşë jun phuuran aji : « Yetu abuk Dayiţ, ñagi'aan » ⁴⁸ Kë wi bañaan batum bawoonţ ti pnjoman na a ayomp, kë abaa huuran huuran maakan aji : « Abuk Dayiţ ñagi'aan » ⁴⁹ Yetu kë aşë naţ aji : « Nadu'ana. » Badu nakuul aji na a : « Wutan kalënk, nañiin, adu'u. » ⁵⁰ Kë aşë fël umanta, alut anaţa aya du umbaţ wi Yetu. ⁵¹ Yetu aji na a : « we wi injaluş ndolu ba? » Nakuul kë aji : « Najukan i naan, dolaan nkak ndo kawin. » ⁵² Yetu kë aşë ji na a : « Yaani, pfiyaar pi nu pabuuranu. » Ţi dko mënţ kë aşë kak awin ; aşë taş Yetu na bgah.

11

Yetu aneej ti Yerutalem ji naşih (Maci 21.1-9; Luk 19.29-34)

† 10:38 Nahilan kadaan ti pnkalame pi nji kadaannuş.

1 Yetu na bařaşarul baňog Yerutalem kakab nbeeka ŋi Betfage na Betani du umbaŋ wi Pnkuŋ pi Mnoliwera* kē Yetu ařē yil batēb ŋi bařaşarul. 2 Aji na baka : « Nayaan du untanka unwoon ŋi kadunan : uneejan, nawin batan ubuuru umpoŋi wi nin ņaaŋ awoon aambaan kadapi'aara. Nafēnēšan wa naŋij. 3 Woli baheparan uko unkayi kē nakfēnēš ubuuru, nateem kaji Ajugun anuma wa, woli abaa, ado wa ukak. »

4 Bařaşar Yetu baya aŋēnk kē batan ubuuru umpoŋi ŋi plēman ploŋ kakab bgah, ařē fēnēš wa. 5 Balon ŋi banwoon da bahepar bařaşar Yetu uko unkaan kē bafēnēš wa. 6 Kē bateem baka jibi Yetu ajakuŋ na baka. Kē bawut baka kē bayaa. 7 Baŋij ubuuru du Yetu, apēnan iyeti yi baka, agur ŋi wa, kē Yetu ařē paya ŋi wa. 8 Baŋaaŋ baŋum bařeef iyeti ŋi bgah, balon kē bařeef ikēn yi mnjaak yi batibnuŋ du uŋeeh. 9 Bankpořuŋ ŋi kadun ki nul na bankŋařuluŋ bahuuran aji :

« *Hotana, †bnuura nuura ŋi Ankmbiinj ŋi katim ki Nařibaŋi Ajugun!* »

10 *Bnuura nuura ŋi přih pankmbiinj hēnk, přih pi Dayiř ateemun!* *Hotana, Nařibaŋi adēm du baŋi duuŋ. »*

11 Yetu aneej du Yerutalem aya du *Katoh Kaweek ki Nařibaŋi meet. Wi atenuŋ dko bti ayitēn, ařē pēn pya Betani, ul na bařaşarul iŋeen na batēb ŋiki utaakal ubani.

Yetu afēp bko bi bajaan badu bfig (Maci 21.18-19)

12 Unuur utēbantēn, wi bakpēnnuŋ Betani kē ubon uřē de Yetu. 13 Awin bko bi bajaan bado bfig du kalowan, ařē ya pten me aŋēnk da mnko mnlon kade. Wi ařaaŋ aňog ařē ŋēnka itoh ŋaŋ, ŋiki

wal wi kabuk ki ba uundobi ban. 14 Wi wi ařaaŋ aŋiini na bko aji : « Nin ņaaŋ aankak ade mnko mi nu. » Bařaşarul kē batiinka.

Yetu adook bawaap du katoh ki Nařibaŋi

(Maci 21.12-17; Luk 19.45-47; natenan ŋi Yowan 2.13-22)

15 Yetu na bařaşarul baban Yerutalem, kē wi baneejuŋ ŋi Katoh Kaweek ki Nařibaŋi, kē Yetu ařē jun pdook bankwaapuŋ na banknuguŋ da. Awat ŋmeeša ŋi batorkaar itaka †, na iŋij yi bawaap ŋbalab. 16 Abot aneenan baŋaaŋ bankuŋiinj bado kaŋēpna ŋi Katoh ki Nařibaŋi meet. 17 Ajukan baka aji : « Mēnt uko wi upiitaniinj ŋi Ulibra wi Nařibaŋi i : *katoh ki naan kadu'ana *katoh kaŋehanaani pa ŋtaak bti*? An kē nařē do ka *dko dmennaani di bakij.* » 18 Baŋejan baweek na *bajukan Bgah batiink uko wi Yetu adoluŋ, ařē la jibi bakdoluŋ kadoo kafina ; baŋi'a, ŋiki pntuk bti pamaŋ pjukan pi nul maakan. 19 Utaakal ubanle, Yetu na bařaşarul baji bapēn ŋi ubeeka kaŋiis.

Bko bi bajaan bado bfig bankayi (Maci 21.20-22)

20 Wi Yetu na bařaşarul baktēpuŋ na nfa, bawin bko bi bajaan bado bfig kē bakay te du intaaŋ. 21 Piyeer aleř uko unŋēpuŋ, ařē ji na Yetu : « Najukan, tenan, bko bi ifēpuŋ bakay řaŋ. » 22 Kē Yetu ařē teem aji : « Nafiyaaran Nařibaŋi. 23 Na manjoonan, dŋupan, woli ņaaŋ aji na pnkuŋ pi pēnan ŋi iya ijot du bdēk, woli aanwo na ŋřal ŋtēb, ařē fiyaar kē uko wi ajakuŋ udolana, Nařibaŋi kado uko mēnt pa a. 24 Ukaan kē nji kajakan, uko bti wi nakheparuŋ woli naŋehan Nařibaŋi, nafiyaaran kē nadobi yeenk yeenk

* 11:1 Pnkuŋ pi mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuŋ pi bajaan bado na umbaabu "Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives." † 11:9 Hotana : ŋi uhebēre dawoon « Buuran » ařē bi kak uřuŋ unjaan udēmanaan Nařibaŋi. ✧ 11:9 Kaŋaam 118.25,26. † 11:15 Batorkaar itaka baji batorkaar bayuday banwoonuŋ ŋtaak ŋlon itaka yi baka bahilna banug iko idolni bŋejan babot baluk Katoh Kaweek ki Nařibaŋi daařa. ✧ 11:17 Itayi 56.7.

wa. Hënk Naşibaţi ado uko mënţ pa an. ²⁵ Woli nañehan, aşë kaar uko ulonj na ñaanj, namiirana, Aşinan anwoonj baţi ahilna amiiran kak ipekadu yi nan. ²⁶ [Kë woli naankmiir, Aşinan anwoonj baţi aankmiiran kak ipekadu yi nan.] »

Bahepar Yetu ñaanj anţu'ulunj pdo iko yi akdolunj

(Maci 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Yetu na başaşarul bakak Yerutalem, kë wi Yetu awoonj du Katoh Kaweek ki Naşibaţi apoş, baţejan baweek, *bajukan Bgah na bantohi kë başë bi añoga. ²⁸ Bahepara aji : « Mhina mhonj mi mi ikdolnunj iko yi ba? In ajakiinj kë ihilan kado ya? » ²⁹ Yetu kë aşë teem baka aji : « Nji, dheparan uko uloolan ţań, nateemaan, nşë nţupan mnhina mi nji kadolnunj iko yi. ³⁰ In ayilunj Yowan pbattaar ba? Naşibaţi a këme bañaanj baka? Nateemaan. » ³¹ Kë başë wo ţi plaţar jibi bawoonj, aji : « Woli nteem aji Naşibaţi ayilulunj, aheparun kaji, we ukaanj kë nşëfiyaara. ³² Kë woli nji bañaanj bayilulunj... hee! » Baţi bañaanj ţiki bañaanj bti bafiyaar kë Yowan awo na manjoonan Naţupar Naşibaţi. ³³ Kë başë teem Yetu aji baamme anyilulunj. » Kë Yetu aşë ji na baka : « Nji kak, mënktupan mnhina mi nji kadolnunj iko yi. »

12

Uhoń wi balemp biki uwoorta
(Maci 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Yetu abot awo ţi phoń na bañaanj banwoonj ţi Katoh Kaweek ki Naşibaţi aji : « Ńiinj alonj abi ţepi uwoorta wi mnko manjaanj mandolna ubińu, aşë biig wa afooyan. Ajip bhër ado dko dpoońni, abot akiin bliit bi mnlak bkuunţaan pa bayen, aşë dukar wa bañaanj balonj pa badoki bapoońle bawula kafah ki nul, aşë ya bayaaş.

² Wi wal wi upooń ubanunj, kë aşë yil nalemparul alonj du bañaanj banwoonj du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. ³ Bañaanj bukuń mënţ bamob nayili akob, adooka kë akak ińeen ijinj. ⁴ Kë űiinj ajug uwoorta kë akak ayil du baka nalemparul alonj kak. Bakoba ţi bkw, abot akowandëna. ⁵ Ayil nawajantën kë bafiņa. Ayil kak balemparul batum balonj kë bakob balonj, afinj balonj.

⁶ Kë abukul i amaganunj ţań aduki'aarunj, ul i ayilunj uyaaş ubaańsaani du baka aşë ji : « Baya kakali abuk naan. » ⁷ Kë wi bañaanj biki adukarunj uwoorta bawinunj abuk ajug uwoorta aşë laţar aji : « I, akdukiinj na iko yi aşin, najoh űfiņa, űşë űduka na ya. » ⁸ Bamoba, afiņa, ajej puum apënan ţi uwoorta afël. ⁹ Kë we wi ajug uwoorta akdoonj ba? Abi, kafinj balemp biki aţuunj ţi uwoorta, kajej wa, kawul balonj. ¹⁰ Naanleyiir uko umpiitunj ţi Ulibra wi Naşibaţi i?

“Pnduba pi baniw bapokunj pakakunj amëban katoh ;

¹¹ *Uko mënţ uwo ado wi Ajugun*

unuura abot awo uńonjarënaan ţi kęş ki nun.”[✠]

¹² Baţejan baweek, *bajukan Bgah na bantohi bayikrën kë bukal bakaanj kë Yetu akhoń hań. Bado na pmoba wal mënţ aşë ţi pntuk. Baduka, aya.

Uko wi pluk Fetar daaşa

(Maci 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Wi uko mënţ uţëpunj, bayil du Yetu balonj ţi bafaritay na bataş Herod balonj pa pţup ţupana katenna me bahil kaţaawana. ¹⁴ Babi aji na a : « Najukan, űme kë iwo ñaanj i manjoonan anwoonj aanji ţi nin ñaanj abot awo iinj kten uko wi ñaanj awoonj. Iji kjukan Bgah bi Naşibaţi jibi bawoonj na manjoonan. Ţupun, bgah bi nun badinan űluk Fetar naşih najeenkal daaşa i? Nwo kaluka da këme űnenwo

i kaluka da? » ¹⁵ Yetu, ame nşal ni kalagare ni baka, aşë ji na baka : « we ukaan k  nakdo na p aawanaan ba? Naţijaan pataka nten pa. » ¹⁶ K  batij pataka plon. K  aşë ji na baka : « Kaara di in, na katim ki in iwoon da? » K  bateem aji : « Fetar. » ¹⁷ K  aşë ji na baka : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, naş  nakakan Naşibaţi uko unwoon wi Naşibaţi. » K  baş  ñonjar bti  i uko wi Yetu ajakuŋ.

Pnaţa  i pkeţ

(Maci 22.23-33; Luk 20.22-39)

¹⁸ Unuur m nt, *Bataduk balon babi  i Yetu, bukal bajaan baji pnaţa  i pkeţ paanwoo. Baji na a : ¹⁹ « Najukan, Moyit apiit pa un aji : Woli ñaan aka abuk aşin k  akeţi, aş  duk ñaaţ anwoon aambuki, ayeenkan ahar abuk aşin m nt ahilna abukara bapoţ. ²⁰ K  uş  bi ka bi-inţ paaj na alon banţaarun. Nateek aniim ñaaţ aş  keţ b  aambuki. ²¹ Nat bant n k  aniim ñaaţ m nt akak akeţ k  aambuki. K  uwo han pa nawajanţ n. ²² K  nin alon  i biinţ paaj na alon banţaarun bukuŋ aanduk napoţ. Wi bakeţun bti, ñaaţ k  akak akeţ. ²³ K  h nkuŋ, woli bañaan balun anaţa  i pkeţ, awo ahar in  i baka, wi bukal paaj na alon bti baniimulun? »

²⁴ Yetu ateem baka aji : « M nt ppaam n up ni Ulibra wi Naşibaţi na mnhina mi nul pakaan k  nakneem i? ²⁵ H nk di uwoon, woli bañaan balun anaţa  i pkeţ, biinţ baankdo kajej baaţ, k  baaţ baankniima : bawo wal m nt ji nwanjut ni baţi. ²⁶ K   i uko wi pnaţa  i pkeţ, naanleyiir Ulibra wi Moyit  i dko dank iiniyaanun uko wi bgof bankyikuŋ, jibi Naşibaţi ajakuŋ na Moyit aji : “Dwo Naşibaţi i Abraham, i Itaak, na i Yakob”? »* ²⁷ Yetu akak aji : « Naşibaţi aanwo keeri

i bankeţun, awo i bajeb. Naneem bnuura. »

Uko und mnuŋ  i iko yi bgah bajakuŋ

(Maci 22.24-40; natenan  i Luk 10.25-28)

²⁸ Alon  i *bajukan Bgah antiinkun baka awin k  Yetu ateem bnuura, abi a og ahepara aji : «  i iko yi bgah bajakuŋ, uhoŋ ud mnuŋ d m ba? » ²⁹ Yetu ateem aji : « Und mnuŋ d m wii wi “Fiinkan, iwi Itrayel : Ajugun Naşibaţi i nun awoha alookan  a . ³⁰ Iwo kaŋal Ajugun, Naşibaţi i nu, na kaţ bu bti, na uhaaşu bti, na uşalu bti, na uforta wi nu bti.”* ³¹ Uko unyeenkun  i wa wii wi : “Iwo kaŋal at ntu jibi iŋaluŋ uleefu.”* Nin uko ulon  i bgah uumpel pel iko yi. »

³² Najukan Bgah aji na a : « Uwo bnuura Najukan, i up manjoonan : Naşibaţi awoha alookan  a , uunkak aka alon kak. ³³ K  p ala na kaţ b bti na uşalu bti, na uforta wi nu bti, na p al at ntu jibi iŋaluŋ uleefu upel i enjan bti yi ba enjanun na yi bafinjarun Naşibaţi.

³⁴ Yetu awin k  a iini na mntit aş  ji na a : « Iinlow P ih pi Naşibaţi. » Nin alon aankak a oom phepara uko ulon.

Hum di di Kritt  ahinanun kawo abuk Dayiţ

(Maci 22.41 —23.7; Luk 20.41-47)

³⁵ Yetu ajej b up awo  i pjukan du Katoh Kaweek ki Naşibaţi aji : « Hum di di *bajukan Bgah bahilanun kaji Kritt  awo abuk Dayiţ ba? ³⁶ Dayiţ ul, Uhaaş wi Naşibaţi udola k  a up  i uko wi Kritt  aji : Naşibaţi Ajugun aji na Ajugun :

* oon  i ka en naan kadeenu
te ndoo ndo başooradu
ido kapafna baka iho .*

³⁷ Dayiţ ul,  i uleeful, aji du Kritt  kaji Ajugun, hum di di ahinanun

keeri kawo Abuk Dayi? » Pntuk pweek pawo ti ptiinka ašë lilan maakan.

*Nadoon kalipara bajukan Bgah
(Maci 23.1-36; Luk 20.45-47)*

³⁸ Yetu aji na baka ti pjukan pi nul aji : « Nalipariin *bajukan Bgah, bukalan banjaan banjal pñaay na imiša iyul, kañal banohntën baka ti dko di bañaan batum, ³⁹ kañal pto ti kadun ti itoh iñehanaani na ti itij inuura ti nřettu. ⁴⁰ Baji bade bka bti bi baať bayoť, kabot kadaar ka- jon ti pñehan Našibaťi pa pwinana. Našibaťi aluñ kakob baka kakob kandëmnun maakan. »

*Uřen wi ñaať nayoť najuuk
(Luk 21.1-4)*

⁴¹ Yetu aťo ataañ na dko di bajaan bawatna itaka pa Katoh Kaweek ki Našibaťi. Aten jibi bañaan bak- waturu itaka da. Bayok batum bawat itaka itum. ⁴² Ñaať alon nayoť najuuk kē ašë bi awata ktak-ktëb tañ.

⁴³ Kē Yetu ašë du baťašarul aji na baka : « Dřupan na manjoonan, ñaať nayoť najuuk i awul apelan bañaan bti banwuluñ itaka. ⁴⁴ Banwuluñ bukun bti bawul itaka yi bawoon baanumaa, kē ul ti bwaan bi nul ašë wul itaka bti yi anumiin pa pde. »

13

*Yetu ařup pjot pi katoh ki Našibaťi
(Maci 24.1-3; Luk 21.5-7)*

¹ Wi Yetu akpënuñ ti Katoh Kaweek ki Našibaťi, kē alon ti baťašarul ašë ji na a : « Najukan, tenan knduba kweek na nniw nnuura ni babomanaanuñ Katoh Kaweek ki Našibaťi. » ² Yetu ateema aji : « Iwin nniw nweek ni? Nin plaak paankduka kapaf ti ptënt pa, mangarandër bti. »

³ Yetu na baťašarul baban du *pnkun pi mnoliwera, kē Yetu

ašë řo ataañ na Katoh Kaweek ki Našibaťi. Wi bi Piyeer, Yakob, Yowan na Andre bagaaguñ na a, ašë hepara aji : ⁴ « řupun, lum di di uko wan ukwoon, kē we ukyuujun kē iko mēnt bti iñogan ti pban. »

*Wal wi mnhaj mnweek
mankjunuñ*

(Maci 24.4-14; Luk 21.8-19)

⁵ Yetu awo ti pji na baťašarul : « Naťafaraan alon aguuran. ⁶ Batum baluñ kabi na katim ki naan kaji bawoon Krittü, kaguur bañaan batum. ⁷ Woli naluñ atiink nřut, abot atiink kē bakťiiniyaan uko wi nřut na pgarandër, nawutan kalënk : iko mēnt iwo i kawo. Nameen kē uundobi wo uba umundu. ⁸ Utaak unata ugut na utaak ulon, pših pagut na plon. Du nřman nřtum, mboš manluñ kašinřar, ubon uweek ubot uwo. Iko mēnt bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ñaať ankyaan kabuk.

⁹ Naťafaraan an ti nřleefan ; bañootan du nřruha, kakoban na itintël du itoh iñehanaani, kañootan du kadun ki bantuña na ki baših, řiki nafiyaarën. Wal mēnt nařup baka uko wi nameeñ ři nji. ¹⁰ Uřup Ulil Unuura uwo i duna kařupana ři nřtaak bti. ¹¹ Woli bamoban aňooť du uruha, nakdo kaťaaf uko wi nakyaan kařup, uko unkyaan kabi ři bkowan wal mēnt nařupan wa, řiki mēnt an nakdoon kařiini, Uhaař wi Našibaťi wa. ¹² Ñaan aluñ kakeešaar abuk ašin kado bafñja. Ašin napoť aluñ kakeešaar abukul kado bafñja, bapoť banařara bajug baka kado bafñ baka. ¹³ Katim ki naan kařu bañaan bti bašooran. Kē anšaan amëban kaliint te kaban, abuur. »

Mnhaj mnweek

(Maci 24.15-22; Luk 21.20-24)

¹⁴ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuřaan maakan unjaan

* **13:14** Baťiiniyaan ři uko wi kadun ki unton wi bagrek wi bařun du Katoh Kaweek ki Našibaťi ; natanan ři Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

uṭopan* kē uwo ṭi dko di uwoon uunwo kawo – Iwi inkleyiirun yikrēnēn. Bañaan bankwoon du utak wi Yuda bakeeriin baṭi baya du inkun iweek. ¹⁵ Anṭoon du uṣaala awutan kaneejar uko ulonj. ¹⁶ Anwoonj du nṭeeh awutan kakakar bayeti bi nul du katoh. ¹⁷ Nnuur mēnt, baṭ bankwoonj na iyin, na bankbootanunj bawuṭan. ¹⁸ Nañehaan uko mēnt uwut kaban ṭi wal wi uṣubal na mpoj. ¹⁹ Nnuur mēnt nṭawo nṭnuur nṭi mnhaj. Mnhaj manwoonj maambaan kawohara wi Naṣibaṭi aṭakun umundu ; kē mnhaj mntēnt mun maankak alun kawo nin uyaṣ ulonj kak. ²⁰ Kē woli Ajugun aantinkṭēn lah nṭnuur mēnt, nin ñaanj aankduka duka kado kahefēnt ; kē bañaan biki adatuṭ baṣē ṭu kē atiinkṭēn nṭa. ²¹ Woli alonj ajakan : “Natenan, Krittu awo du dko danj” kēme : “Awo du dko dimonj” nakfiyaara. ²² Bañaan balun kanaṭa kaṭilan kaji bawoonj Krittu na baṭupar Naṣibaṭi. Bado mlagre na iko iñonjarēnaan pa woli bahilani baguur biki Naṣibaṭi adatuṭ. ²³ Naṭafaraan keeri, ddoḃi ṭupan iko bti inklun kabi. »

Ubi wi Abuk Ñiint

(Maci 24.29-31; Luk 21.25-28)

²⁴ « ṭi nṭnuur mēnt, wi mnhaj manṭṭepun, unuur uṭēmṣa, pli paankak anuur, ²⁵ nṭjah nṭajotna baṭi. Iko bti yi baṭi iṣinṭar. ²⁶ Wal mēnt, baṣē bawin *Abuk Ñiint ado kabi ṭi infelun, awo na mnhina mnweek maakan na mndēm. ²⁷ Ayil wal mēnt nṭwanjut nṭaya dko bti ṭi umundu, nṭaya du kabanj ki baṭi na ki umundu nṭaṭonkrēn biki adatuṭ.

Pjukan pi mnko

(Maci 24.32-35; Luk 21.29-33)

²⁸ « Natenan ṭi mnko : Wi inah ijunanj jun pluuman kē itoh ikpēn naji nayikrēn kē pti pañogani.

† 13:30 Kēme Umundu wi nṭwoonj wi.

²⁹ Hēnk di ukwohanj pa an kak : woli nalun awin iko yanj kē ibani, nameen kē Abuk Ñiint añogi, awo ṭi plēman. ³⁰ Na manjoonan, dṭupan, kawuun† ki kaankṭep bē iko yi bti iinwinanaa. ³¹ Baṭi na mboṣ nṭaba, kē nṭup nṭi naan nṭaṣē wo nṭaankba. ³² Kē unuur wi iko mēnt bti ikbiinj, kēme woori mēnt, nin ñaanj alonj aamme me wa, mēnt nṭwanjut nṭi baṭi, mēnt nṭi Abukul a, Naṣibaṭi Paapa ṭañ ameeṭj wa.

Nawoon bten

(Maci 24.36-51; Luk 21.34-36)

³³ « Naṭafaraan, nawoon bten, naamme wal wi uko mēnt ukbanunj. ³⁴ Uwo ji ñiint ankyaan bayaṣ aṣē dukar balemp katoh, andoli na ulemp wi nul, aji na nayanj bgah awo bten. ³⁵ Nawoon keeri bten, naamme woori wi ajug katoh akbiinj, naamme me abi na utaakal kēme na utejan mnjel, kēme uhaan nṭjuk kēme na nfa. ³⁶ Nalipariin akur kur aban aṣē ṭēnkan nawo ṭi bnjoy. ³⁷ Uko wi nṭi kaṭupananj, dṭup wa bañaan bti, nawoon bten. »

14

Bala pfiṭ Yetu

(Maci 26.2-5; Luk 22.1-2)

¹ Ufettu wi ipoom indaṭ na *Ufettu wi Mbuur nṭaduka nṭnuur nṭtēb, kē baṭejan baweek na *bajukan Bgah baṣē la jibi bakdoli mntit kadoo kamob Yetu kafinṭa. ² Baji : « Nṭwut kado nin uko ulonj ṭi ufettu, ji bañaanj babi baṣinṭar. »

Ñaaṭ alonj ajeṣ Yetu ukēra ujun ulil pṭēkēñ ṭi bkow

(Maci 26.6-13)

³ Yetu awo du ubeeka wi Betani du katoh ki Fimonj i bajaan badu namaak bdoo. Wi bawoonj ṭi pde, ñaaṭ alonj kē aṣē bi na ukēra ujun ulil pṭēkēñ ṭi pṭukar pmpoṭi pi banugnunj itaka itum. Ukēra mēnt

ubomanaan bko bi bajaanj bado nardu abot atam maakan. Afom pa ašë jeeš ukëra ti bkow bi Yetu.

⁴ Kë bañaanj balon bašë wo baanlilani, banjur nuran aji : « We ubaanj awo ptok ukëra pi ba? ⁵ Woli bawaap lah wa baka uko umpelun baluk bi ušubal*, kajej itaka mënŋ kawul bajuuk. » Badeebaŋtër ñaaf.

⁶ Kë Yetu ašë ji na baka : « Nawutana, we ukaanj kë naknoorana ba? Ado uko unuura pa nji. ⁷ Bajuuk, nawo na baka nnuur bti, nahilan kado baka bnuura, wal wi naknumiinj, kë nšë wo mënkwona an nnuur bti. ⁸ Ado uko wi ahilanun pdo, adobi tu tu ukëra ujuj ulil pŋkëñ ti uleef naan pa umoy. ⁹ Na manjoonan, dŋupan, dko bti di baktupun Uŋup Ulil Unuura, baŋup kak uko wi ñaaf i adolonj, kalešna'a.

Yuda Itkariyot aŋu na pwaap Yetu
(Maci 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Yuda Itkariyot, alonj ti banjañan iñeen na batëb aya du baŋenan baweek pwul baka Yetu. ¹¹ Wi batiinkulonj, balilani ašë honja itaka. Kë ašë wo ti pla jibi akdolonj kadoo kawul baka Yetu.

Baŋašar Yetu babomandër ufettu wi mnjeeh

(Maci 26.17-25; Luk 22.7-13; Yowan 13.21-30)

¹² Ti unuur uteek wi ufettu wi ipoom indaŋ, wi bañaanj bajaanj bafin nkaneeel pŋenanun ufettu wi mnjeeh, baŋašar Yetu baji na a : « ŋun di injalun nya nŋbomandër ideena kañah ki ufettu. » ¹³ Ayil wal mënŋ baŋašarul batëb, aji na baka : « Nayaan du ubeeka, naya kayit na ñiinŋ alonj ankuñinj pdunk pi meel : naŋašana. ¹⁴ Katoh ki akneejunj, najakan na ajug katoh mënŋ: "Najukan aji : ŋun di meet di akdeenunj pde pi ufettu na baŋašarul dawoonj?" ¹⁵ Ayuujan meet dhaan du bko duuŋ danwoonj na iko yi

naknumiinj bti, dul di nakaanj kabomandërun nŋhilna nŋde pde pi ufettu. » ¹⁶ Baŋašarul baya, aban du ubeeka, aŋenk kë iko iwo bti jibi ajakun na baka kë baboman pde pi ufettu.

Yetu aŋup kë alonj ti baŋašarul alun kawaapa

(Maci 26.20-25; Luk 22.14; nate-nan ti Yowan 13.21-30)

¹⁷ Wi utakal ubanun, Yetu aban na baŋašarul iñeen na batëb. ¹⁸ Wi baŋoonj awo ti pde, Yetu aji : « Dŋupan, na manjoonan, alonj ti an, ankndeej na nji alun kawaapën. » ¹⁹ Bajooŋani, kë andoli ašë wo ti phepara aji : « Woon nji a i? » ²⁰ Kë ašë ji na baka : « Alonj ti an baŋašar naan iñeen na batëb, ankŋuunj kañen na nji ti praata. ²¹ Aa, *Abuk Ñiinŋ awo kakeŋ jibi upiitaninj ti a ti Ulibra wi Našibaŋi, kë anšaanj awula ašë wuŋan. Uhokan lah awo aankbuka. »

Yetu aŋup aji Piyeer alun kapok pme'a

(Maci 26.26-29; Luk 22.17-20,31-34)

²² Wi bakdeej, Yetu ajej kapoom, abeeb Našibaŋi, akitëš ka, awul baka ašë ji : « Najekan, uleef naan wii wi. » ²³ Abot ajej pnkalame pi poot, wi abeebunj Našibaŋi aba, ašë wul baka badaan, kë badaan bukal bti. ²⁴ Aji na baka : « Pñaak pi naan pii pi, pankntulunj pa pntuk pweek maakan, pi Našibaŋi aŋenanunj bhonjar. ²⁵ Dŋupan, na manjoonan, nin mënka adaan poot te unuur wi iko bti ikkakunj ihalu du Pših pi Našibaŋi. »

²⁶ Bayeeh añaamarën aba, ašë pën pya du *Pnkunj pi Mnoliwera. ²⁷ Yetu aji na baka : « An bti nadukën, jibi upiitunj ti Ulibra wi Našibaŋi :

"Dkob nayafan kafin,

*nkaneeel njašë nawayšër"**

* 14:5 Uko umpelun baluk bi nnuur iñeen-week njaaş nŋwajanŋ. ✪ 14:27 Takariya 13.7.

28 Kë wi nji kanaŋiin ƚi pkeƚ, djot kadun kayoonkan du Galilay. »

29 Piyeer aji na a : « Woli baŋaaŋ bti baya aduku, nji mënkduku! »
 30 Yetu ateema aji : « Na manjoonan dƚupu, na utejan wi, ji uguk udo kahaan uyaaş utëbantën, iwi, ipok nyaaş ƚwajaŋƚ kaji iimme'ën. »
 31 Kë Piyeer ašë taman maakan aji : « Woli ddoo wo i pkeƚ na iwi, nin, mënkpok kaji mëmme'u. » Kë bukal bti bakak aji haŋ.

Du Gettemaniya

(Maci 26.36-46; Luk 22.40-46)

32 Baban du dko di bajaan bado Gettemaniya kë Yetu ašë ji na baŋaşarul : « Naŋoon ƚi, dya pŋehan Našibaƚi. »
 33 Ajej na a Piyeer, Jakob, na Yowan ašë jun phaajala na ptiink mnhaj ƚi uhaaş wi nul.
 34 Aji na aka : « Uhaaş wi naan ujoŋani, pjoŋan pdiƚ maakan kë ndo kita ; nadukiin ƚi nawo bten. »

35 Kë wi ajohariin aya low ntiisu, ašë jot ƚi mboš aŋehan Našibaƚi, aji woli uhilan lah kawo, mnhaj mankbiiŋ mi manlowa. 36 Aji : « Abba†, Paap, iwi inhiniin iko bti, lowaan mnhaj mi ƚi nji ; ušë uwut kawo uko wi nŋaluŋ, wi iŋaluŋ ukdolaniin. »

37 Yetu akak ašë ƚenk baŋaşarul kë bakŋoyënt, kë ašë ji na Piyeer : « Fimon, iŋoyënt? Iinhilan awo bten uwoori uloolan ƚaŋ. 38 Nawoon bten nado kaŋehan nawutna kajot ƚi kaguuru. Uhaaş wi nan uŋal pdo bnuura kë ƚleefan ƚašë waŋ uforta. »

39 Akak aya alow baka aŋehan Našibaƚi awo ƚi pkakalëš uƚup wi aƚupuŋ ƚi kateeku. 40 Awugša akak, aƚenk baŋaşarul kë bakŋoyënt, këš ki baka kadiƚ bŋoy, baamme uko wi bakteemuluŋ.

41 Yetu akak uyaaş uwajaŋtën du baŋaşarul aƚenk kë bakŋoyënt ašë ji na baka : « Naŋoyëntën, nanoorfënan. Uko mënt ubaa.

Wal wi *Abuk ŋiinƚ awoon i kawulana ƚi iŋen yi bado buŋaan ubani. 42 Nanaŋiin nja! Natenan, ankwaapnuŋ aŋogi, awii wi. »

Bamob Yetu

(Maci 26.47-56; Luk 22.47-53)

43 ƚi dko mënt, wi Yetu ahumuŋ kaƚiini, kë Yudaƚ, anwoon alon ƚi banjaŋan iŋeen na batëb, ašë wuj na pntuk pi baŋaaŋ banwoon na ikej na induk. Baŋenan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bayiluŋ baka. 44 Yuda, anwaapulun aji na baka, hënk di di nakmeenuŋ ŋaaŋ mënt, aji : « I nji kamookuŋ, ula namobana, nawutan kado abuur. »
 45 Wi abanaaŋ ban aŋog Yetu ašë ji na a : « Najukan » ašë mooka. 46 Bukundu kë bašë dëpa ƚi a amoba. 47 Alon ƚi banwoon da apënan kej atib nalempar naših i baŋenan, abi fala fal kabaƚ.

48 Yetu kë ašë ƚiini na baka aji : « Dwo nado buŋaan i, kë nado bi pmobën na ikej na induk? 49 Nnuur bti dji kawo na an du Katoh Kaweek ki Našibaƚi kajukan, kë naammobën. Kë uko wi Ulibra wi Našibaƚi ujaƚuŋ uwoon kadolana. »
 50 Kë wal mënt, baŋaşarul bti bašë ƚi aduka.

51 Naŋaša alon anguradiin blaañ ƚaŋ aktaşuluŋ. Bamoba, 52 kë ašë wutan blaañ aƚi byișu.

Baŋooƚ Yetu du uruha wi bayuday

(Maci 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; natenan ƚi Yowan 18.13-15)

53 Baŋooƚ Yetu du uko naših i baŋenan. Baŋenan baweek, bantohi na *bajukan Bgah bayit da bti. 54 Piyeer kë ašë low du kafet aŋaša te du blay meet bi katoh kaweek ki naših i baŋenan. Aƚo na balemp atëma. 55 Baŋenan baweek na bawayëš bƚup bti bandukiin bala uko utapar Yetu kahilna kado bafiŋa ašë wo baanwini. 56 Batum baji batapara kë ƚƚup ƚi baka ƚašë wo ƚaŋji ƚayeenkiir. 57 Balon baji

† 14:36 Abba : ƚi uƚup uaramayik dawoon Paap.

banana katapara kaji : ⁵⁸ « Ntiinka kë aji afom Katoh Kaweek ki Naşibaţi, ki iñen yi bañaan ibomanuñ, kaşë kaniw ti ñnuur ñwajant, kalonj ki iñen yi bañaan iwoonj iinkboman. »
⁵⁹ Baando tiinkar tiinkar ti utup wuñ.

⁶⁰ Naşih i baţenan anaţa wal mënţ anaţ ti ptoof pi baka aşë hepar Yetu aji : « Iinkhepna ti uko wi bañaan biki baktupunj ti iwi i? » ⁶¹ Kë ul aşë yompa yomp, aanji nin uko ulonj. Naşih i baţenan akak ahepara aji : « Naşibaţi i njaan ñdëman, iwi iwoonj Krittu Abukul i? » ⁶² Yetu ateema aji : « Nji a. Kë naşë luñ kawinën nji *Abuk Niiñţ nţo ti kadeenu ki *Andëmunj Maakan. Naluñ kawina kak ado kabi na infëluñ yi baţi. »

⁶³ Kë naşih i baţenan aşë tow imişa yi nul† aji : « Ndoona we kak bamaar ba? » ⁶⁴ Natiink bti kë akar Naşibaţi. We wi naşaluñ ti uko wi ba? » Kë bukal bti başë ji aduknaanaa, awo i pkeţ. ⁶⁵ Balonj bawo ti ptëfjëra, awuna kaara akoba aşë ji na a : « Iwi, Naţupar Naşibaţi, ţupan ñaan ankobiinj. » Kë balemp başë wo ti pkoba.

Piyeer apok aji aamme Yetu

(Maci 26.69-75; Luk 22.56-62; natenan ti Yowan 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Wi Piyeer awoonj ti uţeeh, du blay, kë ñaaţ alonj ti balemp biki naşih i baţenan aşë ban. ⁶⁷ Wi awinunj Piyeer kë aktëma, aşalana aşë ji na a : « Iwi kak ibi wo na Yetu i Nataret. » ⁶⁸ Kë aşë pok aji : « Iji we? Mëndo me me uko wi inaluñ pţup. » Atool ppën du blay bi bdig [kë uguk uşë haan].

⁶⁹ Ñaaţ nalemp awina aşë wo kak ti pji na banwoonj da : « Awo ti baka. » ⁷⁰ Kë Piyeer akak apok. Uunjonj kë banwoonj da başë wo ti pji na a : « Iwi, na manjoonan, iwo alonj ti baka, idoo wo i utaa wi Galilay. » ⁷¹ Kë aşë mehna aji na Naşibaţi afëpa woli aankţup

manjoonan, awo ti pji : « Mëmme ñiiñţ i najakuñ hënk. »

⁷² Ti dko mënţ kë uguk uşë haan uyaaş utëbantën. Kë Piyeer aşë leş uţup wi Yetu abiinj aji na a : « Ji uguk udo kahaan uyaaş utëbantën ipok ñyaaş ñwajant kaji iimme'ën. » Aţi wal mënţ, apën bdig awooni.

15

Bañoof Yetu du kadun ki Pilat

(Luk 23.1-5,13-25; Maci 27.1-2,11-14; natenan ti Yowan 18.28-38)

¹ Wi nfa mambananj ban kë baţenan baweek başë ţo ayit na bantohi, na *bajukan Bgah na bañaan bti biki uruha wi bayuday. Bado kë batan Yetu aşë ñooţa aya wul Pilat. ² Kë Pilat aşë hepar Yetu aji : « Iwi, iwoonj naşih i bayuday i? » Kë ateem aji : « Iwi, ijakuñ hanj. » ³ Baţenan baweek batapara iko itum. ⁴ Pilat kë akak hepara : « Iinka uko ulonj uţup i? Iinwin iko yi baktapariinj bti? » ⁵ Kë Yetu aanteema teem nin uko ulonj, kë Pilat adoo ñonjar.

⁶ Ufëttu undoli Pilat aji wutan pa bañaan biki aşıhuñ nakalabuş i baheparunj. ⁷ Kë ñiiñţ alonj i bajaan bado Barabaat aşë wo ukalabuş, ul na bañaan balonj banfinunj ñaan wi bakyewlanunj ubeeka.

⁸ Pntuk pabi aşë wo ti phepar Pilat uko wi ajonunj kado baka. ⁹ Pilat aji na baka : « Nanjal nwutanan naşih i bayuday i? » ¹⁰ Ame kë baţenan baweek bakuj Yetu, ukaanj kë baţija'a. ¹¹ Kë baţenan baweek başë wuuk pntuk paţëp ţëp paji awutan baka Barabaat. ¹² Pilat akak ajeţ bţup aşë ji : « We wi nji kadoonj keeri na i najaan nado naşih i bayuday? » ¹³ Kë bakak ahuuran aji : « Pañana! » ¹⁴ Pilat aji na baka : « Buţaan bhonj bi bi adoonj ba? » Kë babaa huurana huuran maakan aji : « Pañana! » ¹⁵ Jibi Pilat anjalunj pdo uko unlilunj pntuk,

† 14:63 Atow imişa yi nul pyuujna kë adeebaţi.

awutan baka Barabaat, ašë do kë bakob Yetu na itintël, ašë wul baka a bapaņ.

Bangoli babeņ Yetu

(Maci 27.27-31; natenan ti Yowan 19.2-3)

¹⁶ Bangoli baņooť Yetu du blay bi katoņ ki Pilat nantuņa, ašë du batëņť baka bti. ¹⁷ Bawoharëna bayeti bjeenkal jud, abot ašiiir iyiw ado ukël aťu'a ti bkow*. ¹⁸ Bawo ti pnohntëna aji : « Nwulu mboš, iwi naših i bayuday. » ¹⁹ Bakoba ti bkow na pmul, atëfjëra abot anup ti kadunul, kawo ji badëmana. ²⁰ Wi babeņuluņ aba, bapënan bayeti bjeenkal akakana imiša yi nul, ašë pën na a pya kapaņ ti krut.

Bapaņ Yetu

(Maci 27.32-44; Luk 23.26-43; Yowan 19.17-27)

²¹ Baťu űiint alon i katim ki Fimoņ, i ubeeka wi Kiren ampënnuņ uťeeh pkuņa krut ki Yetu, awo ašin bi Alektandër na Rufut. ²² Baņooť Yetu du dko di bajaanj bado Golgota uwoonj « Kaheem ki Bkow. » ²³ Bawula poot pi banaakrënuņ na bko bi bajaanj bado miir kë apok pdaan. ²⁴ Bapaņa afaašiiir imiša yi nul, wi badoluņ kanuņ na mn-laak, katenna uko wi andoli akyi-tanaanuņ.

²⁵ Wi űwoori kañeen kalon űabanuņ wi wi bapaņuluņ. ²⁶ Bapiit ti bkowul duuť ti krut uko unťuuņ kë bapaņa, uwo « Naših i bayuday. » ²⁷ Bapaņa na balat batëb, alon ti kadeenu ki nul, alon ti kamayu. [²⁸ Kë hënk di di uko upiitunť ti Ulibra wi Našibaťi udolaniinť, uji : « Banaakrëna na bado buťaan. »]

²⁹ Bankťëpuņ bakar karena ašë bët bëtan ikow aji : « Mbeeh, mënť iwi ijakuņ aji iwat Katoh Kaweek ki Našibaťi kašë kaniw ka ti űnuur űwajanť i? » ³⁰ Heliin ti krut, ibuuran uleefu. » ³¹ Baťeņan baweek

kak na *bajukan Bgah banaakiir abeņa aji : « Abuuran balon ašë wo aanhil pbuuran uleeful! » ³² Aanwo Krittü naših i Itrayel i? Aheliin keeri hënkunť ti krut űwin, űšë űfiyaar. » Biki bapaņunť na a bado kara kak.

Pkeť pi Yetu

(Maci 27.45-56; Luk 23.44-49; natenan ti Yowan 19.28-30)

³³ Ti udiinť unuur, unuur umara mara awunana, kë bdëm bašë wala ti umundu bti, ado űwoori űwajanť. ³⁴ Ti űwoori űwajanť űi pnak, Yetu kë ašë do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama tabaktani » uwoonj : « Našibaťi i naan, Našibaťi i naan, we ukaanj kë iwutën? » ³⁵ Balon banwoonj da, wi batiinkuluņ, baji : « Natiinkan, adu *Eli. » ³⁶ Alon aťi, atoop kalëmënt kantanuņ ti pmul ti poot ptaakťaan, awula adaan, ašë ji : « Nayoonkan, űten me Eli abi kawalana. » ³⁷ Kë Yetu ašë do pdiim pweek ašë jëmša. ³⁸ Blaañ bkëm maakan banjaanj baneenan bañaanj pneej du dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Našibaťi batowa ti pťoof. ³⁹ Naweeki bangoli iñeen-week alon anať wal mënť ataanj na Yetu. Wi awinuņ jibi ajëmšiiinť, ašë huuran aji : « űiint i awo na manjoonan Abuk Našibaťi. »

⁴⁰ Uka kak baat balon bannaťun alow ašë ten, bi Mariya i utaak wi Magdala, Talome, Mariya anin Yakob nampoťi na Yotet, bawo ti bakanť mënťan. ⁴¹ Baat mënťan bajaanj babi kaťaš Yetu kabot kaťënka wi awoonj du Galilay. Baat batum kak bampayiiinť na a du ubeeka wi Yerutalem bawo da.

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Luk 23.50-56; natenan ti Yowan 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Utaakal ukeť udo bi ban, kë űiint alon i katim kawoonj Yotef, anwoonj i ubeeka wi Arimati ašë bi.

* 15:17 Bado hënk anaaman na uko wi Fëtar naših najeenkal ajaanj aťu ti bkow. ✱ 15:34 Kañaam 22.2.

Awo ñaaj antiinkaniin ði uruha wi bayuday, awo ði pyoonk ubi wi Pşih pi Naşibaði. Aya na mntëj ahepar Pilat puum pi Yetu wal mënþ ðiki unuur mënþ uwo wi pbomandër pa unuur wi pnoorfën. ⁴⁴ Pilat aňonar kē Yetu adobi keþ, wi wi aŝaaj adu naweek i bangoli iñeen-week, ahepara me ujonì, wi aketnuj. ⁴⁵ Wi ateemuluj, kē aŝe dinan Yotef ajej puum. ⁴⁶ Yotef anug blaaj bi ifaal, awalan puum pi Yetu ði krut aŝe bootan pa na ba, aya bēkan pa ði bhēr bi bajipuj ði kabañ ki plaak. Ado kē bakēl plaak pweek ði plēman pi bhēr. ⁴⁷ Mariya i utaak wi Magdala na Mariya anin Yotef baten dko di babēkanuluj bnuura.

16

Baaþ baþenk bhēr kē bawo bjint

(Maci 28.1-10; Luk 24.1-10; nate-nan ði Yowan 20.1-10)

¹ Wi *unuur wi pnoorfën wi bayuday uþepuj, Mariya i utaak wi Magdala, Falome na Mariya anin Yakob banug ukera ujuj ulil pþekēñ katul tulan ði puum pi Yetu. ² Þi unuur unþaŝuj unuur wi pnoorfën, na nfa kub wi unuur upēnuj, kē baŝe ya du bhēr bi Yetu. ³ Balaþar aji : « In abaañ aya kakēlun plaak panwoon ði plēman pi bhēr ba? »

⁴ Kē wi baŝaaj akat kēŝ aŝe win plaak pandēmuñ maakan kē pakēlanaa. ⁵ Baneej du bhēr aŝe win ði kadeenu ki baka naþaŝa alon anwohariin kamiŝa kafaatal kē aþoo, kē baŝe lēnk maakan.

⁶ Aji na baka : « Naklēnk, nala Yetu i Nataret, i bapanuj: anaþa ði pkeþ, aanwo ði. Natenan dko di bapiinþanuluj. ⁷ Nayaan naji na Piyeer na baþaŝarul bandukiin: “ajotan kadun du Galilay, dul di nakwinnuluj jibi abiiñ aþupan.” »

⁸ Bapēn du bhēr aŝe ði, ñleef ñaki na baka, kē babot aňonar maakan, palēnk pi balēnkuj paþu kē baanþup nin ñaaj uko ulonj te ado ban katoh.

Yetu apēn awinana wi anaþiin ði pkeþ

[⁹ Yetu anaþa ði pkeþ na nfa mi unuur unþaanuj unuur wi pnoorfën. Apēn awinana duna ði Mariya i utaak wi Magdala, i abiiñ apēnan ñntaayi paaj na ulonj. ¹⁰ Aya aþup uko mēnt bambiin awo na Yetu banwoon wal mēnt ði puum awooni. ¹¹ Wi batiinkuj kē anaþa ði pkeþ, kē ul abot awina, baanfiyaara.

¹² Wi uko wañ uþepuj, Yetu apēn awinana awo ji ñaaj nampaþi ði baþaŝarul batēb bankyaanþuj aya du ufēþ unwoonj du uþeeh. ¹³ Bukuj mēntan bakak aþup bandukiin uko wi bawinuj, kē baanfiyaar baka kak.

¹⁴ Yetu abaañŝaan apēn awinana ði banjañan iñeen na aloolan wi baþoonj ði umeeŝa pa pde, aňoman na baka ði uko wi bawoonj baanfiyaari na ði pdēnem pi ñhaaŝ ñi baka ðiki wi anaþiin ði pkeþ aŝe pēn awinana, baanfiyaar banwinuluj. ¹⁵ Akak aji na baka : « Nayaan ði umundu bti naþup Uþup Ulil Unuura bañaaj bti biki umundu. ¹⁶ Ankfiyaaruj kabot kayeenk batitmu abuur, kē anwoonj aankdi pfiyaarēn aduknaana. ¹⁷ Iko yi ikyyuujuj kē bafiyaari : Baluj kado kadook ñntaayi ði katim ki naan. Baluj kaþiini ñþup ñyaanþ. ¹⁸ Bajej ñpula ði iñen yi baka. Woli badoo daan bnunk bankfiñaruj, nin uko ulonj uunkdo baka. Bapaf bamaakal iñen kajejan baka. »

¹⁹ Wi Yetu Ajugun aþiiniin aba, aŝe deenjana baþi, aþo ði kañen kadeenu ki Naşibaði. ²⁰ Kē baþaŝarul baŝe ya du dko bti aþup Uþup Ulil Unuura. Ajugun alemp na baka abot ayuuj kē uko wi bakþupuj uwo manjoonan na iko iñonarēnaan yi bakdoluj.]

Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun

Uṭup ujuni

Luk apiit ṅlibra ṅtëb. Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun na Ulemp wi Banjañan. Luk ate ugrek bnuura. Awo nakuraar. Wi Pawulu ayaan pṭup bañaan banwoon baamme Naşibaṭi Uṭup Ulil Unuura, bukal bagakandërun. Wal mënṭ Luk aandobi me Naşibaṭi. Abaa bi kak kak naritton. Apiit ulibra wi bë aanwin Yetu. Aya ala bañaan bammeeṅ Yetu ahepar baka bnuura jibi iko iṭëpari. Ajej Uṭup Ulil Unuura wi Markuṭ apiitun aşë piit, jibi Maci adolon. Maci kak ajej ulibra wi Markuṭ. Ṭi ulibra wi nul, Luk ajuk iko yi bayuday akuṭ ajuk iko yi banwoon baanfiyaar Naşibaṭi bawoon baammee. Apiit pa bañaan banteen ugrek banwoon baanfëṭ ṭi Palettina. Aṭiiniyaan pntaali pi Yetu ajunna du Adam kadiimanaan kë Yetu awoon nabuuran bañaan bti. Woli ñaan aleyiir ulibra wi Luk aji win unal wi Naşibaṭi adiimanun bañaan biki umundu upokun; bajuuk, bamaakal. Luk aṭiiniyaan kak Uhaaş wi Naşibaṭi na pñehan Naşibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uko unkayi kë Luk apiit ulibra wi (1.1-4)
2. Hum di di Yowan Nabattaar na Yetu babukiin (1.5-2.52)
3. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1-20)
4. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.21-4.13)
5. Yetu aya aṭo du Galilay (4.14-9.50)
6. Yetu apëna Galilay atool pya Yerutalem (9.51-19.27)

7. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi mboş: pwayëş pi bawayşulun na pkeṭul (19.28-23.56)
8. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (24.1-12)
9. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaşarul aşë deenana du baṭi duuṭ (24.13-53).

Ujuni

¹ Bañaan batum, badoonaan na ppiit, kaṭup iko bti inṭëpun ṭi ptoofun. ² Bakakalëşun ya, jibi bammaarun abot awin na këş ki baka du ujuni, baṭupun baka ya. Bukal biki baṭuun pṭup *Uṭup Ulil Unuura. ³ Ukaan kë nşë şal aji, wi nheparun bnuura, aten iko bti jibi iyeenkiiri du ujuni, uyuk maakan nji kak npiitu, nṭupu bnuura jibi iko iṭëpari, iwi Teofil i mmaganun maakan, ⁴ ihilna ime kë iko yi bajukaniin iwo manjoonan.

Uwanjut uṭup Fakariya kë Yowan Nabattaar alun kabuka

⁵ Wal wi *Herod awoon naşih i utaak wi Yuda, naṭejan i Naşibaṭi alon awo da i bajaan bado Fakariya. Awo i pntuk pi baṭejan biki pşini pi Abiya. Aharul awo i pşini pi *Aaron naṭejan, katimul kawo Eliṭabet. ⁶ Bawo bukal batëb bti bañaan batool ṭi kadun ki Naşibaṭi, banjayi bataş uṭup na bgah bi Aju-gun bti bnuura. ⁷ Kë başë wo baambuki, ṭiki Eliṭabet aanhilan pbuk, kë bakak awo bukal batëb bti bañaan bandoon abi ṭaf ṭaf.

⁸ Unuur ulon, Fakariya awo ṭi pdo bṭejan ṭi kadun ki Naşibaṭi, ṭiki pntukul pakaan na pdo ba. ⁹ Baṭejan baji bado kambiiun katen ñaan i Naşibaṭi adaton, kë ul, Fakariya adataniin ṭi baṭejan bti, pneej du *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naşibaṭi, katër mnkulan*. ¹⁰ Pntuk pi bañaan batum kë paşë wo ṭi pñehan Naşibaṭi du bdig, wal wi aktërun mnkulan.

* 1:9 Mnkulan : Manjaan mantër du dko dyimanaan kadëmanaan Naşibaṭi. Mnkulan, manwo pñaak pi bbeekar pankayun.

11 Ƨi dko mēnt̄ kē ašē win *uwanjūt ulon̄ wi Ajugun, kē unat̄ Ƨi umbanj udeenu wi umeēša utēri mnkulan. 12 Fakariya alēnk adiwša, wi awinuŋ wa, 13 kē uwanjūt ušē jaka : « Fakariya, wutan kalēnk! Uko wi iñehanun̄, utiinkana du NašibaƧi : Elitabet aharu, alun̄ kabukaru napoƧ ŋiint̄, luŋi iƧu'a katim ki *Yowan. 14 Alun̄ kaƧiju mnlilan na mntaŋ ; bañaan̄ batum balun̄ kalilandēr kabuka ki nul. 15 Alun̄ kawo ŋaan̄ naweek Ƨi kadun ki Ajugun. Aanwo kalun̄ kadaan nin poot. *Uhaas wi NašibaƧi ujunna pwo Ƨi a du kayiŋ ki anin. 16 Alun̄ kakakan babuk *Itrayel du Ajugun, NašibaƧi i baka. 17 Alun̄ kado kapoš Ƨi kadun ki NašibaƧi, na uhaas na mnhina mi *Eli *NaƧupar NašibaƧi, bapoƧ bakakna batiinkar na bašin baka, banwoon̄ baankƧas NašibaƧi, bakak bawo na ŋšal ŋnuura ji bañaan̄ banwoon̄ batool. Alun̄ kado pntuk pi bañaan̄, pabomandēr bnuura pa Ajugun. »

18 Kē Fakariya ašē ji na Uwanjūt : « Hum di di nji kadolon̄, kadoo kame kē uko waŋ uwo manjooan? DƧafi, kē ahar naan akak awo naweek. » 19 Uwanjūt uteema aji : « Nji dwoon̄ *Gabriyel! Dji kanaƧ Ƨi kadun ki NašibaƧi, kalempara. Ul ayilnuŋ, mbi nƧiini na iwi, nƧupu uƧup ulil wi. 20 Iinfiyaar uko wi nƧupiin̄, kē ušē luŋ kadolana Ƨi wal wi NašibaƧi adatuŋ, ikak keeri namum, kabiis̄ bƧup, te unuur wi iko mēnt̄ yuŋ ik-lun̄jiin̄ kadolana. »

21 Wal mēnt̄, kē bañaan̄ bašē naƧ ayoonk Fakariya ašē la uko unkaan̄ kē ajon maakan hēnk du *dko dyimanaan. 22 Kē wi apēnuŋ, aankak ahil pƧiini na baka. Hēnk di bañaan̄ bameeŋ kē aya ka mnwin du dko dyimanaan meeƧ, Fakariya aƧiiniyaan na baka na iñen Ƨaŋ, kē pdiim paankpēn.

23 Wi abaan̄ ulemp wi awoon̄ i

pdo du *Katoh Kaweek ki NašibaƧi, ašē kak katohul. 24 Uunjoni, kē Elitabet aharul ašē mobana kayiŋ. Amen kayiŋ mēnt̄ te kli kañeen, ašē ji Ƨi ušal : 25 « Kē hēnk di di Ajugun alempun̄ na nji, Ƨi wal wi adatuŋ, abuuranaan mnkow Ƨi kēs ki bañaan̄! »

Uwanjūt uƧup Mariya kabuka ki Yetu

26 Wi kayiŋ ki Elitabet kadolon̄ kli paaj, kē NašibaƧi ašē yil *Gabriyel *Uwanjūt du ubeeka wi *Nataret du utaak wi *Galilay 27 du neegani anwoon̄ aamme ŋiint̄, i ŋiint̄ alon̄ anwoon̄ Yotef, i pšini pi *DayiƧ naših, ajokuŋ. Katim ki neegani aŋ kawo *Mariya. 28 Uwanjūt uneej du katohul ašē ji na a : « Dwulu mboš, iwi i NašibaƧi awulun̄ bnuura bi nul atuman. Ajugun awo na iwi. » 29 Wi Mariya atiinkun̄ uƧup waŋ ašē ŋoŋar maakan, awo Ƨi pšal, aji : « Pwul mboš pi pawo phon̄ ba? » 30 Uwanjūt kē ušē ji na a : « Mariya, wutan kalēnk ; NašibaƧi awulu bnuura bi nul. 31 Hēnk, ilun̄ kawo na kayiŋ, kabuk napoƧ ŋiint̄ ; luŋi iƧu'a katim ki Yetu. 32 Alun̄ kawo naweek. Balun̄ kado kadu'a Abuk NašibaƧi *Andēmuŋ Maakan. NašibaƧi Ajugun, alun̄ kaƧoorana Ƨi pših pi *DayiƧ ateem. 33 Ul akluŋ kaƧijan pšini pi *Yakob bti, te mndani. Pših pi nul paankluŋ kaba. » 34 Kē Mariya ašē ji na uwanjūt : « Hum di di uko mēnt̄ wuŋ ukhylanun̄ kalun̄ kadolana, wi nwoon̄ mēndobi me biint̄? » 35 Uwanjūt uteema aji : « *Uhaas wi NašibaƧi ulun̄ kahela Ƨi iwi, NašibaƧi Andēmuŋ Maakan ašē guru na mnhina mn-week mi nul ji blifi. Ukaan̄ kē napoƧ nayimanaan anklun̄ kabuka akdu'ana Abuk NašibaƧi! 36 Tenan, Elitabet, i nayiƧun̄, andoon̄ awo naƧaf awo kak na kayiŋ ki napoƧ ŋiint̄. Ul i bajakuŋ aanhil pbuk†

awo ti kli paaj, ³⁷ tiki Naşibaţi aam-biişna biişna nin ukoolan. » ³⁸ Ti dko mēnt, kē Mariya aşē teem aji : « Nji, dwo nalempar Ajugun, uko mēnt uwoon jibi ijakuŋ! » Wi wi uwanjut wuŋ uyaan, aduka.

Mariya aya pwin Elitabet ayiŋul

³⁹ Ti ŋnuur mēnt ŋuŋ, kē *Mariya aşē bomandēr ataran pya du ubeeka uloŋ unwoon du inkun du Yuda. ⁴⁰ Aya aban, aneej du uko Fakariya, aşē wul Elitabet mboş. ⁴¹ Ti dko mēnt, wi Elitabet atiinkun pwul mboş pi Mariya, kē napoţ aşē şinţar du kayiŋul meet, kē *Uhaaş wi Naşibaţi uşē tum ti Elitabet, ⁴² wi wi aşaan ado pdiim pweek, aji : « Naşibaţi awulu bnuura apelan baat bti, abot awul napoţ i iwoonaanun ti kayiŋ bnuura bweek! ⁴³ Nji dbaa wo wo in ba, kē anin Ajugun adoo poş aban du nji? ⁴⁴ Wi ntiinkaan tiink pwul mboş pi nu, kē napoţ aşē lilan, aşinţar ti kayiŋ naan meet. ⁴⁵ Ŋaan anfiyaaran aji uko wi Ajugun aţupun uluŋ kadolana anuurandēni! »

Mariya ayeeh mnlilan mi nul

⁴⁶ Kē *Mariya aşē teema aji : « Uhaaş wi naan udēman Ajugun, ⁴⁷ kē uşal wi naan uwo ti mnlilan wi Naşibaţi abuuranaanun, ⁴⁸ tiki aţo aten nji nalemparul nandayanaan. Hēnkun iwuun yi ŋwal bti ido kadu'ēn ŋaaţ nanuurandēnaan, ⁴⁹ tiki Naşibaţi anhiniŋ iko bti, ado pa nji iko inuura iweek maakan : katim ki nul kayimani! ⁵⁰ Mŋaga mi nul manwo ti baŋaan biki iwuun bti bankdēmanulun. ⁵¹ Atar kaŋen adiiman mnhina mi nul agar bandēmanun ikow yi baka. ⁵² Awalan başih ti pşih pi baka,

aşē deen banwalanun ikow yi baka.

⁵³ Awul banwoon ti kanuma iko inuura, atuman aşē dook bayok, kē bakak iŋen ijinţ.

⁵⁴⁻⁵⁵ Aţenk baŋaan biki *Itrayel balemparul, ji kahoŋ ki abiin ado başinun, aleş ti mŋaga mi nul, *Abraham na pntaali pi nul, te mnŋo. »

⁵⁶ Mariya aţo na Elitabet uko ji kli kwajanţ, abaa wuğşa, aţiş katohul.

Kabuka ki Yowan nabattaar

⁵⁷ Wi unuur wi Elitabet awoon i kabuk ubanun, aţij napoţ ŋiinţ. ⁵⁸ Bakiŋul na bayiŋul, batiink kē Naşibaţi ayuuja mnŋaga, aşē wo ti mnlilan na a. ⁵⁹ Unuur uţenk bakren, babi pwalan napoţ *katēmp, kaşē kaţu'a katim ki aşin : Fakariya. ⁶⁰ Kē anin aşē pok, aji : « Naţu'ana katim ki *Yowan » ⁶¹ Kē başē teema aji : « Nin aloŋ ti bayiŋu aanwo wo katim ki Yowan. » ⁶² Kē başē du aşin, ahepara na iŋen katim ki aŋaluŋ baţu abukul. ⁶³ Fakariya ado kē batemana iko ipiiti, aşē piit aji : « Awo katim ki Yowan. » Baŋaan kē başē ŋoŋar bti. ⁶⁴ Ti dko mēnt mntum manhaabşa na a, pndemēnt kē pafēŋsaa, kē aşē jun pţiini, abeeh Naşibaţi. ⁶⁵ Bakiŋul bti balēnk, abot aŋoŋar. Kē iko inţepun yuŋ imeeţana, aniink utaak unwoon du inkun du *Yuda bti. ⁶⁶ Baŋaan bti bahank iko yi batiinkun du ŋhaaş, aşē ji : « we wi napoţ i aklun kawo? » Mnghina mi Ajugun manwo na a na manjoonan.

Fakariya ayeeh mnlilan mi nul

⁶⁷ Kē *Uhaaş wi Naşibaţi uşē bi, aneej atum ti Fakariya aşin napoţ, kē awo ti pţup ji *baţupar Naşibaţi aji : ⁶⁸ « Najoh ŋdēman Ajugun, Naşibaţi i *Itrayel ti ki abi ti nja, pbuuran baŋaan biki nul.

69 Anaŋan pa un, ƚi biki pŋini pi
 *Dayiƚ nalemparul
 Nabuuran i phina pweek,
 70 Jibi abiiŋ aƚup ƚi mntum mi
 baƚuparul bayimanaan ba-
 jon.
 71 Aji ankmbiiŋ, aluŋ kabuuranun
 ƚi baŋooradun,
 aluŋ kapënanun ƚi iñen yi bam-
 pokuŋ un bti.
 72 Hënk, Naŋibaƚi adiiman mnñaga
 mi nul ƚi bateemun
 aŋe leŋ kahon kayimanaan ki
 adoluŋ.
 73 Abi hon *Abraham aŋinun
 amehna,
 74 aji, atehun, kapënan ƚi iñen yi
 baŋooradun,
 abot ado kë n̄hil adëmana na
 mntëŋ,
 75 n̄hilna n̄wo bajint̄ na batool ƚi kës
 ki Naŋibaƚi,
 n̄nuur bti n̄i ubida wi nun.
 76 Kë, iwi, napoƚ i naan, iluŋ
 kadu'ana naƚupar *Andëmuŋ
 Maakan, Naŋibaƚi
 iluŋ kado kapoŋ ƚi kadun ki
 Ajugun, kabomana bgah,
 77 kaƚupna pntaali pi nul, kë aluŋ
 kabuuran baka,
 wi akbiiŋ kapënan baka ƚi
 ipekadu yi baka.
 78 Naŋibaƚi atum na mnñaga, ukaan
 kë
 akluŋ kado kafiiƚun na bjeehi
 banwoonuŋ baƚi,
 bannaamuŋ na bi unuur un-
 knayuŋ,
 79 kajeehanaan banwoon ƚi bdëm
 na ƚi ulimënt̄ wi pkeƚ,
 kaƚiŋun ƚi bgah bi mnjeeh. »
 80 Kë napoƚ, ul, aŋe dëma dëm na
 uleef na uhaaŋ. Awo du dko di
 *pndiiŋ te unuur wi aluŋiiŋ anaƚa,
 abi awinana ƚi bañaan biki Itrayel.

2

Kabuka ki Yetu

¹ Naŋih najeenkal anwoon *Fetar
 Aguttu ado wal mënƚan aji bapiitan

bañaan bti. ² Ppiitan itim paŋ, pan-
 wooŋ pteek, padolana ƚi wal wi
 Kiriniyut awoon nantuŋa i utaak wi
 Firi.

³ Bañaan bti baya ppiitan, andoli
 du ubeeka wi bateem. ⁴ Kë *Yotef ul
 kak anaŋnaana ubeeka wi *Nataret
 ƚi utaak wi *Galilay pya utaak wi
 Yuda, du Betleyem, ubeeka wi
 *Dayiƚ, ƚiki awo i pŋini pi nul. ⁵ Aya
 pa ppiitan da, ul na *Mariya, poonu
 i ajokuŋ, anwoyi na kayiŋ.

⁶ Wi bawoon ƚi Betleyem, kë wal
 wi Mariya awoon i kabuk, kë uŋe
 ban. ⁷ Kë abuk napoƚ n̄iint̄, ba-
 jeenul. Abooƚana na ilaañ, api-
 inƚana ƚi kambëŋan, ƚiki baanƚënkber
 aka dko dpiint̄ du meet̄ di bayaanƚ.

*Uwanjut upën awinana ƚi kadun
 ki bayafan*

(Maci 2.1-15)

⁸ ƚi utaak mënƚ wuŋ, bayafan
 balon baji bafër du n̄teeh kayeŋ
 itani yi baka. ⁹ *Uwanjut ulon wi
 Ajugun upën awinana ƚi kadun ki
 baka, kë mndëm mi Naŋibaƚi manŋe
 jeehan baka, kë balënk maakan.
¹⁰ Kë uwanjut uŋe ji na baka : «
 Nawutan kalënk, dbi pƚupan uƚup
 unklun kaƚij mnlilan mweek ƚi
 bañaan bti : ¹¹ *Nabuuran Bañaan
 abuka ƚi utejan wi n̄ta wi pa an,
 du ubeeka wi *Dayiƚ naŋih : ul
 awoon *Krittu Ajugun. ¹² Kë hënk
 di di nakyaan kayikrënaan napoƚ
 mënƚ : naƚënk babooƚana na ilaañ,
 bapiinƚana ƚi kambëŋan. »

¹³ ƚi dko mënƚ, kë pntuk pweek pi
 n̄wanjut n̄i baƚi paŋe wuŋ, anaakiir
 na uteek, aŋe beeb Naŋibaƚi aji :

¹⁴ « Naŋibaƚi adëm du baƚi duuƚ,
 mnjeeh mi nul manwala ƚi
 mboŋ
 pa bañaan biki aŋaluŋ! »

Bayafan baya Betleyem

¹⁵ Wi n̄wanjut n̄akakuŋ baƚi, aduk
 baka, kë bayafan baŋe ƚëlŋer aji : «
 Nawulën n̄ya te Betleyem, n̄ya n̄win
 uko unwoon, wi Ajugun adoluŋ kë
 n̄mee. »

16 Hënk di di bataranuŋ aya, baţënk Mariya, na Yotef, na napoţ aambaan abuka buka, kè apiinţ ţi kambëjan. 17 Wi bawinuluŋ, aşë kakalëş uko wi *uwanjuţ uţupuŋ baka ţi napoţ mënţ. 18 Bañaan bti bantiinkuŋ bayafan, bañoŋar ţi uko wi baţupuŋ. 19 Kë Mariya, anin Yetu, ahank bnuura iko inţëpuŋ bti ţi kaţëbul, aşë şalnţën ya. 20 Bayafan bawuğş wal mënţ akak, aşë dëman Naşibaţi, abot abeeba ţi iko bti yi batiinkuŋ akuţ awin. Iko mënţ yuŋ iţëp jibi uwanjuţ ujakuŋ na baka.

Bawalan Yetu katëmp

21 Ţi unuur uţënk bakreŋ, wal wi pwala *katëmp pi napoţ ubani. Kë baţu'a katim ki Yetu, jibi *uwanjuţ uţupuŋ Mariya, wi awoon aandobi wo na kayiŋ.

Baţij Yetu aya adiiman du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

22 Nnuur ŋabani ŋi *Yotef na *Mariya bawoon biki kabaañëş bañoŋ jibi *Bgah bi Moyit bajakuŋ. Baţij Yetu du ubeeka wi Yerutalem, kaya kadiimana Ajugun. 23 Bado haŋ ţiki upiit ţi ulibra wi Bgah bi Ajugun, aji : « *Bajeen ñiinţ awo kafah ki Ajugun.* »* 24 Bawo i kado kak bafinjar Ajugun ŋrikaţe ŋtëb, ukaş na waaţ këme ŋbalab ŋtëb ŋanhojuŋ, jibi Bgah bi Ajugun bajakuŋ*.

Fimeyoŋ abeeb Naşibaţi wi aw-inuŋ Yetu

25 Kë ñiinţ alon aşe wo wal mënţ du Yerutalem, anwoon katim ki Fimeyoŋ. Awo ñaan anwoon natool ţi këş ki Naşibaţi abot adëmana bnuura. « Awo wo ţi pyoonk wal wi Naşibaţi akwentuŋ mnkuul mi *Itrayel. » Kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë wo ţi a. 26 Uhaaş wi Naşibaţi ubi ţupa kë aankkeţ, bë aanwin Krittü, i Ajugun ayiluŋ. 27 Uhaaş wi Naşibaţi uţija te du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi. Kë wi bajug

Yetu baţijuluŋ da, pya kado uko wi *Bgah bi Moyit bajakuŋ, 28 Fimeyoŋ ayeenka ţi iñen, abeeb Naşibaţi, aşë ji :

- 29 « Ajugun, kahon ki nu kadolanaa, hënkun ihilan kawutan nalemparu, aya na mnjeeh,
- 30 ţiki dwın na këş ki naan mbuur manwoonuŋ du iwi,
- 31 mi ibomanuŋ ţi këş ki umundu bti.
- 32 Dwın bjeehi bankdoliin imeetana ţi banwoon baanwo *bayuday kabot kawo pdëm pi Itrayel pntaali pi nu. »

Fimeyoŋ aţup uko unklun kabi

33 Aşin Yetu na anin bañoŋari jibi batiinkuŋ Fimeyoŋ kë akţiiniyaan uko wi nul. 34 Kë Fimeyoŋ aşë ñehan Naşibaţi bnuura pa baka, abaa ji na *Mariya anin Yetu : « Tenan, Naşibaţi adatuŋ napoţ i, ul akţijuŋ pjoţ na pnaţa pi bañaan batum ţi *Itrayel. Aluŋ kado kadiiman mnhina mi Naşibaţi, bañaan baluŋ kado kalaţa. 35 Hënk, ŋşal ŋammeniinţ ŋi ŋhaaş ŋi bañaan batum, ŋaluŋ kameetana. Kë iwi Mariya, pjooţan paluŋ kaluŋanu kaţëb ji kakej. »

Aana aţup uko unkmbiin

36 Uka ñaaţ alon *Naţupar Naşibaţi i katim ki Aana, awo abuk Fanuwel, i pşini pi Ater. Adobi wo wo ñaaţ naweek, aniima ŋşubal paaj na ulon 37 aşë duka nayoţ. Aana mënţ aka ŋşubal iñeen bakreŋ na ŋbaakër. Aanji low *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, kaşë bi duka duka ţi plempara, ţi pyiman na pñehan. 38 Aban da wal mënţ aşë wo ţi pbeeb Naşibaţi abot aţiiniyaan uko wi napoţ, bañaan bti bankyoonkuŋ mbuur mi Yerutalem.

Pkak Nataret du utaak wi Galilay

39 Wi *Yotef na *Mariya babaan pdo iko bti jibi Bgah bi Ajugun bajakun, bawugša akak utaa wi *Galilay, du Nataret, ubeeka wi baka. 40 Napoŕ adēm na uforta, na ušal untuŕa, kē bnuura bi Našibaŕi babot awo na a.

Yetu aŕo na bajukan Bgah du Katoh Kaweek ki Našibaŕi

41 Na nšubal, bajug Yetu baji baya *Ufettu wi Mnjeeh du Yerutalem. 42 Kē wal wi Yetu adoluŕ nšubal iñeen na ntēb, kē bašē tija, ji udolade wi baka. 43 Wi ufettu uŕēpuŕ, bawugša akak, kē Yetu napoŕ ašē duka Yerutalem, kē bajugul baamme. 44 Banjuur aji Yetu awo ŕi pntuk pi bañaan bankyaanŕuŕ na baka, bapoš ado unuur upēb abaa naŕa pla'a, ahepar na bayit baka, na biki bameeruŕ. 45 Wi bawooŕ baan-wina, ašē wugša pla'a te Yerutalem. 46 ŕi unuur uwajanŕen, baŕenka du *Katoh Kaweek ki Našibaŕi, kē aŕo ŕi ptoof pi *bajukan Bgah bi Moyit, atiink baka, abot ahepar baka iko ilonŕ. 47 Bañaanŕ bti banktiinkuluŕ bañoŕar ŕi mntit mi nul, na jibi akteemuŕ bajukan baweek. 48 Wi bajugul bawinuluŕ, bakak aňoŕar maakan. Kē anin ašē ji na a : « Abuk naan, ibaa dolun du we hēnk ba? Tenan! Nji na šaaš ŕhaajala maakan awo ŕi pla'u. »

49 Kē Yetu ašē teem aji : « We ukaanŕ kē nakla'ēn ba? Naamme kē dwo i kawo ŕi katoh ki Paapa i? »

50 Kē bajugul bašē paam uŕup mēnt.

Yetu atiink bajugul

51 Wi wi Yetu ašaan awugša akak *Nataret na bajugul, aji tiink baka. Kē anin ahank ŕi kaŕēb ki nul iko bti yi atiinkuŕ abot awin. 52 Yetu kē ašē dēm, na ušal, na uleef. Kē Našibaŕi na bañaanŕ bti babot alilandēra.

* 3:1 Naših najeenkal awo naših i Rom na i ŕtaak ŕi baromeŕ batehuŕ. Aji ŕu nantuŕa ŕi utaaŕ undoli wi batehuŕ. ✱ 3:6 Itayi 40.3-5.

3

*Našibaŕi ayil Yowan Nabattaar
(Maci 3.1-6; Markut 1.2-6; nate-
nan ŕi Yowan 1.19-23)*

1 Uwo ŕi wal wi Tiber *Tetar awoonŕ ŕi ušubal uŕēnk nšubal iñeen na kañeen wi awoonŕ naših najeenkal*, kē Pont*Pilat awo nantuŕa i utaaŕ wi Yuda, kē *Herod awo nantuŕa i utaaŕ wi *Galilay, Filip naweek Herod kē awo nantuŕa i ŕtaak ŕi Iture na Trakontid, kē Litaniyaŕ awo nantuŕa i utaaŕ wi Abilen, 2 ŕi wal wi Anaŕ na Kayif bawooŕ *baŕeŕan baweek biki Našibaŕi. ŕi ušubal mēnt *Yowan abuk Fakariya awo du *pndiiš, kē Našibaŕi ašē ŕiini na a, awula uŕup wi nul. 3 Wi wi ašaan ajuŕ pñaay ŕi utaaŕ bti unñoguŕ bdēk bi Yordan, aji na bañaanŕ : « Nawutan pjušan, naŕelēš ŕbida, nado *batitmu, Našibaŕi ašē pēnanan ipekadu. » 4 Kē hēnk di uko wi *Itayi *Naŕupar Našibaŕi apiituŕ ŕi Ulibra wi Našibaŕi udolaniin, apiit aji : « Pdiim ploŕ pahuuran du pndiiš aji

*“Nabomaan bgah bi Ajugun akluŕ
kaŕēpna,*

nadolana ilēl itool!

5 *Injiir iluŕ kafukana,
inkuŕ iweek na impoŕi ifom
kaliŕran na igah.*

Igah inŕotuŕ ikak itool.

Igah inšēkrētiin ikak idaan.

6 *Hēnk, bañaanŕ bti baluŕ kawin jibi
Našibaŕi abuuranuŕ un.» ✱*

*Uko wi pdo, kawutna pjušan
(Maci 3.7-10)*

7 *Yowan aji ji na pntuk pweek pi bañaanŕ panjaanŕ pabi ŕi a pyeenk *batitmu : « An, nawo pntuni pi ŕnfunan! In ahoopaŕanaŕ aji naŕi udeeb wi Našibaŕi unkmbiinŕ ba? 8 Nadolan keeri iko inkyuujuŕ kē nawut pjušan abot aŕelēš ŕbida ; nawutan kašal kaji : “Nwo biki pšini

pi Abraham!” Džupan : Našibați ahilan kakakan mñlaak mi babuk *Abraham. ⁹ Ptibi padobi bėkan bėkan ři mnko uťeeh, bko banwoon baankbuk mnko mnuura bafal kafel du bdoo. »

¹⁰ Pntuk pi bańaan pahepara aji : « Kė řbaa do do hum ba? » ¹¹ Kė ateem baka aji : « Ankaan imiřa iteb, apėnan kaloń kaťen anwaanun. Ankaan uko ude, afaařir na anwaanun ! » ¹² *Bakobraar daařa baloń babi kak pdolan batitmu, aře hepara aji : « Najukan, we wi řwoon kado? » ¹³ Kė aji na baka : « Nakhepar kapelan wi baťu'anań pyeenk. » ¹⁴ Bangoli bahepara kak, aji : « Kė un, we wi řwoon kado? » Kė ateem baka aji : « Nawutan kateh nin řnaan aloń itaka na uyoh, kėme ři řřilan, nalińan ři baluk bi nan. »

Yowan aťiiniyaan řnaan anklun kabi

(Maci 3.11-12; Maci 1.7-8; nate-
nan ři Yowan 1.24-28)

¹⁵ Jibi bańaan bti bakyoonkun uko unwoon wi pbi aře řal aji : « Wom *Yowan awoon *Krittu? » ¹⁶ Kė Yowan aře řiini na baka bti aji : « Nji, dji kabattaaran na meel. Kė, anřaan alun kabi aře dēm apelēn maakan, mēndoo řoom řoom kańup přēnēřa iřapaat. Ul aklun kabattaaran na *Uhaař wi Nařibați na bdoo. ¹⁷ Awo na ka-jeť ři ińen, aweey kapaťeř ptiiń na plėfar. Aya katoor ptiiń ři pnkuti, kaře kafel plėfar du bdoo banwoon baankjēmřa. » ¹⁸ Yowan akak ajukan pntuk pi bańaan iko itum, ameeťanaan baka *Uťup Ulil Unuura.

*Bawat Yowan Nabattaa ukal-
abuř*

¹⁹ *Herod nantunja ajej Herodiyana řnaat i naweekul akak ado iko iwuťaan itum iloń kak, ukań kė *Yowan ańoman na a. ²⁰ Kė Herod, abaa beeh beeh ado kak buťaan bloń: Awat Yowan ukalabuř!

Batitmu bi Yetu

(Maci 3.13-17; Markut 1.9-11)

²¹ Wi bańaan bti bakdolanun *batitmu, Yetu kak ado batitmu. Wi awoon ři pńehan Nařibați, kė baťi baře haabėřa. ²² Wi wi *Uhaař wi Nařibați uřaan awala ři a, awo wo ji ubalab ufaatal. Kė pdiim ploń paře penna baťi, aji : « Iwi, iwoon Abuk naan, dńalu maakan, dmaganu. »

Přini pi Yetu

(Maci 1.1-17)

²³ Yetu aka uko ji řřubal ińeen řwajant wi ajunun pjukan bańaan. ři uřal wi bańaan bti, Yetu awo abuk Yotef, i Heli, ²⁴ i Mattat, i Lewi, i Melki, i Yanayi, i Yotef, ²⁵ i Matatiya, i Amot, i Nahum, i Hetli, i Nagayi, ²⁶ i Maat, i Matatiya, i Temeyin, i Yotek, i Yoda, ²⁷ i Yowan, i Reta, i Ferubabel, i Falatiyel, i Neri, ²⁸ i Melki, i Adi, i Koťam, i Elmadam, i Er, ²⁹ i Yetu, i Eliyeter, i Yorim, i Mattat, i Lewi, ³⁰ i Fimeyoń, i Yuda, i Yotef, i Yonam, i Eliyakim, ³¹ i Meleya, i Mena, i Matata, i Natan, i Dayiť, ³² i Yete, i Yobed, i Boot, i Fala, i Naaton, ³³ i Aminadab, i Admin, i Arni, i Hetrom, i Peret, i Yuda, ³⁴ i Yakob, i Itaak, i Abraham, i Terah, i Nahor, ³⁵ i Ferug, i Ragawu, i Falek, i Eber, i Fala, ³⁶ i Kayinam, i Arfaktad, i Fem, i Nowe, i Lamek, ³⁷ i Metutela, i Henok, i Yaret, i Malalalel, i Kayinam, ³⁸ i Enot, i Feť, i Adam, i Nařibați.

4

*Untaayi Uweek udo na pguur Yetu
du pndiiř*

(Maci 4.1-11; Markut 1.12-13)

¹ Wi Yetu antumun na *Uhaař wi Nařibați awoonun bdėk bi Yordan, kė Uhaař wi Nařibați uře řnooťa du *pndiiř. ² ři řnuur ińeen řbaakėr ři adolon da, Untaayi Uweek udo na pguura ado buťaan. řnuur mēńť bti aande, ukań kė ubon ukde'a wi řaťepun. ³ Kė Untaayi Uweek uře ji

na a : « Woli iwo Abuk Naşibaţi, kji na plaak pi pakak kapoom. »

⁴ Kê Yetu aşë teem wa aji : « Upiitana aji : “Mênţ uko ude ţań umêbanuń ubida wi ńaań.”[✱] »

⁵ Untaayi kē ukak apayana bko duuţ aşë diimana byaaş bloolan ņtaak bti ņi umundu, ⁶ aşë jaka : « Dwulu pşih na pyok pi ņtaak ņi bti, ņiki bawulēn wań mēńtan, kē nħinan kaţen ya ńaań i nńaluń. ⁷ Woli ińup ņi kadun naan, adēmanaan, kka iko mēńţ yi bti. » ⁸ Kê Yetu akak ateema aji : « Upiitana aji : “Ajugun, Naşibaţi i nu ţań i iwoon kadēman, kē ul ţań i iwoon kado kalempar.”[✱] »

⁹ Kê Untaayi Uweek ukak ańooţa Yerutalem, apayana ņi bţuk bi *Katoħ Kaweek ki Naşibaţi duuţ, aşë ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaţi, klut kajot. ¹⁰ Kê hēnk di di upiitun ņi Ulibra wi Naşibaţi aji : “Aluń kado ņwanjut ņi nul ņado kayeńu.” ¹¹ Ukak apiitana aji : “Naluń kajeju jej, kaţi ihubta ņi plaak ploń.”[✱] »

¹² Kê Yetu aşë teem wa aji : « Upiitana aji : “Inwo kado katen me Ajugun, Naşibaţi i nu ahinan pdo uko wi ajakuń.”[✱] »

¹³ Wi Untaayi Uweek udoluń iko bti pa pguur Yetu ado buţaan, ulowa, adun awuta.

*Yetu akak du utaaκ wi Galilay
(Maci 4.12-17; Markut 1.14-15;
natenan ņi Yowan 4.1-3,43-46)*

¹⁴ Mnħina mi *Uhaaş wi Naşibaţi manţon Yetu, akakana *Galilay. Katim ki nul kameetana ņi utaaκ bti. ¹⁵ Aji jukan ņi *itoh ińehanaani yi baka, kē bańaań bti bamagana.

¹⁶ Yetu aya *Nataret di akuşnaaniń, aya aneej du *katoħ kańehanaani ki bayuday ņi *unuur wi pnoorfēn, jibi ajonun kado. Anaţa aya pleyiir Ulibra wi Uţup wi Naşibaţi, ¹⁷ kē başë leyiir kafah ki *Itayi *Naţupar Naşibaţi apiitun.

Wi ahaabşun wa, aşë win dko di bapiitun aji :

¹⁸ « Uhaaş wi Ajugun uwo ņi ņji adatēn aji nţup bajuuk *Uţup Ulil Unuura.

Ayilēn ņji na bakalabuş baluń kawuńtan baka
ńji na bakuul baluń kawin,
mbuuran bambiinkniń biki ba-
knooranuń.

¹⁹ Ayilēn kak nţup uşubal wi Ajugun akdiimanuń bnuura bi nul.[✱]

²⁰ Yetu adēt ulibra wal mēńţ, awul wa nalemp i katoħ kańehanaani, aşë ņo. Bańaań bti ņi katoħ kańehanaani kē başë jabana kēş. ²¹ Kê aşë ņiini na baka aji : « Nţa di, uţup wi ukak manjoonan ņi an nanktiinknuń. »

²² Banktiinkuluń bti bamaţa, abot ańonar ņi nţup ņnuura ņi aktupun baka. Wi wi başaań aji : « I mēńtan, aanwo abuk *Yotef i? »

²³ Kê Yetu aşë teem aji : « Dme bnuura kē naleşanaan uhoń unjakuń aji : “Iwi nakuraar, duni ijeban uleefu” kakuţ kajakēn : “Baţupun uko wi idoluń du ubeeka wi Kapernawum. Kaki ido hań ņi ubeeka wi nu!” » ²⁴ Yetu abot aji na baka : « Dţupan na manjoonan : Nin alon ņi baţupar Naşibaţi aambaan katiinkana bnuura du mboş mi kabuka ki tul. ²⁵ Manjoonan mii mi, dţupan wa : Baat bayoţ batum babi wo du *Itrayel ņi wal wi *Eli, wi uşubal udoon ņşubal ņwanjanţ na kli paaj wi uwoon uunşubi, kē ubon uweek ukak awo ņi utaaκ bti. ²⁶ Kê Naşibaţi aşë wo aanyil Eli du ńaaţ alon ņi baka, abaa ţep ţep ayila du ńaaţ nayoţ alon anfēţun du ubeeka wi Farepta du utaaκ wi Fidoń.[✱] ²⁷ Bamaak bdoo bakak atum ņi Itrayel ņi wal wi Elite Naţupar Naşibaţi. Kē aşë wo aanjeban nin alon ņi baka. Naaman i utaaκ wi Firi i i aţepun ţep ajeban.[✱] »

✱ 4:4 Pleşan 8.3. ✱ 4:8 Pleşan 6.13. ✱ 4:11 Kańaaκ 91.11-12. ✱ 4:12 Pleşan 6.16. ✱ 4:19 Itayi 61.1-2. ✱ 4:26 1 Başih 17.8-16. ✱ 4:27 2 Başih 5.1-14.

28 Wi bañaan banwoon ti katoh kañehanaani ki bayuday batiinkun uko wi atupun ašë deebať bti. 29 Banaťa apul pulan Yetu, apėnan bdig bi ubeeka, aňooťa te du pnkun duuť, pi baniwuň ubeeka wi baka, kahilna kawuuka du uťeeh. 30 Kė ašë řep ti ptoof pi baka, aya na bgahul.

Yetu ajeban řiinť i unťaayi uneejun (Markut 1.21-28)

31 Yetu aya wal mėnt Kaper-nawum, ubeeka ulon wi uťaak wi *Galilay, ti *unuur wi pnoorfėn wi bayuday, awo ti pjukan bañaan. 32 Banktiinkulun baňonar maakan ti pjukan pi nul, řiki nťup ři nul řawo na mnhina.

33 Kė řiinť alon i unťaayi uneejun, ašë wo ti *katoh kañehanaani ki bayuday. Awo ti phuuran aji : 34 « Ay, iwi Yetu i *Nataret we wi řkaaruň ba? Ibi bi ptokun i? Dme řaan i iwoon: Iwo řaan nayi-manaan i Našibaťi ayilun. »

35 Kė Yetu ašë lėbar na wa, aji : « Yompaan mntum, pėnan ti řaan! » Kė unťaayi ušë wat řiinť ti kadun ki bañaan bti, ašë pėn ti a, uundola nin buťaan blon. 36 Wal mėnt bañaan kė bašë řonar fuť, aťupar aji : « Uťup wi uwo uhon? Aji řiini na nťaayi kado pdiim na mnhina ji naših, kė řaji řapėn! »

37 Kė uko wi Yetu ušë meetana meetana pya ti řfėť řanřogun da bti.

Yetu ajeban bamaakal batum (Maci 8.14-17; Markut 1.29-34)

38 Wi Yetu apėnuň du *katoh kañehanaani ki bayuday, aya aneej du uko Fimon. Anin ahar Fimon amaak wal mėnt, kė uleef uyik na a maakan, kė bašë řėhan Yetu ado uko ulon pa a. 39 Kė ašë juť ti řnaat un, alėbar na pmaak, kė papėn ti a. ři dko mėnt kė ayootan Fimon abi naťa naťa ajun pwul baka iko ide.

40 Wi utaakal ubanuň, bañaan bti bankaň bamaakal banwoon na mmaak mntum kė baťij baka du

Yetu. Aji paf kañen ti andoli, abi jeb jeb. 41 Nťaayi kė řakak apėn ti bañaan batum, ašë huuran aji : « Iwo Abuk Našibaťi! » Kė Yetu ašë bėg řa, aandinan řa řaťup, řiki řame kė ul awoon *Krittu.

Yetu aya řup Uťup Ulil Unuura du uťaak wi Yuda (Maci 4.23; Markut 1.35-39)

42 Wi unuur ujintan jint, kė Yetu ašë pėn, aya du dko dangagun. Bañaan batum kė bašë wo ti praba. Wi bawinulun, baňal pmėbana, awut kaya kaduk baka.

43 Kė ašë ji na baka : « Dkak awo i kaťup *Uťup Ulil Unuura ti uko wi *Přih pi Našibaťi du řbeeka řundu, waň ukaň kė Našibaťi ayilėn. »

44 Hėnk di ašaň aji řup Uťup Ulil Unuura ti *itoh iñehanaani ti uťaak wi Yuda.

5

Baťaš Yetu bateek (Maci 4.18-22; Markut 1.16-20; natenan ti Yowan 1.35-51; 21.1-11)

1 Unuur ulon wi Yetu anaťun ti kabaň ki *bdėk bi Genetaret, kė bañaan bašë fooya atum, ptiinkna Uťup wi Našibaťi. 2 Wi wi ašaň awin iťeem itėb ti kabaň ki bdėk. Batuh bawala ti ya, awo ti pwent iridiya yi baka. 3 Blon ti iťeem mėnt bawo bi řiinť alon i bajaň bado Fimon. Yetu apaya ti ba, ašë ji na a aťu kalow pkay, ašë řo ti bťeem ajun pjukan pntuk pi bañaan.

4 Wi aťiiniň aba, ašë ji na Fimon: « Johariin du dko di bdėk badiilnuň, našë nafėl iridiya natuh. »

5 Kė Fimon ašë teema aji : « Naweeek, řtuh utejan bti, řėmmob mob nin uťėb, kė wi išaň ajakėn ndo wa, dfėl iridiya. »

6 Bafėl iridiya, amob řťėb řantumuň ptum paň, kė iridiya idoo kak i kamar. 7 Wi wi baduň batuh batėnt baka banwoon ti bťeem btėbantėn na iñen, babi pťėnk baka. Bukun babi aťėnk baka, kė batuman

iṭeem itëb kē ido kak yi kajiir. ⁸ Wi Fimoŋ andu'aniin Piyeer awinun uko mēnt, ajot ṭi ihoṭ yi Yetu aji na a : « Ajugun, lowaan ṭiki dwo űaan nado buṭaan. »

⁹ Aṭiini har ṭiki alēnk adiwša ul na batēntul, ṭi btuh bi batuhun bi. ¹⁰ *Yakob na *Yowan babak Febede banjaan balemp na Fimoŋ bakak alēnk maakan kak. Kē Yetu ašē ji na Fimoŋ: « Wutan kalēnk, hēnkun bañaan biki ikkakuŋ katuh. »

¹¹ Wi bakakanaaruŋ kakan iṭeem du pkay, ašē bi duk duk iko mēnt bti, aṭaš Yetu.

Yetu ajeban namaak bdo
(Maci 8.1-4; Markut 1.40-45)

¹² Unuur ulon wi Yetu awoon ṭi ubeeka ulon, kē űiint alon ammaakuŋ bdo ašē wo da. Wi awinun Yetu, ašē jot ṭi ihoṭul afēt kaara ṭi mboš añehana aji : « Ajugun, woli injali, ihinan kakakanaan njint* . »

¹³ Yetu atar kañen abana, ašē ji : « Aa, dñali, kakan ijint. »

Ṭi dko mēnt, kē pmaak pi bdo pabi pēn pēn ṭi a. ¹⁴ Kē ašē ji na a awut kaṭup nin alon uko unṭepun. Ašē jaka aji : « Duni iya iwinana du naṭeŋan Našibaṭi ibot ifiŋar Ajugun uko wi *Moyit aṭuun pdo pa bañow bi nu kadiimanaan bañaan bti kē ijebi. »

¹⁵ Kē katim ki Yetu kašē meetana meetana pya. Bañaan batum kē bakbi ptiinka kakuṭ kajeb ṭi mmaak mi baka. ¹⁶ Kē ul, ašē ji ya du dko dgaag kañehan Našibaṭi.

Yetu ajeban űiint anṭakmuŋ
(Maci 9.1-8; Markut 2.1-12)

¹⁷ Yetu awo unuur ulon ṭi pjukan, kē *bafaritay balon na *bajukan Bgah bašē wo ṭi bankntiinkuluŋ. Bawoona nṭēt bti nṭi *Galilay na Yuda, na Yeruṭalem. Kē mnhina mi Ajugun manšē winana ṭi pjeban pi akjebanun bañaan. ¹⁸ Wi wi biint balon bantiji űiint alon anṭakmuŋ ṭi

kajiin bawujun. Bado na pneejana kabēkan ṭi kadun ki Yetu, ¹⁹ ašē wo baanhilani ṭiki bañaan batumi. Wi wi bašaan apaya du btuk bi katoh ado bhēr ṭi ušan ahilna awalan űiint anṭakmuŋ na kajiin ṭi ptoof pi bañaan, ṭi kadun ki Yetu. ²⁰ Wi Yetu awinun pfiyaar pi biint bukuŋ bafiyaaruli, ašē ji : « űiintu, ipekadu yi nu ipēni. »

²¹ Kē Bajukan Bgah balon na bafaritay bašē šal aji : « űiint ankkaruŋ Našibaṭi i awo ahon ba? In ahilanun kapēnan űaan ipekadu bē mēnt Našibaṭi a ṭañ? »

²² Kē Yetu ammeen nṣal nṭi baka, ašē ji na baka : « we ukaan kē nṣal nṭan nṭawo ṭi an ba? ²³ We uyojnuŋ ba : pji na űaan: “Ipekadu yi nu ipēni” kēme “Naṭiin ipoš”? ²⁴ Natenan, nabaan ame kē *Abuk űiint aka mnhina mi ppēnan ipekadu ṭi mboš. »

Wi wi ašaan aji na űiint naṭakmaan : « Djaku : Naṭiin, ijej kajiin ki nu, iṭiṣ katohu! »

²⁵ Ṭi dko mēnt, kē űiint anaṭa ṭi kadun ki bañaan, ajej kajiin ki apiintnuŋ aṭiṣ katohul ašē beeb Našibaṭi.

²⁶ Bammaaruŋ iko mēnt bañonar fuṭ. Bawo ṭi pbeeb Našibaṭi akuṭ awo na palēnk ašē ji : « Nwin nṭa iko iñonarēnaan. »

Yetu adu Lewi pa awo naṭašarul
(Maci 9.9-13; Markut 2.13-17)

²⁷ Wi uko waŋ uṭepun, kē Yetu apēn, ašē win űiint alon *nako-braar daaša. Katim ki űiint mēnt kawo Lewi. Aṭo du dko di aklempnuŋ, kē Yetu ašē ji na a : « Ṭašaan! » ²⁸ kē űiint anaṭa aduk iko bti, aṭaš Yetu.

²⁹ Wi wi ašaan adu Yetu pyoban du katohul ašē do ufettu uweek pa a. Bañaan batum bawo ṭi pde na baka : bakobraar daaša, na bañaan balon kak. ³⁰ *Bafaritay na

* 5:12 Ṭi bgah bi bayuday, namaak bdo aṭop ṭi kadun ki Našibaṭi.

*bajukan Bgah biki baka kē bašë noman uko mēntan, aji na bařaşar Yetu : « Naji nade kabot kadaan na bakobraar daařa na bado buřaan. We ukaaŋ ba? » ³¹ Kē Yetu ašë teem baka aji : « Mēnt bařaan banwoon bajeb banumiin nakuraar, bamaakal banumi'uluŋ. ³² Mēmbi bi pdu bařaan banřaluŋ aji bawo baťool, dbi bi pdu bandinanuŋ aji bawo bado buřaan, bahilna bawut ppuban, bařelēř nřbida. »

Yetu ařiiniyaan pyiman

(Maci 9.14-17; Maci 2.18-22)

³³ *Bafaritay kē bašë ji na Yetu : « Bařaşar *Yowan Nabattaar baji bayiman kabot kařehan Nařibaťi, kē biki nun baji bado haŋ. Biki nu kē bašë ji bawo ři kande, na udaan! » ³⁴ Kē Yetu ašë teem baka aji : « ři unuur wi bniim, řiaan ahilan kado bayaant bambiaiŋ bniim bayiman wal wi naniim ahumuŋ da i? ³⁵ Kē wal ušë bi, wi naniim akjejaniin. Baluŋ kayiman ři nnuur mēnt. »

³⁶ Yetu akak ahoŋ na baka aji : « Ńaan aanji kib kamiřa kahalū kabamna kamiřa kaťaf, woli řiaan ado haŋ kamiřa kahalū kaji katoka, kē dko dambamnuŋ daanji daya na kaťaf! ³⁷ Nin řiaan alon aanji řu poot phalu ři nřbuuli nřťaf. Poot phalu puŋ pafom nřbuuli, poot patula ři mboř, nřbuuli nřatoka. ³⁸ Kē řiaan ašë wo kaťu poot phalu ři nřbuuli nřhalu. ³⁹ Nin řiaan alon andaanuŋ poot pťaf aanji nřal phalu. Baji baji : "Pťaf paliluŋ apel."† »

6

Yetu na unuur wi pnoorfën

(Maci 12.1-8; Markut 2.23-28)

¹ ři unuur ulon wi pnoorfën wi bayuday, Yetu awo ři pmuur nřteeh nři nřdeey, kē bařaşarul bašë wuur nřa afoňel ři iřen, adoh. ² *Bafaritay balon kē bašë ji na baka : « we

ukaan kē nakdo uko wi Bgah baneenanuŋ pdo ři *unuur wi pnoorfën ba? » ³ Kē Yetu ašë teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiť abiiŋ ado i, wi ubon ukde'uluŋ ul na batēntul? ⁴ Aya aneej du katoh ki Nařibaťi* ajeř ipoom yi badoluŋ pa břenjan bi Nařibaťi ade akuť awul batēntul kē badee. Ipoom yi bařenjan řaň bakaan na pde. » ⁵ Wi wi Yetu ařaan aji na baka : «*Abuk Ńiint awoon Ajug unuur wi pnoorfën. »

(Maci 12.9-14; Markut 3.1-6)

⁶ ři unuur ulon kak wi pnoorfën wi bayuday, kē Yetu ašë ya du *katoh kařehanaani ajukan. Kē řiint alon ašë wo da anťakmi ři kařen kadeenu. ⁷ *Bajukan Bgah na *bafaritay balon kē bašë la uko utapar Yetu, ašë tena bnuura, kame me ajeban ři *unuur wi pnoorfën. ⁸ Kē Yetu ašë me nřsal nři baka. Aji na řiint anťakmuŋ : « Nařiin ibi ři kadun ki bařaan. » Kē řiint anaťa abi anať da.

⁹ Kē Yetu ašë ji na baka : « Dheparan, we wi Bgah badinanuŋ řiaan ado ři unuur wi pnoorfën ba? Bnuura kēme buřaan? Pbuuran řiaan kēme ptoka? » ¹⁰ Wi wi ařaan aten baka bti afooyan ašë ji na řiint : « Taran kařen. » Kē ado haŋ, kē kařen kabi jeb jeb. ¹¹ Kē bašë deebať maakan alaťar katen uko wi bahiini kado Yetu.

Yetu adat banjaňan iřen na batëb

(Maci 5.1; 10.1-4; Markut 2.23-28)

¹² Yetu aya ři nnuur mēntan pňehan Nařibaťi du pnkuŋ, afër ři pňehan.

¹³ Wi unuur ujintuŋ, kē ašë du bařaşarul. Adat ři baka bařaan iřen na batëb, aťu katim ki *banjaňan. ¹⁴ Bawoon : Fimoŋ i aťuun katim ki Piyeer, Andre aťa Fimoŋ, *Yakob, *Yowan, Filip, Bartelemi,

† 5:39 Poot pi baktřiiniyaanuŋ ři paji woli paťafi paba lil lil maakan. * 6:4 ři wal wi Dayiť, kaloona kajaan kadiiman kē Nařibaťi awo da. Kul ki ki bajaan bado katoh ki Nařibaťi.

15 Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Timonj andu'aniinj Nagutar utaak,
16 *Yudat i Yakob, na Yudat Itkariyot ambiinj adek Yetu kafetj.

*Pntuk pi bañaan pabi ti Yetu
(Maci 4.24-25; Markut 3.7-11)*

17 Wi wi Yetu añaan awala na baka, ašë nať ti dko dbad. Baťaşarul baťum, aťu na pntuk pi bañaan banwoonuj nřetj bti nj *Yuda, na Yerutalem, na nbeeka nj Tir na Fidoj njanwoonj ti kabanj ki bdëk. 18 Babi ptiinka kabot kajej mmaak mi baka. Biki nřantaayi nřakyewlënuj kak bajebi. 19 Kë bañaan bti bašë do na pban Yetu, řiki mnhina mlonj mampëna ti a, ajeban bañaan bti.

Bannuurandënuj na banwuťanuť

(Maci 5.1-12)

- 20 Kë Yetu ašë kat këš aten baťaşarul ašë ji :
« Nanuurandëni an nanwaanuj, řiki *Přih pi Nařibaťi pawo pi nan.
21 Nanuurandëni an nanwoonj na ubon hënkuj, naluť kade kayok.
Nanuurandëni, an nanwoonj ti nřwooni hënkuj, naluť kado kaji.
22 Nanuurandëni, woli bañaan bařooran, adookan, akaran, atok katim ki nan aji nafëpaa řiki nafiyaar *Abuk Ńiintj.
23 Nalilaan unuur mëntj, nawo ti mntať, baluk bi nan baluj kadëm du baťi. Kë hënk di di bateem baka babiinj ado na *baťupar Nařibaťi.
24 Kë an bayok našë wuťan, nadobi yeenk baluk bi nan!
25 Nawuťani, an nanyokuj hënkuj, naluť kawo na ubon.
Nawuťani, an nankjiinj hënkuj, naluť kawo na puum kabot kawooni.
26 Nawuťani, woli bañaan bti baťup bnuura ti an!

Kë hënk di di bateem baka babiinj ado na bataaki banjakuť aji bawo baťupar Nařibaťi. »

*Pnjal bařooradul
(Maci 5.39-47)*

27 « Kë nšë řupan, an nankntinknuť: Naňalan bařooradan, nado kado bampokananj bnuura. 28 Naňehandëran bankfëpananj Nařibaťi awul baka bnuura, naňehaan Nařibaťi pa bankřupuj buťaan ři an. 29 Woli ñaan akobu ři kajeem kalonj, kdek kak kundu. Woli ñaan atehu bayeti, wutana ajej kak kamiša. 30 Woli ñaan aňehanu, řenana, woli ajej uko wi nu, wutan kahepara wa. 31 Uko wi naňaluť bañaan badolan, nadoon wa kak pa baka.

32 « Woli naňal banňalananj řaň, ubeeb uhoť wi wi nakaanj ba? Bado buťaan badoo ji banňal banňaluť baka. 33 Woli nado bnuura bankdolananj bnuura řaň, ubeeb uhoť wi wi nakaanj ba? Bado buťaan badoo ji bado haň. 34 Woli naťeetan banhılanuj kalukan, ubeeb uhoť wi wi nakyoonkuť ba? Bado buťaan badoo ji baťeetan kak batëntj baka, kayoonk baluk banliňuj na wi baťeetanuj. 35 Kë našë wo i kaťep řëp kaňal bařooradan, nadoon kado bnuura, kaťeetan, kawut kahať balukan. Naluť kayeenk baluk bweek, kašë kawo babuk Nařibaťi *Andëmuť Maakan. Ul, annuuriinj na banwoonj baanji babeeba, na banňotuj. »

*Nadoon kaťen batëntan
(Maci 7.1-5)*

36 « Nadoon kaňaga maakan, jibi Ařinan ajaanj ñađi'an maakan. 37 Nawutan katen buťaan bi batëntan, bašë baluj bawut pten bi nan. Nawutan kaji atëntan aduknaanaa, bašë bawo baankluť kaji naduknaanaa. Namiiran batëntan, bašë baluj bamiiran.

38 Naŕenan, bašë baluŕ baŕenan. Baluŕ kawulan untumuŕ adoo apel umbootu wi nan, ndeey naluŕ katum kadoo katula, baluŕ kaniiban na kaniibi ki najaan naniibna! »

39 Yetu akak ahoñ na baka aji : « Hum di di nakuul ahinanuŕ kaŕoŕ nakuul atëntul ba? A-a, baya kajot bukal batëb bti ŕi bhër. 40 Nin najuk aloŕ aanhinan kapel najukan i nul, kë najuk anjukuŕ ame, ašë luŕ kawo ji najukan i nul.

41 « Iba ya we ppënan katëmal kanwoon ŕi pkëš pi atëntu, ašë duk pmul panwoon ŕi pi nu? We ukaan ba? 42 Hum di di ihinanuŕ kaji na atëntu, “ayiŕ naan, biin mpënanu katëmal ŕi pkëš,” ašë wo iinwin pmul panwoon ŕi pi nu? Iwi nataaki, duni ipënan pmul panwoon ŕi pkëš pi nu! Woli ipënan pa kbaa hil kawin bnuura, kapënan katëmal kanwoon ŕi pkëš pi atëntul »

*Bko na mbuk mi ba
(Maci 7.16-20)*

43 « Bko bjeb baanhil kabuk mko mnwuŕaan, kë bko bmaakal baanhil pbuk mko mnuura. 44 Baji bayikrënaan bko ŕi mko mi ba. Ñaan aanhinan kamar pjaak ŕi byuw, kë ñaan aanhil kak kamar mbut ŕi bŕëmpël. » 45 Ñaan anwoon nanuura, aji jejna bnuura mënt du kaŕëbul, kantumi na iko inuura, anwuŕuŕ aji jejna buŕaan bi nul du kaŕëbul, kantumi na iko iwuŕaan. Aa, uko untumuŕ ŕi kaŕëb ki ñaan, ujaan upëna ŕuŕ mntumul.

*Itoh itëb
(Maci 7.24-27)*

46 « Naji nadu'ën kaji “Ajugun, Ajugun,” kašë wo naanji nado uko wi njakuŕ. We ukaan ba? 47 Woli ñaan abi ŕi nji, atiink uŕup wi naan, aŕaš wa, ddiimanan jibi anaamuŕ; 48 Anaam ji ñaan anniwuŕ katoh. Ajip adiilën, ašë paf katoh ŕi mn-laak. Woli ušubal uweek ubii, kë meel mampaari, maanji mahilan

ka pšint, ŕiki, katoh kaniw bnuura aliint. 49 Kë anšaan atiink uŕup wi naan ašë wo aandi pdo uko wi njakuŕ, anaam na ñaan anniwuŕ katoh ŕi mboš ašë wo aanjip adilan. Woli meel mampaari, katoh kajot ŕi dko mënt, katoka bti. »

7

Pfiyaar pi naweek i bangoli iñeen week

(Maci 8.5-13; natenan ŕi Yowan 4.46-54)

¹ Wi Yetu aŕiiniŕ na bañaan banktiinkuluŕ aba, ašë neej ŕi ubeeka wi Kapernawum.

² Naweek aloŕ i bangoli iñeen-week awo da, aka nalemparul aloŕ, i aŕaluŕ maakan kë amaaki adoo ñogan pkeŕ. ³ Wi atiinkuŕ kë baktiiniyaan uko wi Yetu, kë ašë yil bantohi *bayuday baloŕ du a, bakooŕa abi ajeban nalemparul.

⁴ Wi babiŕ ŕi Yetu, ašë kooŕa bnuura aji na a : « Ñiint i awo i iŕënka, ⁵ ŕiki aŕal pntaali pi nun. Ul aniwuŕ un *katoh kañëhanaani. »

⁶ Kë Yetu agakandër na baka, wi bakyaan pñog katoh kë naweek i bangoli ašë yil banohul baloŕ baya baji na a : « Ajugun, kŕo kanooran uleefu, dpoŕ ibi ineej ŕi katoh naan.

⁷ Uko waŕ ukaan kë mëññoom abi te du iwi ; iŕale ŕup uŕup uloolan ŕaŕ nalempar naan abi jeb jeb. ⁸ Nji kak dka anŕihnuŕ abot awo na bangoli biki nŕihuŕ, woli dji na aloŕ ŕi baka : “Yaani,” aya, undu “Bi-ini,” abi, nalempar naan “Dolan uko wi,” Ado wa. » ⁹ Wi Yetu atiinkuŕ uŕup waŕ ašë maŕ naweek i bangoli maakan, awugša wal mënt

aten bañaan baŕum bankŕaŕuluŕ ašë ji na baka : « Dŕupan, ŕi *Itrayel bti, mëmbaan kawina pfiyaar panlinji na pi. »

¹⁰ Wi bayili bakakuŕ katoh, baŕënk nalempar nangoli naweek kë ajebi.

Yetu anaŋan nduba alon ƚi pkeƚ du ubeeka wi Nayin

¹¹ Wi uko waŋ uƚeƚuŋ, kē Yetu ašē tool pya ubeeka ulon wi bajaan bado Nayin, baƚašarul na bañaan baŋum kē bakyaanƚ na a. ¹² Wi Yetu akneejanuŋ ubeeka, ayit na umoy wi nduba alon i ñaaƚ nayoƚ alon akahaŋ ƚaŋ. Pntuk pweek pi bañaan pañoofana. ¹³ Wi Yetu Ajugun awinuŋ ñaaƚ uŋ ašē ñagi'a aji na a : « Yompan. » ¹⁴ Aya aban kajiiŋ ki bapafuŋ puum, bamēbanuŋ ka kē banaƚi ; kē ašē ji : « Ndub, iwi i nji kaŋiiniyaanuŋ, naŋiin! » ¹⁵ Nduba ankeƚuŋ kē ahēt aƚo ašē jun pƚup na bañaan. Kē Yetu akakana anin. ¹⁶ Bañaan bti balēnk adiwša, abot adēman Našibaƚi aji : « *Naƚupar Našibaƚi naweek apēn ƚi ptoofun kē Našibaƚi abot awuli pntaali pi nul. » ¹⁷ Uko wi Yetu waŋ umeeƚana ƚi *Yuda bti na nƚaak njanfooyuŋ wa.

Yetu atees bayili biki Yowan Nabattaar
(Maci 11.2-19)

¹⁸ Baƚašar *Yowan Nabattaar baya akakalēša iko mēntƚ bti, kē ašē du baƚašarul batēb ¹⁹ ayil baka du Ajugun baya bahepara : « Iwoon anwoon i pbi, kēme nwo biki kayoonk alon kak? » ²⁰ Wi biintƚ mēntan babanuŋ ƚi Yetu ašē ji na a : « Yowan Nabattaar ayilun ƚi iwi, nheparu me iwoon anwoon i pbi, kēme nwo biki kayoonk alon kak? »

²¹ Wal mēntƚ Yetu ajeban bañaan baŋum bammaakuŋ, apēnan bañaan baŋum nntaayi abot ado bakuul kē bakwin. ²² Kē Yetu ašē teem bayili aji : « Nayaan nakakalēš Yowan uko wi nakwinuŋ akuƚ atiink hēnk : bakuul bakak awin, banƚakmuŋ bapoš, bammaakuŋ bdoo bajebi kē bandēnēmuŋ baktiink, bankeƚuŋ banaƚa ƚi pkeƚ, *Uƚup Ulil Unuura utiinkana ƚi bawaan. » ²³ Anwoon aampok pfiyaarēn anuurandēni. »

²⁴ Wi bañaan biki Yowan ayilun bayaan, kē Yetu ašē wo ƚi ptiiniyaan uko wi Yowan na bañaan baŋum bukuŋ aji : « we wi wi nayaan pten du *pndiiš ba? Bmaaj bi uyook ukšintuŋ ba i? A-a. » ²⁵ Kē we wi wi našaan aya pten ba? Ñiintƚ anñēgiin a i? Bankaan iko inuura abot ade umundu bawo du itoh yi baših. ²⁶ Kē we wi nayaan pten ba? *Naƚupar Našibaƚi a i? Nafaŋi, kē nšē ƚupan, nawin ampeluŋ Naƚupar Našibaƚi. ²⁷ Ul i i upiituŋ aji :
“Našibaƚi aji : Tenan, dyil nalempar naan ƚi kadunu,
abomanu bgah.” »*

²⁸ « Dƚupan : ƚi bañaan bambukiin ƚi kayin ki baaƚ, nin alon aampel pel Yowan ; kē ñaan anwoonuŋ nam-poƚi du *Pših pi Našibaƚi ašē pela. » ²⁹ Bañaan bti adoo ƚu na *bakobraar daaša banktiinkuluŋ badinan kē Našibaƚi awo natool wi badoluŋ *batitmu bi Yowan. ³⁰ *Bafaritay na *bajukan Bgah kē bašē pok uko wi Našibaƚi analuŋ pa baka, bapok Yowan *abattaar baka.

³¹ Yetu akak aji na baka : « We wi wi mbaan anaamntēn na bañaan biki kawuuŋ ki nƚa ki? Banaam na we? » ³² Bawo ji bapoƚ banƚoon du ufeeru, ašē ƚēlšēr aji :
“Nteeni,

kē naankii!
Nyeeh iyeeh yi pjoon
kē naanwoonii!”

³³ « Aa, Yowan Nabattaar abi, aankde pde, aankdaan poot, kē naji : “Awo na untaayi!” » ³⁴ *Abuk Ñiintƚ kē abii, ade abot adaan poot, kē naji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaša na bado buƚaan!” ³⁵ Kē bankƚašuŋ uƚup untuŋa wi Našibaƚi bašē yikrēn kē uwo utool. »

Yetu apēnan ipekadu yi ñaaƚ nado buƚaan
(Maci 26.6-13; Markut 14.3-9; natenan ƚi Yowan 12.1-8)

36 Unuur ulonj, *nafaritay alonj adu Yetu pyoban ; k  aya aneej du katoh ki nul a o  i umee a. 37  naa  alonj k  a e wo  i ubeeka m nt, anwoonj nado bu aan. Wi ameej k  Yetu abi pyoban du uko nafaritay a e  ij uk ra ujunj ulil p t k n  i p kar pmpo i pi babomanunj na ufuu  ufaatal. 38 Abi a o  i kafet ki Yetu,  i iho ul*, awooni, a owana iho  na mnkuul abot awent ya na uwel wi nul, aboot iho  yi Yetu a e k r uk ra ujunj ulil p t k n  i ya. 39 Wi nafaritay anduunj Yetu pyoban awinunj uko wanj a e ji  i u al : « Woli  iin i awo lah *Na upar Na iba i na manjoonan, ame in awoonj  naa  ankbanulunj h nk, na uko wi awoonj: na uunk! » 40 K  Yetu a e  ini wal m nt na nafaritay aji na a : « Fimonj, dka uko ulonj wi n jalunj ka upu » k  ateema aji na a : « Nawee   upan. »

41 K  Yetu a e ji : « Biinj bat b balonj babi  eet itaka du najula, alonj k  a eet baluk bi  nuur i een week nyaa  ka een, undu k  ayeenk bi  nuur i een-ka een 42 Jibi bawoonj baanhilan pluk, k  najula awutar baka bukal bat b bti itaka yi ba e unj. In ak alnulunj maakan  i bat b bukuunj ba? » 43 K  Fimonj ateem aji : « D al aji i awutarunj itaka itum a. » K  Yetu ajaka : « Ifanj. »

44 Wi wi a aanj awu sa ataanj na  naa  a e ji na Fimonj: « Iwin  naa  i? Dneej  i katohu, k  iin ow n iho  ; ul k  a e  ow n iho  na mnkuul mi nul abot awent ya na uwel wi nul. 45 Iimmook n wi mbiinj, k  ul a e bi kaboot n boot iho  wi mbiinunj. 46 Iin u' n uk ra  i bkow ; ul, k  a e k r n iho  na uk ra ujunj ulil p t k n. 47 Ukaanj k  njaku, ipekadu yi nul intumunj ip n  i a,  iki adiiiman unjal uweek. K   naan i bamiirunj uko umpo i aji ka unjal umpo i pa ammiirulunj. » 48 Wi wi Yetu a aanj

aji na  naa : « Ipekadu yi nu ip n. » 49 K  banwoonj na a  i umee a ba e  al aji : «  iin  i awo ahonj ba, adoo aji p nan ipekadu? » 50 K  Yetu a e ji na  naa  unj: « Pfiyaar pi nu pabuuranu ; yaan bnuura. »

8

Baa  bangakand runj na Yetu

1 Wi uko wanj u epunj, k  Yetu a e wo  i p aa y na  beeka na  ntanka, ajukan abot a up *U up Ulil Unuura wi *P ih pi Na iba i. Ba a arul i een na bat b k  bawo na a, 2 a u na baa  balonj biki bap nanunj  ntaayi na mmaak : *Mariya i bajaanj badu Mariya i ubeeka wi Magdala, i bap nanunj  ntaayi paaj na ulonj, 3 Yowana ahar Huta namali i *Herod, Futana, na balonj batum kak. Baa  m nt bajaanj ba  nk Yetu na ba a arul na bka bi baka.

Uho  wi nagur  deey

(Maci 13.1-9; Markut 4.1-9)

4 Jibi pntuk pi ba aanj payitunj, k  ba aanj bakwoona  beeka bti abi  i Yetu, k  a e ho  na baka aji : 5 « Najaan ap n p ur  deey. Wi ak urunj,  deey  lonj k   aya ajot du bgah ; apo ana, k   kat  ade  a bti. 6  lonj k   ajot  i mnlak, wi  ana iin, awaanj meel akay. 7  lonj k   ajot  i ptoof pi iyiw, k  wi  ana iin na iyiw, k  ifikl n  a. 8  lonj k   aya ajot  i mbo  mnuura, ana a, awul  deey  tum maakan. » Wi ajakunj hanj a e huuran aji : « Ankaanj iba   iinki, atiinkan! »

Uko unkayi k  Yetu aji ho 

(Maci 13.10-17; Markut 4.10-12)

9 Ba a ar Yetu bahepara uko wi uho  wanj ujaki. 10 K  ateem baka aji : « An, ba enan k  name iko injoonanunj yi *P ih pi Na iba i, inwoonj iimmeetanaa, k  bandukiinj,  i uho  wi wi nji ka upunj na baka, h nk : *“woli badoo ten baankwin*

* 7:38 Bayuday baji bapiinj woli bade. ✧ 8:10 Itayi 6.9.

woli badoo tiink baankte.» »*

11 « Uko wi uhoñ ujakun wii wi : Ndeey ñawoon Uṭup wi Naṣibaṭi. 12 Bañaan balon bawo ji bgah, bi Uṭup ujutun, wi bantiinkun wa, kë Untaayi Uweek uṣë bi, apënan wa ṭi ñhaaş ñi baka aṭi bafiyaar bakuṭ babuur. 13 Balon bawo ji dko di mmlaak di Uṭup ujutun, baji bayeenk wa na mnlilan woli batiink wa ; kë başë wo baanka intaañ, baji bafiyaar btiisu, woli ujeenki baji bawutan. 14 Kë balon bawo ji dko di iyiw, bawoon bantiinkun Uṭup aṣë ya, kë manṭaaf, pyok panjaan pafooyan bkow na kalilare ki umundu kë ifiiklën baka kë baandëmi. 15 Kë banwoon mboṣ mnuura bajaan batiink Uṭup wi Naṣibaṭi na uhaaş unuura utool kamëban wa kabot kabuk ñdeey ṭi kamiir ki baka.

Uhoñ wi unkaniya
(Markut 4.21-25)

16 « Nin alon aanji tehan unkaniya kaşë fët wa na kakana, këme kaṭu wa du kalişa uṭeeh, aji ṭu wa du bko duuṭ, bankmbiin bahilna bawin bjeehi bi wa. 17 Uko ummeniin ṇa ulun kameeṭana, kë uko unhankaniin ulun kapën ṭi bdig. 18 Naṭaafaraan keeri ṭi utiink wi nan, ankaan balun kawula kak kapelan ; kë anwaanun, badoo yeenk yeenk uko wi aṣalun aji akaa. »

Bayiṭ Yetu biki mnfaṭan
(Maci 12.46-50; Markut 3.31-35)

19 Anin Yetu na baṭa'ul babi du dko di awoon aṣë wo baanhinan aṇoga ṭiki bañaan baṭumi. 20 Kë başë do kë baṭupa aji : « Naan na baṭa'u buk bukun du bdig, baṇal pwinu. » 21 Kë Yetu aṣë teem aji : « Banktiinkun Uṭup wi Naṣibaṭi akuṭ ado uko wi uheparun bawoon ni na baṭa naan. »

Yetu aṭaṇan ukëk
(Maci 8.23-27; Markut 4.35-41)

22 Yetu apaya unuur ulon ṭi bṭeem na baṭaşarul aṣë ji na baka : « Nawulën nya bdëk umban wundu. » Kë baya alow. 23 Wi bakmuurun, kë Yetu aṣë ñoyënt. Kë ukëk uṣë mara mara anaṭa ṭi bdëk. Meel manneej ṭi bṭeem kë badoo kak i pjiir. 24 Wi wi baṭaşar Yetu başaan aṇoga, ahuma, ahuuran aji : « Naweeek, Naweeek, ṇkeṭi, wi nun ubaa. » Yetu aten wal mënt aṣë ṇoman na uyook na meel mankşintarun. Kë iṭaṇani, dko kë dayompandëri. 25 Wi wi aşaan aji na baka : « Pfiyaar pi nan pawo ṭun ba? » Balënku akuṭ aṇorar aṣë ṭupar aji : « Ñaan i, awo ahon adoon aṣook uyook na meel kë ṇado ji ṇaṭiinka? »

Yetu ajeban ñiint i untaayi uneejun
(Maci 8.28-34; Markut 5.1-20)

26 Baya aṇog utaak wi Bagenaterej untaanun na wi *Galilay. 27 Wi Yetu atapan tap kahoṭ ṭi mboṣ, kë ñiint alon i ubeeka mënt i ṇntaayi ṇaneejun aṣë bi ayit na a. Ujon wi awoon aankak awoh imiṣa, kë aankak afër ṭi itoh, aji bi wo wo du pnguran. 28 Wi awinun Yetu aṣë fut idiim ajot ṭi ihoṭ yi nul ahuuran maakan aji : « Inumiyaan we ba Yetu, Abuk Naṣibaṭi *Andëmun Maakan? Dkooṭu kooṭ, khajanaan! » 29 Yetu alëbar wal mënt na untaayi upën ṭi ñiint un. Nyaaş ṇtum, untaayi uji uneej ṭi a, baji batana tan na mnkorentu këme bakiina kiin, kë aṣë ji marana maran iko yi batannulun, untaayi uṣë ya na a du *pndiis. 30 Kë Yetu aṣë hepara aji : « Katimu kawo hum? » Kë aji : « Pntuni » ṭiki ṇntaayi ṇtum ṇaneej ṭi a. 31 Kë ṇaşë kooṭa awut kawat ṇa du infernu.

32 Kë batani bweek bi ṇnkuma başë wo ṭi pşuñ du pnkun duuṭ. Wi wi ṇntaayi ṇakooṭun Yetu adinan ṇa ṇaneej ṭi ṇnkuma. Kë adinani. 33 Kë ṇntaayi ṇapën ṭi ñiint, aneej

ti ĩnkuma, batani bunj k  bawura wura ajot du bd k ayoora.

³⁴ Wi bayafan bajug batani bawinuj uko unt pun a    jin na pti, wi bayaan a  kakal    uko m nt   ubeeka na  f t. ³⁵ Wi wi ba aanj ba aanj abi pten uko unt pun, abi a og   Yetu a  win  iint   i  ntaayi  p nuj   uleef k  a o   iho  yi Yetu. Awohara h nkuj akak  aan, k  ba aanj ba    l nk. ³⁶ Banwinuj uko unt pun bti bakakal    bandukiinj jibi  iint aneejiinj  ntaayi ajebi. ³⁷ Ba aanj bti du utak wi Bagenaterenj bal nk adiw a wal m nt, ukaanj k  baji na Yetu « Yaani, lowun! » k  Yetu a  paya   b em kaya na bgahul.

³⁸ Wi wi  iint   i  ntaayi  adukuj a aanj aji na a : « Dkoo u koo  wutaan mbi na iwi. » K  Yetu a  dooka aji na a : ³⁹ « Kakan katohul! Iya ikakal    uko wi Na iba i adoluj bti pa iwi. » K   iint ayaa, a   up  i ubeeka bti uko wi Yetu adoluj pa a.

Yetu ajeban  aa  alonj akuj ana an poonu abuk Jayirut  i pke 
(Maci 9.18-26; Markut 5.21-43)

⁴⁰ Pntuk pi ba aanj pawo  i pyoonk Yetu du bd k umbanj wuj. Wi abanuj, k  ba  bi bti pkita. ⁴¹ K   iint alonj anwoonj katim ki Jayirut a  bi da. Awo naweek i *katoh ka ehanaani ki bayuday. Abi ajot  i iho  yi Yetu a  koo a aji abi du katohul. ⁴² Abukul  aa  aloolan  a  i akaanj i  subal i een na  t b amaak a ogan pke .

Wi Yetu akyaanj  i bgah, ba aanj ba um adoo wuuk wuukana. ⁴³ K   aa  alonj a  wo da, awo na pmaak pi ptula p aak  subal i een na  t b h nkuj [a ok bka bi nul bti  i p aay na bapiiintan] k  nin  aanj aanhinan ajebana. ⁴⁴  aa  m nt abi a og  i kaf  ki Yetu a  ban kambiint ki kambi  i nul,  i dko m nt k  p aak pabi  a an ptula. ⁴⁵ K  Yetu a   i : «  aanj alonj aban n, in ula? » Wi ba aanj bti bapokuj k 

Fimonj Piyeer a   i na a : « Naweek, ba aanj bafooyu, awuuk wuukanu di. » ⁴⁶ K  Yetu a   i na a : «  aanj alonj aban n, d iink mnhina mlonj k  mamp n  i nji. »

⁴⁷ Wi  aa  awinuj k  amobanaa a  bi ajot  i iho  yi Yetu, al nk akat kat. Akakal    Yetu  i kadun ki ba aanj bti uko unkayi k  abana, abot a up jibi ajebi  i dko m nt. ⁴⁸ K  Yetu a  jaka : «  aa u, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan na bnuura. »

⁴⁹ Ahum ka iini, k  alonj a  woona uko naweek i katoh ka ehanaani aji na a : « K o kanooran Najukan, abuku aneem h nkuj. » ⁵⁰ K  Yetu atiinka, a  teem aji : « Kl nk nin, fiyaar n  a , ana a. » ⁵¹ Wi babanuj du uko naweek i katoh ka ehanaani, aandinan nin alonj aneej na a b  m nt Fimonj Piyeer, *Yowan na *Yakob, a u na a in na anin poonu. ⁵² Ba aanj bti bawooni abot a  ga. K  Yetu a   i : « Nayompan, aanke i anoy nt  oy nt. » ⁵³ K  ba aanj ba     uubana,  iki bame k  ake i. ⁵⁴ K  Yetu a  m ban poonu  i ka en aji na a : « Poon, na in » ⁵⁵ k  uhaa  u  kak  i napo , k  ana a  i dko m nt. Wi wi Yetu a aanj aji na baka bawula pde ade. ⁵⁶ Bajug poonu ba onjar bnuura, k  a   i na baka bawut ka up nin alonj uko unt pun.

9

Yetu ayil banja an i een na bat b
(Maci 10.1-9,11-14; Markut 6.7-13)

¹ Yetu adu *banja an i een na bat b a  wul baka uforta na mnhina mi bahilni kadook  ntaayi bti, kabot kajeban mmaak. ² Wi wi a aanj ayil baka baya ba up uko wi *P ih pi Na iba i na pjeban bamaakal. ³ Aji na baka : « Naktij nin ukoolan pa bayaa , nin panduk, nin uma , nin uko ude, nin untaam, nabot nawut kaya na imi a it b. ⁴ Katoh kaji

kayeenkanle, nanej da, kaṭo, te wi nakluj kapēn da kaya. ⁵ Dko di bayaan awo baayeenkan, nadan danaan pdēpalēn ṭi ihoṭ yi nan woli napēn ṭi ubeeka mēnt, nayuuina baka kē bado buṭaan. » ⁶ Wi wi banjañan baṣaan aya na ṛfēt aṭup *Uṭup Ulil Unuura abot ajeban bamaakal na dko bti.

Herod Antipa aṅal kame ñaan awoon Yetu

(Maci 14.1-2; Markut 6.14-16)

⁷ Wi *Herod nantuṅa i *Galilay atiinkuj uko unktēpuṅ aṣē ṭu kapaam ; baloṅ baji baji « *Yowan anatiin ṭi pkeṭ » ⁸ baloṅ kaji « *Eli akaaṅ abi[☆] » baloṅ kak kaji « Alon ṭi *baṭupar Naṣibaṭi bajon anaṭiin ṭi pkeṭ. »

⁹ Kē Herod aṣē ji wal mēnt: « Yowan, nji ṭi uleef naan ddo kē bafala bkow. Kē in aṣaan awo ñiint i ntiinkuj kē baji ado iko yan? » Kē wi wi Herod aṣaan aduka wal mēnt ala pwin Yetu.

Yetu awul pntuk pi bañaan pde

(Maci 14.13-21; Markut 8.27-31)

¹⁰ *Banjañan bawoona bayaṣ wal mēnt aṣē kakalēṣ Yetu iko yi badoluj bti. Yetu kē aṣē duk pntuk pi bañaan aya agaag na baka du umban wi ubeeka wi bajaan bado Bettayida. ¹¹ Kē wi bañaan bamehan me han aṣē ṭaṣa. Yetu ayeenk baka bnuura, aṭiini na baka uko wi *Pṣih pi Naṣibaṭi abot ajeban bannumiin pjeb.

¹² Unuur ujun pyob kē banjañan iñeen na batēb baṣē ñoga ajaka : « Jakan na bañaan baya du ṛntanka na ṛfēt ṛanñoguj ṭi bahilna baka uko ude, na dko dpiint, dko di ṛwoon di daanfēṭi. »

¹³ Kē Yetu aṣē ji na baka : « nawulan baka bade bdiidi'an! »

Kē baṣē teema aji : « Nkaha ipoom kañeen na ṛṭēb ṛṭēb. Kēme ṛwo i kaya kanugar bañaan biki bti uko ude. »

¹⁴ Biint banwoon da bawo uko ji iñeen week ṛyaaṣ iñeen kañeen (5000).

Yetu kē aṣē ji na baṭaṣarul : « Nadolan baka bado kaṭoona uko ji bañaan iñeen kañeen (50). »

¹⁵ Kē bado han, bañaan bti kē baṭo bnuura. ¹⁶ Wi wi Yetu aṣaan ajej ipoom kañeen yuṅ na ṛṭēb ṛṭēb ṛuṅ, akat kēṣ aten baṭi, abeeb Naṣibaṭi ṭi iko ide yuṅ, akitēṣ ya aṣē wul baṭaṣarul aji bafah pntuk pi bañaan. ¹⁷ Bañaan bti kē bade ayok, kē baṭonkrēn iko ide indukiin kē itum kkaar iñeen na ktēb.

Fimon Piyeer aṭup aji Yetu awoon Krittū

¹⁸ Yetu agaag unuur ulon na baṭaṣarul awo ṭi pñehan Naṣibaṭi aṣē hepar baka aji : « Bañaan baṣal aji dwo in ba? » ¹⁹ Kē baṣē teema aji : « Baloṅ baji iwo *Yowan Nabattaar, kē baloṅ baji iwo *Eli, kē baloṅ kak baji iwo alon ṭi *baṭupar Naṣibaṭi bajon annaṭiin ṭi pkeṭ. »

²⁰ Kē Yetu aṣē hepar baka aji : « Kē ṭi an, nji dwo in ba? »

Fimon Piyeer ayeenk wal mēnt bṭup aṣē ji na a : « Iwo *Krittū i Naṣibaṭi ayiluj. »

²¹ Wi wi Yetu aṣaan aṣook baka aji bawut kaṭup wa nin ñaan.

²² Akak aji na baka : « *Abuk Ñiint awo kahaj maakan, kapokana ṭi bantohi, ṭi *baṭenjan baweek na ṭi *bajukan Bgah. Baluj kado bafiṅa, unuur uwajantēn aṣē naṭa ṭi pkeṭ. »

Hum di di ñaan awoon kaṭaṣ Yetu
(Maci 16.24-28; Markut 8.34 — 9.1)

²³ Yetu aṭiini wal mēnt na bañaan bti, aji na baka : « Woli ñaan aṅal kaṭaṣēn, awo i kaṭilma uleeful kakuṅa krut ki nul, kadinan phaj ji nji unuur unjintṭi, kabot kaṭaṣēn udole wo ṭi pkeṭ. ²⁴ Ñaan ankṣaluṅ pbuuran ubida wi nul aluj kawaan wa ; kē ankluj kawaan ubida wi nul pa nji aluj

kabuuran wa. ²⁵ Ñaañ ahilanle aka umundu bti, adolna wa we ba woli aneemandèn ubida wi tul? ²⁶ Woli ñaañ alon akowari'aan, nji na n̄tup ni naan, nji *Abuk Ñiint, dlun kakowari'a woli dbi na mndëm mweek mi Paapa na mi n̄wanjut nyimanaan. ²⁷ D̄tupan na manjoonan, balon ti banwoon n̄ta ti baanklun kaket bë baanwin *P̄s̄ih pi Naşibaŋi. »

*Ubi wi P̄s̄ih pi Naşibaŋi
(Maci 17.1-8; Markut 9.2-8)*

²⁸ N̄nuur bakren̄ n̄aya p̄t̄ep wi Yetu aŋupnun̄ uko wañ, kë aşë jej bi Fimon̄ Piyeer na *Yowan na *Yakob aya na baka du pnkun̄ pweek pa baya bañehan Naşibaŋi.

²⁹ Wi Yetu awoon̄ ti p̄ñehan Naşibaŋi, kë başë win kaara di nul kë daŋëlşaa, imişa yi nul kë ikak afaat feh. ³⁰ Biint̄ batëb kë banaŋ aŋiini na a : *Moyit na *Eli ³¹ banknuurun̄ maakan. Bawo ti p̄tiiniyaan jibi Yetu akbaañëşi ulem-pul, wi aklun̄ kaket du Yerutalem.

³² Fimon̄ Piyeer na batënŋul batëb bukun̄ bañoyënŋ aront, kë wal wi batenuñ, aşë win mndëm mi Yetu abot awin bañaañ batëb banwoon na a.

³³ Kë wi biint̄ bakan̄ mënŋan bakyaan̄ pduk Yetu, Fimon̄ Piyeer kë aşë ji na a : « Najukan, unuura n̄wo ti dko di! Ntan iloona iwajanŋ, kalon̄ kawo ki nu, kalon̄ ki Moyit, kandukiin̄ kawo ki *Eli. » Aankak ame uko wi aŋtupun̄.

³⁴ Ahum kaŋiini, kë kanfëlun̄ kalon̄ kaşë mara mara abi, awun baka, baŋaşar Yetu kë balën̄k maakan wi kanfëlun̄ kawunun̄ baka. ³⁵ Kë pdiim plon̄ paşë penna ti ka aji : « I, awoon̄ Abuk naan, i nji ndatun̄. Nadoon katiinka. »

³⁶ Wi pdiim pañ paŋiinkaniin̄ kë başë wina Yetu ŋañ. ŋun̄ n̄nuur mënŋan baŋaşar Yetu bayompi, baanŋup nin ñaañ uko wi bawinun̄.

Yetu ajeban napoŋ i untaayi ukjewlënuñ

(Maci 17.14-18; Markut 9.14-27)

³⁷ Wi unuur ujintun̄ kë Yetu na baŋaşarul bakwala pnkun̄, kë pntuk pweek pi bañaañ paşë bi pyit na Yetu. ³⁸ Kë ñiint̄ alon̄ aşë huranaan du pntuk meet̄ aji : « Naweeek, dkooŋtu kooŋ ; tenan abuk naan! Ul aloolan ŋañ i i nji nkaan̄. ³⁹ Untaayi uji uneej ti a, kadola amara mara kañajar, kalëtar, kabot kayiinh. Ukak aji ujon uwutana, kaduka anoor maakan wal wi ubi'i wutana. ⁴⁰ Dkooŋ baŋaşaru badook wa, kë baanhinani. »

⁴¹ Wi wi Yetu aŋaan̄ ateema aji : « Nawo bañaañ bawuŋaan, banwoon̄ baanfiyaari! Dwo kaŋo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? » Wi aŋiiniin̄ hañ aba aşë ji na ñiint̄ : « ŋijan abuku! »

⁴² Wi napoŋ akñogun̄ Yetu kë untaayi uşë wata ti mboş adola kë aklëtar. Kë Yetu aşë bëg wa, aje-bana, akakana aŋin. ⁴³ Bañaañ bti kë başë ñonjar ti mndëm mi Naşibaŋi.

Yetu aŋup pkeŋ pi nul uyaaş utëbanŋën

(Maci 17.22-23; Markut 9.30-32)

Bañaañ bti bahum ñonjar iko bti yi Yetu akdolun̄, kë aşë ji na baŋaşarul :

⁴⁴ « Namëbaan uko wi nji kaŋupanañ hënkun̄ bnuura : *Abuk Ñiint̄ abi kawulana du bañaañ. »

⁴⁵ Kë baŋaşar Yetu başë wo baante uŋup mënŋ. Uhoñ mënŋ upel kame ki baka, bahilna bawo baankte wa. Kë bakak aŋi phepar Yetu apiban baka wa.

In adëmnun̄ ti an?

(Maci 18.1-5; Markut 9.33-37)

⁴⁶ Wi wi blaŋar baŋaan̄ apën ti baŋaşar Yetu, kë bañal kame andëmnun̄ ti baka. ⁴⁷ Kë Yetu ammeen̄ n̄şal ni baka, aşë ŋij napoŋ alon̄, adola kë aŋo añoga ⁴⁸ aşë ji na baka : « Ñaañ anyeenkun̄ napoŋ i ti katim ki naan, ayeenkën nji ti

uleef naan, kē ñaan anyeenknun, akak ayeenk anyilnun. Anwoonun nampoṭi ṭi an, un mēntan adēmnuṭ. »

*Anwoon aampokan, awo na an
(Markut 9.38-40)*

⁴⁹ *Yowan ajeḷ bṭup wal mēnt aji : « Naweeḷ, ṛwin ñaan alon anjaan adook ṛntaayi ṭi katim ki nu, kē ṛneenana, ṭiki aanji gakandēr na un kaṭaṣu. »

⁵⁰ Yetu kē aṣē teem aji : « Nakneenana : anwoon aampokan, awo na an. »

Yetu atool pya Yerutalem

⁵¹ Wi wal wi Yetu awoon i pdeenana baṭi uñogun, kē aṣē bi ṭu ṭu ṭi pya Yerutalem. ⁵² Adun ayil bañaan balon kē bajota kadun. Wi bakyaan na bgah, aṣē neeḷ du ufēṭ ulon du *Famariya kabomana dko dfēr. ⁵³ Bañaan biki ufēṭ mēnt kē baṣē pok pyeenk Yetu ṭiki atool tool pya Yerutalem. ⁵⁴ Wi *Yowan na *Yakob bawinun uko waṅ aṣē ji : « Ajugun, injal ṛdo bdoo bawoona baṭi babi batēr bañaan biki, bakakan baka ufob i? »

⁵⁵ Kē Yetu aṣē kok anoman na baka [aji : « Naamme uhaaṣ unwoon kaṭon ubida wi nan. *Abuk Ñiint aambi bi ptok ṛbida ṛi bañaan, abi bi pbuuran baka. »] ⁵⁶ Kē baṣē tool wal mēnt aya untanka umpaṭi.

*Naṭaṣar Yetu awo kawul uleeful
bṭi
(Maci 8.19-22)*

⁵⁷ Wi bakyaan na bgah kē ñaan alon aṣē ji na Yetu : « Dko di ikyaan, dṭaṣu da. » ⁵⁸ Kē Yetu aṣē ji na a : « Ṇnfēs ṛaka ihēr, kē ṛkat ṛi baṭi ṛaka intan, *Abuk Ñiint ul, aanka dko dpafni bkow. »

⁵⁹ Akak aji na alon : « Ṭaṣaan. » Kē an mēntan ateema aji : « Naweeḷ, duni ṭenēn te umoyēn Paapa. »

⁶⁰ Kē Yetu aji na a : « Wutan bakaṭ baya bamoy bankeṭun biki baka

; iwi yaan ido kaṭiiniyaan *Pṣih pi Naṣibaṭi. »

⁶¹ Alon akak aji na a : « Ajugun, dlun kaṭaṣu, ma duni iyoonkēn dya kaṭup bayiṭ naan. » ⁶² Kē Yetu aṣē teema aji : « Ñaan anjunun kajaar aṣē kok kafēṭ aanhil plemp du Pṣih pi Naṣibaṭi. »

10

*Yetu ayil baṭaṣarul iñeen-paaj-na
alon na batēb (72)*

(Maci 9.37-38)

¹ Wi uko waṅ uṭepun, kē Yetu Ajugun aṣē dat bañaan iñeen paaj na alon na batēb* (72) kak ṭi baṭaṣarul, ayil baka kē bakyaana batēb batēb, ajota kadun ṭi ṛbeeka bṭi na dko bṭi di aklun kaṭēpna. ² Aji na baka : « Kakit kadēmi, kē balemp baṣē tiinkēt ; nakoṭan Ajug kakit ado balemp babi kakit ki nul. ³ Nayaani, dyilan ji ṛkaneel ṛmpoṭi du ptoof pi ṛñiinj. ⁴ Naktij nin umboṭu, nin umañ, nin kaṣapaat, naknaṭ pwul nin ñaan alon mboṣ ṭi bgah.

⁵ « Woli naneej ṭi katoh kalon, naduniin naji : “Bnuura bawo ṭi katoh ki.” ⁶ Woli ñaan i bnuura awoon ṭi katoh mēnt, bnuura bi nañehanun bun baduka ṭi a ; bē woli aanwo ñaan i bnuura, aanyeenk bnuura bi nañehanun. ⁷ Ṭi katoh ki bakyeenkanan, naṭoon da, nadaan nabot nade uko wi bakwulanun, ṭiki nalemp aka na ptumara. Nakdo kañaaṅ na itoh.

⁸ « Woli naneej ṭi ubeeka ulon kē bayeenkan, nadeen uko wi bakwulanun. ⁹ Najebaan bamaakal biki ubeeka mēnt nabot naji na banfēṭun da : “*Pṣih pi Naṣibaṭi pañogan.” ¹⁰ Bē woli naneej ṭi ubeeka ulon kē baanyeenkan, napēn du igah kaji : ¹¹ “Ṇdoo dan danan pdēpalēn pi ubeeka wi nan pankabun ṭi ihoṭ yi nun kadukaran pa. Kē naṣē wo kame kakṣa uko wi :

* **10:1** Npiit ṛlon ṛi unjon ṛaji : bañaan iñeen paaj na alon.

Pših pi Našibaŕi paňogan.”¹² Dŕupan, ŕi unuur wi pwayeš, uko wi Našibaŕi aklun kado ubeeka mēnt utam kapel wi badolun Todom✠.

¹³ « Nawuŕani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuŕani an biki ubeeka wi Bettayida, woli mlagre mandolaniin du an mandolaniin lah du ŕbeeka ŕi Tir na Fidoŕ, banfētuŕ da badobi wohara undiimaan ŕšaaku kabot kaŕo ŕi ufob kadiimanaan kē baŕal pŕelēš ŕbida ŕi baka. ¹⁴ Ukaaŕ kē ŕi unuur wi pwayeš uko wi Našibaŕi akdolanaŕ uluŕ katam kapel wi biki Tir na Fidoŕ. ¹⁵ Kē an biki Kapernawum, nanuŕ aji naluŕ kadeeŕana te du baŕi i? Nabaa ŕep ŕep kawalana te du infernu. »

¹⁶ Yetu akak aji na baŕašarul : « ŕNaŕ antiinkanaŕ, atiinkēn ; ampokanaŕ apokēn, kē ampoknuŕ apok anyilnuŕ. »

Baŕašar Yetu bakak na mnlilan du a

(Maci 13.16-17)

¹⁷ Baŕašar Yetu iŕeen paaj na alon na batēb bakak na mnlilan ašē ji na a : « Ajugun, ŕntaayi ŕadoo ji ŕado uko wi ŕjakuŕ ŕi katim ki nu. » ¹⁸ Kē Yetu ašē teem baka aji : « Dwin *Tatana kē awoona baŕi ajot ji kaliik liik. ¹⁹ Natenan! Dwulan mnhina mi ppoš ŕpula na ŕtifar na pi ppoš phina bti pi našooradun, bē nin uko ulon uunkdolan do. ²⁰ Kē našē wo kalilan ŕi uko wi itiman ipiŕtaniin du baŕi kapel uko wi ŕntaayi ŕaktiinkanaŕ. »

Našibaŕi ayuuj bampoŕi Uŕup Ulil Unuura

(Maci 11.25-27)

²¹ Wal mēnt, *Uhaaš wi Našibaŕi uŕu mnlilan mnweek ŕi Yetu kē ašē ji : « Dbeebu Paap, Ajug baŕi na mboš, wi imenuŕ iko yi bantohi na bammeen, ašē diiman ya bapot

bampoŕi. Yoow Paap, ŕiki waŕ uwoon uko wi iŕaluŕ.

²² « Paapa awulunŕ iko bti. Nin ŕnaaŕ aamme ŕi Abukul uko wi nwoon bē mēnt Paapa a, kē nin ŕnaaŕ aamme uko wi Paapa awoon bē mēnt ŕi Abukul a, na biki ndatuŕ adiiman baka a. »

²³ Wi wi Yetu ašaŕ awuŕša ŕi baŕašarul ašē ji na baka : « Kēš kankwinuŕ uko wi nakwinuŕ kanuurandēni. ²⁴ Dŕupan, *baŕupar Našibaŕi baŕum, na baših baŕum babi ŕjal pwin uko wi nakwinuŕ bē baanwin wa, abot aŕal kaŕiink wi naktiinkuŕ bē baantiink wa. »

Uhoŕ wi ŕiintŕ najoob bkw i utaak wi Famariya

(Maci 22.34-40; Markut 12.28-31)

²⁵ Kē *najukan Bgah alon anŕali pŕaawan Yetu ašē naŕa aji na a : « Najukan, we wi nhinanuŕ kado, kayeenkna ubida wi mnto? »

²⁶ Yetu kē ašē teema aji : « We wi bapiituŕ ŕi ulibra wi Bgah ba? We wi iwinuŕ ba? »

²⁷ Kē najukan Bgah atees aji : « “Nalan Ajugun Našibaŕi i nu na kaŕēbu bti, na uhaaš bti na uforta wi nu bti, na ušalu bti, ibot iŕal atēntu jibi iŕaluŕ uleefu.” »✠

²⁸ Wi wi Yetu ašaŕ aji na a : « Iteem bnuura. Dolan haŕ iluŕ kayeenk ubida. »

²⁹ Kē najukan Bgah ašē ŕalaara pdiiman kē awo ŕi kafaŕ ašē ji na a : « Kē in abaŕ awo atēntŕ naan ba? »

³⁰ Yetu kē ašē ji na a : « ŕNiintŕ alon abi walnaana Yerutalem atool pya ubeeka wi Yeriko ašē yit na bakit bgah kē bawohēša bti abot akoba bnuura, ašē duka ŕuŕ kē aňogan pkeŕ, kē baŕool aya na bgah bi baka. »

³¹ Naŕeŕan alon amara mara aŕēpna bgah mēnt, awina, aŕawaša'a. ³² Kē ŕiintŕ alon anklempnuŕ du *Katoh Kaweek ki Našibaŕi† akak aŕēpna bgah mēnt, awina, akak aŕawaša'a.

✠ 10:12 Ujuni 19.24-28. ✠ 10:27 Plešan 6.5; Bgah 19.18. † 10:32 ŕNiintŕ alon anklempnuŕ du Katoh Kaweek ki Našibaŕi : awo i pšini pi Lewi.

33 Ké ñiint alonj i utaak wi *Famariya ankyaan bayaas aşë bi añog, awina, aşë ñagi'a. 34 Añoga, akuraara ijën, na ukëra na poot, aşë tan ya. Wi wi ašaan apayana ti ubuuru wi nul aŕija du katoh ki bayaant, atena. 35 Wi unuur ujintun, ñiint i utaak wi Famariya apënan itaka† awul ajug katoh ki bayaant, abot aji na a : “Doon katena bnuura, woli iduk apënan itaka ilonj, ké nwoona bayaas, kakakanu ya.” »

36 Yetu ahepar najukan Bgah aji : « Ti ušalu, ti bañaan bawajant bukun in awoonun atënt ñiint anjotun ti ptoof pi bakit bgah? »

37 Ké ateem aji : « Aññagi'ulun a. »

Ké Yetu aşë ji na a : « Yaan ido kado han. »

Maarta na Mariya

38 Wi Yetu na baŕaşarul bakyaan na bgah, ké aşë neej ti ufët ulonj, ké ñaat alonj anwoonj katim ki Maarta adu'a pyoban du katohul. 39 Maarta mënt aka aŕa'ul alonj anwoonj katim ki Mariya, ambiinj aŕo ti ihoŕ yi Ajugun atiink uŕup wi nul. 40 Ké Maarta ul aşë lanta na ulemp wi katoh. Wi wi ašaan abi ti Yetu aşë ji : « Ajugun, uundolu ukoolan i, wi aŕa naan awutnun nji aloolan na ulemp? Jakana abi aŕënkën. » 41 Ajugun ké aşë teema aji na a : « Maarta, Maarta, iba yewla we anooran bkowu, ala iko itum ba? 42 Uko uwo umpoot, udoo wo wo uloolan, *Mariya adatun kafah kannuurnaaniinj, baanklunj kateha ka. »

11

Yetu ajukan baŕaşarul pñehan Naŕibaŕi

(Maci 6.9-13)

1 Yetu awo unuur ulonj ti pñehan Naŕibaŕi du dko dlonj, wi abaanj ké

alonj ti baŕaşarul aşë ji na a : « Ajugun, jukanun pñehan Naŕibaŕi jibi *Yowan ajukanun baŕaşarul. » 2 Ké Yetu aşë ji na baka : « Woli nañehan Naŕibaŕi najaan naji :

Paap, katimu kayiman, pŕihu pabi.

3 Tenun unuur unwoonj uko ude wi nnumiinj,

4 miirun ipekadu yi nun, jibi un nkmiiirun bañaan bti banjubanun un,

iŕë iwut kawutun njot ti kaguuru. »

5 Yetu akak aji na baka : « Woli alonj ti an aka nanoh, aya du a na utejan mnjel, ajaka : “Nanoh, ŕëŕanaan ipoom iwajant tun. 6 Nanoh naan alonj abaan aban ban awoona bayaas, bë mënka uko uwula ade.” 7 Naŕal aji undu ateemna du meeŕ kaji : “Kdo kanooran, ddët bgah abot apiinj na bapoŕ, mënhinan pnaŕa kawulu ipoom.” 8 Dŕupan, woli aando naŕa awula ipoom ŕiki awo nanohul, abi naŕi'aara naŕa kawula uko wi anumiiinj ŕiki ayewlëna*.

9 « Djakan : Nañehaan, nalun kayeenk, nalaan, nalun kawin, nakob kobaan, balun kahaabëšan. 10 Hënk di uwoonj, ñaan aññehanun aka, anklaan awin ; ké ankob kobanun, bahaabësa.

11 « Ahoŕ ti an i i abukul akñehanun uŕëb aşë wula upula ba? 12 Këme kak añehana pneem, aşë wula utifar? 13 Woli an nandoonj awo bado buŕaan name pwul babukan iko inuura, naŕalanun nŕyaaŕ hum nŕi nŕi Aŕinan i baŕi ahilanun kaŕen bankñehanulunj Uhaaŕ wi nul? »

Yetu na Beltebul

14 Unuur ulonj, Yetu adook untaayi unneejunj ti ñiint alonj ambiiŕun bŕup. Wi untaayi upënunj ké ñiint mënt aşë kak aŕiini, pnŕuk pi bañaanj ké paŕë ñonŕar maakan. 15 Balonj ti

† 10:35 Itaka yi awulunj iwo baluk bi nnum nŕëb bi nalemp. * 11:8 Këme ŕiki alunj kakowa woli aanwula.

† 11:15 Beltebul dawo Katim kalonj ki Fatana, uweek wi nŕtaayi.

baka kē başē ji : «*Beltebul†, uweek wi ŋntaayi, uwululun mnhina mi pdook ŋntaayi. »¹⁶ Balonj kē banjal pten Yetu, aji na a ado mlagre adi-imanaan kē awoona du Naşibaţi.

¹⁷ Kē Yetu, ammeen ŋşal ŋi baka aşē ji na baka : « Woli bañaan biki utaak uloolan bagus, batok utaak di, itoh ido kajotna kaloolan kaloolan. ¹⁸ Woli *Fatana agut na uleeful hum di di pşihul paknaţun ba? Naji dji kadookna ŋntaayi   katim ki nul. ¹⁹ Woli dji kadook ŋntaayi   katim ki Beltebul, banktaşananj badook na ŋa   katim ki in? Ukaan kē bukal   ŋleef ŋi baka bakluj kadiiman kē naanfanj. ²⁰ Bē woli pkoŋ pi Naşibaţi, pi pi nji kadooknuj ŋntaayi, *Pşih pi Naşibaţi paban   an keeri.

²¹ « Woli ŋaanj ankaan uforta abot awo na iņaanan anaţ ayej katohul, bka bi nul baankbanana. ²² Aşē wo woli alonj ampelanuluŋ uforta abii, awata, ayeenk iņaanan bti yi ahaţun, ajej bka bti bi ayeenkun   a kafaas bañaan.

²³ « Anwoonj aanwo na nji aşoorēn. Anwoonj aantēnkēn pyitrēn batani agar ba. »

*Untaayi ukak du katoh ki wa
(Maci 12.43-45)*

²⁴ Yetu akak aji : « Untaayi upēnle   ŋaanj i ubiin awo. Uji uñaay du *pndiiş, kala dko dfēţ, kaya kabi. Wi uyaan awo uunwini, uji uji : “Dkak du katoh ki naan, ki mpēnmuŋ.” ²⁵ Wi ukakuŋ, uji uţēnk ka kawetana ajinţ, aboman bnuura. ²⁶ Wal mēnt, uji uyaar ŋntaayi paaj na ulonj ŋanwuţun apel wa, ŋabi kafēţ da. ŋaanj mēnt kaşē kak wal mēnt kawuţēn kapel kateku. »

²⁷ Wi aţiiniin hanj, kē ŋaaţ alonj aşē huuranaan du pntuk meetj aji : « ŋaaţ ambukiin, abootan, anurandēni. » ²⁸ Kē Yetu aşē teema aji : « Iwo kaji, banktiinkun Uţup

wi Naşibaţi abot aţaş wa banuuirandēni! »

*Baji na Yetu adiiman kē awoona du Naşibaţi
(Maci 12.38-42)*

²⁹ Bañaan batuma tum abi, kē Yetu aşē ji na baka : « kawuun ki kawo kawuţaan, kawo   phepar mlagre mankdiiimanun kē dwoona du Naşibaţi. Baankwin nin uko ulonj umpaţi na wi Yonat *Naţupar Naşibaţi adiimanun. ³⁰ Jibi Yonat* adiimanun biki ubeeka wi Niniwe kē awoona du Naşibaţi, hēnk di *Abuk ŋiinţ akluj kadiiman biki kawuun ki kē awoona du Naşibaţi. ³¹  i unuur wi pwayēş Naşih ŋaaţ i utaak wi Faba alonj kanaţa na bañaan biki kawuun ki, kayuuj kē baduknaanaa,  iki awoona du kabanj ki umundu pbi katiink uţup unţunja wi *Falomonj naşih*, kē alonj aşē wo   ampelun Falomonj naşih. ³²  i unuur wi pwayēş, bañaan biki Niniwe balun kanaţa na biki kawuun ki kayuuj kē baduknaana,  iki bukal biki Niniwe, babi wut pjuban wi batiinki uţup wi Yonat, alonj kē aşē wo  i, ampeli Yonat. »

Uhoŋ wi unkaniya

³³ Nin ŋaanj aanji tehan unkaniya kaşē  u wa du bŋot, kēme kafēţ wa na kakana, baji baţu wa du bko duuţ bankmbiin bahilna bawin bjeehi. ³⁴ Kēş kawoonj unkaniya wi uleef wi nu. Woli kēş ki nu kawo kjeb, uleefu bti kak uwo  i bjeehi ; bē woli kamaaki, uleefu bti kak uwo  i bdēm. ³⁵  aafaraan bjeehi banwoonj  i iwi bawo bdēm! ³⁶ Woli uleefu bti uwo  i bjeehi, bē nin bdēm baanwo  i wa, ujeeh wul bti ji woli unkaniya ujeehan ŋaanj.

*Yetu aşook bafaritay na bajukan Bgah
(Maci 23.4-36)*

³⁷ Wi Yetu aktiiniin hañ, kē *nafariṭay alon aṣē du'a pyoban du ka-tohul, kē aya aneej aṭo pde. ³⁸ Wi nafariṭay awinun kē Yetu aaññow duna iñen aba jun pde ji udolade wi *bayuday, aṣē ñoñar.

³⁹ Kē Ajugun aṣē ji na a : « An buk bukun an bafariṭay, naji nawent ikoop na iraata yi nan bnuura ṭi bdig, kaṣē wut uleefan meet ṭum na uṣal wi kakiiñ na mñot. ⁴⁰ An bawañ nṣal biki! Mēñ andolon bdig adolan meet i? ⁴¹ Naṭēpan ṭēp naṭen bajuuk uko unwoon du iraata yi nan meet, wal mēñ iko bti iṣē iwo ijinṭ ṭi an.

⁴² « Nawuṭani, an bafariṭay, nan-jañ nawul kafah ki Naṣibaṭi† ṭi iko bti yi nakjaarun, kado wul bdu-ugēṣ na bnkaafu, na iko impoṭi yi natepiin, kaṣē ṭilma pwo baṭool na pñal Naṣibaṭi. Uko wañ wi wi nawoon i lah kado, kaṣē kawut kaṭilma undukiin.

⁴³ « An bafariṭay Nawuṭani, an nanñalon pṭo kadun du *itoh iñehanaani Naṣibaṭi, abot aji nañal banohñēnan ṭi dko di bañaan. ⁴⁴ Nawuṭani, an nanwoon ji ihēr yi pnguran inwoon iinka umarkaani, yi ñaan ajañ apoṣ bē aanji meṢ. »

⁴⁵ Wal mēñ kē *najukan Bgah alon aṣē jaka : « Najukan, wali iktiiiniin hañ, ikarun kak di! »

⁴⁶ Kē Yetu aṣē teema aji : « An bajukan Bgah kak, Nawuṭani, an nan-jañ naṭu bañaan pkuña bdaaj bdiṭ kaṣē wo naando ji nadeen pkoñ ppoolan pban ba! ⁴⁷ Nawuṭani, naji naniw ihēr yi *baṭupar Naṣibaṭi te baṣinan bafinun baka. ⁴⁸ Hēnk nadi-iman kē nawo ṭi udolade uloolan na baṣinan. Bukal bafinun kē naṣē niw ihēr! ⁴⁹ Ukañ kē uṣal untuñ wi Naṣibaṭi uṭup aji : “Dluñ kayil baṭupar naan na *banjañan du baka ; balun kafin balon ṭi baka, kahajan

balon.” ⁵⁰ Kawuun ki keeri kaṭop na pñaaṭ pi baṭupar Naṣibaṭi bti pi batulun du wi umundu uwoonun. ⁵¹ Balun kahepna ṭi pkeṭ pi Abel te kaban du pkeṭ pi Fakariya i bafinun ṭi dko danwoon ṭi ptoof pi umeeṣa wi bñeñan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi.* Aa, dṭupan, kawuun ki kalun kahepna ṭi uko wañ.

⁵² « Nawuṭani an bajukan Bgah namēbanun kaniigṣaani ki ume, awo naanneej an ṭi nleefan, abot aneenan banñalon pneej baneej. »

⁵³ Wi Yetu apēnun da, kē bajukan Bgah na bafariṭay baṣē deebaṭēra maakan awo ṭi phepara iko itum, ⁵⁴ ado na pṭaawana kahilna kata-para bṭup.

12

Yetu aṣook bañaan ṭi kalagare

¹ Wal mēñan, bañaan baṭum maakan adoo poṣar. Kē Yetu aṣē ji na baṭaṣarul duna : « Nalipariin uko utaajanaan pṣon wi *bafariṭay : kalagare. ² Nin uko ulon unhankun uunklun kawo uunkpēn kawinana, kē nin uko ulon ummeniiñ uunklun kawo uunkmeetañana.

³ « Ukañ kē uko wi naṭupun du bdēm ulun katiinkana na pnak, uko wi nahoopaṭun du meet dandētun ulun kahuurana du itoh duuṭ. »

In i i ñaan awoon kado kaṭi? (Maci 10.28-31)

⁴ Yetu akak aji : « Dṭupan, an banoh naan : nakdo kaṭi banhılanun pñin uleef aṣē wo baanhılan pdo uko umpelun wañ. ⁵ Ddiimanan i nawoon biki kado kaṭi : nadoon kaṭi Naṣibaṭi ankañ mñhina mi pñelan du infernu, wi nakeṭun. Aa, dṭupan, ul i i nawoon kado kaṭi.

† 11:42 Kakit kaji kado ifah iñeen, kalon kaji kawo ki Naṣibaṭi. § 11:44 ṭi bayuday, woli ñaan apoṣ bhēr bi pnguran iṭopi, iinji khil pneej katoh kañehanaani Naṣibaṭi bē iindo bañow ajinṭ.

* 11:51 Ujuni 4.8; 2 Nñuur nuur 24.20-22.

⁶ « Baanji bawaapar n̄tiiru kañeen n̄nduş n̄tëb i? Kë Naşibaţi aşë wo aanji ʔilma nin uloolan ʔi ʔa. ⁷ Uwel wi bkow bi nan bti udoo fënaana. Naklënk keeri nin ukoolan, ʔiki nadëm apel pntuni pi n̄tiiru. »

Pdinan kême ppok Krittü
(Maci 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Yetu akak aʔiini na baka aji : « Dʔupan na manjoonan, ñaaŋ ankandinuŋ ʔi kadun ki bañaan̄ kē awo naʔaşaraan, *Abuk Ñiint̄ aluŋ kadinan ʔi kadun ki n̄wanjut ʔi Naşibaţi kaji awo naʔaşarul ⁹ Kē ñaaŋ ankpoknuŋ ʔi kadun ki bañaan̄, dluŋ kapoka ʔi kadun ki n̄wanjut ʔi Naşibaţi. ¹⁰ Ñaaŋ anktupun̄ buʔaan ʔi Abuk Ñiint̄ bahilan kaluŋ kamiira wa, kē woli ñaaŋ akar *Uhaaş wi Naşibaţi baankluŋ kamiira wa. ¹¹ Woli bañooʔan pya kawayëş du itoh iñehanaani, kême ʔi kadun ki başih kême bantun̄a, nawutan kahaajala pme jibi nakyaan̄ kayenan̄ n̄leefan kême uko wi nakyaan̄ kaʔup, ¹² ʔiki Uhaaş wi Naşibaţi ujukanan wal mēnt̄ uko wi nakʔupun̄. »

Uhoñ wi ñiint̄ nayok nawaan̄ uşal

¹³ Kē ñiint̄ alon̄ anwoon̄ ʔi pntuk aşë ji na Yetu : « Najukan, jakan na abuk paapa abi n̄faaşiiir iko yi aşinun adukaruŋ un. » ¹⁴ Kē Yetu aşë teema aji : « Ñiint̄u, in abaan̄ aʔu'ën pwo nawayëş kême nafaaş bka bi nan ba? » ¹⁵ Wi wi Yetu aşaan̄ aji na bañaan̄ bti banwoon̄ da : « Naʔaafaraan kaŋal bka, ubida wi ñaaŋ uunwoona ʔi bka, ahille adoo yok maakan. »

¹⁶ Wal mēnt̄, kē aşë hoñ na baka aji : « Ñiint̄ alon̄ nayok abi ka n̄teeh, kē ʔawul n̄deey n̄tum, ¹⁷ kē aşë wo ʔi phepar ʔi uşalul aji : “Dbaa do do hum ba? Mënka dko dhankni n̄deey ʔi naan bti.”

¹⁸ « Wi wi aşaan̄ aji : “Hēnk di di n̄ji kadolon̄: dfom inkuti yi naan, kaşiiir indëmuŋ apel yi, kahank da n̄deey ʔi naan bti na bka bi naan.

¹⁹ Wal mēnt̄ kaşë ji na bkow naan : ‘Aşë wo, ihank iko itum pa n̄şubal n̄tum ; noorfënan, ide, idaan, ido kanoha.’ ”

²⁰ « Kē Naşibaţi aşë ji na a : “Iwi nanaaf, iʔañan phefēnt̄ na utejan wi n̄ʔa wi. Hēnkun̄, in akjejuŋ uko wi ihankaruŋ bkowu ba?”

²¹ « Hēnk di uwoon̄ ʔi ñaaŋ anjaan̄ ahanka hank iko pa bkowul, anwoon̄ aanji la pyok pi Naşibaţi. »

Nahaʔan Naşibaţi
(Maci 6.25-34)

²² Wi wi Yetu aşaan̄ aji na baʔaşarul : « Uko wan̄ ukaan̄ kē n̄jakan, nawut kaʔaaf uko ude wi nanumiin̄ pa ubida, kême iko iwohara yi nanumiin̄ pa uleef wi nan. ²³ Ubida upel pde, kē uleef upel imişa. ²⁴ Natenan n̄ntomaali ; ʔaanji ʔatepi, ʔaanji ʔakit, ʔaanka nin inkuti ihankni n̄deey, kē Naşibaţi aşë ji wul ʔa uko ude. An napel ʔkat di! ²⁵ Ahon̄ ʔi an ahilanuŋ ʔi manʔaaf kahoʔalëş unuur uloolan ʔañ ʔi ubida wi nul? ²⁶ Woli naandoo hilan pdo uko wi, unwoon̄uŋ umpoʔi, we uwoon̄ ʔtaaf iko indukiin̄?

²⁷ « Natenan iʔeeñ inuura yi ugoŋ wi uteeh jibi ijaan̄ idëm, iinji ilemp, iinji işiiir. Kē nşë jakan, *Falomon̄ naşih ʔi pdëm pi nul bti, aambaan̄ kañëgi'aara ji kaloŋ ʔi ya. ²⁸ Ujaagal uwo n̄ʔa du uteeh, faan baluŋ bafël wa du bdoo, kē Naşibaţi aşë ji woharana woharan wa iko inuura. An nanwoon̄ naanfiyaar akëşan, nameen na manjoonan kē Naşibaţi aluŋ kawoharënan kak.

²⁹ « An kak, nakdo kala uko ude kême uko udaan, nawutan kahaajala. ³⁰ Iko yan̄ yi yi banwoon̄ baanfiyaar Naşibaţi bajaan̄ babi wo wo ʔi pla, kē an, Aşinan ame kē nanuma iko mēnt̄. ³¹ Nawo i kaʔëp ʔëp kala Pşih pi nul, naşë nayeenk kak iko mēnt̄. »

Nalaan pyok pi baţi
(Maci 6.19-21)

³² Yetu akak aji na baka : « An nanwoon batani bmpoŋi, naklënk, ulil Aşinan kē awulan Pşihul. ³³ Nawaapan bka bi nan nabot naŋen itaka bajuuk. Nawoon na ŋmbooŋu ŋanwoon ŋaŋji ŋatowa. Naŋuun bka bi nan du Naşibaŋi. Baankya katoka da. Bakiiŋ baan-hilan kaban ba, kēme ŋbob ŋatok ba. ³⁴ Na manjoonan, dko di bka bi nan bawoon dul di kaŋëb ki nan kakwoon. »

Balemp banwoon bten ayoonk ubi Abuk Ŋiinŋ

³⁵ « Nabomandëran, nawohara iko yi ulemp, nawutan ŋkaniya ŋi nan ŋado kayik. ³⁶ Nawoon ji balemp bankyoonkuŋ ajug baka awoona bniim, bahaabëşa plëman wal wi akbihaŋ bi kakob ŋi pa. ³⁷ Balemp biki aktënkunŋ bawo bten wal wi akbanuŋ banuurandëni! Dŋupan na manjoonan, ajug baka awohara iko yi ulemp, kado baka baŋo kaşë kayiş baka. ³⁸ Woli ajug baka abi na mnjel, kēme aŋëp mnjel, woli aŋënk balemparul kē bawo bten, banuurandën keeri!

³⁹ « Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame lah wal wi nakiiŋ awoon i kabi, aankwuta aneeŋ du katohul. ⁴⁰ An kak nabomandëran, ŋiki *Abuk Ŋiinŋ aluŋ kabi ŋi wal wi nawoon naanhaŋi. »

Baŋaşar Yetu bawo kado bnuura ulemp wi aŋuunŋ baka pdo
(Maci 24.45-51)

⁴¹ Kē Fimoŋ Piyeer aşë ji na Yetu : « Ajugun, un baŋaşaru ŋkaaŋ kē ikhoŋ haŋ, kēme baŋaaŋ bti baka? » ⁴² Kē Ajugun aşë teem aji : « In awoonŋ nalemp natool natit i ajug katoh aktuunŋ ŋi kadun ki baŋaaŋ biki nul, ado kawul baka kafah ki ŋdeey ki baka uwoori ubanle. ⁴³ Nalemp i ajug katoh aktënkunŋ ŋi ulemp wi aŋu'u luŋ wal wi akkakunŋ, un mēnt anuurandëni.

⁴⁴ Dŋupan na manjoonan, ajug katoh ahankana bka bi nul bti. ⁴⁵ Bë woli nalemp aji ŋi uşalul kē ajugul ajon ubi, aşë naŋa akob balemp bi-inŋ na baaŋ, ade adaan akuŋ, ⁴⁶ ajug nalemp mēnt aluŋ kabi, ŋi unuur wi awoonŋ aankyoonka, na wal wi awoonŋ aammee, kaşë kahajana bnuura kabot kadola jibi bajaanŋ bado na baŋaaŋ banwoonŋ baan-fiyaar Naşibaŋi.

⁴⁷ « Nalemp ammeenŋ uko wi ajug katoh aŋaluŋ, aşë wo aamboman nin ukoolan kēme ado wi aŋaluŋ ul ŋi uleeful, aluŋ kakoba maakan. ⁴⁸ Kē anşaaŋ ado uko unkëşuŋ bakoba bë aamme, akoba btiisu. Ŋaaŋ i bawuluŋ uko utum, baluŋ kahepara uko utum, kē i bahankanuŋ iko utum, baluŋ kahepara kak iko intumuŋ apel. »

Yetu aambi bi pŋij mnjeeh, bpaŋşër bi bi aŋijun

⁴⁹ Yetu akak aji : « Dbi ŋi umundu pŋij bdoo, aşë ŋal bado bi bateh teh! ⁵⁰ Dwo i kaneeŋ ŋi mnhaj* jibi ŋaaŋ ajaan aneeŋ ŋi meel woli ayeenk *batitmu, kē uşal wi naan uşë ŋëla ŋëla maakan ji mbi ndo kaneeŋ ŋi ma.

(Maci 10.34-36)

⁵¹ « Naşal aji dbi bi pŋijan btiinkar i? A-a, dŋupan, dbi bi pŋij bwayşër. ⁵² Kajunna nŋa, woli baŋaaŋ bawo kaŋeen ŋi katoh, baanktiinkar, bawajanŋ banaŋara batëb, batëb banaŋara bawajanŋ. ⁵³ Ajug katoh aluŋ kanaŋara abukul ŋiinŋ, abuk katoh ŋiinŋ akuŋ anaŋara aşin. Ŋaaŋ anaŋara abukul ŋaaŋ, abuk katoh ŋaaŋ, anaŋara anin, ŋaaŋ nayotan anaŋara ahar abukul, ababul akuŋ anaŋara anin ayinul. »

Pten kame iko inkŋëpuŋ

(Maci 16.2-3)

⁵⁴ Kē Yetu aşë ji na pntuk : « Woli nawin infëluŋ kē ijën du kayoba, ŋi dko mēnt naji naji uşubal ubi, kē uji ubiha. ⁵⁵ Kē woli uyook

* 12:50 Bapiit ŋi ugrek aji : Dwo i kayeenk batitmu.

ufuutna btammanu, naji naji dko dayik nta, kë daji dayika. ⁵⁶ An balagare, nahil pme uko wi iko yi baŋi na yi mboŋ ijakuŋ, aŝe wo naanhil pyikrën uko wi Naŝibaŋi akdolun nta di. »

(Maci 5.25-26)

⁵⁷ « Kë we ukaaŋ kë naanji nayikrën an ŋi nleefan uko unwoon unuura ŋi këŝ ki Naŝibaŋi? ⁵⁸ Woli iya na ŋaaŋ aloŋ i nakaan bŋup du *uruha, doon kala pba pŋom na a ŋi bgah, kaŋi aŋooŋu du kadun ki nawayëŝ, uŋ mënŋan awulu nalemparul awatu ukalabuŝ. ⁵⁹ Dŋupu, iinkpën du ukalabuŝ bë iinluka te pataka pbaaŋŝaani. »

13

Nawutan pjuban naŋëlëŝ nŋbida

¹ ŋi nwal mënŋ, kë baŋaaŋ baloŋ baŝe bi, akakalëŝ Yetu uko wi bagalilay, biki *Pilata dooŋ kë bafinŋi kë pŋaaŋ pi baka panaakiir na pi nŋntaam nŋi baŋijun aŋiŋar Naŝibaŋi. ² Kë aŝe teem baka aji : « Naŝal aji bagalilay mënŋ bawo bajuban apel bagalilay bandukiinŋ bti ukaaŋ kë bahaj haŋ i? ³ Dŋupan mënŋ hënŋ da, nawutan pjuban, naŋëlëŝ nŋbida këme nakeŋ an bti ji baka.

⁴ « Kë baŋaaŋ iŋeen na bakreŋ biki pmoŝ pweek pi uniw wi Filowe pajotnuŋ aŋiŋ, naŋuur kë bajuban apel baŋaaŋ biki Yerutalem bandukiinŋ bti i? ⁵ Dŋupan, mënŋ hënŋ da, woli naanwut pjuban, aŋëlëŝ nŋbida nakeŋ an bti ji baka. »

Uhoŋ wi bko banwoonŋ baanji babuk

⁶ Kë Yetu aŝe kakalëŝ baŋaaŋ uhoŋ wi : « Nŋiint aloŋ abi tepi blemani* du uŋeeh wi nul. Abi pmar mnlemani aŝe wo aantënk nin ploolan ŋi ba. ⁷ Wi wi aŝaaŋ aji na nalemparul : “Ddo nŋsubal nŋwajaŋŋ nŋi njaki kabi pmar mnlemani bë

mënŋi kaŋënk ba babuk. Tiban ba. Babaa wo i kaŋo kanooran mboŝ we ba?” ⁸ Kë undu aŝe teema aji : “Ajugun, wutan ba kak piikal, nwuŋëŝ mboŝ ŋi pŋeeŋ pi ba, mmëŋan ba. ⁹ Ulome baluŋ babuk. Woli baambuki, kbaa tib ba.” »

Yetu ajeban ŋi unuur wi pnoorfën wi bayuday nŋaaŋ anŋakmuŋ

¹⁰ Yetu awo ŋi pjukan du *katoŋ kaŋehanaani ki bayuday kalonŋ ŋi *unuur wi pnoorfën. ¹¹ Kë nŋaaŋ aloŋ aŝe wo da i untaayi udolonŋ kë aŋakëm ado nŋsubal iŋeen na bakreŋ ; aŋjuuk aankak ahil nin pheŋan uleef. ¹² Wi Yetu awinulonŋ aŝe du'a aji na a : « Nŋaaŋu, pmaak papën ŋi iwi. » ¹³ Wi wi aŝaaŋ apafa iŋen, ŋi dko mënŋ kë aheti, aŝe jun pbeeb Naŝibaŋi.

¹⁴ Kë naweek i katoŋ kaŋehanaani aŝe deebaŋ uko wi Yetu ajebanunŋ ŋi unuur wi pnoorfën. Aŋiini wal mënŋ na pntuk pi baŋaaŋ aji na baka : « Naka nŋuur paaj nŋi nŋaaŋ ajaan awo kalemp. Nawo i kabi ŋuŋ nŋuur mënŋ pdo bajebanan, mënŋ ŋi unuur wi pnoorfën wa. » ¹⁵ Ajugun kë aŝe teema aji : « An balagare! ŋi unuur wi pnoorfën, jëm andoli ŋi an aji fënëŝ uwit wi nul këme ubuuru wi nul du kampen kaŋooŋ wa uya udaan i? ¹⁶ Kë nŋaaŋ i, anwoonŋ i pntaali pi *Abraham, i *Fatana atanunŋ nŋsubal iŋeen na bakreŋ, aanwo i kafënëŝa ŋi unuur wi pnoorfën i? » ¹⁷ Wi ajakuŋ haŋ, kë banklaŋulonŋ bti baŝe kowa fuŋ, baŋaaŋ kë baŝe lilan ŋi iko inuura iweek bti yi akdolunŋ.

Uhoŋ wi pbuk pmpoŋi panjaan pabuk bko

(Maci 13.31-32; Markut 4.30-32)

¹⁸ Wal mënŋan kë aŝe ji : « Na we wi *Pŝih pi Naŝibaŋi panaamuŋ ba? Kë na we wi nhilanunŋ pnaamntën pa ba? ¹⁹ Pawo ji pbuk pmpoŋi pi nŋaaŋ ajekuŋ atepi du uŋeehul. Kë

* 13:6 Bapiit aji bko mënŋ bawo Figuier ŋi umbaabu.

panaŋaa, akak bgof, kē ŋkat ŋadoo bi ado intaŋ ti inah yi ba. »

*Uhoñ wi uko utaajanaan pşon
(Maci 13.33)*

²⁰ Yetu akak aji : « Na we wi nhilanuŋ kanaamntēn *Pşih pi Naşibaŋi ba? ²¹ Panaam ji bko btiüşu bi ŋaaŋ ajaan aŋu ti pşon ptum te pado taaj bti. »

Plēman pamminuŋ

²² Wi Yetu akyaanŋuŋ pban Yerutalem, aŋēpna ti ŋbeeka na ŋfēt ajukan aŋē ya. ²³ Kē alon aŋē ji na a : « Ajugun, baŋaaŋ bantiinku bakluŋ kabuur i? » Kē aŋē ji na baka : ²⁴ « Natamaan naneejna plēman pamminuŋ, ŋiki dŋupan, batum baluŋ kado na pneej bē baankhilan. ²⁵ Woli ajug katoŋ anaŋa adoo tuh plēman, kē naŋē hoj du bdig, nakob plēman kabot kakooŋ bahaabēşan kaji “Ajugun, haabēşun plēman.” Aŋē teeman kaji : “Mēmme di nawoonuŋ.” ²⁶ An naŋē ji na a : “Nde akuŋ adaan na iwi, kē ikuŋ ajukan ti igah yi nun.” ²⁷ Ul kaŋē teem kaji : “Mēmme di nawoonuŋ, an bti bado buŋaan, nalowaan.”

²⁸ « Naluŋ kawooni, kadeebaŋ, katibrēn iñiŋ wal wi nakluŋ kawin *Abraham na *Itaak na *Yakob na *baŋupar Naşibaŋi bti du Pşih pi Naşibaŋi, an ti ŋlefan baŋē bafēlan bdig. ²⁹ Wal mēnt, baŋaaŋ baŋē bapēna umayar unuur, kayoba, btamşanka na btammaŋu kabi pmaar ufettu uweek du Pşih pi Naşibaŋi. ³⁰ Kē hēnk di di balon ti bambaañşaanuŋ bakluŋ kawo bateek, kē balon ti bateek baluŋ kawo babaañşaan. »

*Yetu aŋēgara Yerutalem
(Maci 23.37-39)*

³¹ Ti wal mēntan kē *bafaritay balon baŋē bi ti Yetu aji na a : « Pēnan ti dko di iya dmpaŋi, *Herod aŋal kafinju. » ³² Kē aŋē teem aji na baka : « Nayaan naji na unfēş

waŋ: “dpēnan ŋntaayi ti baŋaaŋ kabot kajeban baŋaaŋ nŋa na faan, unuur uwajanŋēn, nŋē mba ulemp wi naan.” ³³ Kē nŋē wo i kaya na bgah naan nŋa na faan na kankoŋan. Hēnk di uwoon, na manjoonan nin *Naŋupar Naşibaŋi alon aanhil kakeŋna du dko dlon dampaŋi na Yerutalem.

³⁴ « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaan kfin baŋupar Naşibaŋi, katap biki ayiliŋ mnlak, ŋyaaş ŋtum ddo na pŋonkrēn babuku jibi uguk ujaan uboof ŋbuk wa, kē ipoki. ³⁵ Enhēn, Naşibaŋi aluŋ kadukaran katoŋan. Kē nŋē ŋupan, naankak awinēn te wal wi nakluŋ kado kaji : “Bnuura bi Naşibaŋi ti ankmbiŋ ti katim ki Ajugun!” »

14

Yetu ajeban ŋiŋŋ anwoon na ŋntēŋ

¹ Ti *unuur wi pnoorfēn ulon Yetu aya pyoban du uko naweek alon i *bafaritay, kē baŋaaŋ baŋē wo ti ptena bnuura. ² Kē ŋiŋŋ alon anwoon na ŋntēŋ aŋē wo ti kadunul. ³ Wi wi Yetu aŋaaŋ ahepar *bajukan Bgah na bafaritay aji : « Bgah bi nun badinan ŋaaŋ ajeban namaakal ti *unuur wi pnoorfēn kēme baandinani? » ⁴ Kē baŋē yomp. Yetu kē aŋē ban namaakal ajebana aŋē dola kē ayaa. ⁵ Wi wi aŋaaŋ aji na baka : « Ahoŋ ti an awoon aankpēnan ti dko mēnt abukul kēme uwitul unjoti ti pliik ti unuur wi pnoorfēn ba? » ⁶ Kē baanhinan aŋeema.

Pdat dko dŋo

⁷ Yetu awin kē bambiŋ pyoban baji badat dko dŋo di kadun, ukaŋ kē ahoŋ na baka, aji : ⁸ « Woli badu'u ufettu wi bniim, wutan kaya kaŋo du kadun. Iwo kaŋi nayoban ampeliŋ abi aban, ⁹ andu'anan pyoban iwi na a aŋē bi, aji na iwi iŋen ŋiŋŋ mēnt aŋo. Wal mēnt inaŋa kawo na mnkow

kaya kaŋo du kafet. ¹⁰ Kē woli badu'u ufettu, yaan iŋo du kafet, andu'iin pyoban abile, aŋe ji na iwi : "Nanoh ŋogan moŋ kadun." Wal mēnt, idēm ŋi kadun ki bañaanŋ bti banŋoon na iwi ŋi umeeša. ¹¹ Hēnk di uwoon, ŋaan ankdēmanuŋ bkwul, baluŋ kawalana, kē ankwalanuŋ bkwul, baluŋ kadēmana. »

Naduun bajuuk pyoban

¹² Yetu akak aji na andu'uluŋ pyoban : « Woli idu bañaanŋ pyoban kēme pde kañah, wutan kadu banohu, babak ŋaaŋ, bayiŋtu kēme bakinŋtu bayok, ŋiki bukal baluŋ kadu'u kak pyoban kēme pde kañah, uwo baluk bi nu. ¹³ Kē woli ido ufettu, ŋēpan ŋēp idu bajuuk, banŋakmuŋ, bankjiinkuŋ, na bakuul, ¹⁴ iŋe inuurandēn, ŋiki baankhilan pluku. Na manŋoonan, iluŋ kaluka ŋi wal wi bañaanŋ batool baknaŋiinŋ ŋi pkeŋ. »

Bampokuŋ pbi pyoban (Maci 22.1-10)

¹⁵ Wi alonŋ ŋi biki baduunŋ pyoban atiinkuŋ uko waŋ aŋe ji na Yetu : « Ankuŋ kaŋo kade du *Pŋih pi Naŋibaŋi anuurandēn! » ¹⁶ Kē Yetu aŋe ji na a : « ŋiintŋ alonŋ abi wo i pdo ufettu uweek aŋe du bañaanŋ batum. ¹⁷ Wi wal wi pde kañah ubanuŋ kē aŋe yil nalemparul aya aji na biki aduunŋ : "Nabiini, kañah kabaa."

¹⁸ « Kē baŋe junna aloolan aloolan bukal bti pji amiir baka. Nateek aji na a : "Dba nug nug uŋeeh, dwo i kaya pten wa, dkooŋtu kooŋ miiraan." ¹⁹ Kē alonŋ aji na a : "Dba nug nug ŋngit iŋeen ŋjaari dya hēnk pten jibi ŋaklempi, dkooŋtu kooŋ miiraan." ²⁰ Alonŋ kē aji na a : "Dba niim niim hēnkuŋ, ukaanŋ kē mēnhilan pbi."

²¹ « Kē nalemparul aya akakalēŋ ajugul uko wi bateemuluŋ. Ajug katoh adeebaŋ wal mēntŋ aŋe ji na

nalemparul : "Taraan iya du iyiti na igah yi ubeeka itijēn ŋi, bajuuk, banŋakmuŋ, bakuul na bankjiinkuŋ." ²² Kē nalemparul aya akak aji na a : "Naweeek, ddo uko wi ijakuŋ kē dko daantuma tum." ²³ Kē ajug katoh aŋe ji na a wal mēntŋ : "Yaan na igah yi ŋŋeeh ido kaŋaŋ ibiig, idabēr bañaanŋ, katoh naan kahilna katum." ²⁴ Dŋupan, nin alonŋ ŋi bateek biki nduunŋ aankŋem kañah naan. »

Pduk iko bti kaŋaŋ Yetu (Maci 10.37-38)

²⁵ Bañaanŋ batum bawo ŋi ppoŋ na Yetu ; kē aŋe kok aji na baka : ²⁶ « Woli ŋaanŋ abi ŋi ŋji bē aanŋalēn maakan apelan aŋin, anin, aharul, babakul, baŋa'ul na baweekul na uleeful kak, aanhil pwo naŋaŋaraan. ²⁷ Anwoonŋ aankuŋa kruŋ ki nul kadinan phaj ji ŋji udole wo ŋi pkeŋ, kapoŋ ŋi kafet ki naan, aanhil pwo naŋaŋaraan. »

²⁸ « Ahoŋ ŋi an ajaanŋ aŋal pniw katoh kaweeek bē aanji dun kaŋo kaŋal bnuura katen itaka yi anumiinŋ, kame me ahilan pniw ka kaba? ²⁹ Woli aando haŋ, ajun pniw bē aambi hilan pbaañeŋ, bankwinuŋ ka babeŋa ³⁰ kaji : "ŋaanŋ i ajunuŋ pniw bē aanhilan pbaañeŋ!"

³¹ « Kē naŋih ahoŋ ajaanŋ wonti aya pgt na naŋih alonŋ aanji dun kaŋal katen me ahilan na bangoli iŋeen-week ŋyaaŋ iŋeen week (10.000) pgt na anwoonŋ na bangoli iŋeen-week ŋyaaŋ iŋeen-week ŋŋēb ba (20.000)? ³² Woli aanhilani, ayil du naŋih undu wi ahumuŋ nlowi, kakooŋta batiinkar. ³³ Kē hēnk di uwoonŋ, woli alonŋ ŋi an aanduk bka bi nul bti aanhil pwo naŋaŋaraan. »

Pnam panyaŋuŋ (Maci 5.13; Markut 9.50)

³⁴ Yetu akak aji na baka : « Pnam pawo uko unuura, paŋale kak ayaŋ, bakakanaan kataabare ki pa na we

ba? ³⁵ Nin paankak anuura pa mboş, këme pa umëñan ; paji pafël.
« Ankaañ ibaţ itiinkni, atiinkan. »

15

Uhoñ wi unkaneel umpoţi unneemuñ akuţ awinana

(Maci 18.12-14)

¹ *Bakobraar daaşa na bado buţaan bti baji bañog Yetu, katiinka.

² *Bafaritay na *bajukan Bgah başë kahoopatër kaji : « Ñiint i aji naakiir na bado buţaan, kabot kade na baka. »

³ Kë Yetu aşë hoñ na baka aji : ⁴ « Ahoñ ti an ajaañ aka nte ñkaneel iñeen-week aşë neemandën uloolan, aanji duk ñundu du pşaar, kaya pla unneemuñ, te wi awinañ wa? ⁵ Wal wi awinuñ wa, aji lilan maakan, kalap wa, ⁶ kaya katoh, kadu banohul na bakiñtul, kaji na baka : “Nalilaan na ñji, dwin unkaneel wi naan unneemuñ.”

⁷ Kë hënk di uwohañ, mnlilan mnweek manwo du baţi pa nado buţaan aloolan antëlşuñ ubida kapel bañaañ batum* banwoon batool, banwoon baannuma pţëlëş ñbida. »

Uhoñ wi baluk banneemuñ akuţ awinana

⁸ « Kë ñaaţ ahoñ ajaañ wonti aka baluk bi ñnuur iñeen, aşë neemandën baluk bi unuur uloolan, aanji tehan unkaniya, kawet dko bnuura, te wi awinuñ baluk mënt i? ⁹ Wal wi awinuñ ba, aji du banohul na bakiñtul kaji na baka : “Nalilaan na ñji, dwin baluk bi mbiin aneemandën.” ¹⁰ Hënk di mnlilan manjaañ manwo ti ñwanjut ñi Naşibaţi pa nado buţaan aloolan antëlşuñ ubida. »

Uhoñ wi napoţ anneemuñ akuţ awinana

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ñiint alon abi ka bapoţ batëb. ¹² Anwoon

nabaşa kë aşë ji na aşin : “Paap, wulaan kafah ki naan ti bka bi nu.” Kë aşin afaaş baka bka bi nul. ¹³ Wi nabaşa adolon ñnuur ñntiişu aşë ñonkrën bka bi nul bti, atool aya du utaak ulon unlowuñ atok tokan bka bi nul ti unoh.

¹⁴ « Wi atokuñ bka bi nul bti, kë ubon wi katër ilëmënt uşë mara mara ajot ti utaak mënt, kë ajun pwo ti kanuma. ¹⁵ Wi wi ayaañ aneej ulemp du ñiint alon i utaak mënt, kë un mënt aţu'a pyeñ ñnkuma. ¹⁶ Ado ji ñal pde ilëfa yi ñnkuma katumanaan kayiñ bë nin alon aanji țena ya. ¹⁷ Wal mënt kë aşë şalñten aji : “Balemp hum bawoon du uko paapa, aji bade kayok kado dukşën, kë ñji nşë wo ti akeţ ubon! ¹⁸ Dkak du paapa kaji na a : ‘Paap djuban ti kadun ki Baţi abot ajuban ti kadunu ; ¹⁹ mënkek ataañ na pdu'ana abuku, jejaan ji alon ti balemp biki nu.” ²⁰ Kë hënk di atooluñ pkak du aşin.

« Ahum nlowi, kë aşin aşë wina, abot añaği'a ; aţiira, ajotna, amooka bnuura. ²¹ Kë abukul aşë ji na a : “Paap, djuban ti kadun ki Baţi abot ajuban ti kadun ki nu, mënkek ataañ na pdu'ana abuku.” ²² Kë aşin aşë ji na balemp biki nul : “Nataraan, naţijan kamişa kannuur-naaniin, nawoharëna, naţu'ana paneel ti pkoñ, nabot naţu'a işapaat ti ihoţ. ²³ Nayaaran uwit ummagnuñ ti batani nafiñ, ñde, ñnoha, ²⁴ abuk naan annaţuñ i abi keţ aşë kak ti umundu, abi neem, aşë winana!” Kë başë wo ti unoh.

²⁵ « Bajeen ñiint awo wal mënţan du uţeeh. Wi akbiin, aňog katoh aşë tiink kë bakkob abot aki. ²⁶ Adu wal mënt nalemp i aşin alon ahepara uko umba'i duk awo wo. ²⁷ Kë un ateema aji : “Aţa'u abiin, kë şaaş afiñ uwit ummagnuñ ţiki akak najoob.” ²⁸ Kë bajeen aşë deebaţ, apok pneej katoh. Kë aşin aşë pën akooţa.

* 15:7 Bapiit ti ulibra aji bañaañ iñeen kañeen kalon na kañeen kalon (99).

29 Kë aşë teema aji : “Ddo nşubal nşum, alemparu, mëmbaan kapoka nin pdo uko wi ijakuŋ, kë iimbaan kaŋenarën upi umpoŋi nnohnaana na batënt naan ; 30 kë abuku i aşaaŋ akak, ul anyaaŋ ade bka bi nu na baaŋ bawuŋaan aba, kë işë do kë bafin uwit ummagnuŋ!”

31 « Kë aşin aşë ji na a : “Abuk naan, iwi, iji kwo na nji na nşuur nuur, uko wi nkaaŋ bti uwo wi tu. 32 Kë nşë wo i kanoha kabot kawo ŋi mnlilan, ŋiki aŋa'u i abi keŋ, aşë kak ŋi umundu ; abi neem aşë winana !” »

16

Namali natit

1 Yetu abot aji na baŋaşarul : « Ŋiint alon nayok abi ka namali, kë başë keeşara du a aji atoka bka. 2 Kë ado kë badu namali aşë ji na a : “We wi mbaan atiink kë baktup ŋi iwi ba? Yuujaan jibi idolon na bka bi naan, hënkuŋ mënkaŋ aŋal iwo namali i naan.” 3 Kë namali aşë şal aji : “Dbaa do we, wi ajuŋ katoh apënaanaun ŋi ulemp? Pya kajaar? Mënhinan ka. Bñehan? Dkowa ba. 4 Yoow! Dme uko wi nji kadolon wi bapënaanaun ŋi ulemp, pa bañaan bahilna bayeenkën du itoh yi baka.”

5 « Kë hënk di di adoŋ kë badu banŋeetuŋ ajuŋ katoh kë bakbiina aloolan aloolan, aji na nateek : “Hum di di iŋeetuŋ ajuŋ katoh ba?” 6 Kë ŋiint ajaka : “Iniibi* iñeen-week yi ukëra” kë aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ŋoon itaran ipiit iniibi iñeenkañeen.” 7 Akak aji na alon : “Kë iwi, hum di di iŋeetuŋ ajuŋ katoh ba?” Kë ateema aji : “Iniibi iweek iñeen-week yi maaj” kë aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ipiit iniibi iweek iñeen bakreŋ.” 8 Kë ajuŋ katoh aşë maŋ namali naguuru un jibi adolon mntit hënk. Hënk di uwoŋ, bañaan banŋaluŋ umundu wi batit ŋi mnwo

mi baka na batënt baka apel biki bjeehi bi Naşibaŋi. »

Pŋijan itaka bnuura

9 Yetu akak aji : « Dŋupan : nalaan banoh na itaka yi umundu wi buŋaan wi, nahilna unuur wi iko yi umundu wi ikbaan, bayeenkan du itoh yi baŋi inwoŋ yi mnŋo. 10 Anwoŋ natool ŋi uko umpoŋi wi bawululun aji wo natool ŋi utum, kë anwoŋ aanwo natool ŋi umpoŋi aanji wo natool ŋi utum. 11 Woli naanwo batool ŋi pyok pi umundu wi buŋaan wi, in aklun kawulan pyok pi manjoonan? 12 Kë woli naanwo batool na bka bi ñaaŋ nampaŋi, naşal aji Naşibaŋi alun kawulan banwoŋ bi nan i?

13 « Nin ñaaŋ aanhil kalempar başih batëb : apok alon kaŋal undu, këme amëban alon, kaşë beeh undu. Naanhilan kalempar Naşibaŋi kabot kalempar itaka. »

Nŋup nlon kak ŋi Yetu

(Maci 11.12-13; 5.31-32; Markut 10.11-12)

14 *Bafaritay banjaan baŋal itaka batiink iko mënŋ bti aşë beŋ Yetu. 15 Kë aşë ji na baka : « An nawo bañaan banjaan badaar kawo batool ŋi kadun ki bañaan kë Naşibaŋi aşë me nşal ŋi nan. Uko wi bañaan badëmanun uji uwo unwuŋun maakan ŋi kadun ki Naşibaŋi.

16 « Ji *Yowan Nabattaar abi ado kabi, *Bgah bi Moyit na *baŋupar Naşibaŋi bawoon ; du wal wi abinun kë başë ŋupan *Uŋup Ulil Unuura wi Pşih pi Naşibaŋi, kë bañaan bti bataman ado na pneeŋ ŋi pa. 17 Baŋi na mboş manyojnun ptoŋ apel uko uloolan umpoŋëtaanun ŋi *Bgah bi Moyit.

18 « Ñaaŋ andookun aharul akuŋ aniim alon ajuban pjuban pi piint, kë anniimun ñaaŋ i ayinul adookun ajuban pjuban pi piint. »

* 16:6 Kaniibi kandoli kawo nşitru iñeen nşwajant na paaj na ulon.

Niint̄ nayok na Lataar najuuk

¹⁹ Yetu akak aji : « Ubi ka ñiint̄ alon nayok, anjaki ñëga kabot kade bnuura, kawo ñi unoh na ñnuur. ²⁰ Kë başë fël ñi plëman pi kato hul ñiint̄ alon najuuk i bajaar bado Lataar† i uleef unniinkun̄ njad. ²¹ Ado ji ñal ñal pjejënt̄ ituk injotnun̄ ñi umeeşa wi nayok. Nbuş ñjadoon̄ aji ñalaj njad ñi nul. ²² Kë najuuk un̄ abi keş, kë ñwanjut̄ ñaya na a kë ašo akab du *Abraham. Kë nayok abi keş kak, kë bamoya.

²³ « Wi nayok awoon̄ du mnkeş, ahaj maakan, aşë kat kës awin Abraham du kalowan, kë Lataar ašo añaoga. ²⁴ Wi wi ahuuranun̄ adu'a aji : “Abraham Paapa, ñagi'aaan, iyil Lataar atoop pkoñ ñi meel abi ñowanaan pndemënt, dhaj maakan ñi bdoo bi.” ²⁵ Kë Abraham aşë teema aji : “Abuk naan, leşan kë iwin bnuura wal wi iwoon̄ du mboş, kë Lataar ul, aşë wo ñi mnhaj. Hënkun̄ awo ñi atuumara, iwi kë işë haj. ²⁶ Tenan kak : bwal bweek bakak apaşëşun na an, banjalun̄ pşëp bahilna bawo baanktëp, ñaan aanhil pmuur bwal bi kabi du un.”

²⁷ « Kë nayok aşë ji na a wal mënt̄ : “Keeri Paap, dkooşu kooş, yilan Lataar du katoş ki paapa, ²⁸ dka babuk paapa kañeen ; aya aşup baka uko wi awinun̄, bawutna kabi kak ñi dko di mnhaj di.” ²⁹ Kë Abraham aşë ji na a : “Bawo na ñlibra ñi *Moyit̄ na ñi *başupar Naşibaşi, batiinkan uko wi başupun̄ ñi ña.” ³⁰ Kë ñiint̄ nayok un̄ aji na a : “Uunkkëşa kës baka, bë woli ñaan anwoonun̄ du mnkeş aya şup baka, bawut pjuban, kaşëlëş ñbida.” ³¹ Kë Abraham aşë ji na a : “Wi bawoon̄ baanji batiink *Moyit̄ na başupar Naşibaşi, woli ñaan adoo naşa ñi pkeş abi aşup baka, baankteha te.” »

17*Pjuban na pmiirad*

¹ Kë Yetu aşë ji na başaşarul : « iko inhinanun̄ kado bañaan bado buşaan iinhinan kawaanana, kë ñaan anşaan şij ya aşë wušan! ² Uhokan pa a batana plaak pweek bawata du bdëk, kë di pwuta ado alon ñi bapoş biki* Naşibaşi ajot ñi pjuban. ³ Naşafaraan!

« Woli atënt̄u ajubanu, şiniin na a, woli awut pjuban, kmiira. ⁴ Kë woli ajubanu ñyaaş paaj na ulon̄ ñi unuur, akuş abi ñyaaş paaj na ulon̄ aji na iwi : “Miiraan” kmiira. »

Pfiyaar pi nalempar Naşibaşi (Maci 17.19-20)

⁵ *Banjañan baji na Ajugun : « Hoşalëşan pfiyaar panwoon̄ ñi un. » ⁶ Kë aji na baka : « Woli naka lah pfiyaar panlişun̄ na pbuk pi maaj, najile na pñteen pi : “Dëtadiiran iya ijab du bdëk,” patiinkan! »

Plempar Naşibaşi na byompan

⁷ « Ahoş ñi an ajaan aji na nalemparul najaar këme nayafan woli awoona uşeeh : “Faraan, biin işo ide”? ⁸ Aambaa şëp şëp kaji na a : “Junjaan kañah, ibot işëlëş iko ibi iy-işën, te ndo nde mbot ndaan, ibale kbaa de kabot kadaan.” ⁹ Aanka na pwula nin uko ulon̄, şiki ado uko wi ajakulun̄. ¹⁰ Kë hënk di uwoon̄ pa an : wal wi nadoli uko bti wi Naşibaşi ajakanan̄ nado, najakan : “Nwo balemp şaşi, ñdo uko wi ñwoon̄ biki kado.” »

Biint̄ iñeen bamaak bdoo

¹¹ Wi Yetu atoolun̄ pya Yerutalem, aşë şëpna ñmban̄ ñi ñşaaş ñi *Tamariya na *Galilay. ¹² Wi akneeşun̄ ñi untanka ulon̄, kë biint̄ iñeen bammaakun̄ bdoo başë bi pyit na a, aşë naş alow, ¹³ ahuuran aji : « Yetu, najukan, ñagi'un. »

¹⁴ Wi Yetu awinun̄ baka aşë ji : « Nayaan nawinana du başen̄an biki Naşibaşi. » Wi bakyaan̄ na

† 16:20 Lataar dawoon̄ Naşibaşi aji şenk. * 17:2 Bapoş biki : Yetu aşiiniyaan ñi banfiyaarun̄, bukal bakakun̄ ji bapoş.

bgah, ašë mara mara ajeb. ¹⁵ Kë alonj ti baka, wi awinunj kë ajebi, ašë wuğša, awo ti phuuran, adëman Našibați. ¹⁶ Abi, ajot ti ihoț yi Yetu ašë beeba. Niiintj mënț, awo i utaak wi Tamariya. ¹⁷ Kë Yetu ašë hepar aji : « Biintj iñeen bti baanjebi i? Kë biki kañeen kalonj bandukiinj bawo țunj ba? ¹⁸ Alonj ti baka aankak ado bi kabi kadëman Našibați, ñiintj i anwoonj aanwo *nayuday akakunj țañ abi adëmana! » ¹⁹ Wi wi Yetu așaanj aji na a : « Națiin iya, pfiyaar pi nu pabuuranu. »

*Ubi wi Pșih pi Nașibați
(Maci 24.23-28,36-41)*

²⁰ *Bafaritay bahepar unuur ulonj Yetu lum di *Pșih pi Nașibați pakbiinj, kë atëem baka aji : « Ubi wi Pșih pi Nașibați uunkwinana, ²¹ kë ñaanj aankdo kaji : “Tenan : pawo țil! Këme : pawo monj.” Pșih pi Nașibați pawo ti ptoofan. » ²² Yetu akak aji na bațaşarul : « Njuur njlonj njabi, nj naklunj kanjal pwin *Abuk Niiintj unuur uloolan țañ, bë naankwina. ²³ Balunj kajakan : “Awi monj!” “Awii wi!” Nakya da, nakțtir da. ²⁴ Jibi kaliik liik kajaanj kawoona kabanj kalonj ki bați, kajeehan bați bti, hënk di di Abuk Niiintj akluj kawo ti unuur wi nul. ²⁵ Kë ašë wo i kahaj maakan duna, kawuunj ki kabot kapoka.

²⁶ « Uko umbiinj awo ti wal wi Nowe ukaanj awo ti njwal nj Abuk Niiintj. ²⁷ Bañaanj bawo wal mënț ti kande na udaan, aniim, awul babuk baka iniim, te unuur wi Nowe aneejunj ti upuur wi meel uweek, kë ușubal uweek ușë jot, atuman idëk, kë bayoora bukal bti.✱

²⁸ « Kë hënk di uwohanj ti wal wi Lot : bañaanj bawo ti kande na udaan, anug, awaap, atepi, aniw ; ²⁹ Kë unuur wi Lot apënuj ti Fodom, Nașibați kë ašë do ușubal wi bdoo, na pdëpalën panktëradunj kë

papënnu bați, afinj baka bukal bti.✱ ³⁰ Kë hënk di di uklunj kawo, ti unuur wi Abuk Niiintj akluj kawinana.

³¹ « Ti unuur mënț, ñaanj anwoonj ti ușaala, awutan kaneejar iko yi nul. Kë hënk di ukwohanj pa ñaanj anyaanj uțeeh, awutan kawuğša ptiș. ³² Naleșan uko undolunj ahar Lot!✱! ³³ Ankdoonj na pbuuran ubida wi nul alunj kawaanj wa, kë anwaanunj ubida wi nul alunj kabuuran wa. ³⁴ Dțupan : na utejan mënț, bañaanj batëb bapiintj ti kalișa kaloolan : alonj ajejana, alonj aduka. ³⁵ Baat batëb bawo ti pșon : alonj ajejana, alonj aduka. [³⁶ Biintj batëb bawo du uțeeh : alonj ajejana, alonj aduka.] » ³⁷ Kë bațaş Yetu bașë hepara aji : « Ajugun, țunj di di iko mënț ikluj kațëpna? » Kë atëem baka aji : « Dko di untaam ukețnuj, dul di di njugude njakluj kayitiir. »

18

Uhoñ wi nawayëș na ñaaț nayoț

¹ Yetu akak ahoñ na bațaşarul adimanaan baka kë bawo biki kado kañehan Nașibați njwal bti, kawut kawutandër. ² Aji na baka : « Ubi ka ti ubeeka ulonj, nawayëș bțup aňñoomuñ Nașibați abot awo aanji tiink nin ñaanj. ³ Ti ubeeka mënț kak, ñaaț nayoț alonj awo da anțaali pbi du a bawayëșa. Aji ji na a : “Wayëșaan na nașoorad naan.”

⁴ « Nawayëș ajon kapok ašë bi ban țunj aji : “Na manjoonan, mënji kați Nașibați abot awo mënji katiink nin ñaanj ; ⁵ kë jibi ñaaț i aknooranaanunj, dwayëșa. Woli abi'a bi ti, abi baañșaan pdo kayewlënën.” » ⁶ Ajugun kë ašë kak aji na baka : « Natiinkan uko wi nawayëș nawuțaan i ajakunj! ⁷ Kë Nașibați, aankbi kațënk biki nul, kawayëș baka i, wi bakhuuranunlunj añehan njwal bti? Ajon uțënk baka i? ⁸ Dțupan na manjoonan,

awayēs baka kataran taran. Kē *Abuk Ņiint, aluŋle bi, aṭēnkaara ṭi umundu bañaan banfiyaaruŋ i? »

Uhoñ wi Nafaritay na nakobraar daaşa

⁹ Yetu akak ahoñ pa bañaan banşaluŋ aji bawo batool ašē beeh bandukiin, aji : ¹⁰ « Biint batēb babi ya pñehan Naşibaṭi du Katohul Kaweek ; aloŋ awo *nafaritay kē aloŋ awo *nakobraar daaşa. ¹¹ Nafaritay anaṭ ašē ñehan Naşibaṭi ṭi uşalul aji : “Iwi Naşibaṭi, dbeebu ṭi uko wi mpaṭuŋ na bañaan bandukiin, bakiiŋ, bado buṭaan, bajuban pjuban pi piint ; dbeebu kak wi nwoon mēnnaam na nakobraar daaşa i. ¹² Dji kayiman ŋnuur ŋtēb ṭi kanēm kabot kafaas uko wi nyeenkun bti kado ifah iñeen, kajej kalon kawulu.” ¹³ Nakobraar daaşa ul kē ašē naṭ alow, aandoo ñoom pkat kēs katen baṭi, ašē kuŋa iñen*, aji : “Iwi Naşibaṭi, ñagi'aan, nji nwoon nado buṭaan.” »

¹⁴ Yetu aji na baka : « Dṭupan : Uŋ mēntan wi aṭiṣuŋ, Naşibaṭi adinan kē awo natool ṭi kadun ki nul, kē uşē wo uunwo haŋ pa nafaritay. Hēnk di uwoon, ankdēmanuŋ bkowul, baluŋ kawalana, kē an-walanuŋ bkowul, baluŋ kadeeŋa. »

Yetu awul bapoṭ bapoṭi bnuura bi Naşibaṭi

(Maci 19.13-15; Markut 10.13-16)

¹⁵ Bañaan balon baṭij Yetu bapoṭ bapoṭi pa aban baka, kē baṭaşarul bawin uko mēnt ašē ŋoman na baka. ¹⁶ Kē Yetu ašē do kē bañogan bapoṭ ašē ji : « Nawutan bapoṭ babi ṭi nji! Nakneenan baka, ṭiki *Pşih pi Naşibaṭi pawo pi banwoon ji baka. ¹⁷ Dṭupan na manjoonan : anŋaluŋ pneej ṭi Pşih pi Naşibaṭi awo kanaam na napoṭ. »

Ņiint nayok

(Maci 19.16-30; Markut 10.17-31)

¹⁸ Kē űiint aloŋ antiinkaniin ašē hepar Yetu aji : « Najukan nanuura, we wi nwoon kado kayeenkna ubida wi mnṭo ba? » ¹⁹ Yetu kē ašē ji na a : « Imeha kē Naşibaṭi ṭañ anuuriin, ukaan kē ikdu'ēn nanuura i? ²⁰ Ime uko wi *Bgah bi Moyit bajakuŋ : “Iinkpiint na ahar ñaan kēme ayin ñaan, iinkfiŋ ñaan, iinkkiiŋ, wutan katapar ñaan uko wi awoon aandoo, mēbaan şaaş na naan bnuura.” » ²¹ Kē űiint ateema aji : « ddo iko mēnt bti wi nwoon napoṭ te hēnkun. »

²² Wi Yetu atiinkun uko waŋ ašē ji na a : « Iduka uko ulon kak : waa-pan iko yi ikaan bti, ijej itaka iṭen bajuuk, woli ido haŋ kşē ka pyok du baṭi. Wal mēnt, kşē bi, kaṭaşēn. » ²³ Wi űiint atiinkun uko waŋ, ašē jooṭan, ṭiki ayok maakan. ²⁴ Yetu awin kē ajooṭanii ašē ji : « Utam maakan pa nayok aneej du *Pşih pi Naşibaṭi! ²⁵ Aa, uyoj apel pa untaam uweek wi pnkunkaali uneej ṭi bhēr bi kaguja kē di nayok aneej du Pşih pi Naşibaṭi. »

²⁶ Banktiinkuluŋ kē başē ji : « Kē in ahilanuŋ keeri kabuur? » ²⁷ Yetu kē ateem baka aji : « Bañaan bajēn baanhilan pbuuran ŋleef ŋi baka, kē Naşibaṭi ašē hil pbuuran baka. » ²⁸ Fimon Piyeer kē ašē ji na a wal mēnt : « Tenan, ŋduk iko yi ŋkaan bti pa pṭaşu. » ²⁹ Yetu kē ašē ji na baka : « Dṭupan, manjoonan ma : ñaan ankdukuŋ katohul, aharul, babuk aşin, na bajugul na babukul pa Pşih pi Naşibaṭi, ³⁰ ayeenk kapelan maakan ṭi umundu wi uko wi abiin aka, kabot kayeenk ṭi umundu un-kmbiin ubida wi mnṭo. »

Yetu akak aṭup kē aluŋ kakeṭ

* **18:13** ṭi ugrek bapiit aji : Akob iñen ṭi bjēnt, hēnk di bayuday bajaan bado woli bawo ṭi puwṭan.

kabot kanaŋa ŋi pa

(*Maci 20.17-19; Markut 10.32-34*)

³¹ Yetu adu *banjañan iñeen na batëb mpaŋ ašë ji na baka : « Hënkuŋ, ŋtool ppaya du Yerutalem. Iko bti yi *baŋupar Našibaŋi bapiiŋuŋ ŋi *Abuk Ñiintŋ idolana. ³² Abuk Ñiintŋ aluŋ kawulana du banwoonŋ baanwo *bayuday, baluŋ kabeŋa, kakara, katëŋjëra ; ³³ kakoba na it-intël kašë kafina, unuur uwajantën ašë naŋa ŋi pkeŋ. » ³⁴ Kë banjañan iñeen na batëb bašë tiink ašë wo baante uko wi ajakuŋ. Uŋup mënŋan uŋëp baka kë baamme uko wi Yetu aŋaluŋ pji na baka.

Yetu ajeban nakuul alonŋ du ŋmbaŋ ŋi Yeriko

(*Maci 20.29-34; Markut 10.46-52*)

³⁵ Kë wi Yetu akñogunŋ ubeeka wi Yeriko, nakuul alonŋ aŋo bñehan ŋi kabaŋ ki bgah. ³⁶ Wi aŋiinkuŋ bañaanŋ batum kë baktëp, kë ašë hepar uko unwoonŋ, ³⁷ kë baŋupa aji : « Yetu i *Nataret aktëpunŋ. » ³⁸ Wi wi aŋaŋ ahuuran aji : « Yetu *Abuk Dayiŋ, ñagi'aan! » ³⁹ Banwoonŋ ŋi kadun baŋoman na a ayomp, kë abaa huuranaara huuran maakan aji : « Abuk Dayiŋ, ñagi'aan! » ⁴⁰ Kë Yetu ašë naŋ ado kë batija a. Wi nakuul aŋogunŋ kë ašë hepara : ⁴¹ « we wi iŋaluŋ ndolu ba? » Kë ateem aji : « Ajugun, dolaan ndo kawin kak! » ⁴² Yetu kë aji na a : « Doon kawin, pfiyaar pi nu pajebanu. » ⁴³ ŋi dko mënŋ kë akak awin abot aŋaŋ Yetu, ašë dëman Našibaŋi. Kë bañaanŋ bti bakak ayeeh mndëm mi Našibaŋi wi bawinuŋ uko unŋëpunŋ.

19

Fake

¹ Yetu aneej ŋi Yeriko awo ŋi pmuur ubeeka, ² kë ñiintŋ alonŋ anwoonŋ katim ki Fake ašë wo da, awo naweek i *bakobraar daaŋa abot ayok maakan. ³ Ado na pwin ñaan

anwoonŋ Yetu ašë wo aanhinani ŋiki bañaanŋ batumi, kë abot awo ñaanŋ naŋamñaan. ⁴ Aŋi wal mënŋ ajot kadun ašë paya ŋi bko bloŋ kahilna kawin Yetu, anktëpunŋ da.

⁵ Wi Yetu abanuŋ du dko di apayiŋ ašë kat këŋ aji na a : « Fake, taraan iwala, dwo i kawala du katohu ŋŋa. » ⁶ Kë ataran awala ayeenka na mnlilan. ⁷ Wi bañaanŋ bti bawinuŋ uko wanŋ, ašë ŋur ŋuran aji : « Aya awala du uko ñiintŋ nado buŋaan! » ⁸ Kë Fake ašë naŋa anaŋ, aji na Ajugun : « Ajugun, tenan, dfaaŋ bka bi naan ŋi ptoof kaŋen bajuuk, akak awo woli dguur ñaanŋ bka bi nul kakakana ŋyaŋŋ ŋbaakër uko wi nyeenkuluŋ. » ⁹ Yetu kë ašë ji na a : « Našibaŋi abuuran ŋŋa bañaanŋ biki katoŋ ki, iwi kak iwo abuk *Abraham. ¹⁰ Hënku di uwoonŋ, *Abuk Ñiintŋ abi bi pla kabot kabuuran banneemuŋ. »

Uhoŋ wi itaka

(*Maci 25.14-30*)

¹¹ Wi bañaanŋ bawoonŋ ŋi ptiink Yetu, kë ašë hoŋ na baka ŋiki aŋog Yerutalem, kë bašë ŋal aji *Pŋih pi Našibaŋi pawinana wal mënŋ. ¹² Aji na baka : « Ñiintŋ alonŋ i kabuka kawee abi ya du utaak unlowunŋ pya kayeenk pŋih pi utaak wi nul, kašë kawuŋŋa. ¹³ Adu balemparul iñeen, awul baka andoli baluk bi kli kwajantŋ ašë ji na baka : “Nalempan na itaka yi te ubi'ën.”

¹⁴ « Bañaanŋ biki utaakul kë bašë ŋoora, ayil bañaanŋ balonŋ kë baya du naŋih najeenkal aji na a : “Ñëñŋal ñaanŋ i aŋihun.”

¹⁵ « Wi bayaŋ aŋoorana du pŋih, kë ašë wuŋŋa. Wi abanuŋ, ašë do kë badu balemparul biki abiŋŋ awul itaka, katen jibi andoli ŋi baka aduki alemp. ¹⁶ Nateek abi ajaka : “Naŋih, itaka yi iwulnuŋ yii yi, dduk aka uko wi iwulnuŋ ŋyaŋŋ iñeen.” ¹⁷ Kë aji na a : “Ido bnuura, iwo nalemp nanuura ; jibi iwoonŋ

nanuura ti uko umpoti wi nwuliin, iwo nantuja i nbeeka iñeen.”

¹⁸ « Natëbantën kë abii, aji na a : “Naših, itaka yi iwulnuj yii yi, dduk aka uko wi iwulnuj nyaaş kañeen.” ¹⁹ Kë akak aji na uñ mënğan : “Iwo nantuja i nbeeka kañeen.”

²⁰ « Undu kak kë abii aji : “Naših, itaka yi nu yii yi, dtan ya ti blaañ ahank. ²¹ Dti^u, iwi inwoon ñiint najooť, anjaan ayeenk uko wi awoon aanhankani, kabot kakit uko wi awoon aantepi.” ²² Kë naših uñ ašë ji na a : “Iwi nalemp nawuťaan, dwayëşu na nťup ni itupun iwi ti uleefu. Ime aji dwo ñaan najooť anjaan ayeenk uko wi awoon aanhankani, kabot kakit wi awoon aantepi. ²³ Kë we ukaan keeri kë iinjei itaka yi nwuliin ahankan du naťeetan ba? Işaan kabuk uko ulon, woli dyaarad ya.”

²⁴ « Wi wi ašaan aji na bañaan banťoon da : “Nayeenkana itaka yi nul, nabot nawul ya andukiin aka nyaaş iñeen uko wi nwululun.” ²⁵ Kë bateema aji : “Adobi ka ka itaka itum!” ²⁶ Kë akak aji na baka : “Dťupan, ñaan ankaan, baluñ kaťena kak, bë anwoon aankaa, bado yeenka wi akaan. ²⁷ Kë başoorad naan, banwoon baambi ñal nših baka, naťijan baka ti, nafaal ti kadun naan.” »

Yetu aneej ti Yerutalem ji naših

(Maci 21.1-9; Markut 11.1-10; natanan ti Yowan 12.12-16)

²⁸ Wi Yetu aťiiniin hañ aba, ašë tool pya Yerutalem, apoş ti kadun ki pntuk. ²⁹ Wi aňogun nťët nji Betfage na Betani, kaňog pnkuñ pi bajaan bado « Pnkuñ pi Mnoliwera* » ašë yil baťaşarul batëb aji na baka : ³⁰ « Nayaan du ufët unwoon ti kadunan wun, woli naneej da, naťenk ubuuru umpoti untanuñ, wi nin ñaan awoon aam-

baan kadapi'aara ; nafënëşan wa naťij. ³¹ Woli alon ahepar uko unkaan kë nakfënëş wa, najaka Ajugun anumiin wa. »

³² Wi bayili bayaan, baya řenk kë uko uwo jibi Yetu ajakuñ na baka. ³³ Wi bawoon ti pfënëş ubuuru umpoti wun, bajug wa kë bašë ji : « we ukaan kë nakfënëş ubuuru ba? » ³⁴ Kë bašë teem aji : « Ajugun anuma wa. »

³⁵ Wi wi bajejun wa aťij Yetu, ašë pënan iyeti yi baka agur wa, ašë dola kë apayaa. ³⁶ Wi akyaan, kë bañaan bašë pënan iyeti yi baka ašëef ti bgah. ³⁷ Wi Yetu abanuñ du bgah bankwalnaaniin Pnkuñ pi Mnoliwera atool pya Yerutalem, kë pntuk pi baťaşarul bti pašë lilan maakan, ahuuran maakan awo ti pdëman Našibaťi pa mlagre mi bawinuñ bti. ³⁸ Baji : « *Bnuura nuura ti naših ankmbiin ti katimul!** Mnjeeh du baťi na mndëm du baťi duuť ! » ³⁹ *Bafaritay balon banwoon ti pntuk kë bašë aji na Yetu : « Najukan, ñomaan na baťaşaru baťañan. » ⁴⁰ Kë ašë teem baka aji : « Dťupan, woli bayompi, mnlaak mi manhuuran. »

Yetu akak aťëgara Yerutalem

⁴¹ Wi Yetu aňogun, awin ubeeka wi Yerutalem, ašë řëgara wa, ⁴² aji : « Dñal lah iwi kak iyikrën iko inkťijiiin nťa di mnjeeh, kë iko mënt işë mena, kës ki nu kaanhilan pwin ya. ⁴³ Nnuur nlon nabi nji başooradu bakdolun uniw wi mboş kakoolntënu, kagut na iwi. ⁴⁴ Baluñ katoku, iwi na babuku. Baankwut nin katoñ kalon kanať, řiki iinyikrën wal wi Našibaťi abiin pbuuranu. »

Yetu adook bawaap du Katoh Kaweek ki Našibaťi

(Maci 21.12-17; Markut 11.15-19; natanan ti Yowan 2.13-22)

⁴⁵ Yetu aneej wal mënt du *Katoh Kaweek ki Našibaťi ašë jun pdook

* 19:29 Pnkuñ pi Mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuñ pi bajaan bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.” ✱ 19:38 Kañaaam 118.26.

bawaap, ⁴⁶ aji na baka : « Naşibaţi aţup  i Ulibra wi Uţup wi nul aji : “Katoh naan kawo ka ehanaani.”[ ] K  an naş  kakan ka dko dmenaani di bakii ! »

Yetu ajukan du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

⁴⁷ Unuur unjinti, Yetu aji jukan du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi. K  *baţenan baweek na *bajukan Bgah na baweek biki *bayuday baş  la pfiņa, ⁴⁸ aş  wo baamme jibi bakdoli,  iki ba aan  bti bawat ibaţ atiinka bnuura.

20

Bayuday bahepar Yetu  naan an u'ulu  pdo iko yi akdolun 

(Maci 21.23-27; Markut 11.27-33)

¹ Yetu awo unuur ulon   i pjukan du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi abot aţup *Uţup Ulil Unuura, k  *baţenan baweek na *bajukan Bgah baş  wuj na bantohi ² ahepara aji : «  upun, mnhina mnho  mi mi ikdolnu  iko yi ba? In ajakiin  k  ihilan kado ya? » ³ K  aş  teem baka aji : « Nji kak d al kaheparan uko ulon . Naţupaan, ⁴ in ayilun  *Yowan pbattaar ba? Naşibaţi a k me ba aan  baka? » ⁵ K  baş  wo  i plaţar  i ptoof pi baka aji : « Woli n teem aji Naşibaţi ayilun , aheparun kaji, we ukaan k  n nfiyaara? ⁶ K  woli n ji ba aan  bayilulun , ba aan  bti batapun mnlaak,  iki bafiyaar aji awo *Naţupar Naşibaţi. »

⁷ Bateem aji baamme anyilulun . ⁸ Yetu k  aş  ji na baka : « Nji kak, m nk upan na mnhina mnho  mi nji kadolnu  iko yi. »

Uho  wi balemp biki Uwoorta
(Maci 21.33-46; Markut 12.1-12)

⁹ Wi wi Yetu a aan  aho  na ba aan  aji : «  iin  alon  abi tepi uwoorta wi mnko manjaan

mandolna ubi nu, aş  wul wa ba aan  balon  pa badoki bapoo le bawula kafah ki nul, aş  ya bayaaş bi awo ikaya kajon. ¹⁰ Wal wi umar ubanu , k  aş  yil nalemparul alon  du baka pa bawula kafah ki nul ; k  baş  koba, adook k  akak i nen ijint . ¹¹ K   iin  ajug u teeh akak ayil nalemparul alon  ; k  bakak akob un  m n an, akowand na, aş  dooka k  akak i nen ijint . ¹² K  akak ayil nawajant n ; k  bakoba a naan af la bdig.

¹³ « K  ajug u teeh aş  ji wal m nt : “Dbaa do do hum ba? Dyil da abuk naan i n alun  maakan, ulome ul, baya kakali'a.” ¹⁴ Wi ba aan  biki awulun  uwoorta bawinu  abuk  iin  un  aş   al aji : “I akdukiin  na iko yi a in ; nawulan n fiņa, n yeenkna phii .” ¹⁵ K  h nk di bamobulun  apul pulan ap nan du uwoorta aş  fiņa. We wi ajug u teeh akeeri bi kado ba aan  m nt ? ¹⁶ Alun  kabi kafin  baka kawul uwoorta ba aan  balon . »

Wi ba aan  ba iinkun  uko wan  aş  ji : « Naşibaţi aankdinan nin uko wan  uwo! » ¹⁷ Wi wi Yetu a aan  ajaban baka keş  aş  ji na baka : « Natenan uko wi bapiitun   i Ulibra wi Naşibaţi :

*“Pnduba pi baniw bapokun ,
pakakun  am ban katoh.”[ ]*

We wi uko umpiitun  wi ukdi-
imanun : ¹⁸  aan  ankjotun   i pnduba m nt  akita, k   aan  i pakjotnun , panant la. »

¹⁹ *Bajukan Bgah na *baţenan baweek bayikr n wal m nt , na manjoonan k  bukal bakaan  k  aho  han . Bala wal m nt  pmoba, aş   i ba aan .

Pluk Fetar daa a
(Maci 22.15-22; Markut 12.13-17)

²⁰ *Bajukan Bgah na *baţenan baweek bamena wal m nt  aş  yil ba aan  balon  bandaaru  aji bawo

  19:46 Itayi 56.7.

  19:46 Yeremiya 7.11.

  20:17 Ka aam 118.22.

batool bado katen me Yetu ajub ti utup ulon, kahilna kamoba, kañoot du pših pi nantuña naromen. ²¹ Wi wi bašaanj aji na a : « Najukan, nme kë iji ktup kabot kajukan bnuura, abot awo iinji kpatšër, na manjoo-nan, bgah bi Našibați bi bi ijaan kjukan. ²² Nwo i kaluk Fetar* naših najeenkal daaša, këme njenwo kaluka da? » ²³ Kë Yetu ammeen nšal ni kalagare ni baka ašë ji : ²⁴ « Nadiimanaan pataka. Kaara di in na katim ki in iwoon ti pa? » Kë bateem aji : «*Fetar a. » ²⁵ Kë ašë ji na baka wal mënť : « Na-keerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, našë nakakan Našibați uko unwoon wi Našibați. »

²⁶ Kë baanhinan amob Yetu ti nšup ni ašupun ti kadun ki bañaan, bañoñar jibi ateemun, ašë yomp.

Pnața ti pkeť

(*Maci 22.23-33; Markut 12.18-27*)

²⁷ *Baťaduk balonj babi aňog ti Yetu, bukal bajaanj baji pnața ti pkeť paanwo, bahepara aji : ²⁸ « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : «Woli ñaanj aka abuk ašin annimunj ašë keť bë aanduk napoť, ayeenkan ahar abuk ašin mënť ahilna abukara bapoť.» ²⁹ Ubi ka biinť paaj na alonj banťaarunj. Nateek aniim ñaat ašë waaña bë aambuki. ³⁰ Natëbantën kë ayeenk ñaat akeť kak bë aambuki, ³¹ nawajantën kak kë ayeenk ñaat akak akeť bë aambuki. Kë biinť paaj na alonj bukunj bti bado hanj, akeť bë baanduk napoť. ³² Kë ñaat akak abaañsaan aneem. ³³ Kë hënkunj woli bañaan balun anața ti pkeť, in akwoonj ayin ñaat mënť, wi bukal paaj na alonj bti baniimulunj? »

³⁴ Kë Yetu ašë ji na baka : « Biinť na baat biki umundu wi baji baniimar ; ³⁵ kë biki Našibați aklunj kaji kë bataanj na pnața ti pkeť kabot

kawo ti ubida unkmbiin, baankak alunj kado kaniimar wal mënť. ³⁶ Hënk di di bawoonj kak baankak akeť, banaam na nwanjut abot awo babuk Našibați, wi banaťiin ti pkeť. ³⁷ Kë Moyit ašup bnuura aji bañaan balun kanața ti pkeť. Ti dko di Ulibra wi Našibați dankťiiniyaanunj uko wi bgof bankyikunj, adu Ajugun aji, «Našibați i *Abraham, i *Itaak, na i Yakob.» » ³⁸ Yetu akak aji « Našibați awo i bañaan bajeb, aanwo i bankeťun, țiki biinť bawajant bukunj bti bawo bajeb pa ul. »

³⁹ *Bajukan Bgah balonj bajeb bťup wal mënť ašë ji na a : « Najukan, iťiini bnuura. » ⁴⁰ Kë baankak aňoom phepara uko ulonj.

Krittu awo Abuk Dayiť abot awo Ajug Dayiť

(*Maci 22.41-46; Markut 12.35-37*)

⁴¹ Yetu aji kak na baka : « Hum di di ñaanj ahilanunj kaji *Krittu awo *Abuk Dayiť? ⁴² Dayiť ti uleeful ašup ti uko wi Krittu ti Ulibra wi pñaamarën aji :

“Našibați Ajugun aji na Ajugun :

Ťoon ti kañen naan kadeenu

⁴³ *te ndoo ndo bašooradu,*

*ido kapafna baka ihoť.»**

⁴⁴ Dayiť aji du'a kaji “Ajugun” hum di di Krittu ahinanunj keeri kawo abuk Dayiť? »

Nalipariin bajukan Bgah

(*Maci 23.1,5-7,14; Markut 12.37-40*)

⁴⁵ Jibi bañaan bawoonj ti ptiinka, kë Yetu ašë ji na baťašarul : ⁴⁶ « Nalipariin *bajukan Bgah banjaan banal pñaay na imișa iyul, kanjal banohntën baka ti dko di bañaan, kanjal pťo kadun ti itoh iñehanaani, na ti iťij inuura ti nfeťu. ⁴⁷ Baji bade bka bti bi baat bayoť, kadaar ka- jon ti pñehan Našibați pa pwinana. Našibați alunj kakob baka kakob kandëmnunj maakan! »

* 20:22 Fetar awoonj naših najeenkal. ☆ 20:43 Kañaaam 110.1.

21

*Uŕen wi ñaaŕ nayoŕ najuuk
(Markut 12.41-44)*

¹ Yetu akat kës ašë win bayok kē bakwat itaka du dko di bajaan bawatna itaka ŕi *Katoŕ Kaweek ki Našibaŕi. ² Abot awin ñaaŕ nayoŕ aloŕ najuuk kē aŕu da ktaka ktëb ŕaŕi. ³ Kē ašë ji : « Na manjoonan, dŕupan, ñaaŕ nayoŕ najuuk i awul apelan bañaanŕ bti. ⁴ Banwuluŕ bukuŕ bti bawul itaka yi bawooŕ baannuma, kē ul ŕi bwaanŕ bi nul ašë wul itaka bti yi anumiinŕ pa pde. »

*Iko inkyuujunŕ kē uba umundu
uñogi*

(Maci 24.1-2; Markut 13.1-2)

⁵ Jibi bañaanŕ baloŕ bawooŕ ŕi pmaŕ *Katoŕ Kaweek ki Našibaŕi aji kanuura, kul na induba inuura in-niwnuŕ ka, na iko inuura yi bajaanŕ baŕen pa pñëgna ka, kē ašë ji : ⁶ « Iko yi naktenuŕ yuŕ, ŕnuur ŕaluŕ kabi, kē nin plaak paankduka kapaf ŕi ptëntŕ pa : iko mëntŕ bti ijot. » ⁷ Kē bašë hepara aji : « Najukan, lum di di uko waŕ ukwooŕ, kē we ukyuujunŕ un kē uko waŕ ubanŕ ŕi pbi? »

⁸ Yetu kē ateem baka aji : « Nawutan kadinan baguuran, bañaanŕ baŕum baluŕ kabi na katim ki naan, kaji bawooŕ *Krittu kabot kaji unuur wi nul uñogi! Nawutan kaŕaš baka. ⁹ Woli nalunŕ aŕiink ŕgut na pgarandër, nawutan kalënk. Iko mëntŕ iwo yi kawo ji umundu ubi udo kaba. Kē umundu ušë wo uunwo kaba wal mëntŕ. »

¹⁰ Aji na baka wal mëntŕ : « Utaak unaŕa ugut na utaak uloŕ, pših pagut na ploŕ. ¹¹ Mboš manšintar maakan, mmaak mwuŕaan na ubon ŕawo ŕi ŕmbanŕ ŕloŕ, iko iyibanaan iwo, iko inkwoonuŕ baŕi iwinana.

¹² « Kē ji iko yaŕ bti ibi ido kadolana, bamoban kaha-janan, kañooŕan *uruha du itoh

iñehanaani, kawatan ukalabuš, kañooŕan uruha du kadun ki baših na bantuŕa ŕiki nafiyaarën. ¹³ Iko yaŕ bti ikdolunŕ naŕup baka uko wi nameenŕ ŕi nji. ¹⁴ Nameen kē naannuma pla uko wi nakyaanŕ kaŕup kayenjanaan ŕleefan : ¹⁵ dlunŕ kawulan uŕup untuŕa wi bašooradan bakwooŕ baankhil ppok kēme kalaŕ. ¹⁶ Bašinan na baninan, babuk bašinan, bayiŕan na banohan, badoo luŕ kakeešaraan, bafinŕ baŕum ŕi an. ¹⁷ Bañaanŕ bti bašooran ŕiki nafiyaarën. ¹⁸ Kē bkow nin baankluŕ kade'u. ¹⁹ Natamaan maakan, hënk di nakluŕ kakaana ubida wi manjoonan.

Utoka Yerutalem

(Maci 24.15-22; Markut 13.14-20)

²⁰ « Woli nalunŕ awin kē bangoli bafooy Yerutalem, nameen kē daban ŕi ptokana. ²¹ Banwooŕ ŕi utaak wi *Yuda wal mëntŕ baŕiin bamena du inkunŕ iweek, banwooŕ ŕi Yerutalem meetŕ baŕiin bapën, banwooŕ du ŕŕeeh wal mëntŕ bawutan kaneej ubeeka, ²² ŕiki ŕnuur mëntŕ ŕawo ŕi Našibaŕi akkobuŕ bañaanŕ biki nul banjubanuluŕ, ŕnuur ŕi iko impiitaniinŕ bti ikdolaniinŕ. ²³ ŕnuur mëntŕ, baatŕ bankwooŕ na iyinŕ, na bankbootanuŕ bawuŕan! Pjuuk pweek pawo ŕi utaak wi, udeeb wi Našibaŕi ubot uwala ŕi bañaanŕ. ²⁴ Bafinŕ baka na ikej, kamob baka kaya katuh du ŕŕaak bti, banwooŕ baamme Našibaŕi baluŕ kapoš Yerutalem katok tokan da te wi ŕwal ŕi baka ŕakbaanŕ.

*Yetu aŕup jibi Abuk Ñiinŕ aklunŕ
kabi ŕi umundu*

(Maci 24.29-31; Markut 13.24-27)

²⁵ « Iko inkyuujunŕ kē *Abuk Ñiinŕ abi iwinana ŕi unuur, ŕi pli, na ŕi ŕjah. Kē ŕi mboš, bañaanŕ baluŕ ka-haajala, kayewla phomppi bdëk na pi ŕmaaronŕ. ²⁶ Bañaanŕ baluŕ kaketŕ

palênk, wi bakşaluŋ iko inkluŋ ka-
jotna umundu wi bañaan bafêtuŋ,
iko yi baŋi iluŋ kaşinŋar. ²⁷ Wal
mêntŋ wi wi bakwinuŋ Abuk Ñiintŋ
awuj na mnhina na mndêm mn-
week ŋi kanfêluŋ. ²⁸ Woli iko mêntŋ
ijun pwinana, nahet kakat kêş, ŋiki
mbuur mi nan maññogi. »

Uhoñ wi bjaak

(*Maci 24.32-35; Markut 13.28-32*)

²⁹ Yetu akak ahoñ na baka aji
: « Natenan bjaak na mnko bti.
³⁰ Woli manjuna jun pteefi, naji
wonŋi naten ma nabi me me kê
pti pañogi. ³¹ Kê hênk woli naluŋ
awin iko yan kê ibani, nameen
kê *Pşih pi Naşibaŋi paban ŋi pbi.
³² Na manjoonan, dŋupan, kawuun
ki kaanktêp bê iko mêntŋ bti iin-
winanaa. ³³ Baŋi na mboş ŋaba, kê
ŋŋup ŋi naan ŋaşê wo ŋaankba. »

Nawoon bten

(*Maci 24.36-51; Markut 13.33-37*)

³⁴ Yetu akak aji : « Nalipariin,
nakwut ŋhaaş ŋi nan ŋaduka ŋi unoh
uweek, na ukuj, na manŋaaf mi
umundu, nado kaŋi unuur mêntŋ
ukur kur ugotni'an ³⁵ ji bridiya, ŋiki
unuur mêntŋ uban ŋi bañaan bti biki
umundu. ³⁶ Nawoon bten keeri,
nado kañehan Naşibaŋi wal undoli,
nahilna nabuur ŋi iko inwoonŋ yi
pbi bti, nabot nahilna nanaŋ ŋi
kadun ki *Abuk Ñiintŋ. »

Ŋnuur ŋbaañsaani ŋi Yetu

³⁷ Na pnak, Yetu aji wo du *Ka-
toh Kaweek ki Naşibaŋi kajukan, na
utejan ašê ya kafêr du pnkuŋ pi
bajaan bado « Pnkuŋ pi Mnoliw-
era. » ³⁸ Wal wi nfa mambanan
ban, bañaan bti kaşê bi du Katoh
Kaweek ki Naşibaŋi pa ptiinka.

22

Baŋejan baweek na bajukan Bgah batiinkar pa pfiŋ Yetu

(*Maci 26.1-5,14-16; Markut 14.1-2,10-11*)

¹ Ufettu wi ipoom indaŋ wi ba-
jaan bado *Ufettu wi Mbuur uñog
wal mêntŋ. ² *Baŋejan baweek na
*bajukan Bgah banal pfiŋ Yetu, ašê
ŋi uko wi bañaan bakbiinŋ kado,
ukaanŋ kê bakla jibi bakdoli kadoo
kafiŋa.

³ Kê uşal wi *Tatana uşê neej ŋi
Yudaŋ, i bajaan bado Itkariyot, an-
woonŋ alonŋ ŋi *banjañan iñeen na
batêb. ⁴ Aya du baŋejan baweek na
baweek biki bangoli bayeŋ *Katoh
Kaweek ki Naşibaŋi, atiinkar na baka
jibi akwuli baka Yetu. ⁵ Balilan fuŋ
ašê dinan pwula itaka. ⁶ Kê ul, ašê
la wal wi akwuluŋ baka'a, bê pntuk
pi bañaan paankmaar.

Yetu abomandêr na banjañan pa ufettu wi Mnjeeh

(*Maci 26.17-25; Markut 14.12-21; natenan ŋi Yowan 13.21-30*)

⁷ ŋi wal wi *ufettu wi ipoom in-
daŋ, unuur wi bajaan bafiŋ ŋkaneel
pŋejananaan *ufettu wi mnjeeh ubani.
⁸ Kê Yetu ašê yil Timonŋ Piyeer na
*Yowan aji na baka : « Nayaan
najuŋ un kañah ki ufettu. »

⁹ Kê başê hepar a aji : « ŋuŋ di di
iŋaluŋ ŋjuŋnu ka? »

¹⁰ Kê ašê teem baka aji : « Nate-
nan, woli naneej ŋi ubeeka, nayit
na ñiintŋ alonŋ ankuŋiŋ pdunk pi
meel. Naŋaşana, du katoh ki akyaanŋ
kaneej, ¹¹ naji na ajug katoh :
“Najukan aji : ŋuŋ di meetŋ di
akdeenuŋ pde pi ufettu na baŋaşarul
dawoonŋ?” ¹² Ayuujan du bko
duuŋ, meetŋ dhaan danwoonŋ na
iko yi naknumiŋ bti. Dul di di
nakyaanŋ kabomanun ŋhilna ŋde
pde pi ufettu. »

¹³ Kê bayaa, aya awin iko bti jibi
Yetu ajakuŋ na baka, ašê juŋ pde.

Kañah kabaañsaani

(Maci 26.20,26-29; Markut 14.17,22-25; 1 Korint 11.23-26)

¹⁴ Wi wal wi pde ubanuñ, kē Yetu ašē ʔo ʔi umeeša na *banjañanul. ¹⁵ Wi wi ašaaj aji na baka : « Dñal maakan kade pde pi ufettu* wi na an ji ndo kaneej ʔi mnhaj. ¹⁶ Dʔupan, mēnkak ade pa te wal wi uko wi pde pi pakʔenanuñ ukdolaniin du *Pših pi Našibaʔi. » ¹⁷ Ajejpñkalame ploj, abeeb Našibaʔi ašē ji : « Nayeenkan pa, nafašašir ; ¹⁸ dʔupan, mēnkak adaan poot te wal wi *Pših pi Našibaʔi pakbiin. »

¹⁹ Wi abaañ, ašē jej kapoom, abeeb Našibaʔi, akitēš ka awul baka ašē ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniin pa an. Naluñiin nado kado hēnk, uwo mnlešan mi naan. » ²⁰ Wi babañ pde, akak ado hañ na pñkalame aji : « Poot pi pawoon ʔñaak pi naan pantuluñ pa an, pi Našibaʔi aʔenanaanuñ bhoñar bhalu. »

Yetu aʔup aji aloñ ʔi banjañanul akwaapuluj

(Maci 26.21-25; Markut 14.18-21)

²¹ « Natenan, ñaañ anwoonj i kawaapēn aʔo na nji ʔi umeeša wi. ²² Na manjoonan, *Abuk Ñiinʔ awo kakeʔ jibi Našibaʔi ajakuñ, kē ñaañ anšaaj awaapa ašē wuʔan! » ²³ Wal mēnt, kē *banjañan bašē wo ʔi pla ñaañ ahoñ ʔi baka akdoluj uko wañ.

In awoonuj naweek?

(Maci 20.24-28; 19.28; Markut 10.41-45)

²⁴ Blaʔar bapēn ʔi *banjañan kē bañal kame i bahilanuñ kaji awoonuj naweek ʔi baka. ²⁵ Kē Yetu ašē ji na baka : « Baših biki ʔñaak baji bañotna biki bašihuj, kē bañihuj bado kē baji badu baka “bado bnuura” ²⁶ Kē ušē paʔ pa an, anwoonuj naweek ʔi an awo kaʔēp ʔēp kawo ji anwoonuj nampoʔi, kē

ankwuluñ uworda awo kaʔēp ʔēp kawo ji ankdoluñ uko wi uworda ujakuñ. ²⁷ In adēmnun ba? Anʔoon ʔi umeeša kēme ankiyisuluñ pde? Mēnt anʔoon ʔi umeeša a i? Nji kē nšē wo ʔi ptoofan, ji anklempanuñ bañaanj! »

Uko wi Yetu ahoñuñ banjañan (Maci 19.28)

²⁸ « An nawo na nji wal wi nwoonj ʔi mnhaj bti, ²⁹ kē jibi Paapa awuluñ pših, hēnk di di nkaaj awulan pa. ³⁰ Naluñ kade kabot kadaan na nji du pših pi naan, kabot kaʔo ʔi iʔij yi pših, kawayēš kntaali iñeen na ktēb ki *Itrayel. »

Yetu aʔup aji Fimoñ Piyeer aluj kapok pme'a

(Maci 26.31-35; Markut 14.27-31; natenan ʔi Yowan 13.36-38)

³¹ Kē Yetu akak aji : « Fimoñ, Fimoñ, *Fatana añehan pa phil kašint ʔinʔanan ji ʔdeey ʔi kajeʔ. ³² Kē nji, nšē ñehan Našibaʔi pa iwi, ihilna inaʔ iliint ʔi pfiyaar. Woli iluj akak ʔi nji, ktējʔēn batēntu. » ³³ Kē Fimoñ Piyeer ašē ji na a : « Ajugun, woli uwo pya ukalabuš kēme woli udoo wo pkeʔ na iwi, nji wi. » ³⁴ Kē Yetu aji na a : « Fimoñ Piyeer, dʔupu, ji uguk udo kahaan ʔña di, ipok pme'ēn ʔyaas ʔwajant. »

Umbooʔu, umañ na kej

³⁵ Kē Yetu ašē hepar *banjañan aji : « Wi mbiin ayilan bē naanʔij nin umbooʔu, nin umañ, nin iʔapaat, nawaaj uko ulon i? » Kē bateem aji : « Nin ukoolan. » ³⁶ Wi wi ašaaj aji na baka : « Kē hēnkuj, ankaaj umbooʔu awo kajej wa, na ankaaj umañ, kē anwoonj aanka kej, awo kawaap umanta wi nul, kanug ka. ³⁷ Dʔupan, uko wi Ulibra wi Našibaʔi uʔupuj uwo kadolana ʔi nji : “Baʔu'a na bado buʔaan.” » ³⁸ Baʔaşarul bajaka wal mēnt: « Ajugun, ikej itēb yii yi. » Kē ateeem baka aji : « Ukēši. »

* 22:15 Pde mēnt paji palešan wal wi Našibaʔi abuuranuñ bayuday pjuuk du Ejiptu.

Yetu añehan Naşibaţi du pnkuņ pi mnoliwera

(*Maci 26.36-46; Markut 14.32-42*)

³⁹ Yetu apĕn aya du Pnkuņ pi Mnoliwera jibi ajonuņ kado. Başaşarul kĕ baya na a. ⁴⁰ Wi abanuņ du dko mĕntĕ aşĕ ji na baka : « Nadoon kañehan Naşibaţi nawutna kajot ŧi kaguuru. » ⁴¹ Wi wi ašaāņ aduk baka btiišu aşĕ űp añehan Naşibaţi ⁴² aji : « Paap, woli iñali, klowanaan mnhaj mi. Kĕ mĕntĕ uņal wi naan ušaāņ awo kadolana, wi nu wa. » ⁴³ [Wal mĕntĕ, kĕ *uwanjuţ wi Naşibaţi uloņ uşĕ pĕn ŧi kadunul pa ptĕņtĕna. ⁴⁴ Yetu ahaajala maakan, aşĕ ñehan Naşibaţi maakan. Uyikaj wi nul udoo kak ji pñaak ajat.]

⁴⁵ Wi Yetu añehanuņ Naşibaţi aba, aşĕ naţa, akak du başaşarul, aţĕnk baka kĕ bakņoyĕntĕ, banoor maakan ŧiki bajooţani. ⁴⁶ Kĕ aşĕ ji na baka : « we ukaāņ kĕ nakņoyĕntĕ ba? Nanaţiin nañehan Naşibaţi, nawutna kajot ŧi kaguuru. »

Bamob Yetu

(*Maci 26.47-56; Markut 14.43-49; natenan ŧi Yowan 18.3-11*)

⁴⁷ Yetu ahum kaţiini, kĕ pntuk pi bañaāņ paşĕ wuj. Yudaţ, aloņ ŧi *banjañan iñeen na batĕb kĕ awo ŧi kadun ki baka. Abi aņog Yetu pa pmooka. ⁴⁸ Kĕ Yetu aşĕ ji na a : « Yudaţ, imook mook *Abuk űiintĕ kawulna'a! » ⁴⁹ Wi banwooņ na Yetu bawinuņ uko unkbomanderuņ aşĕ ji na a : « Aju-gun, űtib baka na ikej? » ⁵⁰ Kĕ aloņ ŧi baka apĕnan kej atib afal kabaţ kadeenu ki nalempar *naşih i baţĕnan. ⁵¹ Kĕ Yetu aşĕ ŧiini na baka aji : « Naţañaan. » Wi wi ašaāņ aban kabaţ ki űiintĕ uņ ajeban ka.

⁵² Yetu aţiini wal mĕntĕ na *baţĕnan baweek, na baweek biki bayeņ *Katoh Kaweek ki Naşibaţi na bantohi bambiņ pmoba aji : « Dwo nado buţaan i, kĕ nado bi pmobĕn na ikej na induk? » ⁵³ Dji

kawo na an űnuur bti du Katoh ki Naşibaţi, kĕ naando na pmobĕn. Kĕ wal wi uşĕ wo wi nan, wi bañaāņ biki utejan bajaāņ banaţa. »

Fimoņ Piyeer apok aji aamme Yetu

(*Maci 26.57-58,69-75; Markut 14.53-54,66-72; natenan ŧi Yowan 18.12-18,25-27*)

⁵⁴ Bamob Yetu wal mĕntĕ aşĕ űooţa aneejan du katoh ki *naşih i baţĕnan. Fimoņ Piyeer kĕ aşĕ low du kafĕţ aţaşa. ⁵⁵ Batehan bdoo ŧi ptoof pi blay kĕ bañaāņ baţo afooy ba atĕma, kĕ Fimoņ Piyeer akak aţo da. ⁵⁶ űnaţ nalemp aloņ awina kĕ aţo aņog bdoo ; kĕ aşĕ tena bnuura aşĕ ji : « űiintĕ i kak awo na a! »

⁵⁷ Kĕ Fimoņ Piyeer aşĕ laţa aji : « űnaţu, mĕmme'a » ⁵⁸ Baţo btiišu, kĕ űiintĕ aloņ akak awina, aji : « Iwi kak iwo aloņ ŧi baka! »

Kĕ Fimoņ Piyeer ateema aji : « A-a, mĕnwona baka. » ⁵⁹ Baţo uko ji uwoori, kĕ aloņ akak aţup aji : « Natenan, manjoonan ma, űiintĕ i awo na a, adoo wo i *Galilay. »

⁶⁰ Kĕ Fimoņ Piyeer ateem aji : « Iwi, mĕmme uko wi ikjakuņ. » ŧi dko mĕntĕ, wi akţiiniņ, kĕ uguk uşĕ haan. ⁶¹ Kĕ Ajugun aşĕ kok aten Fimoņ Piyeer. Wi wi ašaāņ aleş uţup wi Ajugun abiņ aţupa : « Fimoņ Piyeer, dţupu, ji uguk udo kahaan nţa di, ipok pme'ĕn űyaaş űwajanţ. » ⁶² Wi wi Fimoņ Piyeer ašaāņ apĕn bdig, awooni maakan.

Bakob Yetu abot akara

(*Maci 26.67-68; Markut 14.65*)

⁶³ Bankyeņuņ Yetu bawo ŧi pbeņa, abot akoba. ⁶⁴ Baji bawuna kĕş kaşĕ hepara kaji : « In akobiņ? Iwi *Naţupar Naşibaţi, ŧupan ñaan anko-biņ! » ⁶⁵ Bakak akara, ikar itum iloņ kak.

Bañoof Yetu uruha wi bayuday

⁶⁶ Wi unuur ujinţuņ, bantohi *bayuday, *baţĕnan baweek na *bajukan Bgah kĕ başĕ yitiir. Bado

kë bañij Yetu ti kadun ki baka, ⁶⁷ ašë ji na a : « Woli iwo Krittü, kṭupun. »

Kë ateeem baka aji : « Woli dṭupan, naankfiyaar, ⁶⁸ kë woli dheparan uko ulonj, naankteemën. ⁶⁹ Kë hënkuñ *Abuk Ñiintj ašë ṭo du kañen kadeenu ki Našibaṭi anhiniinj iko bti! »

⁷⁰ Wal mënṭ, kë bukal bti bašë ji : « Iwoonj Abuk Našibaṭi keeri? »

Kë ateeem baka aji : « Naṭupi, dwo a. »

⁷¹ Kë bašë ji : « Nṭkak anuma alonj aṭupun i? Un ṭi ibaṭun ṇṭiinkna wa ṭi mntumul! »

23

Bañooṭ Yetu du Pilat

(Maci 27.1-2,11-14; Markuṭ 15.1-5; natenan ṭi Yowan 18.28-38)

¹ Wi wi bañaañ bti banṭoonj *uruha wi *bayuday bašaañ anaṭa, añooṭ Yetu du kadun ki *Pilat. ² Bajun pṭapara aji : « Nṭkëñ ñiintj i kë awo ṭi pyewlën bañaañ biki utaak ; aji ji na baka bawut pluk *Ṭetar naših najeenkal daaša, abot aji ul ṭi uleeful awoonj *Krittü, naših. » ³ Kë Pilat ašë hepar Yetu aji : « Iwi, iwoonj naših i bayuday i? » Kë Yetu ateeema aji : « Iwi, Ijakun hañ. » ⁴ Kë Pilat ašë ji na *bañan baweek, na pntuk pi bañaañ : « Mënwin uko ulonj unkaañ nji ñiintj i aduknaanaa. »

⁵ Kë bašë taman maakan aji na a : Awuuk bañaañ bapataṭa na pjukan pi nul, ajunna du *Galilay, aṭëpna Yuda, ašë bi hënkuñ te ṭi. ⁶ Wi Pilat atiinkunj uko wañ ašë hepar aji : « Ñiintj i awo i Galilay i? » ⁷ Kë wi ameeñ kë awo i utaak wi *Herod ašihunj, kë ašë do kë bañooṭa Herod anwoonj ṭi Yerutalem ṭun ṇnuur mënṭan ṇun.

Bañooṭ Yetu du kadun ki Herod

⁸ Wi *Herod awinunj Yetu ašë lilan maakan, añañ unḍiimaan pwin Yetu, ṭiki atiink kë bakṭiiniyaan iko yi adolonj, abot añañ kawina ado mlagre mlonj. ⁹ Herod awo

ṭi phepar Yetu iko itum, kë apok pteema. ¹⁰ Wal mënṭ kë *bañan baweek na *bajukan Bgah bašë huuran iko yi baktaparulunj. ¹¹ Wi wi Herod na bangoli biki nul bajununj pbenj Yetu akowandëna, ašë wohaṛëna kamiša ki naših. Bakakana du Pilat. ¹² Herod na *Pilat bambiinj ašoorad, kë bakak unuur mënṭ banoh.

Bañaañ baji na Pilat awutan Barabaat

¹³ *Pilat ado kë badu *bañan baweek, baweek biki *bayuday na bañaañ bti, ¹⁴ ašë ji na baka : « Naṭjën ñiintj i, aji awo ṭi pyewlën utaak, kë nhepara ṭi kadunan, awo mënwin nin uko ulonj ṭi iko yi nata-parulunj. ¹⁵ *Herod kak aanwin nin uko ulonj wi adoonj, wi akakanunj nja a. Nawini, ñiintj i aando do nin uko ulonj unkešunj akeṭ. ¹⁶ Ddo bakoba bašë bawutana. » ¹⁷ [Ufettu undoli *Pilat aji wo i pwutan pa baka nakalabuš alonj.]

¹⁸ Kë bašë huuran bukal bti aji afinj Yetu ašë wutan Barabaat! ¹⁹ Barabaat awo wal mënṭ ukalabuš ṭiki ayewlën ubeeka abot afinj ñaañ.

²⁰ Kë Pilat anñañunj pwutan Yetu akak aṭiini na baka. ²¹ Kë bakhu-uranaara huuran aji : « Pañana! Pañana! » ²² Kë akak aṭiini na baka uyaaş uwajantën aji : « we wi ñiintj i adolonj uwuṭaan ba? Mënwin nin uko ulonj unkešunj bafiña, ddo bakoba kašë kawutana. » ²³ Kë bukal bašë huuranaara huuran maakan ahepar bapaña, kë pñaat pakdëma dëm ²⁴ te kë Pilat adoo dinan baka uko wi baheparunj. ²⁵ Awutan ñiintj i bakheparulunj, i bawatunj ukalabuš ṭiki ayewlën utaak abot afinj ñaañ. Wi wi ašaañ awutar baka Yetu badola uko wi bañalanj.

Yetu awo ṭi bgah bi mnhañ

²⁶ Wi bakyaan na Yetu, bamob ñiintj alonj i katim ki Fimonj, i ubeeka

wi Kuren anwooni uŕeeh, aŕu'a pkuŕa krut ƚi kafet ki Yetu. ²⁷ Pntuk pweek paŕaŕa, na baat baloŕ bankuŕiŕiŕ iŕen abot aŕeŕa. ²⁸ Kẽ Yetu aŕe kok aji na baka : « An baat biki Yeruŕalem, nawutan kawooni pa nji! Nadoon kawooni pa nleefan na babukan! ²⁹ Nnuur ŕabi ŕi bakluŕ kado kaji : “Banuurandeni, baat banwoon baanhil pbuk, na iyin inwoon iimbuki, na mnwil manwoon maambootani!” ³⁰ Wal mẽnt baŕaan bado kaji na inkun iweek ijotna baka, kaji na inkun impoŕi imoy baka! ³¹ Woli bado bmul bŕow hẽnk, hum di di bakluŕ kado na bkay*? » ³² Baŕij kak bado buŕaan batẽb pa pya kafin na Yetu.

Yetu apaŕanaa

³³ Wi babanuŕ du dko di bajaan bado « Kaheem ki bkow » aŕe paŕ Yetu da, ul na bado buŕaan batẽb bukuŕ, aloŕ ƚi kaŕenul kadeenu, aloŕ ƚi kamayu. ³⁴ [Kẽ Yetu aŕe ji : « Paap, miirẽn baka : baamme uko wi bakdolun. » Bangoli bafaasir imiŕa yi nul wi badolun kanun na mnlaak katenna uko wi andoli aky-itanaanun.]

Babeŕ Yetu abot akara wi awoon ƚi krut

³⁵ Baŕaan babi anaŕ bten. Kẽ baweek biki baka, baŕe beŕa aji : « Abuuran baloŕ, abuuraaŕ uleeful, woli awo *Krittu i Naŕibaŕi adatuŕ! » ³⁶ Bangoli kak babeŕa : baji baŕoga kawula poot ptaakŕaan, ³⁷ kaŕe ji na a : « Woli iwo naŕih i *bayuday, buuraaŕ uleefu! » ³⁸ Bapiit ƚi bkowul duuŕ ƚi krut aji : « I, AWOON NAŕIH I BAYUDAY. » ³⁹ Aloŕ ƚi bado buŕaan i bapaŕun ƚi krut awo ƚi pkar Yetu aji na a : « Iinwo Krittu i? Buuraaŕ uleefu ikuŕ ibuuraŕanun. » ⁴⁰ Kẽ natẽbanŕẽn aŕe ŕoman na atẽntul un aji na a : « Iindo ji kŕi Naŕibaŕi, te bawo ƚi pdolu uko unnaamuŕ na wi bakdolulun!

⁴¹ Uliŕ liŕ pa un, ŕwo ƚi pluk buŕaan bi ŕdolun ; kẽ ul aŕe wi aando nin buŕaan bloŕ. » ⁴² Wi wi aŕaan aji : « Yetu, luŕi ileŕẽn, woli ilun abi na pŕih pi nu. » ⁴³ Kẽ Yetu aŕe teema aji : « Na manjoonan, dŕupu, nŕa di, iwo na nji du baŕi. »

Pkeŕ pi Yetu

(Maci 27.45-56; Markuŕ 15.33-41; natenan ƚi Yowan 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ ƚi udiŕiŕ unuur, unuur umara mara awunana, kẽ bdẽm bawala ƚi umundu bti, ado ŕwoori ŕwajaŕ. Wi wi blaafi bkẽm maakan banjaan baneenan baŕaan pneeŕ du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Naŕibaŕi batowiŕiŕ ƚi ptoof. ⁴⁶ Kẽ Yetu aŕe do pdiim pweek aji : « Paap, dkakan uhaaŕ wi naan ƚi iŕen yi nu. » Wi ajakuŕ haŕ, aŕe jẽmŕa. ⁴⁷ Naŕih i bangoli iŕeen-week baromeŕ awin uko unŕepun aŕe dẽman Naŕibaŕi aji : « Na manjoonan, ŕiint i awo natoool! » ⁴⁸ Wi Baŕaan batum bambiŕiŕ pten bawinuŕ uko unŕepun, baŕiŕiŕ, aŕe kuŕa iŕen. ⁴⁹ Banoh Yetu bti na baat bangakandẽranun na a du *Galilay banaŕ alow aten.

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Markuŕ 15.42-47; natenan ƚi Yowan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ ŕiint aloŕ i katim kawoon *Yotef, anwoon i ubeeka wi *bayuday wi bajaan bado Arimati, awo da wal mẽnt, awo ŕaan najoob bkow, natoool. Awo ƚi pyoonk ubi wi Pŕih pi Naŕibaŕi. Awo ƚi baŕaan banjaan baŕo kawayẽs du *uruha wi bayuday aŕe wo aandinan ƚi uko wi bawayẽs bandukiŕiŕ badinanun abot ado. ⁵² Yotef aya du Pilat, ahepara puum pi Yetu. ⁵³ Awalan puum ƚi krut, aboŕan pa na blaafi bi ifaal aŕe neejan pa ƚi bhẽr bloŕ bi bajipuŕ ƚi kabaŕ ki plaak, bhẽr bi bawoon baambaan kamoya nin ŕaan. ⁵⁴ Unuur wi pbomandẽr wa,

☆ 23:30 Hotey 10.8.

* 23:31 Baŕal aji Yetu awoon bmul bŕow, kẽ banwoon ƚi pjuaban bawoon bmul bkay.

ṭiki *unuur wi pnoorfën wi bayuday uñogi. ⁵⁵ Kë baat banwoonun *Galilay na Yetu başë taş Yotef, baya, aten bhër, awin jibi babëkani puum. ⁵⁶ Wi wi bakakuñ ubeeka pboman ukëra na ukëra ujuñ ulil pṭëkëñ wi bayuday bajaan bakër ṭi puum. Ṭi *unuur wi pnoorfën wi bayuday, kë banoorfëni, ṭiki hënk di bgah bajakuñ.

24

Yetu anaṭa ṭi pkeṭ

(Maci 28.1-10; Markut 16.1-8; natanan ṭi Yowan 20.1-10)

¹ Na nfa kub, ṭi unuur unṭaṣun *unuur wi pnoorfën, baat baya du bhër, aṭij ukëra wi babomanun na ukëra ujuñ ulil pṭëkëñ. ² Baṭënk kë plaak pweek maakan pandëtnun plëman pi bhër kë pakëlanaa, awo ṭi kabañ. ³ Baneej, ašë wo baantënk puum pi Yetu Ajugun da. ⁴ Bañonjar, baamme uko wi bakdolun, kë biint batëb banwohariin imiṣa inknuurun başë pën awinana ṭi kadun ki baka. ⁵ Balënk maakan, ašë juṭ, kë biint bukuñ başë ji na baka : « Nabaal we ñaañ najeb ṭi bankeṭun ba? ⁶ [Aanwo ṭi, Naşibaṭi anaṭana ṭi pkeṭ,] Naleṣan uko wi abiin ajakan wi ahumuñ du *Galilay. ⁷ Aṭiini na an aji *Abuk Ñiint awo i kawulana du bado buṭaan, kapañana ṭi krut, kaşë kanaṭa ṭi pkeṭ unuur uwa-jantën. » ⁸ Kë başë leş ṇṭup ṇi Yetu.

Banjañan bapok pfiyaar uko wi baat baṭupun baka

⁹ Wi baat bawoonun bhër, bakakalëş iko mënṭ bti *banjañan iñeen na aloñ na bandukiin bti. ¹⁰ Baat mënṭ bawoon *Mariya i ubeeka wi Magdala, Yowana, na Mariya anin Yakob. Baat bangakandërun na baka bakak aṭup wa banjañan ; ¹¹ kë bukal başë nuñ kë babura ṭupa ṭup, baanfiyaar baka.

¹² [Kë Timon Piyeer ašë naṭa wal mënṭ aṭi te du bhër. Ajin aten, ašë

winaara ilaañ ṭaṅ, wi wi akakuñ katohul añañar ṭi uko unṭëpun.]

Baṭaṣar Yetu batëb bankyaan un-tanka wi Emayut

(Markut 16.12-13)

¹³ Ṭi unuur mënṭan, baṭaṣar Yetu batëb batool pya untanka wi Emayut unlowiuruñ na Yerutalem uko ji ṇwoori ṇtëb ṇi poş. ¹⁴ Bawo ṭi pṭiiniyaan iko inṭëpun. ¹⁵ Wi bakṭiiniin, alaṭar, kë Yetu ṭi uleeful ašë ñog baka agakandër na baka, ¹⁶ kë uko uloñ uşë neenan baka pyikrëna. ¹⁷ Yetu kë ašë ji na baka : « we wi nabaan aṭiiniyaan hënk wi nakpoşun ba? »

Kë banaṭ, ajooṭan. ¹⁸ Aloñ ṭi baka anwoon katim ki Kleyofat kë ašë ṭiini na a aji : « Unaam iwoha aloolan, anwoon ṭi Yerutalem anwoon aamme uko unṭëpun ṭi ṇnuur ṇi! » ¹⁹ Kë ateem baka aji : « We ula ba? » Kë baji na a : « Uko wi Yetu i ubeeka wi *Nataret! Abi wo *Naṭupar Naşibaṭi anhiniin, ṭi udo na uṭup ṭi kadun ki Naşibaṭi na ki bañaan bti. ²⁰ *Baṭeñan baweeek biki nun, na baweeek biki nun bawula kë baṭu'a pkeṭ, apana ṭi krut. ²¹ Nbi haṭ aji ul awoon i kabuuran *Itrayel, kë iko yañ bti işë do hënkun ṇnuur ṇwajanṭ ṇi iṭëpi. ²² Baat baloñ banwoon na un, kë başë ñonjarënun maakan na man-joonan. Baya na nfa kub du bhër, ²³ kë wi bawoon baanwin puum pi nul, ašë wuṣa. Bajakan aji ṇwanjut ṇado pën awinana ṭi kadun ki baka aji awo najeb. ²⁴ Baloñ ṭi un baya du bhër, aṭënk kë bawo jibi baat baṭupun baka ; kë ul, başë wo baanwina! »

²⁵ Wal mënṭ kë Yetu ašë ji na baka : « An bawaan ṇşal, naji nanoom ṭi pfiyaar iko bti yi baṭupar Naşibaṭi bajakuñ! ²⁶ *Krittu aanwo i laḥ kahaj hënk i, ji abi ado kaneej du mndëm? » ²⁷ Wi wi aṣaan ajunna ṭi uko wi *Moyit apiitun, aṭiiniyaan uko wi Baṭupar Naşibaṭi bti, aṭëpna ṭi

Ulibra wi Naşibaŋi apiban baka uko wi baŋupun ŋi a.

²⁸ Wi baŋogun ufet wi bawoon i pya, kē Yetu ašē awo ji ŋaan ankyaan na bgahul. ²⁹ Kē bašē dabēra aji na a : « Ťoon na un, unuur uyobi, utejan udobi ban ban. » Kē aneej aŋo na baka. ³⁰ Wi wi ašaan aŋo ŋi umeeša na baka, ajej kapoom, abeeb Naşibaŋi, ašē kitēš ka awul baka. ³¹ Wal mēnt kē kēš kašē haabša na baka kē bayikrēna, wi wi ašaan ayon ŋi kadun ki baka. ³² Kē bašē ŋiini bukal bukal aji : « Njēntiink lah mnlilan ŋi iŋebun i, wi akŋiiniŋ na un du bgah abot apibanun Ulibra wi Naşibaŋi? »

³³ Banaŋa ŋi dko mēnt akak Yerutalem. Baya ŋenk da *banjaŋan iŋeen na aloŋ banwoyi da na batētŋ baka, ³⁴ kē bakŋiini aji : « Ajugun anaŋa ŋi pkeŋ na manjoonan, apēn awinana ŋi kadun ki Fimonj! » ³⁵ Kē bukal bašē kakalēš uko unŋepun ŋi bgah na jibi bayikrēnun Yetu wal wi akitēšun kapoom.

Yetu apēn awinana ŋi kadun ki banjaŋan

(Maci 28.16-20; Markut 16.14-18; natenan ŋi Yowan 20.19-23; Ulemp wi Banjaŋan 1.6-8)

³⁶ Bahum kaŋiini, kē Yetu ŋi uleef ašē pēn ŋi ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an. » ³⁷ Balēnk maakan, ŋiki başal aji bawin ujurte. ³⁸ Kē Yetu ašē ji na baka : « we ukaan kē nayewlaa ba? We ukaan kē nawo na ŋşal ŋtēb ŋi iŋēb yi nan ba? » ³⁹ Natenan iŋen na ihoŋ yi naan : Nji a na manjoonan! Nabanaan, naten, ujurte uunji uka uleef utētŋ wi, upaŋ na nji, jibi nahilanun kawin. » ⁴⁰ [Aŋiini haŋ ašē diiman baka iŋen na ihoŋ yi nul.] ⁴¹ Kē jibi bawoon ŋi mnlilan abot aŋoŋar, ukaan kē baanhilan afiyaar, kē ašē hepar baka aji : « Nawo na uko ude ŋi i? » ⁴² Kē bawula uŋēb wi batooonun. ⁴³ Ajej wa, ade ŋi kadun ki baka.

⁴⁴ Wi wi ašaan aji na baka : « Wi nhumun na an, ŋŋup ŋi, ŋi ŋi nŋupanaŋ: Uko wi Ulibra wi Naşibaŋi ujakuŋ ŋi nji ŋi dko di *Moyit apiitun, na di *baŋupar Naşibaŋi bapiitun, na ŋi Iyeeh yi pŋaamarēn Naşibaŋi, iko mēnt bti iwo yi kadolana. »

⁴⁵ Wal mēnt kē ašē haabēš baka ŋşal bahilna bayikrēn uŋup wi Ulibra wi Naşibaŋi. ⁴⁶ Aji na baka : « Uko wi bapiitun wii wi : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaŋa ŋi pkeŋ unuur uwajanŋen. ⁴⁷ Baŋaan bawo kaŋup ŋi katim ki nul ŋi baŋaan biki ŋtaak bti, kajunna ŋi Yerutalem, kaji na baka bawut pjuban, baŋelēš ŋbida, Naşibaŋi ahilna amiir baka ipekadu. ⁴⁸ Nawo bamaar biki iko mēnt bti. ⁴⁹ Kē nji ŋi uleef naan, nšē luŋ kawulan uko wi Paapa ahoŋun. An, nadukiin ŋi ubeeka te wal wi naktumun na phina panwoonun baŋi. »

Yetu apaya baŋi

(Markut 16.19-20; natenan ŋi Ulemp wi Banjaŋan 1.9-11)

⁵⁰ Wi wi Yetu ašaan aya na baŋaşarul te ufet wi Betani, ašē tar iŋen, aŋehan Naşibaŋi awul baka bnuura bi nul. ⁵¹ Wi akdolun haŋ, ašē duk baka, adeeŋana du baŋi. ⁵² Bukal, kē bašē dēmana, ašē kak Yerutalem, atum na mnlilan. ⁵³ Baji babi duka duka kadēman Naşibaŋi du katoh kaweeek ki nul.

Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Aṭup ṭi ulibra wi uko wi Yetu adolun ṭi mboṣ na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook nntaayi akuṭ ado iko itum maakan iñoṅarënaan ṭi kadun ki bañaan. Ulibra wi Yowan apiitun uunaam maakan na ṅi bi Maci, Markut na Luk. Yowan aṣal kë bañaan biki apiitun ulibra wi bame ṅibra mënṭ na iko yi Yetu aṭupun da na iko yi adolun. Uko mënṭ ukaan kë aampiit iko yi bi Maci, Markut na Luk bapiitun.

Yowan aṭup ṭi ujuni wi ulibra wi nul ñaan i Yetu awoon. Aṭup aji Uṭup wi Naṣibaṭi ubiin ṭi umundu wi akak ñaan najën. Yetu ado iko iñoṅarënaan itum bañaan bahilna bayikrën kë ul awoon Naṣih i Naṣibaṭi atarun adat aji ul akburanun bañaan. Uko unkaan kë Uṭup Ulil Unuura wi Yowan upaṭ na ṅi bandukiin wii wi : « Yowan akakalëṣ iko ilon yi Yetu aṭupun inkdiimanun kë awo i Naṣibaṭi : Yetu aṭup aji ul awoon bjeehi bi umundu, pde panjaan pawul ubida, meel manjaan manwul ubida, plëman pi ṅkaneel ṅmpoṭi ṅaktëpnuṅ, nayafan nanuura, bko bdolni ubiñu. Aji kak ul awoon bgah, manjoonan na ubida, kë aji naṭan bañaan ṭi pkeṭ kawul baka ubida.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pdëman Uṭup (1.1-18)

2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.19-34)

3. Yetu adat baṭaṣarul bateek (1.35-51)
4. Yetu ado ṅyaaṣ paaj na ulon iko iññoṅarënuṅ bañaan (2.1-12.50)
5. Kanëm kabaanñaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayëṣ pi bawayëṣulun na pkeṭul (12.1-19.42)
6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (20.1-10)
7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (20.11-21.25)

¹ Du ujuni anwoon Uṭup ado bi wo'a wo, awo du Naṣibaṭi abot awo Naṣibaṭi. ² Anwoon Uṭup awo na Naṣibaṭi du ujuni.

³ Naṣibaṭi aṭëpna ṭi a aṭak iko bti ; ṭi iko bti inṭakaniin nin kalon kaantakana bë kaantëpna ṭi a. ⁴ Ṭi ul di di ubida upënnun, kë ubida mënṭ uwo bjeehi pa bañaan. ⁵ Bjeehi bajeehan du bdëm, kë bdëm baanwun* ba.

⁶ Ubi ka ñiinṭ alon i Naṣibaṭi ayilun ; katimul kawo Yowan†. ⁷ Abi kaṭup uko wi ameen bti ṭi bjeehi, bañaan bti baṭëpna ṭi a bafiyaar. ⁸ Mënṭ Yowan ṭi uleeful awoon bjeehi ; abi bi ṭaṅ kaṭup uko wi ameen ṭi bjeehi. ⁹ Bjeehi mënṭ bawoon na manjoonan bjeehi bambiin ṭi mboṣ kajeehan bañaan bti.

¹⁰ Anwoon Uṭup adobi wo'a wo ṭi mboṣ, kë Naṣibaṭi abot aṭëpna ṭi a aṭak ma, kë bañaan biki mboṣ baṣë wo'a wo baamme'a. ¹¹ Abi ṭi katoḥ ki nul, kë bañaan biki nul baṣë wo baandi'a. ¹² Kë bañaan bti banṣaan adi'a, aṣiyaara, aṭen baka kë bahinanan pwo babak Naṣibaṭi. ¹³ Mënṭ ṭi pñaak këme ṭi ñiinṭ na ñaaṭ këme ṭi uko wi ñiinṭ aṅalun wi wi bawoonun babak Naṣibaṭi. Naṣibaṭi ul ṭi uleeful adolun kë bawo babakul.

¹⁴ Anwoon Uṭup akak ñaan najën abi afëṭ na nja, kë ṅṣë win mndëm mi nul, atum na bnuura abot atum manjoonan. Aṣin awululun mndëm mënṭ ul anwohan aloolan

* **1:5** Kë bdëm baanwun ba : Balon baṣal aji kë dko di daji : kë bdëm baandi ba, këme kë bdëm baanyikrën ba. † **1:6** Yowan : Baṭiiniyaan ṭi Yowan Nabattaar.

i abukun tañ. ¹⁵ Yowan aṭiiniyaan uko wi nul aji : « Ul i i nji njakuṅ aji : “Ankmbiin ṭi kafet naan, ajotèn kadun ṭiki, ji mbi ndo kawo, ado bi wo'a wo.” » ¹⁶ Na manjoonan nja bti nji njeenka yeenk ṭi bnuura btum banwoon ṭi a. ¹⁷ Njeenkna bgah ṭi *Moyit, kè bnuura na manjoonan manşè biina ṭi Yetu Krittu. ¹⁸ Nin ñaan aambaan kawina Naşibaṭi. Abukul i akaan anwoon Naşibaṭi, ankabuṅ ṭi Aşin, ameeṭanuluṅ.

Uko wi Yowan nabattaar aṭupun ṭi bkowul
(Maci 3.1-12; Markut 1.1-8; Luk 3.1-18)

¹⁹ Uko wi Yowan ajakuṅ wii wi, wi baweek biki bayuday banwoon Yerutalem bayiluṅ baṭeṅan Naşibaṭi na bañaan baloṅ banjaan balemp du *Katoḥ Kaweek ki Naşibaṭi kè baya hepara ñaan i awo i. ²⁰ Aampok pteem baka, abi ṭup ṭup baka ajintan aji : « Mènt nji dwoon Krittu. »

²¹ Kè bateema aji : « Iwo in keeri? Iwo *Eli i? »

Kè aji na baka : « Mènwo Eli. »

Kè bakak ajaka : « Iwoon *Naṭupar Naşibaṭi i? »

Kè aji : « A-a. »

²² Kè başè ji na a : « Ṭupun keeri ñaan i iwoon ṅhilna nya ṅṭup banyilun un. We wi wi iktupun ṭi iwi? »

²³ Kè ateem na ṅṭup ṅi *Itayi Naṭupar Naşibaṭi aji : « Nji, dwoon: *pdiim pankhuuranuṅ du *pndiis aji*

“*Nadolan bgah bi Ajugun bawo btool.*” »*

²⁴ Bayili bukuṅ bawo *bafaritay.

²⁵ Bakak ahepar Yowan kak aji : « Kè we ukaan kè ikbattaar wi iwoon iinwo Krittu, iinwo Eli, iinkak awo Naṭupar Naşibaṭi? »

²⁶ Kè ateem baka aji : « Nji dbattaar na meel, kè aloṅ aşè wo ṭi ptoofan i nawoon naamme, ²⁷ ankmbiin ṭi kafet naan, i nji

ndoon awo mēññoom kanṅup pfēnşa işapaat. »

²⁸ Uko mēnt uṭēpna du Betani du plut pi bdék bi Yordan, dul di Yowan akbattaaraanuṅ.

Uko wi Yowan Nabattaar aṭupun ṭi Yetu

(Maci 3.13-17; Markut 1.9-11; Luk 3.21-22)

²⁹ Wi unuur ujintun, Yowan awin Yetu kè akbi, kè aşè ji : « Anwoon unkaneel wi bṭeṅan wi Naşibaṭi unkmpeṅanunṅ pekadu di umundu awi. ³⁰ Uko wi nul wi wi nji kaṭiiniyaanuṅ wi njakuṅ: “Niint ankmbiin ṭi kafet naan ajotèn kadun, ṭiki, ji mbi ndo kawo, adobi woho wo.” ³¹ Nji ṭi uleef naan, mēmbi me'a, kè pdola ameeṭana ṭi bañaan biki Itrayel, pakaan kè mbi abattar na meel. »

³² Yowan aṭup ji ñaan namaar aji : « Dwin *Uhaaş wi Naşibaṭi kè uwala ṭi a awo ji ubalab ufaatal abi aṭo ṭi a. ³³ Mēmbi me'a, kè anşaan ayilèn aji mbattaar na meel aşè jakèn aji : “Ñaan i ikwinunṅ Uhaaş wi naan uwala ṭi a ubot uṭo ṭi a, un mēntan akbattaaruṅ na Uhaaş wi naan.” ³⁴ Kè nji nşè win abot aṭup kè i mēnt awo Abuk Naşibaṭi. »

Başaşar Yetu bateek

³⁵ Wi unuur ujintun, Yowan akak awo da na batèb ṭi başaşarul. ³⁶ Awin kè Yetu aktèp kè aşè ji : « Anwoon unkaneel wi bṭeṅan wi Naşibaṭi i i. » ³⁷ Başaşarul batèb bukuṅ batiink uko wi ajakuṅ aşè ṭaş Yetu. ³⁸ Yetu akok awin kè baktāşa aşè ji na baka : « We wi naklaan ba? »

Kè bateem aji : « Rabi, ṭun di di iwoon ba? » Rabi dawoon najukan.

³⁹ Kè aji na baka : « Nabiin naşè nawin. » Kè baya ame dko di awoon, aṭo na a unuur mēnt. Nwoori ṅbaakèr ṅi utaakal ṅakyaan pban wal mēnt.

40 Andre aṭa Fimoṅ Piyeer awo alon ṭi batēb bantiinkuṅ uko wi Yowan ajakuṅ aṣē ṭaṣ Yetu. 41 Adun awin Fimoṅ naweekul aji na a : « Nṭwin Meṣuwa. » Meṣuwa dawoon Krittū. 42 Añooṭa du Yetu. Yetu ajabana kēṣ aṣē ji : « Iwoon Fimoṅ abuk Yowan, hēnkuṅ ido kadu'ana Kefat. » Kefat dawoon Piyeer‡.

43 Wi unuur ujintuṅ, Yetu aṭu na pya uṭaak wi *Galilay. Aya awin da Filip aji na a : « Ṭaṣaan! » 44 Filip awo i Bettayida, ubeeka wi bi Andre na Piyeer. 45 Kē Filip aya awin Natanayel aji na a : « Nṭwin ñaan i Moyit aṭiiniyaanuṅ ṭi Ulibra wi Bgah, i baṭupar Naṣibaṭi bandukiṅ bakaṅ aṭiiniyaan! Yetu i Nataret a, abuk Yotef. »

46 Kē Natanayel aṣē hepara aji : « Uko ulon unuura uhil kapēnna du Nataret i? »

Kē Filip ateema aji : « Biini, iwin. »

47 Yetu awin kē Natanayel akbi ṭi a, aṣē ji : « Abuk Iṭrayel na manjoo-nan akbiṅ hēnk, aamme kalagare. »

48 Natanayel kē aṣē hepara aji : « Ṭuṅ di imeennuṅ ba? »

Kē Yetu ateema aji : « Ji Filip abi ado kadu'u, wi iwoon du bfig uṭeēh, dwinu. »

49 Kē Natanayel aṣē ji na a : « Rabi, iwo Abuk Naṣibaṭi, iwo naṣih i *Iṭrayel. »

50 Kē Yetu ateema aji : « Ifiyaar ṭiki djaku dwinu wi iwoon du bko uṭeēh. Iluṅ kawin iko indēmūṅ apel yi iwinuṅ nṭa. »

51 Wi wi aṣaan aji : « Na manjoo-nan, dṭupan, naluṅ kawin baṭi bahaabēṣa, ṅwanjut ṅabot ṅado ka-paya, kawala ṭi *Abuk Ñiint. »

2

Bniim du Kana

1 Unuur uwajantēn bniim blon bawo du ubeeka wi Kana du *Galilay, kē anin Yetu awo da.

2 Yetu kak awo ṭi biki baduun babi bniim, ul na baṭaṣarul. 3 Poot pabaa, kē anin Yetu aṣē bi aji na a : « Baankak aka poot. »

4 Kē aṣē ji na a : « Abuk ñaṭ, we ukaṅ kē iktupēn uko waṅ? Unuur wi naan uundobi ban. »

5 Kē anin aṣē ji na balemp : « Uko wi akjakaranan, nadolan wa. »

6 Kdunk paaj ki mnlak kawo da ki bayuday bajaan baṭuuna meel mi bajaan badolna bañow. Pdunk paji pado uko ji ṅlitru iñeen-week. 7 Kē Yetu aji na balemp : « Naṭumaan idunk yi na meel. » Kē baṭuman ya.

8 Wi babaṅ kē aṣē ji na baka : « Naliikan hēnkuṅ nañooṭ najañan iko. » Kē baliik aṅooṭ.

9 Ankjañanuṅ aṅemi, kē uṣē wo ubiñu. Aamme dko di uwoonuṅ, kē balemp baṣē me, bukal banliikuṅ meel. Adu naniim, 10 aji na a : « Ñaan aji dun kawul poot panlilnuṅ, wal wi bañaan bakujuṅ, kē baa pēnan panwoon paanlil maakan. Iwi, kē iṣē hank plil te hēnkuṅ! »

11 Uko waṅ uwoon ujuni wi iko iñonarēnaan yi Yetu ajaṅ ado bañaan bahilna bame uko wi awoon. Ado wa du Kana di Galilay, adiiman mndēm mi nul kē baṭaṣarul bafiyaara.

12 Wi babaṅ, aṣē ya ubeeka wi Kapernawum, ul, na anin na babak aṣin na baṭaṣarul, ado da ṅnuur ṅntiinku.

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi

(Maci 21.12-13; Markut 11.15-17; Luk 19.45-46)

13 *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uñogi, kē Yetu aṣē ya Yerutalem.

14 Aṭēnk du *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi bawaap ṅgit na ṅkaneel na ṅbalab ; batorkaar itaka bakak aṭoo da. 15 Ajeṅ wal mēnt ital aboman btintēl aṣē dook baka bṭi ṭi Katoh ki Naṣibaṭi bukal na ṅkaneel na

‡ 1:42 Kefat, Piyeer : Ṭi uṭup wi baramayen Kefat dawoon plaak ; ṭi uṭup wi bagrek Piyeer dawoon kak plaak.

ngit ; afël itaka yi batorkaar abot awat n̄meeša n̄i baka. ¹⁶ Aji na bawaap n̄balab : « Napēnaan n̄ko n̄i ʔi. Nawutan kakakan katoh ki Paapa dko dwaapi. » ¹⁷ Baʔaʂarul baleʂ wal mēnt̄ uko umpiitaniin ʔi Ulibra wi Naʂibaʔi : *Uḡal uweek wi nkaan pa Katohu ukfiḡnun.* *

¹⁸ Wal mēnt̄, kē baweek biki bayuday baʂē ji na a : « Dolan uko ulon unkyuujun kē ihilan kado kado uko wi ikdolun hēnk. »

¹⁹ Kē Yetu ateem baka aji : « Nafomle Katoh ki Naʂibaʔi ki, kanaʂan ka ʔi n̄nuur n̄wajanʔ. »

²⁰ Kē baʂē ji na a : « Bado n̄ʂubal iñeen n̄baakēr na n̄ʂubal paaj pa pniw katoh ki mēnt̄, kē iwi iʂē ji iniw ka ʔi n̄nuur n̄wajanʔ? » ²¹ Kē Yetu wal mēnt̄ aʂē ʔiiniyaan ʔiiniyaan uleeful. ²² Kē hēnk, wi abiin anaʔa ʔi pkeʔ, baʔaʂarul baleʂ kē abi ji han, aʂē fiyaar uko umpiitun ʔi Ulibra wi Naʂibaʔi na uʔup wi Yetu abiin aʔup.

²³ Jibi Yetu awoon du Yerutaalem ʔi wal wi Ufettu wi Mbuur, bañaan batum bafiyaara wi bawinun iko iñon̄arēnaan yi akdolun. ²⁴ Kē ul aʂē wo aanfiyaar baka, ʔiki ame bañaan b̄ti, ²⁵ abot awo aannuma ñaan aʔupa jibi ñaan awoori ʔiki ul ʔi bkowul ame uko unwoon ʔi uhaaʂ wi ñaan.

3

Yetu na Nikodem

¹ Uka ʔfa ʔi *bafaritay ñiint̄ alon i katim kawoon Nikodem. Awo ʔi baweek biki bayuday. ² Aya du Yetu na utejan aji na a : « Najukan, n̄me kē iwo najukan i Naʂibaʔi ay-ilun, ʔiki nin ñaan alon aanhil pdo iko iñon̄arēnaan yi ikdolun woli Naʂibaʔi aanwo na a. »

³ Kē Yetu aʂē teema aji : « Na man-joonan d̄ʔupu, nin ñaan aanhilar kawin *P̄ʂih pi Naʂibaʔi bē aankak abuka buka* . »

⁴ Kē aʂē ji na a : « Hum di di ñaan ahiniin kabuka kak wi adoon abi ʔaf? Ahinan kakak du kayin ki anin kabuka kak i? »

⁵ Kē ateema aji : « Na man-joonan d̄ʔupu, ñaan anwoon aankak abuka ʔi meel na Uhaaʂ wi Naʂibaʔi aanhil kaneej du P̄ʂih pi Naʂibaʔi. ⁶ Uleef uji ubuk uleef, kē uhaaʂ uji ubuk uhaaʂ. ⁷ Wutan kañon̄ar woli djaku, nawo kabuka kak. ⁸ Uyook uji ufuut̄ dko di uḡali. Iji k̄tiink wa ufuut̄ bē iin̄ji kēme dko di uwoonun kēme dko di ukyaan. Kē hēnk di uwoon kak pa bañaan bambukiin ʔi Uhaaʂ wi Naʂibaʔi. »

⁹ Kē Nikodem aʂē ji na a : « Hum di di uko mēnt̄ uhilun kadolana? »

¹⁰ Kē ateema aji : « Hum di ihilun kawo najukan ʔi Itrayel aʂē wo iimme iko yan? ¹¹ D̄ʔupu na man-joonan, n̄ji n̄ʔiiniyaan uko wi n̄meej kabot kaʔup wi n̄winun, kē an naʂē wo naan̄ji nadinan pfiyaar uko wi njakun. ¹² Woli naanfiyaar wi n̄ji kaʔiiniyaanun iko yi mboʂ, hum di di naklun kafiyaar woli dlun aʔiiniyaan iko yi baʔi ba? ¹³ Nin ñaan alon aampaya baʔi *Abuk Ñiint̄ ʔañ [anwoon du baʔi] awaliin. ¹⁴ Kē jibi *Moyit adeenun upula unʔak du *p̄ndiis̄, hēnk di Abuk Ñiint̄ akdeenaniin, ¹⁵ ñaan anfiyaarulun ahilna aka ubida wi mnt̄o.

¹⁶ « Naʂibaʔi an̄al bañaan maakan adoo wul Abukul aloolan ʔañ i akaan, ñaan anfiyaarulun awutna kakeʔ, aʂē ka ubida wi mnt̄o. ¹⁷ Naʂibaʔi aanyil yil Abukul abi aji na bañaan kē baduknaana awo i pkeʔ, ayila yil bañaan baʔēpna ʔi a babuur. ¹⁸ Ñaan anfiyaarulun aankduknaana, anwoon aanfiyaara ado bi duknaana duknaana, ʔiki aanfiyaar ʔi Abuk Naʂibaʔi aloolan ʔañ i akaan. ¹⁹ Kē uko wi, uk̄tuun baji baduknaana : bjeehi babi ʔi umundu kē bañaan

☆ 2:17 Kañaam 69.10. ☆ 3:3 Bē aankak abuka buka : Baʔiiniyaan ʔi kak pbuknaana baʔi. ☆ 3:14 Natenan ʔi Mn̄fēn 21.19.

başë magan bdëm apel bjeehi ùiki iko yi bañaan bakdolun iwuù maakan. ²⁰ Ñaañ ankdolun buùaan apok bjeehi ; un menùan aankya du bjeehi, kaù iko iwuùaan yi adolun iwinana. ²¹ Kë ñaañ anjaan aùaş manjooanan aji ya du bjeehi, kahilna kadiiman kë iko yi akdolun iwoona du Naùibaù. »

Yetu na Yowan Nabattaar

²² Wi iko yan itëpun, Yetu aya na baùaşarul du utaa wi Yuda, aùo da na baka abattaar. ²³ Yowan kak awo ùi pbattaar du Aenon kañog Falim ùiki meel mantum da, kë bañaan babot abi'abi ùi a pyeenk batitmu. ²⁴ Baandobi wata wal menù ukal-abuù. ²⁵ Unuur ulon kë bup baùe pen ùi baùaşar Yowan na nayuday alon ùi uko wi bañow. ²⁶ Babi ùi Yowan aji na a : « Najukan, ñaañ ambiin awo na iwi du plut pi Yordan, i ibiin aùiiyaan uko wi nul awun du abattaar kë bañaan bti bakya du a. »

²⁷ Kë Yowan ateem baka aji : « Nin ñaañ aanhil kayeenk uko ulon bë uunwoona du baù. ²⁸ An ùi uleefan namaar kë nùini aji : “Mënwo Krittu kë baùe yilën ùi kadunul.” ²⁹ Naniim akaan naniima, kë nanoh naniim anwoon da aji lilan woli atiink pdiim pi naniim. Mnlilan mi, manwoon mi taan mandëm maakan keeri. ³⁰ Ul awo kado kadëm, nji nùe ndo kawala.

³¹ « Anwoonun baù apel bañaan bti ; anwoon i mboù, awo i mboù abot aji up iko yi mboù. Anwoonun baù [apel bañaan bti] ³² aji up uko wi awinun akuù atiink kë nin alon aùe wo aanji di ptiink up wi nul. ³³ Anfiyaarun up wi nul adiiman kë adinan kë uko wi Naùibaù ajakun uwo manjooanan ; ³⁴ Naùibaù aji wul ñaañ i ayilun Uhaaùul kakëùan aùe kaup up wi Naùibaù. ³⁵ Naùibaù Aùin anjal Abukul, akuù awula iko bti. ³⁶ Anfiyaarun Abukul aka ubida

wi mnùo ; anwoon aandi ptiinka aankka ubida menù ; udeeb wi Naùibaù uji uwo ùi a. »

4

Yetu na ñaaù i utaa wi Famariya

¹ Bafaritay batiink kë baji baùaşar Yetu batum adoo pel biki Yowan kë abot aji battaar bañaan bampelun biki Yowan akbattaarun. ² Yetu ul ùi uleeful aanji battaar, baùaşarul bajaan babattaar. ³ Wi atiinkun uko menù, apen du Yuda akak Galilay. ⁴ Awo i kamuur utaa wi *Famariya.

⁵ Kë hënk di ayaan aban du ubeeka ulon wi Famariya wi bajaan badu Tikar kañog uùeew wi *Yakob abiin aùen *Yotef abukul. ⁶ ùi dko menù di di pliiik pi Yakob pawoon. Yetu apoù anoor aùe ya aùo du kañog pliiik menù. Unuur udiin wal menù.

⁷ Kë ñaaù alon i Famariya aùe bi pliiik. Kë Yetu aùe ji na a : « Ùenaan meel ddaan. » ⁸ Baùaşarul baya wal menù ubeeka pla uko ude.

⁹ Kë ñaaù aji na a : « Hum di iwi, inwoon nayuday ihilun kañehanaan meel, nji nwoon i Famariya? » (Bayuday baanji banaakiir na bañaan biki Famariya.)

¹⁰ Kë ateema aji : « Woli ime lah uko wi Naùibaù ajaan aùen abot ame ñaañ anjakiin itena adaan, iwi ùi uleefu ikñehanulun aùe ùenu meel manjaan manwul bañaan ubida. »

¹¹ Kë aùe ji na a : « Naweeek, iinwo na nin ukoolan uliikni kë pliiik pabaa diil maakan. Up di di ibaan aliikna meel manjaan manwul bañaan ubida ba? ¹² Idëm apel Yakob ateem nja anwulun nja pliiik pi i? Ul andaanun ùi pa abot awul babukul na nntaam nji nul kë ndaani? »

¹³ Kë Yetu aùe teema aji : « Ñaañ andaanun meel mi, udaan ukak aùja ; ¹⁴ kë ñaañ anùaan adaan meel mi nji kalun kawula nin udaan

uunkak aṭija, meel mi nji kawul-
uluj mankak ukumpëş unkwuluj
ubida wi mn̄to. »

¹⁵ Kë ñaaṭ ašë ji na a : « Naweeek,
ṭenaan meel mēnt, udaan uwutna
kakak kaṭijēn ndoo nwo i pbi pliiik
ṭi. »

¹⁶ Kë aji na a : « Yaan idu ayinu
iṣë ikak na a ṭi. »

¹⁷ Kë ateema aji : « Mēniimaa. »

Kë Yetu ašë ji na a : « Iṭup man-
joonan wi ijakuṅ iinniimaa, ¹⁸ ṭiki
ibi niima n̄yaaş kañeen, kē i iwoon-
aanuṅ hēnkuṅ aanwo ayinu. Ifaṅ ṭi
waṅ. »

¹⁹ Kë ñaaṭ kē ašë ji na a
: « Naweeek, dwin kē iwo
*Naṭupar Naşibaṭi na manjoonan.
²⁰ Bateemun badēman Naşibaṭi ṭi
pnkuṅ pi, kē an bayuday naşë ji
du Yerutalem di di bañaan bawooṅ
i kado kadēmana. »

²¹ Kë ašë ji na a : « Abuk ñaaṭ,
fiyaarēn, wal uloṅ ubi wi mēnt ṭi
pnkuṅ pi kēme du Yerutalem ṭaṅ di
bakdooṅ kadēmanaan Naşibaṭi Aşin
nja. ²² An, naji nadēman uko wi
nawooṅ naamme. Un nji ṅdēman
uko wi ṅmeen ṭiki ṭi bayuday di di
Naşibaṭi aṭepnuṅ abuuran bañaan.
²³ Kë wal uşë bi, wii wi, udo bi ban
ban, wi banjaan badēman Naşibaṭi
Aşin nja bakme'uluṅ na manjoo-
nan kado kadēmana na uhaaş ;
bukal bawooṅ banjaan badēman
Naşibaṭi Aşin nja, bukal biki aklaan.
²⁴ Naşibaṭi awo uhaaş kē banjaan
badēmana bawo i kame'a na man-
joonan kadēmana na uhaaş. »

²⁵ Kë ñaaṭ ašë ji na a : « Dme
kē Ñaan i Naşibaṭi adatuṅ, i bajaan
bado *Krittu abi. Woli aluṅ abi,
aṭup nja iko bti jibi iwoori. »

²⁶ Kë Yetu aji na a : « Nji nkaṭiiniin
na iwi, dwoon aṅ mēnt. »

²⁷ Wal wi aṭiiniin haṅ kē baṭaşarul
başë wuj, ašë ṅoṅar wi bawinuluṅ
kē akṭiini na ñaaṭ. Kē nin aloṅ ṭi
baka ašë wo aanhepara uko wi ak-
laan kēme uko wi akṭiiniin na ñaaṭ.

²⁸ Wal mēnt ñaaṭ aduk pdunk
pi nul, aya du ubeeka aji na
bañaan: ²⁹ « Nabiin nawin ṅiint
aloṅ aṭupnuṅ iko yi ndoluṅ bti.
Woon Krittu a i? » ³⁰ Bapēn ṭi
ubeeka aya du a.

³¹ Wal mēnt baṭaşarul bawo ṭi
pkooṭa aji na a : « Najukan, deeni.
»

³² Kë ašë teem baka aji : « Dka pde
pi nawooṅ naamme. »

³³ Baṭaşarul bawo ṭi pşal aji me
aloṅ aṭija ṭij uko ude. ³⁴ Kë Yetu ašë
ji na baka : « Pde pi naan pawooṅ
pdo uko wi anyilnuṅ ajaknuṅ ndo
na pbaañëş ulempul. ³⁵ Jēm naji
naji : “uduka kli kbaakēr kakit
kaşë kabi” i? Dṭupan, nakatan
kēş naten ṅteeh, ṅado bi kay kay
pa kakit. ³⁶ Kë nakit ado bi jun
jun pyeenk baluk bi nul abot akit
ṅdeey pa ubida wi mn̄to, najaar na
nakit bahilna balilan bukal batēb
bti. ³⁷ ṭi uko mēnt, uko wi bajakuṅ
uwo manjoonan : Aloṅ aji jaar,
aloṅ kakit. ³⁸ Nji dyilan naya nakit
uko wi nawooṅ naanjaari. Balon
bado ulemp untamnuṅ, kē an naşë
yeenk ulemp wi uṅenk wi baka. »

³⁹ ṭi ubeeka wi mēnt bañaan biki
Famariya batum bafiyaar Yetu wi
batiinkuṅ uko wi ñaaṭ aṭupuṅ ṭi a
aji : « Aṭupēn iko yi ndoluṅ bti.
» ⁴⁰ Hēnk, wi bañaan babiin du
a, bakooṭa aji aṭo na baka ; kē
aṭo da ṅnuur ṅtēb. ⁴¹ Nṭup ṅi nul
ṅado kē bañaan batum maakan kak
bafiyaara ; ⁴² baji na ñaaṭ: « Mēnt
uko wi iṭupuṅ ṭaṅ ukaan kē ṅfiyaara
; un ṭi ṅleefun ṅtiinka abot ame kē ul
na manjoonan awoon Nabuuran
bañaan bti. »

⁴³ Wi Yetu aṭoon ṅnuur ṅtēb du
Famariya, ašë pēn da aya *Galilay.
⁴⁴ Abi ṭup aji kē *Naṭupar Naşibaṭi
aanji tiinkana du uṭaak wi nul. ⁴⁵ Kē
wi aşaan aban du Galilay, bañaan
bamēbana bnuura ṭiki wi bayaan
*Ufettu wi Mbuur du Yerutalem
bawin iko bti yi adoluṅ da.

Pjeban pi abuk nalempar naših

⁴⁶ Yetu akak ubeeka wi Kana du *Galilay di abiiñ akakanaan meel ubiñu. Kë wal mënñ alonñ ði balempar naših baweek alonñ i abukul amaakuñ ašë wo du Kapernawum. ⁴⁷ Wi atiinkuñ kë Yetu awoona Yuda abanñ ði Galilay, aya du a, akooña aya ajeban abukul ðiki amaak añogan pkeñ, ⁴⁸ Kë Yetu ašë ji na a : « Woli naanwin mlagre na iko iñonjarënaan naanji nafiyaarën. »

⁴⁹ Kë nalempar naših ašë ji na a : « Naweek, biin ji abuk naan abi akeñ. »

⁵⁰ Kë aji na a : « Yaani, abuku awo najeb. »

Kë ñiintñ afiyaar uko wi Yetu ajakuluñ, atool pya katohul. ⁵¹ Ahum nwo ði bgah, kë balemparul bašë bi ayit na a aji na a abukul ajebi. ⁵² Ahepar baka wal wi amatrënuñ. Kë baji na a : « Takal da, uko ji uwoori uloolan wi pnak wi wi uleef ukakuñ ajoobët na a. » ⁵³ Ašin napoñ aleš kë wal mënñ wi wi Yetu ajakuluñ : « Abuku awo najeb. » Wi wi ašaanñ afiyaar Yetu ul na biki katohul bti.

⁵⁴ Uko wañ uwoonñ uko uñonjarënaan utëbantën wi Yetu adoluñ ði Galilay. Ado wa wi apënnuñ Yuda.

5

Pjeb pi nañakmaan du Bettata

¹ Wi iko yañ iñëpuñ, ufettu ulonñ wi bayuday uwoo, kë Yetu ašë ya Yerutalem. ² Kë du Yerutalem ði kañog « plëman pi ñkaneel » ušë ka, dko dlonñ dñownaani danwoonñ na irakan kañeen di bajaanñ bado ði uñup uhebërë Bettata*. ³ Tuñ irakan mënñ, bamaakal batum maakan : bakuul, bankñjiinkuñ, na bambiinkniinñ, baji bapiinñ da kayoonk meel manšintar ; ⁴ uwanjuñ ulonñ wi Ajugun uñi ubanle tuñ ubi kawala da, meel manšë kašintar ; anneejuñ

uteek wi meel manšintaruñ pmaak pi akahanñ paji pabi jeb jeb. ⁵ Uka da wal mënñ ñiintñ alonñ andoli ñšubal iñeen-ñwajanñ na bakreñ ñi añakmi. ⁶ Yetu awina kë apiinñ da abot ame kë ujon wi añakmi aanhinan poş ašë ji na a : « Injal kajeb i? »

⁷ Kë ñiintñ nañakmaan ateema aji : « Naweek, mënka nin alonñ anhiluñ kañënkën nwala du dko dñownaani woli meel manšintar, kë ji mbi ndo kaban, alonñ aji do bi banën da uteek. »

⁸ Kë ašë ji na a : « Nañiin, jejan iko yi ipiinñnuñ ipoş. » ⁹ ði dko mënñ, kë ñiintñ abi jeb jeb ajë iko yi apiinñnuñ apoş.

Kë unuur mënñ ušë wo *unuur wi pnoorfën wi bayuday. ¹⁰ Baweek biki bayuday baji na ñiintñ i babaanñ ajeban jeban : « Unuur wi pnoorfën uwo nña, bgah bi nja baneenan ikuña. »

¹¹ Kë ateem baka aji : « Anjebanaanuñ ajakën : “Jejan iko yi ipiinñnuñ ipoş.” »

¹² Kë bašë hepar aji : « Ñaanñ ahonñ ajakiinñ jejan iko yi ipiinñnuñ ipoş ba? » ¹³ Kë i bajebanuñ ašë wo aamme ñaanñ mënñan, kë Yetu abot aneem ði pñtuk.

¹⁴ Wi uko wañ uñëpuñ, Yetu ayit na ñiintñ i ajebanuñ du *Katoh Kaweek ki Našibañi ašë ji na a : « Hënkuñ ijebi, ðañaanuñ pjuban ji uko untamuñ apel umbiinñ adolu umobu. » ¹⁵ Ñiintñ aya wal mënñ añup baweek biki bayuday aji Yetu ajebanuluñ. ¹⁶ Kë baweek biki bayuday bašë jun phajan Yetu, ðiki aji do iko mënñ ði unuur wi pnoorfën. ¹⁷ Kë ašë ji na baka : « Paapa aji lempa lemp ñnuur bti, kë ñji kak mbot alemp. » ¹⁸ Uko wañ ukaanñ kë baweek biki bayuday batamanaara taman ala pfiña ; baji baji mënñ uko wi bgah baneenanuñ ði unuur wi pnoorfën ðañ wi wi ajaanñ ado, abot aji ji

* 5:2 Bettata : Balonñ bapiit Betetda.

Naşibaţi awoonj aşin kaliŋan uleeful na Naşibaţi.

Mnhina mi Abuk Naşibaţi

¹⁹ Yetu akak ayeenk bţup aji na baka : « Na manjoonan dţupan, Abuk Naşibaţi aanhil pdo nin uko ulonj bdidi'ul bē aanwin Aşin kē ado wa. Uko wi Aşin adolonj, Abukul akak aji do wa. ²⁰ Naşibaţi aŋal Abukul abot aji diimana iko yi ajaan ado ; alonj kadiimana iko indēmunj apel yi, inkţuunj naŋonjar. ²¹ Kē jibi Naşibaţi ajaan anaŋan baŋaŋj ŋi pkeţ kabot kawul baka ubida, hēnk kak di di Abukul ajaan awul ŋaŋj i adatonj ubida. ²² Hēnk kak, Naşibaţi aankwayēş nin ŋaŋj alonj, awutar uko mēntj bti Abukul, ²³ baŋaŋj bti bahilna badēman Abukul jibi bajaan badēmana. ŋaŋj anwoonj aanji dēman Abukul, aanji dēman Naşibaţi anyilulunj. ²⁴ Na manjoonan dţupan, ŋaŋj anktiinkunj ŋţup ŋi naan abot aŋiyaar Naşibaţi anyilnunj, aka ubida wi mnţo. ŋaŋj mēntj aankduknaana, apēnna du pkeţ abi ŋi ubida.

²⁵ « Na manjoonan dţupan, wal ubi, hēnkunj da, wi banwoonj du pkeţ baktiinkunj pdiim pi Abuk Naşibaţi, bankntiinkunj pa abi du a, baka ubida. ²⁶ Jibi Naşibaţi awoonj anjaan awul ubida, hēnk kak di di aţenuj Abukul ado kawul ubida. ²⁷ Akak awula mnhina mi pwayēş ŋiki awo *Abuk ŋiintj. ²⁸ Nawutan kaŋonjar ŋi uko mēntj ŋiki wal ubi wi banwoonj du ihēr meetj baktiinkunj pdiimul. ²⁹ Bandolonj bnuura bapēn kayeenk ubida, bandolonj buţaan başē bapēn pa Naşibaţi aji baduknaana awo i pkeţ. ³⁰ Nji ŋi uleef naan, mēnhil pdo nin uko ulonj, pwayēş pi naan paji pawo ptool, ŋiki ŋi uleef naan, mēnji kado uko wi nji nŋalunj, dji kawayēş jibi anyilnunj ajaknunj. »

Uko wi baţupunj ŋi Yetu

³¹ Yetu akak aji : « Woli nji ŋaŋ kaţuparunj bkow naan uhinan kawo uunkwo manjoonan ŋi an. ³² Kē alonj aşē aţup ŋi uko wi naan, dme kē uko wi akţupunj ŋi nji uwo manjoonan. ³³ Nayil baŋaŋj du *Yowan, kē aţupan uko unwoonj manjoonan ŋi uko wi naan. ³⁴ Kē nşē wo mēnuma ŋaŋj aţuparaan, dţup ŋup haŋ nahilna nabuur.

³⁵ « Yowan abi wo unkaniya unktērunj ajeehan dko, kē nadat ŋwal ŋlonj pwo ŋi bjeehi na mnlilan wi naktiinkunj uko wi aţupanaŋ. ³⁶ Nji, dka uko unkyuunjunj uko wi nwoonj apel wi Yowan aţupanaŋ: iko yi Paapa aţu'ēnunj pdo, yi nji kadolonj, idiiman kē Paapa ayilnunj. ³⁷ Kē Paapa anyilnunj ul ŋi uleeful aţup ŋi uko wi naan. Naambaanj katiinka pdiimul, kēme kame jibi anaami. ³⁸ Kē jibi nawoonj naanfiyaar i ayilunj, nadiiman kē naambaanj kamēbanaara uţup wi nul. ³⁹ Naji najuk Ulibra wi Naşibaţi bnuura, ŋiki naşal kē ŋi wa di di nakkaanunj ubida wi mnţo. Kē Ulibra wi Naşibaţi mēntj uţupunj uko wi ŋaan. ⁴⁰ Kē an naşē wo naanŋal pbi ŋi nji kakaana ubida.

⁴¹ « Mēnkyeenkna mndēm ŋi baŋaŋj. ⁴² Dme an, naanŋal Naşibaţi na manjoonan. ⁴³ Dbi ŋi katim ki Paapa, kē naanyeenkēn ; alonj abile bdidi'ul, nayeenka. ⁴⁴ Hum di di nahilunj kafiyaarēn, an nanjaan nadēman ŋleefan kaşē wo naanji nala mndēm mi Naşibaţi anwoonj aloolan? ⁴⁵ Nawutan kaşal kaji dlunj kakeeşaraan du Paapa. Moyit i nahaţunj akkeeşaraanj. ⁴⁶ Woli nafiyaar lah *Moyit, nakak kafiyaarēn, ŋiki apiit piit uko wi naan. ⁴⁷ Bē woli naanfiyaar uko wi apiitunj, hum di di nakfiyaarunj uko wi nji kaţupunj? »

6

*Pntuk pweek pi Yetu ade de'anunj
(Maci 14.13-21; Markut 6.30-44;*

Luk 9.10-17)

¹ Wi iko yan iṭepun, Yetu amuur *bdëk bi Galilay (bul bi bajaan bado kak bdëk bi Tiberiyad).

² Bañaan batum bawo ti pṭasa wi bawinun iko iñoṅarënaan yi akdolon ti bamaakal. ³ Aya apaya du pnkun aṭo da na baṭasarul. ⁴ Ufettu wi bayuday wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur uñoḡ wal mënṭ.

⁵ Yetu akat kës, awin bañaan batum kë bakbi du a, aṣë ji na Filip : « Ṭun di di ṅkyaan kanugna ipoom kawul bañaan biki bti bade? »

⁶ Aṭup haṅ katenna Filip, ṭiki ul ti uleeful ame uko wi akdolon. ⁷ Filip ateema aji : « Baluk bi kli bakreṅ baandoo kës pa ñaan andoli ayeenk bndun. »

⁸ Andre, naṭasarul alon anwoon abuk aṣin Fimon Piyeer aji na a :

⁹ « Napoṭ alon awo ti na ipoom *kañeen na nṭëb nṭëb ; iko mënṭ ikës uko ulon pa bañaan biki bti i? »

¹⁰ Kë Yetu aṣë ji na baka : « Nadolan bañaan baṭo bnuura. » Pjaagal patum ti dko mënṭ, kë bañaan baṭoo. Biinṭ bawo uko ji iñeen-week nyaas iñeen-kañeen (5000). ¹¹ Yetu ajej ipoom, abeeb Naṣibaṭi aṣë faaṣ ya bañaan abot ado haṅ kak na nṭëb. Ñaan andoli aji yeenk uko wi akdeṅ.

¹² Wi badeṅ bti ayok, kë aṣë ji na baṭasarul : « Naṭonkaan iko indukiin, nin uko ulon uwut katoka. »

¹³ Baṭonkan iko bti indukiin, kë itum kkaar iñeen na ktëb. Iko mënṭ bti ipëna ti ipoom kañeen yun.

¹⁴ Wi bañaan bawinun uko uñoṅarënaan wi adolon, aṣë ji : « Na manjoonan i awoon *Naṭupar Naṣibaṭi anwoon i pbi ti mboṣ. »

¹⁵ Wal mënṭ kë Yetu aṣë yikrën kë baṅal kamoba kadola awo naṣih, aṣë ti aya agaag du pnkun.

*Yetu apoṣ ti bdëk
(Maci 14.13; Markut 6.45-52)*

¹⁶ Wi utaakal ubanun, baṭasar Yetu baya bdëk, ¹⁷ bapaya ti bṭeem, atool pya du plut du Kapernawum. Unuur udo bi yob yob, kë Yetu akak awo aando bi du baka. ¹⁸ Baya aban ṭun kë ukëk uṣë unaṭa, kë bdëk baṭuunki. ¹⁹ Wi bapaatun uko ji ṅkilometër kañeen këme paaj, aṣë win Yetu kë akpoṣ ti meel duuṭ abi du bṭeem bi bawoon, balënk wal mënṭ. ²⁰ Kë aṣë ji na baka : « Nji a, nawutan kalënk. » ²¹ Baṅal pdo apaya ti bṭeem, aṣë kur aban du pkay.

*Yetu, pde panjaan pawul ubida
(Natenan ti Maci 14.34-36;
Markut 6.53-56)*

²² Na nfa, pntuk pi bañaan panwoon du bdëk umban wundu paleṣ kë bṭeem bloolan bawohan da takal abot ame kë Yetu aampaya ti bṭeem na baṭasarul, bukal ṭañ bayaan. ²³ Kë wal mënṭ kak, iṭeem ilon kë iṣë bi du dko di bañaan babin adeena ipoom wi Yetu Ajugun abeebun Naṣibaṭi. ²⁴ Wi bañaan bawinun kë Yetu aanwo da, baṭasarul kak kë baanwo da, bapaya ti iṭeem aya praba du Kapernawum.

²⁵ Wi bayaan awina du plut aṣë ji na a : « Najukan, lum di di ibanun ti ba? »

²⁶ Kë Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan dṭupan, mënṭ pdo na pyikrën iko iñoṅarënaan yi nawinun pakaan kë nakla'ën, nala'ën la ṭiki nade ipoom ayok. ²⁷ Nawutan kado kalemp pa pde pankmbaan, nadoon kalemp pa pde panjaan pawul ubida wi mṅṭo, pi *Abuk Niinṭ aklun kawulan. Naṣibaṭi Aṣin adiimanan bnuura kë ul awoona du a. »

²⁸ Wal mënṭ kë baṣë hepara aji : « we wi nwoon kado kado, kahilna kawo ti uko wi Naṣibaṭi anjalun? »

* 6:9 Ipoom mënṭ bado ya na uko unnaamun na maaj ; yul iyojunun preeṣ ti ipoom bti.

29 Kë Yetu ateem baka aji : « Pdo uko wi Naşibaţi aŋaluŋ pawo pfiyaar űaaŋ i ayiluŋ. »

30 Wi wi başaaŋ aji na a : « Dolan uko unkyuujun kē űwo i kafiyaaru. We wi ibaaŋ ado? 31 Bateem nja bade uko wi bajaan bado “Mana” du *pndiiş, jibi upiitaniin űi Ulibra wi Naşibaţi aji : “Awul baka kē bade pde panwoonun baţi.”³² »

32 Kë Yetu aşē teem baka aji : « Na manjoonan dűupan, *Moyit aanwulan pde panwoonun baţi, Paapa akwulanaŋ pde panwoonun baţi na manjoonan. 33 Pde pi Naşibaţi pawo anwalnaaniin baţi abot awul umundu ubida. »

34 Kë başē ji na a : « Naweeek, wulun pde mēnt unuor unwoon. »

35 Kë aji na baka : « Nji, dwoon pde panjaan pawul ubida. űaaŋ ankmbiin űi nji, nin ubon uunkak ade'a, kē űaaŋ anfiyaarnun, nin udaan uunkak aűija. 36 Kē nşē űupan, nawinēn aşē wo naanfiyaarēn. 37 Kē baűaaŋ bti biki Paapa akwulun balun kabi űi nji, kē űaaŋ ankmbiin űi nji, nin mēnkdooka. 38 Mēnwalnaana du baţi pa pdo uko unilnuŋ, dbi bi pdo uko wi anyilnuŋ aŋaluŋ ndo. 39 Kē uko wi anyilnuŋ aŋaluŋ, uwo nwut kaneemandēn nin aloŋ űi biki awulun, nşē naűan baka űi pkeű űi unuor ubaaűsaani. 40 Uko wi Paapa aŋaluŋ wii wi : űaaŋ andekuŋ kēş űi nji Abukul abot afiyaaraan aka ubida wi mnűo, nşē naűana űi unuor ubaaűsaani. »

41 Wi ajakuŋ haŋ, kē bayuday baloŋ banwoon da başē űur űuran űiki aji ul awoon pde panwoonun baţi. 42 Bawo űi pűiini aji : « I mēnt, aanwo Yetu abuk Yotef i? Nme aşin na anin bnuura. Hum di ahiniin hēnkuŋ kaji awoona baţi ba? »

43 Kë Yetu aşē teem baka aji : « Naűaűaan pdo kaŋur űuran. 44 Nin aloŋ aanhılan pbi űi nji

bē mēnt Paapa anyilnuŋ aűijuluŋ, kē nji nşē luŋ kanaűana űi unuor ubaaűsaani. 45 *Naűupar Naşibaţi apiit aji : “Naşibaţi aluŋ kajukan baka buk al bti.”⁴⁶ űaaŋ anktiinkun Paapa abot amēban pjukan pi nul, abi du nji. 46 Nin űaaŋ aambaan kawin Naşibaţi Paapa bē mēnt anwoonun du a ; ul űaű awinun Aşin. 47 Dűupan na manjoonan, űaaŋ anfiyaarnun aka ubida wi mnűo. 48 Nji dwoon pde panjaan pawul ubida. 49 Başinan bade pde pi bajaan bado Mana du pndiiş abaa keűa keű. 50 Kē pde panwoonun baţi, pi űaaŋ akdeēŋ kaşē kawo aankeű paşē wo pii pi. 51 Nji dwoon pde panwoon na ubida, panwalnaaniin baţi. Woli űaaŋ ade pde mēnt, aka ubida wi mnűo. Pde mēnt pawoon uleef naan wi nji kalun kawul, umundu ukaana ubida. »

52 Bayuday baloŋ bawo wal mēnt űi plaűar aji : « Hum di di ahilun kawulun uleeful űde? »

53 Kë Yetu aşē ji na baka : « Na manjoonan dűupan, woli naande uleef wi *Abuk űiint akuű awo naandaan pűaakul, naankwo na ubida. 54 űaaŋ ankdeēŋ uleef naan kakuű kadaan pűaak pi naan aka ubida wi mnűo, nşē naűana űi pkeű űi unuor ubaaűsaani. 55 Uleef naan uwo pde na manjoonan, kē pűaak pi naan pawo poot na manjoonan. 56 űaaŋ ankdeēŋ uleef naan kakuű kadaan pűaak pi naan amēbandēn na nji mbot nwo na a. 57 Paapa anwoon ukumpēş wi ubida ayilnuŋ kē mbot akaana ubida űi a. Hēnk di di űaaŋ ankde'ēnuŋ aktēpnun űi nji kaka ubida. 58 Pde panwoonun baţi pii pi ; paanwo ji pi başinan babin ade abaa keűa keű. űaaŋ ankdeēŋ pde pi aluŋ kaka ubida wi mnűo. »

59 Yetu aűup uko waŋ wi

akjukanuŋ du *katoh kañehanaani du Kapernawum.

⁶⁰ Baťaşar Yetu batum, wi batiinkuŋ uŋup waŋ, aşë ji : « Uŋup wi udiŋi! Ńaaŋ aanhilar ptiink wa? »

⁶¹ Yetu, ame ŋi uleeful kë baťaşaruŋ bawo ŋi pŋur nŋuran ŋi uko wi aŋupun aşë ji na baka : « Uko waŋ udolan naŋaŋan pfiyaar i? ⁶² Kë woli nalun awin *Abuk Ńiint kë akpaya pkak du baŋi bi awoonun, nabaa do hum? ⁶³ Uhaaş wi Naşibaŋi ujaan uwul ubida, ŋaan najën aanwo nin ukoolan. Nŋup ŋi nji nŋupanaŋ ŋado Uhaaş wi Naşibaŋi na ubida ŋabi ŋi an. ⁶⁴ Kë uşë ka ŋi an baŋaan baloŋ banwoon baanfyaarën. » Yetu ado bi meha me du ujuni banwoon baankfiyaara abot ame anklun kawaapa. ⁶⁵ Aji na baka kak : « Uko waŋ ukaan kë njakan nin ŋaan aanhil kabi du nji bë mënŋ Paapa aŋenuluŋ uko mënŋ. »

⁶⁶ ŋi wal mënŋ kë baťaşar Yetu batum başë deka kafet, baankak aŋaşa. ⁶⁷ Kë aşë ji na baťaşaruŋ iŋeen na batëb : « An kak naya kadukën i? »

⁶⁸ Timoŋ Piyeer ateema aji na a : « Ajugun kabaa kaya du in ba? Iwoon na nŋup njanjaan ŋawul ubida wi mnŋo. ⁶⁹ Nfiyaaru abot ame kë iwi iwoon ŋaan nayimanaan i Naşibaŋi ayilun. »

⁷⁰ Kë Yetu aşë ji na baka : « Mënŋ nji ddatanaŋ an baťaşar naan iŋeen na batëb i? Kë aloŋ ŋi an aşë wo unŋaayi. » ⁷¹ Aŋiiniyaan wal mënŋ Yuda abuk Timoŋ Itkariyot, anwoon aloŋ ŋi baťaşaruŋ iŋeen na batëb, aşë lun kawaapa.

7

Yetu du Ufettu wi iloona

¹ Wi iko yan iŋëpun, Yetu awo ŋi pŋaay na utaak wi Galilay, aanŋal pdo kaŋaay na utaak wi Yuda ŋiki bala pfiŋa. ² Ufettu wi *bayuday wi bajaan bado *ufettu wi iloona uŋog

wal mënŋ. ³ Kë baťa'ul başë ji na a : « Wutan kaduka ŋi, yaan Yuda baťaşaruŋ bahilar kak bawin iko yi ijaan kdo. ⁴ Ńaan aanji mena woli aŋal iko yi akdoluŋ iwinana. Jibi ikdoluŋ iko yan, pënan iwinana ŋi baŋaan. » ⁵ Baŋiini han ŋiki baanfyaara.

⁶ Kë Yetu aşë ji na baka : « Wal wi naan uundo bi ban, kë ŋwal bti ŋaşë nuura pa an, nado uko wi nanaluŋ. ⁷ Baŋaan biki umundu baanhilar ppokan, kë nji başë pokën ŋiki dji kaŋup kaji iko yi bakdoluŋ iwuŋi. ⁸ An, nayaan ufettu, nji mënky, ŋiki wal wi naan uundo bi ban. »

⁹ Wi ajakuŋ han aşë duka du Galilay. ¹⁰ Kë wi baťa'ul bayaan du ufettu, kë aşë naŋa aya da bë nin ŋaan aamnee. ¹¹ Baweek biki bayuday bawo ŋi pla'a ŋi wal wi ufettu aşë ji : « Awo tuŋ ba? » ¹² ŋi pntuk pi baŋaan pambiin ufettu bhoopaŋer batum maakan ŋi uko wi nul. Balon baji baji awo ŋaan nado bnuura, balon kaji aji fël baŋaan. ¹³ Kë nin aloŋ kakşa aşë wo aanŋiiniyaan uko wi nul kë baŋaan batee, ŋiki baŋi baweek biki baka.

¹⁴ Baŋaan baya ado ban ŋi ptoof pi kanëm ki ufettu, kë Yetu aşë ya du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi awo ŋi pjukan. ¹⁵ Bayuday baŋonar aşë hepar aji : « Hum di di ameen iko yi bë aanjuki? »

¹⁶ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Pjukan pi naan paampenna ŋi nji, pawoona du anyilun. ¹⁷ Woli ŋaan aŋal pdo uko wi Naşibaŋi aŋaluŋ, ayikrën me pjukan pi naan pawoona du a, këme uko wi nji kaŋupun uwoona ŋi nji ŋaŋ. ¹⁸ Woli uwoona ŋi nji nawin kë dla la mndëm mi uleef naan, kë woli dla mndëm mi anyilun, kawo ŋaan i manjoonan, anwoon natool. ¹⁹ *Moyit aanwulan *Bgah i? Kë nin aloŋ ŋi an aşë wo aanji do uko bti wi bajakuŋ. We ukaan kë nakdo na pfiŋën ba? »

²⁰ Kë bañaan başë teema aji : « Iwo na untaayi. In aklaan pfiņu ba? »

²¹ Kë Yetu atem baka aji : « Ddola mlagre mlolan, kë naşë ñonjar. ²² Moyit aţu'an pwala katëmp kë paşë wo paanwoona du a, pa-woona du bateem nja, kë naşë ji nawalan ñaan katëmp ti unuur wi pnoorfën. ²³ Hënkun, naji nawalan ñaan katëmp ti unuur wi pnoorfën kë unwo uko wi Bgah bi Moyit baneenanuņ. Kë hum di di nahilanuņ kadeebaţëraan tiki djeban ñaan bti ti unuur wi pnoorfën? ²⁴ Nawutan kado kawayëş jibi nawinaruņ uko, nadoon kawayëş na manjoonan. »

Yetu awoha Krittı ?

²⁵ Wal mënţ bañaan baloņ biki Yerutalem bawo ti phepar aji : « Mënţ i i baklaan pfiņi? ²⁶ Kë aşë wo awi, aţup ti kadun ki bañaan, baan-jaka nin uko uloņ. Om baweek biki nja başal aji awo *Krittı na manjoonan? ²⁷ Kë un nşë me dko di ñaan i awoonuņ ; woli Krittı abi, nin aloņ aankme dko di awoonuņ. »

²⁸ Kë Yetu, anhumuņ du *Katoth Kaweek ki Naşibaţi aşë huuran aji : « Najı name'en abot ame dko di nwoonuņ. Nji mëmbi bi bdidi naan, anwoon manjoonan ayilnuņ. Naamme'a, ²⁹ kë nji nşë me'a tiki dwoona du a, kë ul ayilnuņ. »

³⁰ Bado na pmoba wal mënţ, kë nin aloņ aşë wo aambana ban tiki wal wi nul uundobi ban.

³¹ Kë ti bañaan banwoon da, baţum bafiyaar Yetu aşë tiini aji : « Woli *Krittı aluņ abi, adola iko iññonjarënuņ impeli yi i akdolun i? » ³² Bafaritay batiink kë bañaan bakņur nuran uko mënţ ti Yetu, kë baţenjan baweek na bafaritay başë yil bayen bamoba.

³³ Kë Yetu aşë ji : « Dwo na an nwal nntiinku kak, kaşë kakak du anyilnuņ. ³⁴ Naluņ kado kala'en bë naankwinën ; kë dko di nji kawoon, naankhil pbi da. »

³⁵ Bayuday bahepar ti ptoof pi baka aji : « Ţuņ di di akyaan kë nñenkwinä? Aya du bayiţ nja ban-wayşëruņ du banwoon baanwo bayuday kaşë kajukan banwoon baanwo bayuday i? ³⁶ We wi aņaluņ pţup hënk wi ajakuņ: "Naluņ kado kala'en bë naankwinën ; kë dko di nji kawoon naankhil pbi da." »

Meel manjaan manwul ubida

³⁷ Ţi unuur ubaañşaaani unwoon unuur uweek wi ufettu, Yetu anaţ aşë huuran aji : « Woli udaan uţij ñaan, abiin ti nji, ñaan anfiyaarnuņ, ³⁸ adaanan. *Ulibra wi Naşibaţi uji : "Meel mntum manjaan manwul ubida manluņ kado kapëna ti a ji ukumpëş." »

³⁹ Yetu aţiiniyaan tiiniyaan wal mënţ Uhaaş wi Naşibaţi wi banfiyaaruluņ bawoon biki kabi kayeenk. Naşibaţi aandobi wul Uhaaşul wal mënţ tiki aando bi dëman Yetu.

Blaţar ti uko wi Yetu

⁴⁰ Bañaan baloņ ti pntuk, wi batiinkuņ uko wi Yetu ajakuņ aşë ji : « Na manjoonan ñaan i awoon *Naţupar Naşibaţi! » ⁴¹ Baloņ başi : « Awo *Krittı! » Kë baloņ bakji : « Krittı awo i kapëna *Galilay i? ⁴² Baampiit ti *Ulibra wi Naşibaţi aji Krittı awo i pntaali pi *Dayiţ kapëna Betleyem ubeeka wi Dayiţ i? »

⁴³ Wal mënţ kë bañaan başë wo ti plaţar ti uko wi Yetu. ⁴⁴ Baloņ ti baka baņal pmoba, kë nin aloņ aşë wo aampafa paf kañen.

⁴⁵ Bayen bakak du baţenjan baweek na bafaritay, kë bukuņ başë hepar baka uko unkayi kë baantij Yetu.

⁴⁶ Kë bateem baka aji : « Nin ñaan aambaan kaţiiniyaara ji a. »

⁴⁷ Kë bafaritay başë ji na baka : « Naņal kaji aguuran an kak? ⁴⁸ Aloņ ti baweek biki nja këme ti bafaritay afiyaara i? ⁴⁹ Kë pntuk pi bañaan

panktaşulun paşë wo paamme *Bgah bi Moyit, pafëpanaa. »

⁵⁰ Wal mënt kë alonj ti bafaritay i katim kawoonj Nikodem ambiinj aya du Yetu aşë ji na baka : ⁵¹ « Bgah bi nja badinan baji ñaanj aduknaana bë baandun atiinka kame uko wi adolonj i? »

⁵² Kë bateema aji : « Iwi kak iwo i Galilay i? Tenan bnuura, iwin kë mënt du Galilay di di *Naţupar Naşibaţi akpënnun. » [⁵³ Kë başë tiş andoli du katohul.]

8

Yetu na ñaaţ anjubanunj pjuban pi piintj

[¹ Kë Yetu aşë ya du Pnkunj pi Mnoliwera*. ² Na nfa kub kë aşë kak du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, kë bañaanj bti bakbi'a bi du a. Aţo, aşë jun pjukan baka. ³ Kë *bajukan Bgah na *bafaritay başë tija ñaaţ alonj i bamobunj kë akpiintj na ñiintj anwoonj aanwo ayinul. Babi anaţana ti ptoof pi bañaanj, ⁴ aşë ji na Yetu : « Najukan, bamob ñaaţ i kë akpiintj na ñiintj anwoonj aanwo ayinul. ⁵ Kë *Moyit aşë ji na nja ti *Bgah aji baat mënt bawo katap baka mñlaak badoo bakaţ. Kë iwi, we wi işalonj ti uko mënt? » ⁶ Baţiini tiini hanj kaţaawanaana, kahilna kaka uko wi baktaparuli bţup.

Kë Yetu aşë juţ apiit ti mboş na pkoñ. ⁷ Jibi bakheparaarulunj hepar, kë Yetu aşë het aji na baka : « Anwoonj aambaanj kajubanaara ti an, atapana plaak uteek. » ⁸ Wi ajakunj hanj aşë kak ajuţ apiit ti mboş.

⁹ Wi bañaanj bukunj baţiinkunj uţup wanj bajun abuyëşana aloolan aloolan, ajunna bantohi. Yetu kë aduka aloolan na ñaaţ ţań, kë anaţ ti kadunul. ¹⁰ Yetu aheth wal mënt

aşë ji na a : « Banţijiinj ti bawo ţun ba? Nin alonj aanji iwo i kakaţ? »

¹¹ Kë ateem aji : « Nin alonj Naweek. »

Kë Yetu akak aji na a : « Nji kak, mënki kë iwo i kakaţ. Yaan na bgahu, işë iţañan pjuban. »]

Yetu bjeehi bi umundu

¹² Yetu akak aţiini na bañaanj aji na baka : « Nji, dwoonj bjeehi bi umundu, ñaanj anktaşnunj, aankdo kapoş ti bdëm, aka bjeehi banjaanj bawul ubida. »

¹³ Kë bafaritay başë ji na a : « Iwi, iji kţupar uleefu, nñhinnan kadinan kë uko wi iktupunj uwo manjoonan. »

¹⁴ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Woli ddoo ţupar uleef naan, uko wi nji kaţupunj ujoonani, nji dme dko di nwoonunj abot ame di nji kayaanj, kë an naşë wo naamme dko di nwoonunj na di nji kayaanj. ¹⁵ An, naji nawayëş ji bañaanj bajën, nji, mënji kawayëş nin ñaanj. ¹⁶ Kë woli dbi wo i kawayëş, pwayëş pi naan paji pajoonan, ţiki mënt nji ţań nji kawayëşunj, Paapa anyilnunj awo na nji.

¹⁷ « Bapiit ti *Ulibra wi Bgah bi nan aji banuma bañaanj batëb kadi-imanaan kë uko unţupunj ujoonani. ¹⁸ Nji dţupar uleef naan, kë Paapa anyilnunj abot aji ţuparaan. »

¹⁹ Bahepara wal mëntj aji : « Şaaş awo ţun ba? »

Kë ateem baka aji : « Naamme'ën abot awo naamme Paapa! Woli name'ën lah, name kak Paapa. » ²⁰ Yetu aţiini hanj wi akjukanunj bañaanj du dko di *Katoh Kaweek ki Naşibaţi di bajaanj bawatna itaka. Kë nin alonj aammoba, ţiki wal wi nul uundobi ban.

²¹ Yetu akak aji na baka : « Dya, kë naşë lunj kado kala'ën, nalunj kakaţ na ipekadu yi nan. Naanhil pya dko di nji kayaanj. »

* 8:1 Pnkunj pi Mnoliwera : "Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives."

22 Kë başë ji wal mënŋ: « Wom aŋal ŋal kafin uleeful wi ajakuŋ dko di akyaan ŋenhil kaya da. »

23 Kë Yetu ašë ji na baka : « An nawo biki mboš, kë nji nšë wo i baŋi. Nawo biki umundu wi, nji kë nšë wo mënwo i wa. 24 Uko waŋ ukaan kë nji na an, nakeŋ na ipekadu yi nan. Dŋupan, woli naanfiyaar kë nji dwoon, Anwoon*, nakeŋ na ipekadu yi nan. »

25 Kë başë hepara aji : « Iwo in ba? »

Kë atem baka aji : « Dwo ŋaan i nji kajakanan undiimaan aji dwoon†. 26 Dka iko itum yi pŋup ŋi an inkŋuun nji naduknaanaa. Uko wi njaan kaŋup baŋaan dŋiinkna wa du anyilnuŋ, ul anwoon ŋaan i manjoonan. »

27 Baanyikrën wal mënŋ kë aŋiiniyaan ŋiiniyaan Ašin. 28 Akak aji na baka : « Woli nalun adeen *Abuk ŋiintŋ, našë me kë nji dwoon anwoon abot awo mënji kado nin uko ulon bđidi naan, dji kaŋup uko wi Paapa ajukanaanun. 29 Kë anyilnuŋ abot awo na nji, aanwutën kë nwo aloolan. Dji kado uko wi aŋaluŋ unuun unjintŋ. » 30 Wi Yetu aŋŋupun haŋ kë baŋaan batum başë fiyaara.

Banwoon babak Abraham na manjoonan

31 Yetu aji na *bayuday banjakun bafiyaara : « Woli namëban uko wi nŋupanaŋ bnuura, nawo baŋašar naan na manjoonan. 32 Naluŋ kame manjoonan, manjoonan mënŋ manklun kabuuranan. »

33 Kë bateema aji : « Ŋwo biki pntaali pi *Abraham, kë nin ŋaan aambaan kajuuknŋënun. Hum di di ihilun kaji ŋluŋ kabuur? »

34 Kë ašë teem baka aji : « Dŋupan na manjoonan, ŋaan anjaan ado buŋaan, pekadu daji dakakana awo nalempar da kabot kajuuknŋëna.

35 Nalemp aanji wo ŋi katoh te mnŋo, abuk ka ajaan awo da te mnŋo. 36 Woli Abuk Našibaŋi aburanan, nabuur na manjoonan. 37 Dme kë nawo biki pntaali pi *Abraham, kë našë la pŋinën, ŋiki nŋup ŋi naan ŋaanhil pban du iŋëban. 38 Dji kaŋup uko wi nwinun du Paapa, kë an nakdo uko wi natiinknuŋ du ašinan. »

39 Kë başë teema aji : « Abraham awoon ašinanun. »

Kë aji na baka : « Woli nawo lah babak Abraham, nado kado iko yi ajaan ado. 40 Hënkuŋ kë našë ŋal pŋinën nji nwoon ŋaan anŋŋupanaŋ manjoonan mi ntiinknuŋ du Našibaŋi, Abraham aando haŋ. 41 Kë an, našë ji nado iko yi ašinan akdolun. »

Kë baji na a : « Un, aninun aanwo naŋuunk, ašinan awoha aloolan : Našibaŋi a. »

42 Kë atem aji : « Woli Našibaŋi awoon lah ašinan, naŋalën ŋiki dwoona du a abi, mëmbe bi bđidi naan, ul ayilnuŋ. 43 We ukaan kë naanji nate nŋup ŋi naan ba? Naanhil hil pŋiink uko wi nŋupanaŋ. 44 Nawo babak *Untaayi Uweek kë iko yi ašinan aŋaluŋ yi yi najaan naŋal kado kado. Du ujuni adobi woho wo nafiŋ baŋaan, nin aanji ŋup manjoonan, ŋiki manjoonan maanwo ŋi a. Woli aŋilan aji do uko wi awoon, ŋiki awo naŋilan abot awo ašin baŋilan. 45 Nji dji kaŋupan manjoonan ukaan naanfiyaarën. 46 Ahoŋ ŋi an ahilanun hilan kadiiman kë dŋubani? Kë woli dŋup manjoonan, we ukaan kë naanfiyarën ba? 47 ŋaan anwoon i Našibaŋi aji tiink nŋup ŋi nul ; naanji natiink ŋa, ŋiki naanwo biki Našibaŋi. »

48 Kë *bayuday başë teem Yetu aji : « Nënfaŋun i, wi nŋakuŋ aji iwo i utaak wi *Tamariya akuŋ aji iwo na untaayi i? »

* 8:24 Natenan ŋi Ppën 3.14-15. † 8:25 Balon bapiit aji : « We ukaan kë nwo i kado kaŋiimi na an. »

49 Kë ateeem baka aji : « Mënwo na untaayi, dji kadëman Paapa, kë an naşë la pkowandënën. 50 Mënkla mndëm pa uleef naan, alon aklaaŋ ma pa nji, ul akluŋ kayuuj uko wi ñaaŋ andoli awoon na manjoonan. 51 Dɔupan na manjoonan, woli ñaaŋ amëban uɔup wi naan nin aankkeɕ. »

52 Kë *bayuday başë ji na a : « Nyikrën hënkuŋ na manjoonan kë iwo na untaayi. *Abraham akeɕi, kë *baɕupar Naşibaɕi bakak akeɕ, kë işë ji : “Woli ñaaŋ amëban uɔup wi naan, aankkeɕ nin.” 53 Idëm apel Abraham aşin nja ankeɕuŋ i na baɕupar Naşibaɕi bankaŋ akeɕ? İşal aji iwo in ba? »

54 Kë Yetu aşë teem baka aji : « Woli ddëman dëman lah bkow naan nji ɕi uleef naan, mndëm mi naan maankwo nin ukoolan. Paapa akdëmanaanaun, ul i najaŋ naɕiiniyaan kaji awo Naşibaɕi inan, 55 aşë wo naamme'a. Nji, kë nşë me'a. Woli dji lah mëmme'a kawo naɕilan ji an. Kë nşë me'a abot amëban uɔup wi nul. 56 Abraham aşinan alilan maakan wi aşaluŋ kë aluŋ kawin unuur wi naan. Awin wa aşë wo ɕi mnlilan. »

57 Kë bayuday başë ji na a wal mënɕ: « Iindo ka ka nşubal iñeen kañeen aşë ji iwi iwinuŋ Abraham! »

58 Kë aji na baka : « Dɔupan na manjoonan, ji Abraham abi ado kawo, nji dwoo. »

59 Bajej wal mënɕ mnlak katapa, kë aşë mena apën ɕi *Katoh Kaweek ki Naşibaɕi.

9

Pjeb pi nakuul i kabuka

1 Yetu awo ɕi bgah aşë win ñiint alon ambukiin awo nakuul. 2 Kë baɕaşarul başë hepara aji : « Najukan, we ukaŋ kë ñiint i abuka awo nakuul ba? In ajubanun ba? Ul a këme bajugul? »

3 Kë Yetu ateeem aji : « Mënɕ pjuban pi nul pa këme pi bajugul, uko mënɕ uwo wo, iko inuura yi Naşibaɕi ajaŋ ado ihilna iwinana ɕi a. 4 Wi unuur uhumuŋ, njo w i kado ulemp wi anyilnuŋ, utejan ubi wi nin ñaaŋ awoon aankhil ulemp. 5 Jibi nhu-muŋ ɕi umundu, dwo bjeehi bi wa. »

6 Wi Yetu ajakuŋ haŋ, aşë tëfjër mboş anag akër ɕi kës ki nakuul, 7 aşë ji na a : « Yaan iñowa du dko di meel di badoluŋ du Tilowe. » (Tilowe dawoon nayili.) Kë nakuul ayaa, aya añowa, aşë wugşa, abi kawin win bnuura.

8 Bakiñul na bañaŋ banjonuŋ kawina kë aji ñehan baji wal mënɕ: « Mënɕ i ajaŋ aɕo bñehan du i? »

9 Balon baji : « Ul a. »

Kë balon baji : « Mënɕ ul a, anaama naam. »

Ul i kës ji : « Nji a. »

10 Kë başë hepara aji : « Ido do hum adoo kak awin ba? »

11 Kë ateeem aji : « Ñiint i bajaŋ bado Yetu añowanuŋ mboş na işuuj akërën ɕi kës aşë ji na nji nya nñowa du Tilowe, kë nya añowa, aşë bi kawin win. »

12 Kë başë ji na a : « Ñiint mënɕ awo ɕuŋ? »

Kë ateeem aji : « Mëmmee. »

13 Bajej wal mënɕ ñiint añooɕ du *bafaritay. 14 Kë unuur wi Yetu aşaaŋ añowan mboş na işuuj ajebanaan nakuul kë uşë wo *unuur wi pnoorfën wi bayuday. 15 Uko waŋ ukaŋ kë bafaritay bahepar ñiint uko wi adoluŋ adoo win hënkuŋ. Kë ateeem aji : « Akërën mboş ɕi kës, kë nya añowa abi kawin win. »

16 Bafaritay balon kë başë ji : « Ñaaŋ andoluŋ uko wi aanwo i Naşibaɕi ɕiki aanji ɕaş uko wi bgah bajakuŋ ɕi uko wi unuur wi pnoorfën. »

Kë balon baji : « Hum di di ñaaŋ nado buñaan ahilanuŋ kado iko iñonarënaan mënɕ. » Baankak

atiinkar wal mēnt. ¹⁷ Wi wi baṣaan aji kak na nakuul i bajebanun; « Kē iwi, we wi iṣalun aji awoo, wi adolun kē ikak awin? »

Kē aji na baka : « Awo *Naṣipar Naṣibaṭi. »

¹⁸ Baanfyaar kē abi wo nakuul aṣē win hēnkun. Uko waṅ ukaan kē badu bajugul. ¹⁹ Bahepar baka aji : « I awo abukan i? Ujoonan kē abuka buka awo nakuul i? Hum di di ahilanun keeri awin? »

²⁰ Kē bajugul bateem aji : « Nme kē awo abukun, akuṭ ame kē abuka buka awo nakuul. ²¹ Kē jibi adoli ado win hēnkun, na anjebanulun, nēmme. Naheparēna, awo naweek, aṭupan bdiḍi'ul. »

²² Bajugul baṭiini haṅ ṭiki baṭi baweek biki baka, bantiinkaruṅ aji badook ṅaan ankjakun kaji Yetu awoon *Kriṭtu, ṭi *katoḥ kañehanaani. ²³ Uko waṅ ukaan kē bajugul baji : « Awo naweek, naheparēna. »

²⁴ Bafaritay bakak adu ṅiint ambiin awo nakuul aji na a : « Dēmaan Naṣibaṭi, iṭup manjoonan! Un, nme kē ṅiint mēnt awo nado buṭaan. »

²⁵ Kē aṣē teem baka aji : « Mēmme me awo nado buṭaan, dmeha uko uloolan : dbi wo nakuul, aṣē win hēnkun. »

²⁶ Kē baṣē hepara aji : « we wi adoliin? Hum di di adolun kē ido kak awin? »

²⁷ Kē atem baka aji : « Ddo bi ṭupan kē naandi ptiinkēn. We ukaan kē nakak aṅal katiink? Wom nakak aṅal kakak baṭaṣarul? »

²⁸ Kē baṣē jun pkara aji : « Iwi iwoon naṭaṣar ṅiint mēnt ; un, ṅwo baṭaṣar *Moyit. ²⁹ Un nme kē Naṣibaṭi aṭiini na Moyit ; kē i, nēmme dko di awoonun. »

³⁰ Kē atem baka aji : « Uko waṅ uṅoṅarēni : naamme dko di awoonun, kē aṣē dolēn kē nkak awin! ³¹ Nme kē Naṣibaṭi aanji tiink bado buṭaan, kē woli ṅaan aji dēmana abot ado uko wi aṅalun aji

tiink un mēntan. ³² Nin ṅaan aambaan katiinka kē baji ṅaan alon ajeban nakuul i kabuka. ³³ Woli ṅiint mēnt aanwo lah i Naṣibaṭi, aankhil pdo nin uko ulon. »

³⁴ Kē bafaritay baṣē ji na a : « Ibuka abi wo wo bti ṭi buṭaan aṣē ji ijukanun. » Wi wi baṣaan adooka kē apēn ṭi katoḥ kañehanaani.

³⁵ Yetu atiink kē badooka. Aya awina aṣē hepara aji : « Ifiyaar *Abuk ṅiint i? »

³⁶ Kē ateema aji : « Naweek, in awoon Abuk ṅiint ṅhilna nfiyaara? »

³⁷ Kē aji na a : « Iwina, ul akṭiiniin na iwi hēnk. »

³⁸ Wal mēnt kē ṅiint aṣē ji : « Ajugun, dfiyaari » aṣē ṅup adēmana.

³⁹ Yetu akak aji : « Nji dbi bi ṭi mboṣ pa pwayēs, banwoon baankwin bahilna bado kawin, bankwinun bakak bakuul. »

⁴⁰ Bafaritay balon banwoon na a batiink uko wi aṭupun aṣē hepara aji : « Un kak, ṅwo bakuul i? »

⁴¹ Kē atem baka aji : « Woli nawo lah bakuul, baankji naduknaana ; kē jibi najakun aji nawin, nakeer nhum nduknaana. »

10

Uhoñ wi Nayafan na batani binul

¹ Yetu akak aṭiini aji : « Na manjoonan dṭupan, ṅaan anwoon aaneejna plēman pi kampen aṣē lutna umbar ulon awo nakiij, natal. ² Anneejnun plēman kē aṣē wo nayafan i ṅkaneel. ³ Nayen aji haabēṣa plēman, ṅkaneel ṅabot katiinka, aji du undoli ṭi katim ki wa kapēnan bdig. ⁴ Woli apēnan ṅkaneel bti ṅanwoon ṅi nul, aji jot ṅa kadun, ṅaṣē kaṭaṣa ṭiki ṅayikrēn pdiim pi nul. ⁵ ṅkaneel mēnt ṅaankṭaṣ nin ṅaan nampaṭi, ṅaji ṅaṭēp ṭēp kaṭi'a ṭiki ṅaanyikrēn pdiimul. » ⁶ Yetu ahoñ na baka haṅ kē baṣē wo baamme uko wi aṅalun pṭup baka.

7 Wi wi akaan aṭiini na baka aji : « Na manjoonan, dṭupan nji dwoon plēman pi nkaneel nḁkṭēpnun. 8 Banjotnun kadun bti bawo bakii, na balat, kē nkaneel nḁaanktiink baka. 9 Nji dwo plēman. Woli nḁaan aṭēpna ṭi nji alun kabuur, alun kado kaneer kakak kapēn kašē kaka uko ude. 10 Nakii abi bi ṭañ pa pkiij, kafaal, kabot katok token. Nji dbi pa baḁaan baka ubida, bakak batum na wa.

11 « Nji dwo nayafan nanuura, anjaan awul ubida wi nul pa nkaneel nji ṭul. 12 Nḁaan i balukun luk kē abi byafan, anwoon aanwo ajug nkaneel, awinle uñiij aji ṭi kaduk ṇa, uñiij kamob ṇloṇ kawayēš batani. 13 Aji do haṇ ṭiki awo nḁaan i balukun luk pa abi alemp, aanji ṭaaf nkaneel. 14 Nji dwo nayafan nanuura, ame nkaneel nji naan, kē ṇabot ame'ēn 15 jibi Paapa ame'ēnun kē mbot ame'a. Dwul ubida wi naan pa nkaneel nji naan. 16 Dka nkaneel ṇloṇ ṇanwoon ṇaanwo ṭi kampen ki. Nḁan mēntṭ kak dwo i kaṭij ṇa, ṇalun katiink pḁiim pi naan. Batani bašē bawo bloodan, nayafan abot awo aloolan. 17 Paapa aṇalēn ṭiki dwul ubida wi naan ; ašē luṇ kayeenk wa. 18 Nin nḁaan aanji yeenkēn ubida, nji ṭi uleef naan djaan kawul wa. Dka mnhina mi pwul wa, kakutṭ kayeenk wa. Uko waṇ wi wi Paapa aṭu'ēnun pdo. »

19 Nṭup nji Yetu aṭupun ṇaṭu kē bayuday baankak atiinkar. 20 Batum baji : « Awo na untaayi, ayilaa. We ukaan kē naktiinka ba? »

21 Kē balon baji : « Nṭup nji ṇaanwo nji nḁaan anwoon na untaayi. Kē untaayi, uhil kahaabēš bakuul kēš i? »

Nḁaan i Yetu awoon na manjoonan

22 Ufettu unjaan ulešan unuur wi *Katoh Kaweek ki Našibaṭi kakaan akak ayiman uwo wal mēntṭ du

Yerutalem. Uwo ṭi wal wi ujonṭ, 23 Yetu aḁaay na Katoh Kaweek ki Našibaṭi du dko di bajaan bado Ušaala wi *Falomon. 24 Bayuday babi afooya ašē ji na a : « Ibaa do kanooranun te lum ba? Woli iwo *Krittu, kṭupun baḁaan bti kame. »

25 Kē Yetu ateem baka aji : « Dṭupan kē naanfiyaarēn. Iko yi nji kadolon pa Paapa iyuu kē dwo a ; 26 kē an našē wo naanfiyaarēn ṭiki naanwo nkaneel nji naan. 27 Nkaneel nji naan ṇaji ṇatiink pḁiim pi naan ; dme ṇa kē ṇabot aji ṇaṭašēn. 28 Dwul ṇa ubida wi mntṭo, nḁaankkeṭ nin kē nin alon aanktehēn ṇa. 29 Paapa anṭennun iko mēntṭ adēm apel iko bti. Nin alon aanhil kateh uko ulon ṭi iñen yi nul. 30 Nji na Paapa ṇwo nḁaan aloolan. »

31 Wal mēntṭ kē bayuday bašē kak aṭij mḁlaak pṭapa. 32 Kē ašē ji na baka : « Ddo iko inuura itum kē nawini, iko mēntṭ iwoona du Paapa, kahoṇ ṭi ya kakaan kē naṇal pṭapēn mḁlaak ba? »

33 Kē bašē teema aji : « Mēntṭ uko unuura ukaan kē nḁkapu mḁlaak, ikar kar Našibaṭi ukaan, iwo nḁaan najēn ṭañ ašē jeḁ bkowu aṭu Našibaṭi. »

34 Kē Yetu ašē teem baka aji : « Jēm Našibaṭi aji ṭi ulibra wi nul : *“Dji : Nawo bašibaṭi?”* 35 Nme kē nḁaan aanhil plaṭ uko umpiitaniin ṭi Ulibra wi Našibaṭi. Kē wi aduun biki uṭup wi nul ukṭiiniyaanun aji bašibaṭi, 36 we ukaan kē naji dkar Našibaṭi Paapa wi njakun aji dwo Abukul, nji i adatuṇ ayil ṭi umundu. 37 Woli mēnkdo iko yi Paapa ajaan ado, nawutan kafiyaarēn. 38 Kē woli ddo ya, woli naando fiyaarēn, nafiyaaran iko yi njaan kado, nahilna nayikrēn uloolan kē Paapa awo ṭi nji, kē nji mbot awo ṭi Paapa. »

39 Bakak ado na pmob Yetu, kē ašē buur baka.

⁴⁰ Akak aya du plut pi bdëk bi Yordan, du dko di *Yowan abiiñ abattaaraan, aṭo da. ⁴¹ Bañaan batum babi du a aji : « Yowan aandiiman nin uko ulonj uñojarënaan, kè uko bti wi aṭupunj ṭi ñiintj i usë joonan. » ⁴² Bañaan batum bafiyaara ṭi dko di awoonj mënṭ.

11

Pkeṭ pi Lataar

¹ Ubi ka ñiintj alonj ammaakunj i katim kawoonj Lataar. Abi wo du ufëṭ wi Betani ul na Mariya na Marta bawee kul baaṭ. ² Mariya abiiñ ajeëṣ ukëra ulil pṭëkëñ ṭi ihoṭ yi Ajugun abot awent ya na uwel wi nul. Lataar aṭa Mariya mënṭ amaakunj hënk. ³ Baaṭ batëb banṭaarunj bukunj bayil alonj du Yetu, kè aya ji na a : « Nawee k, nanohu i imaganunj amaaki. »

⁴ Wi Yetu atiinkunj uko mënṭ aṣë ji : « Pmaak pi Lataar paankfiṇa, amaak maak bañaan bahilna bawin mndëm mi Naṣibaṭi, na mi Abukul. » ⁵ Yetu amagan bi Marta, Mariya, na Lataar aṭa baka. ⁶ Kè wi aṣaanj atiink pmaak pi Lataar, aṭo dko di awoonj ṅnuur ṅtëb kak, ⁷ abaa ji na baṭaṣarul : « Najoh ṅkak utaak wi Yuda. »

⁸ Kè baṣë teema aji : « Najukan, du ṅnuur ṅanṭëpunj, bayuday banjal katapu mnlaak kafin, kè iṣë ṅal pkak da. »

⁹ Kè aṣë ji na baka : « Kapëna nfa te utaakal ṅwoori ṅaanwo iñeen na ṅtëb i? Ankpoṣun na pnak aanji hubta ṭi uko ulonj ṭiki aji win bjeehi bi umundu wi. ¹⁰ Kè anṣaanj aji poṣ na utejan, aji hubta ṭiki bjeehi baanwo ṭi a. »

¹¹ Wi Yetu aṭupunj baka uko wunj aṣë kak aji : « Lataar nanohun anjoyënti, kè nṣë ya kahuma. »

¹² Baṭaṣarul kè bateema aji : « Ajugun, jibi aknoyëntunj noyëntj ṭañ, akeer ajeb. »

¹³ Yetu aṭiiniyaan uko wi pkeṭ pi Lataar kè baṣë nunj kè aji Lataar anjoyëntj noyëntj. ¹⁴ Kè aṣë jintëlëṣ baka bṭup aji na baka « Lataar akëṭi. ¹⁵ Dliilan pa an, wi nwoonj mëmmaar pkeṭ pi nul, nahilna nafiyaarën. Nabiin ṅya du a. »

¹⁶ Kè Toma, i bajaan badu kbet, aṣë ji na baṭaṣar Yetu bandukiinj : « Nabiin kak ṅya, ṅhilna ṅkeṭ na najukan i nja. »

Yetu awoonj pnaṭa ṭi pkeṭ

¹⁷ Wi Yetu abanunj, aṭënk kè udo bi do ṅnuur ṅbaakër wi bamoyunj Lataar. ¹⁸ Ufëṭ wi Betani uunlowiir na Yerutalem, uya pban ṅkilometër ṅwajanṭj ; ¹⁹ kè bayuday batum baṣë bi pwin bi Marta na Mariya na puum pi aṭa baka kabot katëṅṭën baka. ²⁰ Wi Marta atiinkunj kè Yetu aṅogi, aṣë naṭa kaya kayit na a, kè Mariya aṣë duka aṭo du katoh.

²¹ Marta aji na Yetu : « Ajugun, woli iwo lah ṭi, aṭa naan aankkeṭ! ²² Kè nṣë me kè ṭi dko di ṅwoonj di hënkunj, uko bti wi ikñehanunj Naṣibaṭi, awulu wa. »

²³ Kè aji na a : « Aṭa'u anaṭa ṭi pkeṭ. »

²⁴ Kè akak aji na a : « Dme kè ṭi uba umundu, wal wi bañaan bti baknaṭiinj ṭi pkeṭ, ul kak anaṭa ṭi pa. »

²⁵ Kè akak aji na a : « Nji dwoonj pnaṭa ṭi pkeṭ, nji kak dwoonj ubida. Anfiyaarnunj, woli adoo keṭ, alunj kaka ubida. ²⁶ Kè ñaanj ankaanj ubida abot afiyaarën nin aankkeṭ. Ifiyaar uko wanj i? »

²⁷ Kè ateema aji : « Aa Ajugun, dfiyaar kè iwoonj *Krittu Abuk Naṣibaṭi, anwoonj i pbi ṭi umundu wi. »

ṅwooni ṅi Yetu

²⁸ Wi Marta aṭiiniinj hanj, aṣë ya du Mariya i baṭaarunj ahoopaṭa aji : « Najukan abii, adu'u. » ²⁹ Wi Mariya atiinkunj uko wanj aṣë naṭa ataran apën aya du Yetu. ³⁰ Kè Yetu aṣë wo aandobi neej du ufëṭ

ahum du dko di ayitiiraanun na Marta. ³¹ Wi bambiin awo ti kato na Mariya atēntēna bawinulun kē ataran apēn, baṭaṣa anun kē aya nwooni du bhēr.

³² Wi Mariya abanun du dko di Yetu awoon, awina, aṣē jot ti ihoṭul aji na a : « Ajugun, woli iwo lah ti, aṭa naan aankket. »

³³ Yetu awina kē akwooni ul na bañaan bangakandērun na a kē uko mēnt uṣē de'a maakan. ³⁴ Ahepar baka dko di bamoyun Lataar, kē baji na a : « Ajugun ṭaṣun, nya kayuju da. » ³⁵ Kē Yetu aṣē wooni.

³⁶ Bañaan balon kē baṣē ji : « Natenan jibi anjaluli. »

³⁷ Balon ti baka kē baṣē ji : « Ul anjebanun nakuul, aanhil lah kaneenan Lataar akeṭ i? »

Pnaṭa ti pkeṭ pi Lataar

³⁸ Uko mēnt ukak ade Yetu maakan kē aṣē ya du bhēr, bajēl jēl bhēr mēnt ti pnkun, kē plaak padētnun ba. ³⁹ Yetu aji : « Napēnaan plaak. »

Marta naweek Lataar kē aṣē ji na a : « Ajugun, ajun pṭēkēñ, udobi do nnuur nbaakēr ni amoynaani. »

⁴⁰ Kē ateema aji : « Mēnjaku aji woli ifiyaari kwin mndēm mi Naṣibaṭi i? »

⁴¹ Bapēnan plaak, kē Yetu aṣē kat kēṣ du baṭi aji : « Paap, dbeebu wi itiinknun. ⁴² Dme kē nnuur bti iji ktiinkēn, kē nṣē ṭiini han pa bañaan banfooyun bahil bafiyaar kē iwi iylnun. »

⁴³ Wi aṭiiniin han aṣē huuran maakan aji : « Lataar, pēnan! »

⁴⁴ Kē ankeṭun apēn kē ihoṭ na iñen itaayana na ilēmēt, kē bkow ba-boṭan na blaañ. Yetu aji na baka : « Nataayēṣana, naṣē nawuta aya. »

⁴⁵ Bayuday baṭum bambiin du uko Mariya abot awin uko wi Yetu adolun, bafiyaara. ⁴⁶ Balon kē baṣē ya du *bafaritay pṭup baka uko wi

adolun. ⁴⁷ Kē Baṭenjan baweek na bafaritay baṣē duur du uruha wi baka aṣē ji : « we wi nbaan ado ba? Niint i aji do iko iñonarēnaan itum. ⁴⁸ Woli nṭwuta kē akdo iko yi akdolun yi, bañaan bti kafiyaara, baromeṭ bati tok dko dyimanaan di nun na utaak wi nja. »

⁴⁹ Alon ti baka i katim kawoon Kayif anwoon uṣubal mēnt naṣih i baṭenjan aji na baka : « Naamme nin uko ulon! ⁵⁰ Naanwin kē uko mēnt uwo unuura pa an i? Nnaan aloolan akeṭar bañaan bti. Hēnk baṣē hawut pṭok utaak bti. » ⁵¹ Uko wi Kayif akṭupun uumpēna ti a ; kē jibi awoon uṣubal mēnt naṣih i baṭenjan, aṭup ji Naṭupar Naṣibaṭi kē Yetu akeṭar bayuday bti. ⁵² Mēnt pa bukal ṭañ baka, ma pyitrēn babuk Naṣibaṭi bti banwayṣerun bawo baloolan.

⁵³ Unuur mēnt wi wi baweek biki bayuday bajunun pla pfiñ Yetu. ⁵⁴ Ukaan kē aṭañan pdo kaya kabi ti pṭoof pi bayuday. Aya du utaak ulon uññogun *pndiṣ du ubeeka wi Efrayim, aṭo da na baṭaṣarul.

⁵⁵ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uñogi kē bañaan baṭum baṣē wona nṭēt ni baka abi ti Yerutalem kado bañow ji ufettu ubi uban. ⁵⁶ Bala Yetu, kē wi bawoon du *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi andoli aji hepar atēntul me aṣal kē abi ti ufettu. ⁵⁷ Kē *baṭenjan baweek na *bafaritay baṣē ji nnaan awinle Yetu awo i kaṭup baka bahilna bamoba.

12

Du Betani

(Maci 26.6-13; Markut 14.3-9)

¹ Wi *Ufettu wi Mbuur udukiin nnuur paaj, Yetu aban Betani, di Lataar i abiin anaṭan ti pkeṭ afēṭun.

² Badu da Yetu pyoban, Marta awo ti ulemp, kē Lataar ti uleful aṭo na Yetu. ³ Mariya ajeṭ pṭoof pi ulitru

* **12:3** Ukēra ulon: Baji badu ukēra mēnt nardu, uwo ukēra ulil maakan wi bapēnanaanun ti bko blon.

wi ukëra ulonj ulil pțëkëñ untamun maakan*, akër ihoț yi Yetu abot awent ya na uwel wi nul. Kë pțëkëñ plil puñ paniink katoh.

⁴ Kë Yuda Itkariyot, anwoonj alonj țì bațaşar Yetu, ankbiinj kawaapa, așë ji : ⁵ « we ukaaņ kē baanjej ukëra utam maakan wi awaap, unwoonj itaka itum†, awul ya bajuuk ba? » ⁶ Aanktiini țiini haņ țiki aņal bajuuk, ațiini țiini țiki awo nakii. Kë jibi awoonj nahank itaka yi bi Yetu na bațaşarul, ațaal pdo kajej itaka yi bațu'u luņ phank kalempașaana. ⁷ Yetu kē așë ji na a : « Wutana : ado do haņ pa unuur wi bakluņ kațu'ën du bhër. ⁸ Bajuuk bawo na an ŋnuur bti, kē nji kē nșë wo mēnkwo na an ŋnuur bti. »

⁹ Wal mēņț bañaanj bațum babi, wi batiinkuņ kē Yetu awo da. Baambi țañ pa pwin Yetu, bakak aņal kawin Lataar i anațanuņ țì pkeț. ¹⁰ Kë *bațeņan baweek bașë tiinkar aji bafin Lataar kak, ¹¹ ul akaaņ kē bayuday bațum bakak afiyyaar Yetu aduk bațeņan baweek.

Uneej wi Yetu du Yerutalem ji nașih

(Maci 21.1-9; Markut 11.7-10; Luk 19.35-38)

¹² Wi unuur ujintuņ, bañaanj bațum maakan bambiinj *Ufettu wi Mbuur du Yerutalem batiink kē baji Yetu abi ufettu. ¹³ Bajej ikēn yi mnjaak așë pēn abi pkita, ahuuran aji :

« *Hotana!*

Bnuura nuura țì ankmbiinj țì katim ki Ajugun, nașih i Itrayel.* »

¹⁴ Yetu awin ubuuru umpoțì așë dapa wa, jibi upiitaniinj aji :

¹⁵ « *Nawutan kalēnk, an babuk *Tiyoy:*

Tenan, nașih i nan abi awi, adapa ubuuru umpoțì. »*

¹⁶ Uko mēņț bațaşarul baanyikrēn wa wal mēņț. Kē wal wi mndēm mi Yetu mambiinj awinana kē bașë leș kē iko mēņț bti ipiitana țì a țì Ulibra wi Nașibațì kē babot adola ya.

¹⁷ Bañaanj bambiinj awo na Yetu wi abiinj adu Lataar du bhër anațana țì pkeț bawo țì pkakalēș uko wi bawinuņ. ¹⁸ Bañaanj bațum batiink uko uņoņarēnaan wi adoluņ, ukaaņ kē babi pwina. ¹⁹ *Bafaritay bawo țì phoopățer wal mēņț aji : « Nawin kē ŋenhilan da nin uko ulonj: bañaanj bti bawo țì pțașa. »

Bagrek banjalun pwin Yetu

²⁰ Banwoonj baanwo bayuday‡ balonj bawo wal mēņț țì bambiinj pdēman Nașibațì țì wal wi *ufettu wi mnjeeh. ²¹ Baya du Filip anwoonj i ubeeka wi Bettayida du utaak wi Galilay așë ji na a : « Naweeek, ŋņal kawin Yetu. » ²² Filip aya ațup Andre, kē bukal batēb baya ațup Yetu.

²³ Kē Yetu așë ji : « Wal ubani, wi bakluņ kawin mndēm mi *Abuk Ńiinț. ²⁴ Na manjoonan, dțupan, woli pbuk pi maaj panjotun țì mboș paankeți, pațo ploolan ; bē woli pakeți paji pawul mbuk mntum. ²⁵ Ńaanj anjalun ubida wi nul awaana wa, kē anwoonj aankdēman ubida wi nul țì mboș aluņ kaka ubida unwoonj uunkba. ²⁶ Woli Ńaanj aņal plemparaan, awo i kațașēn ; hēnk, dko di nji kawoonj, ul kak aluņ kawo da. Woli Ńaanj alemparaan, Paapa kadēmana.

²⁷ « Hēnkuņ uhaaș wi naan uțēla țēlaa, kē we wi nji kakuņ? Dwo i kaji na Paapa abuuranaan țì wal wi i? A-a, uko waņ ukaaņ kē mbii. ²⁸ Paap, dolan bañaanj bawin kē katiimu kadēmi! »

Kē pdiim pașë pēnna bațì aji : « Ddo bi dēman ka akak aluņ kadēman ka. » ²⁹ Țì bañaanj

† 12:5 Itaka itum : Ilij na baluk bi ușubal. * 12:13 Kañaam 118.25-26. * 12:15 Fakariya 9.9.

‡ 12:20 Banwoonj baanwo bayuday : Bañaanj biki baktiiniyaanuņ țì bawo bagrek.

batum banwoon da atiink pdiim, balon baji batiink kamparantant, kē balon baji uwanjut uṭiiniin na Yetu.

³⁰ Kē Yetu ašē kak aṭiini na baka aji : « Mēnt̄ nji dkaan̄ kē pdiim paṅ patiinkanaa, an baka. ³¹ Hēnkun̄ wal wi Našibaṭi akyuujun̄ umundu wi kē uduknaanaa ubani, hēnkun̄ bawalan *Fatana, naših i umundu wi afēla bdig. ³² Kē nji, wal wi nji kadeeṅaniin̄§, dpul bañaan̄ bti babi ṭi nji. » ³³ Yetu aṭup ṭup wal mēnt̄ jibi akbiin̄ kakeṭ. ³⁴ Bañaan̄ bateema aji : « Njuk ṭi Ulibra wi Našibaṭi kē *Krittu aṭo te mn̄to. Hum di di ihilanun̄ kaji *Abuk N̄iint̄ awo i kadeeṅana? In awoon̄ Abuk N̄iint̄ ba? »

³⁵ Kē Yetu aji na baka : « Bjeehi bahum nwo na an ṅwal ṅntiinku. Nadoon kapoš wi nahumun̄ nwo na bjeehi, kaṭi bdēm babi bawunan : Ankpošun̄ ṭi bdēm aanji me dko di akyaan̄. ³⁶ Wi nahumun̄ nwo na bjeehi, nafiyaarēn ba nahilna nawo bañaan̄ biki bjeehi. » Hēnk di di Yetu aṭiiniin̄ ašē ya na bgahul, aya amena baka.

Ppok pfiyaar Yetu

³⁷ Yetu ado iko itum iñon̄arēnaan ṭi kadun ki bañaan̄, kē bawoha wo baanfiyaara. ³⁸ Kē hēnk di uko wi *Itayi *Naṭupar Našibaṭi ajakun̄ udolaniin̄, aṭiini aji :

« *Ajugun, in afiyaarun̄ uṭup wi nun?*

*In i Ajugun adiimanun̄ mn̄hina mi nul? »**

³⁹ Itayi akak aṭup uko unkayi kē bañaan̄ mēnt̄ baanhil pfiyaar. Aji :

⁴⁰ « *Našibaṭi adēt baka kēs adēnēṭan baka ṅhaas kēs ki baka kahilna kawo kaankwin,*

ṅhaas ṅi baka ṅawut kayikrēn.

Hēnk baankkak ṭi nji njeban baka.

»*

⁴¹ Itayi aṭup han̄ ṭiki awin mndēm mi Yetu abot aṭiiniyaan uko wi nul.

⁴² Kē ṭi wal mēnt̄ kak batum ṭi baweek biki bayuday bafiyaar Yetu, kē bafaritay bašaan̄ aka kē baanyuuj wa, bawutna kadook baka du *katoh kañehanaani. ⁴³ Bahokan pwinana bnuura ṭi bañaan̄ apel pwinana bnuura du Našibaṭi.

⁴⁴ Yetu ahuuran aji : « N̄aan̄ anfiyaarun̄, mēnt̄ nji ṭi uleef naan ṭañ i i afiyaarun̄, afiyaar kak anyiln̄un̄. ⁴⁵ Kē n̄aan̄ anwinnun̄ awin anyiln̄un̄. ⁴⁶ Dbi ṭi umundu ji bjeehi, n̄aan̄ anfiyaarun̄ awutna kaduka du bdēm.

⁴⁷ « Woli n̄aan̄ atiink ṅṭup ṅi naan ašē wo aammēban ṅa, mēnt̄ nji kajakun̄ aduknaanaa. Mēmbi bi pwayēš umundu kaji uduknaanaa, dbi bi pbuuran wa. ⁴⁸ Kē n̄aan̄ ampokn̄un̄ awo aandi ptiink ṅṭup ṅi naan ašē duknaana : ṅṭup ṅi nji ṅṭupun̄ ṅalun̄ kadiiman kē aduknaanaa ṭi unuur ubaañšaani. ⁴⁹ Mēnt̄ nji ṭi uleef naan dṭupun̄, Paapa anyiln̄un̄ aṭupn̄un̄ uko wi nwoon̄ kaṭup na jibi nwoon̄ kaṭup wa. ⁵⁰ Dme kē uko wi aṭuun̄ pdo uji uñooṭ n̄aan̄ du ubida wi mn̄to. Hēnk, uko wi nji kaṭiiniyaanun̄, dji kaṭup wa jibi Paapa ajakn̄un̄ ṅṭiiniyaan wa. »

13

Yetu añow ihoṭ yi baṭašarul

¹ *Ufettu wi Mbuur uñogi, kē Yetu ame kē wal wi pduk umundu wi kakak du Našibaṭi Ašin ubani. Kē jibi aṅalun̄ baṭašarul banwoon̄ ṭi umundu, hēnk di aṅalan̄ baka te wal ubaañšaani.

² Yetu na baṭašarul bawo ṭi pde kañah, kē Untaayi Uweek ušē do bi neeṭ ṭi *Yuda, abuk Fimon̄ Itkariyot, kē akten jibi akdolon̄ kadoo kawaap Yetu. ³ Yetu ame

§ 12:32 Wal wi nji kadeeṅaniin̄ uwoon̄: Wal wi nji kadeeṅaniin̄ ṭi Krut. Natenan kak ṭi Yowan 3.14-15. * 12:38 Itayi 53.1. * 12:40 Itayi 6.9-10.

kë Aşin aţu iko bti  i i nen yi nul, abot ame k  awoona du Naşiba i aku  akak du a. ⁴ Wi wi a aaŋ ana a, awoh ş kami a, atan bla n  i blank, ⁵ ajej meel a u  i ubaaldu a   jun p now iho  yi ba a arul awent ya na bla n bi atanuŋ  i blank.

⁶ Abi aban  i Fimoŋ Piyeer, k  un a   jaka aji : « Ajugun, iwi, ka ow n iho ? »

⁷ K  ateema aji : « Uko wi nji kadoluŋ h nk, iimme wa, iluŋ kame wa. »

⁸ K  ateema aji : « Nin iink ow n iho ! »

K  aji na a : « Woli m n nowu iho , iinkwo  i banwoon biki naan. »

⁹ K  a   ji na a : « Ajugun, kwut ka ow n iho   a n,  nowaan kak i nen na bkow! »

¹⁰ K  ateema aji : « A  nowi n aankak anuma ka owa ; awo najin  bti. Iho   a n yi yi awoon ka ow. An kak nawo bajin , a   wo m n  an bti baka. » ¹¹ Na manjoonan Yetu ame ankmbi n kawaapa, ukaan k  aji m n  bukal bti bajin uŋ.

¹² Wi abaan p now baka iho , akak awohara kami a a o a   ji na baka : « Name uko wi ndolanan h nk i? ¹³ Naji nadu  n kaji Najukan kaji Ajugun ; nafaŋi, dwo a. ¹⁴ Woli nji Ajugan na Najukan d nowan iho , an kak nawo i kado ka owar iho . ¹⁵ Ddo do haŋ adiimanaanan, an kak nado kado jibi ndolanan. ¹⁶ Na manjoonan, d upan, nalemp aambaan kapel i aklemparuŋ, k  nayili aampel anyiluluŋ. ¹⁷ Name h nkuŋ iko yaŋ, woli nado ya, nawo  i mnlilan. ¹⁸ M n  an bti biki nji ka iiniyaanuŋ. Dme biki nji ndatuŋ bnuura, k  uko umpi tani n  i Uli-bra wi Naşiba i u   wo i kadolana : * naan an ooŋ na nji ade akak a oor n.* *

¹⁹ « D upan h nkuŋ ji uko m n  ubi udolana, nahilna woli uko m n  uluŋ adolana name k  nji *dwoon

anwoon. ²⁰ Na manjoonan, d upan, anyeenkuŋ  naan i nji nyiluŋ, ayeenk n ; k  anyeenkuŋ, ayeenk anyilnuŋ. »

Pneej pi Fatana  i Yudat

(Maci 26.20-25; Markut 14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Wi Yetu a iini n haŋ aba, u alul u  la   la maakan k  a   ji : « D upan, na manjoonan, alon  i an aluŋ kawaap n. » ²² Ba a arul bawo  i ptenar  iki baamme ahon  i baka i i ajakuŋ. ²³ Alon  i ba a arul, i amaganuŋ a o akab  i a. ²⁴ Fimoŋ Piyeer ado na ka en aji na a ahepara  naan m n . ²⁵ K  un aju   i Yetu a   hepara aji : « Ajugun, in ul a ba? »

²⁶ K  ateem aji : « I nji kawuluŋ kapoom ki nji katoopuŋ  i pot a. » Ajej wal m n  kapoom atoop  i pot awul *Yuda , abuk Fimoŋ Itkariyot. ²⁷ Wi ayeenkuŋ ka, k  *Fatana a   neej  i a. Wi wi Yetu a aaŋ aji na a : « Uko wi iwoon i pdo,  araan ido wa. » ²⁸ K  nin alon  i banwoon da a   wo aamme uko unkayi k  ajaka haŋ. ²⁹ Jibi Yuda  awoon anjaan ahank itaka, batum ba al aji jii na a aya anug iko yi banumi n pa ufettu, k me awul bajuuk uko ulon. ³⁰ Wi ayeenkuŋ kapoom kuŋ a   p n ; utejan uban wal m n .

Uko uhalu wi pdo

³¹ Wi Yuda  ap nuŋ k  Yetu a   ji : « H nkuŋ mnd m mi *Abuk  iint manwinana, k  mnd m mi Naşiba i mankak awinana  i a. ³² [K  woli mnd m mi Naşiba i manwinana  i a,] Naşiba i akak adiiman ul  i uleeful mnd m mi Abukul, ado uko m n  h nkuŋ. » ³³ An babuk naan, dwo na an  wal  ntiinku  a n. Naluŋ kado kala  n, k  n    upan uko wi n upuŋ bayuday banduki n: naan-hil pya dko di nji kayaan. ³⁴ D upan uko uhalu wi nawoon i kado kado : Na aladan, aa, jibi nji n alanan, na aladan haŋ. ³⁵ Woli na aladi,

bañaan bti bayikrën wal mënþ kē nawo baþaşaraan. »

³⁶ Fimon Piyeer aji na a wal mënþ: « Ajugun, iya þun ba? »

Kē ateema aji : « Dko di nji kayaan, iinhil kaþaşën da hënkuþ, iluþ kabi da. »

³⁷ Kē aþë ji na a : « Ajugun, we ukaan kē mēnhil pþaþu da hënkuþ ba? Woli udoo wo nkeþ pa uko wi nu, nji wi! »

³⁸ Kē ateema aji : « Kē iji iluþ kakeþ pa uko wi naan? Dþupu na manjoo-nan : Ji uguk udo kahaan nþa, ipok nyaaþ nwanþ kaji iimme'en. »

14

Yetu : Bgah banjaan baþij du Aþin

¹ Yetu akak aji na baþaşarul : « Nawutan kahaajala. Nafiyaarën Naþibaþi nakuþ nafiyaarën. ² Du katoh ki Paapa, dko dawo da adēm. Dya kabomanan dko da. Woli uun-joonan lah, mēnkþupan wa. ³ Kē woli dbi ya abomanan da dko, kaþë kakaran kaþijan nañogën nahilna, dko di nwoon, nawo da kak. ⁴ Kē dko di nji kayaan, name bgah byaani da. »

⁵ Kē Tooma aþë ji na a : « Naweeþ, wi nwoon nēmme dko di ikyaan, hum di di nkmeen bgah byaani da ba? »

⁶ Kē Yetu ateema aji : « Nji, dwoon bgah, manjooan na ubida. Nin ñaan aankya du Naþibaþi Paapa bë aantēpna þi nji. ⁷ Woli name'en, naluþ kame Naþibaþi Paapa kak ; nado me'a hënkuþ akuþ awina. »

⁸ Kē Filip aþë ji na a : « Ajugun, di-imanun Naþibaþi Aþin nja, uko mēnt ukēþun. »

⁹ Kē aji na a : « Filip, djon na an þi maakan, kē iþë wo iimme'en te hënkuþ. Ñaan anwinnuþ, awin Naþibaþi Paapa. Hum di di ihiluþ kaji : "Diimanun Naþibaþi Aþin nja?" ¹⁰ Iinfiyaar kē dwo þi Paapa, kē abot awo þi nji i? Nþup nji nji

kaþupuþ njaanwoona þi nji, Paapa an-woon þi nji akdoluþ ulemp wi nul.

¹¹ Nafiyaaraan woli dþupan aji : "Dwo þi Paapa kē Paapa akuþ awo þi nji." Kēme nafiyaaraan þiki nawin iko yi nji kadoluþ. ¹² Na man-joonan dþupan, ñaan anfiyaarnuþ, aluþ kado kak iko yi nji kadoluþ. Adoo luþ kado indēm uþ apel ya þiki dya du Paapa. ¹³ Kē uko wi nakluþ kañehan þi katim ki naan, ddo wa. Hēnk þi iko yi Abukul akdoluþ mndēm mi Naþibaþi Paapa manhilna manwinana. ¹⁴ Woli nañehan uko ulon þi katim ki naan, kaluþ kado wa. »

Kahon ki ubi wi Uhaaþ wi Naþibaþi

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nañalën, naluþ kamēban iko yi njakanan nado kado. ¹⁶ Nji nþë luþ ñehan Paapa awulan Naþenkar alon ahilna awo na an te mnþo : ¹⁷ aþ mēntan awoon Uhaaþ wi Manjooan wi umundu uwoon uunhil pyeenk þiki uunwin wa abot awo uunyikrën wa. An, name wa þiki uñogan akuþ aluþ kawo þi an.

¹⁸ « Mēnkdukan bajint, dluþ kabi du an. ¹⁹ Uduka ntiinku, umundu uþë uwo uunkak awinën. Kē an naþë luþ kawinën. Dka ubida, ukaan kē an kak nakluþ kaka wa. ²⁰ Unuur mēnt, nayikrën kē dwo þi Paapa, kē an nawo þi nji, kē nkuþ awo þi an. ²¹ Ñaan ammēbanuþ iko yi njakuþ abot ado ya, uþ mēntan aþalnuþ. Kē anþaan aþalën, Paapa aluþ kaþala ; nji kak mbot nþala, nþë ndo ame'en. »

²² Yudaþ kē aþë ji na a (mēnt Yu-dat Itkariyot aktiiniþ þi): « Naweeþ, we ukaan kē ikdo un þañ nme'u, kē umundu uþë wo uunkme'u? »

²³ Kē Yetu ateema aji : « Woli ñaan aþalën, amēban nþup nji naan, Paapa akak kaþala, nþë bi du a, kakuþ kaþo du a. ²⁴ Ñaan anwoon aþañalën, aankmēban nþup nji naan

; kē uṭup wi naan uṣē wo uunwoona du nji, uwoona du Paapa anyilnuṭ. ²⁵ Dṭupan uko wi, wi nhumuṅ na an. ²⁶ Kē Naṭēnkar, *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi wi aklunṭ kayil ṭi katim ki naan, ulunṭ kajukanan iko bṭi kabot kaleṣanan iko yi nṭupananṭ bṭi. ²⁷ Ddukanan bnuura, bnuura bi naan bi bi nji kawulananaṅ. Bnuura bi njaanaṅ kawul baanknaam na bi umundu ujaanaṅ uwul. Uhaaṣ wi nan uwutan kahaajala kēme kalēnk.

²⁸ « Natiink uko wi njakananaṅ; dya, dlunṭ kakak ṭi an. Woli naṅalēn, nalunṭ kalilan ṭi pya pi naan du Paapa, ṭiki Paapa adēm apelēn. ²⁹ Dṭupan uko mēnṭ hēnkuṅ ji ubi udo kaban, nahilna woli ubii nafiyaar. ³⁰ Mēnkak aṭiini iko itum na an, ṭiki *naṣih i umundu wi abi. Aanhilanaan nin uko ulonṭ, ³¹ kē umundu uṣē wo i kame kē dṅal Paapa abot aji kado jibi Paapa ajaknuṅ ndo kado. Nanaṭiin, nawulan nja na bgah bi nja. »

15

Bko banjaanṭ badolna ubiṅu

¹ Yetu akak aji : « Nji dwoonṭ bko bi mbuk manjaanaṅ mandolna ubiṅu na manjoonan, kē Paapa ajaanaṅ alemp ṭi uwoorta. ² Kanah kanwoonṭ ṭi nji aṣē wo kaambuki, aji fal ka, kē kambukunṭ, aji heent ka bnuuraṅ kahilna kabuk kak maakan. ³ Uṭup wi nji nṭupananṭ udo bi jinṭanan jinṭan ji kanah ki baheentunṭ. ⁴ Namēbanaan jibi mmēbananaṅ. Jibi kanah kajaanṭ kawo kaanji kahil pbuk woli kaanwo ṭi bko, hēnk di di nawoonṭ kak naanhilan kawul mbuk woli naammēbanaan.

⁵ « Nji dwoonṭ bko banjaanṭ badolna ubiṅu ; an kē naṣē wo inah. Naanaṅ ammēbanaanunṭ, kē mbot amēbana, aṅ mēnṭan aji wul mbuk mntum. Nalowēnle naankhinan pdo nin uko ulonṭ. ⁶ Woli ṅaanaṅ aanwo na nji, aji fēlana

ji kanah, kaji kakay. Inah itēnṭ kunṭ mēnṭ baji bajey ya kafēl du bdo, iyik.

⁷ « Woli namēbanaan abot amēban nṭup nji naan nahil kahepar uko wi naṅalunṭ kaka wa. ⁸ Woli nawul mbuk mntum, nawo baṭaṣaraan na manjoonan, uko mēnṭ uyuuṅ mndēm mi Paapa.

⁹ « Jibi Paapa aṅalunṭ, hēnk di di nkaanaṅ aṅalan. Nadukiin ṅnuur bṭi ṭi unṭal wi naan. ¹⁰ Woli nado iko yi njakananaṅ nado, nawo ṭi unṭal wi naan, jibi nji ndolonṭ iko yi Paapa ajaknuṅ awo ṭi unṭal wi nul. ¹¹ Dṭupan uko wi, mnlilan mi naan manhilna manwo ṭi an, hēnk mnlilan mi naan manwo mṅweek maakan. ¹² Uko wi nji kajakananaṅ nado wii wi : Naṅaladan jibi nji nṅalanaṅ. ¹³ Unṭal undēmnuṅ uwo pwul ubida wi ṅaanaṅ pa banohul. ¹⁴ Nawo banoh naan woli nado uko wi njakananaṅ nado.

¹⁵ « Mēnkak ado kadolan balempar naan, nalemp aanji me uko wi ajugul ajaanaṅ ado. Kē nṣē du'an banoh naan ukaanaṅ kē nji kaṭupan uko bṭi wi nṭiinknuṅ du Paapa. ¹⁶ Mēnṭ an nadatnuṅ ; nji ddatanaṅ abot aṭu'an ulemp wi pya pṭup Uṭup Ulil Unuura kabot kawul mbuk mntum, mbuk mēnṭ mambot manṭo. Wal mēnṭ, uko wi nakluṅ kahepar Paapa ṭi katim naan, awulan wa. ¹⁷ Uko wi nji kaṭu'anaṅ pdo uwo naṅalad. »

Pṣoor pi umundu uṣoorunṭ Yetu na baṭaṣarul

¹⁸ Yetu akak aji na baṭaṣarul : « Woli umundu uṣooran, nameen kē uṣoorēn ji ubi udo kaṣooran. ¹⁹ Woli nawo lah biki umundu, unṭalan ṭiki nawo biki wa ; kē naṣē wo naanwo biki umundu ṭiki ddatanaṅ apēnan ṭi wa, ukaanaṅ kē umundu uṣooran. ²⁰ Naleṣan uko wi mbiinṭ aṭupan : “Nalemp aambaanaṅ kapela i aklemparunṭ.” Woli bahajanaan, an kak

baluŋ kahajanan ; woli batiink uŋup wi naan, bakak katiink uŋup wi nan.

²¹ « Iko mēntŋ bti nji kaŋuun badolan ya, ŋiki baamme anyilnuŋ. ²² Woli mēmbi lah, awo mēntŋiini na baka, baankduknaana, kē bašē wo hēnkuŋ baanka uko uŋup ŋi pekadu di baka. ²³ Ŋāaŋ aŋsoornuŋ akak ašoor Paapa. ²⁴ Woli mēndo lah ŋi ptoof pi baka iko yi nin ŋāaŋ awoonŋ aambaanŋ kado, baankduknaana ; kē hēnkuŋ bašē win akuŋ ašoorun nji na Paapa. ²⁵ Kē hēnk di uko umpiitaniinŋ ŋi Ulibra wi Našibaŋi udolaniinŋ: “*Babubara ašoorēn.*”[☆]

²⁶ « Dluŋ kayil Naŋēnkar alonŋ, anwoonŋ Uhaaš wi manjoonan unwoonŋ du Našibaŋi Paapa. Woli ubii, uluŋ kaŋup uko wi umeenŋ ŋi nji. ²⁷ An kak, naluŋ kaŋup uko wi nameenŋ ŋi nji ŋiki du ujuni di di nawoonŋ na nji. »

16

¹ Yetu akak aji : « Dŋupan iko yaŋ bti nawutna kaŋaŋan pfiyaar. ² Baluŋ kadookan du itoh iŋehanaani ; wal uluŋ kaban wi bafiŋan bakdoonŋ kaji bašal kaji bado do uko wi Našibaŋi aŋaluŋ.

³ Baluŋ kado iko yaŋ ŋiki baamme Paapa abot awo baamme'ēn. ⁴ Kē nšē ŋupan uko waŋ nahilna woli wal ubani naleš kē dŋupan wa. Mēntŋupan wa du kateeku ŋiki dhum nwo na an.

Uko wi Uhaaš wi Našibaŋi ukluŋ kado

⁵ Yetu akak aŋiini na baka aji : « Kē nšē kak hēnkuŋ du anyilnuŋ, kē nin alonŋ ŋi an aanheparaan dko di nji kayaanŋ. ⁶ Dwin bnuura kē uko wi nŋupanŋ ukaanŋ kē najooŋan maakan hēnk. ⁷ Kē nšē ŋupan manjoonan, uwo bnuura pa an nji nya. Woli mēnyaa, Anwoonŋ i Kaŋēnkan aankbi ŋi an, nšale ya kayila ŋi an. ⁸ Wi akluŋ kabi, ayuuj kē baŋaanŋ biki umundu baneem ŋi uko wi

pekadu, ŋi uko wi pwo natoool na ŋi uko wi pwayēš. ⁹ Umundu uneem ŋi uko wi pekadu ŋiki na manjoonan pekadu dawoonŋ ppok pfiyaarēn ; ¹⁰ uneem ŋi uko wi ptoool ŋiki bawin kē dya du Paapa kē naankak awinēn ; ¹¹ aneem ŋi uko wi pwayēš ŋiki bawayēš *ŋatana naših i umundu wi kaji aduknaanaa.

¹² « Dka iko itum kak yi nwoonŋ i pŋupan, kē išē wo iinhil kajintŋ ŋi ikowan hēnkuŋ. ¹³ Woli aluŋ abi, ul anwoonŋ Uhaaš wi Manjoonan, aŋonŋan kado name manjoonan bti. Aankluŋ kaŋiiniyaan uleeful, uko wi aŋiinkuŋ ŋaŋ wi wi akdoonŋ kaŋup kabot kapibanan iko inkluŋ kabi. ¹⁴ Ul aluŋ kadēmanaan, aluŋ kayeenk ŋi nji uko unwoonŋ wi naan kadolan name wa. ¹⁵ Uko bti wi Paapa akaanŋ uwo wi naan, ukaanŋ kē nji ayeenk ŋi uko unwoonŋ wi naan kadolan name wa.

¹⁶ « Uduka ntiinku naankak awinēn, naŋole ntiinku nakak kawinēn. »

¹⁷ Baŋašarul bahoopaŋer aji : « We wi akjakuŋ hēnk ba wi ajakuŋ uduka ntiinku nŋenkak awina nŋkale ŋo ntiinku nŋkak kawina? We ukaanŋ kē abot aji aya du Ašin? »

¹⁸ Bawo ŋi pŋiini aji : « we wi aŋaluŋ pŋup wi ajakuŋ “ntiinku”? Nŋenyikrēn uŋup wi akŋupunŋ. »

¹⁹ Yetu ame kē baŋal kahepara uko wi akŋiiniyaanŋ ašē ji na baka : « Nawo ŋi phepar uko wi njakuŋ: “Uduka ntiinku naankak awinēn, nakale ŋo ntiinku nakak kawinēn.”

²⁰ « Na manjoonan dŋupan, naluŋ kawooni, kabot kaŋēga, baŋaanŋ biki umundu bašē balilan. Naluŋ kajooŋan, kē pjooŋan mēntŋ pašē luŋ kakak mnlilan. ²¹ Woli ŋāaŋ aya kabuk, uleef uji ude'a ŋiki wal wi mnhaj mi nul ubani ; ašale buk aankak aji leš mnhaj, aji lilan uko wi aŋiunŋ napoŋ ŋi umundu. ²² Kē hēnk di uwoonŋ pa an : najooŋan hēnkuŋ, kē nšē

luŋ kawinan kak naşë nawo na mnlilan ti ŋhaaş, mnlilan mënŋ nin ŋaaŋ alonj aankhil ppënanan ma. ²³ Unuur mënŋ, naankheparaan nin uko ulonj.

« Na manjoonan dŋupan uko wi nakluŋ kañehan Paapa ti katim ki naan aluj kawulan wa. ²⁴ Te hënkuŋ naanñehan nin uko ulonj ti katim ki naan. Nañehaan, naluj kayeenk, mnlilan mi nan manşë mandëm maakan.

²⁵ « Dhoñ hoñ aŋupnan iko mënŋ bti. Kë wal uşë bi wi nwoonj mënkak ado kahoñ, dŋupan uko wi Paapa na nŋup nŋinj piş. ²⁶ Unuur mënŋ naluj kañehan Paapa ti katim ki naan, kë nşë wo mënŋŋo kañehandëran a, ²⁷ Naşibaŋi Paapa ti uleeful aŋalan, ŋiki naŋalën akuŋ aŋiyaar kë dwoona du a. ²⁸ Dwoona du Paapa abi ti umundu wi, hënkuŋ dduk umundu wi kaya du Paapa. »

²⁹ Kë baŋaşarul başë ji na a : « Iwini, iinkak ahoñ, iŋup hënkuŋ na nŋup nŋinj piş! ³⁰ Nme hënkuŋ kë ime iko bti abot aji këme iko yi ŋaaŋ aŋaluj pheparu. Uko mënŋ ukaanj kë ŋfiyaar kë iwoona du Naşibaŋi. »

³¹ Kë Yetu atëem baka aji : « Nafiyaar hënkuŋ? ³² Kë wal uşë ubi, udo bi ban ban wi nakwaysëruŋ an bti, kaji andoli aya na bgahul, nadukën aloolan. Kë nşë wo mënwo aloolan, Paapa awo na nji. ³³ Dŋupan iko yi, ŋhaaş ŋi nan ŋahilna ŋaŋoora wi nawoonj baloolan na nji. Umundu uluj kanooran an, natamaan, dwat wa. »

17

Yetu añehandër baŋaşarul

¹ Wi Yetu aŋiiniŋ haŋ aşë kat kës du baŋi aji : « Paap, wal ubani. Diimaan mndëm mi Abuku, ahilna adiiman mndëm mi nu. ² Iwula mnhina mi aşih baŋaaŋ bti ahilna awul biki iwululuŋ bti ubida wi mnŋo. ³ Pka ubida wi mnŋo, pawo pme'u iwi inwoonj Naşibaŋi na

manjoonan, abot awo aloolan ŋañ, na pme'ën nji Yetu Krittu i iyilun. ⁴ Ddiiman mndëm mi nu ti mboş wi ndolonj ulemp bti wi iŋuunuj. ⁵ Kë hënkuŋ Paap, du dko di iwoonj, dëmanaan ti kadunu, wulaan mndëm mi mbiinj aka wi nwoonj na iwi ji umundu ubi udo kapaşana.

⁶ « Ddo baŋaaŋ biki idatunj ti umundu awulën, kë bame'u. Babi wo biki nu kë işë wulën baka ; bamëban uŋup wi nu. ⁷ Hënkuŋ bayikrën kë iko bti yi iwulunuj ipënna du iwi. ⁸ Dwul baka nŋup ŋi iwulunuj, kë bayeenk ŋa, ayikrën kë dpënna du iwi na manjoonan, aŋiyaar kë iwi iyilunuj. ⁹ Bukal biki ŋi kañehandëruŋ. Mënŋ umundu wi ŋi kañehandëruŋ, biki iwulunuj baka ŋiki bawo biki nu. ¹⁰ Uko bti unwoonj wi naan uwo wi nu, jibi uko bti unwoonj wi nu uwoonj wi naan. Mndëm mi naan manwinana ti baka. ¹¹ Hënkuŋ dbi du iwi, mënkak awo ti umundu, kë bukal başë woha wo ti umundu. Paap iwi inyimanunuj, mëbaan baka na mnhina mi katimu ki iwulunuj bahilna bakak ŋaaŋ aloolan jibi ŋi na iwi nwoonj. ¹² Wi nwoonj na baka dmëban baka ti katim ki iwulunuj abot ayeŋ baka kë nin alonj ti baka aanneemi, woli mënŋ anwoonj i kaneem a. Hënk di uko umpiitaniinj ti Ulibra wi Naşibaŋi ukdolaniinj. ¹³ Hënkuŋ dbi du iwi, aşë ŋup nŋup ŋi ti umundu bahilna bawo na mnlilan mnweek maakan mi nwoonaanuj. ¹⁴ Dwul baka uŋup wi nu kë umundu uşë ŋoor baka, ŋiki baanwo biki umundu jibi nwoonj mënwo i umundu. ¹⁵ Mënŋñehanu ipënan baka ti umundu, dñehanu ñehan ido kayeŋ baka, *Ajug Buŋaan awut kaban baka. ¹⁶ Baanwo biki umundu jibi nwoonj mënwo i umundu. ¹⁷ Uŋup wi nu uwo manjoonan, keer iŋëpna ti manjoonan ido baka bawulu ikow yi baka. ¹⁸ Jibi iyilunuj ti umundu, dyil baka

kak ti umundu. ¹⁹ Dwulu bkwon naan bti pa baka, bukal bahilna baṭepna ti manjoonan bawulu ikow yi baka.

²⁰ « Mēnt bukāl biki nji kañehandēruṅ ṭaṅ, dñehandēr kak biki nṭup nji baka ṅakdolunṅ bafiyaarēn. ²¹ Hēnk bukāl bti bahil kawo ji ñaan aloolan. Jibi iwi Paapa iwoonṅ ti nji kē mbot awo ti iwi, bukāl kak bamēbandēran na nja, umundu uhilna ufiyaar kē iyilnuṅ. ²² Dwul baka mndēm mi iwulnuṅ, bahilna bawo ji ñaan aloolan jibi ṅwoonṅ ñaan aloolan. ²³ Nji dmēbandēr na baka, kē iwi imēbandēr na nji. Hēnk bahil kawo ji ñaan aloolan na manjoonan, umundu ubot ume kē iyilnuṅ abot aṅal baka jibi iṅalnuṅ. ²⁴ Paap, dṅal dko bti di nwohanṅ, biki iwulnuṅ bawo da na nji. Hēnk bawin mndēm mi naan. Mndēm mēnt iwulēn ma ṭiki iṅalēn ji umundu ubi udo kapaṣana. ²⁵ Paap, iwi inwoonṅ natool, umundu uumme'u, kē nji nṣe me'u kē biki babot ayikrēn kē iyilnuṅ. ²⁶ Ddo baka kē bame'u abot aluṅ kado bame'u kak, bahilna bado kaṅal jibi iṅalnuṅ, nji ti uleef naan mbot nwo ti baka. »

18

Yetu amobanaa

¹ Wi Yetu abaanṅ pñehan, aya na baṭaṣarul, kē bamuur katant ki Fedroṅ. Uwoorta ulonṅ uwo du plut, kē du wa di di ayaanṅ aneej na baṭaṣarul.

² Kē Yuda, ankwaapulunṅ aṣe me dko mēnt, ṭiki Yetu ajon kayit da na baṭaṣarul. ³ Aya du uwoorta mēnt aṭij pntuk pi bangoli na bayeṅ biki *baṭeṅan baweek na *bafaritay bawululunṅ ; bawo na ṅkaniya na ifiiti akuṭ awo na ikej. ⁴ Yetu, ammeenṅ uko unwoonṅ i pdola bti, apēn

aṣe hepar baka aji : « In i naklaan ba? »

⁵ Kē bateem aji : « Yetu i Nataret. »

Kē aji na baka : « Nji a » Kē Yuda ankwaapulunṅ aṣe naṭ na baka.

⁶ Wi Yetu ajakuṅ na baka : « Nji a. » Kē baṣe kak ufeṭ, ajot ti mboṣ.

⁷ Kē akak ahepar baka aji : « Naji in i naklaan ba? »

Kē bateem aji : « Yetu i Nataret. »

⁸ Kē aji na baka : « Djakan aji nji a. Woli nji i naklaanṅ, nawutan biki baya. » ⁹ Hēnk di di uko wi abiiṅ aji na Naṣibaṭi wi akñehanulunṅ udolaniinṅ : « Mēnneemandēn nin alonṅ ti biki iwulnuṅ. »

¹⁰ Wal mēnt, kē Fimonṅ Piyeer anwoonṅ na kakej aṣe toot ka, atuh nalempar *naṣih i baṭeṅan afala kabaṭ kadeenu. Katim ki nalemp mēnt kawo Malkuṭ. ¹¹ Kē Yetu aṣe ji na Piyeer : « Kakaan kakej ki nu ti kabeel! Iṣal aji mēnkdaan pnkalame pi Paapa awulnuṅ, panwoonṅ pi mnhaj? »

Bañoṭ Yetu du kadun ki Anat naṣih i baṭeṅan

(Maci 26.57-58; Markut 14.53-54; Luk 22.54)

¹² Wal mēnt, kē bangoli na naweek i baka na bayeṅ biki baweek biki bayuday kē baṣe mob Yetu atan. ¹³ Bañoṭa duna du Anat*, aṣin ahar Kayif. Kayif awoonṅ naṣih i baṭeṅan ṭi uṣubal mēnt. ¹⁴ Ul abiiṅ awul bayuday uṣal aji : « Uhokan ñaan aloolan akeṭ pa bañaanṅ bti. »

Ppok pi Piyeer

(Maci 26.69-70; Markut 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Fimonṅ Piyeer na naṭaṣar Yetu alonṅ bawo ṭi pṭaṣ Yetu. Naṣih i baṭeṅan ame naṭaṣarul anwoonṅ na Piyeer. Kē naṭaṣarul mēnt aṣe neej na Yetu du blay bi *naṣih i baṭeṅan. ¹⁶ Kē Piyeer aṣe naṭ du bdig aṅog

* 18:13 Anat abiiṅ awo naṣih i baṭeṅan, kē wi baromeṅ bayeenkunṅ utaak aṣe do kē Kayif ayeenkṣa ; kē bayuday batum baṣe ṭu'a ṭu kē Anat awoonṅ naṣih i baṭeṅan.

plëman. Naşaşar Yetu i naşih i baţenjan ameej, apën aţiini na űaaţ ankyenuj plëman, ado Piyeer kē aneeji.

¹⁷ űaaţ nayej plëman aji na Piyeer wal mēnt: « Iwi iinwo kak alon ţi baţaşar űiint i i? »

Kē aji na a : « Mēnwo a. »

¹⁸ Balemp na bayej batehan bdoow afooy ba atēma űiki ujonţ uwoow. Piyeer awo da kak na baka atēma.

Naşih i baţenjan na Yetu

(Maci 26.59-66; Markut 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹ Naşih i baţenjan ahepar Yetu űi uko wi baţaşarul na űi iko yi akjukanuj. ²⁰ Kē Yetu ateema aji : « Na pnak di di nţiiniij na baűaaű bti. Djon kajukan du *itoh iűehanaani na du *Katoh Kaweek ki Naşibaűi, di bayuday bti bajaan bayitna. Mēmbaaű kamena uko ulonj. ²¹ We ukaaű kē ikheparaan ba? Heparan bantiinkunuj uko wi njukanuj baka ; bukal bame uko wi nji nţupunj. »

²² Wi ateemuj haű, kē alonj űi bayej annaţun da aşē koba kaűen űi kajeem aji na a : « Hēnk di di ikteemuj Naşih i baţenjan? »

²³ Kē Yetu aşē ji na a : « Woli dţup buţaan, kdiiman jibi nţupi buţaan ; bē woli dţup bnuura, we ukaaű kē ikobēn? »

²⁴ Kē Anat aşē do kē baűooţa du Kayif Naşih i baţenjan. Iűenul itanana wal mēnt.

²⁵ Kē Piyeer aşē wo du blay atēma, baji na a : « Iwi kak, jēm iwo alonj űi baţaşar űiint i i? »

Kē apok aji : « A-a, mēnwo a. »

²⁶ Wal mēnt, nalempar Naşih i baţenjan alonj, ayiţ i Piyeer abiinj afal kabaţ aji na a : « Mēnwinu lah du uwoorta na a i? » ²⁷ Kē Piyeer akak apok. űi dko mēnt kē uguk uşē haan.

Yetu du kadun ki Pilat

(Maci 27.1-2,11-14; Markut 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Bapēnna wal mēnt du uko Kayif, ajej Yetu ayaanaan du katoh kaweek ki *Pilat nantuűa anwoonj i Rom. Nfa mamban wal mēnt. Kē bayuday başē wo baanneej du katoh, baűal kawo bajinj kahilna kade pde pi *Ufettu wi Mbuur. ²⁹ Waű ukaaű kē Pilat apën du bdig abi du baka aşē hepar baka aji : « we wi űiint i adolonj ba? »

³⁰ Kē bateema aji : « Woli aanwo lah nado buţaan, űjenktju a. »

³¹ Kē Pilat aji na baka : « Najejana nawayēş bdidi'an jibi bgah bi nan bajakunj. »

Kē bateema aji : « An baromej naandinan űji űfiű űaaű. » ³² Hēnk di di uţup wi Yetu abiinj aţup jibi akkeţari udolaniinj.

³³ Pilat aneej wal mēnt du katoh aşē du Yetu aji na a : « Iwi, iwo naşih i bayuday i? »

³⁴ Kē ateema aji : « Iwi űi uleefu ijakunj uko waű kēme balon baţupunj haű űi nji? »

³⁵ Kē aji na a : « Nji, dwo nayuday i? Biki utaaku, *başih biki baţenjan baţijiinj űi nji. We wi idolonj ba? »

³⁶ Kē ateema aji : « Pşih pi naan paanwo pi umundu wi. Woli pawo lah pi umundu wi, balempar naan bagutan kaneenan bayuday pmobēn. Kē pşih pi naan paşē wo paanwo pi mboş. »

³⁷ Kē Pilat aşē ji na a : « Ikeer awo naşih? »

Kē ateema aji : « Ijakunj haű: dwo naşih. Dbuka abot abi űi umundu pa pdiiman uko unwoonj manjoonan. űaaű anwoonj i manjoonan aji űiink pdiim pi naan. »

³⁸ Pilat aji na a : « we uwoonj manjoonan? »

Wi ajakunj haű, aşē kak apën aya du bayuday aji na baka : « Mēnwin űi a nin uko ulonj unkkaaű nji aduknaanaa. ³⁹ Kē jibi njaan kawutanan nakalabuş alonj űi wal wi Ufettu wi Mbuur, naűal nwu-tanan “Naşih i Bayuday” i? »

40 Kë başë huuran aji : « A-a, mënť ul a. Barabaat i i nŋaluŋ iwutan. » Kë Barabaat mënť ašë wo natal naweek.

19

1 *Pilat ajej wal mënť Yetu ado kë bakoba na itintël. 2 Bangoli başiir iyiw ado ukël afuutana, akak ajej kamiša kajeenkal awoharana. 3 Baji babi kaŋoga kašë ji na a : « Nwulu mboš, iwi naših i bayuday! » Wi bajakuŋ haŋ, başë koba ŋi kaara.

4 Pilat akak apën aji na bayuday : « Natenan, dťija ŋi an ŋi, kaŋupan kë mënwin nin uko uloŋ unkkaaŋ nji aduknaanaa. » 5 Wi Yetu apënuŋ awo na iyiw ŋi bkow na kamiša kajeenkal, kë ašë ji na baka : « Naaŋ mënť awi. » 6 Wi baŋeŋan baweek na bayeŋ biki baka bawinaaruluŋ win ašë huuran aji : « Paŋana ŋi krut! Paŋana! »

Kë Pilat aji na baka : « An najejana naya napaŋ. Nji mënwin nin uko uloŋ unkkaaŋ nji aduknaanaa. »

7 Kë başë teema aji : « Nka bgah, kë ŋi bgah mënť awo i pkeť ŋiki aji awo Abuk Našibaŋi. »

8 Wi Pilat atiinkuŋ uko mënť ašë lën timer kak maakan. 9 Aya aneej du katoh ašë hepar Yetu aji : « Iwoona ŋuŋ ba? » Kë Yetu aanteema. 10 Pilat aji na a wal mënť : « Iinŋal pteemën? Iimme kë dka mnhina mi pwutanu na mi ppaŋu i? »

11 Kë ateema aji : « Woli iinyeenkna lah mnhina mënť du baŋi iinkhinanaan nin uko uloŋ ; ukaaŋ kë aŋijnuŋ ŋi iwi aka pekadu dandëmuŋ apel di nu. »

12 Kë dul di Pilat ajunnuŋ pla jibi akdoli kadoo kawutan Yetu. Kë bayuday başë huuran aji : « Woli iwutana, iinwo nanoh *Fetar. Naaŋ anjakuŋ aji awo naših aanwo našoorad Fetar naših najeenkal i? » 13 Wi Pilat atiinkuŋ uko waŋ ašë pënan Yetu bdiŋ ašë ŋo du pťij pi

ajaaŋ awayëšaan du dko di bajaan bado « Gabata » ŋi uŋup uhebërë, uwoon blay bi babomanuŋ na mnlaak. 14 Unuur wi bakbomandëruŋ pa *Ufettu wi Mbuur wa, ŋi mndiin unuur, kë Pilat ašë ji na bayuday : « Naših i nan awi. »

15 Kë bukal başë huuran aji : « Fiŋana! Fiŋana! Paŋana ŋi krut. »

Kë Pilat aji na baka : « Kë nwo i kapaŋ naših i nan? »

Kë baŋeŋan baweek bateema aji : « Nkaha naših aloolan, Fetar a. »

16 Wal mënť kë Pilat ašë awutar baka Yetu baya bapaŋ. Kë bangoli bajeja ayaanaan.

Pkeť pi Yetu ŋi krut

(Maci 27.32-44; Markut 15.21-32; Luk 23.26-43)

17 Bado Yetu kë apën akuŋa krut ul ŋi uleeful aya du dko di bajaan bado Golgota na uŋup uhebërë uwoon kaheem ki bkow. 18 Bapaŋa da na biinť batëb baloŋ, aloŋ ŋi kaŋen kamayu, aloŋ ŋi kadeenu. 19 *Pilat ado kë baboman kampiŋu kaloŋ apaŋ ŋi krut duuť. Bapiit ŋi ka aji : « Yetu i Nataret naših i bayuday. » 20 Uko mënť bayuday baŋum baleyiir wa ŋiki dko di bapaŋnuluŋ daŋog ubeeka kë uko mënť ubot apiitana ŋi uŋup uhebërë, uromen na ugrek. 21 Kë *baŋeŋan baweek başë ya aji na *Pilat : « Kpiit kaji naših i bayuday, piitan iji ŋiinť i aji awoon naših i bayuday. »

22 Kë Pilat ateem baka aji : « Uko wi mpiitun, dpiit wa. »

23 Wi bangoli bapaŋuŋ Yetu du krut, bajej imiša yi awohariin ado ifah ibaakër, bangoli baji andoli ayeenkaloŋ. Kë kamiša kameeť kašë wo kaanwo na ulëtna, kaŋijna kaŋuť te uťeeh, ukaaŋ kë 24 balaŋar aji : « Nwut katow ka. Nabiin ŋdo kanuŋ na mnlaak nten ankyeenkuŋ ka. » Hën timer, kë uko umpiitun ŋi Ulibra wi Našibaŋi udolanaa, upiitana aji : « *Bafašašir imiša yi naan akuť ado kanuŋ na mnlaak* »

katen ankjejuŋ kamiša naan. »^{*}

Uko waŋ wi wi bangoli badoluŋ.

²⁵ Anin Yetu na aŋa anin, na Mariya ahar Klopaf na Mariya i utaak wi Magdala banaŋ aňog krut. ²⁶ Yetu awin anin, akak awin naŋaŋarul i amaganuŋ kē anaŋ aňog ŋi a aŋe ji na anin : « Abuk ŋaaŋ, abuku awuŋ. » ²⁷ Akak aji na naŋaŋarul : « Naan awuŋ. » Kapēnna unuur mēnt kē naŋaŋarul un aŋe jeŋ Mariya du katohul.

²⁸ Wi uko waŋ uŋepuŋ, Yetu ame kē uko uba bti hēnkuŋ aŋe ji : « Udaan uŋjēn. » Hēnk di uko umpiitaniŋ ŋi Ulibra wi Naŋibaŋi udolaniŋ. ²⁹ Pduŋk ploŋ pawo da wal mēnt pantumi poot ptaakŋaan, hēnk kē bajej kalēmēnt kalonŋ atan ŋi pmul atoop ŋi pa aŋe ŋoor ŋi mntum mi Yetu. ³⁰ Wi aňemuŋ poot ptaakŋaan puŋ aŋe ji : « Uko mēnt ubaa. » Wi wi aŋaŋ ayoont bkw aŋe jēmŋa.

³¹ Uwo ŋi unuur wi bakbo-mandēruŋ pa *unuur wi pnoorfēn wi bayuday ; unuur wi pnoorfēn mēnt uwo unuur unyimani maakan, kē baweek biki bayuday baŋe wo baŋal muum manwo ŋi ikrut unuur mēnt. Baňehan Pilat aji : « Dolan bakit baka ihoŋ* batarna bakteŋ baŋe bawalan muum! » ³² Bangoli babi aňog biinŋ biki bapanuŋ na Yetu, akit ihoŋ yi nateek, akak akit yi natēbantēn. ³³ Wi babanuŋ ŋi Yetu aŋe ŋēnk kē ado bi keŋ, kē hēnk di di bawoonŋ baankita ihoŋ. ³⁴ Kē Nangoli alonŋ aŋe ajeŋ bjan alofa ŋi kantaagan. ŋi dko mēnt, kē pŋaak na meel iŋe pēn. ³⁵ ŋaŋ anktupanaŋ uko wi awo namaar, kē uko wi aktupuŋ ubot awo manjoonan. Ame kē uko wi aktupuŋ ujoonani, aŋup iko yaŋ an kak nahilna nafiyaar. ³⁶ Hēnk di uko wi Ulibra wi Naŋibaŋi ujakuŋ

udolaniŋ, upiit aji : « Nin kamoh kalonŋ ki nul kaankluŋ kakita.* »

³⁷ Ukak apiitana ŋi Ulibra wi Naŋibaŋi aji : « Baluŋ kado katen ŋaŋ i baluŋanuŋ kantaagan.* »

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸ Yotef i utaak wi Arimati awo naŋaŋar Yetu aŋe wo aandiiman wa ŋiki aŋi baweek biki bayuday. Wi Yetu akeŋuŋ, aya ahepar *Pilat me ahil kayeenk puum kaya kamoy. Kē Pilat adinani. Yotef abi ajeŋ puum ayaanaan. ³⁹ Nikodem kak awo na a. Ul abiŋ aya du Yetu na utejan. Aŋij bko blil pŋēkēn bi bajaŋ bamoyna. Bko mēnt baňog ŋkil iŋeen ŋwajanŋ. ⁴⁰ Bajej puum ataay na ilaaŋ na bko buŋ jibi bayuday bajaŋ bado. ⁴¹ Du dko di bapanuŋ Yetu uwoorta ulonŋ uwo da, kē bhēr bloŋ bhalu banwoyi baambi moynaara ŋaŋ kē bawo da. ⁴² Uwo ŋi unuur wi bayuday bakbo-mandēruŋ pa unuur wi pnoorfēn kē bhēr babot awo baanlowi, ukaŋ kē bamoy Yetu da.

20

Bhēr bawo bjint

(Maci 28.1-8; Markut 16.1-8; Luk 24.1-12)

¹ ŋi unuur unŋaŋuŋ *unuur wi pnoorfēn*, bdēm bahumi kē Mariya i ubeeka wi Magdala aŋe ya du dko di bhēr. Aŋēnk kē plaak pweek maakan pandētnuŋ plēman pi bhēr kē papēni. ² Aŋi wal mēnt aya du bi Timonŋ Piyeer na naŋaŋar Yetu undu, i Yetu amaganuŋ, aŋe ji na baka : « Bapēnan Ajugun du bhēr, kē ŋēmme dko di baŋu'u li. »

³ Kē Piyeer apēn na naŋaŋar Yetu undu, kē bakya du dko di bhēr. ⁴ Baŋi bti batēb ; kē naŋaŋarul undu aŋe tar apel Piyeer, ajota kadun,

^{*} 19:24 Kaŋaam 22.18. ^{*} 19:31 Baji bakit biki bapanuŋ ihoŋ batarna bakteŋ ŋiki baji banaŋna ŋi ya kahilna kahefēnt. ^{*} 19:36 Ppēn 12.46; Mnfēn 9.12; Kaŋaam 34.20. ^{*} 19:37 Fakariya 12.10.

^{*} 20:1 Unuur unŋaŋuŋ unuur wi pnoorfēn : “dimanche, Sunday, domingo.”

abana uteek du bhër. ⁵ Ajuunknaa awin ilaaf yi babinj ataayna puum, ašë wo aanneji. ⁶ Wal mënŋ, kē Timonj Piyeer ašë ban ; aneej du bhër, aten ilaaf. ⁷ Akak aten blaaf bambootanaanuj bkow kē babëkan bnuura awo mpaŋ. ⁸ Wi wi naŋašarul undu ambanuj uteek abaan aneej. Awin akuŋ afiyaar. ⁹ Na manjoonan te wal mënŋ baando bi me kē jibi bapiituj ŋi Ulibra wi Našibaŋi, Yetu awo i kanaŋa ŋi pkeŋ. ¹⁰ Baŋašarul bakak wal mënŋ du katoh ki baka.

Pwinana pi Yetu ŋi kadun ki Mariya i Magdala

¹¹ Mariya anaŋ du kaŋog bhër du bdig, awooni. Wi akwooniin, ašë juŋ aten du bhër meet. ¹² Awin ŋwanjuŋ ŋtëb ŋanwohi imiŋa ifaatal kē ŋaŋo ŋi dko di puum pi Yetu pabiin abëkan, ulonj du bkow, ulonj du ihoŋ. ¹³ Nwanjuŋ ŋun ŋaji na a : « Abuk ŋaaf, we wi ikwooniin ba? »

Kē aji na ŋa : « Dwooni ŋiki bapënan Ajug naan, kē mëmme dko di baŋu'u li. »

¹⁴ Wi ajakuŋ haŋ ašë kok, awin Yetu kē anaŋi, kē ašë wo aamme kē ul a. ¹⁵ Kē Yetu ašë ji na a : « Abuk ŋaaf, we wi ikwooniin ba? In i iklaan ba? »

Mariya aji me nalemp i uwoorta a, ašë ji na a : « Naweek, woli iwi iyaan na a, kŋupën dko di iŋu'uli, dya kajeja. »

¹⁶ Kē aji na a : « Mariya! »

Kē ašë kok aji na a ŋi uŋup uhebëre: « Rabuni! » uwoon najukan.

¹⁷ Kē aji na a : « Kmëbanaan, mëndo bi paya du Paapa. Yaan iwin bayit naan iji na baka dpaya du Paapa, anwoon kak Ašin baka, du Našibaŋi, anwoon kak Našibaŋi i baka. »

¹⁸ Kē Mariya i ubeeka wi Magdala ašë ya aji na baŋašar Yetu : « Dwin Ajugun. » Kē hënk di di akakalëŋuj baka uko wi ajakuluj.

Yetu apën awinana ŋi kadun ki baŋašarul

¹⁹ ŋi utaakal wi unuur unŋaŋun unuur wi pnoorfën baŋašar Yetu bayit du katoh kalonj anigan ilëman bti ŋiki baŋi baweek biki bayuday, kē Yetu ašë bi anaŋ ŋi ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an! » ²⁰ Wi ajakuŋ haŋ, ašë diiman baka iŋen na kantaagan. Baŋašarul balilan maakan wi bawinuj Aju-gun. ²¹ Akak aji na baka : « Bnuura bawo na an. Jibi Paapa ayilnuj, hënk di di nkaan ayilan. » ²² Wi ajakuŋ haŋ, ašë fuuŋ ŋi baka aji : « Nayeenan Uhaaŋ wi Našibaŋi. ²³ Baŋaŋ biki nakmi-iruj ipekadu, Našibaŋi amiir baka ya ; kē biki nawoon naankmiir ya, Našibaŋi aankmiir baka ya. »

²⁴ Kē Tooma, alonj ŋi baŋašar Yetu iŋeen na batëb i bajaan bado kbet ašë wo aanwo da wi Yetu abiin du baka. ²⁵ Kē baŋašar Yetu bandukiin baŋë bi aji na a : « Nwin Ajugun! »

Kē ašë ji na baka : « Woli mënwin ŋi iŋen yi nul dko di bapanuj ireegu, kē woli mënŋu pkoŋ pi naan ŋi da, woli mënŋu kaŋen ŋi kantaagan ki nul, nin mënkiyaar. »

²⁶ Wi kanëm kaŋëpun, baŋašar Yetu bakak ayitiir du meet, kē Tooma awo na baka. Ilëman ini-igani kē Yetu ašë pën, abi anaŋ ŋi ptoof pi baka ašë ji : « Bnuura bawo na an. »

²⁷ Wi wi aŋaŋ aji na Tooma : « Iŋen yi naan yii yi, ŋuun pkoŋ ŋi ; ŋuun kaŋen ŋi kantaagan ki naan. Wutan katam bkow, fiyaarën. »

²⁸ Kē ašë ji : « Ajugun, Našibaŋi i naan! »

²⁹ Kē aji na a : « Iwinën ukaan kē ifiyaari. Banwoonj baanwin ašë fiyaar banuurandëni. »

³⁰ Yetu akak ado ŋi kadun ki baŋašarul iko iŋonjarënaan itum inwoonj iimpiitana ŋi ulibra wi.

³¹ Iko impiitaniin ŋi, iipiitana piitana, nahilna nafiyaar kē Yetu awoonj *Krittu, Abuk Našibaŋi, nakuj

nahilna naka ubida ti a woli nafiyaari.

21

Pwinana pi Yetu du bdëk bi Tiberiyad

¹ Wi uko wañ uṭepuñ, Yetu akak apën awinana ti kadun ki baṭaṣarul du kabañ ki bdëk bi Tiberiyad. Hënk di di apënuñ awinana ti kadun ki baka.

² Fimoñ Piyeer, na Tooma i baañ bado kbet na Natanayel anwoon i ubeeka wi Kana du Galilay na babuk Febede na baṭaṣar Yetu balon batëb bawoon da. ³ Kë Fimoñ Piyeer aṣë ji na baka : « Dya btuh. »

Kë baji na a : « Nbi na iwi. » Bapën, apaya ti bteem, kë utejan mënṭ baammob nin uṭëb.

⁴ Wi nfa mambanuñ, Yetu anaṭ du kabañ ki bdëk ; kë baṭaṣarul baamme kë ul a. ⁵ Kë aṣë ji na baka : « Babuk naan, namob nṭëb i? »

Kë bateema aji : « A-a. »

⁶ Kë aṣë ji na baka : « Nafëlan bridiya ti kañenan kadeenu, namob. » Bafël bridiya aṣë wo baankak ahinan ba ppul ŋiki batum nṭëb. ⁷ Kë naṭaṣar Yetu i amaganuñ aṣë ji na Piyeer : « Ajugun a! » Wi Fimoñ Piyeer atiinkuñ uko wañ aṣë woh imiṣa yi nul ŋiki aanwoharaa, aṣë tëfa du meel. ⁸ Baṭaṣarul bandukiin ti bteem bapul bridiya apënan, baanlow pkay, bawo uko ji ŋmetër iñeen-week di pa.

⁹ Wi bawaliin du pkay, bawin bdoo kë batehan da, kë nṭëb ṇapaf ti ba duuṭ. Kapoom kabëkan da.

¹⁰ Kë Yetu aṣë ji na baka : « Naṭijan nṭëb ṇi nabaan amob mob ṇuñ. »

¹¹ Wal mënṭ kë Fimoñ Piyeer aṣë paya ti bteem kë bapul bridiya moñ pkay. Batum nṭëb ṇweek : ṇawo iñeen week na iñeen kañeen na ṇwajanṭ (153), kë bridiya baṣë wo baammara mar. ¹² Kë Yetu aṣë ji na baka : « Nabiin nade. » Nin alon ti baṭaṣarul aaññoom kahepara

ñaan i awo'i. Bame kë Ajugun a. ¹³ Wal mënṭ abi, aje kapoom awul baka, aṭu na nṭëb. ¹⁴ Wañ uwoon uyaas uwajanṭen wi Yetu apënuñ awinana ti kadun ki baṭaṣarul wi anaṭiin ti pkeṭ.

Yetu na Fimoñ Piyeer

¹⁵ Wi badeen aba, kë Yetu aṣë ji na Fimoñ Piyeer : « Fimoñ abuk Yowan, iñalën apel biki i? »

Kë ateema aji : « Ajugun, aa, ime kë dṇalu. »

Kë aji na a : « Doon kayeñ batani bi naan. »

¹⁶ Akak ahepara uyaas utëbantën aji na a : « Fimoñ abuk Yowan, iñalën i? »

Kë ateem aji : « Ajugun, aa, ime kë dṇalu. »

Kë aji na a : « Doon kayafan batani bi naan. »

¹⁷ Akak ahepara uyaas uwajanṭen aji na a : « Fimoñ abuk Yowan, iñalën i? »

Piyeer ajoṭan wal mënṭ ti uko wi akheparuñ uyaas uwajanṭen me aṇalaara aṣë ji na a : « Ajugun, ime iko bti, ime bnuura kë dṇalu. »

Kë aji na a : « Doon kayeñ batani bi naan. ¹⁸ Na manjoonan dṭupu : wi ihojuñ, iji ktan katëlu bdidi'u, kaya dko di iñaluñ. Kë wi ikluñ kaṭaf, iluñ kadeen iñen, alon atanu katël, aṇooṭu dko di iwoon iinṇali. »

¹⁹ Aṭup ṭup hañ pkeṭ pi Piyeer akluñ kakeṭ kadëmanaan Naṣibaṭi. Wi ajakuñ hañ aṣë ji na a : « Ṭaṣaan. »

²⁰ Piyeer akok aṣë win naṭaṣar Yetu i amaganuñ kë akṭaṣ baka ; ul awoon ambiin ajuṭ ti bjënt bi Yetu wi bakdeen ahepara ankwaapuluñ. ²¹ Piyeer awina aṣë ji na Yetu : « Ajugun, kë i? »

²² Kë ateema : « Woli dṇal aṭo te ubi'ën, utenu i? Iwi, ṭaṣaan. »

²³ Banfiyaaruñ Yetu banaṭa wal mënṭ aṭup aji baji naṭaṣarul mënṭ aankkeṭ. Kë Yetu aṣë wo aanji aankkeṭ, aji : « Woli dṇal aṭo te ubi'ën, utenu i? »

²⁴ Naṭaṣarul mēnt̄ ṭi uleeful
amaaruṅ iko mēnt̄ b̄ti akuṭ̄ apiit̄
ya, kē ṅbot̄ ame kē uko wi aṭupun̄
uḵoonani. ²⁵ Uka iko ilon̄ itum kak
yi Yetu adolon̄. Woli ṅnaaṅ aṅal ppiit̄
ya b̄ti, dṣal aḵi umundu b̄ti uunkkēs
pṭuuna ṅlibra ṅankpiitun̄.

Ulibra wi Ulemp wi Banjañan

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon unkkakalēṣun iko yi banjañan biki Yetu badolon. Uwoon utēbantēn wi Luk apiitun pa Teofil nanohul. Luk ul ṭi uleeful awo nakuraar. Kē aṣē ji bi kagakandēr na Pawulu na dko pṭup Uṭup Ulil Unuura. Ṭi ulibra wi, Luk aṭup iko yi baṭaṣar Yetu badolon na jibi baniinkani Uṭup Ulil Unuura ṭi umundu bti. Naan ahinan kawin ṭi ulibra wi, ulemp wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udolon. Uwala ṭi banjañan, awul baka mnhina mi pṭup Uṭup Ulil Unuura. Bañaan baṭum bakak afiyaar ajunna Yerutalem aya Yuda na Famariya na nmban nṭum ṭi umundu. Iko iṭēp jibi Yetu abiin aṭup aji ilun kawo ṭi Ulibra wi 1.8: « kē naṣē lun kayeenk phina woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwala ṭi an. Nalun kawo bamaar biki naan ṭi Yerutalem na ṭi utaak wi Yuda bti, na ṭi utaak wi Famariya te kaban kaban ki umundu. » Ulibra wi uṭup jibi bhonar bi Naṣibaṭi adolon na bañaan babanon du bañaan bti biki mboṣ. Du Iṭrayel, baṭaṣar Yetu badonna aṭup bayuday Uṭup Ulil Unuura abaa ya du nṭaak nṭi banwoon baanwo bayuday, na du bañaan bti. Du dko bti di baṭupun Uṭup Ulil Unuura bañaan balon bafiyaari kē balon baanfiyaar wa. Bañaan baṭum babi ṣoor banjañan, kē bukāl baṣē tamanaara aṭup baka iko itum bahilna baliint ṭi pfiyaar.

¹ Teofil, ṭi ulibra wi naan uteek, dṭiiniyaan iko bti yi Yetu adolon abot ajukan du ujuni, ² te unuur wi adeenaniin du baṭi. Ji abi ado kadeenana du baṭi, aṭēpna ṭi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi aṭup *banjañan

* **1:12** Pnkuṅ pi Mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuṅ pi bajaan bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.”

biki adaton, uko wi pdo. ³ Wi akeṭun, ṭi kadun ki baka di di akaan apēn awinana najeb. Ado iko itum ṭi nnuur iṭeen na nbaakēr, adiiman baka kē awo najeb na manjoonan, aji pēn kawinana ṭi kadun ki baka kabot kaṭup baka uko wi *Pṣih pi Naṣibaṭi.

⁴ Unuur ulon wi akdeen na baka, aṣē ji na baka bawut kapēn ṭi Yerutalem, baṭo da bayoonk kahon ki Aṣin, ki batiinkun ṭi mntum minul : ⁵ «*Yowan *abattaar an na meel, kē an, ṭi nnuur nṭankmbiin nṭi nalun kayeenk *batitmu bi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. »

Yetu apaya baṭi

⁶ Wi wi *banjañan bayitiirun, aṣē hepar Yetu aji : « Ajugun! Woon hēnkuṅ di di ikkakanun *Iṭrayel pṣih i? » ⁷ Kē aṣē teem baka aji : « Naanka na pme unuur kēme wal wi Aṣinun adaton ṭi mnhina minul, ⁸ kē naṣē lun kayeenk phina woli *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwala ṭi an. Nalun kawo bamaar biki naan ṭi Yerutalem na ṭi utaak wi *Yuda bti, na ṭi utaak wi *Famariya te kaban kaban ki umundu. »

⁹ Wi Yetu ajakuṅ han, aṣē deenana du baṭi, kē baktena. Wi wi kanfēluṅ kaṣaan abi awuna, baankak awina. ¹⁰ Jibi bahumun katen baṭi bi apayiin, kē biint batēb, banwohariin imiṣa ifaatal baṣē mara mara awinana. ¹¹ Baji na baka : « An biint biki *Galilay, nabaa naṭ we aten baṭi ba? Yetu i, ampayiin baṭi ṭi kadunan, alun kabiha, jibi nawinulun hēnk, kē apaya baṭi. »

Bahoṭan Matiyat ṭi Banjañan

¹² *Banjañan bapēnna wal mēnṭ du Pnkuṅ pi Mnoliwera* aṣē kak Yerutalem danwoon daanlowiir maakan na pnkuṅ mēnṭan, datool pdo ukilometēr. ¹³ Wi bakakuṅ,

baya aneej ti katoh, du meet di bko duuŕ, di bi Fimon Piyeer, na Yowan, na *Yakob na Andre na Filip na Tooma, Barleemi na Maci, Yakob abuk Alfe, Fimon nagutar uŕaak, na *Yudat abuk Yakob bajonun kayitiiraan. ¹⁴ Batiinkar bukal bti na baat balon na *Mariya anin Yetu, na baŕa Yetu, aŕnehan Naŕibaŕi.

¹⁵ Ti nnuur mēntan banfiyaarun Yetu, baya pban iŕeen-week na iŕeen nŕtēb, kē Fimon Piyeer aŕē naŕa ti ptoofaji na baka : ¹⁶ « An bayiŕnaan uko wi *Uhaaŕ wi Naŕibaŕi ubiin aŕēpna ti mntun mi *Dayiŕ, aŕup ti Ulibra wi Naŕibaŕi ti uko wi nawo Yudat, ambiin aŕij bammobun Yetu, uwo wo wi kabi kadolana. » ¹⁷ Abi wo alon ti un, ayeenk kafah ki ulemp ji un. ¹⁸ Kē ŕiint mēntan aŕē bi nug uŕeeh na ktaka ki buŕaan bi adolon bun: Ajot afēŕa amay, kē ipēŕ itatadiiri. ¹⁹ Uŕup waŕ uniink Yerutalem bti, ukaan kē bakak ado uŕeeh mēntan aji « HAKELDAMA » uwoon ti uŕup wi baka « uŕeeh wi pŕaak. »

²⁰ Fimon Piyeer akak aji na baka : « Kē baŕē piit ti Ulibra wi Pŕaamarēn Naŕibaŕi ti uko wi Yudat aji : *“Katohul kaduka kajinŕ, nin alon aankwo da.”*✧

Akak aji : *“Alon ayeenk ulemp wi nul.”*✧

²¹⁻²² Piyeer aji kak : « Kē baŕaan balon baŕē jon nwo na un, undiimaan, wi Yetu Ajugun awoon na nja aneej apēn, du unuur wi *Yowan abattaarolon te unuur wi abiin adeenana du baŕi ti kadun un. Keeri alon ti baka awo i kabi na un, kayuuj kē bawin Yetu wi anaŕiin ti pkeŕ. » ²³ Wi wi baŕaan aŕij batēb ti baka, *Yotef anŕu'aniin katim ki Bartabaat, kē baŕē duuna ki Yuttut, na alon anwoon katim ki Matiyat. ²⁴ Kē baŕē ŕnehan Naŕibaŕi aji : « Iwi Ajugun, inmeen ŕaan na uŕalul, yuujun i idaton ti batēb

biki, ²⁵ awo nanjaŕanu, ayeenk ulemp wi Yudat adukun, aya di awoon i kaya. » ²⁶ Bado kanun na mŕlaak, kē Matiyat adatanaa, ahoŕan ti banjaŕan iŕeen na alon bukun.

2

Uhaaŕ wi Naŕibaŕi uwala ti banfiyaarun Yetu

¹ Bayitiir bti ti unuur wi *Pentakot. ² Ti dko mēnt, kē baŕē tiink pŕaat panwoonun baŕi anaam na ukēk kē pabi aneej ti katoh ki bawoon atum ka. ³ Kē baŕē win iko ilon ji indemēnt yi bdoo. Iko mēnt igarandēri, aji kandoli kaya kaŕo ti alon. ⁴ *Uhaaŕ wi Naŕibaŕi uneej atum ti baka bti, kē bakak aŕup nŕup nŕyaanŕ, andoli jibi Uhaaŕ wi Naŕibaŕi uŕu'uli pŕup.

⁵ Ti wal mēntan kē *bayuday balon banjaan badēman Naŕibaŕi banwoonun nŕaak bti ni umundu, baŕē wo ti Yerutalem. ⁶ Wi batiinkun pŕaat, pntuk payitiir aŕē ŕonŕ maakan ŕiki andoli aji tiink baŕup uŕup wi tul. ⁷ Baŕonŕ adiwŕa, aŕē ji : « Baŕaan bankŕiiniin hēnk baanwo biki *Galilay i? » ⁸ Kē hum di di andoli ti un, ajaki tiink baktup ti uŕup wi nul? ⁹ Nwoona Paŕt, na Med na Elamit, na Metopotamiya, na Yuda, na Kapadoŕiya, na Pont na Atiya. ¹⁰ Balon bawoona Frigiya na Pamfili, na Ejiptu na nŕfēt ni Libiya nŕanŕogun Kuren, balon kē bawoona Rom. ¹¹ Balon kē bawo bayuday biki kabuka aŕu na bankakun baka, biki Kret, na Barab. Kē andoli ti un aŕē ji tiinka baka baŕup ti uŕup wi nul iko inuura yi Naŕibaŕi adolon. » ¹² Baŕaan baŕonŕ fut, baamme uko wi pdo, andoli kaji na atēntul : « We uwoon uko wi? » ¹³ Kē balon baŕē beŕ baka, aji : « Biki baka pdaan poot. »

Fimon Piyeer aŕiini na baŕaan

14 Kë Fimon Piyeer ašë naŋa na *banjañan iñeen na alon bukuñ ašë huuran ateen baka aji : « An *bayuday na an bti nanfêtuñ ti Yerutalem, an bti nawatan ibaŋ natiink nabot nate uko wi nji kaŋupanañ. 15 Nin, bañaan biki baankuji, jibi naŋaluñ. Nhum ti nfa mpoŋi. 16 Uko wi *Naŋupar Naŋibaŋi i bajaan bado Yowel abiin aŋup uŋêpuñ ŋêp adolana hênk.

17 Naŋibaŋi aji :

“Ťi ŋnuur ŋbaañšaani, dbi kawalan Uhaaŋ wi naan ti bañaan bti.

Babukan biinŋ na baat baluñ kawo baŋupar biki naan, bapoŋ na bantohi biki nan baluñ kado kaŋaafi iko inkwoonuñ du nji, kawin iko inwoonŋ yi pbi.

18 Ènhên, dlun kawalan ti ŋnuur mênŋ Uhaaŋ wi naan ti balempar naan biinŋ na baat, bašë bawo baŋupar biki naan.

19 Dluñ kado iko iñonarënaan du baŋi duuŋ kakak kadiiman iko iweek ti mboŋ. Pñaak, bdo, na udu iluñ kawo.

20 Unuur uluñ kakak bdëm, pli pakak ji pñaak, ji unuur uweek unuura wi Aju-gun ubi udo kaban.

21 Hênk, ñaan anklunŋiñ kahaŋ ti ka-tim ki Ajugun abuur.”* »

22 Fimon Piyeer akak aji na baka : « An bañaan biki *Itrayel natiinkan bnuura uko wi nji kaŋupuñ: Naŋibaŋi ayil Yetu i *Nataret ayuujna ti a mlagre na iko iñonarënaan itum, indiimanuñ phina pi nul jibi nameñ wa an ti ñleefan. 23 Ñiinŋ an, bawulan a, jibi Naŋibaŋi adoon abi me wa akak anjal uwo, nafiña, wi nadoluñ kë banwoon baanfiyaari bapaña. 24 Kë Naŋibaŋi ašë naŋana ti pkeŋ, abuurana mnhaj mi pkeŋ,

pkeŋ paanhilan amëbana. 25 *Dayiŋ aŋiiniyaana aji :

“Wal undoli dji kawin Ajugun ti kadun ki naan, iñogën ukaan kë nnaŋ aliinŋ.

26 Ukaan kë ntilan maakan akuŋ ay-eeh mnilan mi naan. Kë uleef ubi wo wo ti mnhaŋ

27 Ťiki iinkwutan uhaaŋ wi naan uya ufêŋ du mnkeŋ, akak awo iinkwutën, nji ñaan nalemparu naweek mpuŋ.

28 Iyuuñen bgah bankŋiñ du ubida, iluñ kaŋumanaan na mnilan Ťiki iñogën.”* »

29 « An bayiŋ naan, dhilan kaŋupan uko wi na mntën: Atemun Dayiŋ akeŋi, amoya, kë bhër bi nul bawoha ti utaak wi nun. 30 Abi wo Naŋupar Naŋibaŋi ašë me kë Naŋibaŋi abi hona uko ulon, amehna ti kadunul, “aji aluñ kaŋu alon i pŋini pi nul ti pŋih.”* »

31 « Kë wi wi Dayiŋ ataruñ awin kë *Krittu aluñ kanaŋa ti pkeŋ, ašë ŋiiniyaan wa aji : “Naŋibaŋi aanwuta kë aŋo du mnkeŋ kë uleeful ukak awo uumpuŋi.”* » 32 Yetu mênŋan, Naŋibaŋi anaŋana ti pkeŋ, kë ŋwo bti bamaar. 33 Naŋibaŋi adeeña ti kadeenu ki nul, kë ayeenk du Aŋin nja *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi, wi ahoñuluñ ŋfa, aniinkan wa ti bañaan, jibi nakwinuñ akuŋ atiink hênk. 34 Ťiki Dayiŋ ul, andoon awo aampaya baŋi aŋiini aji :

“Naŋibaŋi Ajugun aji na Ajugun : Ťoon ti kañen naan kadeenu

35 te ndo nŋooran baŋooradu, ido kapafna baka ihoŋ.”* »

36 Fimon Piyeer abaañëŋ bŋup aji : « Bañaan biki *Itrayel bti, nameen bnuura keeri : Yetu i napañuñ ti krut, Naŋibaŋi adola kë awo Ajugun akuŋ awo Krittu. »

Bateek banfiyaaruñ

37 Wi bañaan baŋiinkuñ uŋup wañ ašë ŧëla ŧëla, ahepar Fimon Piyeer

* 2:21 Yowel 3.1-5. * 2:28 Kañaam 16.8-11.

* 2:35 Kañaam 110.1.

* 2:30 Kañaam 132.11. * 2:31 Kañaam 16.10.

na *banjañan bukundi aji : « Bayiñun, kē nbaa do do hum ba? »³⁸ Fimoñ Piyeer ateem baka aji « Nawutan pjuban, nañelēs n̄bida, andoli ði an aji yeenk *batitmu ði katim ki Yetu Krittü, Naşibaði ahilna amiiran ipekadu. Naşibaði aluñ kawulan Uhaaş wi nul.³⁹ Kahon ki nul kawo ki nan, na babukan, na banlowuñ bti, na biki Naşibaði Ajugun akluñ kadu'ara. »⁴⁰ Fimoñ Piyeer akak añini na baka pa bate abot akooñ baka aji : « Nalowan bañaan bawuñan biki nahilna nabuuran n̄leef n̄i nan. »⁴¹ Bandinanuñ uñup wuñ, bado batitmu, kē bañaan banñogun iñeen-week n̄yaaş iñeen n̄wajanñ (3000), bahoñana unuur mēññan ði pñtuk pi banfiyaaruñ Yetu.

Pñtuk pteek pi banfiyaaruñ

⁴² Bañaan bakak amēban bnuura pjukan pi *banjañan, amēban ði uñok na bboofar, ði pfaaşiir kapoom* na pñehan Naşibaði.⁴³ Bañaan bti bawo na palēnk ði n̄leef n̄i baka, ðiki banjañan baji bado mlagre na iko iñon̄arēnaan itum.⁴⁴ Banfiyaaruñ Yetu bti bakak añok iko yi bakaan bti.⁴⁵ Baji bawaap itoh na bka bi baka, kafaşiir, andoli ayeenk kaliñan na kanuma ki nul.⁴⁶ Unuur unjinti baji bayitiir du *Katoh Kaweek ki Naşibaði, kafaşaşer ipoom ði itoh yi baka, kade na mnlilan na uhaaş unjñ. ⁴⁷ Baji badēman Naşibaði, kē bañaan bti babot amagan baka. Ajugun, kē aşē ji do unuur unjinti, ahoñan ði pñtuk puñ biki abuuranuñ.

3

Fimoñ Piyeer na Yowan bajeban ñiññ anñakmuñ

¹ Fimoñ Piyeer na *Yowan baya unuur uloñ du *Katoh Kaweek

ki Naşibaði wi n̄woori n̄wajanñ n̄i utaakal n̄akobuñ, ðiki uwoon uwoori wi pñehan Naşibaði.² Kē bañaan baloñ başē ðij da ñiññ aloñ anñakmi ði kabuka. Unuur unwoon, baji bañija kañooran ði plēman pi Katoh ki Naşibaði pi bajaan badu Plēman Pnuura. Aji ðo da pñehan bañaan banaan babi pneej ði Katoh ki Naşibaði.³ Wi awinuñ Fimoñ Piyeer na Yowan kē bakbi pneej, kē aşē ñehan baka itaka.⁴ Kē Fimoñ Piyeer na Yowan başē tena bnuura, wi wi Fimoñ Piyeer añaan aji na a : « Tenun »⁵ Ñiññ ajaban baka kēş anuñ aji bawula ukoolan.⁶ Kē Fimoñ Piyeer aşē ji na a : « Mēnwo na untaam, mēnwo na uwooru, aşē wulu uko wi nwoonaanuñ: ði katim ki Yetu *Krittü i *Nataret, poşan! »

⁷ Fimoñ Piyeer añijana wal mēññ ði kañen kadeenu aşē dola kē anañaa. ði dko mēññ, ñiññ atiñk ihoñ kē iliññ na a.⁸ Kē abi lut lut anañ abi kapoş poş. Anej na baka ði Katoh ki Naşibaði, apoş, alut, aşē beeb Naşibaði.⁹ Bañaan bti bawina kē akpoş aşē beeb Naşibaði.¹⁰ Bayikrēna aşē ji : « Ñiññ i, mēññ ul ajaan año bñehan du Plēman Pnuura i? » Kē bañaan başē ñon̄ar fuñ akuñ alēnk ði uko unñepuñ.

Fimoñ Piyeer añini na bañaan

¹¹ Ñiññ un aankak adi pwutan bi Fimoñ Piyeer na Yowan, kē bañaan bti başē ñon̄ar, añi aya du baka, du uşala wi bajaan bado Uşala wi *Falomoñ*.¹² Wi Fimoñ Piyeer awinuñ bañaan bukuñ, aşē ðiini na baka aji : « An bañaan biki *Itrayel ; nabaa ñon̄ar we ði uko unñepuñ ba? Nabaa tenun hum hēnk ba? Naşal aji phina pi nun na pdēman pi njaan n̄dēman Naşibaði pakaan kē ñiññ i apoş i? »¹³ Yetu i nawuluñ başih biki

* **2:42** Banfiyaaruñ Yetu baji woli bade baji bafaşiir kapoom kaleşna kañah kabaañsaani ki badeen na a. * **3:11** Uşala wi Falomoñ: Dko mēññ dapañēşaanuñ dko di banwoon baanwo bayuday bahiluñ kanañ na dko di bayuday ðañ bahiluñ kanañ.

nan, i napokun ꞑi kadun ki *Pilat andoon abi ŝal pwutana, Naŝibaꞑi i *Abraham, i *Itaak na i *Yakob na i baŝinun adiiman pdem pi Yetu nalemparul mēnt. ¹⁴ Ŋiint, anwoon najint natool, ul i i napokun aŝe ñehan bawutan nafiŋ bañaan. ¹⁵ Hēnk, kē nafiŋ napaŝ ubida. Kē Naŝibaꞑi aŝe naŝana ꞑi pkeꞑ, kē ŋwo bamaar. ¹⁶ Pfiyaar ꞑi katim ki Yetu pakaan kē ŋiint naŝakmaan, i nakwinun abot ame'a i ajebi. Ēnhēn, pfiyaar ꞑi Yetu pajebanulun bnuura hēnk jibi nakwinun an bti.

¹⁷ « An bayiꞑ naan kē nŝe me kē uko wi nadolun, an na baŝihan, nado do wa na kapaam. ¹⁸ Naŝibaꞑi ul, adobi ꞑupa ꞑup undiimaan ꞑi mntum mi baꞑuparul bti aji *Krittu alun kahaj kakeꞑ, kē waŋ wi adolan. ¹⁹ Keeri nawutan pjuban, nakak du Naŝibaꞑi ipekadu yi nan ihilna ipēn. ²⁰ Ajugun alun kawulun ŋwal ŋi mnjeeh, kabot kayil Yetu Krittu, i adatuŋ undiimaan pa an. ²¹ Yetu mēnt, awo i kaꞑo baꞑi te wal wi iko bti ikkakun ihalu, jibi Naŝibaꞑi abiiŋ aꞑup ꞑi mntum mi baꞑuparul bayimanaan biki ꞑfa. ²² Na manjoonan *Moyit aꞑup aji : *Naŝibaꞑi Ajugun alun kayil naꞑuparul ji ŋji, pa an, anwoon i pntaali pi nan. Nawo i katiink iko bti yi aklun kaꞑupan.* ²³ *Ŋaŋ anwoon aantiinka alun kapēn ꞑi pntaali pi Naŝibaꞑi, kaŝe kakeꞑ.* ²⁴ Kē *baꞑupar Naŝibaꞑi bti, ajunna ꞑi Famiyel na bambiiŋ abi ꞑi kafeꞑul, baꞑiiniyaan andoli iko yi ŋkwinun ŋa yi. ²⁵ Uko wi Naŝibaꞑi aꞑupun aꞑēpna ꞑi baꞑuparul uwo wi nan. Ēnhēn, *bhoŋar bi Naŝibaꞑi adolun na baŝinan bawo kak pa an, wi ajakuŋ ꞑfa na Abraham aji : *Dbi kaꞑēna ꞑi kabuka ki nu kawulna umundu bti bnuura.* ²⁶ Ukaan kē Naŝibaꞑi apēnan Yetu kē awo nalemparul aŝe yila ꞑi an duna, kahilna kawulan bnuura bi nul, wi

akpēnanaan ꞑi buꞑaan bi nakdolun. »

4

Baꞑij Fimoŋ Piyeer na Yowan uruha uweek

¹ Fimoŋ Piyeer awo na *Yowan, ahum kaꝼiini na bañaan, kē baꝼeŋan balon, na naweek i bayeŋ biki *Katoh Kaweek ki Naŝibaꝼi, na *bataduk balon baŝe bi, aŋog baka. ² Badeebaꝼ ꝼiki *banjaŋan batēb bukuŋ bajukan bañaan aji Yetu anaꝼa ꝼi pkeꝼ, kē waŋ ukyuuj kē bankēꝼun bahilan kanaꝼa ꝼi pa. ³ Hēnk, kē bado kē bamob baka awat ukalabuŝ ayoonkna mnjint, ꝼiki unuur udobi yob yob wal mēnt. ⁴ Kē bañaan batum ꝼi banktiinkun uꝼup wi banjaŋan, bafiyaar ꝼi Yetu. Wal mēnt banfiyaaruŋ bti baŋogan iŋeen-week ŋyaaŝ iŋeen kaŋeen (5000).

⁵ Wi unuur ujintun kē baweek biki *bayuday, bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit baŝe yitiir du Yerutalem. ⁶ Baꝼo na Anat, *naꝼeŋan naweek, anwoon na Kayif na *Yowan na Alektandēr na biki mnŝini mi *baꝼeŋan baweek bti, ayitiir. ⁷ Baꝼij Fimoŋ Piyeer na *Yowan ꝼi kadun ki baka aŝe jun phepar baka aji : « ꝼi phina kēme ꝼi katim ki in ki ki najebanuŋ ŋiint anŝakmuŋ? »

⁸ Fimoŋ Piyeer, i *Uhaaŝ wi Naŝibaꝼi uneejuŋ akēŝ, kē aŝe teem baka aji : « An baweek biki nun na bantohi, ⁹ nadu'un ŋa *uruha ꝼiki ŋdo ñaan anŝakmuŋ bnuura, aŝe heparun jibi ŋhili hil ado jeban ŋiint i. ¹⁰ Nawoon bame, an bti, na bañaan bti biki *Itrayel bandukiin kē ꝼi katim ki Yetu i *Nataret ki ki ŋiint annaꝼun ŋj ajebnuŋ. Yetu i napaŋun, kē Naŝibaꝼi aŝe naŝana ꝼi pkeꝼ, ul akaan kē ŋiint i akak najeb ahil anaꝼ ꝼi kadunan. ¹¹ Kē ul Yetu i i Ulibra wi Naŝibaꝼi ujakuŋ aji :

“Awoon pnduba pi an baniw napokun,
pnduba mēntan puŋ pakakun amēban katoh.”*

12 Ul ŋañ ahilanuŋ pbuuran bañaan. Ĕnhēn, ŋi umundu bti Naŋibaŋi aanwul wul nin ŋaan alon kak anhilanuŋ pbuuranun. »

13 Banŋoon uruha bañoŋar wi bawinuŋ Fimoŋ Piyeer na *Yowan banwoon baando juk juk, jibi bakŋupi kē nin baanŋēp ado lēnk lēnk. Bayikrēn wal mēnt kē biki mēnt babi wo bagakandēr na Yetu.

14 Wi bakaan awin ŋiint anjebuŋ uŋ kē anaŋ akab ŋi baka kē baŋē waan uŋup. 15 Hēnk, kē bado kē bapēnan baka ŋi dko di uruha, aŋē jun pŋiini bukal bukal, katen jibi bakdoli. 16 Bahepar aji : « Nbaa do do hum na bañaan biki ba? Babaan ado mlagre mnjint piŋ mii mi, kē bañaan bti banfētun ŋi Yerutalem bamee, nēnhilanuŋ kapok wa. 17 Kē nŋē wo kado uko uwut kameeŋana kapel hēnk. Nbēg baka keeri baŋañan pŋiini na nin ŋaan alon hēnkun ŋi katim ki Yetu. »

18 Wi wi banŋoon ŋi uruha baŋaan adu baka kē bakak ŋi wa, aŋē bēg baka maakan baŋañna pŋiiniyaan na pjukan ŋi katim ki Yetu. 19 Kē Fimoŋ Piyeer na Yowan baŋē teem baka aji : « we unuurnaaniin ŋi kadun ki Naŋibaŋi ba? Ptiinka kēme ptiinkan? Uduka ŋi an! 20 Un daan nēnhilanuŋ kayomp na uko wi nwinuŋ akuŋ atiink. »

21 Bakak abēg baka bnuura, aŋē wutan baka kē bayaa. Baanka uko unooranaan baka wi bañaan bti bawoon ŋi pdēman Naŋibaŋi ŋi mlagre mi bawinuŋ. 22 ŋiint anjebnuŋ na mlagre uŋ, adobi pel pel nŋsubal iŋeen nbaakēr.

Banfiyaaruŋ bañehan Naŋibaŋi, wi bawo i ŋi mnhaj

* 4:11 Kañaam 118.22.

23 Wi bawutanaaruŋ wutan Fimoŋ Piyeer na *Yowan, kē baŋē wuŋŋa, akak du batēnt baka aya kakalēŋ iko bti yi *baŋēnan baweek na bantohi bajakuŋ na baka.

24 Bañaan batiink baka aŋē ŋehan Naŋibaŋi ŋi pdiim ploolan aji : « Ajugun, iwi ipaŋuŋ baŋi, mboŋ, na bdēk na iko bti inwoon da! 25 Iwi iŋēpnaj ŋi Uhaaŋu aŋup ŋi mntum mi *Dayiŋ ateemun nalemparu wi ajakuŋ aji :

“We ukaan kē bañaan biki nŋaak babubara ŋinŋar

kē bañaan bti babubara anŋaat anooran nleef?

26 We ukaan kē baŋih biki mboŋ bak-bomandēr ugut,

*kē baweek batiinkar aji bagut na *Yawe Nawat Kabuka na Krittū i akēruŋ?”*

27 Aa wo! Herod na Pont *Pilat bayitiir ŋi ubeeka wi, na banwoon baanwo bayuday, na *bayuday, anaŋara Yetu nalemparu nayimanaan, i idatuŋ aji awo Krittū.

28 Bado hēnk iko yi bti ŋi mnhina mi nu na jibi ijakuŋ iluŋ kadolana.

29 Ajugun, hēnkun, watan kabaŋ ŋi kabēgare ki baka iŋē iŋenun un balemparu, nŋdo kaŋup Uŋup wi nu na mntēŋ mnweek. 30 Taran kañen ki nu ijeban bañaan, ido mlagre na iko iñoŋarēnaan ŋi katim ki Yetu, Nalemparu Nayimanaan. »

31 Wi bañehanuŋ Naŋibaŋi aba, kē dko di bawoon daŋē ŋinŋar kē *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uŋē neeŋ ŋi baka bti kē bakŋup Uŋup wi Naŋibaŋi na mntēŋ.

Banfiyaaruŋ baŋok iko yi bakaan bti

32 Banfiyaaruŋ bti bakak hēnkun awo uŋal na uhaaŋ uloolan. Kē nin alon aanji ŋal ŋal, kaji nji aloolan dkaan wi, kēme wundu. Baji banaakrēn bka bi baka bti.

33 Phina pweek pawinanaa, wi *banjañan bakŋiiniyaanuŋ pnaŋa ŋi

pkeţ pi Yetu Ajugun, k  bnuura bweek bi Naşibaţi batum  i bukal bti. ³⁴ Nin alon  i baka aanwinana winana bwaan. Bankaan mboş k me itoh baji bawaap ya kaţij itaka yuŋ ³⁵ kabi wul banjaŋan. Baji bafaş itaka andoli ayeenk kafah kanliŋuŋ na kanuma ki nul.

³⁶⁻³⁷ K  h nk di Yotef,  iint  lon i pşini pi Lewi, anwoonuŋ unjiw wi Kiprut, i banjaŋan bajaan bado Barnabat (uwoon  naaŋ anjaan at nt n) k  aş  ka  fa u teeh ulon. Awaap wa aţij itaka abi awul banjaŋan.

5

Ananiyat na Fafira

¹ K   iint  lon i bajaan bado Ananiyat na Fafira aharul baş  waap mboş mnlon, atiinkar, ² amen itaka ilon, aş   ij indukiin, awul *banjaŋan.

³ K  Timon Piyeer aş  hepara aji : « Ananiyat, we ukaan k  *Fatana aneeju uhaaş, k  ido la pguur *Uhaaş wi Naşibaţi, ajejitaka ilon  i yi iwaapnuŋ mboş, amen? ⁴ Ihilan lah, kawut pwaap mboş m nt, k me kajejitaka yi iwaapnuŋ ma bti, kadolna uko wi inumiin? Hum di di uşal waŋ udoli do, adoo neej  i iwi ba? M nt baŋaan biki ikdoon na pguur h nk, Naşibaţi a. » ⁵ Wi Ananiyat atiinkan  iink uko waŋ, aş  jot  i dko m nt, abi keţ keţ, k  baŋaan bantiinkuŋ uko waŋ bti bal nk maakan. ⁶ Ba aşa babi, abooţan puum ap nan aya amoy.

⁷ Uko ji  woori  wajan  t pi, ahar Ananiyat k  aş  bi aneej b  aamme uko un p uŋ. ⁸ K  Timon Piyeer aş  du'a aji na a : «  upaan! Preeş pi, pi pi nawaaparun mboş i? » K  ateema aji : « Aa, preeş paŋ pa. »

⁹ K  Timon Piyeer aş  kak aji na a : « Nabaş şal şal hum adoo ji naguur Uhaaş wi Naşibaţi ba?

Tenan, banyaan amoy ayinu bannaţun  i pl man h nk, bakak a oo u, kaya kamoy. »

¹⁰  i dko m nt, k  abi jot jot  i iho  yi Timon Piyeer aş  ba. Wi ba aşa baneejun, ba enka k  ake i akak a oo a pya kamoy du ka og ayinul.

¹¹ Pal nk pweek paneej banfiyaaruŋ bti, a u na baŋaan bti bantiinkuŋ uko un p uŋ.

Banjaŋan bajeban baŋaan batum

¹² *Banjaŋan bado wal m nt mlagre na iko i on r naan itum  i ptoof pi baŋaan. Banfiyaaruŋ baji bayitiir bti du uşala wi bajaan bado Uşala wi *Falomon. ¹³ Nin alon aanji  oom pnaakiir na baka, aş  maganaara baka. ¹⁴ K  pntuk pankd muŋ d m pya pi biint na baaţ pafiyaar Ajugun abot abi aho ana  i baka. ¹⁵ Bado kak kak aji bap nan bamaakal  i igah, ka u baka  i ilişa k me ijiin, Timon Piyeer wal wi akt puŋ ulim nt wi nul uban alon  i baka. ¹⁶ Pntuk pi baŋaan pa i pa ina kak  beeka  nan ogun Yerutalem, ka ij bamaakal na biki  ntaayi  akyewl nuŋ, k  bukal bti bajebi.

Bahajan Banjaŋan

¹⁷ K  *naşih i ba enan na bat ntul – bukal biki bajaan bado pntuk pi *bataduk – baş  kuj *banjaŋan maakan, ana ara baka ¹⁸ Bado k  bamob baka, awat ukalabuş. ¹⁹ K  na utejan m ntan, *uwanjut wi Ajugun uş  bi, ahaab ş il man yi ukalabuş ap nan baka aş  ji na baka : ²⁰ « Nayaan *Katoh Kaweek ki Naşibaţi nado ka up u up wi ubida uhalu. »

²¹ Banjaŋan batiink uwanjut wuŋ, k  wi unuur ujintan jint, k  baş  ya Katoh ki Naşibaţi, a o ajukan. Naşih i ba enan na bat ntul bado k  badu *uruha uweek wi biki *Itrayel, wi bajaan bado Pntuk pi baway ş b up *bayuday aş  yil baya ba ij

banjañan banwoon du ukalabuş.
 22 Wi bayili biki naţenjan naweek bayaan aban, baant nk banjañan du ukalabuş, a e kak du uruha aya kakal ş aji : 23 « Wal wi nyaan du ukalabuş,  t nk k  ud t bnuura, k  bayen banaţ  i pl man. K  wi  haab şun bgah, a e  enk dko k  dawo djint. » 24 Wi naweek i bayen biki Katoh Kaweek ki Naşibaţi na baţenjan baweek batiinkun uko wan, ba onar, a e la na  şal uko un epun.

25 Wal m nt, k   iint alon a e bi aji na baka : « Natenan! Biint biki nawatun ukalabuş, buk bukundi, ajukan bañaan du Katoh ki Naşibaţi. » 26 K  naweek i bayen biki Katoh ki Naşibaţi a e tool, na bangoli biki nul ayaarad banjañan. Baando btam na baka,  iki baţi pntuk pi bañaan pun, pabi patap baka mn-laak.

27 K  baţij baka, aneejan du uruha. Naşih i baţenjan k  a e hepar baka aji : 28 « N nneenan neenan pjukan katim kan i? K  Yerutalem bti da e bi kak kak  i bgah bi nan, nanjal kataparun pkeţ pi  iint i. »

29 K  Fimon Piyeer na banjañan bandukiin ba e teem aji : « Nwo i kaţaş Naşibaţi, m nt bañaan biki  woon kaţaş. 30 Naşibaţi i başinun ap nan  i pkeţ Yetu i nadolon k  bafni, wi napanulun  i krut. 31 Ul i i Naşibaţi ad manun  i kadeenu ki nul, awoona Naşih akuţ awo *Nabuuran Bañaan, bayuday bahilna ba el ş  bida, ipekadu ibot ip n  i baka. 32 Nwoon bank pun uko un epun, un, na *Uhaaş wi Naşibaţi, unwoon uko wi Naşibaţi awulun bank aşulun. »

33 Wi ban oon *uruha batiinkun uko wan, badeebaţ maakan, a e ji bado bafin banjañan. 34 K   iint alon i bajaan bado Gamaliyel a e naţa  i uruha. Awo *nafaritay *najukan Bgah, i bañaan bamaganun bnuura. Aji na baka

bap nan banjañan bdig btiinku, 35 a e  up na baka aji : « An bañaan biki *Itrayel nalipariin  i uko wi nanjalun pdo bañaan biki. 36 Du  nuur  ndu,  wina win, k  Tewdat awuji, ahomp na dko aji awo  aan naweek, k  bañaan ban oganonun i een-week  yaaş  baak r (400) baţaşa. Ul  i uleeful k  bafina, k  bank aşulun baway eri, nin ukoolan uunduka. 37 K  nawo *Yudat i *Galilay akak abi,  i wal wi mn n mi bañaan akuņa pntuk ; ul kak aketi, k  baţaşarul bti baway eri. 38 Ukaan k  njakan nap nan i en  i bañaan biki, nawut baka baya! Woli ulemp wi baka na  şal  i baka  awo  i bañaan baj n  jalun kaba'aara bdidi  a ; 39  aşale wo  i Naşibaţi, naanklun kahilan pneenan  a. Na aafaraan kala pgut na Naşibaţi de. »

40 Ban oon uruha, k  batiink u up wi Gamaliyel. Bado k  badu banjañan, ado k  bakob baka itint l, a e ji na baka baţa na p iiniyaan katim ki Yetu, abaa wutan baka k  bayaa.

41 Banjañan bap n  i uruha, a e lilan maakan jibi Naşibaţi awinun aji bataan na phaj  i katim ki Yetu. 42 Unuur unjinti, du Katoh Kaweek ki Naşibaţi k me du itoh yi bañaan, baji bajukanaara jukan, kakuţ ka up *U up Ulil Unuura unyuujun k  Yetu awoon Kritt .

6

Banfyaarun badat bañaan paaj na alon bado ka enk banjañan

1 Wal m ntan bañaan banfyaarun Yetu batuma tum pya. *Bayuday banjaan ba ini *ugrek, banaţa p om na banjaan ba iini u up uheb r ,  iki baji ba ilma unuur undoli baaţ bank and nun bayin baka  i wal wi pfah uko ude. 2 K  *banjañan i een na bat b ba e du banfyaarun bti aji na baka : « Un   nwo i kaduk ulemp wi

pjukan Uṭup wi Naṣibaṭi, kabi pfaaş uko ude. ³ An bayitun, nadatan ṭi an bañaan paaj na alon banwoon batool ṭi kēs ki an bti, bantumuṅ na *Uhaaş wi Naṣibaṭi na uşal untuṅa, ṅṭu baka ṭi ulemp mēntan. ⁴ Un ṅşē ṅbi ṅduka duka ṭi pñehan Naṣibaṭi, na ulemp wi pjukan Uṭup wi nul. »

⁵ Banfiyaaruṅ bti badinan uko wi banjañan bajakuṅ: Kē badat Tefan anfiyaari Ajugun maakan akuṭ atum na Uhaaş wi Naṣibaṭi, na Filip, na Prokoor, na Nikanoor, na Timon, na Parmenat, na Nikola (ankakuṅ nayuday, awo i ubeeka wi Antiyoka) ⁶ Baṭij baka ṭi kadun ki banjañan, kē bañehandēr baka Naṣibaṭi abot apaf baka iñen ṭi ikow.

⁷ Uṭup wi Naṣibaṭi umeetana meetana pya, banfiyaaruṅ ṭi Yerutalem kē baktuma tum pya, kē batum ṭi baṭeñan badoo kak aṭaş bgah bi Yetu.

Bamob Tefan

⁸ Tefan antumi na bnuura bi Naṣibaṭi na mnhina mi Naṣibaṭi aji do iko iñoñarēnaan na mlagre mnweek ṭi bañaan. ⁹ Kē ṭi wal mēnt bañaan balon biki *katoh kañehanaani ki bayuday ki bajaan bado ki « Bajuuk ṭi Ulemp biki Bawutanuṅ » baneej blaṭar na Tefan. Ṭi bañaan bakan mēntan balon bawo biki Kuren, kē balon bawo biki Alektandriya, balon kē bawo biki Filitiya kē balon bawo biki Atiya. ¹⁰ Ṭi blaṭar bi baka baanhilan apēnan uṭup ujint utool wi Tefan, ṭiki aṭiini na uşal untuṅa wi *Uhaaş wi Naṣibaṭi uwululuṅ. ¹¹ Ukaan kē baluk bañaan balon, kē baji : « Ṇṭiink ñiint i, kē aktup uko uwuṭaan ṭi *Bgah bi Moyit na ṭi Naṣibaṭi. » ¹² Baya awuuk bañaan bti, na bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit, kē badēpa ṭi Tefan amob ayaanaan du *uruha. ¹³ Baṭij bañaan balon, kē badaar aji bawoon bamaar, aṣē ji : « Ṇṭiint

annaṭuṅ i aji ṭupa ṭup buṭaan ṭi uko wi *dko dyimanaan di, na ṭi Bgah bi Moyit. ¹⁴ Ṇṭiinka kē aji Yetu i *Nataret i aluṅ kafom dko di, kabot kaṭeṭ udolade wi *Moyit awuluṅ un. » ¹⁵ Bañaan bti banwoon ṭi uruha bajabana kēs, aṣē win kaara di nul kē dajeeh ji di *uwanjuṭ.

7

Tefan aṭiini ṭi kadun ki uruha

¹ Kē *naṣih i baṭeñan aṣē hepar Tefan aji : « Uko wi baṭupuṅ ṭi iwi uwoha manjoonan i? »

² Kē Tefan aṣē teem aji : « An batēnt naan na başin naan, natiinkan. *Abraham ateemuṅ awo ṭfa du uṭaak wi Metopotamiya, ji abi ado kafēṭ du ubeeka wi Haran. Naṣibaṭi i mndēm apēn awinana da ṭi kadunul, ³ aji na a : “Dukan utaaṅ wi nu, na biki katohu, iya utaaṅ wi nji kaluṅ kayuuju.”[✧] ⁴ Wi wi Abraham apēnuṅ du uṭaak wi bakaldeyeṅ, aya afēṭ du Haran. Kē dul di Naṣibaṭi adolnuluṅ, wal wi aşin aneemuṅ, kē apēn abi ṭi uṭaak wi nafēṭuṅ ṅṭa wi. ⁵ Aanwula nin ufēṭ, nin dko dpaf kahoṭ du uṭaak mēnt, aṣē hoña aji aluṅ kawo ajug utaaṅ mēnt ul na pntaali pi nul. Wal wi Naṣibaṭi akdoon kahoṅ mēnt, Abraham ahum aandobi buk. ⁶ Kē hēnk di di Naṣibaṭi aṭiiniṅ aji : “Pntaali pi nul paluṅ kaya pyaanṭ, baluṅ kajuukñṭēn pa ṭi ulemp, kahajan pa ṅşubal iñeen week ṅbaakēr (400). ⁷ Kē nji Naṣibaṭi ṅşē luṅ kawayēş babuk utaaṅ unṭuṅ baka ṭi pjuuk, ṭi buṭaan bi badoon. Waṅ uṭēple, bapēn da kabi kadēmanaan ṭi utaaṅ wi nhoñiṅ wi.”[✧] ⁸ Wal mēntan wi wi adoluṅ *bhoñar bi na Abraham, aṭeñanaan ba pwala *katēmp, ukaan kē wi abukuṅ *Itaak, kē awalana katēmp wi akaan ṅnuur bakrenj. Kē hēnk di di *Itaak adolan wi abiṅ abuk *Yakob, kē Yakob adola han na

✧ 7:3 Ujuni 12.1. ✧ 7:7 Ujuni 15.13-14.

babukul banwoonj bateemun iñeen na batëb bammeetaaniinj*.

9 « Bateemun bammeetaaniinj bakuj *Yotef aña baka wal mënñ ašë waapa, kè bannugulunj baya na a Ejiptu. Kè Našibați ašë wo na a. 10 Apënana ti unoor wi nul bti, ašë țena kè awo na uşal untuña, abot adola kè atiinkana du Farawuna naşih i Ejiptu. Farawuna adola kè awo nantuña i Ejiptu bti na i katoh ki nul bti. 11 Wal mënñan, kè ubon uweek uşë wo ti Ejiptu bti na ti utaak wi *Kanaan ; bañaan kè banoor maakan, kè bateemun baankak aka uko ude. 12 Wi Yakob atiinkunj kè baji uko ude uwo du Ejiptu, ašë yil da uyaaş uteek, bateemun. 13 Uyaaş utëbantën, wi bakakunj, kè *Yotef abi meețana ti babuk aşin. Hënk, kè Farawuna ašë me kabuka ki Yotef. 14 Wi wi Yotef aşaanj ado kè bayaarad Yakob aşin na bayițul bti. Bukal bti bawo iñeen paaj na ulonj na kañeen (75). 15 Kè hënk di Yakob ayaanj du Ejiptu, kè dul di di ayaanj akețna ul na bateemun bammeetaaniinj. 16 Bajej baka wal mënñ aňooț du ubeeka wi Fikem, aya moy du dko dlonj di Abraham abiiinj anug na itaka ti babuk Emor du Fikem.

17 « Kè wal wi uko wi Našibați ahoņunj Abraham ubanuņ țu pdolana, pntaali pi nun pațumi, ašë țuma țum pya ti Ejiptu. 18 Hënk di naşih alonj abiiinj aneejan pşih, anwoonj aantënkber atiink kè bațiiniyaan uko wi Yotef. 19 Naşih mënñ ațu mntit mi nul bti ti phajan pntaali pi nun, kadoo țu baka bafël bapoț bambaanj abuka buka bakațna. 20 Wal mënñan wi wi *Moyit abukiinj, kè Našibați ašë Țala. Aboot kli kwajanț du katoh baka. 21 Wi başaanj aňooța afël, abuk Farawuna ñaaț kè ašë jeja, akuşji abukul 22 Moyit ajuk bnuura pme pi bañaan biki Ejiptu, abot

awo ñaanj naweek ti uko wi ajaanj ado na wi ajaanj ațup.

23 « Wi Moyit akaanj Țşubal iñeen Țbaakër, kè uşal wi pya pwin bayițul baitrayel kè uşë bi ti a. 24 Wi akyaanj, awin ñiintj alonj i utaak wi Ejiptu kè akhajan ayițul, kè ayeenkara, afinj ñiintj i Ejiptu, alukandëra. 25 Aşal kè bayițul bame kè Našibați ațëpna ti a, ațij baka mbuur, kè başë wo baammee. 26 Wi unuur ujintunj, awin baitrayel batëb kè bakgut ašë neej pwayëş ado na pkakan baka ti ploolan aji na baka : “An biki, nabootunj abaa Țom we ba?” 27 Kè anwoonj ti phajan atëntul unj ašë wuuk Moyit aji na a : “In ațu’iinj pwo naşih na nawayëş ti un ba? 28 Om injal kafinğ jibi ifinğunj ñiintj i Ejiptu takal?” 29 Wal wi Moyit atiinkunj uko wanj, ašë ti, aya pyaanj du utaak wi Madiyan, di abiiinj akaana bapoț biintj batëb.

30 « Wi ațoonj da, ado Țşubal iñeen Țbaakër, kè *uwanjut, uşë pën awinana ti bdoo blonj bankyiki ti bgof du bnkan banňogunj pnkunj pi Finayi. 31 Moyit aňonjar ti uko wi awinunj ašë ñog pten bnuura, kè pdiim pi Ajugun paşë tiinkana aji : 32 “Nji dwoonj Našibați i bateemu, Našibați i Abraham, i Itaak na i Yakob.” Moyit alënk wal mënñ akat kat aankak aňoom pten. 33 Kè Ajugun ašë jaka : “Wohşën işapaat, dko di inațunj duņ dayimani. 34 Aa, dwiın mnhaj mi pntaali pi naan du Ejiptu, atiink mntëğ mi baka, ašë wala pbuuran baka. Hënkunj biini, dȚal kayilu du Ejiptu.”*

35 « Moyit mënñ i baitrayel babiinj apok aji na a : “In ațu’iinj pwo naşih na nawayëş? Ul i Našibați akaanj ayil awo naşih na nabuuran i baka. Našibați ațëpna ti uwanjut wi awinunj ti bgof bankyikunj ayilna a. 36 Kè ul akaanj apënan baka du Ejiptu. Ado mlagre mweek na iko iňonjarënaan du utaak mënñ,

* 7:8 Bawoonj babuk Yakob iñeen na batëb, bampaşunj kşini ki Itrayel. ✧ 7:34 Ppën 3.1-10.

na wi bakmuurun *bdëk bjeenkal na du bnkan, nşubal iñeen nşbaakër. ³⁷ Ul Moyit ajakuñ na baïtrayel aji : “Naşibați aluñ kapënan ti bayitan naţuparul alon ji nji pa an.” ³⁸ Wi bateemun bayitun du bnkan ul kak abananun baka uţup wi uwanjut uţiiniñ na a du pnkuñ pi Finayi. Aa, ul ayeenkuñ nşup nji ubida, awulun.

³⁹ « Kë bateemun başë bi wo baandi ptiinka, apoka, aşë nşal pkak du utaak wi Ejiptu. ⁴⁰ Baji na *Aaron : “Takun başibați bankdooñ kapoş ti kadunun, Moyit i ampënanun un du Ejiptu, ñaan aamme jibi aţëpi.” ⁴¹ Ţun nşuur mënţ, kë başë Ţak ubay, ado pa wa pgur, aşë lilandër ulemp wi iñen yi baka maakan. ⁴² Kë Naşibați aşë dek baka feţ awut baka kë bakdëman njah nji bați, jibi *baţupar Naşibați bajakuñ:

*“An bañaan biki *İtrayel, nji i i nafiñaruñ abot ado bteñan bi pntuni pi nştaam nşubal iñeen nşbaakër du *pndiis i?”*

⁴³ *Kadun ki Molok naşibați i nan ki nakuñiñ ka, na ptu pi Refan naşibați i nan annaamun ujah yul yi naţakuñ abot akak adëman.*

Ukaan kë nji kadolan naya pjuuk dko dlow danţëpur utaak wi Babilon.”

⁴⁴ « Hënkun ti uko wi *kaloona kanjaan kadiiman kë Naşibați awo da, kul ki bateemun bammeţaniñ babiñ awoonan du bnkan : Moyit ado kë babonan ka jibi Naşibați ajakulun, aji na a ado ka kanaam ji ki awinun. ⁴⁵ Wi bubuk baka bayeenkuñ ka, aşë ya na ka aneejan du nştaak nji bayeenkuñ wal wi Yoţuwa awoon ti pşih, wi Naşibați adookun bañaan biki nştaak mënţ ti kadun ki baka. Kë kaloona mënţ kawo da te wal wi *Dayiţ abiiñ aneejan pşih. ⁴⁶ Dayiţ anjalana ti

kadun ki Naşibați, aşë ñehan aji anjal pdo baniwa katoh pa a, ul Naşibați i Yakob. ⁴⁷ Kë *Falomon aşaan abi niwa katoh mënţ.

⁴⁸ « *Andëmun Maakan kë aşaan awo aanji feţ ti itoh yi iñen yi bañaan bajën ibomanun. Jibi *Naţupar Naşibați ajakuñ:

⁴⁹ *“Bați bawoon pbuusiin pi naan Kë mboş manwo di mnpafni ihoţ yi naan*

Ajugun aji : Katoh kanaam hum ki ki nakniwnun ba, kë Ţun dakwoon dko dnoorfënaani di naan ba?”

⁵⁰ *Mënţ kañen ki naan kapaşun iko yi bti i?”* »

⁵¹ Fefan akak aji na baka : « An batam ikow, badënëţ nşhaaş, nadënëmi,† akuţ apok *Uhaaş wi Naşibați, nawoha ji bateeman.

⁵² Ahon ti baţupar Naşibați i i bateeman bawoon baanhajani ba? Badoo fiñ bambiñ aţup ubi wi Ñaan Natool. An nawul Ñaan Natool mënţ kë bafiñi. ⁵³ An nanyeenkuñ Bgah bi Naşibați bantşëpnun ti nşwanjut, napok ptaş ba. »

Batap Fefan mnlak afin

⁵⁴ Wi bañaan biki *uruha batiinkun han, aşë deebaţër Fefan bnuura ado dumrën iñiñ. ⁵⁵ Kë Fefan ul, i *Uhaaş wi Naşibați uneejun, atum, aşë jaban keş du bați, awin pdëm pweek pi Naşibați, kë Yetu anaţ ti kañen kadeenu ki Naşibați. ⁵⁶ Kë aji : « Natenan dwiñ bați, kë bawo bhaab, kë *Abuk Ñiint aşë naţ ti kadeenu ki Naşibați. »

⁵⁷ Wal mënţ kë başë huuran maakan anëţ ibaţ yi baka. Wi wi başaan adëpa ti a bukal bti, ⁵⁸ apul pulan apënan ti ubeeka, ajun ptapa mnlak. Bankntapulun mnlak mënţan bahankan imişa yi baka naţaş alon anwoon katim ki Fawul. ⁵⁹ Wi baktapulun mnlak hënk, kë Fefan aşë ñehan Naşibați aji : « Yetu

† 7:51 Bapiit aji bañaan « baanwalan nşhaaş na ibaţ katëmp » bawo ji banwoon baanfiyaari, baanji batiink Naşibați.

Ajugun, yeenkan uhaaş wi naan.
» ⁶⁰ Wi wi aŗaaŋ aŗup aŗe huuh
maakan aji : « Ajugun, kŗo kafēn
baka pjuban pi badolun pi. » Wi
akjakun han aŗe jēmŗa.

8

¹ Kē *Fawul adinan ūi uko wi
bafinun Tefan.

*Uyaaŗ uteek wi bahajanun ban-
fiyaarun*

Unuur mēntan, bajun pha-
jan maakan banfēŗun Yerutalem
afiyaar Yetu, kē bukal bti bawayŗer
ŗi nŗaak nŗi *Yuda na *Famariya kē
*banjaŗan ūaŗ badukiin. ² Baŗaaŋ
balon banjaŗan badēman Naŗibaŗi kē
bamoy Tefan, aŗe ūēga ūi pkeŗul. ³ Kē
*Fawul ul, aŗe wo ūi phajan maakan
pntuk pi banfiyaarun bti, aji neej
ŗi itoh, kamob biinŗ na baaŗ kawat
ukalabuŗ.

⁴ Kē banwayŗerun bukuŋ baŗe
ŗiaay na utaak, aŗup Uŗup Ulil Un-
uura.

*Filip aŗup Uŗup Ulil Unuura du
Famariya*

⁵ Kē Filip, aya du ubeeka ulon,
ŗi utaak wi *Famariya, aŗe jun pŗup
baŗaaŋ uko wi *Krittũ. ⁶ Wi baŗaaŋ
bti batiinkun iko iŗonŗarenaan
yi Filip adolon abot awin ya,
bamēban uko wi akŗupun. ⁷ Kē hēnk
di di nŗtaayi nŗtum nŗpēnun ūi baŗaaŋ
biki nŗaneejun, awuuh maakan,
banŗakmuŋ na bankjiinkun batum
kē bajebi. ⁸ ūi ubeeka mēnŗ baŗaaŋ
balilan maakan.

⁹ ņiinŗ alon i bajaŗan bado Fimon
anjonun ūi ubeeka mēnŗ awo da.
Ulempul uwo pdo kado dayaamu,
aji do baŗaaŋ kaŗonŗar maakan.
Ahomp aji awo ņaaŋ naweek, ¹⁰ kē
baŗaaŋ batum baktiinka, bampoŗi
na baweek. Baji baji : « ņiinŗ
i awo mnhina mi Naŗibaŗi, mi
bajaŗan bado mnweek. » ¹¹ Baŗaaŋ
batiinka, ūiki ajon kaŗonŗarēn baka
na dayaamu di ajaŗan ado. ¹² Kē
hēnkun baŗaaŋ baŗe fiyaar Filip

anjaŗan aŗup *Uŗup Ulil Unuura wi
*Pŗih pi Naŗibaŗi na wi Yetu Krittũ.
Banfiyaarun bti, biinŗ na baaŗ,
badolan *batitmu. ¹³ Kē Fimon
ul ūi uleeful akak afiyaar, adolan
batitmu abot abi duka duka ūi pŗaŗ
Filip. Wi awinun iko iŗonŗarenaan
na iko yi mnhina inkdolaniin,
aŗonŗari.

¹⁴ Wi *banjaŗan du Yerutalem
batiinkun kē baji baŗaaŋ biki
Famariya bayeenk Uŗup wi Naŗibaŗi,
bayil da *Yowan na Fimon Piyeer.
¹⁵ Wi babanun, baŗehana Naŗibaŗi pa
banfiyaarun, *Uhaaŗ wi Naŗibaŗi
uhilna uwala ūi baka, ¹⁶ ūiki
uundobi wala ūi nin alon ūi baka.
Badolan ūaŗ batitmu ūi katim ki Yetu
Ajugun. ¹⁷ Wi wi Fimon Piyeer na
Yowan baŗaaŋ apaf baka iŗen ūi
ikow, kē Uhaaŗ wi Naŗibaŗi uwala
ŗi batamari.

¹⁸ Wi Fimon aŗaaŋ awin kē
Naŗibaŗi awul Uhaaŗ wi nul baŗaaŋ
wi banjaŗan bapafun baka iŗen, aŗij
itaka aŗe ji na baka : ¹⁹ « Naŗenaan
nŗi kak phina mēnŗ nkak nhilna
ŗaaŋ i nŗi mpafun iŗen, ayeenk
Uhaaŗ wi Naŗibaŗi. » ²⁰ Kē Fimon
Piyeer aŗe teema aji : « ūēpan iya
ikeŗ du, iwi na itaka yi nu, wi iŗaluŋ
aji ihilan kanug na itaka uko wi
Naŗibaŗi ajaŗan aŗen ūen. ²¹ Iinka
nin kafah ūi uko unktēpun ūi, uhaaŗ
wi nu uunjinŗ ūi kadun ki Naŗibaŗi.
²² ūaŗaaŋ mnŗot mi nu, iŗehana
Ajugun : Ahinan kalun kamiiru
uŗal uwuŗaan umbiin ūi iwi wun.
²³ Dwin kē iwo na bkujar na uhaaŗ
wi buŗaan akuŗ ahoŗ ūi pekadu!
» ²⁴ Kē Fimon aŗe ji na bi Fimon
Piyeer na Yowan : « Naŗehandēraan
Ajugun an ūi nŗlefan, iko yi najakun
yan iwutna kabanēn. »

²⁵ Wi Fimon Piyeer na Yowan
baŗupun uko wi bameen ūi Ajugun,
wi baktupun uŗup wi nul, aŗe kak
Yerutalem. ūi bgah, baŗup Uŗup Ulil
Unuura ūi nŗēŗ nŗtum nŗi Famariya.

Filip na namali i naših ñaaŋ i Itiyopiya

26 *Uwanjut wi Našibaŋi uŋiini na Filip, aji na a : « Yaan umbaŋ wi btammaŋu, du bgah banjaan bawoona Yerutalem kawala Gata, nin alon aanwo ŋi ba » 27 Kë Filip ašë tool. Wi wi ayitun na ñiint alon i Itiyopiya anwoon namali i Kandaki naših ñaaŋ i utaak mënŋ*. Niint mënŋ awoona Yerutalem di ayaan pyaanŋ pi pdëman Našibaŋi, 28 aŋiŋ. Aŋo ŋi ukaaru wi nul wi ŋmpëlënt ŋakpuluŋ ašë leyir uko wi Itayi *Naŋupar Našibaŋi apiitunŋ.

29 *Uhaaŋ wi Našibaŋi kë ušë ji na Filip : « Yaan imob ukaaru wundu. » 30 Kë Filip aŋi, aŋog wa, ašë tiink namali kë akleyiir uko wi Itayi Naŋupar Našibaŋi apiitunŋ, ašë hepara : « Imeha uko wi ikleyiirun hënk i? » 31 Kë ašë teema aji : « Dbaa do do hum kado kame, woli baampibanaan wa. » Wi wi ašaan ado kë Filip apaya ŋi ukaaru aŋo, aŋoga. 32 Dko di Ulibra wi Našibaŋi di akleyiirun dii di, daji :

« Ji unkaneel wi bakñooŋuŋ pya kafin Ji unkaneel umpoŋi ŋi kadun ki napuunk wa,†

Hënk di di ajaan ayompan mntum.

33 *Baneenana unwoon wi nul, ŋi pwalan bkowul.*

Ubida wi nul upën ŋi umundu wi In aklun kakakalëŋ pntaali pi nul? »

34 Kë namali ašë hepar Filip aji : « Dkooŋu kooŋ ŋupaan ñaan i Naŋupar Našibaŋi aŋiiniyaanun hënk? Ul ŋi uleeful a këme alon? » 35 Kë Filip ašë ŋëpna ŋi umpiitun wun, aŋupa *Uŋup Ulil Unuura wi Yetu. 36 Wi bakyaan na bgah, ašë ban ŋi dko di meel, kë namali ašë ji na a : « Meel mii mi, we uneenanun ndolan *batitmu ba? » [37 Filip aji : « Woli ifiyaar na uhaaŋ wi nu

bti, ihilan kayeenk batitmu. » Kë namali ašë teem aji : « Aa, dfiyaar kë Yetu *Krittu awo abuk Našibaŋi. »]

38 Namali ado kë banaŋan ukaaru, kë bawala bukala batëb bti ŋi meel, kë Filip adola batitmu. 39 Wi bapënuŋ ŋi meel, kë Uhaaŋ wi Ajugun ušë jej Filip, kë namali aankak awina. Namali aya na bgahul alilan maakan. 40 Kë ul Filip, ašë winana du ubeeka wi Atot ašë ŋup Uŋup Ulil Unuura ŋi ŋbeeka bti ŋi aŋëpnun te adoo ban wi Kaytaraya.

9

Fawul afiyaar hënkun Yetu Krittu

1 Wal mënŋan, kë *Fawul ašë bi duka duka ŋi pbëg baŋaŋar Yetu, abot ala pfin baka. 2 Aya ahepar *naših i baŋeŋan kë awula uworda umpiitun pa baweek biki *katoŋ kañehanaani du Damat. Fawul aŋal kaya kaŋënk baŋaŋ bgah bi Yetu du Damat, biint këme baat, kamob baka kaŋooŋ Yerutalem.

3 Wi akyaan ŋi bgah ado ten Damat, ŋi dko mënŋ bjeehi bweek banwoonun baŋi kë bašë mara mara agura, ajeehana. 4 Kë ašë jot ŋi mboŋ ašë tiink pdiim plon kë pakjaka aji : « Fawul, Fawul, we ukaan kë ikhajanaan ba? » 5 Fawul kë ašë hepar aji : « Iwi in ula ba, Ajugun? » Kë ašë teema aji : « Nji Yetu a, ikhajanun. 6 Kë nšë ji inaŋa, ineej ubeeka baya kaŋupu uko wi iwoon kado. »

7 Bangakandërun bayaŋ na a banaŋ, baanhilan bŋup ŋiki balënk maakan : baji batiink pdiim, bë baanji bawin nin ñaan alon. 8 Fawul anaŋa ŋi mboŋ ahaabëŋ këŋ ašë wo aankak awin nin ukoolan, batëntul baŋjana ŋijan aneejanaan Damat, 9 kë aŋo da ŋnuur ŋwajanŋ aandee, aandaani akuŋ aduka nakuul.

* 8:27 ŋi ugrek awo ñaan i bakaŋun, baji bakaŋ wal mënŋ banjaan balempar naših ñaaŋ. Ankaŋaniin aanhil pkak ŋi bgah bi bayuday. † 8:32 Baji bapuunk ŋkaneel, kajej pfaal kaŋiirna ilaafi.

10 Kë usë ka ñiinţ alonţ naţaşar Yetu i bajaanţ bado Ananiyat awoon du Damat. Aka mnwin, awin Ajugun, k  aji na a : « Ananiyat! » k  ahepni'a aji : 11 « Ajugun, nji wi. » K  Ajugun a   ji na a « Yaan du bgah bi katim ki Bgah Btool, ihepar du katoh ki Yudaţ,  naaŋ i bajaanţ bado Fawul, awo i utaak wi Tartuţ. Awo da a nehan Na iba i, 12 a   ka mnwin awin,  naaŋ alonţ i katim ki Ananiyat, ambiyi apafa i en akakna ado kawin. » 13 Ananiyat ateema aji : « Ajugun, d iink k  ba naaŋ batum baktiiniyaan bu aan bi adolonţ ba naaŋ banfiyaaruŋ du Yerutalem. 14 K   i Damat  i, *ba enjan baweek bawula du Yerutalem uworda umpiitunţ, wi ahilni kamob ba naaŋ bti bankd emanunţ uko wi tu. » 15 K  Ajugun a   jaka : « Yaani, ddat  iin  m n an unţ, pa adol n mme tana  i banwoonţ baanwo bayuday,  i ba iŋ biki baka, na  i *bayuday. 16 Dluŋ kadiimana bdidi naan mnhaj mi awoonţ i kahaj bti pa nji. » 17 K  Ananiyat a   ya wal m n , aneej du katoh, apafa i en a   ji : « Fawul ayi  naan, Ajugun Yetu, amp nuŋ  i kadunu du bgah bi ikt pnuŋ, ayilnuŋ, ikakna ido kawin, iku  itum na *Uhaa  wi Na iba i. » 18  i dko m n  iko ji ipepat ikan a  i k   ki nul ajot, k  akak awin bnuura. Wi wi ana iŋ ayeenk *batitmu. 19 Wi adeen , k  uleef ukak na a.

Fawul a up U up Ulil Unuura du Damat

*Fawul a o na ba aşar Yetu biki Damat  nuur  lon . 20 Aandoo kak ayoonk a   neej  i *katoh ka nehanaani ki bayuday a up aji Yetu awoon  Abuk Na iba i. 21 Ba naaŋ bti banktiinkulunţ ba on ar a   ji : « M n  ul  i uleeful awoon  du Yerutalem ado na ba naaŋ bti bankd emanunţ Yetu m n  i? Aambi

bi pmob baka ka noo  du *ba enjan baweek i? » 22 K  Fawul a   tamanaara taman  i pdiiman *bayuday biki Damat banwoon  baanhilana pn  , k  Yetu awoon  Kritt . 23 Wi  nuur  lon   a  pun , k  bayuday balon  ba   tiinkar pa pfiŋ Fawul. 24 K  a   me uko unkbomand eruŋ. Badoo kak kak aji bayen  il man yi ubeeka, pnak na utejan kahilna kafina. 25 Unuur ulon  na utejan ba aşar Yetu k  ba u'a  i pkaar pweek*, a  pana  i bh r blon  banwoon   i uniw, awalana uniw unfooyun  ubeeka. Wi wi a aan  atool pya Yerutalem.

Fawul akak Yerutalem

26 Wi *Fawul abanuŋ Yerutalem, ado na pnaakiir na ba aşar Yetu k  ba naaŋ m n  ba    i a,  iki baanfiyaar aji akak a aş Yetu na manjoonan. 27 K  Barnaba  a   yeenka wal m n , adiimana *banja an. Wi wi abaan  akakal   baka jibi Fawul ayiti na Ajugun  i bgah, k  a iini na a, na jibi a upun  na mnt ŋ u up wi Yetu du Damat. 28 Wal m n  k  a   bi duka duka  i p naay na baka  i Yerutalem a up na mnt ŋ u up wi Ajugun. 29 Aji  iini na *bayuday banjaan  ba up *ugrek, katen  na baka, k  bukuŋ ba   do na pba na a. 30 Wi ba aşar Yetu bameen  uko waŋ a    noo a ubeeka wi Kaytaraya, k  dul di di bayaan  adolna k  aya ubeeka wi Tartu .

31 Pntuk pi banfiyaaruŋ Yetu pawo wal m n   i bnuura  i utaak wi *Yuda bti,  i *Galilay na  i *Famariya. Payaha ya kadun  i ptiink Ajugun. *Uhaa  wi Na iba i ut ŋt n banfiyaaruŋ Yetu, k  baktiink Ajugun, abot atuma tum na  nuur nuur.

Fimor  Piyeer ajeban Ayne du uf   wi Luda

32 K  wal m n , Fimor  Piyeer, jibi ajaan  a naay na ba naaŋ, a   wala du banfiyaaruŋ Yetu banf tun  du

* 9:25 Pkaar pawo kacang kaweeek.

Luda. ³³ Aţenk da ņiinţ alon i bajaan bado Ayne anţakmi awo ţi kalişa nşubal bakreŋ. ³⁴ Kê Fimoŋ Piyeer aşê jaka : « Ayne, Yetu ajebanu, naţin iboman kalişa ki nu bdidi'u! » kê anaţa ţi dko mênţ. ³⁵ Bañaan bti biki Luda na biki ufêţ wi Faron wi bawinuluŋ, aşê fiyaar Ajugun.

Fimoŋ Piyeer anaţan Tabita ţi pkeţ du ubeeka wi Yope

³⁶ ņaaţ alon naţaşar Yetu i bajaan bado Tabita (katim kaŋ kawoon ţi uţup *ugrek Dorkat: dawoon ubata) awo du ubeeka wi Yope. Awo ņaaţ anjoobi bkow, aji ţenka ţenk bajuuk, kado bnuura. ³⁷ Amaak ţi ņnuur mênţ akeţ. Wi baŋowuŋ puum aşê jej pa apayan du meeţ di bko duuţ†. ³⁸ Ji bi Luda daŋoguş na Yope, baţaşar Yetu kê batiink kê Fimoŋ Piyeer awo da, aşê yil da biinţ batêb aji na baka baya baji na a abi hênkuŋ. ³⁹ Anaţa ţi dko mênţ aya na baka. Wi abanuŋ, badola kê apaya bko duuţ. Baaş bayoţ bti banaţ ţi kadunul awooni abot ayuuţ imişa yi Tabita abiiŋ alêt wi ahojuŋ na baka. ⁴⁰ Fimoŋ Piyeer ado kê bapênan bañaan bti, aşê ņup aňehan Naşibaţi. Wi awuguşiŋ ataan na puum aşê ji : « Tabita naţiin. » Ahaabêş kêş, kê wi awinuŋ Fimoŋ Piyeer, aşê naţa aţo. ⁴¹ Fimoŋ Piyeer kê aşê wula kaňen aţenka pnaţa, aşê du baaş bayoţ, na banfiyaaruŋ bandukiŋ adiiman baka kê awo najeb. ⁴² Bañaan bti ţi Yope batiink uko unţêpuŋ, kê baţum bakak afiyaar Ajugun Yetu. ⁴³ Fimoŋ Piyeer afêţ du Yope aţon du uko ņiinţ alon nalemp injan anwoon katim ki Fimoŋ.

10

Korneliyut awin uwanjut du Kaytaraya

¹ ņiinţ alon i bajaan bado Korneliyut, awo ţfa du ubeeka wi Kaytaraya, awo naweek i bangoli ifeen-week du pntuk pandu'aniŋ Itali. ² ņiinţ an aji dëman akuş afiyaar Naşibaţi ul na biki katohul bti. Aji ţenk bajuuk *bayuday abot aji ņehan Naşibaţi unuur undoli. ³ Unuur ulon na pnak, kaya ņwoori ņwajanţ, Naşibaţi ahaabşa kêş kê awin bnuura *uwanjut wi Naşibaţi ulon kê ubi aneej du katohul aşê ji na a : « Korneliyut! » ⁴ Kê Korneliyut aşê jaban uwanjut kêş, alênk aşê teem wa aji : « Ajugun we wa ba? » Kê uwanjut uşê teema aji : « Naşibaţi atiink pňehan pi nu akuş awin bnuura bi ijaan kdo bajuuk, aantilmi'u. ⁵ Hênkuŋ yilan biinţ balon du Yope ido ņiinţ anwoon Fimoŋ andu'aniŋ Piyeer, abi. ⁶ Awo nayaant i ņiinţ alon anwoon Fimoŋ kak aşê wo nalemp injan, anfêţuŋ du kakab bdêk. »

⁷ Wi uwanjut unţiiniŋ na a uyahan ya, kê aşê du balemp batêb biki katohul na nangoli alon ţi biki aşiŋuŋ anfiyaaruŋ Naşibaţi maakan, abot aji lemp du uko Korneliyut. ⁸ Aţup baka uko unţêpuŋ bti aşê yil baka kê baya Yope.

⁹ Wi unuur ujintuŋ, kê bayili bakya na bgah, adoo ņog Yope. Fimoŋ Piyeer apaya wal mênţ ţi uşar * aňehan Naşibaţi, wal mênţan unuur udiŋi. ¹⁰ Kê ubon uşê de a kê aŋal pde. Wi bawoon ţi pjuŋa, Naşibaţi ahaabêşa kêş kê aşê mara mara awin ¹¹ baţi kê bawo bhaab, kê uko ulon uşê wala ţi mboş, unnaami kaloona kaweek kantananiŋ ţi imbiint ibaakêr. ¹² ņntaam ņi katoh na ņi uţeeh bti, ņankpuliŋ na ņankyiţuŋ, ņawo ţi ka meeţ. ¹³ Kê aşê tiink pdiim ploŋ kê pakjaka aji : « Fimoŋ Piyeer, naţiin, fiŋan ņa, ide. » ¹⁴ Kê aşê teem aji :

† 9:37 Wal mênţan, baji baniw itoh, kapaf, imeeţ ilon kawo bko duuţ. * 10:9 Itoh iji iwo na dko dlon du bko duuţ, dandaanuŋ, di ņaan ahiniŋ kaţo, kême kapint.

« Ajugun, nin! Wi mbuknaaniin, mēmbaan kadeha uko wi *Bgah baneenanun kēme uko uṭop ulon. »
 15 Kē pdiim pakak ajaka : « Uko wi Naṣibaṭi adinanun ṅaaṅ ade, mēnt iwi iwoon kaji uṭopi. » 16 Pdiim paṭiini na a haṅ ṅyaaṣ ṅwajaṅṅ, kē kako kaṣe pula, akak baṭi.

17 Ahum kaṣal uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ kaṭupa, kē bayili biki Korneliyut bankrabun uko Timon nalemp injan baṣe wuj ṭi plēman.
 18 Bahuuran kameena me Timon andu'aniin Piyeer awoha nayaant i katoh mēnt.

19 Timon Piyeer ahum kaṣal uko wi awinun, kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣe ji na a : « Biint bawajaṅṅ buk bukuṅ ala'u. » 20 Waliin hēnkun igakandēr na baka naya, iṣe iwut kaṭaaf nin ukoolan, ṭiki nji dyilun baka. 21 Kē Timon Piyeer awala ayit na baṅaaṅ mēntan. Aji na baka : « Nji wi. Dwoon ṅaaṅ i naklaaṅ. We uṭijanaṅ? »
 22 Bateema aji : « Naweeṅ i bangoli, Korneliyut, ṅaaṅ natool, anfiyaaruṅ Naṣibaṭi, kē bayuday bti bamagana, ayilun un. Uwanjut wi Naṣibaṭi ulon ujakuṅ na a aji awo kadu'u du katohul katiinku iṭupa uko wi iwoon kaṭupa. » 23 Timon Piyeer aneejan baka ṭi katohul, ado baka kē bawo bayaant biki nul.

Wi nfa mambanun, kē Timon Piyeer aṣe gakandēr na baka, ul na baṅaaṅ balon biki Yope banfiyaaruṅ Yetu. 24 Aban Kaytaraya na baka ṭi unuur utēbantēn. Korneliyut adu bayiṭul na banohul biki kaṭēb, kē baṭo pyoonk baka.
 25 Wi Timon Piyeer abanun ṭi katoh, Korneliyut kē aṣe naṭa ṭi dko mēnt aya ayit na a, ajot ṭi ihoṭul, adēmana. 26 Timon Piyeer ajaka : « Naṭiin » aṣe ṭenka kē anaṭaa, abaa ji na a : « Nji dwo ṅaaṅ najēn ji iwi. » 27 Aṭiini na a, aṣe neeṅ, awin baṅaaṅ baṭum banṭoon aṣe ji na baka : 28 « Name kē pnaakiir na

banwoon baanwo bayuday, kēme pṭo na baka paneenan ṭi nja bayuday. » Kē Naṣibaṭi aṣe dolēn nji ṭi uleef wi naan, kē nyikrēn kē pnaakiir na ṅaaṅ anwoon aanwo nayuday paanwuṭi.

29 Ukaaṅ kē wi idu'ēnuṅ, kē mbi kabi bi, bē mēntaaf ṭaaf nin ukoolan. Dṅal hēnkun kame uko wi iduurni.
 30 Korneliyut kē aṣe teema aji : « Udo ṅnuur ṅwajaṅṅ, ji woori wi nji kaṭupun na iwi hēnk, kaṅog ṅwoori ṅwajaṅṅ ṅi pnak, dṭo aṅehan Naṣibaṭi du katoh ki naan. Kē ṅaaṅ alon anknuurun aṣe mara mara apēn ṭi kadun ki naan 31 ajakēn : « Korneliyut, Naṣibaṭi atiinku akuṭ aleṣ jibi ijaan kṭēnk bajuuk. 32 Yilan keeri du Yope baya bado ṅiint anwoon Timon andu'aniin Piyeer abi ṭi. Awo nayaant i katoh ki Timon nalemp injan anṅeṭun du kakab bdēk. » 33 ṭi dko mēnt, kē nyil kē badu'u, kē idinan abi aṭēnkun ṭi. Hēnkun ṅṭo ṭi kadun ki Naṣibaṭi un bti, katiink iko bti yi Ajugun ajakun ibi iṭupun. »

Timon Piyeer aṭup Korneliyut na bayiṭul Uṭup Ulil Unuura

34 Kē Timon Piyeer aṣe ṭiini na baṅaaṅ aji : « Dbaan ayikrēn kē Naṣibaṭi aanji paṭṣēr. 35 Kē ṭi utaak undoli woli ṅaaṅ aṅiṅaaṅ akuṭ aṭaṣ bgahul aji wo na a. 36 Awul uṭup wi nul baṅaaṅ biki *Iṭrayel : *Uṭup Ulil Unuura wi mnjeeh ṭi Yetu *Krittu, ul anwoon Ajug baṅaaṅ bti. 37 Name iko inṅepun bti ṭi *Yuda ; ijunna *Galilay, wi *Yowan aṭiiniyaanun *batitmu aba. 38 Name Yetu mēnt ampēnnun *Nataret, nawin jibi Naṣibaṭi adatulun awula *Uhaaṣ wi nul na phina. Name kak kē aṅaaṅ na dko bti ado bnuura, ajeban baṅaaṅ biki *Untaayi Uweek uknooranun, ṭiki Naṣibaṭi awo na a. 39 Kē nja ṅwo bamaar biki uko wi adolon bti ṭi Yerutalem na utaak wi *bayuday bti. UL, i bafinun wi bapanulun ṭi pmul. 40 UL,

Naşibaţi anaţana ţi pkeţ ţi unuur uwajantĕn aşĕ diimana bańaaŋ. ⁴¹ Mĕntĕn bańaaŋ bti bawinuluŋ, un ńaaŋ biki Naşibaţi ajonuŋ ndati, aji ŋwo bamaar; un ŋndaanuŋ akuţ ade na a, wi anańiŋ ŋi pkeţ. ⁴² Kĕ aşĕ ji na un ŋńup bańaaŋ uko wi ŋmaaruŋ: Ul kak i i Naşibaţi adatuŋ aji awo nawayĕş bńup i bańaaŋ bajeb na bankĕţuŋ. ⁴³ Ul kak Yetu i i *batupar Naşibaţi bti baktiiniyaanuŋ wi bajakuŋ: Ŋaaŋ anfiyaaruŋ, ŋi mnhina mĭ Yetu mĕntĕ ipekadu yi nul iji ipĕn bti. »

Uhaaş wi Naşibaţi uwala ŋi banwoon baanwo bayuday

⁴⁴ Fimoŋ Piyeer ahum kakakalĕş iko yuŋ, kĕ *Uhaaş wi Naşibaţi uşĕ wala ŋi bańaaŋ bti banktiinkuŋ uńup wi nul. ⁴⁵ *Bayuday banfiyaaruŋ bańńoońanuŋ bańoŋar maakan, wi bawinuŋ kĕ Naşibaţi adoo ŋen banwoon baanwo bayuday Uhaaş wi nul, ŋiki ⁴⁶ batiink baka, kĕ baktup ŋńup ŋmpaţi akuţ adĕman Naşibaţi. Fimoŋ Piyeer akak ańiini na baka aji : ⁴⁷ « Ŋaaŋ aloŋ akak ahinan kaneenan bado bańaaŋ biki *batitmu i? Bukal banyeenuŋ Uhaaş wi Naşibaţi ji nja. » ⁴⁸ Piyeer ado kĕ bado baka batitmu ŋi katim ki Yetu, kĕ bańaaŋ bakak ańehana aji ańo da ŋnuur ŋloŋ.

11

Fimoŋ Piyeer akakalĕş biki Yerutalem uko wi awinuŋ

¹ *Banjańan na banfiyaaruŋ Yetu bti banwoon ŋi *Yuda batiink kĕ banwoon baanwo bayuday badoo kak afiyaar Uńup wi Naşibaţi. ² Wi Fimoŋ Piyeer akakuŋ ubeeka wi Yerutalem, *bayuday banfiyaaruŋ kĕ başĕ ŋoman na a aji : ³ « Ibaa do do hum adoo neeŋ ŋi itoh yi banwoon baanwo bayuday, ade na baka ba? »

⁴ Kĕ Fimoŋ Piyeer aşĕ jun pkakalĕş baka bnuura iko jibi ińĕparuŋ du ujuni. ⁵ « Dbi wo du

ubeeka wi Yope ańehan Naşibaţi, kĕ aşĕ haabşaan kĕş kĕ nwin uko uloŋ kĕ uwalnaana baţi, uwo wo ji kaloona kaweeek kantananiŋ ŋi imbiint ibaakĕr, kĕ kabi awala aban ŋi nji. ⁶ Djaban ka kĕş, aşĕ win ŋi ka meeţ ŋntaam ŋi katoh na ŋi uńĕeh bti, ŋanjaan ŋapula na ŋanjaan ŋayiţ, ⁷ aşĕ tiink pdiim ploŋ kĕ pakji na ŋi : “Fimoŋ Piyeer, nańiŋ, fińan ŋa, ide!” ⁸ Kĕ nteem pa aji : “Ajugun, nin! Wi mbuknaaniŋ, uko wi bgah baneenanuŋ kĕme uko uńop uloŋ uumbaan kaneejarĕn mntum.” ⁹ Kĕ pdiim pakak apĕnna baţi aji : “Uko wi Naşibaţi adinanuŋ pde, mĕntĕ iwi iwoon kaji uńopi.”

¹⁰ Udo haŋ ŋyaaş ŋwajantĕ, kĕ iko bti işĕ kak baţi. ¹¹ ŋi dko mĕntĕ, kĕ biintĕ bawajantĕ baloŋ biki bayilnuŋ ubeeka wi Kaytaraya başĕ ban ŋi katoh ki ŋwoon. ¹² *Uhaaş wi Naşibaţi kĕ uşĕ jakĕn wutan kańaaŋ nin ukoolan, yaan na baka. Bańaaŋ banfiyaaruŋ paaj kĕ bagakandĕr na ŋi kĕ ŋya du uko Korneliyut. ¹³ Kĕ aşĕ kakalĕşun jibi awinari *uwanjĕt kĕ ubi aneeŋ du katohul aşĕ ji na a : “Yilan ŋaaŋ aloŋ du Yope ido Fimoŋ andu'aniŋ Piyeer abi ŋi, ¹⁴ aluŋ kańupu ŋńup ŋankluŋ kabuuranu iwi na biki katohu.”

¹⁵ Djaka jak djun bńup, kĕ Uhaaş wi Naşibaţi uşĕ wala ŋi baka jibi ubiŋ awala ŋi un du kateeku. ¹⁶ Kĕ ŋşĕ leş wal mĕntĕ uńup wi Ajugun, wi abiŋ ańup aji : “Yowan abattaar na meel, kĕ an, naşĕ luŋ kayeenk *batitmu bi Uhaaş wi Naşibaţi.” ¹⁷ Woli Naşibaţi ańen bańaaŋ biki alinan na un wi ŋkakauŋ ŋfa afiyaar Yetu *Krittu Ajugun, woon ŋi nandayanaan i, dhilanuŋ kaneenan Naşibaţi ado uko wi aşaluŋ? »

¹⁸ Wi batiinkuŋ haŋ aşĕ walan ŋhaaş, adĕman Naşibaţi aji : « Manjoonan ma keeri, banwoon baanwo bayuday bahil kakak du Naşibaţi kakauŋ kaka ubida wi manjoonan, Naşibaţi ańenuŋ baka

wa. »

Kabuka ki pntuk pi banfiyaaruŋ du Antiyoka

¹⁹ Wi Fefan akeŋun kē bašē kak ahajan banfiyaaruŋ, kē bawaysēri. Balon baya ado ban utaak wi Feniti, kē balon baya te unjiw wi Kipruŋ, kē balon baya kak te ubeeka wi Antiyoka, ašē jukanaara *bayuday ƙaŋ *Uƙup Ulil Unuura. ²⁰ Kē banfiyaaruŋ balon banwoonuŋ Kipruŋ na Kuren bašē ya Antiyoka aƙup banwoon baanwo bayuday kak Uƙup Ulil Unuura. ²¹ Mnhina mi Ajugun manƙenk baka kē baŋaanaŋ batum bafiyaar akuŋ akak du Ajugun.

²² Wal wi biki pntuk pi banfiyaaruŋ pi Yerutaalem baŋiinkun iko yaŋ, kē bašē do Barnabat kē aya Antiyoka. ²³ Wi abanuŋ, alilan maakan ŋiki awin bnuura bi Našibaŋi ŋi baŋaanaŋ biki ubeeka mēnt ašē ji na baka bataman ŋi pfiyaar Ajugun ŋi iŋeb yi baka.

²⁴ Barnabat awo ŋaanaŋ najoob bkow antumuŋ na *Uhaaš wi Našibaŋi, akuŋ aŋiyaar Ajugun, kē baŋaanaŋ batum bafiyaar akuŋ akak ŋi Ajugun.

²⁵ Barnabat aya wal mēnt Tartut pla Fawul. ²⁶ Wal wi awinuluŋ ašē kak na a ŋi Antiyoka. Wi wi bašaanaŋ aŋo ŋi pntuk pi banfiyaaruŋ mēntan puŋ ušabal upēb bukal batēb ajukan baŋaanaŋ batum. Kē ŋi Antiyoka mēnt di di bajunnuŋ pdu baŋašar Yetu aji « bariton. »

²⁷ ŋi ŋnuur mēntan ŋuŋ, kē *baŋupar Našibaŋi balon bawoona Yerutaalem aya Antiyoka. ²⁸ Alon ŋi baka i katim ki Agabuŋ, i Uhaaš wi Našibaŋi uneejuŋ kē ašē naŋa, aƙup baka aji ubon uweek uluŋ kawo ŋi umundu bti (kē wul ubiinaŋ awoha ŋi wal wi pših pi Klodiyuŋ). ²⁹ Wal mēntan kē baŋašar Yetu biki Antiyoka bašē tiinkar aji andolon awul uko wi ahilanuŋ kaŋenkna banfiyaaruŋ biki utaak wi Yuda.

³⁰ Kē hēnk di di badolon, Barnabat na *Fawul kē baya wul baweeek biki pntuk pi banfiyaaruŋ itaka yi bajuntuŋ.

12

Herod Naših ahajan banfiyaaruŋ Yetu

¹ Wal mēnt *Herod naših akak ŋi phajan banfiyaaruŋ Yetu balon. ² Ado kē bafin *Yakob naweeek *Yowan na kakej. ³ Wi awinuŋ kē waŋ ulil *bayuday ašē taman, ado kē bamob Fimoŋ Piyeer (uwo ŋi wal wi *ufettu wi ipoom indaŋ). ⁴ Wi amobuŋ Fimoŋ Piyeer, ado kē bawata ukalabuš ašē ŋu bangoli, kē baji baluŋsar babaakēr babaakēr pyeŋa. Anaŋ karuhnaana Fimoŋ Piyeer ŋi kadun ki baŋaanaŋ bti woli *ufettu wi mnjeeh uŋēpi. ⁵ Hēnk, kē batuh Fimoŋ Piyeer ayeŋa bnuura. Wal mēnt kē banfiyaaruŋ bašē ŋehan maakan Našibaŋi pa a.

⁶ ŋi utejan unŋaanaŋ unuur wi Herod aŋuun pluŋ kado *uruha wi Fimoŋ Piyeer, kē awo ŋi ptoof pi bangoli batēb anoyēnt. Batana na mnkorentu, kē bayeŋ balon bakak anaŋ ŋi plēman pi ukalabuš. ⁷ ŋi dko mēnt, kē *uwanjuŋ wi Ajugun ušē bi, kē ukalabuš ukak ajeeh maakan. Uwanjuŋ ukob koban Fimoŋ Piyeer ŋi kantaagan ahuma ašē ji na a : « Faraan inaŋa! » ŋi wal mēnt, kē mnkorentu manšē pēnna ŋi iŋen yi Fimoŋ Piyeer ajot. ⁸ Uwanjuŋ kē ušē ji na a : « Naŋiin ibomandēr! » kē Fimoŋ Piyeer ado jibi ujakuŋ. Kē uwanjuŋ ukak ajaka : « Jejan bayeti bi nu, iŋašēn. » ⁹ Bapēn ŋi ukalabuš kē Fimoŋ Piyeer aktaš uwanjuŋ aamme aji uko unktēpuŋ hēnk, uwo manjoonan, ašal aji aŋaafi ŋaafi. ¹⁰ Hēnk kē baŋēp bayeŋ bateek, aŋēp batēbantēn, ašē ban du plēman pweek pntak panwujuŋ du ubeeka. Plēman pa-haabša bdidi pa, ŋi kadun ki baka.

Bapën aţep na bgah blon ;  i dko m nt, k  uwanj t uş  neem.

¹¹ Wal m nt, k  uhaaş uş  kak na Fimonj Piyeer k  aş  ji : « Dbaan ayikr n h nkunj, manjoonan ma. Ajugun ayil uwanj t wi nul, aburanaan  i phina pi Herod, na  i iko iwu aan bti yi bayuday başaluŋ pdol n. »

¹² Wi Fimonj Piyeer aşaln t nunj uko m nt, aş  tool aya du uko *Mariya anin Yowan andu'aniinj Markut. Ba aaŋ batum bayit da a ehan Naşiba i. ¹³ Akob  i pl man, k  nalemp  aa  alonj andu'aniinj Rode aş   og, ahepar  aaŋ ankobunj. ¹⁴ Ayikr n pdiim pi Fimonj Piyeer aş  lilan maakan, aando haab ş pl man, a i akak meet  aji na ba aaŋ: « Fimonj Piyeer a! Awoonj du pl man, du bdig. »

¹⁵ K  baş  teema aji : « Iwi iyilaa » k  ul aş  m bana  i u up wi nul, k  baş  kak ajaka : « Om uwanj t wi nul wa? »

¹⁶ Wal waŋ bti, Fimonj Piyeer awo  i pkob  i pl man. Banfiyaaruŋ Ye u bahaab ş, awina aş   onjar maakan bukal bti. ¹⁷ An t baka ka nen bayompna, aş  kakal ş baka jibi Ajugun adolonj te k  adoo p n du ukalabuş. Aş  ji na baka « Nayaan na up uko m nt Yakob, na banfiyaaruŋ bukindu. » Wi abaan, aş  kak aya dko dmpa i.

¹⁸ Wal wi unuur ujintunj, bngoli ba onjar maakan aş  hepar dko di Fimonj Piyeer abaanj aya ya?

¹⁹ Herod a u ba aaŋ pla'a, k  nin alonj aanwina win. Wi aheparunj bayen, aş  do k  bafinj baka. Wi uko waŋ u epunj, k  Herod aş  p n du u aak wi *Yuda aya ado  nuur  lonj du ubeeka wi Kaytaraya.

Pke  pi Herod Naşih

²⁰ *Herod adeeba t r bnuura wal m nt ba aaŋ biki  beeka  i Tir na Fidonj, k  baş  tiinkar aji baya kawina. Bajunna a iini na Blattut, nalempar Herod alonj i aha unj,

awat  i ploolan na a. Wi babaan aş  ya du Herod, akoo a aba na udeeb, bateer. Uko ude wi baka uji uwoona du u aak wi Herod Naşih.

²¹  i unuur wi Herod adatuŋ, ul  i uleeful, awohara imi a yi p ih a o  i p ij pi p ih, aş   iini na ba aaŋ, jibi ajonunj kado. ²² Ba aaŋ k  baş  maagat na maakan aji : « M nt  aaŋ naj n aktiiniinj h nk, naşiba i nampo i a! » ²³  i dko m nt k  *uwanj t wi Ajugun uş  koba,  iki aand man Naşiba i. N kut  ajota kayinj, k  ake i.

²⁴ K  ba aaŋ banfiyaaruŋ U up wi Naşiba i aku  atiink wa baş  tuma tum pya. ²⁵ Wi bi Barnabat na *Fawul, babaanj ulemp wi babinj pdo  i ubeeka wi Yerutalem, bap n da, aş  ya na *Yowan andu'aniinj Markut.

13

Barnabat na Fawul baya kayili

¹ Du Antiyoka, uka  fa  i pntuk pi banfiyaaruŋ, *ba upar Naşiba i na *bajukan Bgah : Barnabat, Timeyonj andu'aniinj naj nal, Lutiyut i Kuren, Manayeen nanoh i kpo  i *Herod Naşih i *Galilay, na *Fawul. ² Unuur ulonj wi bawoonj  i pd man Naşiba i abot ayiman, *Uhaaş wi Naşiba i k  uş  ji na baka : « Nadatan Barnabat na Fawul babi bawo wo  i ulemp  aŋ unkaanj k  ndu baka. » ³ Wi bayimanunj aku  a ehan Naşiba i, aş  paf baka i nen  i ikow, awutan baka k  bayaa.

Barnabat na Fawul ba up U up Ulil Unuura du unjiw wi Kiprut

⁴ Jibi *Uhaaş wi Naşiba i uyilunj baka h nk, Barnabat na *Fawul baya du ubeeka undu'aniinj Teluka, dul di di bajejnunj ulantu, aya unjiw wi Kiprut. ⁵ Wi babanunj ubeeka wi Falamina aş  jun pjukan U up wi Naşiba i  i *itoh i nhanaani yi bayuday. Bawo na *Yowan Markut, k  akt nk baka.

6 Kë wi bamuurun unjiw bti, adoo ban ubeeka wi Pafot, ašë yit da na ñaan nayaamu i bajaan bado Bar-Yetu, awo nayuday ašë ji homp kaji ul awo *Našupar Našibați. 7 Ñiint mënčan unj awo du uko Fergiyut Pawulut nantuņa i unjiw anwoon ñaan natit. Nantuņa unj ado kë badu Barnabat na Fawul țiki aņal ptiink Ușup wi Našibați. 8 Kë Elimaat nayaamu (hënk dawoon katimul țı *ugrek) ašë pok uko mënț wun, aanņal nantuņa awugëș ușal. 9 Kë Uhaaș wi Našibați ușë neej wal mënț atum țı Fawul – i bakaanj aji bado *Pawulu; – ajaban Elimaat këș, ašë jaka : 10 « Iwi, iwo ñaan antumunj kaguuru na mn-lafrën, abuk *Untaayi Uweek! Anwoon aanņal pțëp țı bgah, lum di di ibaanj ațaňan țaňan pdo kapënan baňaan țı bgah btool bi Ajugun ba? 11 Tenan hënkunj Ajugun așaan akobu, ikak nakuul, iinkak awin bnuur te nnuur nlonj nadoo njațëp. » Țı dko mënț, këș kafël na Elimaat, kë akfooy na dko ala ñaan naňooța. 12 Nantuņa i unjiw afiyaar Yetu wi awinunj uko unțëpunj, akak aňonjar maakan țı pjukan pi uko wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat bajukan Ușup Ulil Unuura du Antiyoka di Pitidi

13 *Pawulu na batëntul bajej ulantu du ubeeka wi Pafot, pya ubeeka wi Perga unwoon du utaa wi Pamfli. *Yowan Markut aduk baka da awugșa akak Yerutalem. 14 Kë bukal bașë juța țı bgah bi baka. Bamuur Perga aya aban ubeeka wi Antiyoka du utaa wi Pitidi. Țı *unuur wi pnoorfën wi bayuday, kë bașë neej du *katoh kaňehanaani ațo. 15 Wi baleyiirunj nľibra nji *Bgah bi Moyit, na nșup nji *bașupar Našibați, kë baweek biki katoh kaňehanaani bașë do kë bahepar baka aji : « Batënt naan, nakale uko ușup unhilanunj

katëntën baňaan biki bti, naňog katiinkana. » 16 Pawulu kë ašë nața, anëț baka kaňen, ašë ji : « An baňaan biki *Itrayel na an bti nandëmanunj Našibați, natiinkan. 17 Našibați i pntaali pi nun, pi Itrayel, adat bașinun, adëman pntaali pi baka, wi bawoon bayaanț du utaa wi Ejiptu. Apënan pa du Ejiptu kak țı mnhina mi nul. 18 Awo na bașinun du *pndiiș nșubal iňeen nbaakër, alemp na baka. 19 Awet nraașa paaj na ulonj țı utaa wi Kanaan, ajej mboș awul babukul biki Itrayel, 20 uko waņ udo nșubal iňeen-week nyaaș nbaakër na iňeen kaňeen (450).

« Wi waņ uțëpun, kë ašë wul baka baweek te wal wi Famiyel Nașupar Našibați abiiņ abi. 21 Wi wi bașaan ahepar Famiyel pka nașih, kë Našibați awul baka *Fawul abuk Kit i pșini pi Benyamin, kë așih baka nșubal iňeen nbaakër. 22 Wi abiiņ apënan Fawul, ašë țu *Dayiț țı pșih. Ul Dayiț mënț, hënk di di Našibați aținiinunj uko wi nul, aji :

“Dwin țı Dayiț abuk Yete, ñaan i uhaaș naan unjalunj, dme kë ahil kalunj kado unjal wi naan bti.”

23 Țı pșini pi nul pi pi Našibați awulnunj Itrayel Yetu, *Nabuuran Baňaan, jibi abiiņ ahonj țfa. 24 Yowan, ambiinunj Yetu uteek, ajukan țı Itrayel bti pwut pjuban na pyeenk *batitmu. 25 Yowan ji abi ado kaba ulemp wi nul, aji na baka : “Nașal aji dwo in ba? Nji mënwo ñaan i nașalunj aji dwoo, natenan, alonj alunj kabi țı kafet ki naan, i mpoțunj maakan pņup kafënëșa ișapaat.”

26 « An batënt naan, an biki pntaali pi *Abraham na an bti, nandëmanunj Našibați : nja biki Našibați awulunj ușup wi mbuur. 27 Baňaanj banfëțunj du Yerutalem na baweek biki baka, baamme kë Yetu awoonj Nabuuran Baňaan. Kë baankak ate nșup nji bașupar

Naşibaŋi ŋi bajaanŋ bapiban baka ŋi unuur undoli wi pnoorfën, aşë baañşaan pdo jibi ujakunŋ wi baŋuunŋ pbi kafinŋ Yetu. ²⁸ Baanka uko utapara aşë ji na *Pilat ado bafinŋ. ²⁹ Wi baŋëpanunŋ iko bti impiitaniinŋ ŋi a, bawalana ŋi krut, ahetana du bhër. ³⁰ Kë Naşibaŋi aşë naŋana ŋi pkeŋ. ³¹ Yetu ado ŋnuur ŋtum ŋi ajaki pën kawinana ŋi bañaanŋ bangakanderunŋ na a undiimaan, du utaak wi *Galilay te du ubeeka wi Yerutalem ; kë bukuŋ mënŋan bawoonŋ hënkuŋ bamaar biki nul ŋi bañaanŋ biki Itrayel. ³²⁻³³ Kë un ŋşë bi bi pŋijan *Uŋup Ulil Unuura : uko wi Naşibaŋi abiiŋ ahonŋ başinunŋ ŋfa ado wa hënkuŋ pa nja, ŋnwoonŋ babuk baka, wi anaŋanunŋ Yetu ŋi pkeŋ. Hënŋ di di bapiitunŋ ŋi ulibra wi pñaamarën, aŋup ŋi kañaam katëbanŋenŋ aji :

*“Iwi iwoonŋ Abuk naan ;
Nŋa di, dkak Şaaş.”*✧

³⁴ Naşibaŋi atar aŋup kë alunŋ kanaŋana ŋi pkeŋ, nin aankluŋ kawuta apuŋ. Aŋup aji hënŋ :
*“Dluŋ kawulan na manjoonan iko inuura inyimanunŋ,
yi nhoŋunŋ Dayiŋ.”*✧

³⁵ Ukaanŋ kë bapiit kak aji :
“Tinklunŋ kawut ŋnaŋŋ nayimanaan i nu apuŋ.”✧

³⁶ Dayiŋ ul ŋi wal wi nul, wi adolunŋ unal wi Naşibaŋi aşë piinŋ akeŋ, kë bamoya na başin kë apuŋi. ³⁷ Bë i Naşibaŋi anaŋanunŋ ŋi pkeŋ, aampuŋi. ³⁸ An bayiŋ naan ŋbi bi pŋupan name kë Yetu akaanŋ kë ipekadu ihil kapën. ŋi katim ki Yetu ki ki baŋupananŋ pbuur ŋi ipekadu ; ³⁹ ŋi katim ki nul ki ki ŋnaŋ anhaŋunŋ akbuurnunŋ ŋi ipekadu bti yi *Bgah bi Moyit bawoonŋ baanhilan aburanaan. ⁴⁰ Nalipariin, uko wi baŋupar Naşibaŋi bajakuŋ ulunŋ udolan, baji :

⁴¹ *“Natenan an babeeh iko,*

nañonjarën, naşoşa, naba.

*ŋiki, ŋi ŋnuur ŋi nawoonŋ ŋi, dluŋ kado uko uweek
wi nameenŋ woli baŋup ŋup ŋnaŋŋ wa, aankfiyaar.”* »✧

⁴² Wi Pawulu na Barnabat bakpënuŋ ŋi katoh kañehanaani, bañaanŋ bukuŋ bakooŋ baka balunŋ bakak, ŋi unuur wi pnoorfën unkmbiinŋ baŋiiniyaan kak uko wi baŋupunŋ. ⁴³ Wi bañaanŋ bawayşërunŋ, baŋum ŋi baka, bayuday na balonŋ bankakuŋ ŋi Bgah bi Moyit, baŋaş Pawulu na Barnabat. Kë bukal başë ŋiini na baka atëŋŋenŋ pa bajuŋa ŋi bnuura bi Naşibaŋi.

Pawulu na Barnabat bajukan banwoonŋ baanwo bayuday

⁴⁴ Wi *unuur wi pnoorfën ukaanŋ aban, ubeeka bti ubi ayit atiink uŋup wi Ajugun. ⁴⁵ *Bayuday bakuj baka wi bawinunŋ pntuk pi bañaanŋ punŋ, aşë laŋ uko wi *Pawulu akjakunŋ, akak akara. ⁴⁶ Pawulu na Barnabat kë başë taman maakan ajukan na mntëŋ aji : « An biki bañaanŋ bawoonŋ lah jakunanŋ Uŋup wi Naşibaŋi duna. Kë wi naşaanŋ apok wa, aşal aji naantaanŋ na pka ubida wi mnto, ŋwutan ŋunŋ kaya du banwoonŋ baanwo bayuday. ⁴⁷ Uko wanŋ wi wi Ajugun ajakuŋ ŋwo i kado :
“Ddolu kë iwo bjeehi bi banwoonŋ baanwo bayuday,

ihilna iŋij umundu bti du mbuur.” »✧

⁴⁸ Wi banwoonŋ baanwo bayuday, batiinkunŋ uko mënŋ, balilani, abot adëman uŋup wi Ajugun. Kë biki Naşibaŋi adatuŋ bti pa ubida wi mnto, bafiyaari. ⁴⁹ Uŋup wi Ajugun umeetana ŋi utaak wunŋ bti. ⁵⁰ Bayuday kë başë wuuk wal mënŋ baat bayok balonŋ bandëmanunŋ Naşibaŋi, na bantohi biki ubeeka, kë baklaŋ Pawulu na Barnabat. Kë bawuuk bañaanŋ kë bakak ahajan baka, adoo dook baka ŋi utaak. ⁵¹ Kë Pawulu na Barnabat başë

✧ 13:32-33 Kañaam 2.7. ✧ 13:34 İtayi 55.3. ✧ 13:35 Kañaam 16.10. ✧ 13:41 Habakuk 1.5.

✧ 13:47 İtayi 49.6.

dan daran pdēpalēn ƚi ihoƚ yɪ baka adiimanaan udeeb wi baka, ašē tool aya ubeeka wi Ikoniom. ⁵² Banfiyaaruŋ biki Antiyoka kē bašē ƚum wal mēnt na mnlilan na *Uhaaš wi Našibaƚi.

14

Pawulu na Barnabat baƚup bañaan biki Ikoniom Uƚup Ulil Unuura

¹ Du ubeeka wi Ikoniom kak bi *Pawulu na Barnabat baya, aneej du *katoh kañehanaani ki bayuday aƚiiniyaan uƚup wi Našibaƚi bnuura, jibi babiin ado ; kē bañaan baƚum, *bayuday na banwoon baanwo bayuday, bafiyaari.

² Bayuday bampokun pfiyaar Yetu kē bašē kak awuuk banwoon baanwo bayuday kē babot ašoor banfiyaaruŋ. ³ Uko mēnt uunneenan bi Pawulu na Barnabat baƚo da nnuur nƚum bado kaƚup uko wi Ajugun na mntēj mi awulun baka, kē ul akak adiiman kē uƚup wi baka untaaruŋ na bnuura bi nul ujoonani, wi awulun baka phina pi pdo iko iñonarēnaan na mlagre. ⁴ Bañaan biki ubeeka bti bakak apaƚ, balon bawo na bayuday kē balon bawo na *banjañan.

⁵ Kē banwoon baanwo bayuday na bayuday, na baweeek biki baka bašē tiinkar aji bahajan banjañan katap baka mnlak kafin. ⁶ Wi banjañan bameen ušal wi baka, baƚi aya Littra na Derbe, nbeeka nƚi utaaƚ wi bajaan bado Likanoya, na nƚfēt njanñogun da, ⁷ aya aƚupa ƚup da *Uƚup Ulil Unuura.

Pawulu na Barnabat baƚup Uƚup Ulil Unuura du Littra na Derbe

⁸ Niinƚ alon awo ƚfa du Littra anƚakmi ihoƚ, aji bi wo wo ƚi dko dlolan, aambaan kapoša, ƚiki abuka buka haŋ ; ⁹ aƚo atiink *Pawulu. Kē Pawulu ašē jabana

kēš, awin kē aƚiyaar pfiyaar panhinanuŋ kajebana. ¹⁰ Wi wi adolon pdiim pweek adu'a aji na a : « Nañin inaƚ iliint ƚi ihoƚ! » Kē ñiinƚ alut anaƚ; abi kapoš poš.

¹¹ Wi bañaan bawinuŋ uko wi Pawulu adolon, kē bašē huuran na uƚup wi baka wi Likanoya aji : « Bašibaƚi biki nun bakak bañaan bajēn, awala ƚi un » ¹² Wal mēnt, kē bašē ƚu Barnabat katim ki Diya, ašē ƚu Pawulu ki Hermet* ƚiki ul ajaan aƚupar Barnabat. ¹³ Natul i Diya, awoon alon ƚi bašibaƚi biki baka, i kadun kawoon ƚi uneej ubeeka, aya aƚi nƚit njanñegun na itoh. Ul na pntuk pi bañaan puŋ banal pdo *banjañan pƚur. ¹⁴ Wi bi Barnabat na Pawulu batiinkun uko wi banaluŋ kado, batow imiša yɪ baka adiimanaan kē baandii, ašē ƚi aneej ƚi ptoof pi bañaan ahuuran aji : ¹⁵ « Babuk biinƚ we ukaan kē nakdo hēnk ba? Nwo bañaan bajēn ji an! Nbi bi ƚi, pƚupan *Uƚup Ulil Unuura, napēnna ƚi iko inaaƚ yɪ nakdolon yun, našē nakak du Našibaƚi najeb, anƚakuŋ baƚi, aƚak mboš, na bdēk, na iko bti inwoon da. ¹⁶ Du kateeku, awut bañaan, andoli kē aji ƚaš bgah bi analuŋ. ¹⁷ Kē ašē wo anƚañan pdiiman baka kē awoha da, na iko inuura yɪ akdolon: awulan ušabal unwoonuŋ baƚi na ndeey nƚum ƚi wal wi kanjalēn, awulan uko ude, aƚu mnlilan mntum ƚi nhaaš nƚi nan. » ¹⁸ Baƚup anoor abaa bi hilan aneeenan pƚur mēnt.

¹⁹ *Bayuday balon banwoonuŋ Antiyoka di Pitidi, na Ikoniom kē bašē bi bi, abot ado bañaan kē bakak du baka, atap Pawulu mnlak, apula, afēl du bdig bi ubeeka ƚiki bašal aji akeƚi. ²⁰ Kē wi banfiyaaruŋ bašaan afooya, kē ašē naƚa akak du ubeeka. Unuur utēbantēn ul na Barnabat kē bašē ya Derbe.

* **14:12** Diya na Hermet bawoon balon ƚi bašibaƚi bampoti biki bañaan bukuŋ. Diya awoon naweeek kē Hermet ašē ji ƚupar a.

Pawulu na Barnabat bakak Antiyoka di Firi

²¹ *Pawulu na Barnabat baɕup *Uɕup Ulil Unuura du ubeeka wi Derbe, kē bañaan batum baɕaɕ baka afiyaar Ajugun. Kē baɕē kak wal mēntɕ Littra, aɕēpna Ikoniom, abaa ya Antiyoka di Pitidi. ²² Batēntēn banfiyaaruŋ, aɕu ɕi nɕal ɕi baka kē bawo kataman ɕi pfiyaar, abot aji na baka : « Nwo kahaj bnuura bnuura kabaa kaneej du *Pɕih pi Naɕibaɕi. »

²³ ɕi pntuk pi banfiyaaruŋ pandoli, baji badat bantohi, kañehan Naɕibaɕi kayiman kaɕē duk baka ɕi iñen yi Ajugun, i bafiyaaruŋ.

²⁴ Bamuur utaak wi Pitidi aɕē ban Pamfli. ²⁵ Baɕup Uɕup Ulil Unuura du Perga abaa ban du ubeeka wi Ataliya. ²⁶ Dul di di bajejnuŋ ulantu pkak Antiyoka di Firi, dko di babiin awutanaan baka ɕi iñen yi Naɕibaɕi, aji baya pdo ulemp wi badoluŋ nɕa hēnk.

²⁷ Wi babanuŋ Antiyoka aɕē yitrēn banfiyaaruŋ bti. Baɕup baka jibi Naɕibaɕi alempuŋ na baka, akuɕ aɕup baka jibi ayuuji banwoon baanwo bayuday bgah bfiyaaraan-uli. ²⁸ Pawulu na Barnabaat baɕo da ajon na banfiyaaruŋ Yetu.

15

Pɕom padēm du Antiyoka ɕi uko wi pwala katēmp

¹ Bañaan balon bawoona utaak wi *Yuda, abi aban Antiyoka, aɕē wo ɕi pjukan banfiyaaruŋ aji : « Naanhi-lan kabuur, woli naanya *katēmp jibi *Bgah bi Moyit bajakuŋ. »

² *Pawulu na Barnabat balaɕ baka, kē pɕom pweek paɕē wo. Bañaan kē baɕē tiinkar aji na Pawulu na Barnabat, na bañaan balon biki Antiyoka, baya Yerutalem, baɕiiniyaan uko mēntɕ na *banjañan na bantohi.

³ Kē banfiyaaruŋ baɕē ɕēnk baka ɕi uko uyaani bayaas, kē bamuur Feniti na *Tamariya, aɕup

jibi banwoon baanwo bayuday bakakuŋ du Ajugun, uɕup uhalu wan, uɕu banfiyaaruŋ bti ɕi mnlilan mweek. ⁴ Wi babanuŋ Yerutalem, banfiyaaruŋ, na banjañan na bantohi, babi akit baka, kē baɕē kakalēɕ baka jibi Naɕibaɕi aɕēpnuŋ ɕi baka, ado iko itum.

⁵ Kē balon ɕi pntuk pi *bafaritay banfiyaaruŋ Yetu baɕē teem aji : « Bawo biki kawalan katēmp banfiyaaruŋ banwoon baanwo bayuday, kabot kaji na baka baɕaɕ Bgah bi Moyit. »

Fimonj Piyeer aɕiini na bañaan

⁶ *Banjañan na bantohi, kē baɕē yitiir pɕiiniyaan uko mēntɕ. ⁷ Wi baɕēlɕeruŋ ajon, kē Fimonj Piyeer aɕē naɕa aji na baka : « An bayiɕ naan, name kē Naɕibaɕi adatnuŋ undiimaan ɕi an, aji nɕup banwoon baanwo bayuday *Uɕup Ulil Unuura, batiinkna, babot bafiyaar. ⁸ Kē Naɕibaɕi ammeen nɕal ɕi bañaan, aɕē diimanun kē aɕal banwoon baanwo bayuday, wal wi akaan awul baka *Uhaas wi nul jibi awuluŋ un. ⁹ Aampaɕeɕsun nin na baka, apēnan baka ipekadu, ɕiki bafiyaari. ¹⁰ Kē we uɕaan awo hēnkun pla Naɕibaɕi bɕup paŋ ba? Wal wi naŋaluŋ pkuŋan bañaan baɕaɕ bgah bdaaj bi nja na bateem nja bajon bti, nwoon nɕēmbi hinan akuɕa? ¹¹ Nbaa ɕēp ɕēp afiyaar aji bnuura bi Ajugun Yetu, babuuranun ji baka. »

¹² Kē bañaan bti bayomp atiink Barnabat na Pawulu, kē bakkakalēɕ iko iñonarēnaan na mlagre yi Naɕibaɕi aɕēpnuŋ ɕi baka ado du nɕaak ɕi banwoon baanwo bayuday. ¹³ Wi baɕiiniin adoo ba, kē *Yakob aɕē yeenk, aji : « An bayiɕ naan, natiinkaan. ¹⁴ Fimeyon akakalēɕ jibi Naɕibaɕi aya i ɕfa du banwoon baanwo bayuday, adatna ɕi baka bañaan bankwoon biki nul. ¹⁵ Kē nɕup ɕi *baɕupar

Naşibaţi ńakak ataañ na uţup waŋ, bapiiť uko wi Naşibaţi ajakuŋ aji :

16 “*Dluŋ kakak woli iko yanŋ bti iţępi, pnaţan katoh ki *Dayiţ kambiiŋ ajot;*

dluŋ kanaţan ka

kabot kaboman ka.

17 *Hęnk, bańaaŋ bti bandukiin, baluŋ kado kala Ajugun, ęnhęŋ, ńtaak bti, ńi ńji ndatuŋ aji ńawo ńi naan.*

Hęnk di di Ajugun ajakuŋ.

*18 Ul anţupunŋ undiimaan, uko wi aklunŋ kado.” »**

19 Yakob akak ahoţalęş aji :

« Ukaaŋ kę ńşal ńi uleef naan aji ńęnwo kanooran banwoŋ baanwo bayuday, bankakuŋ afiyaar Naşibaţi. 20 Kę nawulęn ńpiit baka, ńji na baka bawut kado kade uyemaţ unneenanuŋ, ji wi mngur ; bawut pjuban pi piinţ ; bawut pde uyemaţ wi ńntaam ńankeţuŋ kę pńaak paantula. 21 Bańaaŋ bajukan undiimaan *Bgah bi Moyiť ńi ńbeeka bti akak aleyiir ba ńi itoh ińehanaani yi bayuday, *ńnuur ńi pnoorfęn bti. »

Uko umpiiťuŋ pa banwoŋ baanwo bayuday

22 Ukaaŋ kę *banjańan, na baweek na banfiyaaruŋ bti, başę wat ńi ploolan, adat baloŋ ńi baka, kę bagakandęr na *Pawulu na Barnabat, aya kayili du Antiyoka. Badat *Yudat, andu'aniinŋ Bartabaat, na Filat, biinţ bantiinkaniinŋ ńi banfiyaaruŋ. 23 Bawul baka uko umpiiťuŋ aji :

« Un, banjańan, na bantohi, na batęnţan bti banwoŋ ńi, ńwulan mboş, an banfiyaaruŋ nanwoŋ naanwo bayuday, nanfętuŋ ńi ubeeka wi Antiyoka, ńi ńtaak ńi Firi na Filitiya. 24 Nńiink kę baji bańaaŋ baloŋ biki nun babi du an, ayewlęnan akuť atokan ńşal na ńţup ńi baka. Bańaaŋ męnţ, un ńęnyil

baka. 25 Ukaaŋ kę ńyitiir awat ńi ploolan, adat bańaaŋ baloŋ babi du an. Bańooţan Barnabat na Pawulu banwoŋ bańaaŋ biki ńmaganuŋ maakan, 26 biinţ banţuuŋ ubida wi baka bti ńi ulemp wi Yetu *Krittu Ajugun. 27 Ukaaŋ kę ńdo Yudat na Filat, babi baţupan bdidi baka uko wi ńpiitanaŋ wi. 28 Un na *Uhaaş wi Naşibaţi, ńji ńęnkţo kanooran na nin bkuŋ bloŋ, woli uunwo uko wi bgah bajakuŋ; 29 Nawutan kade uyemaţ wi mngur, nawutan kade ńntaam ńankeţuŋ kę pńaak paantulaa. Nawutan pjuban pi piinţ. Nadole haŋ nado bnuura. Nşbeeban. »

30 Bado Yudat na Filat, kę baya Antiyoka, kę baya yitręn banfiyaaruŋ, aşę wul baka uko umpiiťuŋ. 31 Wi bańaaŋ bukuŋ baleyiiruŋ wa, balilani, ńiki uhoţan baka mntęŋ. 32 Yuda na Filat, bankaas awo *baţupar Naşibaţi baţiini na banfiyaaruŋ ajon, ahoţan baka mntęŋ maakan. 33 Wi baţooŋ da ńnuur ńloŋ, kę banfiyaaruŋ başę ńehandęr baka bayaaş bnuura, aşę wutan baka kę bakak du banyiluŋ baka. [34 Kę Filat aşę ji aduka da.] 35 Pawulu na Barnabat kę başę duka ńnuur ńloŋ du Antiyoka, awo na bańaaŋ baţum ajukan abot aţup baka Uţup wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat baŋom agar

36 Wi ńnuur ńloŋ ńaţępuŋ, kę *Pawulu aşę ji na Barnabat: « Wu-lan ńkak pwin banfiyaaruŋ biki ńbeeka bti ńi ńţępuŋ aţup Uţup wi Ajugun, ńten jibi baduki ado. »

37 Barnabat ańal baya na *Yowan andu'aniinŋ Markut, 38 kę Pawulu aşę pok, aji baanwo kaţija, ńiki ado bi duk baka uyaaş uloŋ du uťaak wi Pamfili, kę aanyoonk babaańęş uko wi bakdolunŋ. 39 Kę başę ńom wal męnţ bnuura, adoo gar. Barnabat aya na Markut, kę baję ulantu aya unjiw wi Kipruť, 40 kę Pawulu

aşë dat Filat. Wi banfiyaarun bawutanun baka ti bnuura bi Aju-gun, kè başë ya. ⁴¹ Pawulu añaay na ntaak ni Firi na Filitiya, atëñtën banfiyaarun.

16

Pawulu na Filat baya na Timote

¹ *Pawulu aban ubeeka wi Derbe akak aya Littra ; di naşaşar Yetu alon i bajaan bado Timote afëtuñ. Anin awo *nayuday ankakun afiyaar Yetu, kè aşin aşë wo nagrek. ² Banfiyaarun banwoon Littra na Ikoniyom, bañiiniyaan uko unuura ti katimul. ³ Pawulu, kè aşë ñal agakandër na a, aşë do kè bawalana *katëmp, ñiki bayuday banfëtuñ da, bame kè aşin awo nagrek*. ⁴ Wi bakyaan, başup na ñbeeka abot aji na banfiyaarun bado kado uko wi *banjañan na bantohi du Yerutalem bajakun. ⁵ Ukaan kè banfiyaarun, bakya'a ya kadun ti pfiyaar, abot atuma tum pya na ñnuur.

Pawulu adu'ana du Matedoniya

⁶ *Uhaaş wi Naşibañi uneenan *Pawulu na biki agakandëraanun pşup Uşup wi Naşibañi du utaaq wi Atiya, ukaan kè bamuur aya ntaak ni Frigiya na Galatiya. ⁷ Wi bañogun utaaq wi Mitiya, aşë do na pneej Bitiniya, kè Uhaaş wi Yetu uşë wo uundinan baka. ⁸ Wi wi bamuurun Mitiya, aya aban pkëñ pi Trowat. ⁹ Na utejan, Naşibañi ahaabëşa kës kè awin ñiint alon i Matedoniya, kè anañi, aşë ji na a : « Biin Matedoniya, tñnkun! » ¹⁰ Wi uko wan utëpañ tēp, kè ñşë bi bomandër bomandër pya, ñiki ñşal aji Naşibañi adu'un du, nya nşup biki Matedoniya *Uşup Ulil Unuura.

Du ubeeka wi Filip, Liidi afiyaar hënkun Yetu

* **16:3** Bagrek baanji baya katëmp, ti bayuday woli iinya katëmp baji baji injinñi, iinkhil pwo na baka. † **16:12** Bañaan banfëtuñ ti Filip balin lin na baromenj.

¹¹ Kè ñjijnaana ulantu ti Trowat, abi ya ya utool du unjiw wi Tamotrat. Wi nfa mambanun, kè ñşë ya aban ubeeka wi Newopolit. ¹² Dul di di ñpënnun aya ubeeka ulon ti utaaq uteek wi Matedoniya unwoon katim ki Filip. Ubeeka mënñ uwo ti pşih pi Rom†. Nşo da ñnuur ñlon.

¹³ Ti *unuur wi pnoorfën wi bayuday, kè ñşë pën aya umban wi kaban ki katant, di ñşalun aji, nya kawin da dko dñehanaani Naşibañi. Nşo da añini na baaş banyitun da. ¹⁴ Alon ti baka, katimul kawo Liidi ; awo ñaaş andëmanun Naşibañi, i ubeeka wi Fiyatira, aji waap ilaañ ijeenkal intamun. Awo ti ptiinkun, kè Ajugun aşë haabëşa uhaaş, afiyaaraan uko wi *Pawulu aktupun. ¹⁵ Naaş an ayeenk *batitmu, ul na biki kato hul, wi abaan, aşë ñehanun aji : « Woli naşal aji dfiyaar hënkun Ajugun na manjoonan, nabi kawala ti kato h ki naan. » Akooşun, kè ñdinani.

Bawat bi Pawulu na Filat ukal-abuş

¹⁶ Unuur ulon, wi ñkyaan dko dñehanaani Naşibañi, aşë yit na poonu alon najuuk anwoon na untaayi unjaan udola aşup uko unklun kabi. Aji tñj banka'ulun itaka itum, ti mnşoori mi ajaan ado. ¹⁷ Poonu mënñ awo ti ptaş *Pawulu na un, aşë huuran aji : « Bañaan biki bawo balempar Naşibañi ampelun bañaan bti, badiimanan bgah bankñooşanan du mbuur. » ¹⁸ Wi wi awoon ti pdo han ñnuur nşum, kè Pawulu adobi deebaş, akok aji na untaayi, « ti katim ki Yetu Krittun, dji ipën ti a! » Ti dko mënñ, kè untaayi ubi pën pën ti poonu.

¹⁹ Wi banknjuukntënnun poonu un bawinun kè uko udeeni wi baka utokaa, kè başë mob bi Pawulu na

Filat, apul pulan, aňooŭ du ufeeru, baya bado baka *uruha. ²⁰ Baŭj baka du bawayeş bŭp baromeŭ, aji na baka : « Baňaaŭ biki, bawo ŭi pyewlĕn ubeeka wi nun, bawo *bayuday, ²¹ aşĕ wo ŭi pjukan bgah bhalu, kĕ un baromeŭ ņşĕ wo ņĕnwo kadinan ba kĕme kaŭaş ba. »

²² Kĕ pntuk pi baňaaŭ pajun pkob bi Pawulu na Filat. Bawayeş bŭp baromeŭ bado kĕ bawohĕş baka, afud itintĕl. ²³ Wi bakobuŭ baka bnuura, aşĕ wat baka ukalabuş, aji na bayeŭ bado katen baka bnuura. ²⁴ Wi bajakaŭ jak haŭ na nayeŭ, kĕ aşĕ bi jej jej baka atuh du meet dbaaňsaani di ukalabuş, akiin.

²⁵ Wi utejan mnjel uňoŭuŭ, kĕ bi Pawulu na Filat başĕ wo ŭi pňehan akuŭ ayeeh, adĕman Naşibaŭi. Bakalabuş bandukiin, kĕ baktiink baka. ²⁶ ŭi dko mĕnt, kĕ mboş manşĕ şinŭar maakan, kĕ ņniw ņi ukalabuş ņaklĕk. ŭi dko mĕnt kak, kĕ ilĕman yi ukalabuş bti işĕ haabşa, mnkorentu kĕ manfĕnşa ŭi bakalabuş. ²⁷ Nayeŭ i ukalabuş anaŭaa, awin kĕ ilĕman yi ukalabuş iwo bhaab, aşĕ toot keŭ, aŭal pfiŭ uleeful, ŭiki aşal kĕ bakalabuş babuuri. ²⁸ Pawulu kĕ aşĕ ņjar maakan aji na a : « Kfiŭ uleefu! Nwo ŭi un bti. »

²⁹ Nayeŭ ado kĕ batehan bdo, alĕnk akat kat aşĕ ŭi ajot ŭi ihoŭ yi bi Pawulu na Filat. ³⁰ Wi abaaŭ, aşĕ pĕnan baka bdig, ahepar baka aji : « Baweek, we wi nhiniin kado, kabuurna? » ³¹ Kĕ başĕ teema aji : « fiyaarĕn Ajugun Yetu, iluŭ kabuur, iwi na biki katohu. » ³² Wi wi başaaŭ aŭup baka, ul na biki katohul bti, Uŭup wi Ajugun. ³³ Wal mĕnŭan wuŭ, na utejan mnjel, kĕ nayeŭ aya na baka, aňow baka iĭĕn. Kĕ ŭi dko mĕnt, kĕ nayeŭ adolan *batitmu ul na biki katohul bti. ³⁴ Aneejan baka katohul, awul baka pde, nayeŭ ataŭ ul na biki

katohul bti, ŭiki bafiyaar hĕnkuŭ Naşibaŭi.

³⁵ Wi nfa mambanuŭ, kĕ bawayeş bŭp baromeŭ başĕ yil bangoli baya baji na nayeŭ awutan bi Pawulu na Filat. ³⁶ Kĕ nayeŭ aşĕ ji na Pawulu : « Bawayeş bŭp baji ņwutanan iwi na Filat, nayaan na bnuura. » ³⁷ Pawulu kĕ aşĕ ji na bangoli : « We? Bakobun ŭi kadun ki baňaaŭ, un ņnwoon baňaaŭ banliuŭ na baromeŭ, bĕ baandolun *uruha, ajejun awat ukalabuş aşĕ ņal bŭp baba hĕnk, na byompan? Nin! Babiin bdiidi baka bapĕnanun » ³⁸ Kĕ bangoli bakak, aya akakalĕş bawayeş bŭp baromeŭ, kĕ başĕ haajala, wi bameeŭ kĕ Pawulu na Filat bawo baňaaŭ banliuŭ na baromeŭ. ³⁹ Wi wi bayaŭ akooŭ baka bamiir baka, apĕnan baka ŭi ukalabuş, aşĕ ņĕhan baka bapĕn ŭi ubeeka. ⁴⁰ Pawulu na Filat bapĕn du ukalabuş aşĕ ya du uko Liidi. Wi bayaŭ awin banfiyaaruŭ, atĕŭtĕn baka aşĕ tool aya.

17

Bahajan bi Pawulu na Filat du Tetalonika

¹ Bi *Pawulu na Filat baŭĕpna ņbeeka ņi Anfipolit, na Apoloniya, aşĕ ban du ubeeka wi Tetalonika. *Katoh kaňehanaani ki bayuday kalon kawo da. ² Pawulu aya aneeŭ da, jibi ajonuŭ kado. Ado inĕm iwajaŭt yi ajaki ya du katoh kaňehanaani, ŭi *unuur wi pnoorfĕn kaŭĕlşĕr na baka. Aji ŭĕpna ŭi Ulibra wi Naşibaŭi, ³ kajukan baka kakuŭ kadiiman kĕ : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaŭa ŭi pkeŭ. Pawulu akak aji na baka : « Kĕ Krittu, awoon Yetu i ņi kaŭupanaŭ hĕnk. » ⁴ Bayuday balon badinan uko wi baktupuŭ aşĕ ŭaş bi Pawulu na Filat. Kĕ bagrek batum banjaŭ badĕman Naşibaŭi, baŭaş baka aŭu na baat bammeĕŭaniin batum.

5 Kê bayuday balon başë kuj baka maakan. Wi wi bayaan, ayitrën bawaan udooni balon banwoon ti igah yi ubeeka, kê banaakiir ado pntuk, ayewlën ubeeka. Baya aneej du uko Yaton, ado na pmob bi Pawulu na Filat kañij mon pntuk, du bdig. 6 Wi bayaan awo baanwin baka aşë mob Yaton na banfiyaaruñ balon, apul pulan, aňooñ du bawayëş bñup aşë huuran aji : « Bañaan biki bayewlën umundu bti, aşë ban hênkuñ ti, 7 awo bayaanñ biki Yaton. Bawo ti plañ bgah bi naşih najeenkal, aji naşih alon awoon, anwoyi katim ki Yetu. » 8 Wi bañupun han, kê pntuk na bawayëş bñup başë yewla. 9 Bawayëş bñup bañu Yaton na baka pluk, abaa wutan baka.

Pawulu na Filat baya Bereya

10 Wi utejan ubanañ ban, kê banfiyaaruñ başë do bi *Pawulu na Filat kê baya ubeeka wi Bereya. Wi babanuñ da, aşë ya du *katoñ kañehanaani ki bayuday. 11 Bañaan biki Bereya bajoob ikow apel biki Tetalonika, ðiki baji batiink Uñup wi Naşibañi bnuura, kakak kajuk Ulibra wi Naşibañi unuur undoli, katenna me uko wi Pawulu añupun ujoonani. 12 Batum ti baka, na ti bagrek, baat bammeetaniiñ na biintñ, bafiyaar hênkuñ.

13 Wi *bayuday biki Tetalonika batiinkuñ kê baji Pawulu awo ti pjukan Uñup wi Naşibañi du Bereya, kê bakak aya da, ajun pyewlën abot awuuk pntuk. 14 Ti dko mënñ, banfiyaaruñ bado Pawulu kê aya umbañ wi bdëk bweek, bi Filat na Timote kê başë duka Bereya. 15 Baññoofañun Pawulu, baya na

a te Atenay, aşë kak na kakuran ki Filat na Timote bataran baya bañenka du Atenay.

Pawulu añiini na bañaan biki Atenay

16 Wi *Pawulu awoonñ ti pyoonk bi Filat na Timote du Atenay, anoor ti kêş, ðiki awin jibi ubeeka utumuñ iduun. 17 Ukaanñ kê aji teñ du *katoñ kañehanaani na *bayuday biki kabuka, na bankakuñ bayuday bandëmanuñ Naşibañi, akak aji teñ bñup na bañaan bankñepnuñ du ufeeru ñnuur bti. 18 Kê pntuk pi bame baweeñ balon biki bajaan bado bapikureyeñ* na battoyik† başë neej blañar na a. Balonñ kê baji : « We wi nahomp i akdoluñ na pñup ba? » Kê balonñ baji : « Awo wo ji añiiniyaan ñntonñ ñyaanñ, » Bañup hanñ ðiki batiinka kê aktiiniyaan Yetu, na pnaña ti pkeñ.

19 Ukaanñ kê bañij Pawulu, aňooñ du dko di bajaanñ bado « Ayeropagut‡ » di bawayëş bñup baweeñ bawoonñ, aşë ji na a : « Nhinan kame pjukan phalu pi iktiiniyaanuñ panñ i? 20 Iko ilonñ yi ikjukanuñ iwo iyaanñ ti un, kê ñjal kame iko yi ijakuñ. » 21 Bañaanñ biki Atenay na bayaanñ banfëñuñ da, babi wo wo ðañ ti pkakalëş na ptiink uko uhalu unwoonñ.

Pawulu añiini na bañaanñ du uruha uweek

22 *Pawulu anaña anañ ti kadun ki bawayëş bñup, aşë ji na baka : « An bañaanñ biki Atenay! Dyikrën kê nawo bañaanñ banfiyaaruñ bnuura, başibañi batum. 23 Wi ñji kapoşuñ na ubeeka, dten bnuura iko yi najaanñ nadëman, adoo win *umeeşa wi mngur§ wi badoluñ aji

* 17:18 Bapikureyeñ baanfiyaar başibañi bampoñi, başal aji bnuura bi ñaan bawoona ti pmëban uleef, kawo ñaan anwoonñ aantum unoh. Bañaanñ bakak hênkuñ ti kapaam, añu banal unoh na pjuban pi piintñ, katim ki Bapikureyeñ. † 17:18 Battoyik bukal, başal aji mbuur mi ñaan, manwoona ti uşal, unjaanñ uñonñ umundu, ukaanñ kê bawo bañaanñ banlowuñ iko itum intaanuñ na unoh keme iko inaañ. ‡ 17:19 Aeropagut: Dawoonñ bayiti bweek, bi bawayëş bñup baweeñ bajaanñ baño, kateñ, kakuñ kajukan bgah. § 17:23 Umeeşa wi mngur :Baji bafinña untaam wi pğur ti umeeşa.

wi našibaŋi anwoonj aammeetanaa, i nadëmanuŋ ašë wo naamme'a, ul i i nji kaŋapanan. ²⁴ Našibaŋi anŋakuŋ umundu na iko bti inwoonj ŋi wa, awoonj Ajug baŋi na mboš, aanji fët ŋi iduunj yi ŋaanj najën abomanuŋ. ²⁵ Akak awo aanji yeenk nin uko ulonj unwoonuŋ ŋi ŋaanj najën, kawo ji anuma numa wa, ŋiki ul ajaan awul baŋaanj bti ubida, uhëfënt, na iko bti. ²⁶ Aŋëpna ŋi ŋaanj alookan, aŋak baŋaanj biki ŋraaša bti, aji bafët umundu. Awul andoli ŋnuurul, na dko di aklunj kafët. ²⁷ Našibaŋi ado haŋ, baŋaanj bado kalaana'a, ulome bawina woli bamap mapan, babana bahilan kabi kawina. Kë ašë wohä awii wi aanlow low nin alonj. ²⁸ “ŋi ul i i nyeenknuŋ uhëfënt, apoš, awo.” Njwo biki pntaali pi nul jibi bayeeh biki nan bajakuŋ. ²⁹ Kë wi ŋšaanj awo biki pntaali pi Našibaŋi, ŋënwo kašal kë Našibaŋi anaam ji ptu pi uwuuru, këme untaam, këme plaak, iko yi ŋaanj apašunj ŋi ušal wi nul. ³⁰ Našibaŋi aanto aten iko yi badolunj ŋfa ŋi kapaam, ašë ji hënkunj, baŋaanj bti, dko di bawohanj, bawut pjuban. ³¹ ŋiki adat unuur ulonj, wi aklunj kado ŋiinŋi i adatuŋ, abi awayëš umundu, pwayëš panjinŋunj piš. Adiimanun kë waŋ uwo manjoonan wi anaŋanuluŋ ŋi pkeŋ. »

³² Wi batiinkunj kë aŋiiniyaan uko wi pnaŋa ŋi pkeŋ, balonj babenja, kë bandukiŋ bahepar pluŋ katiinka byaaš blonj aji na a « Nŋjal kalunj katiinku ŋi uŋup waŋ, byaaš blonj. » ³³ Hënk di Pawulu apënuŋ ŋi *uruha uweek. ³⁴ Baŋaanj balonj baŋaša, akak afiyaara. Diyonitiyuŋ, alonj ŋi bawayëš bŋup, awo ŋi bakanj mënŋan, na ŋaaŋ alonj kak i bajaan bado Damarit, na baŋaanj balonj kak.

18

Pawulu aŋup Uŋup Ulil Unuura du

ubeeka wi Korint

¹ Wi uko waŋ uŋëpuŋ, kë *Pawulu ašë pën du Atenay, aya ubeeka wi Korint. ² Aya aŋënk da ŋiinŋ alonj *nayuday i bajaan bado *Akila. Awo abuk uŋaak wi Pont, ašë baa woona woona Itali, ul na Pritiliya aharul, ŋiki Klodiyuŋ naših najeenkal aji bayuday bti bapën du Rom. Pawulu aya, awin baka, ³ jibi awoonj naboman iloona ji baka, afët na baka kë baji balemp. ⁴ *Unuur wi pnoorfën bti, aji ŋëlšër na baŋaanj du *katoh kaŋehanaani ki bayuday, kado na pdo bayuday na bagrek, bafiyaar Yetu.

⁵ Wi Filat na Timote bawoonuŋ Matedoniya, kë Pawulu ašë bi duka duka ŋi pjukan Uŋup wi Našibaŋi, adiiman bayuday kë Yetu awoonj *Krittu na manjoonan. ⁶ Wi bayuday bajunuŋ plaŋa abot akara, kë Pawulu ašë wentara, ašë ji na baka : « Dba na an, nakdukiŋ kame, nji dwo najinŋ piš, hënkunj dya du banwoonj baanwo bayuday. »

⁷ Wal mënŋan, kë Pawulu ašë pën da, aya du uko ŋiinŋ alonj anjaan adëman Našibaŋi, i bajaan bado Titiyuŋ Yutuŋ. Katohul kaŋog katoh kaŋehanaani ki bayuday. ⁸ Naweeek i katoh mënŋ, i katim kawoonj Kritpuŋ, afiyaar hënkunj Ajugun ul na biki katohul. Baŋaanj biki Korint batum, banktiinkunj Pawulu, bafiyaar hënkunj abot adolan *batitmu.

⁹ Unuur ulonj, na utejan, Ajugun ahaabëš Pawulu këš kë awina kë aji na a : « Wutan kalënk, doon kaŋiini, kyomp, ¹⁰ nji dwo na iwi, nin alonj aankdolu do buŋaan, baŋaanj batum biki ubeeka wi bawo biki naan. » ¹¹ Pawulu aŋo da ušubal na kli paaj ajukan baŋaanj Uŋup wi Našibaŋi.

Bayuday baŋij Pawulu uruha

¹² Wi Galiyonj awoonj nantuŋa i uŋaak wi Akayi, kë *bayuday bašë wat ŋi plookan, anaŋara *Pawulu, aŋoot *uruha, ¹³ ašë ji : « ŋiinŋ i,

ado na pkakan bañaan ʒi pdēman Naşibaʒi pampaʒun na bgah bi nun.

» ¹⁴ Pawulu aji ahaab kateem, kē Galiyon ašē ji na bayuday : « Woli an bayuday, nabi bi lah, akeşaar pa buʒaan blon kēme kalat ki űiint i adolon, kaka na pʒo katiinkan. ¹⁵ Kē wi ušaan akak wi blaʒar, na nʒup, na itim, na bgah bi nan, nameen. Nji, kawayēš iko yan, mēnkdo wa. » ¹⁶ Wi wi ašaan ado kē bapēnan baka du uruha. ¹⁷ Kē bašē kak wal mēnt bukal bti, adēpa ʒi Toten, naweek i *katoh kañehanaani, akoba ʒi kadun ki uruha. Kē Galiyon aʒoha ʒun ayompan mntumul.

Pawulu akak Antiyoka

¹⁸ *Pawulu aʒo du Korint ajon, abaa duk banfiyaaruŋ, agakandēr na *Pritiliya na Akila, kē bajej ulantu aya utaak wi Firi. Ado kē bapuunka bkow du pkēŋ pi Kenēray, ʒiki abi hoŋ amehna ʒfa*, ji abi ado kajej ulantu. ¹⁹ Bawala du ubeeka wi Efet, kē dul di Pawulu aduknuŋ Pritiliya na Akaliyat, aya du *katoh kañehanaani ki bayuday, aʒēšēr na baka. ²⁰ Balon bañehana aʒo da ajon, kē aandinani. ²¹ Kē wi ašaan aya, ašē ji na baka : « Ulille Naşibaʒi, kaluŋ kabi ʒi an ʒi, byaaš blon. » Wi wi ašaan aje j ulantu du Efet. ²² Aya awala du Kaytaraya, aya Yerutaalem, awul pntuk pi banfiyaaruŋ mboš abaa ya Antiyoka.

²³ Wi aʒoon da nnuur nlon, ašē tool, añaay na utaak wi Galatiya, abaa ya wi Frigiya, atēntēn banfiyaaruŋ bti ʒi nʒaak mēntan.

Apolot ajukan Uʒup wi Naşibaʒi du Efet na Korint

²⁴ Wal mēntan, kē *nayuday alon i bajaan bado Apolot abuk ubeeka wi Alektandriya ašē bi, aban ʒi Efet. Awo űiint anjaki

ʒiini bnuura, ammeen bnuura Ulibra wi Naşibaʒi. ²⁵ Bajukana pʒaš bgah bi Ajugun bnuura. Aji ʒup na kaʒēb ki nul bti kabot kajukan uko wi Yetu unjintuŋ abot atool, ašē meha *batitmu bi *Yowan ʒaŋ. ²⁶ Ajun pʒup na mntēŋ ʒi *katoh kañehanaani ki bayuday, kē wi bi *Pritiliya na Akila batiinkuluŋ, ašē du'a du katoh ki baka, ajukana bgah bi Naşibaʒi, ajinʒana ba bnuura.

²⁷ Wi Apolot abiiŋ aŋal pya Akayi, banfiyaaruŋ batēntēna, ašē piit baʒaš bgah, aji na baka baʒijana bnuura. Wi abanuŋ da, alemp maakan na bankakuŋ ʒi bnuura bi Naşibaʒi, afiyaar. ²⁸ Hēnk, aji laʒ bayuday bnuura ʒi kadun ki bañaan, aji ʒēpna ʒi Ulibra wi Naşibaʒi kadiiman kē Yetu awoon Krittu.

19

Pawulu ajukan Uʒup Ulil Unuura du Efet

¹ Wi Apolot awoon ubeeka wi Korint, *Pawulu aʒēpna bgah bi inkun duuʒ, aban Efet. Aʒēnk da banfiyaaruŋ balon ² ašē hepar baka aji : « Nayeenkaara *Uhaaş wi Naşibaʒi i wal wi nafiyaaruŋ? » Kē bašē teema aji : « A-a, nēndo me me aji Uhaaş wi Naşibaʒi ulon uwoo. » ³ Kē Pawulu ašē hepar baka aji : « Kē *batitmu bhon bi bi nayeekuŋ ba? » Kē bateema aji : « Batitmu bi *Yowan. » ⁴ Kē Pawulu ašē ji : « Batitmu bi Yowan, bawo bi banʒaluŋ pwut pjuban na pʒēlēš ubida. Aji na bañaan bafiyaar alon ankuŋ kabi ʒi kafēʒul, awoon Yetu. » ⁵ Wi batiinkuŋ uko waŋ, banfiyaaruŋ bayeenk batitmu ʒi katim ki Yetu Ajugun. ⁶ Wi Pawulu apafuŋ baka iñen ʒi ikow kē Uhaaş wi Naşibaʒi ušē wala ʒi baka. Kē

* **18:18** Woli űaan aneej bhonar na Naşibaʒi, iji kmehna, kayiman iko ilon kabot kawo iinkpuunka te ibale ba pyiman. Pawulu abi neej bhonar bi plempar Naşibaʒi, uwoon kē aampuunka wal mēnt bti, ašē ba hēnkun ahinan kapuunka.

bukunj mēnt bajun ptiini n̄tup n̄anwoonj n̄aammeetanaa abot aʃup n̄tup n̄i Naʃibaʃi ajakunj. ⁷ Bañaan mēntan baban iñeen na batēb.

Kabuka ki Pntuk pi banfiyaarun pi Efet

⁸ *Pawulu ado kli kwajan̄t ki ajaan̄ aya kaneej du *katoḥ kañehanaani ki bayuday, kaʃup na mntēn̄ uko wi *P̄sih pi Naʃibaʃi. Ado na pyuuj banktiinkulun̄ kē manjoonan mi mi akʃupun̄. ⁹ Kē balon̄ ʃi baka baʃē tam ikow, apok pfiyaar abot aben̄ bgah bi Yetu, ʃi kadun ki bañaan̄. Ukaan̄ kē Pawulu awut baka, aʃē du banfiyaarun̄ mpaʃ, aji ʃēl̄ʃēr na baka n̄nuur b̄ti du ʃkoola di ñiint̄ alon̄ i katim ki Tiranut. ¹⁰ Ado hañ, ajukan̄ n̄subal n̄tēb, ukaan̄ kē bañaan̄ b̄ti biki utaak wi Atiya, *bayuday na bagrek, bahil atiink̄ uʃup wi Ajugun.

Babuk Fēkewa

¹¹ Naʃibaʃi aʃēpna ʃi *Pawulu ado mlagre mnweek. ¹² Udoḥ kak kak aji woli bajej ilēmēt kēme ilaañ yi abanun̄, añaḥ abanan bamaakal, baji babi jeb jeb, n̄ntaayi n̄atota ʃi baka. ¹³ *Bayuday balon̄ baji bañaay na dko, kapēnan bamaakal n̄ntaayi, aʃē do na pdo uko mēnt̄ ʃi katim ki Yetu Ajugun. Baji baji : « ʃi katim ki Yetu, i Pawulu akʃupun̄ dji napēn! Napēnan! » ¹⁴ Naʃen̄an naweek alon̄ nayuday, i katim kawoon̄ Fēkewa aka babukul paaj na alon̄ banjayi bado hañ.

¹⁵ [Unuur ulon̄], kē untaayi uʃē teem baka aji : « Dme Yetu abot ame Pawulu, kē an, nawo bahon̄ ba? » ¹⁶ Wal mēntan, kē ñiint̄ anneejiin̄ untaayi aʃē rēta ʃi baka, awat. Akob baka, kē bamatkabaari, aʃi apēn ʃi katoḥ byiʃu. ¹⁷ Wi bayuday na bagrek banfēʃun̄ du Efet batiinkun̄ uko wañ, aʃē lēnk maakan, abot adēman katim ki Yetu Ajugun. ¹⁸ Bañaan̄ batum bafiyaar, abi apeet̄ buʃaan bi badolon̄ ʃi kadun

ki bañaan̄. ¹⁹ Kē batum bambiin̄ ado dayaamu, baʃij n̄libra n̄i baka aʃonkrēn, atēr ʃi kadun ki bañaan̄. Wi batenuj preeʃ pi n̄libra mēnt̄, kē pawo itaka itum itum. ²⁰ Kē hēnk di di, ʃi mn̄hina mi Ajugun, Uʃup wi Naʃibaʃi kē ukmeetana meetana pya kē banfiyaarun̄ babot atum tum.

P̄nom pweek panwoon̄ du Efet

²¹ Wi iko yañ iʃēpun̄, kē *Pawulu aʃē ʃal aʃu na pya Yerutalem, kaʃēpna Matedoniya na Akayi. Aʃē ʃal aji : « Woli dluñ aya, aban Yerutalem, kawo kaya ubeeka wi Rom. » ²² Wi wi aʃaan̄ ayil du utaak wi Matedoniya, batēb ʃi banjaan̄ baʃēnka, Timote na Erattut, kē ul aʃē duka kak n̄nuur n̄lon̄ ʃi utaak wi Atiya.

²³ Wal mēntan wi wi bgah bi Yetu baʃijun̄ p̄nom pweek. ²⁴ Kē ñiint̄ alon̄ naʃak i katim ki Demetriyut, aʃē wo wal mēnt̄ da, aji ʃak iduun̄ impoʃi yi untaam, innaamun̄ ptu pi naʃibaʃi ñaaʃ anwoon̄ Artemit. Ñiint̄ mēnt̄ aji wul baʃak batum ulemp kē baji badeena bnuura. ²⁵ Demetriyut adu baka b̄ti, na bañaan̄ balon̄ banklempun̄ ulemp utēnt̄ wi nul, aʃē ji : « Babuk biint̄, name kē ulemp wi n̄jaan̄ n̄do wi, uwoon̄ pyok pi nun. » ²⁶ Kē naʃē win abot atiink̄ uko unktēpun̄, Pawulu un̄ aji baʃibaʃi banʃaknaaniin̄ iñen yi bañaan̄ baanwo baʃibaʃi na manjoonan. Ahinan akakan ʃi udolade wi nul pntuk pi bañaan̄, mēnt̄ ʃi Efet ʃi ʃañ da, ma ʃi kaya pba utaak wi Atiya b̄ti. ²⁷ Ahinan katokun ulemp, kabot kapoʃan kadun̄ ki naʃibaʃi ñaaʃ naweek, katiink̄tēn̄ pdēm pi nul. Ul i bañaan̄ b̄ti biki Atiya na biki umundu b̄ti bajaan̄ badēman. »

²⁸ Wi bañaan̄ bukun̄ batiinkun̄ uko wañ, aʃē deebaʃ ajun̄ phuuran aji : « Artemit i nja biki Efet adēmi. » ²⁹ Uundo jon, kē ubeeka b̄ti uʃē wo p̄naat naat. Kē badēpa ʃi bi Gayut na Arittarkut, bamatedoniya bankyaan̄ʃun̄ na Pawulu, añaḥ du

bayiti bweek bi utaak. ³⁰ Pawulu anjal pneej kañini na baka, kē banfiyaaruñ Yetu başē neenana. ³¹ Banoh Pawulu baloñ, balempar naşih baweeek du Atiya, bado yil yil aji bajaka awut kado na pwinana du bayiti.

³² Wal mēnt bañaan bti du bayiti bayewlaa, kē pñaat pañumi. Baloñ bahuuran wi, kē baloñ bakhuuran uloñ. Kē batum, baando me me uko unñjuñ baka. ³³ *Bayuday kē başē wuukar ñiint alon, i katim ki Alektandēr, kadun, kē baloñ başupa uko wi akyaan kakakalēş. Alektandēr ado kē bañaan bayompi, ahilna aşup. ³⁴ Bañaan bayikrēn kē awo nayuday, aşē huuran bti aji : « Artemit i nja biki Efet, adēmi. » Bahuuran hañ ado ŋwoori ŋtēb.

³⁵ Nantunja i ubeeka ado bañaan wal mēnt kē bayompi, aşē ji na baka : « An bañaan biki Efet, jēm umundu bti ume kē ubeeka wi Efet ujaan uyeñ kaduñ ki Artemit naweeek na ptu pi nul panwoonuñ bañi i? ³⁶ Kē wi nameeñ kē ñaan aanhinanuñ plañ uko wan, nawo kaşora, kaşal bnuura ji nabi nado kado ukoolan. ³⁷ Nañij biint biki, bē baambaan kakiijan du kaduñ, kēme akar naşibañi ñaañ i nun. ³⁸ Hēnkuñ, woli Demetriyut na başak batēñful baka ka uko wi bakkeşaari, *uruha wii wi, kē bawayēş bñup biki biki. Bayaan bakeşaar baka. ³⁹ Woli nanuma pkeşaar uko uloñ kak, uruha uweek uwo da, unjaan ujintan bñup. ⁴⁰ Name'aara kē bahinan nña di kataparun na manjoonan, kaji ŋpataşaa, kabot kafanñ ŋi uko unñpuñ nña di i? Nēnhinanuñ kaşup uko unkayi kē nja nyit bti hēnk. » Wi nantunja añiiniñ aba, aşē do bañaan kē bawayşeri.

20

Pawulu aya Matedoniya na Gret

✧ 20:7 Natenan ŋi Ulemp 2.42.

¹ Wi pñaat pañañuñ, kē *Pawulu aşē do kē bayitrēn banfiyaaruñ ŋi Yetu, atēñtēn baka. Wi wi aşaan aduk baka, aşē tool pya, ajeñ bgah bi Matedoniya. ² Amuur utaak mēnt, atēñtēn banfiyaaruñ, abot añiini na baka ajon abaa bi ban Gret. ³ Pawulu aşo du Gret kli kwajañt. Wi atooluñ pjeñ ulantu, kaya utaak wi Firi, kē başē ŋupa aji *bayuday babomandēr pdola buñaan. Kē aşē guban, akakna Matedoniya. ⁴ Pawulu agakandēr na Fopater, abuk Pirut i ubeeka wi Bereya, na Arittarkut na Tekundut biki ubeeka wi Tetalonika, Gayut i ubeeka wi Derbe, na Timote, na Tihik, na Trofim biki utaak wi Atiya. ⁵ Biiñt bukuñ mēntan, bajotun kadun, ayoonkun du Trowat. ⁶ Kē un, ŋşē jej ulantu du pkēñ pi ubeeka wi Filip, wi *ufettu wi ipoom indat uşēpuñ. Wi ŋnuur kañeen ŋaşēpuñ, kē ŋya ŋēnk baka du Trowat aşo da kanēm kapēb.

Pawulu anaşan ñaan ankeşuñ du Trowat

⁷ Unuur uteek wi kanēm, kē ŋşē yitiir pa pfaaşiiir kapoom✧. Kē *Pawulu aşē ŋup na bañaan, te mnjel ŋiki aşu na pya na nfa. ⁸ Ŋkaniya ŋtum ŋatehan wal mēnt du meeş di bko duuş, di nyitiiraanuñ. ⁹ Kē nduba alon aşē wo da, i bajaan bado Ewutikuñ, anşoon ŋi ujaneel uloñ atiink Pawulu. Kē Pawulu aşē ŋiini, ajon maakan ŋi bñup, kē nduba adobi yinēt. Wi anoyēntuñ, adoo ronş, aşē buurna du uşoobra uwajañtēn ajot. Wi bawaliin atena, ado na pnaşana, aşē ŋēnk kē adobi keş. ¹⁰ Kē Pawulu aşē wala, anşup ŋi napoş, amooka aşē ji na bañaan: « Nawutan kalēnk, awo najeb. » ¹¹ Wi wi akakuñ bko duuş, afaaşiiir ipoom na baka, kē badee. Wi añiiniñ te mnjinş, aşē ya. ¹² Kē bañaan başē ŋiiş na nduba najeb un, alilan bnuura.

Pawulu awoona Trowat aya Milet

¹³ Wi wi n̄saan ajot kadun, ajej ulantu, pya Atot, di n̄woon̄ i pya kajijna *Pawulu, ŋiki apoş poş aya da. ¹⁴ Wi n̄yitun̄ du Atot, aşē jija ŋi ulantu, atool pya ubeeka wi Mitilena. ¹⁵ Wi n̄banun̄ da, akak aţēp na ulantu, kē wi unuur ujin̄tun̄ kē n̄şē n̄og unjiw wi Hiyot, aban unjiw wi Famot ŋi unuur utēbantēn, ŋi uwajantēn kē n̄ban ubeeka wi Milet. ¹⁶ Pawulu aji aţēp tēp Efet aankpant ŋiki aan̄jal pjon ŋi utaa wi Atiya. Ataran pban Yerutalem woli ahinani ji unuur wi ufettu wi *Pentakot udo kaban.

Pawulu aŋiini uyaani na bantohi biki banfiyaarun̄ biki Efet

¹⁷ *Pawulu awo ŋi Milet, aşē yil, kē badu bantohi biki pntuk pi banfiyaarun̄ pi Efet. ¹⁸ Wi babanun̄, kē aşē ji na baka : « Nawin̄ jibi n̄to'i na an du unuur uteek wi n̄tapnun̄ kahot ŋi utaa wi Atiya. ¹⁹ Dlempar Ajugun, awalan uleef naan awooni, ahaj ŋiki *bayuday balon̄ babomandēr pdolēn buţaan. ²⁰ Mēmmanan nin ukoolan, uko wi nawoon̄ i pme bti, d̄tup abot ajukanan wa, ŋi kadun ki baŋaan na du itohan. ²¹ D̄tup bayuday na banwoon̄ baanwo bayuday aji bawut pjuban, bakak ŋi Naşibaŋi, bafiyaar Yetu Ajugun. ²² Kē *Uhaaş wi Naşibaŋi uşē wuukēn hēnkuŋ pya Yerutalem, bē mēmme, uko wi n̄ji kayaan̄ kaţēnk da. ²³ Dbubara me kē ubeeka wi n̄ji kayahan̄, Uhaaş wi Naşibaŋi uji uleşanarēn, kē ukalabuş na mhaj mawo da ayoonkēn. ²⁴ Kē n̄şē şal aji mnwo mi naan, manwo mndaayanaan, bubara ndo ulemp bti wi Yetu Ajugun ajakuŋ ndo te uba, unwoon̄ p̄tup *Uţup Ulil Unuura wi bnuura bi Naşibaŋi.

²⁵ « Dbi ŋi an ŋi, aŋiiniyaan *Pşih pi Naşibaŋi, aşē me kē naankak alun̄ kawin̄ kēş ki naan. ²⁶ Ukaan

kē n̄tupan n̄ta hēnk : Ddo wi nhilanun̄ bti pa an, woli naanduk ate pjukan pi naan faan, dwent iŋen yi naan. ²⁷ D̄tupan iko bti yi Naşibaŋi ajakuŋ mbi n̄tupan bē mēnduk duk nin ulon̄. ²⁸ Nalipariin̄ n̄leefan, na batani bti bi Uhaaş wi Naşibaŋi uwulanan̄, aji nado kayen. Namēbaan banfiyaarun̄ Naşibaŋi biki bnuura. Yetu atul p̄naakul, pbuuranaan pntuk pi nul. ²⁹ Dme kē woli dyaa baŋaan̄ banjootun̄ ji n̄wuţ balun̄ kabi pdo batani buţaan. ³⁰ Balon̄ ŋi an badoo lun̄ kawo ŋi n̄ŋilan, kado kawuuk banfiyaarun̄ Yetu balon̄ bataş baka. ³¹ Nakeerin nawo bten! Nakak naleş uko wi : Ddo n̄şubal n̄wajant̄, aji kaleşanan pnak na utejan, kadoo kawooni.

³² « Hēnkuŋ ddukan ŋi iŋen yi Naşibaŋi, uţup wi bnuura wi nul ubot uwo na an. Uţup mēnt̄ uhi-nan kaŋijan pntuk pi banfiyaarun̄. ŋi uţup mēnt̄ kak, Naşibaŋi ahinan kawul iko inuura yi ahankun̄ pa banwoon̄ biki nul. ³³ Wi nwoon̄ ŋi, mēññebar untaam wi ŋaan̄ alon̄, kēme uwuuru, kēme imişa. ³⁴ Name bnuura, dlemp lemp na iŋen yi naan, kē n̄klempaşana nji na biki ngakandēraanun̄. ³⁵ Ddiimanan na n̄nuur bti na dko bti : Hēnk di di ŋaan̄ ajaan̄ alemp, kaţēnkna bajuuk. Kē nakak awo i kaleş uko wi Ajugun Yetu ajakuŋ ul ŋi uleeful : “Mnlilan manwoona ŋi p̄ŋen, apel ŋi pyeenk.” »

³⁶ Wi Pawulu aŋiiniin̄ aba, aşē n̄p na baka, aŋehan Naşibaŋi. ³⁷ Kē baŋaan̄ bti başē wooni, amook Pawulu ŋi pwayşēr na a. ³⁸ Uko unkaan̄ kē bajootan̄ maakan, uwoon̄ wi ajakuŋ na baka : « Naankak alun̄ kawin̄ kēş ki naan. » Wi wi başaan̄ aŋoŋana te du ulantu.

21

Pawulu aya Yerutalem

¹ Wi n̄dukuŋ bantohi biki Efet ŋun̄, aşē ya utool na ulantu, te unjiw wi

Kot. Unuur utëbantën, kë nban pkëj pi Rodet, awoona da, aya ubeeka wi Patara. ² Wi nbanuñ da, nteñk ulantu unde ki utaak wi Feniti, kë njej wa aya. ³ Nya adoo ten unjiw wi Kiprut, ašë duk wa ti kañen kamayu ki nun aya umbañ wi utaak wi Firi. Nwala du pkëj pi Tir, ti ki dul di di ulantu ukjijsaanuñ iko yi ujijuñ. ⁴ Du Tir nya teñk banfiyaaruñ Yetu, ašo na baka kanëm kapëb. *Uhaaş wi Našibați uwuuk baka, kë bašë ji na *Pawulu : « Kya Yerutalem. » ⁵ Wi ntepanuñ kanëm, ašë tool na bgahun. Bañaan bti kë bañoofanun, ašu na baat na bapoť, ašëpan ubeeka. Wi wi nšaan aņup ti kabañ ki bdëk bweek añehan Našibați. ⁶ Wi nbaañ, ašë waysër na baka, apaya ti ulantu, kë banfiyaaruñ Yetu bukuñ bakak itoh yi baka.

⁷ Nbaañsaan pyaanť pi nun na ulantu wi nwoonuñ ubeeka wi Tir, aban ubeeka wi Ptolemayit. Wi nbanuñ da, nya wul banfiyaaruñ Yetu mboš, ašo unuur upëb na baka. ⁸ Wal wi unuur ujintuñ, kë nšë tool aya, aban ubeeka wi Kaytaraya. Nya wala du uko Filip, naťup *Uťup Ulil Unuura. Filip mënť awo alon ti biki babiñ adat du Yerutalem, bado kaťenk *banjañan*. ⁹ Awo na beegani babaakër, banwoon baaniimaa, banjaki *baťupar Našibați. ¹⁰ Wi nwoon da ado nnuur, kë Naťupar Našibați alon andu'aniñ Agabuť ašë woona Yuda, aban da. ¹¹ Agabuť mënť abi awinun, ašë jej katël ki Pawulu, atan ihoťul na iñenul na ka, ašë ji : « Uko wi Uhaaş wi Našibați ukañuñ wii wi : Hënk di di *bayuday du Yerutalem bakluñ katan ajuť katël ki. Baluñ kawula banwoon baanwo bayuday. »

¹² Wi ntiinkuñ uko wañ, un na banfiyaaruñ biki Kaytaraya, nkoot Pawulu awut kaya Yerutalem. ¹³ Kë

Pawulu ašë teemun aji : « we wi nabaañ awooni ba, atokën ušal? Nji, katim ki Yetu Ajugun kakëš nwut batanën bafñ du Yerutalem. » ¹⁴ Wi nwoon nñnhilan pneenana, ašë wuta, aji : « Uwoon jibi Ajugun ajakuñ! »

¹⁵ Wal wi ntepanuñ nnuur nloñ, ašë bomandër, atool pya Yerutalem. ¹⁶ Banfiyaaruñ Yetu baloñ biki ubeeka wi Kaytaraya kë bañoofanun. Bañoofanun du uko ñiint alon anjoni nfiyaar Yetu, i katim ki Mnatoñ, anwoon i unjiw wi Kiprut. Kë du katohul di di nfernuñ.

Pawulu ayit na bantohi biki Yerutalem

¹⁷ Wi nbanuñ Yerutalem, banfiyaaruñ babi akitun na mnlilan. ¹⁸ Unuur utëbantën, kë *Pawulu ašë bi na un, kë nya uko Yakob. Dul di di bantohi biki pntuk pi banfiyaaruñ bti bayituñ. ¹⁹ Pawulu awul baka mboš, ašë řup baka bnuura iko bti yi Našibați ašëpnun ti a ado du banwoon baanwo bayuday. ²⁰ Wi bantohi batiinkuñ uko wañ, badëman Našibați ašë ji na Pawulu : « Ayiñun iwini, *bayuday batum batum bafiyaar hënkun Yetu Ajugun, akuť aťaş bti *Bgah bi Moyit bnuura. ²¹ Kë wi baktupuñ baka ti iwi wii wi : baji iwi iji kjukan bayuday bti banwoon du ntaak nmpaťi aji bawut ptaš Bgah bi Moyit. Baji iji kji na baka, bawut pwalan bapoť *katëmp, bawut ptaš bgah bi bayuday. ²² Kë nbaa do do hum ba? Bamehaara me kë iwo ti. ²³ Dolan uko wi ntejakiñ : Nwo ti na biint babaakër banhoñuñ amehna*. ²⁴ Yaan na baka, iya idolan bañwo, ilukar baka, bašë bahilan bapuunk ikow. Hënk bañaan bti bameena kë iko yi baktupuñ ti iwi bti iinwo manjoonan, bašë bawin kë iwi

☆ 21:8 Ulemp 6.5; 8.5-40.

☆ 21:23 Woli ñaan amehna, iji khoñ Našibați uko ulon, hënk di di babañ babeeb řfa Našibați këme woli ñaan añal pñehan Našibați uko ulon, iji kdo hañ kak.

kak iji ktaş *Bgah bi Moyit. ²⁵ Kê banwoon baanwo bayuday aşë fiyaar hênkuñ Yetu, npiit baka uko wi ndinanun; Nawutan kade uyemať wi mngur, nntaam nkankeťun kē pñaak paantulaa. Nawutan ppuban pi piinť. »

²⁶ Unuur utēbantēn Pawulu kē aşë ya na biinť babaakēr bukuñ, ajun bañow na baka. Aşë ya du *Katoť Kaweek ki Naşibaťi. Aťup unuur wi bakluñ kayit kaji andoli kado bťeňan bi nul, woli bañow baťēpi.

Bañaaň biki Rom bamob Pawulu du Katoť Kaweek ki Naşibaťi

²⁷ Wi nnuur paaj na uloň ji bañow nãfoganuñ pba, kē *bayuday baloň biki uťaak wi Atiya başë win *Pawulu du *Katoť Kaweek ki Naşibaťi, aşë naakrēna na pntuk pi bañaan bti, kē bamoba. ²⁸ Wi bamobuluñ aşë huuran aji : « An bañaan biki *Itrayel naťēnkun! Niiñť anjaan aťup wi nja uwuťaan ři bañaan na dko, ři *Bgah bi Moyit na ři Katoť ki Naşibaťi ki, awi. Adoo beeh beeh aťij baloň banwoon baanwo bayuday ři katoť ki, aťopan dko dyimanaan di. » ²⁹ Baťup haň řiki bawin Trofim i Efet, kē agakandēr na Pawulu ři ubeeka, aşë řal aji Pawulu aneej na a du Katoť ki Naşibaťi.

³⁰ Kē phomp paniink ubeeka bti, bañaan kē babi pntuk, abi añaň Pawulu, apul pulan apēnana bdig aşë dēt ilēman. ³¹ Kē baloň baňal pfiņa. Wal mēñť kē başë yil du naşih i bangoli† biki Rom, aji na a ubeeka wi Yerutalem bti uyewlaa. ³² ři dko mēñť, kē naşih adu bangoli baloň baweek na baloň řun, aşë mintar pntuk mēñť. Wi bañaan bawinuluñ na bangoli, aşë řañan pkoba. ³³ Kē naşih i bangoli aşë bi ři Pawulu, amēbana, aşë do kē batana na ktal ktēb ki mnkorentu aliintan. Wi wi añaan ahepar aji

: « Niiñť i awo ahon ba? Abaa do do we ba? » ³⁴ Baloň ři pntuk baji bahuuran wi, bukundi kahuuran wi moň. Bañaan baňaat pñaat paň kē naşih i bangoli aanhılan ame uko unťepuñ na manjoonan, aşë ji baťija du katoť kaweek kambiguñ na pmboš pkēm. ³⁵ Bado na ppayan Pawulu ajeja jej ahilna abuur pntuk pankşookuluñ. ³⁶ Bañaan bti bataşa aşë huuran aji : « Nfiņa! »

Pawulu aťup bañaan aji aanjubani

³⁷ Wi bangoli bakñooťun *Pawulu du pşih, kē aşë hepar naşih i baka, aji : « Dhil kaťupu uko uloň i? » Kē ateema aji : « Mbeeh! Ite uťup *ugrek i? » ³⁸ Mēñť iwi keeri iwoon niiñť i Ejiptu ampataťiň ři nnuur nloň řun, aťep du *pndiis na balat iñeen week nyaaş iñeen nbaakēr (4000). » ³⁹ Kē Pawulu aşë teema aji « Nji dwo *nayuday abuk ubeeka wi Tartut, du uťaak wi Filitiya. Dwo abuk ubeeka ummeetaniň. Dkooťu kooť, řenaan nřiini na bañaan. » ⁴⁰ Wi naşih i bangoli adinanuñ, kē Pawulu aşë nať du bko duuť atar baka kañen. Wi bañaan bayompun bti, kē aşë řiini na baka na uťup *uheberē aji :

22

¹ « An batēñť naan na başin naan, natiinkan uko wi nji kaťupuñ pa pyeňan uleef naan. » ² Wi baťiinkuñ kē aťiini na baka na uťup *uheberē, kē başë yomp juk, atiinka. Kē *Pawulu aşë ji : ³ « Nji, dwo *nayuday, ambuknaaniň ubeeka wi Tartut, du uťaak wi Filitiya, aşë kuşnaana ři ubeeka wi. Gamaliyel ajukanaanuñ bnuura bgah bi başinun, ajiňťan. Dbi wo řaan aňaluñ maakan uko wi Naşibaťi ji an bti nťa hēnk. ⁴ Dbi ji kahajan banjaan baťaş bgah bi Yetu, te kadoo fiň, kamob biinť na baat kawat ukalabuş

† 21:31 Naşih mēñť aşih bangoli iñeen week nyaaş iñeen (1000).

5 kë *naših i baŕejan na biki pntuk pi bantohi bawo bamaar. Ddoo yeenkna yeenkna du baka, uworda umpiitun pa bayuday biki Damat, kaya da kamob banfiyaarun Yetu, kaŕij ŕi *uruha ŕi Yerutalem ŕi, pa bakob baka. »

Pawulu akakalëš jibi akakun ŕi bgah bi Yetu

6 « Unuur ulon, kaya mndiin unuur, wi nji kayaan adoo ñog Damat, ŕi dko mënt, kë bjeehi blon bweek banwoonun baŕi bašë bi agurën, ajeehanaan. 7 Kë njot ŕi mboš ašë tiink pdiim ploŕ kë pakji na nji : “*Fawul! Fawul! we ukaan kë ikhajanaan ba?” 8 Kë nšë teem aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kë pdiim pateem aji : “Dwo Yetu i *Nataret, i ikhajanun.” 9 Bañaan biki ŕkyaanŕun bawin bjeehi bnuura, ašë wo baantiink pdiim pankŕiiniin na nji. 10 Kë nšë hepara aji : “Ajugun, kë we wi nšaan awo i kado ba?” Ajugun kë aji : “Naŕiin ineej Damat, baya kaŕupu da uko wi Našibaŕi ajakun ido.” 11 Batënt naan bamëbanaan mëban ŕi kañen, aneejanaan Damat, ŕiki bjeehi bweek batokën këš. »

12 « Niinŕ aloŕ anwoon Ananiyat kë ašë wo da. Awo ñaan anjaan aŕaš Našibaŕi na bgah bnuura, i *bayuday bti banfëŕun da bamaganun. 13 Ananiyat abi pwinën, ašë ji : “Fawul ayiŕ naan kakan ido kawin.” ŕi dko mënt, kë nkak awin, abot awina. 14 Kë Ananiyat ašë ji na nji : “Našibaŕi i bašinun, adobi datu dat pa ime kanuma ki nul, iwin Ñaan Natool, ibot itiink uŕup umpënnun ŕi mntumul. 15 Iwi ikwoon namaan i nul ŕi kadun ki bañaan bti ŕi uko wi iwinun abot atiink. 16 Ibaa yoonk we hënkun ba? Naŕiin iyeenk *batiŕmu, ipekadu yi nu ipëna woli itimana.”

Našibaŕi ayil Pawulu du banwoon baanwo bayuday

17 « Wi nkakun Yerutalem, awo du *Katoh Kaweek ki Našibaŕi aŕehana, kë Našibaŕi ašë haabëšaan këš 18 kë nwin Ajugun, kë akji na nji : “Faraan! Pënan ŕi Yerutalem hënkun, ŕiki baankdi ptiink uko wi imaarun abot awin untaanun na nji.” 19 Kë nšë teema aji : “Ajugun, bañaan biki bame bnuura kë dji kañaay na *itoh iñehanaani, kawat bañaan banfiyaarun Yetu ukalabuš, kabot kado bakob baka. 20 Kë wi pñaak pi Fefan ankeŕariin patuliin kë nji mmaar da adinan wa abot ayeŕ imiŕa yi banfiŕulun.” 21 Wi wi Ajugun ašaan ajakën : “Yaani, dyilu dko dlow, du banwoon baanwo bayuday.” »

Pawulu na naših i bangoli

22 Wi *bayuday batiinkun *Pawulu kë adoo ŕup uko wan, kë bašë huuran maakan aji : « Nabiin ŕfiŕ ñaan i, aanwo i kawo ŕi dko. » 23 Wi bakhuuranun, afël iyeti yi baka bko duuŕ* abot akuyëš pdëpalën, 24 kë naših i bangoli ašë do kë bañoŕta du katoh kaweek kambigun na pmoš pkëm. Aji bakoba na itintël, aŕupna uko unkayi kë bañaan bakhuura hënk. 25 Wi bapiinŕanun Pawulu kakob, kë ašë ji na naweek i bangoli iñeenweek annaŕun da : « Našal aji pmob ñaan anliŕun na baromeŕ kakob na itintël bë aandobi dolan uruha uwo ŕi bgah i? » 26 Wi naweek i bangoli atiinkun uko wan ašë ya du naših i bangoli, akakalëša wa. Ašë jaka aji : « Iwin uko wi ijalun lah pdo? Niinŕ i aliŕ na baromeŕ. » 27 Kë naših i bangoli ašë ya du Pawulu, ahëpara aji : « ŕupan, iwi iliŕ na baromeŕ i? » Kë ateema aji : « Hënk da na manjoonan. » Naših i bangoli kë ašë jaka : 28 « Nji, dluk luk itaka itum, abaa hil

* 22:23 ŕi bayuday pŕël bayeti këme kamiša bko duuŕ pajaan payuuj kë unwoon këme uko ulon wi ñaan adolon uŕëp uŕup.

alinj na baromej. » Kë Pawulu ateema aji : « Kë nji, nşë buka buka alinj na baromej. » ²⁹ Banwoon biki pkoba pa aţini balowa ţi dko mënţ, kë naşih i bangoli aşë lënk wi ameej kë Pawulu i atanuj hënk, alinj na baromej.

Baţij Pawulu du uruha uweek

³⁰ Wi nfa mambanuj, kë naşih i bangoli aşë do kë bafënëş *Pawulu aşë du *baţenjan baweek na pntuk pi bawayëş bţup *bayuday, ţiki aņal kame na manjoonan uko wi baņaanj baktaparulunj. Wi wi aşaanj adola kë abi anaţ ţi kadun ki baka.

23

¹ Wi wi *Pawulu aşaanj ajaban bawayëş bţup *bayuday kës aşë ji : « An bayiţ naan, uhaaş uwo ujintj na nji ţi mnwo mi naan ţi kadun ki Naşibaţi te nţa di. »

² Kë *naşih i baţenjan anwoon katim ki Ananiyat aşë ji na bannaţunj ţi kadunul bakoba ţi mntum. ³ Kë Pawulu aşë ji na a : « Iwi nataaki i*, Naşibaţi alunj kakobu na manjoonan. Iţo ţunj aji iwayëş jibi Bgah bajakun, abaa kak aji na baka bakobën. »

⁴ Biintj bannaţunj aņog Pawulu kë başë jaka : « Ikar kar naşih i baţenjan Naşibaţi! » ⁵ Kë Pawulu aşë teem aji : « Babuk biintj mëmme aji awoonj naşih i baţenjan. Baţup ţi Ulibra wi Naşibaţi aji : “*Ñaanj aanwo kaţiniyaan uko wi naşih i utaak wi nul buţaan.*” »

⁶ Wi Pawulu awinuj kë balonj ţi pntuk pi bawayëş baweek bawo *bataduk, kë balonj bawo *bafaritay, kë aşë huuh aji : « An bayiţ naan! Dwo nafariţay, abuk bafaritay. Baţijën *uruha ţi, ţiki dhaţ aji bankeţunj balunj kanaţa ţi pkeţ. » ⁷ Wi ajakanj jak hanj, kë bafaritay na bataduk başë jun pņom, abot apaţşër. ⁸ (Bataduk başal aji

bankeţunj baanklunj kanaţa ţi pkeţ, kë nwanjut na nntonj njanwoo, kë bafaritay başal aji iko mënţ iwoo.) ⁹ Pņaat kë pabi dëma dëm, kë *bajukan Bgah bafaritay balonj banaţa aņoman aji : « Nënka nin uko utapar ņiinţ i. Om unţonj këme *uwanjut udoos ņiini na a. »

¹⁰ Pņom padëm pdëm paņ, kë naşih i bangoli adoo ţi babi bakit kitan Pawulu, aşë ji na bangoli bawala baya bapënana ţi ptoof pi baka, baţija katoh kaweeek kanyenaniinj.

¹¹ Uţejan mënţ, kë Ajugun aşë naţ ţi kadun ki Pawulu aji na a : « Mëbaan iliint! Iţiiniyaan katim ki naan ţi Yerutaalem ţi aşë wo kak i kado hanj du Rom. »

Bayuday baņal pfiņ Pawulu

¹² Wi unuur ujintunj, kë *bayuday balonj başë tiinkar. Bahonj amehna aji baankde baankdaan bë baanfiņ *Pawulu. ¹³ Bantiinkarunj hanj bapel iñeen nbaakër. ¹⁴ Wi wi başaanj aya du *baţenjan baweek na bantohi aji na baka : « Nhoņ amehna aji nĵenkde nin ukoolan te wi nķfiņanj Pawulu. ¹⁵ Hënkunj an ţi katim ki pntuk pi bawayëş bţup baweek, nayilan du naşih i bangoli naji na a aţijan Pawulu, nadaar naji naņal kame bnuura uko wi adolonj. Kë un, nĵobi bomandër bomandër pa pfiņa ji abi ado kaban ţi. »

¹⁶ Wi naţaşa alonj ayimi Pawulu atiinkunj uko wanj, aşë ya du katoh kaweeek kambigunj na pmbospkëm, aneej da aţupa. ¹⁷ Wi wi Pawulu aşaanj adu naweeek alonj i bangoli iñeen-week, aji na a : « Nĵooţan naţaşa i du naşih i bangoli, aka uko ulonj wi pţupa. » ¹⁸ Kë naweeek i bangoli aņooţ naţaşu du naşih i baka, aşë ji na a : « Pawulu nakalabuş aduĵen akooţën aji nţiju naţaşu i, aka uko ulonj wi pţupu. » ¹⁹ Kë naşih i

* 23:3 Pawulu ahoņ ajaka « iwi uniw ufaatţaan wuj » uwo wo ji aņal kadiimanaan baņaanj kë Ananiyat aji daar kala pwo nanuura ţi bĵig aşë wuţ du kaţëb meeţ, awo kataaki.

bangoli ašë mëbana ti kañen apën na a kë bagaagi ašë jaka : « We wi injalun p̄tupën? »²⁰ Kë naťaša ašë jaka : « Bayuday batiinkar aji babi heparu itij Pawulu faan du p̄ntuk pi bawayëš b̄tup baweek, baji bañal kadaar kaji bañal kame uko wi adolun. ²¹ Kdinan baka uko wañ, ŋiki bañaan bampelun iñeen ŋbaakër bamena dko dlon, ayoonka. Bahon amehna aji baankde nin kadaan bë baanfiñ Pawulu. Babomandër hênkuñ aba, ayoonk yoonk idinan. »²² Kë naših i bangoli ašë jaka awut kačup nin alon kaji ačupa uko mënč, ašë wutan naťaša kë ayaa.

Bañooč Pawulu du ubeeka wi Kaytaraya

²³ Wi wi naših i bangoli ašaan adu baweek batëb biki bangoli iñeen-week aji na baka : « Nabomandëran na bangoli iñeen-week ŋyaaš ñtëb (200), na bajug ŋmpëlënt iñeen paaj na ulon (70), na bangoli iñeen-week ŋyaaš ñtëb (200) biki ijan, naya Kaytaraya nťa di woli ŋwoori kañeen kalon ŋi utaakal ŋakobi. »²⁴ Nabomaan ŋmpëlënt nañoočna *Pawulu, ahilna aban najeb du Felit nantuña. ²⁵ Hënk kë naših i bangoli ašë piit Felit aji :

²⁶ « Iwi Felit nantuña naweek, nji, Klodiyut Litiyat dpiitun awulu mboš. ²⁷ *Bayuday bamob ñiint i anjal pfiña, kë nšë bi na bangoli naan abuurana, ŋiki bačupën aji alin na baromeñ. ²⁸ Wi nñaluñ pme uko wi ajubanun ašë ñooča p̄ntuk pi bawayëš b̄tup baweek pi baka. ²⁹ Wi wi ŋšaan ayikrën kë uko wi baktaparulun utaañ na bgah bi baka, bë baanka ka nin uko ulon utapara unkëšun bafiña këme batuha. ³⁰ Wi mmeen kë balon batiinkar pfiña, kë nšë yil ti dko mënč aji bačiju a. Dkak ado bantaparulun b̄tup babi ti iwi bačup uko wi adolun baka. »

³¹ Na utejan, bangoli bado uko wi naših i baka ajakuñ, ajej Pawulu, aya na a te ubeeka wi Antipatrit. ³² Wi unuur ujintun kë bangoli bukuñ bašë kak du katoh kaweek, awut bajug ŋmpëlënt kë baya na Pawulu. ³³ Wi babanun Kaytaraya ašë wul Felit nantuña uko wi Klodiyut apiitun, ašë dukara Pawulu. ³⁴ Wi nantuña aleyiirun uko umpiitun ašë hepar Pawulu utaak wi awoonun. Wi ameen kë awo i utaak wi Filitiya†, ³⁵ ašë ji na a : « Dluñ katiinku woli bantapariin b̄tup babani. » Kë ašë do kë bahank Pawulu du katoh ki pših ki *Herod abiiñ aniw, ayeña.

24

Bayuday bakeešaar Pawulu du Felit

¹ Wi ŋnuur kañeen ŋačepun, kë Ananiyat *naših i bačen ašë ya na balon ti bantohi na načupar bañaan, i katim ki Tertuloč du Kaytaraya. Babi ti kadun ki Felit nantuña, akeešaar *Pawulu. ²⁻³ Wi baduun Pawulu, kë Tertuloč ašë jun ptapara iko aji : « Iwi Felit nantuña naweek, ŋjon nčo ti awo bnuura ti pših pi nu, kë mntit mi nu mankak ačij iko inuura ihalu ti utaak. Kë nji ŋlilandëru maakan, kabot kataañaru, ŋnuur bti na dko bti. ⁴ Nñenkto kanooranu na b̄tup btum, ašë ŋal itiinkun btiišu. ⁵ Niint i awo ñaan anwučun maakan, anwoon ti pyewlën *bayuday ti dko bti, abot awo i p̄ntuk pi banataren. ⁶ Adoo do do na pčopan *Katoh Kaweek ki Našibači, ukaan kë ŋmoba. [Nñal pwayëša b̄tup jibi bgah bi nun bajakuñ ⁷ kë Litiyat naših i bangoli ašë bi na kmëni atehun a ti iñen, ⁸ ado bantaparun Pawulu b̄tup babi ti iwi.] Woli ihepara bnuura, atiinka, këme bdidi'u iko yi ŋktaparulun. » ⁹ Kë

† 23:34 Felit awoon i pwayëš Pawulu ŋiki Pawulu awoona Filitiya danwoon ti pših pi nul.

bayuday baṭok na a, ṭi uko wi ataparulunḡ aji ujoonani.

Pawulu aṭup ṭi kadun ki Felit nantuḡa

10 Wi Felit nantuḡa adekunḡ *Pawulu kaḡen aji ateem, kē aṣē yeenk bṭup aji : « Dme kē ido ḡṣubal ḡṭum, aji kwayēṣ ṭi utaak wi, ukaaḡ kē ḡnilan maakan kabi kaṭupu kayeḡan uleef naan.

11 Ihinan kahepar bnuura baṭupu kē uundo pel ḡnuur iḡeen na ḡṭēb wi nyanḡ Yerutaalem pḡḡeman Naṣibaṭi.

12 Bambiinḡ akeṣaarēn baantēnkēn kē ḡji kaḡom na nin ḡnaaḡ aloḡ du *Katoḡ Kaweek ki Naṣibaṭi kēme anaṭan pntuk pi baḡaaḡ ṭi itoḡ iḡehanaani, kēme ṭi ubeeka.

13 Baankak ahinan kadiiman kē uko wi baktaparaanunḡ hēnkuḡ uwo manjoonan.

14 Kē nṣē dinan ṭi kadunu aji dji kadēman Naṣibaṭi i baṣinun, wi njaanḡ kaṭaṣ Bgah bi bukal bajakuḡ aji bawo bwuṭaan. Dfiyaar iko bti intaanunḡ na Bgah, na yi *baṭupar Naṣibaṭi bapiiṭunḡ,

15 abot ahaṭ pnaṭa ṭi pkeṭ pi baṭool na bado buṭaan ḡi baḡaaḡ biki bantaparaanunḡ bṭup. 16 Ukaaḡ kē ḡji kadoonaan ḡnuur bti pwo na uhaaṣ ujintḡ ṭi kadun ki Naṣibaṭi, na ki baḡaaḡ. »

17 « Kē wal wi ndolunḡ ḡṣubal du bḡig, aṣē kak ṭi Yerutaalem aṭij itaka pṭēnkna baḡaaḡ bajuuk biki pntaali pi naan, kabot kado iṭeḡan yi Naṣibaṭi. 18 Wi wi baṣaaḡ aṭēnkēn du Katoḡ ki Naṣibaṭi kē ḡji kabaaḡnēṣ bṭeḡan bjintan uhaaṣ. Mēnwo na nin pntuk ploḡ abot awo mēntij nin pḡaat. 19 Kē *bayuday baloḡ biki Atiya bawoḡ lah kabi kanaṭ ṭi kaṭup uko wi bakaaḡ na ḡji, 20 kēme banwoḡ ṭi baṭup uko wi bawinunḡ uwuṭaan ṭi ḡji wi nnaṭunḡ ṭi kadun ki baka du pntuk pi bawayēṣ bṭup baweek pi bayuday. 21 Kēme uwohaḡ kak uko wi nhuuranunḡ ṭi kadun ki baka aji : “Uṭup wi pnaṭa ṭi

pkeṭ, ukaaḡ kē mbi nṭa bawayēṣaan ṭi kadunan?” »

22 Kē Felit nantuḡa, ammeenḡ bnuura uko wi bgah bi Ajugun, aṣē lutan pwayēṣ te unuur uloḡ, aji na baka : « Dluḡ kawayēṣ uko wi nan woli Litiyat naṣih i bangoli abii. »

23 Wal mēntḡ kē aṣē ḡi na naweek i bangoli iḡeen-week aloḡ, ahank Pawulu du ukalabuṣ, bawut kado kanoorana babot bawut bayiṭul bado kaṭēnka.

Pawulu aṭiini na nantuḡa na aharul

24 Wi ḡnuur ḡloḡ ḡaṭepunḡ, kē Felit aṣē bi na aharul anwoḡ *nayu-day i katim ki Drutiḡiya. Felit ado kē badu *Pawulu, aṣē tiinka kē akṭiiniyaan pfiyaar Yetu Krittū. 25 Kē ḡibi Pawulu akṭupunḡ adoo jun pban ṭi iko yi pwo ḡnaaḡ natool, yi pṭijan uleef, na yi unuur wi Naṣibaṭi akluḡ kawayēṣ baḡaaḡ, kē Felit aṣē yewla, aji na a : « Ṭaḡaan ba hēnk nṭa, ihinan kaya, woli dbi jeeh kayil pdu'u. » 26 Ahaṭ wal mēntḡ aji Pawulu awula itaka, ukaaḡ kē aji du'ara du, kaṭiini na a.

27 Wi ḡṣubal ḡṭēb ḡaṭepunḡ, kē Portiyut Fettuṭ aṣē yeenkēṣ Felit ṭi pntuḡa, anwutuḡ Pawulu du ukalabuṣ, pḡolna bayuday balilan.

25

Baṭij Pawulu uruha ṭi kadun ki Fettuṭ nantuḡa

1 Wi Fettuṭ abanunḡ ṭi utaak ado ḡnuur ḡwajaḡ, aṣē pēnna Kayṭaraya, aya Yerutaalem. 2 *Baṭeḡan baweek na bantohi baweek *bayuday kē baṣē bi anaṭ ṭi kadunul, akeṣaar *Pawulu. 3 Kē baṣē ḡehan Fettuṭ aṭēnk ṭēnk baka, ado Pawulu aya Yerutaalem, ṭiki babop ayoonka ṭi bgah, kahilna kaba na a. 4 Kē Fettuṭ aṣē teem baka aji : « Pawulu awo ukalabuṣ du Kayṭaraya, kē ḡji ṭi uleef naan, nkak awo i kaya da ṭi ḡnuur ḡi. 5 Nadolan baweek biki nan, baluḡ babi na ḡji, woli ḡiintḡ

an mēntan ado buṭaan blon baya keeṣaara. »

⁶ Fettut ado du Yerutalem ḡnuur bakrej kaya iñeen ṭañ na baka, aṣe ya Kayṭaraya. Wi unuur ujintuṅ, kē aṣe ṭo du uruha, ado kē baṭij Pawulu ṭi kadunul. ⁷ Wal wi Pawulu abiiṅ, kē bayuday banwoonun Yerutalem, baṣe bi anaṭ afooya, atapara iko itum iwuṭaan maakan, yi bawoon baanhinan adiiman kē ijoonanii. ⁸ Kē Pawulu aṣe yeṅan uleeful aji : « Mēndo do nin ukoolan unwuṭuṅ ṭi bgah bi bayuday, kēme ṭi *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi, kēme aṭup buṭaan ṭi *Fetar naṣih najeenkal i Rom. » ⁹ Kē Fettut, anṣaan aṅal bayuday balilandēra, kē aṣe hepara aji : « Iinṅal kabi Yerutalem, nya nwayeṣu ṭi uko wi batapariin i? » ¹⁰ Kē Pawulu aṣe teema aji : « Dwo ṭi uruha wi Fetar ṭi, awo i kawayeṣaana ṭi. Mēndo bayuday nin ukoolan, kē iwo name iwi ṭi uleefu. ¹¹ Bē woli djuban na manjoonan, woli ddo uko ulon uwuṭaan unkēṣuṅ nkeṭ, mēnkpok pa. Aṣe wo kakṣa woli iko yi bataparaanun iinjoonani, nin alon aanka na pwulēn du bayuday. Dnuma Fetar awayeṣaan! » ¹² Wi Fettut awinarun na balemparul bañnogulun, aṣe teema aji : « Inuma pwayeṣ pi Fetar, ikeer aya du kadun ki Fetar. »

Fettut aṭiini na Agripa naṣih

¹³ Wi ḡnuur ḡlon ḡaṭepuṅ, kē Agripa naṣih na Berenit aṭa'ul ñaaṭ baṣe bi ṭi Kayṭaraya, pwul Fettut mboṣ. ¹⁴ Jibi bawoon biki pdo da ḡnuur ḡlon, kē Fettut aṣe ṭiini na Agripa naṣih ṭi uko wi *Pawulu aji na a : « Ñiint alon awo ṭi, i Felit awutuṅ du ukalabuṣ. ¹⁵ Wi nwoon du Yerutalem, kē *baṭeṅan baweek na bantohi biki *bayuday baṣe bi atapara ñiint i bṭup aṣe ñehanaan, aji nji aduknaanaa. ¹⁶ Kē nṣe teem baka aji baromen baantaal pmob ñaan

katuh bē aannaṭ ṭi kadun ki bantaparulun bṭup ayeṅan uleeful. ¹⁷ Wi wi baṣaan abi na nji ṭi, kē mēndo ṭo ajon, aṣe ṭo du uruha wi unuur ujintuṅ, aṣe do kē baṭij ñiint mēnt. ¹⁸ Kē wi baṭijuṅ bankeesaarulun ṭi kadunul, baantaṭup ṭup nin uko ulon ṭi iko iwuṭaan yi nji nṣaluṅ aji ul adoo. ¹⁹ Pṅom pi bakaan na a pawoona ṭañ ṭi bgah banwoon bi baka, na ṭi ñaan alon ankeṭuṅ i bajaan bado Yetu, i Pawulu akjakun awo najeb. ²⁰ Kē nṣe yewla, mēmmehum di nji kawayeṣuṅ iko yaṅ, aṣe hepara me aṅal kaya Yerutalem baya bawayeṣaana ṭi iko mēnt. ²¹ Kē wi Pawulu aṣaan hepar aji aṅal pwayeṣ pi *Fetar naṣih najeenkal, kē ndo kē badēta, te wal wi nji kalun kado bañooṭa du Fetar. » ²² Kē Agripa aṣe teem Fettut aji : « Nji kak dṅal katiink ñiint mēntan. » Kē aji na a : « Iluṅ katiinka faan. »

Baṭij Pawulu ṭi kadun ki Agripa na Berenit

²³ Wi nfa mambanun, kē Agripa na Berenit, baṣe bi na pkēpaṭer pweek, aneej du dko di uruha, kē baṣih bangoli na bantohi baweek biki ubeeka kē bafooy baka. Wi wi Fettut adolon wal mēnt kē baṭij *Pawulu. ²⁴ Aṣe ṭiini na bañaan aji : « Iwi Agripa naṣih na an bti nanwoon ṭi na un, nawin ñiint i. Ul akaan kē *bayuday bti babi du nji, du Yerutalem na ṭi, anṅoman maakan aṣe huur aji, aantaan na pwo najeb. ²⁵ Kē nji kē nṣe win nji ṭi uleef naan, kē aando nin uko ulon unkēṣuṅ akeṭ. Wi aṣaan añehan aji aṅal pya du naṣih najeenkal aya awayeṣa, kē nṣe ji ddola aya du a. ²⁶ Aṣe wo mēnka nin uko ulon unkēṣuṅ ppiit naṣih najeenkal ṭi ñiint i. Ukaan kē nṭija ṭi kadun ki nan na ki iwi Agripa naṣih ṭi uleefu. Hēnk, woli nahepara, kaṣe ka uko upiit naṣih najeenkal. ²⁷ Ñaan aanhilanun kabubara kañooṭ nakal-

abuş du naşih najeenkal bë iintup uko wi adolonj. »

26

Pawulu aʔiini ʔi kadun ki Agripa naşih

¹ Hënk, kë Agripa aşë ji na *Pawulu : « Ihinan kaʔup, kayenjan uleefu. » Pawulu adeen kañen, aşë yenjan uleeful aji : ² « Iwi Agripa naşih, dlilan nʔa, wi nnaʔun ʔi kadunu, kateem ʔi iko yi bayiʔ naan *bayuday bataparaanun bti. ³ Dkak alilan maakan, ʔiki ime udolade wi baka bnuura akak ame bnuura iko yi bajaan banjomna. Ukaan kë nji kakooʔu kooʔi iʔiinkën bnuura.

⁴ « Bayuday bti bame jibi nʔoori ʔi kpoʔ. Bame kak bti jibi ʔi kateeku nʔoori du utaak wi naan, na du Yerutaalem. ⁵ Bame'en undiimaan, ahilan kaʔup woli banjali kë dji kaʔaş bgah bi pntuk pi *bafaritay bantamnun ʔi bgah bi nun. ⁶ Kë hënkun, uko unkaan kë bakwayşaan ʔi, uwoon kë: Dhaʔ uko wi Naşibaʔi abiin ahoj başininun. ⁷ Kë kşini iñeen na ktëb ki pntaali pi nun, kahoj mënʔan ki ki kahaʔun pyeenk, wi kadëmanun Naşibaʔi na nħaaş ʔi baka nfa na utaakal. Iwi Agripa naşih, mnhaʔ mañ mankahan kë bayuday baʔijën uruha. ⁸ We ukaan kë an bayuday naşal aji nñnhinan kafiyaar kë Naşibaʔi aji naʔan bañaan ʔi pkeʔ ba? » ⁹ « Kë nji ʔi uleef naan hënk, kë ndun aşal aji dwo kado uko wi nhinanun bti katokna katim ki Yetu i *Nataret. ¹⁰ Kë hënk di di ndolan du Yerutaalem, amob banfiyaarun Yetu batum awat ukalabuş. *Baʔenjan baweek badinanaan pdo han, aji wonʔi baʔu baka pkeʔ dji kawo ʔi bandinanun. ¹¹ Dji kañaay na itoh iñehanaani bti, kahajan banfiyaarun Yetu, kawuuk baka pkar katim ki nul. Ddeebaʔër baka

maakan, adoo ji kaya nbeeka nmpaʔi prab baka kahajan.

Pawulu akak akakalëş jibi aʔëpun adoo fiyaar Yetu

¹² « Kë hënk di ntoolonj unuur ulon pya ubeeka wi Damat, pdo ulemp mënʔ awo na uworda wi *baʔenjan baweek. ¹³ Kaya pban mndiin unuur, djaku iwi, naşih, kë nşë wo ʔi bgah, aşë win bjeehi bloj banwoonun baʔi aşë jeehan apel unuur, kë babi agurën nji na bankyaanʔun na nji. ¹⁴ Hënk, kë npen bti ajot ʔi mboş. Kë nşë tiink pdiim ploj kë pakʔiini na nji na uʔup *uheberë aji : “*Fawul, Fawul, we ukaan kë ikhajanaan ba? Ibaa noor we atootar ji upatar wi ajug wa akwuukun na pfeeru pjul.” ¹⁵ Kë nşë hepar aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kë Ajugun aşë teem aji : “Nji Yetu a, ikhajanun. ¹⁶ Naʔiin iwo bnaʔ, dpën awinana ʔi kadunu, kakakanaanu nalempar naan. Iwo kaʔup bandukiin uko wi iwinun nʔa ʔi nji, na wi nji kalun kadi-imanu. ¹⁷ Dluj kayenju, ʔi *bayuday na banwoon baanwo bayuday biki nji kayiliin iya. ¹⁸ Iwoyi kahaabëş baka këş, kapënan baka ʔi bdëm, kaʔij moñ bjeehi, kapënan baka ʔi mnħina mi uweek wi nntaayi, kaʔij du Naşibaʔi. Hënk bahilna woli bafiyaarën, bapënan baka ipekadu bahil kawo ʔi biki Naşibaʔi adatun aji bawo pntaali pi nul.”

Pawulu aʔup jibi alemparun Yetu

¹⁹ « Ukaan, Agripa naşih, kë nʔaş uko wi Naşibaʔi aʔupnun wi ahaabëşaanun këş. ²⁰ Djunna Damat na Yerutaalem, abaañşaan nʔfët ʔi *Yuda bti na ʔi banwoon baanwo bayuday. Aʔup baka aji bawut pjuban bakak du Naşibaʔi, bado kado iko inkyuunun kë bawut pjuban. ²¹ Uko wan ukaan kë *bayuday bamobën wi nwoon du *Katoh Kaweek ki Naşibaʔi anjal pfiñën. ²² Kë Naşibaʔi aşë wo na

nji te unuur wi n̄ta wi, k̄e ndoo naŋ ʈi kadun ki bañaan b̄ti, bampoti na baweek aŋup uko wi mmaarun̄. Uko wi n̄ji kaŋupun̄ uunwo wo ulon̄ umpati na wi *baŋupar Naŋibaŋi na *Moyit bajakun̄ ʈfa aji ubi kadolana, ²³ *Krittu alun̄ kahaj kaŋe kawo nateek anknaŋiin̄ ʈi pkeŋ kaŋup bayuday na banwoon̄ baanwo bayuday, bjeehi bi mbuur. »

Pawulu ado na pkakan Agripa naŋih ʈi bgah bi Yetu

²⁴ Wi *Pawulu akyen̄anun̄ uleeful han̄, k̄e Fettut aŋe huuh aji : « Iwi iyilaa! Pjuk pweek pi ijukun̄ pajun̄ pfooyanu bkw! » ²⁵ K̄e Pawulu aŋe teema aji : « Iwi Naweek maakan, m̄enyilaa, uko wi n̄ji kaŋupun̄ ujoonan̄ akuŋ aŋep ʈi bgah. ²⁶ Agripa naŋih, d̄noom kaŋup na a na mnt̄eŋ ʈiki dme k̄e aampaam iko m̄ent̄ b̄ti, iindolana du b̄not, dme k̄e ame ya b̄ti aba. ²⁷ Iwi Agripa naŋih, ifiyaar uko wi *baŋupar Naŋibaŋi bajakun̄ i? Dme k̄e ifiyaar wa. » ²⁸ K̄e Agripa aŋe teem Pawulu aji : « In̄al kakakanaan̄ naritton̄ ubaa kaŋo'un ʈi! » ²⁹ K̄e Pawulu akak aŋem aji : « M̄emme me utar k̄eme ujon̄, uko wi n̄ji kañehanun̄ Naŋibaŋi uwoon̄ iwi na banktiinkun̄ b̄ti n̄ta di, nakak nawo ji n̄ji, aŋe wo m̄en̄jal natana mn̄korentu ji n̄ji. »

³⁰ H̄enk k̄e naŋih, na nantun̄ja i utaak, na Berenit̄, na bañaan̄ b̄ti banwoon̄ na baka baŋe naŋa. ³¹ Wi bap̄enun̄ aŋe ʈiini bukal bukal aji : « N̄iin̄t̄ i aando do uko ulon̄ unkeŋun̄ akeŋ k̄eme aya ukalabuŋ. » ³² K̄e Agripa aŋe ji na Fettut̄ : « N̄hinan̄ lah kawutana, k̄e aŋaan̄ ahepar pwayeŋaana du naŋih najeenkal. »

27

Batool p̄nooŋ Pawulu du Rom

¹ Wi ukakun̄ wi p̄ej ulantu kaya Itali, k̄e baŋe wul *Pawulu

na bakalabuŋ balon̄ Yuliyut̄, anwoon̄ naweek i bangoli iñeen-week baromen̄ du p̄ntuk pi bangoli pi bajaan̄ bado P̄ntuk pi Naŋih najeenkal. ² K̄e n̄jej ulantu du pk̄eŋ pi Adramitiyum unwoon̄ wi pya Atiya, atool pya. Arittarkut̄ i Tetalonika du Mat̄edoniya k̄e abi na un. ³ Wi unuur ujin̄un̄ k̄e n̄ŋe ban Fidon̄. Yuliyut̄ awo na Pawulu bnuura, awuta k̄e aji ya kawin banohul, baŋena iko yi anumiin̄. ⁴ N̄woona du Fidon̄, k̄e jibi uyook ukkobun̄ adek na un, k̄e n̄fooy na umban̄ wi unjiw wi Kiprut̄ wi uwoon̄ uunkkob. ⁵ K̄e wi wi n̄muurun̄ bd̄ek baññogun̄ n̄taak n̄i Filitiya, na Pamfili aban̄ Mire du utaak wi Likiya. ⁶ Wi n̄banun̄ da, k̄e naweek i bangoli aŋe win ulantu ulon̄ unwoonun̄ Alektandriya, atool pya Itali, aŋe dolun̄ k̄e n̄jej wa.

⁷ N̄do n̄nuur n̄tum aya ya b̄tiisu, ʈiki uyook uwoo, n̄haj maakan abaa ban kañog ubeeka wi K̄enidut̄. Uyook uneenanun̄ pya na b̄tool, k̄e n̄duk ubeeka wi Falmome ʈi kañen̄ kadeenu, afooy unjiw wi Kret. ⁸ N̄taŋ taŋ ukab, ahaj maakan abaa ban dko di bajaan̄ bado Ik̄eŋ Inuura, daññogun̄ ubeeka wi Lataya.

⁹ N̄to du Lataya ajon̄, k̄e pya kadun̄ pado kak anooran̄, ʈiki unuur wi pyiman wi *bayuday* udobi ʈep, k̄e pya na bd̄ek wal m̄ent̄ pahil kap̄enan̄ unguun. H̄enk, k̄e Pawulu aŋe ʈup uko wi aŋalun̄ aji na baka : ¹⁰ « Babuk biin̄t̄, dwin k̄e bgah bi nun̄ bi baya kawuŋ, ulantu utoka dko dweek na iko yi ujijun̄ b̄ti, bañaan̄ badoo hilan̄ kakeŋ da. » ¹¹ K̄e naweek i bangoli aŋe m̄eban̄ ʈi wi naweek i baŋon̄ ulantu na ajug wa bajakun̄, apok p̄tiink Pawulu. ¹² Pk̄eŋ paannuura p̄tepanaan̄ n̄nuur n̄i ujon̄ na uk̄ek uweek, k̄e batum ʈi baka ban̄jal n̄neeŋ ʈi bd̄ek, n̄doonaan̄

* 27:9 Ulibra wi Bgah 16.29 upiit̄ aji : ʈi pli ppajant̄en̄ na plon̄, ʈi unuur uñeenant̄en̄, nayiman, naankdo nin ulemp ulon̄, an̄ babuk utaak na bayaant̄ b̄ti.

pban pkëj pi Fonika woli ñhinani. Pkëj pi Fonika pawo du unjiw wi Kret, pataan na kayoba ajej ti btammañu na btamşanka, kè bahilan kaţëpan da ñnuur ñi ujont na ukëk.

Ukëk unaţa du ptoofpi bdëk bweek

¹³ Uyook umpoţi unatnaana btammañu ajun pyook, kè bañaan başal aji bahinan kado uko wi başaluñ, afënëş ulantu, atool akab kab na kabañ ki unjiw wi Kret. ¹⁴ Uundo jon, kè ukëk uweek unwoon katim ki btamşanka umayar unuur uşë natnaana unjiw akëk. ¹⁵ Ukëk wuñ ubi akob ti ulantu, kè ñënkak ahilan wa pţijan, aşë wut kè uyook ukya na un. ¹⁶ Wi ñţëpnun btammañu bi unjiw umpoţi unwoon katim ki Kawuda, aşë tu kamenkla uyook btiışu. Ndoonaan te adoo kakan bţeem bmpoţi bbuurni bantanuñ ti kafet ki ulantu. ¹⁷ Hënk, kè balemp biki ulantu bajej ital atanrën wa uwutna katoka. Baţi wal mënt uyook ufël baka ti pyiw pwuţan pi bdëk bweek du Libiya. Wi wi başaan anuj iloona, aşë wut uyook kè ukya na baka. ¹⁸ Unuur utëbantën, kè ukëk ukkëka kék maakan, kè bajej iko injiñuñ afël du bdëk. ¹⁹ Unuur uwajantën, bajej iloona na iko yi ulantu afël du bdëk na iñen yi baka. ²⁰ Ndo ñnuur ñtum, ñënwin bnuur kème ñjah, kè uyook ukkoba kob maakan, kè ñbi ji ji wi nun ubaa.

²¹ Ndo ñnuur, ñënde de nin ukoolan, kè *Pawulu aşë naţa, aji na bañaan: « Babuk biint, nawo i lah katiink uko wi njakanan, kawut kapën du Kret, nanşaan kabuur ptoka toka pi. ²² Kè nşë kooţan kooţ hënkun, namëbaan naliint! Nin alon ti an aankket, ulantu ţań uktokiin. ²³ Takal na utejan, *uwanjut wi Naşibaţi anka'ënuñ, i njaan kadëman ubi ti ñji, ²⁴ ajakën : “Pawulu, klënk!

Iwo i kawayëşa ti kadun ki naşih najeenkal, kè Naşibaţi ti bnuura bi nul, akdo bañaan bti bankyaanţuñ na iwi babuur.” ²⁵ Babuk biint, natëñtënën, ţiki dhaţ ti Naşibaţi ame kè uwo jibi ajakaaruñ. ²⁶ Kè uyook uşë ya kafëluñ du unjiw ulon. »

²⁷ Ndobi wo wo ti utejan unţënknuñ iñeen na ñbaakër ti meel, kè ukëk uhuma kaya na un ti bdëk bi katim ki Adiriyatik. Kaban mñjel, kè balemp biki ulantu başë ñuur aji ñnog pkay. ²⁸ Wi wi batanuñ pko ploñ na ptal awalan katenna kadiilade, awin kè kawo ñmetër iñeen ñwajanţ na paaj na ulon, akak aban ţuñ aten, awin kè kawo ñmetër iñeen ñtëb na bakren. ²⁹ Baţi wal mënt uyook ufëluñ du mñlaak, atan klaar kdiţ kbaakër du kafet ki ulantu awalan ti meel kahilna kamëban wa, aşë bi kataran taran unuur ujint. ³⁰ Balemp biki ulantu bado wal mënt na ppën ti wa kabuur. Bawalan bţeem bbuurni aşë daar aji bañal ptan ilaar idit ilon ti kadun ki ulantu. ³¹ Kè Pawulu aşë ji na naweek i bangoli na bangoli bandukiin aji : « Woli balemp biki ulantu biki baanţo ti wa, naankhilan kabuur. » ³² Ukaan kè bangoli bafal ital intjijanaan bţeem bbuurni, awutan ba, kè bakyaak.

³³ Wi bakyoonkuñ mñjint unuur, kè Pawulu aşë ji na baka bade aji na baka : « Naţo ñnuur iñeen na ñbaakër kè ñhaaş ñawo bnaţ na an, naande nin ukoolan. ³⁴ Nabiin nade, nanuma pde kahilna kawo bajeb, nin kawel kalon kaankjot ti ñaan. » ³⁵ Wi wi aşaan ajej ipoom abeeb Naşibaţi akitëş ya, aşë jun pde. ³⁶ Kè wi wi bañaan bti bakakanuñ ñhaaş, ade ntiinku. ³⁷ Nwo wal mënt bañaan iñeen-week ñyaaş ñtëb na iñeen paaj na ulon na paaj (276) ti ulantu. ³⁸ Wi bañaan bti badeen ayok, kè başë fël ñdeey ñanwoon ti ulantu du bdëk

awiişanaan wa.

Ulanţu ujiiri

³⁹ Wi unuur ujintun, baţon ulanţu baanyikr n pkay pi bakwinun, a   win pkay plon panwoon na pyiw, aji baya kakaban ulanţu  i pa woli bahinani. ⁴⁰ K  wi wi bafalun ital intannun ilaar idiţ intjanun ulanţu a   wutan ya k  iya bd k. Wi wi ba aan af n ş ital yi batannun n paat njanjaan n ţonna ulanţu, atan kaloona  i kadun ki wa, uyook uhilna uwuukar wa kadun, a   tool pya pkay. ⁴¹ K  u   ya wal m nt abina  i pyiw pwuţaan pi bd k, k  kadun ki wa kajiiri, uunkak ahilan pya, kaf t k  ka   rumpadiir fuţ  iki nmaaron n kob bnuura.

⁴² Bangoli k  ba   n l wal m nt kafin bakalabu , bawutna kalam kabuur. ⁴³ K  naweek i bangoli a   n l *Pawulu abuur pkeţ, a   ji na baka bawut kafin bakalabu . Abaa   p   p aji na baka, banhilun plam bti badunna bajot bd k balam baban pkay, ⁴⁴ bandukiin baji n aan andolun alanka  i kampi nu kayaakna pya k me iko ilon  i inkitiin  i ulanţu, ka  na bukundu. K  h nk di di badolun, aban bti pkay abuur.

28

Pawulu aban unjiw wi Malita

¹ Wi nbuurun bti, a   baa me k  unjiw uwo katim ki Malita. ² Ba aan banf ţun da baţijan un bnuura. Batehan bdoo, adu'un k  n to at ma  iki u bal ujun p ub, k  ujonţ uwo. ³ *Pawulu ajej wal m nt imul ikay af l du bdoo, k  upula ulon u   p n  i ya, a i bdoo bun. Ulut alabari'a  i ka en. ⁴ Wi ba aan banf ţun  i unjiw bawinun upula  i ka en ki Pawulu, a   hoopa  r aji : « N iinţ i aka pwo nafin ba aan,  iki

ajaka jak abuur pkeţ du bd k, k  na iba i alon andu'aniin « na iba i anjaan aluk » a   wo aandinan awo najeb. » ⁵ K  Pawulu ul, a   l t upula awat du bdoo, nin ukoolan uundola do. ⁶ K  ba aan banun aji ajun pwur k me kajot kakeţ  i dko m nt. Wal wi bayoonkun ajon baanwin ukoolan, a   wug ş n şal aji awo alon  i ba iba i.

⁷ Uf t wi naweek i unjiw anwoon katim ki Publiyut u og da. Aţijanun k  nwo bayaant biki nul n uur n wajanţ, ji banohul. ⁸ A in Publiyut amaak wal m nt awo na ptool k  uleef ubot ayik na a. Pawulu aya awina, a   n han Na iba i, apafa i en  i bkow, ajebana. ⁹ K  wi wi bamaakal biki unjiw bandukiin bti babin  i Pawulu, k  ajeban baka. ¹⁰ Ba aan bamaganun maakan, wi n kyaan, k  ba   p nan iko yi n kyaan kanuma bti du bgah byaan ani awulun.

Pawulu na bat n l bawoona Malita atool pya Rom

¹¹ Wal wi n dolun kli kwajanţ, a   jija  i ulanţu ulon wi ubeeka wi Alektandriya, un panun wal wi ujonţ  i unjiw unwoon katim ki kbet*. ¹² N ya awala du Firaku a, ado da n uur n wajanţ. ¹³ Wi nwoonun da, a    a  kaban ki bd k, ado ban ubeeka wi Regiyum. Na mnjinţ, k  uyook unwoonun btammaun u   jun pkob, k  n o n uur n t b, a   ban pk n pi Putewoli. ¹⁴ Wal wi nbanun ubeeka m nt, n n k da balon banfiyaarun, k  bam banun k  n to da kan m kap b. Wi wi n saan aban Rom. ¹⁵ Banfiyaarun biki Rom batiink k  baji nwo  i bgah, a   bi te Ufeanur bado Itoh yi Bayaan Iwajanţ pkitun. Wi *Pawulu awinun baka, abeeb Na iba i, a   kak at n maakan.

* **28:11** K me Kattor na Polut: Bawo  i unjon wi bagrek ba iba i bampot  banwoon kbet, a   meetana bnuura  iki baya bd k biki  fa bafiyaar aji kbet kun kaji kayen ba on nlanţu.

Pawulu aɕup Uɕup Ulil Unuura du Rom

16 Wi nbanuŋ Rom, badinan *Pawulu kē agaag ufēt wi nul ašē do nangoli alon kē akyeŋa. 17 Wal wi aɕoon ŋnuur ŋwajanɕ, ašē du bantohi *bayuday babi bayit na a. Wi babiin ayit, kē ašē ji na baka : « An bayiɕ naan, nji, nwoon mēndo bañaan biki pntaali pi nun ukoolan, kēme ti udolade wi bašinun, bamobēn du Yerutalem awul baromeŋ. 18 Baheparaan bnuura uko unɕepuŋ, ašal pwutanaan ŋiki baanwin win nin ukoolan ti nji unkešun bafinēn. 19 Kē wi bayuday bašaan apok uko mēnt, kē nwoyi kahepar pwayēš pi naših najeenkal, ahepar pa. Ašē wo kakša mēnka nin uko ulon utapar pntaali pi naan. 20 Waŋ ukaan kē ndu'an, kawinan, kaŋiini na an, ŋiki batanēn na mnkorentu mi ti katim ki ŋaan i biki *Itayel bahaɕun. »

21 Wi wi bateemuluŋ aji : « Njēnyeenk nin uko ulon umpiituŋ ti iwi unwoonuŋ *Yuda kē bayiɕun banwoon da baambi ti aɕup ukoolan uwuɕaan ti iwi. 22 Kē nšē ŋala katiink ušalu, ŋiki bañaan ti dko bti balaɕ pntuk pi iwoon. »

23 Hēnk, kē bamēban unuur na Pawulu, kē bañaan baɕum ti baka baluŋ abi du dko di Pawulu awaliin. Aŋiini na baka nfa te utaakal uɕup wi *Pših pi Našibaɕi. Ado na pdo baka bayikrēn uko wi Yetu, aɕēpna ti *Bgah bi Moyit, na uko wi *baɕupar Našibaɕi bapiituŋ. 24 Balon ti baka bafiyaar uko wi aɕupuŋ, kē balon baanfiyaari. 25 Wi bawoon biki pwayšer bahumaara baantiinkari. Kē Pawulu ašē ji na baka ŋaŋ : « Ni! *Uhaaš wi Našibaɕi unŋiini bnuura, wi uɕēpnuŋ ti mntum mi *Itayi, Naɕupar Našibaɕi. 26 Aŋiini aji :

“Yaan du bañaan mēnɕan, iji na baka

Woli nadoo wat wat ibaɕ aɕiink oo, naankteha te.

Woli nadoo haabēs haabēs kēs bnuura oo, naankwina win.

27 *Ťiki ŋhaaš ŋakak adēnēt na bañaan biki,*

banēt ibaɕ yi baka,

adēt kēs ki baka,

Kahilna kawo baankwin na kēs ki baka,

Kabot kawo baanktiink na ibaɕ yi baka,

Nšal ŋi baka ŋawutna kate,

bahilna bawut pkak du nji.

Nhilna nwut kajeban baka. » »*

28 Kē Pawulu ašē baañēs bɕup aji na baka « Nawo i kame keeri, kē Našibaɕi, banwoon baanwo bayuday biki awuluŋ Uɕup wi mbuur. Bukal baluŋ katiink wa! » [29 Wi Pawulu aɕupuŋ haŋ kē bayuday bašē ya, aŋom.]

30 Pawulu aɕo da nšubal nɕēb du katoh kalon ki aklukuŋ luk bdidi'ul, aji yeenk banjaan babi bti pwina. 31 Aɕo da aɕup uko wi Pših pi Našibaɕi, abot ajukan uko wi Yetu Ajugun na mntēŋ abot awo najeeh.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Rom

Uṭup ujuni

Pawulu ampiitun kakaarta ki awo nayuday. Abuknaana Firi, du untanka wi bajaan badu Tartut. Kē asē kuṣnaana du ubeeka wi Yerutalem, dul di di ajuknuṅ. Pawulu abi me udolade wi bayuday bnuura. Abi wo ṅaan anhanunṅ maakan baṅaanṅ bateek banfiyaarunṅ Krittu. Kē Yetu Krittu aṣē bi pēn awinana ṅi kadunul adu'a awo namaar ṅi kadun ki banwoonṅ baanwo bayuday. Aṭup Uṭup Ulil Unuura du dko bti di pṣih pi Rom. Wi Pawulu apiitun uṭup wi awo du ubeeka wi Korint du ṅṣubal ṅṭēnk iṅeen kaṅeen na paaj na ulonṅ (57) wi Krittu abukiinṅ kaya ṅṣubal iṅeen kaṅeen na bakreṅ (58). Abi ṅal pya Yerutalem akak ṅal kaya pṣih pi Rom. Apiit kakaarta ki baṅaanṅ banfētunṅ du Rom kaṭup baka kē ṅal kaya du baka kajukan baka Uṭup wi Naṣibaṭi katēṅṭēnaan baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura (1.1-17)
2. Baṅaanṅ bajēn bti bajubanunṅ (1.18-3.20)
3. Hum di di Naṣibaṭi ajakunṅ aji baṅaanṅ bajēn bawo batool ṅi kēṣ ki nul (3.21-4.25)
4. Baṅaanṅ biki Naṣibaṭi balunṅ kaka ubida uhalu (5.1-8.39)
5. Naṣibaṭi awutan Itrayel kē uṣē wo uunwo wi mnṅo (9.1-11.36)
6. Ubida uhalu unwoonṅ na unṅal (12.1-15.13)
7. Uko wi Pawulu ajakunṅ aji ado na pwul mboṣ (15.14-16.27)

¹ Nji Pawulu nalempar Yetu *Krittu dpiitun. Naṣibaṭi adu'ēn pwo *nanjaṅan, adatēn aṭu'ēn pṭup

*Uṭup Ulil Unuura wi nul ² Uṭup mēnt, Naṣibaṭi aṭēpna undiimaan ṅi *baṭuparul ahoṅ wa ṅi Ulibra wi nul. ³ Uṭup mēnt uṭiiniyaan uko wi Abukul, ampēnnunṅ ṅi kabuka ki *Dayiṭ naṣih. ⁴ Kē *Uhaaṣ Uyimanaan wi Naṣibaṭi uṣē diiman na mnhiṅa mnweek kē awo Abuk Naṣibaṭi, wi anaṅiṅ ṅi pkeṭ. Ul awo Yetu Krittu Ajugun. ⁵ ṅi uli i Naṣibaṭi aṭēpnunṅ awulēn bnuura ado kē nwo nanjaṅan. Hēnk, katim ki nul kameeṭana, nhilna ndo baṅaanṅ biki ṅṭaak bti bafiyaara bakuṅ bado katiinka. ⁶ An kak nawo ṅi bakan mēntan, an biki Naṣibaṭi aduunṅ pa nawo biki Yetu Krittu. ⁷ An bti nanwoonṅ du Rom, biki Naṣibaṭi aṅalunṅ abot adu'an nawo baṅaanṅ biki nul, dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Ajugun Yetu Krittu bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Pṅal pya pwin baṅaanṅ biki Rom

⁸ Dṅal duna kaṭēpna ṅi Yetu Krittu kabeeb Naṣibaṭi i njaanṅ kadēman ṅi uko wi nan bti ṅiki baṅaanṅ biki umundu bti batiink kē nafiyaar Krittu. ⁹ Naṣibaṭi i njaanṅ kadēman na uhaaṣ wi naan bti wi njaanṅ kaṭup *Uṭup Ulil Unuura unjaanṅ uṭiiniyaan Abukul ame kē dṭup manjoonan wi njakunṅ aji dji kaṣalan wal undoli ¹⁰ wi njaanṅ kaṅehan Naṣibaṭi. Dji kaṅehana woli uwo uko wi aṅalunṅ, adolēn nhilan mbi du an. ¹¹ Dṅal maakan pwinan, kahilna kafaṣaṣer na an uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭennunṅ pa utēṅṭēnan. ¹² Dṅal kawo ṅi ptoofan, pfiyaar pi nan, na pfiyaar pi naan patēṅṭēn nja bti.

¹³ Bayiṭ naan, dṅal name kē djon ṅal pbi du an, kē Naṣibaṭi aṣē wo aandinanaan te hēnkunṅ. Dṅal kalemp ṅi ptoofan kawin ulemp mēntṅ uwul uko unuura, jibi udoonṅ abi wo du ṅṭaak ṅlonṅ. ¹⁴ Dwo i pya du baṅaanṅ biki ṅbeeka na du biki ṅṭeeh, du banjukunṅ na du banwoonṅ baanjuki. ¹⁵ Uko mēntṅ ukaanṅ kē

njal p̄tupan an kak nanfētun du Rom *Ūtup Ulil Unuura.

¹⁶ Mēn̄ji kakowa p̄tup *Ūtup Ulil Unuura : uwo na manjoonan mn-hina mi Našibaṭi pa mbuur mi bañaan bti banfiyaaruṅ, kajunna duna du bayuday te du bawoon baanwo bayuday. ¹⁷ Ūtup ulil unuura mēnt̄ uyuuj nja jibi Našibaṭi ajaan̄ ado nja ṅwo baṭool ṭi kēšul. Ṭi pfiyaar ṭaṅ di di pwo naṭool pawoonuṅ. Ulibra wi Našibaṭi uji : “Ṭi pfiyaar pi pi ṅaan̄ naṭool ajaan̄ akaana ubida.”^{*}

Bañaan̄ bti bajubanun̄

¹⁸ Našibaṭi aji diimanaan du baṭi udeeb wi nul ṭi bañaan̄ bti ṭiki baanji badēmana abot aji bado iko inwoon̄ iinwo itool kamenna manjoonan. ¹⁹ Kē uko wi ṅaan̄ ahilun̄ pme ṭi Našibaṭi ušē wo ujint̄ piš pa bañaan̄ bti : Našibaṭi ṭi uleeful adiiinan wa baka. ²⁰ Nin ṅaan̄ aambaan̄ kawina Našibaṭi, kē du wal wi apašun̄ umundu te hēnkun̄, woli bañaan̄ baten iko yi apašun̄, bawin mndēm mi nul manwoon̄ maankba kabot kame kē awoon̄ Našibaṭi na manjoonan. Bañaan̄ bajēn̄ baanhilan kafan̄ ṭiki baankdēman Našibaṭi abot ado iko inwoon̄ iinwo itool. ²¹ Bame Našibaṭi bnuura ašē wo baanji badēmana ji Našibaṭi abot awo baanji babeeba jibi bawoon̄ i kado kabeeba. Babaa ṭēp ṭēp awo na ṅšal ṅpēn̄ kē ṅšal ṅi baka ṅdah ṅaya du bdēm. ²² Bašal aji batiti ašē wo bayila : ²³ bapok mndēm mi Našibaṭi anwoon̄ aankket̄ akak ṭi pdēman itu yi ṅaan̄ najēn̄ ankket̄un̄, yi ṅkat̄, yi ṅntaam na yi ṅko ṅi uṭeeh.

²⁴ Uko mēnt̄ ukaan̄ kē Našibaṭi awut baka kē bawo ṭi iko iṭop jibi ṅhaaš ṅi baka ṅaṅaluṅ ya, kē bakṭopan ṅleef ṅi baka. ²⁵ Bajej manjoonan mi Našibaṭi aṭēt̄ na ṅṭilan, apok pdēman napaš iko i

bawoon̄ i pdēman te mnt̄o, awo ṭi pdēman uko umpašaniin̄. Uwo haṅ.

²⁶ Uko mēnt̄ ukaan̄ kē Našibaṭi awut baka ṭi iko injaan̄ ipoṭan ṅaan̄: bahar baka baankak aji bapiint̄ na biint̄ awo ṭi ppiint̄ na baat̄ batēt̄ baka. ²⁷ Kē biint̄ bakak aduk ppiint̄ na baat̄ ayenar biint̄ batēt̄ baka, baji bado iko ikowandēnaan na biint̄ batēt̄ baka, hēnk bayeenk bukal ṭi ṅleef ṅi baka kakob kantaaṅun̄ na pneem pi baneemun̄.

²⁸ Bašal aji baanwo i kame Našibaṭi, ukaan̄ kē awut baka ṭi ṅšal ṅi baka ṅdah, kē hēnk, bakdo iko yi bawoon̄ baanwo i kado. ²⁹ Baṭum na iko bti inwoon̄ iinwo itool, buṭaan, p̄neebar iko, na m̄ṅot. Baṭum na bkujar, bfiṅar, p̄ṅom, kaguuru, babi duka duka ṭi iko iwuṭaan. Baji batapar bañaan̄ bṭup na ṅṭilan, ³⁰ abot akuutar, awo bašoorad Našibaṭi, bakarad, bapiitar, bahomp. Baji babi ṭu ṭu ṅhaaš ṭi pla iko iwuṭaan ihalu, baanji batink bajug baka. ³¹ Baantiti, baanji bado uko wi bajakuṅ aji bado, bajēn̄ ṅhaaš abot awo baanji baṅaga batēt̄ baka. ³² Bame bnuura pwayēš pi Našibaṭi ṭi iko mēnt̄: banjaan̄ bado haṅ bataan̄ na pket̄. Kē bašē duki'aara duka ṭi iko mēnt̄, badoo beeh beeh aji bamagan banjaan̄ bado iko mēnt̄.

2

Pwayēš p̄tool pi Našibaṭi

¹ Iwi, ṅaan̄ i iwohan̄, iinfan̄i woli iji kšal kē bañaan̄ balon̄ baduknaanaa. Na manjoonan woli iji baduknaanaa ašē do ji baka, iji kdiiman iwi ṭi uleefu kē iduknaanaa. ² Kē ṅšē me kē woli Našibaṭi awayēš bañaan̄ banjaan̄ bado iko yaṅ, awayēš na manjoonan. ³ Iṅal aji iwi inkjakun̄ kē balon̄ baduknaanaa ašē do iko yi bakdolun̄ ilun̄ kabuur kakob ki Našibaṭi i? ⁴ Kēme ibeeh bnuura

^{*} 1:17 Habakuk 2.4.

bweek bi Naşibaṭi, kamiir ki nul, pjoob bkow pi nul? Iimme me kë bnuura mēnt bawo kadolu iwut pjuban ibot itēlēš mnwo mi nu i?

⁵ Kë işē wo iinji kŋal kate, iindi pwut pjuban ukaaŋ kë iji kla kakob kaweeek wal wi Naşibaṭi akdiimanuŋ udeeb uweek wi nul na pwayēš ptool pi nul. ⁶ Aluŋ kawayēš andoli ṭi uko wi adoluŋ. ⁷ Bañaan bantamanuŋ ṭi pdo bnuura, banklaan pdēm na mndēm na iko inwoon iinktoka yi Naşibaṭi ajaan awul, awul baka ubida wi mnṭo. ⁸ Kë bañaan bampokuluŋ ado uko unliŋ baka ṭaŋ, bampokun pṭaş manjoonan abot aṭaş iko inwoon iinwo itool, aluŋ kadiiman baka udeeb uweek wi nul. ⁹ Kë pwuṭan na phaajala ŋaşē kob bañaan bti bankdoluŋ buṭaan, bayuday, na banwoon baanwo bayuday kak. ¹⁰ Kë Naşibaṭi ašē luŋ kawul bankdoluŋ bnuura pdēm na mndēm, kajoobṭēn baka ŋhaaş, bayuday na banwoon baanwo bayuday kak. ¹¹ Na manjoonan, Naşibaṭi aanji paṭşēr.

¹² Bañaan banjaan bajuban baluŋ kaya bti infernu, badole wo baamme *bgah bi Moyit ; kë banşaan ajuban bti ašē me bgah bi Moyit, aṭēpna ṭi bgah mēnt kawayēš baka. ¹³ Na manjoonan, mēnt bañaan banjaan baliŋ ṭi ptiink uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ bawoon batool ṭi kadun ki Naşibaṭi, banjaan bado uko wi bajakuŋ bakluŋ kawo batool ṭi kēš ki nul. ¹⁴ Na manjoonan, woli banwoon baanwo bayuday, banwoon baamme bgah bi Moyit, bado uko wi bgah bajakuŋ bdidi baka, baji badiiman kë bawo na bgah mēnt ṭi ŋhaaş ŋi baka. ¹⁵ Baji badiiman hēnk kë uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ upiitana ṭi baka meet, ŋhaaş ŋi baka ŋaji ŋaṭup baka me uko wi badoluŋ uwuṭi kēme

uwo unuura. Nşal ŋi baka kak ŋaji ŋaṭup baka uko me uwuṭi kēme unuura. ¹⁶ Hēnk, uko mēnt luŋ kapēn wal wi Naşibaṭi aktēpnuŋ ṭi Yetu Krittu jibi ntupuŋ ṭi *Uṭup Ulil Unuura, kawayēš bañaan bti ṭi iko yi ameeruŋ baka.

Bayuday na Bgah bi Moyit

¹⁷ Kë iwi, injakuŋ aji iwo nayuday, anahna *bgah bi Moyit, ahompna Naşibaṭi, ¹⁸ iji ime uko wi aŋaluŋ, apaṭēš bnuura na buṭaan ṭiki bgah bi Moyit bayuuju wa. ¹⁹ Ifiyaar kë iwoon kado kaṭon nakuul abot awo unkaniya pa bañaan banwoon ṭi bdēm. ²⁰ Işal aji ime apel bandukiin, iwo kajukan baka, ṭiki işal kë ṭi bgah ime iko bti, ime manjoonan. ²¹ Kë wi işaan ajukan bandukiin, we ukaan kë iinkjukan ulefu ba? Iji kji na bukundi bawut kakiij ašē ji kkiij! ²² Iji kneenan pjuban pi piinṭ ašē ji kjuban pjuban pi piinṭ! Ipok bado kadēman itu ašē ji kya du dko di iwoon kajej da bṭijar! ²³ Iji knahna bgah ašē ji kwalan Naşibaṭi wal ijaan kwo iinji kṭaş ba! ²⁴ Na manjoonan Ulibra wi Naşibaṭi uji : *“Naji nado banwoon baanwo bayuday bakar katim ki Naşibaṭi.”*^{*} ²⁵ Woli ido uko wi *bgah bi Moyit bajakuŋ, pwala katēmp pi nu paka udooni. Kë woli iinkdo uko wi bgah bajakuŋ, iwo ṭi kēš ki Naşibaṭi ji anwoon aanwala katēmp anwoon aanwo nayuday*. ²⁶ Kë woli banwoon baanwala katēmp baṭaş uko wi bgah bajakuŋ, bawo ji banwaliin katēmp ṭi kēš ki Naşibaṭi. ²⁷ Anwoon aanya katēmp ašē do uko wi bgah bajakuŋ aluŋ kadiiman kë iduknaanaa, iwi inwoon iinji kṭaş bgah mēnt wi badoon apiit ba awulu kë ibot awala katēmp. ²⁸ Mēnt pwala katēmp pakkaan ŋaan awo nayuday na manjoonan, kë katēmp kaanwo

* 2:24 Natenan ṭi Itayi 52.5.

* 2:25 Pwala katēmp pajaan padiiman kë ŋaan awo nayuday.

uko unkwinaniin ṭi kaara. ²⁹ A-a, nayuday na manjoonan awo ṅaaṅ i uhaaş wi nul uwoon ṭi Naşibaṭi. Kē pwala katēmp na manjoonan paanwo pfaḷ kantomntēn jibi bapiitun ṭi bgah pawo pṭelēş uhaaş pi Uhaaş wi Naşibaṭi ujaan udo. ṅaaṅ anwoon haṅ aji yeenkna kabeeb du Naşibaṭi, mēṅ ṭi baṅaaṅ biki ajaan ayeenkna ka.

3

Pjuban pi baṅaaṅ bti

¹ Kē ṭun keeri di di nayuday apeluṅ bandukiin? Pwala katēmp paka udooni i? ² Pwo nayuday panuura maakan ; bukaḷ biki Naşibaṭi ahankanuṅ iko yi aṭupuṅ. ³ Kē hēnkuṅ? Woli baloṅ ṭi baka baanfiyaara, uko mēṅ kado Naşibaṭi awo aankdo uko wi ajakuṅ i? ⁴ Nin, baṅaaṅ bti bawo i kame kē Naşibaṭi aji do uko unjoonanuṅ, kē ṅaaṅ najēn andoli awo na ṅṭilan. Hēnk di di *Dayiṭ aṭiiniin na Naşibaṭi aji : « *Imeeṭana pwo natool ṭi iko yi iṭupuṅ kafaṅna woli blaṭar bawoo.* » ⁵ Kē woli buṭaan di ṅdoluṅ dayuuj bnuura kē Naşibaṭi awo natool, we uwoon wi pṭup ba? Woli Naşibaṭi adiiman nja udeebul, aankpēn ṭi pwo natool i? Kē nşaaṅ aṭiini jibi ṅaaṅ najēn ajaan aşal. ⁶ Name kē mēṅ hēnk da! Woli aanwo natool, hum di akhilaṅ keeri kawayēş umundu? ⁷ Kē wi ṅṭilan naan ṅakaan kē manjoonan mi Naşibaṭi manwinanaa abot adiiman mndēm mi nul, we ukaan keeri kē nduknaanaa wi njubanuṅ? ⁸ Keeri we ukaan kē ṅēnhil kaji : « Nawulan ṅdo buṭaan, bnuura başē babi? » Aa, baṅaaṅ baloṅ badiihēn aji nji djukanuṅ uko mēṅ. Bakaṅ mēṅṭan baluṅ kakoba kakob ki bataanjanaanuṅ.

Nin aloṅ aanwo natool

⁹ Kē we wa keeri? Nja bayuday ṅpel bandukiin i? Nin! Na manjoonan, ddo bi diiman kē baṅaaṅ bti, bayuday na banwoon baanwo bayuday, bawo bti baṅaaṅ banjaan bajuban. ¹⁰ Upiitana ṭi Ulibra wi Naşibaṭi aji :

« *Nin ṅaaṅ natool aanwoo, nin aloṅ.*

¹¹ *Nin ṅaaṅ aloṅ aanwo na uşal, nin ṅaaṅ aloṅ aankla Naşibaṭi.*

¹² *Baṅaaṅ bti badek Naşibaṭi kafēṭ, bagakandēr aneem.*

Nin aloṅ ṭi aanji do bnuura aando wo wo aloolan.

¹³ *Kaṭuṭ ki baka kawo ji btuur bi bahaabēşuṅ, pndēmēt pi baka patum na kaguuru,*

bawo na bnunk bi upula ṭi iduuj.

¹⁴ *Mntum mi baka mantum na bkarad na ṅṭup ṅjooṭ*

¹⁵ *batar ṭi pfiṅ ṅaaṅ.*

¹⁶ *Baji batok kabot kaduk pwuṭan dko di baṭēpaṅ.*

¹⁷ *Baamme jibi bakdoli kawoona ṭi btiinkar.*

¹⁸ *Baṅoom Naşibaṭi bnuura »**

¹⁹ Kē ṅşē me bnuura uko bti wi bgah* bajakuṅ, baṭup na banwoon i kaṭaş ba, baṅaaṅ bti bahilna bayomp başē bayikrēn kē baduknaana bti ṭi kadun ki Naşibaṭi. ²⁰ Ukaan kē nin ṅaaṅ aanhil kawo natool ṭi kadun ki Naşibaṭi ṭi pṭaş bgah ṭaṅ: na manjoonan, bgah bado ṭaṅ ṅaaṅ ame kē aji juban.

Pkak natool ṭi kēş ki Naşibaṭi

²¹ Kē hēnkuṅ Naşibaṭi aşē diiman nja jibi akdoluṅ nja ṅwo batool ṭi kadun ki nul, bē aankṭēpna ṭi *bgah bi Moyit ; ahon nja uko wan undiimaan ṭi ṅlibra ṅi bgah na ṅi baṭuparul. ²² Naşibaṭi aji do baṅaaṅ bawo batool ṭi kadunul wi bafiyaaruṅ Yetu *Krittū. Aji do haṅ pa baṅaaṅ bti banfiyaaruṅ Krittū bawo baloolan ṭi kadunul. ²³ Na manjoonan, baṅaaṅ bti bajubani,

* **3:4** Kaṅaaṅ 51.6. * **3:18** Natenan ṭi Kaṅaaṅ 36.2. * **3:19** Bgah : Bgah ṭi baṭiiniyaan iko bti inwoon ṭi kafah kajoṅ ki Ulibra wi Naşibaṭi.

alow Naşibaŋi awaan mndëm mi nul. ²⁴ Naşibaŋi awul bañaan bnuura wi akakanuŋ baka baŋool ŋi kadunul bê baanluki. Aŋëpna ŋi Yetu Krittü abuuran baka ŋi pekadu. ²⁵⁻²⁶ Ayil Yetu kë atul pñaakul ayeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. Hënk, Naşibaŋi adiiman bañaan bti kë awo natool wi amiiruŋ, awo aankob bambiiŋ ajuban ŋfa. Akak adiiman bañaan bti pwayëş ptool pi nul hënküŋ wi awoon natool abot ado kë banfiyaaruŋ Yetu bti bawo baŋool.

²⁷ Nwo keeri kado kahomp hënküŋ i? Nin! we ukaan? ŋiki mënt ptaş bgah pakaan kë njuuri, pfiyaar pi nfiyaaruŋ *Krittü pa. ²⁸ Hënk nwin kë ñaan aji wo natool ŋi kadun ki Naşibaŋi woli afiyaari, mënt ptaş bgah pakaan. ²⁹ Kë nşë hepar, Naşibaŋi awo Naşibaŋi i bayuday ŋaŋ i? Aanwo kak Naşibaŋi i banwoon baanwo bayuday i? Aa, awo kak Naşibaŋi i banwoon baanwo bayuday. ³⁰ Naşibaŋi awoha aloolan, kë uko uloolan ŋaŋ uwoon wi pdo kawoona natool ŋi kadunul. Bañaan baji bawo baŋool ŋi kadunul woli bafiyaari, bawole bayuday këme woli baanwo bayuday. ³¹ Kë hënküŋ, woli nŋiiman kë pfiyaar pawoonuŋ, nwo biki kaŋilma *bgah bi Moyit i? Nin! Woli nfiyaar na manjoonan, wi wi njaan ntaş bgah na manjoonan.

4

Pfiyaar pi Abraham afiyaaruŋ

¹ Kë hënküŋ, we wi nŋjakuŋ keeri ŋi *Abraham i nwoonuŋ ŋi kabuka? We wi Naşibaŋi ayuujuŋ ŋi pwo natool pi nul? ² Woli iko yi Abraham adoluŋ ikaan lah kë awo natool ŋi kës ki Naşibaŋi, ahinan kahomp. Kë uşë wo uunwo haŋ. ³ Na manjoonan *Ulibra wi Naşibaŋi upiit aji : « *Abraham ahaŋ ŋi Naşibaŋi ukaan kë Naşibaŋi aji awo natool ŋi*

kadunul. » ⁴ Ñaan alemp, baluk bi ajaan ayeenk baanwo wo uŋen : alemp lemp ayeenkna baluk mënt. ⁵ Kë ñaan aşë wo aanhinan kado Naşibaŋi aji awo natool ŋiki alemp uko ulon ŋaŋ. Naşibaŋi aji dinan kë bañaan bambiiŋ apoka bawo baŋool wal wi bafiyaaruŋ ŋaŋ. ⁶ *Dayiŋ kak aŋiiniyaanuŋ mnlilan mi ñaan i Naşibaŋi ajakuŋ aji awo natool ŋi kadunul bê aanten iko yi adoluŋ, aji :

⁷ « *Banuurandëni biki Naşibaŋi amiiruŋ pjuuban pi baka, apënan ipekadu yi baka.*

⁸ *Anuurandëni, ñaan i Naşibaŋi awoon aanten pekadu di adoluŋ.* »*

⁹ Kë pnuurandën mënt, pawo pa banwaliin katëmp këme pawo kak pa banwoon baanwala ka? Jëm nbaa ji ji ŋi kë *Abraham ahaŋ Naşibaŋi ukaan kë Naşibaŋi aji awo natool ŋi kadunul. ¹⁰ Kë lum di di Naşibaŋi ajakuŋ aji awo natool ŋi kadunul ba? Wi awaliin katëmp wa, këme ji abi ado kawala katëmp? Ji abi ado kawala katëmp Naşibaŋi aji awo natool. ¹¹ Ayeenk pwala katëmp kë pawo uko ulon unkyuujun kë Naşibaŋi adobi dolaara do kë awo natool ŋi kadunul wi afiyaaruŋ. Kë hënk di akakuŋ aşin bañaan bti banwoon baanya katëmp aşë fiyaar Naşibaŋi, Naşibaŋi aji bawo baŋool ŋi kadunul. ¹² Awo kak aşin banwaliin katëmp, banwoon baanlin ŋi pwala katëmp ŋaŋ bakak ataş pfiyaar pi Abraham aşin nja afiyaaruŋ ji abi ado kawala katëmp.

¹³ Naşibaŋi ahon ŋfa *Abraham na pntaali pi nul aji baluŋ kayeenk umundu. Mënt ptaş *bgah pakaan kë Naşibaŋi ahonja, pfiyaar pi afiyaaruŋ pakaan kë adinan aji awo natool ŋi kës ki nul. ¹⁴ Woli ptaş bgah ŋaŋ paktuun ñaan ayeenk iko inuura yi Naşibaŋi ahonun, pfiyaar

pawaan keeri udooni, kahon ki Naşibaţi keeri kawaan udooni. ¹⁵ K  us  wo uunwo han, bgah baji bado Naşibaţi adeebaţer  naan jibi awoon aant ş ba, k  bgah başale wo baanwoo, pjuban paankak aji pawo.

¹⁶ H nk,  i pfiyaar di di  naan ajaan ayeenkna kahon ki Naşibaţi. Kahon m nt  kawo u en unkwoon pa bamp nnun  i *Abraham bti, m nt  pa bank aşun *bgah  a , uwo pa banfiyaarun bti jibi Abraham afiyaarun. Abraham awo a in nja bti. ¹⁷ Naşibaţi aji na Abraham  i Ulibra wi nul : « *Ddolu iwo a in kntaali ki  taak  tum* . » Awo a in nja  i kadun ki Naşibaţi i afiyaarun, Naşibaţi anjaan awul banke un ubida, kado uko unwoon uunwoo, uwo.

¹⁸ Abraham aha  wal wi mnha  manwoon maankak awo, afiyaar a   kak a in kntaali ktum jibi Naşibaţi abii  a upa aji : « *Jibi njah  atumun*, h nk di babuku baklun katum . »

¹⁹ Aya pka  şubal i een-week a   fiyaaraara fiyaar Naşibaţi b  aanwutan nin wi atenu  uleeful undoon abi kaya ya pke  aku  aten Taara aharul anwoon aankak ahil kabuk ; ²⁰ am ban  i uko wi Naşibaţi ahonulun, aanwo na  şal  t b ; abaa   p   p afiyaara maakan, ad mana. ²¹ Afiyaar na manjoonan k  uko wi Naşibaţi ahonun bti, aka mnhina mi pdo wa. ²² Uko m nt  ukaan k  Naşibaţi aji awo natool  i kadunul. ²³ K  woli *Ulibra wi Naşibaţi uji Naşibaţi aji awo natool, m nt  pa ul aloolan a  a  ; ²⁴   p m nt   awo pa nja kak,  nfiyaarun k  Naşibaţi ana anun Yetu  i pke  ukaan k  aji  wo batool  i k ş ki nul. ²⁵ Yetu m nt  awulaniin pa ipekadu yi nja, ana a  i pke   hilna  wo batool.

  4:17 Ujuni 17.5.   4:18 Ujuni 15.5.

5

Mnjeeh na mnlilan

¹ K  h nk keeri, wi pfiyaar pi nja padolun k   wo batool  i kadun ki Naşibaţi,    pna  i Ajugun Yetu *Krittu awo  i mnjeeh na Naşibaţi. ²  fiyaar Yetu Krittu ukaan k  Naşibaţi awul nja bnuura bi nul bi  m banun aliint.  lilan  iki  me k   yeenk kafah  i mnd m mi Naşibaţi. ³  do jii  lilan woli  wo  i unoor  iki  me k  unoor uji u j kamiir, ⁴ kamiir m nt  kaji ka j pm ban kaliintan  i unoor, k  pm ban m ntan paji pa j mnha . ⁵ Mnha  maanji manguur  naan nin. Naşibaţi a  pna  i Uhaa  wi nul wi awulun nja, atuman unjalul  i  haa   i nja.

⁶ Na manjoonan, wi  woon   ndobi hinan pbuurun  leef  i nja, wi wi *Krittu ake arun nja  mpokun Naşibaţi,  i wal wi Naşibaţi adatu . ⁷ Utam maakan pke ar  naan, adole wo natool. K   naan a   hinan kat n pke ar  naan anwoon nanuura na manjoonan. ⁸ Uko unkyuujun k  Naşibaţi anjal nja maakan uwoon k  wi  humun  i pekadu, Krittu ake  pa nja. ⁹ Krittu atul p aak pi nul pa nja ukaan k  Naşibaţi aji  wo batool  i k ş ki nul, abaa do do hum kado kawo aanklun kalowan nja udeeb wi Naşibaţi? ¹⁰ Woli wi  biin awo başoorad Naşibaţi, akak  i ploolan na nja wi Abukul ake un pa nja, hum di di akwoon aankbuuran nja wi ana in  i pke . ¹¹ K  us  wo uunlin  i wan, Naşibaţi ado nja k   lilani  iki Ajugun Yetu Krittu ado nja k   wo h nkun  i ploolan na Naşibaţi.

Adam na Yetu Krittu

¹² Name k  pjuban pi  naan aloolan, *Adam, pa j pekadu  i umundu, k  pekadu m nt  da j pke . H nkun ba aan bti bajubani, awo i kake  bukal bti. ¹³ Pjuban

pawo ti umundu ji *bgah bi Moyit babi bado kawo. Kë jibi bawoon baando bi wo, Naşibaţi aanji mēban pjuban. ¹⁴ Kë du wal wi Adam te wal wi *Moyit, pkeţ papeli, padoo diiman mnhina mi pa ti banwoon baanjuban ji Adam ampokun pdo uko wi Naşibaţi ajakulun.

*Adam awo wo ji anwoon i pbi, Yetu. ¹⁵ Kë pjuban pi Adam paşë wo paanhilan kanaamntën na uţen wi Naşibaţi aţenuţ. Na manjoonan pjuban pi űnaan aloolan paţu kë baűnaan baţum bakteţi ; kë bnuura bi Naşibaţi başë dēm apel uko mēnt. Uţen wi aţēpnun ti űnaan aloolan, Yetu *Krittu aţen baűnaan udēm apel. ¹⁶ Pjuban pi Adam papaţ maakan na uţen wi Naşibaţi. Naşibaţi awayeş pekadu dlolan, kë pwayeş mēnt paşë tij kakob. Kë uţen wi Naşibaţi uşë do kë amiir ipekadu itum. ¹⁷ Pjuban pi űnaan aloolan pado kë mnhina mi pkeţ manwinanaa, na manjoonan űnaan aloolan mēnt un akaan. Kë ti Yetu Krittu aloolan kak nşë yeenk apelan : baűnaan bti banyeenkun bnuura bweek maakan bi Naşibaţi ado baka kë bawo baţool. Krittu ado baka kë bawat pkeţ kakaana ubida wi mnţo.

¹⁸ Hēnk, pjuban ploolan pi Adam pado kë baűnaan bti baduknaanaa ; kë hēnk kak di di udo utool uloolan wi Krittu adolon uţijun baűnaan ubida, kë bawo baţool. ¹⁹ Ti ppok ptiink pi űnaan aloolan, baűnaan baţum baneej ti pekadu ; kë ti ptiink Naşibaţi pi űnaan aloolan, baűnaan baţum bakak baţool ti kadun ki Naşibaţi. ²⁰ *Bgah babii, hēnk kë pekadu daşë tuma tum, kë dko di pekadu datumun, bnuura babi atum apel. ²¹ Hēnk, jibi pjuban padiimanun mnhina mi pkeţ, hēnk kak di di Naşibaţi aţēpnun ti Yetu Krittu Ajugun awul nja bnuura bi nul, űhilna űwo baţool ti kadunul, űwat pekadu űkaana ubida wi mnţo.

6

Ubida na Krittu

¹ Kë we wi űkjakun keeri? Nwo kaduka ti pjuban kayeenkna bnuura bţum bi Naşibaţi i? ² Nin! Nkeţ pa pjuban pi nja, hum di di űhinanun keeri kaduka ti pjuban? ³ Naamme kë nja bti űnyeenknun batitmu ti Yetu *Krittu, űyeenk yeenk batitmu ti pkeţ pi nul i? ⁴ Wi űyeenkun batitmu, űkeţ amoya na a kahilna jibi anaţin ti pkeţ ti mndēm mi Aşin, űwo ti ubida uhalu.

⁵ Kë wi űkakun baloolan na Yetu ti pkeţ pi nul, űluű kakak baloolan na a kak ti pnaţa ti pkeţ pi nul. ⁶ Nme kë űnaan i űbiin awo apaűana na a, uleef unwoon ti mnhina mi pekadu uhilna utoka, hēnk űwutna kawo ti mnhina mēnt. ⁷ Nme kë űnaan ankeţun abuur pekadu. ⁸ Wi űkeţun na *Krittu, űme bnuura kë űluű kaka ubida na a. ⁹ Nme kë Krittu annaţin ti pkeţ, aankak akeţ, pkeţ paankak ahinana. ¹⁰ Wi Krittu akeţun, akeţ kapēnanaan pekadu byaaş bloolan ; kë hēnkun wi awoon najeb, aka ubida pa Naşibaţi. ¹¹ Kë an kak hēnk di nawoon kaşal kaji nakeţi, kë pekadu daankak aţonan, naţēpna ti Yetu Krittu aka ubida pa Naşibaţi.

¹² Nakwut keeri pekadu daţon uleefan, uleef unwoon i kalun kakeţ ; nawutan kado kaţaş iko iwuţaan yi uleefan unaluű. ¹³ Nakwut nin dko dlon ti uleefan dawo ti pekadu, dado kado iko inwoon iinwo itool. Wi nanaţin ti pkeţ aka ubida, naţēpēn ţēp nawul Naşibaţi űleefan. Nadolan uleefan bti udo kado uko unwoon utool ti kadun ki Naşibaţi. ¹⁴ Na manjoonan, pekadu daankak ahinan nin uko ulon ti an : naankak awo ti mnhina mi *bgah bi Moyit, nawo ti bnuura bi Naşibaţi.

Pdo uko unwoon utool

¹⁵ Kë we wi űwoon kado ba? Wi űwoon űnēwo ti mnhina mi *bgah

bi Moyit awo ti bnuura bi Naşibaţi, nwo kaduka ti pekadu i? Nin, mēnt hēnk da. ¹⁶ Naamme kē woli nawutar uleefan űaaű alonj kē awo naşih i nan, naji nawo ti mn-hina mi nul i? Woli pekadu di di nawutaruű uleef, daji daţij pkeţ, woli Naşibaţi a, naji nawo batool. ¹⁷ Nawulēn űbeeb Naşibaţi : An nambiin awo ti mn-hina mi pekadu, nakak hēnkuű aţaş na űhaaşan bti pjukan pi nayeenuű. ¹⁸ Hēnkuű nabuur ti pekadu akak aji nado iko inwoonj itool.

¹⁹ Mēnkhoű na an űiki naando bi hil pyikrēn. Nawo űfa baűaaű banţuun űhaaş űi baka bti ti iko iţop na pjuban, hēnk naji nabi pok pok ptaş Naşibaţi ; kē hēnk kak di di nawoonj hēnkuű kaţu űhaaşan bti ti pdo kado iko inwoonj itool kakaana ubida uyimanaan. ²⁰ Wi nabiin awo ti mn-hina mi pekadu, naando ji naşal kaji nawo kado iko itool. ²¹ We wi nakaanj wi nadoluű iko yi, yi nakkowariin hēnkuű ba? Iko mēnt iţij pkeţ. ²² Hēnkuű wi nabuuruű pekadu akak alempar Naşibaţi na űhaaşan bti, uko wi nakkaanj uwo ubida uyimanaan na pka ti ubaaűsaani ubida wi mnţo. ²³ Aa, pjuban paji paţij pkeţ, kē uko wi Naşibaţi aşaaű aji űen uşē wo ubida wi mnţo ti Yetu Kritt u Ajugun.

7

Plempar Naşibaţi phalu

¹ An bayiţ naan, dme kē name *bgah bi Moyit bnuura, name keeri kē bgah bawo pa űaaű ado kaţaş ba wal wi awoonj aando bi keţ. ² Nawulēn űten ti uko wi bniim : bgah baji űaaţ awo kawo na ayinul te ukeţul. Wal wi akkeţuű, awo najeeh, ³ ahilan kaniimar na űiint alonj. Aşale ya na űiint alonj nam-paţi wal wi ayinul ahumuű najeb, aanwo ti bgah.

⁴ An bayiţ naan, hēnk di uwoonj pa an kak. Nawo hēnkuű biki *Kritt u, pkeţ pi nul pabuuranan ti mn-hina mi *bgah. Nawo bajeeh hēnkuű ahinan kawo biki Kritt u, annaţiin ti pkeţ, kahilna kalil Naşibaţi. ⁵ Wi űbiin aţaş iko yi űleef űi nja űaűaluű űaű, pekadu daji daţēpna ti bgah kado nja űűal pdo iko iwuţaan itum injaan iţij pkeţ. ⁶ Kē űşē wo űēnkak awo hēnkuű ti mn-hina mi bgah. Nwo ji baűaaű bankeţuű, kē bgah baankak aka mn-hina ti nja. Uhaaş wi Naşibaţi udo kē űhinan plempara ti udolade uhalu ; awo űēnkak awo ti mn-hina mi *bgah bi Moyit ji űfa.

Pgut na pekadu

⁷ Kē we wi űwoonj keeri kaji? *Bgah bi Moyit ti uleef wi ba bawo pekadu i? Nin! Mēnt hēnk da. Kē uşē wo woli mēnt *bgah ba lah, mēnkme uko unwoonj pekadu. Woli mēnt bgah bajakuű lah *wu-tan kaűeebar bka bi űaaű*[☆], mēnkme uko unwoonj pűeebar uko wi űaaű. ⁸ Pekadu daţēpna ti uko wi bgah baţuun pdo adolēn kē űi kaűeebar iko itum impaţi. Woli bgah baan-woo, pekadu dakeţi. ⁹ Ji mbi ndo kame bgah, dwo najeb kē wi mmehaű me uko wi bgah bajakuű, kē pekadu daşē buka, ¹⁰ kē nşē keţ. Hēnk, bgah banwoonj i kawulēn ubida babaa űēp űēp aţijēn pkeţ. ¹¹ Pekadu daţēpna ti uko wi bgah baţuun pdo agu-urnēn, kē uko mēnt ukaan kē nkeţi. ¹² Kē hēnk di bgah bayimanuű, iko bti yi bgah bajakuű kē iwo itool akuţ anuura. ¹³ Kē uko unnu-uriiű mēnt, ukak hēnkuű uko un-jaan ufiű pa űi i? Nin! Mēnt hēnk da, pekadu daţēpnuű ti uko unuura afiűēn kahilna kadiiman uko un-woonj pekadu. Pekadu daţēpna ti uko wi bgah baţuun pdo adiiman pyiban pi da.

☆ 7:7 Natenan ti Ppēn 20.17; na ti Pleşan 5.21.

14 Njme kë *bgah bawoona du Naşibaţi, kë nji nşë wo ñaan najën awaapana kawo ti mnhina mi pekadu 15 Na manjoonan, mënji kame uko unkaan kë nji kado iko yi njaan kado. Mënji kado iko yi njalun pdo, dji kado yi mpokun. 16 Kë woli mënjal pdo iko yi nji kadolun, udiiman kë dyikrën kë bgah banuura. 17 Aşë wo mënţ nji ti uleef naan djaan kado han, pekadu danwoon ti nji meet da. 18 Dme kë bnuura baanwo ti nji, baanwo ti ñaan najën i nwoon. Dji kanal pdo bnuura kaşë wo mënji kahinan. 19 Mënji kado bnuura bi njalun kabaa ţëp ţëp kado buţaan di nwoon mënjali. 20 Kë hënk, woli mënjal pdo iko yi nji kadolun, udiiman kë mënţ nji dwoon ankdolun ya, pekadu danwoon ti nji meet da.

21 Nji njalun pdo bnuura bi *bgah bajakun, dwın uko wi : buţaan bi bi njaan kado. 22 Ddınan na uhaaş wi naan bti ti uko wi bgah bi Naşibaţi bajakun, 23 aşë wo ti uleef naan meet na uko ulon unjaan ugut na bgah bi mmeen aji bawo bnuura, kadolën nkak nakalabuş i pekadu danjaan daţonjen. 24 Ni nji nwuţeni! In akun kabuuranaan ti uleef wi, unwoon wi pkeţ? 25 Dbeeb Naşibaţi! Aţëpna ti Yetu *Krittu abuuranaan.

Hënk na uhaaş wi naan bti dji kataş bgah bi Naşibaţi, kë ti uleef wi naan nşë wo ti ptaş pekadu.

8

Ubida wi Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uwul

1 Woli iwo ti ppoolan na Yetu *Krittu, Naşibaţi aanklun kaji keeri kë iduknaanaa. 2 Hënkun itaş *Uhaaş wi Naşibaţi unjaan uţëpna ti Yetu Krittu kawulu ubida, ubuuraniin pekadu na pkeţ*.

* 8:2 Nataş Uhaaş wi Naşibaţi unjaan uţëpna ti Yetu Krittu kawulan ubida, ubuurananan pkeţ: ti nlibra nlon bapiit aji dtaş Uhaaş wi Naşibaţi unjaan uţëpna ti Yetu Krittu kawulën ubida, ubuurananun pkeţ.

3 *Bgah bi Moyit baanhil pdo han, ţiki iko yi uleef wi nja unjalun ido kë bgah baanka mnhina man. Kë Naşibaţi aşë buuran nja wi ayilun Abukul abi ji ñaan najën abot awo bţerjan pa pyeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. 4 Naşibaţi ado uko wan, uko wi bgah bajakun uhilna udolana kadiimanaan kë Naşibaţi awo natool. Uko mënţ uwo pa nja njenktaşun Uhaaş wi nul awo njenktaş iko yi uleef wi nja unjalun.

5 Bañaan banjaan bataş iko yi nleef ni baka njanalun baji başal ikow yi baka tañ. Kë bañaan banjaan bataş *Uhaaş wi Naşibaţi başë ji başal iko inwoon yi wa. 6 Woli nşal ni nja naaş iko yi nleef ni nja njanalun, nluñ kakeţ. Kë nşal ni nja naşale taş Uhaaş wi Naşibaţi, nwo na ubida nhaaş ni nja nabot kaţoor. 7 Ptaş iko yi nleef ni nja njanalun pawo pgut na Naşibaţi ; uleef wi nja uunji utaş bgah bi Naşibaţi abot awo uundo hilan ptaş ba. 8 Woli ñaan ataş iko yi uleeful unjalun aanhilan kalil Naşibaţi.

9 Hënkun naankak ataş iko yi nleefan njanalun, naaş *Uhaaş wi Naşibaţi, unwoon ti an. Bañaan banwoon baanwo na Uhaaş wi Yetu *Krittu, baanwo biki nul. 10 Kë Krittu aşë wo ti an. Hënk, wi nleefan nadoon awo ni pkeţ ţiki najubani, Uhaaş wi Naşibaţi uwulan ubida ţiki nawo batool ti keş ki Naşibaţi. 11 Kë woli uhaaş wi anaţanaanun Yetu ti pkeţ uwo ti an, annaţaanun Yetu ti pkeţ alun kaţëpna ti uhaaşul unwoon ti an kawul nleefan njanwoon ni pkeţ ubida.

12 An bayiţ naan, njenwo keeri kado kataş iko yi nleefun njanalun, nwo kado kataş uko wi *Uhaaş wi Naşibaţi ujakun. 13 Woli naaş iko yi nleefan njanalun nalun kakeţ. Kë woli Uhaaş wi Naşibaţi uţënkana kë napok pdo iko yi nleefan njanalun

nalun kaka ubida. ¹⁴ Bañaan biki Uhaaş wi Naşibaţi uktoņun tań bawoņ babukul. ¹⁵ Uhaaş wi nayeenkuņ uunkdolan nawo bajuuk bankti'ulun. Udolan k e nawo babuk Naşibaţi banjaan bahuuran kaji na a : « Abba†! Paap! » ¹⁶ Uhaaş wi Naşibaţi uţup nja Ői űhaaş űi nja k e űwo babukul. ¹⁷ Wi űwooņ babuk Naşibaţi, űluņ kayeenk uko wi ahoņun. Woli űhaj na Kritt , űluņ kayeenk na a uko wi Naşibaţi ahoņun, kawo Ői mnd m na a.

Mnd m manklun kabi

¹⁸ Dwin k e mnhaj mi űkhajuņ h nkuņ maanhilan kaliņ na mnd m mi Naşibaţi aklun kayuuņ Ői nja. ¹⁹ Iko yi Naşibaţi apaşun iwo Ői pyoonk maakan wal wi Naşibaţi akdiimanun banwooņ babukul. ²⁰ Umundu utaran atool pya katoka b e m nt wul uņaluņ űal wa, Naşibaţi adoluņ haņ aş  wul wa mnhaţ ²¹ k e uluņ kabuur p oka, kaneej Ői mnjeeh mi babukul bakluņ kaka Őiki bawo Ői mnd m.

²² űme k e te h nkuņ iko yi Naşibaţi apaşun bti iwooni awo Ői mnhaj ji űaat ankyaan kabuk. ²³ M nt umundu tań ukhajuņ, nja kak űnwooņ na *Uhaaş wi Naşibaţi k e uwo uţen uteek wi nul, űwooni Ői űhaaş űi nja meet wi űwooņ maakan Ői pyoonk Naşibaţi adiiiman k e űwo babukul abot abuuran űleef űi nja. ²⁴ Mnhaţ mi űwoonaanuņ mando k e űme k e űbuuri. K e woli űdo bi win uko wi űhaţun, m nt mnhaţ ma. In akhaţun uko wi adooņ abi win? ²⁵ K e űşale wo ű enwin uko wi űhaţun űtaman Ői pyoonk wa.

²⁶ Jibi űbi şniin, *Uhaaş wi Naşibaţi uji uţ nk nja ; wi űwooņ ű emme uko wi űk nehanun Naşibaţi, Uhaaş uji u nehan pa nja kaş  wo uunji uţ pna Ői űţup. ²⁷ Naşibaţi ammeen uko unwooņ Ői űhaaş űi

nja bti, adinan Ői uko wi uhaaş wi nul ujakun Őiki ujaan u nehand r bañaan biki Naşibaţi jibi Naşibaţi aņaluņ. ²⁸ űme k e Naşibaţi aji lemp Ői uko undoli pa bnuura bi bañaan bti bannalulun, bawo biki adatuņ pa uko wi aņaluņ pdo. ²⁹ Bañaan m nt ado bi dat dat baka, adinan pdo baka bawo ji Abukul, h nk, abukul aş  wo bajeen i babukul batum. ³⁰ Naşibaţi adu keeri bañaan biki adooņ abi dinan dinan aji adati ; biki aduun ado k e bawo baťool Ői k ş ki nul ; biki adoluņ k e bawo baťool ad man baka.

Pd m pi uņal wi Naşibaţi

³¹ K e we wi űwooņ kaţup Ői uko m nt bti? Woli Naşibaţi awo na nja, aloņ ahinan kaşoor nja i? ³² Ul anwooņ aanneenan Abukul toot ş, aş  wula pa nja bti. Wal wi Naşibaţi adooņ ado haņ, hum di awooņ aankten nja kak Ői bnuura bi nul iko bti. ³³ K e in aktaparun bţup biki Naşibaţi adatuņ? Nin űaaņ aloņ na manjoonan aanhili. Naşibaţi ajakuņ bawo baťool, ³⁴ in ahiluņ keeri kaji baduknaanaa? Nin aloņ! *Kritt  aket k e Naşibaţi anaţana Ői pkeţ, k e awo h nkuņ Ői ka en kadeenu k e Naşibaţi aţupar nja. ³⁵ K e we ukp enanun űa uņal wi Kritt  aņaluņ nja? Phaajala, mnhaj, unoor, k eme ubon, bwaan, k eme iko injaan ido buţaan k eme b  nar? ³⁶ H nk di upiitaniin Ői Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Iwi ikaan k e űji ű og pkeţ nfa na utaakal.*

űwo ji űkaneel űi bak ooţun pya kafin. »*

³⁷ K e űş  wat iko m nt bti Őiki *Krittü aņal nja. ³⁸ Dwin k e nin uko uloņ uunhil kap enan nja Ői uņal wi Naşibaţi aņaluņ nja : m nt pkeţ pa k eme ubida, űwanjuţ, k eme űntaayi, m nt űţa da k eme faan, k eme bankşihuņ, ³⁹ m nt iko yi bko duuţ ya k eme yi mboş uţeek.

† 8:15 Abba :Ői uţup uaramayik dawoņ Paap.

* 8:36 Ka aan 44.22.

Nin uko ulon umpaşaniin uunhil kapënan nja ti unjal wi Naşibaţi anţëpnun ti Yetu Krittü Ajugun anjal nja.

9

Pdat pi Naşibaţi adatuñ Itrayel

1 *Krittü ame kë uko wi nji kabiin pţup uwo manjoonan ; mënktilan, kë *Uhaaş wi Naşibaţi unwoon ti nji udiiman kë uko wi nji kajakuñ uwo manjoonan : 2 uhaaş wi naan ujootan maakan kë mbot ahaj maakan. 3 Ddoo hokan hokan Naşibaţi afëpën nji ti uleef wi naan mbot nlow Krittü pa bnuura bi bayiţ naan, biki pntaali pi naan. 4 Bawo biki pntaali pi *Itrayel, akuţ awo biki Naşibaţi adatuñ bawo babukul. Naşibaţi adiiman baka mndëm mi nul. Ado *bhojar na baka abot awul baka bgah bi nul na idolade yi pdëmanaan Naşibaţi na iko bti yi ahoñuñ. 5 Bawo biki pntaali pi bateem nja bammeţaniin. Kë ti pntaali mënţ pi pi Yetu apënnun, ul ampelun iko bti, awo Naşibaţi, awo na bnuura te mnţo! Uwo hañ.

6 Uko undolun pntaali pi Itrayel kakşa uunwo kë Naşibaţi aando uko wi ahoñuñ. Uko unwoon uwo kë mënţ bañaan biki Itrayel bti bawoon biki pntaali pi Naşibaţi. 7 Bañaan bti biki pntaali pi *Abraham baanwo babukul na manjoonan. Hënk di di Naşibaţi ajakuñ na Abraham aji : « *Bankpënnuñ ti Itaak ţañ bakwoon pntaali pi nu.* »* 8 Mënţ bampënnuñ ti Abraham bti keeri bawoon babuk Naşibaţi, biki Naşibaţi ahoñuñ aji bawo pntaali pi nul bawoon babukul. 9 Uko wi ahoñuñ Abraham wii wi, aji : « *Dluñ kabi ti pkili ti wal wi ; utënk wal mënţ Faara aharu abuk napoţ ñiinţ.* »*

10 Kë uşë wo uumbaaj hënk. Naşalan *Rebeka : babukul batëb biki akaan na Itaak ateem nja bawo kbet. 11-12 Ji babi bado kabuka, ji babi bado kado uko unuura këme uwuţaan, Naşibaţi aji na Rebeka aji : « *Pntaali pi naweek pabi kado kalempar pi nampoţi.*» Naşibaţi aţup hañ kadiimanaan kë ul adatuñ jibi anjalun, uunwo wo uko wi alon ti baka adolun. 13 Kë hënk kak di di Naşibaţi aţiiniin ti Ulibra wi nul aji : « *Dñal Jakob aşë pok Etawu* »*

14 Nñal keeri kaji Naşibaţi aanwo natool i? 15 Nin! Aţup Moyit aji : « *Dmiir ñaan i nñaluñ pmiir; kañaga i nñaluñ kañaga* »* 16 Uko mënţ udiiman kë woli Naşibaţi adat ñaan, aanji ten ti uko wi ñaan mënţ këme wi ahilun kado, mñaga mi nul mankaan kë aji data. 17 Ti Ulibra wi Naşibaţi, aji na *Farawuna naşih i Ejiptu : « *Kë uko unkaan kë nţu'u ti pşih uwo kë dñal kaţëpna ti iwi kayuuj mnhina mi naan, katim naan kahilna kameeţana ti umundu bti.* »* 18 Iko bti iwoona ti uko wi Naşibaţi anjalun pdo, ahinan kañaga bañaan këme kado baka batam ikow.

Udeeb na mñaga mi Naşibaţi

19 Ñaan alon ahinan keeri kahepar kaji : « *Hum di di Naşibaţi ahinanun kadeebaţër nja wi ajaan ado nja ñdo jibi anjalun ñdo?* » 20 Kë nşë heparan an bayiţ naan, naşal aji nawo bahoñ kado kahepar Naşibaţi uko wi akdolun ba? *Pţukar paji pahepar ambomanuñ pa uko unkayi kë aboman pa na jibi abo- mandëruñ pa i**? 21 Ambomanun pa ahinan kaboman pţukar pnuura na pţukar pwuţaan ti ufuuş uloolan wi awoonaañuñ.

22 Kë hënk kak di di Naşibaţi abiiñ anjal pdiiman udeeb wi nul kabot kadiiman mnhina mi nul

* 9:7 Ujuni 21.12. * 9:9 Natenan ti Ujuni 18.10. * 9:11-12 Ujuni 25.23. * 9:13 Natenan ti Malaki 1.2-3. * 9:15 Natenan ti Etekiyel 33.19. * 9:17 Natenan ti Ppën 9.16. * 9:20 Natenan ti Itayi 29.16.

bañaan bti bantaanun na pyeenk kakob. Aşë baa tęp tęp amiir baka. ²³ Ado han wi adiimanun jibi adëmun maakan wi añaagiin bañaan biki adatuñ pa bawo tı mndëm mi nul. ²⁴ Nja nwoon biki Naşibaţi adatuñ mënţ, nënwo bayuday tañ, banwoon baanwo bayuday bawo tı bakaan mënţan. ²⁵ Hënk di di Naşibaţi ajakuñ na Hotea tı ulibra wi nul :

« *Bañaan banwoon baambi wo biki pntaali pi naan*

kë nşë do baka bawo biki pntaali pi naan.

Bañaan biki nwoon mëmbaan kanjala kë nşë nal baka maakan. »*

²⁶ Akak aji na a :

« *Dji na baka, naanwo biki pntaali pi naan kë başë lun kadu'an*

babuk Naşibaţi ajug ubida. »*

²⁷ Kë hënk di di *Itayi *Naţupar Naşibaţi ajakuñ na babak Itrayel :

« *Babuk Itrayel batum ji pyiw panwoon du kaban ki bdëk, kë bantiinku tı baka tañ bakdukiin kabuur.*

²⁸ *Ajugun alun kataran taran kado tı umundu uko bti wi abiin aţup aji ado.* »

²⁹ Itayi akak aţiini aji :

« *Woli Ajugun *Anhiniin iko bti aandukar nja lah bañaan balon biki pntaali pi nja*

nwoha ji biki ubeeka wi Fodom kaba fuţ jibi babaan biki ubeeka wi Gomora. »

³⁰ Kë we wi nwoon kate tı uko wan? Wii wi : bañaan banwoon baanwo bayuday banwoon baan- kla tfa pwo baţool tı kadun ki Naşibaţi, bakak baţool tı kadunul tiki bafiyaara. ³¹ Kë biki Itrayel banklaan pwo baţool tı kadun ki Naşibaţi aţëpna tı bgah bi Moyit başë wo baanhili. ³² Kë we ukaan ba? Başal aji ptaş bgah pakţuun

bawo baţool tı kęş ki Naşibaţi, baanyikrën kë bawo i kafiyaara. Bajot tı plaak panjaan pado bañaan bahubta, ³³ Hënk di di upiitaniin tı Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Tenan! Dţu plaak plon du *Fiyon,†*
Plaak pa pdo bañaan bahubta babot bajot.

Kë banfiyaarun plaak mënţ başë wo baankkowa nin. »

10

¹ An bayiţ naan, uko wi nji njalun maakan tı uhaaş naan, uko wi nji kañehandërun bayuday Naşibaţi, uwo babuur. ² Dme kë banjala maakan, kë unal wi banjalulun uşë wo uunwo na kame, ³ baanyikrën jibi ajaan ado ñaan awo naţool tı kadunul. Balaana pwo baţool tı kadunul na iko yi başalun bukall tı nleef ni baka. Hënk, bapok udolade wi nul wi ajaan aţëpna kado bañaan bawo baţool tı kadunul. ⁴ Na manjoonan *bgah bi Moyit badolun hënkun kë nban du *Krittu, banfiyaarulun bti bawoona baţool tı kadun ki Naşibaţi.

⁵ *Moyit tı uleeful adiiman tı npiit ni nul jibi ñaan ajaan aţëpna tı ptaş bgah kawo naţool aji : « *Ñaan anktaşun iko bti yi bajakuñ, aka ubida unkwonun tı ba* »* ⁶ Kë uţup wi Naşibaţi aţupun tı pwo naţool panwoonun du pfiyaar uşë ji : Kdo kaji tı uşalu : « *In aklun kapaya baţi?* » Krittu aando bi wala wala tı ba i?

⁷ Kdo kaji kak : « *In aklun kawala du bnjiir?* » Krittu aando bi naţa naţa tı pkeţ i? ⁸ Kë we wi ujakun keeri? *Uţup wu wun aňogu, uwo tı mntumu, awo tı uhaaşu.* * Uţup mënţ uwoon uţup wi nktupun unjakun aji ñaan awo i kafiyaar. ⁹ Woli iţup na mntumu aji Yetu awoon Ajugun abot afiyaar tı uhaaşu kë Naşibaţi anaţana tı pkeţ, klun kabuur. ¹⁰ Na manjoonan, pfiyaar du uhaaş meet

* 9:25 Hotey 2.25. * 9:26 Hotey 2.1. * 9:28 Itayi 22.23. * 9:29 Natenan tı Ujuni 19.24-35.

† 9:33 Fiyon; Dawo katim kalon ki Yerutalem. * 10:5 Bgah 18.5. * 10:8 Pleşan 30.12-14.

pajaan pañj pwo natoool, pñup na mntum kaji Yetu awoon Ajugun paji pañj mbuur. ¹¹ Hënk di di *Ulibra wi Naşibañi ujakun: « *Bañaañ bti banfyaaruluñ baankkowa* ». ¹² Hënk, uunka nayuday këme anwoon aanwo nayuday : bukala bti baka Ajug baka aloolan, anjaan atuum bnuura bañaañ bti banñuun mñañ mi baka ñi a. ¹³ Na manjooan anñuun mñañ mi nul ñi Ajugun aluñ kabuur ».

¹⁴ Kë hum di di bakñuun mñañ mi baka ñi Ajugun, wi bawoon baanfiyaara? Hum di bakfiyaaruluñ, wi bawoon baambaan kañiinka uko wi nul? Hum di bakñiinkun uko wi nul, wi nin alon awoon aanñup baka wa? ¹⁵ Kë hum di di ñaañ aktupun baka wi bawoon baanyil nin alon? Kë hënk di di Ulibra wi Naşibañi ujakun: « *Natenan jibi unuuri pwin bañaañ bankñijun Uñup Ulil Unuura!* ».

¹⁶ Kë mënñ bayuday bti başaañ añaş *Uñup Ulil Unuura. Hënk, *Itayi *Naşupar Naşibañi ahepar aji : « *Ajugun, in añaarun uñup wi nñupun* »? ¹⁷ Pfiyaar paji pawoona ñi uko wi ñaañ atiinkun, kë uko wi ñaañ atiinkun uwoona du uñup wi *Krittü.

¹⁸ Kë nşë hepar keeri, bayuday baantiink tiink i? Na manjooan batiinki. Upiitana ñi *Ulibra wi Naşibañi aji :

« *Pdiim patiinkana ñi umundu bti, nñup naban du kaban ki umundu.* ».

¹⁹ Kë nkak ahepar, biki *Itrayel baantee i? *Moyit atem ñi uko wañ wi ajakun aji Naşibañi aji :

« *Ddolan nakuj bañaañ banwoon baanwo pntaali pi naan, ddolan nadeebañer bañaañ banwoon baamme nin uko ulon ñi nji.* ».

²⁰ *Itayi Naşupar Naşibañi adoo ñoom aji Naşibañi aji :

« *Banwoon baankla'ën bawinën, dwinana du banwoon baanheparaan.* ».

²¹ Kë ñi uko wi Itrayel aşë ji : « *Nywal bti, ddek kañen bañaañ banwoon baantiinkën abot atam ikow.* ».

11

Mñaga mi Naşibañi añagiñ pntaali pi nul

¹ Dhepar keeri : Naşibañi apok pntaali pi nul i? Nin! Nji ñi uleef naan dwo nayuday, i pntaali pi *Abraham, i pşini pi *Benyamın.

² Naşibañi aampok pntaali pi nul pi adoon abi dat dat. Jëm name uko wi *Ulibra wi Naşibañi upiitun ñi dko di *Eli anomanun du Naşibañi ñi uko wi Itrayel? ³ Aji na a : « *Ajugun, bafin *başuparu akuñ atok iliit yi mngur yi nu. Nji aloolan ddukiin kë bakak anjal kafinën.* »

⁴ Kë Naşibañi aşë teema aji : « *Ddat bañaşar naan iñeen-week nyaaş iñeen paaj na ulon (7000) banwoon baandëman *Baal.* » ⁵ Kë hënk di uwoon hënkun. Naşibañi ñi mñaga mi nul adat balon bantiinku kë bawo biki nul. ⁶ Adat baka ñi mñaga mi nul, mënñ iko yi badolon ikaañ ; woli hënk da lah, mñaga mi Naşibañi maankwo mi manjooan.

⁷ Kë we wi nwoon kamëban ñi uko wañ? Pntaali pi Itrayel paanwin uko wi paklaañ, biki Naşibañi adaton ñañ bawinun wa. Kë bantdukiin başë dënët nhaaş. ⁸ Hënk di di upiitaniin ñi *Ulibra wi Naşibañi aji :

« *Te nña Naşibañi ado nhaaş ni baka kë nadenëti kës ki baka kaankak awin, ibañ yi baka iinktiink.* ».

⁹ Kë *Dayiñ naşih akak aji :

☆ **10:11** Natenan ñi Itayi 28.16. ☆ **10:13** Natenan ñi Yowel 3.5. ☆ **10:15** Natenan ñi Itayi 52.7. ☆ **10:16** Natenan ñi Itayi 53.1. ☆ **10:18** Kañaam 19.5. ☆ **10:19** Natenan ñi Pleşan 32.21. ☆ **10:20** Natenan ñi Itayi 65.1. ☆ **10:21** Natenan ñi Itayi 65.2. ☆ **11:4** 1 Başih 19.10,18. ☆ **11:8** Natenan ñi Pleşan 29.3.

« *Pde pi baka pawoon b̄taaw,
bahilna bajot, bakoba kakob ki
bataañjanaanuñ.*

10 *Dolan kēs ki baka kafēl bado
bakak bakuul
dolan baka bado kajin̄ ηwal bti✧.*
»

11 Kē n̄šē hepar keeri : biki Itrayel bajot pjot pi bawoon baanknaṭa nin i? Nin! Pjot pi baka pado banwoon baanwo bayuday bahilan babuur, kadoona bayuday bakuj baka. 12 Kē woli phubta pi bahubtiin̄ pado kē bañaañ bti biki umundu bayeenk bnuura bweek, kē pjot pi baka pado kē n̄taak bti n̄yaeenk bnuura bweek, wel wi pkak baka bti ṭi mbuur pawoon paankṭij?

13 An nanwoon naanwo bayuday dṭupan hēnkuñ: n̄ji dwoon *nanjañan i Naṣibaṭi ayiluñ du an, dji kalilan maakan pdo ulemp unwoon wi naan, 14 ṭiki dñal pdo bañaañ biki pntaali pi naan bakujan, baloñ ṭi baka bahilna babuur. 15 Wi Naṣibaṭi apokuñ biki *Itrayel, bandukiin̄ bahilan akak du a. Hēnk, woli Naṣibaṭi akak atiinkar na biki Itrayel, uwo wo ji pwul ubida banketun̄ keṭ.

16 Woli bawul Naṣibaṭi pde pteek, pde pandukiin̄ bti payimani. Woli intaañ yi bko iyimani, bko bti bayiman kak. 17 Itrayel dawo ji bko bi mnoliwera bi batepiin̄ bi Naṣibaṭi afaluñ inah ilon̄ ; aṣē ṭu iwi inwoon iinwo nayuday ṭi dko di bafalnuñ ya, ihilna iyeenk pñaaṭ pankwoonun̄ du kantaañ ki bko. 18 Kē iṣē wo i kawut kaṣal kaji ipel inah infalaniin̄ yuñ. Leṣan ṭañ kē mēnt̄ iwi iṭjanun̄ intaañ yi bko mēnt̄, yul iṭjaniin̄.

19 Dme kē iji inah mēnt̄ ifalana falana ihilna iyeenk dko di yul ibiin̄ awo. 20 Hēnk da. Inah ifalana falana ṭiki yaanfiyaari, kē iwi iṣē wo dko di iwoon̄ ṭiki ifiyaari.

Wutan keeri kado kahomp, ṭēpan ṭēp ido kalipara. 21 Woli Naṣibaṭi apēnan inah inwoon̄ yi nul, hum di awoon̄ aanhil pdo hañ kak na iwi ba?

22 Hēnkuñ iwini jibi Naṣibaṭi ahiini kawul ñaañ bnuura na jibi ahiini kakob ñaañ. Aweṭan banjotun̄ aṣē wulu bnuura. Ado kawulaaru wul bnuura woli itaman amēban bnuura bi nul. Woli iindo hañ, apēnanu ṭi dko di iwoon̄. 23 Kē bukal, woli baanduka ṭi ppok pfiyaar bakak du di babiin̄ awo ṭfa, ṭiki Naṣibaṭi aka mn̄hina mi pkakan baka da. 24 Iwi, iwo kanah ki bko bpaajal ki Naṣibaṭi afaluñ abi ṭu ṭi bko bi nul bi atepiin̄. Kē bayuday, bawoon̄ inah yi bko bi batepiin̄ ṭēpi buñ. Naṣibaṭi ahilan keeri kakakan baka du bko banwoon̄ bi baka.

Mbuur mi Itrayel

25 An bayiṭ naan, mēn̄jal an nwoon̄ naanwo bayuday nado kahomp. Hēnk, dṭupan uko ummeniin̄ unwoon̄ ṭi uko undoluñ pntaali pi *Itrayel : baloñ ṭi baka bakak atam ikow, abot aluñ kaduka hañ te wal wi an nanwoon̄ naanwo bayuday biki Naṣibaṭi adatuñ bti nakbuurun̄. 26 Hēnk, biki Itrayel babuur, hēnk di di Naṣibaṭi ajakuñ ṭi ulibra wi nul :

« *Alon̄ aluñ kawoona *Fiyon̄ pbuuran baka
wal mēnt̄ biki pntaali pi Yakob
baṣē baṭaañ ppokēn.*

27 *Uko mēnt̄ wi wi n̄hoñun̄ aji ddo,
wal wi nkapēnanun̄ pekadu di
baka,
ṭi bhon̄ar bi n̄ji kaluñ kado na
baka. »✧*

28 Woli ñaañ aten jibi bapokuñ pṭaṣ *Uṭup Ulil Unuura, bawo baṣoorad Naṣibaṭi, nahilna natiink wa. Kē baṣē wohā biki Naṣibaṭi adatuñ, aṅal baka ṭiki aten ṭi bhon̄ar bi abiin̄ ado na bateem baka. 29 Aanji teh uko wi adoñ abi ṭen

ten, aanji tilma bañaan biki adoon abi dat dat.

³⁰ An nanwoon naanwo bayuday nabi pok ptaş Naşibaţi, k  aş  bi miiran wi bayuday babiin apok ptaşa. ³¹ K  kamiir ki amiiranaŋ, kado k  ahil kak kamiir bayuday bampokun ptaşa. ³² H nk, Naşibaţi ado k  bañaan bti baduka ti ppok ptiinka awo wo ji bad etaa. Ado do haŋ kahilna kamiir bañaan bti.

³³ In ahilanaŋ kaniib pyok pi Naşibaţi na uşal untuŋa wi nul na iko yi ameen? In ahilun kame uşal wi nul, in ahilun kapiban uko wi akdolun? ³⁴ H nk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naşibaţi, aji :

« *In ahilanaŋ kame uşal wi Ajugun? In ahilun kawula uşal?* »

³⁵ « *In a eetanulun kadoo kayoonk baluk?* »*

³⁶ H nk di uwoon, iko bti iwoona du a, iko bti i pna ti a, iko bti iwo pa a. Mnd m manwo ti Naşibaţi te mn o! Uwo haŋ.

12

Ubida uhalu ti Krittu

¹ An bayit naan, Naşibaţi adi-imanaŋ nja kamiir ki nul, ukaan k  nji kakootan koo  keeri, nawul nleefan n wo bteŋan bjeb banwoon bi Naşibaţi abot alila. Waŋ ukwoon pd man pi nakdoon kad mana ti n haaşan. ² Nawutan pdo uko wi bañaan biki umundu wi bajaan bado, na epan t p nawut Naşibaţi a elşan n haaş abot awulan nşal nhalu. Wal m nt, nahilan kayikr n uko wi Naşibaţi aŋalun: uko unwoon unuura, uko unlilun, unwoon ujint piş.

³ Naşibaţi awul n bnuura, ukaan k  nji kaŋapan an bti : « Nawutan kala pd man nleefan. Andoli ti an a epn n ti pfiyaar pi afiyaaruŋ Naşibaţi adolna uko wi a u'ulun pdo. ⁴ N wo na uleef uloolan, un umi na iko impaţi, k  iko m nt bti iş 

paş iko yi ijaan ilemp. ⁵ K  h nk di uwoon pa nja : n tum maakan k  nja n woon biki *Krittu nş  wo uleef uloolan, andoli awo i bandukiin. ⁶ Naşibaţi ti bnuura bi nul a en n aan andoli iko impaţi na yi at ntul yi awo i kado kalempna. Woli n wo i pdo kaŋapar Naşibaţi, n do wa na pfiyaar pi Naşibaţi a enuŋ nja. ⁷ Woli n wo i plempar bat nt nja, nlempar baka. Woli n wo i pjukan bat nt nja, n do haŋ. ⁸ Woli n wo i pt nt n bat nt nja, n do haŋ. Woli n wo i pten, n ten b  n enkyoonk nin uko ulon. Woli Naşibaţi a u nja ti pşih, n wo kataman. Woli iwo i p enk najuuk, t nkana na mnlilan.

⁹ Naŋaladan na bat ntan na manjoonan. Nalowan iko bti inwoon iwu aan, nam baan bnuura uko unwoon unuura. ¹⁰ Naŋaladan na bat ntan jibi naŋaladuŋ du katoh, andoli ji taman ti pd man at ntul. ¹¹ Nawutan nin kawalan i en. Na uun kabaş ti plempar Ajugun na uhaaş wi nan bti. ¹² Nalilaan ti mnhaş mi naha un, namiiran ti mnhaj, nawut ka aŋan nin p hehan Naşibaţi. ¹³ Nadoon ka enk bañaan biki Naşibaţi banwoon ti kanuma nabot nado kayeenk bayaant du itohan.

¹⁴ Na ehaan Naşibaţi awul bnuura bañaan bankhajananaŋ ; na ehaana awul baka bnuura, awut kaf p baka. ¹⁵ Nalilaan na banwoon ti mnlilan, nawooni na banwoon ti n wooni. ¹⁶ Natiinkaran. Nakdo kala mnd m, na ep n t p nawalan ikowan. Nawutan kaşal kaji natit apel bandukiin. ¹⁷ Nawutan kalukan n aan andolanaŋ bu aan. Natamaan nado kado uko unuuriin ti k ş ki bañaan bti. ¹⁸ Natamaan nado jibi nahilun nawo bnuura na bañaan bti. ¹⁹ An bayit naan biki n alun, naklukan nin, nawutan Naşibaţi away ş. H nk di di Ajugun ajakuŋ ti ulibra

wi nul : « *Nji dluḡ kalukanan, nji dklunḡ katuuman* »[☆] 20 Akak aji :

« *Woli ubon ude baṣooradu, wulan baka bade.*

Kë woli udaan uṭij baka, wulan baka badaan.

Woli ido haḡ, ikuḡan baka mnkow. »[☆]

21 Nakwut buṭaan dawatan, naṭepan ṭep nawat da na bnuura bi najaḡ nado.

13

Pdo katiink baweeḡ biki pṣih

1 Ñaanḡ andoli adoon katiink baweeḡ banwoonḡ ṭi pṣih, ṭiki pṣih bti pawoona du Naṣibaṭi kë banwoonḡ ṭi pṣih, Naṣibaṭi aṭuunḡ baka ṭi pa. 2 Hënk, ñaanḡ ampokunḡ pṭiink banwoonḡ ṭi pṣih apok pṭaṣ uko wi Naṣibaṭi aṭuunḡ pdo. Bukunḡ mënṭan Naṣibaṭi akob baka. 3 Na manjoonan banwoonḡ baando buṭaan baanwo kado kalënk baṣih, bandolunḡ buṭaan bawoonḡ kado kalënk baka. Kë woli iinḡal keeri pdo kalënk banwoonḡ ṭi pṣih, dolan bnuura ṭañ, bataaḡaru ṭi uko wanḡ. 4 Na manjoonan bawo balempar Naṣibaṭi biki aṭuunḡ ṭi pṣih pa bnuura bi nu. Kë iṣale do buṭaan, iwo kado kalënk baka ṭiki baka mnhina mi pweṭan. Balempar lempar Naṣibaṭi kadiiman udeeb wi nul bankdolunḡ buṭaan. 5 Iwo keeri kado katiink baka ṭiki ime kë uwo uko wi iwoonḡ kado kado ; iinwo kado wa ṭiki iṭi udeeb wi Naṣibaṭi ṭañ.

6 Ukaḡan kak kë iwo kado kaluk daaṣa. Na manjoonan bakobraan daaṣa baji balempar lempar Naṣibaṭi wi bakdolunḡ haḡ. 7 Lukan ñaanḡ andoli uko wi iwoonḡ i pluka. Iwole kaluk daaṣa, lukan da ; uko wi iwohaḡ pluk pṣih, lukan wa. Kë hënk kak, iwole pṭiink ñaanḡ, tiinkana bnuura ; iwole pdëman ñaanḡ, dëmaana.

Bḡalad bi ḡḡaladun

8 Nawutan kaṭeṭ nin ñaanḡ alonḡ. Baṭeṭ bi nan bi ḡnuur bti bawoonḡ ṭañ bḡalad bi naḡaladunḡ: ñaanḡ anḡalunḡ atëṅṭul ado uko wi *bḡah bi Moyit bajakunḡ bti. 9 Bḡah baji : « *Iinkpiinṭ na ahar ñaanḡ* », « *Iinkfiḡ ñaanḡ* », « *Iinkkiiḡ* », « *Iinkñeebar bka bi atëṅṭu* »[☆] na iko ilonḡ kak. Kë uṭup uloolan uṣë ṭonkrën iko mënṭ bti yi bḡah bajakunḡ, uwoonḡ: « *Ñalan atëṅṭu jibi iḡalunḡ uleefu.* »[☆] 10 Pḡal atëṅṭul paanji paṭija nin buṭaan dlonḡ ; pḡal atëṅṭul pawoonḡ keeri pdo uko bti wi bḡah bajakunḡ.

Pbomandër pa ubi wi Krittü

11 Name wal wi ḡwoonḡ hënkunḡ: wal wi pnaṭa ṭi bḡoy ubani. Unuur wi mbuur uḡog nja hënkunḡ apel wal wi ḡbaanḡ ajuḡunḡ jun pfiyaar. 12 Utejan ulowi, nfa maḡogi. Nawulën ḡduk keeri iko injaanḡ idolana du bdëm, njeḡ injaanan yi pnak. 13 Nawulën ḡdo kado iko inwoonḡ itool jibi ñaanḡ ajaanḡ ado na pnak. Nawulën ḡwut kande kaweeḡ, na ukuj na pjuban pi piinṭ na ubida uṭop na pḡom na bkujar. 14 Natamaan nanaam na Yetu *Krittü Ajugunḡ ṭi mnwo mi nan, naṭañan pdo kaṭaṣ iko yi ḡleefan ḡaḡalunḡ kado kado.

14

Pwut kado kabeeh batëṅṭ nja

1 Nayeekanḡ ṭi pṭoofan anwoonḡ aando bi liinṭ ṭi pfiyaar nawut kado kaḡom na a ṭi iko yi aṣalunḡ. 2 Alonḡ aḡiyaar kë iko bti ihinan kade'ana ; kë alonḡ anwoonḡ aando bi liinṭ ṭi pfiyaar aḡiyaar kë aanwo kade nin uyemaṭ ulonḡ. 3 Anjaanḡ ade uyemaṭ awutan kabeeh anwoonḡ aanji de wa ; kë anwoonḡ aanji de wa awutan kado kaji atëṅṭul mënṭ aduknaanaa, uḡ mënṭan awo kak i Naṣibaṭi. 4 Iwo in ado ji nalempar ñaanḡ alonḡ alemp bnuura

kême buṭaan? Woli alem p bnuura kême alem p buṭaan uten anṭu'uluṭ ulemp. Kê aṣe luṭ kalemp bnuura ṭiki Ajugun aṣa mnhina mi pṭenka.

⁵ Aloṅ aji dēman unuor uloṅ kapel ṅandukiin, kê baloṅ baji baji ṅnuur bti ṅaliṅuṅ. Andoli aji wo i kamēban ṭi uko wi afiyaaruṅ.

⁶ Andēmanuṅ ṅnuur ṅloṅ, aji do haṅ pa Ajugun. Kê hēnk di di anjaan ade iko bti, ajaan ade ya pa Ajugun, kabot kabeeba ; kê anwoon aanji de iko bti aji do haṅ pa Ajugun kabot kabeeba.

⁷ Na manjoonan, woli ṅka ubida kême akeṭ, mēnt nja ṅwoon bajug ubida wi nja. ⁸ Woli ṅka ubida, ṅka wa pa Ajugun, kê woli ṅkeṭi, ṅkeṭ pa Ajugun ; hēnk, woli ṅwo bajeb kême akeṭ, ṅwo biki Ajugun. ⁹ Na manjoonan, Krittū akeṭ keṭ aṣe naṭa ahilna awo Ajug bankeṭuṅ na Ajug banwoon bajeb.

¹⁰ Iwi, we ukaan kê ikji atēntu aduknaana ba? Kê iwi, we ukaan kê ibeeh atēntu ba? Nja bti Naṣibaṭi aluṅ kawayēṣ nja. ¹¹ Upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi

« Nji Ajugan anwoon najeb dṭupan : baṅaan bti baluṅ kaṅuṭ ṭi kadun naan,

*bukal bti badēmanaan kadinan kê nji dwoon Naṣibaṭi »**

¹² Hēnk, andoli ṭi nja aluṅ kahepna ṭi kadun ki Naṣibaṭi pa uleeful.

Pwut pdo atēnt nja ajuban

¹³ Nawulēn ṅṭaṅan pdo kaji batēnt nja baduknaana. Nabiin ṅṭēp ṭēp ṅṭu ṅṣal ṭi pwo ṅēnkdo uko unktijun pjuban pi atēnt nja.

¹⁴ Pfiyaar pi nfiyaaruṅ Yetu Ajugun padolēn kê mmee, akuṭ ayikrēn bnuura kê nin uko uloṅ uunwo wo uṭop ; uji uwo uṭop ṭi ṅaan anṣaluṅ aji uwo uṭop. ¹⁵ Woli ide uko uloṅ kê uṭu atēntu kê ajoṭan pa iwi, iinkak aṅala. Ṭaafaraan uko wi ikdeēn utok uhaaṣ wi ṅaan i

*Krittū akeṭaruṅ. ¹⁶ Kwut keeri uko

unwoon unuura pa iwi ukak uko unkdoluṅ bado kaṭiiniyaan buṭaan ṭi iwi. ¹⁷ Na manjoonan, *pṣih pi Naṣibaṭi paanwo uko wi kande kême pdaan, pawo pi pwo natool,

btiinkar na mnlilan mi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan uwul. ¹⁸ ṅAan anklemparuṅ Krittū hēnk, aji lil Naṣibaṭi, baṅaan babot kaṅala.

¹⁹ Nawulēn keeri ṅdo kala pdo uko unjaan uṭij btiinkar na bṭēnkari ṭi pfiyaar. ²⁰ Kdo uko wi pde utok uko wi Naṣibaṭi adoluṅ. Na manjoonan nin iko ide iloṅ iinwo wo iṭop, aṣe ji ikak iko iṭop woli ṅaan ade ya aṣe do atēntul kê ajot ṭi pekadu. ²¹ Uko unuuriin uwo pwut kade uyemaṭ, pdaan poot kawut pdo uko bti unktuun atēntu ajuban.

²² Uko wi ikṣaluṅ ṭi uko mēnt han-kan wa pa iwi na Naṣibaṭi. ṅAan anwoon aanṣal aji ajuban ṭi uko wi afiyaaruṅ, anuurandēni. ²³ Kê anṣaan aji wo na ṅṣal ṅṭēb woli ade kême adaan uko uloṅ, Naṣibaṭi aji ji aduknaana, ṭiki uko wi adoluṅ uunwoona ṭi pfiyaar pi nul. Uko bti unwoon uunwoona ṭi pfiyaar uwo pekadu.

15

Pdo batēnt nja bnuura

¹ Nja ṅnfiyaaruṅ aliint ṭi *Krittū ṅwo i kado kamiir banwoon baanka mnhina mēnt, kawut kado uko wi nja ṅṅaluṅ ṭaṅ. ² ṅAan andoli awo i kado kala plil atēntul pa bnuura bi uṅ mēntan, kadolna'a ado kayaha ya kadun ṭi pfiyaar pi nul. ³ Krittū ṭi uleeful aanla la uko unliluluṅ, udoṅ piitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « *Ikar yi bankariin ibi ṭi nji.* »*

⁴ Iko bti inwoon ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi ipiitana piitana ṅhilna ṅme ṅbot ṅṭēpna ṭi kamiir na mntēn mi ṅpiit mēnt ṅakwuluṅ ṅkaana mnhaṭ.

⁵ Dṅehan Naṣibaṭi anwoon ukumpēṣ wi kamiir na mntēn

ațenan natiinkar nado kado ji Yetu *Krittu. ⁶ Hēnk, an bti nawo ți ploolan kadēman Nașibați Așin Ajugun Yetu Krittu.

Pyeenk batēnțul

⁷ Nawo keeri kado kayeenk batēnțan jibi *Krittu ayeenkanan, mndēm mi Nașibați manhilna manwinana ți mnwo mi nan. ⁸ Na manjoonan dțupan, Krittu akak nalempor bayuday kadolna uko wi Nașibați ahonun bateem baka kabot kayuuj kē Nașibați aji do uko wi ajakuñ. ⁹ Ado han banwoon baanwo bayuday bahilna kak bado kadēman Nașibați ți ki añağa baka. Hēnk di di upiitaniin ți *Ulibra wi Nașibați aji :

« *Ukaan kē nji kalun kadēmanu ți ptoofpi bañaan biki ntaak bti, dlun kado kayeehu iyeeh yi pñaamarēn.* »[☆]

¹⁰ Ukak apiitana aji :

« *An ntaak bti nawoon ți mnlilan na pntaali pi Ajugun.* »[☆]

¹¹ Ukak apiitana aji :

« *An ntaak bti nadoon kadēman Ajugun, an kntaali bti nadoon kayeeh mndēm mi nul.* »[☆]

¹² *Itayi *Nașupar Nașibați akak ațiini ți uko mēnț aji :

« *Aloñ ampēnnun ți pntaali pi Yete* alun kabi,*

ul aknațiiñ kașih ntaak bti ;

nțau mnhaț mi nța ți a. »[☆]

¹³ Dñehan Nașibați anwoon ukumpēș wi mnhaț atumanan mnlilan na mnjeeh wi nafiyaaru-lun. Hēnk, *Uhaaș wi Nașibați uwulan mnhina, mnhaț mahilna mantum ți an.

Pțup uko wi Pawulu aklempun

¹⁴ An bayiț naan, dme ți bkw naan na manjoonan kē bnuura bațum ți an, kē nawo bañaan bam-meen akuț ahil kado kajukandēr.

☆ **15:9** Natenan ți 2 Famiyel 22.50; na ți Kañaam 18.50. ☆ **15:10** Pleșan 32.43. ☆ **15:11** Kañaam

117.1. ☆ **15:12** Yete awoon așin Dayiț nașih. ☆ **15:12** Itayi 11.10. ☆ **15:21** Natenan ți Itayi 52.15.

¹⁵ Kē nșē țupan nțup nțam ți nmban nlon ți kakaarta ki kaleșanan iko yi nadoon abi juk. Ddo han țiki Nașibați ți bnuura bi nul ¹⁶ adolēn kē nji kalempar Yetu *Krittu ți kadun ki banwoon baanwo bayuday. Dji kado ulemp uyimanaan wi pțup *Uțup Ulil Unuura wi Nașibați, bañaan biki ntaak bti bahilna bawo uțen unlilun Nașibați wi *uhaaș wi nul udolun kē uyimani.

¹⁷ Ukaan kē wi nkakuñ i Yetu *Krittu, dhinan kalilan maakan ți uko wi nji kalemparuñ Nașibați. ¹⁸ Dñoom kado kațup na mntēñ ți uko wi Krittu țañ, wi adolun kē ndo banwoon baanwo bayuday kē bakțaş Nașibați. Krittu ado han ațēpna ți nțup na udo wi naan, ¹⁹ ți mnhina mi mlagre na iko iñoñarēnaan ți mnhina mi *Uhaaș wi Nașibați. Kē hēnk di mpēnnun Yerutalem ayaanț te du utaak wi Iliriya ațup *Uțup Ulil Unuura wi Krittu aba. ²⁰ Kē nșē bi țu țu uhaaș naan bti ți pțup Uțup Ulil Unuura du ntaak njanwoon njaambaan katiinka uko wi Krittu kawutna kaniw du dko di aloñ adoon abi jun jun. ²¹ Hēnk di njaan kado uko umpiitaniin ți *Ulibra wi Nașibați :

« *Biki bawoon baanțup uko wi nul balun kawina, banwoon baantiink kē bațiiiniyaan uko wi nul balun kate.* »[☆]

Pawulu anjal pya Rom

²² Uko wan uneenanaanun nyaaș nțum pbi du an. ²³ Kē hēnkun wi mbaan ulemp wi naan du ntaak mēnț abot ado nșubal nțum nji njali pbi du an, ²⁴ dñal kanușar na an. Dșal woli dlun aya Ețpaña kapant kawinan nașē națēnkēn nhilna mban utaak mēnț. ²⁵ Kē nșē tool hēnkun pya Yerutalem pțēnk bañaan biki Nașibați banwoon

da. ²⁶ Banfiyaarun biki n̄taak n̄i Matedoniya na Akayi badinan p̄t̄enk bañaan̄ bawaan̄ m̄ent̄. ²⁷ Aa, badinan pdo hañ, aš̄e wo na manjoonan biki p̄t̄enk baka. Jibi bayuday banfiyaarun Kritt̄u baṭokun̄ iko inuura inwoonun̄ du baṭi yi bayeenkun̄ na banwoon̄ baanwo bayuday, h̄enk kak di di bukal kak bawoon̄ kaṭok na bayuday iko yi umundu yi bakaan̄. ²⁸ Wal wi n̄ji kalun̄ kado kakuran m̄ent̄ kaba, awul baka iko b̄ti yi baṭenun̄ baka, d̄t̄epna du an katool pya Etpaña. ²⁹ Dme k̄e woli d̄bi du an Kritt̄u kalilan maakan. ³⁰ An bayiṭ naan, k̄e n̄š̄e kooṭan ṭi katim ki Yetu *Kritt̄u Ajugun na un̄al wi *Uhaaš̄ wi Naš̄ibaṭi ujaan̄ uwul n̄ja : nabiin̄ n̄gutan, n̄ñehan Naš̄ibaṭi pa n̄ji. ³¹ Nañehaan n̄hil mbuur bayuday banwoon̄ baanfiyaar Kritt̄u. Nañehaan kak iko yi n̄ji kañooṭun̄ biki Naš̄ibaṭi banwoon̄ du Yerutaalem iyeenkana bnuura. ³² H̄enk, n̄hilna woli ulil Naš̄ibaṭi kabi du an na m̄nlilan kanoorf̄en n̄tiinku na an. ³³ Dñehan Naš̄ibaṭi anwoon̄ ukump̄eš̄ wi mn̄jeeh awo na an b̄ti! Uwo hañ.

16

Pwul mboš

¹ D̄jal nayeenk Febe ñaaṭ i n̄ja anjaan̄ alempar banfiyaarun biki Ken̄eray. ² Nayeenkana ṭi p̄toofan jibi ñaan̄ ajaan̄ ayeenk bañaan̄ biki Naš̄ibaṭi ṭi katim ki Ajugun, naṭ̄enkana ṭi iko b̄ti yi aklun̄ kanuma ṭiki ul ṭi uleeful aṭ̄enk bañaan̄ baṭum aṭu na n̄ji ṭi uleef naan.

³ Dwul mboš *Pritiliya na Akila banjaan̄ bawo na n̄ji ṭi plempar Yetu *Kritt̄u, ⁴ bukal bambiin̄ anaṭ naṭ̄ kawul iṭuṭ yi baka abuuran̄aan̄en̄ pkeṭ. Dbeeb baka, m̄ent̄ n̄ji aloolan̄ kabeebun̄ baka, banfiyaarun̄ banwoon̄ baanwo bayuday b̄ti bakak abeeb baka. ⁵ Dkak

awul mboš banfiyaarun̄ banjaan̄ bayit du katoh ki baka.

Dwul mboš Epenet i mmaganun̄ anwoon̄ nateek anfiyaarun̄ *Kritt̄u du utaaṭ wi Atiya.

⁶ Dwul mboš Mariya anhaahun̄ maakan na an.

⁷ Dwul mboš Andronika na Yuniya bayiṭ naan ṭi *Kritt̄u bambiin̄ awo na n̄ji du ukalabuš̄. Bawo bañaan̄ bantiinkaniin̄ ṭi banjañan̄ abot afiyaar *Kritt̄u ji m̄bi ndo kafiyaara.

⁸ Dwul mboš Ampliyat i mmaganun̄ bnuura ṭi katim ki Ajugun.

⁹ Dwul ma Urabanu anjaan̄ alempar *Kritt̄u na un, na Titaku i mmaganun̄.

¹⁰ Dwul ma Apelet anyuujun̄ k̄e am̄eban̄ *Kritt̄u.

Dwul mboš biki katoh ki Arittobulu.

¹¹ Dwul mboš Herodiyon ayiṭ naan.

Dwul ma biki katoh ki Nartitu, banwoon̄ biki Ajugun.

¹² Dwul bi Trifena na Trifota mboš, bukal banhaahun̄ maakan ṭi plempar Ajugun. Dwul mboš Peretida analan̄iin̄ abot ahaah bnuura pa Ajugun.

¹³ Dwul mboš Rufu i Ajugun adatuṅ na anin ankaan̄ awo ni.

¹⁴ Dwul ma Atenkritu na Flegon na Hermet na Patroba na Hermat na bayiṭ baka banwoon̄ na baka.

¹⁵ Dwul mboš Filologu na Yuliya na Nereyu na aṭa'ul ñaaṭ, na Olimpiya na bañaan̄ biki Naš̄ibaṭi b̄ti banwoon̄ na baka.

¹⁶ Nawulad̄en̄ mboš an b̄ti naboo-far bboofar banyimanun̄. Kntuk ki banfiyaarun̄ *Kritt̄u b̄ti kawulan̄ mboš.

N̄ṭup n̄lon̄ n̄baañsaani

¹⁷ An bayiṭ naan, dkooṭan̄ kooṭ, nalipariin̄ bañaan̄ banjaan̄ bannaakr̄en̄ bañaan̄ kakuṭ kaneeman̄ anan̄ wi bajaan̄ balaṭ pjukan̄ pi bajukananan̄. Nalowan̄ baka!

¹⁸ Bañaan̄ ji bukuṅ m̄ent̄an̄ baan̄ji

balempar *Krittu Ajugun, iyin yi baka yi yi bajaan balempar. Baji baguur na n̄tup n̄taab ni baka n̄tum bañaan banwoon kabaŋ kaloolan. ¹⁹Na manjoonan pfiyaar pi nafiyaaruŋ Naşibaŋi pameeŋana ŋi dko bti, ukaanŋ kē uwo mnlilan mi naan. Kē n̄şē ŋal nawo na n̄şal n̄ntuŋa, kadolna bnuura kaşē kabi kalow low buŋaan. ²⁰Naşibaŋi anwoon ukumpēs wi mnjeeh awat hēnkuŋ Fatana ŋi ihoŋan.

Dñehan bnuura bi Yetu Ajugun bawo ŋi an.

²¹Timote anjaan alemp na nji awulan mboş, ul na Lutiyut na Yaton na Fotipater bayit naan.

²²Nji Tertiyu mpiitaruŋ Pawulu kakaarta, dwulan mboş ŋi katim ki Ajugun.

²³Gayut anyeeknuŋ du katohul awulan mboş. Du katohul di di banfiyaaruŋ bti bajaan bayitiraan.

Erattut namali i ubeeka akak awulan mboş, na Kwartu ayit nja.

²⁴[Dñehan Yetu Krittu Ajugun awulan an bti bnuura. Uwo haŋ.]

Mndēm mi Naşibaŋi

²⁵Nawulēn n̄dēman Naşibaŋi! Aka mn̄hina mi pdolan naliint ŋi pfiyaar. Uko waŋ wi wi nji njakuŋ wi nji kaŋupuŋ *Uŋup Ulil Unuura unŋŋiiniyaanuŋ uko wi Yetu *Krittu, kadiiman manjoonan mammenaniin undiimaan. ²⁶Hēnkuŋ kakşa manjoonan mēnt mantēpna ŋi uko wi *baŋupar Naşibaŋi bapiitun, uko wi Naşibaŋi anwoon aankba ajakuŋ aji udolana, apēn awinana ŋi kadun ki n̄taak bti ŋahilna n̄afiyaara n̄abot n̄ado kaŋaşa. ²⁷Nawulēn n̄dēman te mn̄ŋo Naşibaŋi anwoon aloolan anwoon na uşal untuŋa ŋi katim ki Yetu Krittu. Uwo haŋ.

Uşup uteek wi Pawulu apiitun banfiyaaruñ banfëñun du utaak wi Korint

Uşup ujuni

Korint dawo ulon ƚi nbeeka nandëmnuñ nƚi utaak wi Akayi unwoon nƚa ƚi utaak wi Gret. Bañaan bañum bambiin afëñ ƚi ubeeka mënñ babi wo bañaan banwoon baanfiyaar Naşibañi abot awo bado iko iwuñaan. Pawulu ado uşubal na kli paaj pa ptooran pntuk pi banfiyaaruñ. Wi Pawulu apiitun kakaarta ki, awo du Añiya du ubeeka wi Efet. Bañaan balon biki pntuk pi banfiyaaruñ du Korint bapiituluñ kahepara uko ulon wi banjalun pme. Ji ikaarta bti yi Pawulu, ado alon kë apiit akuf aňooñ kakaarta du biki apiitun ka. Kë ñaan i Pawulu ayilun katimul kawo Foten. Foten awo ñaan anfiyaaruñ Krittü kë bañaan başë wo baamme'a bnuura. Pawulu ado kakaarta ki apiitun ki ifah itëb. ƚi kateek ñaan aji win kë banfiyaaruñ başup Pawulu iko itum inñëpun ƚi pntuk pi banfiyaaruñ mënñ. Kë Pawulu aşë win iko iwajant inkaan udooni : Bañaan baantiinkar ƚi pntuk pi banfiyaaruñ. Alon aya apiinñ na ahar aşin. Banfiyaaruñ baji baňooñ batëññ baka banfiyaaruñ du uruwa wi banwoon baanwo bayuday. Uko mënñ ukaan kë Pawulu ahepar baka me iko ikowandënaan yi aktiinkun ijoonanaari. ƚi kafah katëbanñen uşup paaj na ulon te du uşup iñeen na paaj Pawulu atëem ƚi iko yi baheparuluñ. Añiniyaan bniim. Aji na baka balow ntonñ. Añiniyaan kak uko wi pyit pde panwoon paanji padëman Krittü. Aji na baka bala uşen wi Uhaaş wi Naşibañi unjaan uşenk pntuk pi

banfiyaaruñ. Aji na baka bado kala bñalad du uşup iñeen na nñëb te iñeen na nbaakër. Akak añiniyaan pnaña ƚi pkeñ. ƚi uba kakaarta, Pawulu aşup aji aňal kaya pwin baka kayeenkna iko yi bañonkrënuñ kañenkna bajuuk biki Yerutalem.

¹ Nji Pawulu, i Naşibañi aduun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittü, ƚiki aňaluñ uko mënñ, na Foten ayiñ nja, npiitanan. ² Npiitan, an banfiyaaruñ Naşibañi nanwoon du Korint, nankakuñ ayiman wi nawoon ƚi ploolan na Yetu Krittü, an nandu'aniinñ pwo biki nul. Npiitun kak bañaan bti banjaan badëman katim ki Yetu Krittü Ajug nja, anwoon Ajugun akuf awo Ajug baka, du dko di bawohan. ³ Dñehan Naşibañi Aşin nja na Yetu Krittü Ajugun bawulan bnuura babot bajoobñenan nhaaş.

⁴ Naşibañi awulan bnuura wi nawoon ƚi ploolan na Yetu *Krittü ukaan kë nji kabeeba wal undoli ƚi uko wi nan. ⁵ ƚi pwo ƚi ploolan na a pun, nawo bayok ƚi iko bti : ƚi uşup undoli na ƚi pme bti. ⁶ Na manjoonan, namëban bnuura uko wi nşupanan ƚi Yetu Krittü, bado kë uneej ƚi an aşoo aliinñ. ⁷ Hënk, naankwaan nin uşen ulon, wi nawoon ƚi pyoonk Yetu Krittü Ajugun apën awinana. ⁸ Ul akluñ kadolan namëban naliinñ te ubaañşaan nahilna nawo bañaan biki nin ñaan awoon aanka uko uwuñaan uşup ƚi baka ƚi unuur wi akbiinñ. ⁹ Naşibañi aji du uko bti wi ahoñun, ul andatanan nawo ƚi ploolan na Abukul Yetu Krittü Ajugun.

Uko wi bpulad ƚi ptoof pi banfiyaaruñ

¹⁰ An bayiñ naan, dkooñan ƚi katim ki Ajugun Yetu *Krittü nawo bti ƚi uşup uloolan, bpulad bañan ƚi ptoofan, nañëpën ñëp natiinkar nawo na uşal uloolan na uşup uloolan.

11 An bayiṭ naan, uko unkaanj kē nji kaṭiini haṅ uwo kē bañaan biki ufēṭ wi Kēlowe baṭupēn aji bpulad bawo ṭi ptoofan. 12 Dṅal kaji baloṅ ṭi an baji baji : « Nji dwo na Pawulu, » aloṅ kaji « Nji dwo na Apoloṭ, » aloṅ kaji « Nji dwo na Kefat* . Aloṅ kak kaji « Nji dwo na Krittu. » 13 Naṣal aji Krittu afaaṣiiri i? Nji Pawulu i i bapanuṅ ṭi kruṭ pa an i? Kēme ṭi katim ki naan ki ki nayeeknuṅ batitmu i? 14 Dbeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi nwoonj mēmbattaar nin aloṅ ṭi an bē mēntj Kritput na Gayut baka, 15 hēnk nin aloṅ aankhil kaji nabattaar ṭi katim ki naan. 16 Yoow, dbaanj aleṣ, dbattaar kak biki katoh ki Tefanaṭ, aṣē wo mēnkak aleṣ me mbattaar aloṅ kak. 17 Krittu aanyilēn yil mbi pbattaar, ayilēn yil mbi nṭup *Uṭup Ulil Unuura. Aanyilēn pṭup wa na nṭup ṅi mntit mi ṅaanj najēn, pkeṭ pi Krittu ṭi krut pawutna kawaan udooni.

Uṣal unwoonj untuṅa na manjoo-nan

18 Uṭup wi pkeṭ pi *Krittu ṭi krut uwo ṅyila pa banneemuṅ aṣē wo pa nja ṅmbuuruṅ mnhina mi Naṣibaṭi. 19 Hēnk, Naṣibaṭi aṭiini ṭi *Ulibra wi nul aji : « *Dluṅ katok pntuṅa pi banwoonj na ṅṣal ṅntuṅa, katok mntit mi bantitun* ». 20 In awoonj na uṣal untuṅa ba? In awoonj name? In awoonj nalil mntum i umundu wi nṭa wi? Naṣibaṭi adiiman kē uṣal untuṅa wi mboṣ uwo ṅyila. 21 Naṣibaṭi na uṣal untuṅa wi nul ado kē umundu uumme'a na uṣal untuṅa wi wa. Ulila kē aṭēpna ṭi uṭup wi ṅkṭupuṅ abuuran banfiyaaruṅ, uṭup mēntj uwo wo ji ṅyila ṭi kēṣ ki bañaan bajēn. 22 Bayuday baṅal kawin iko iṅoṅarēnaan kē banwoonj baanwo bayuday bakla pwo na ṅṣal ṅntuṅa, 23 kē un ṅṣē ṭup uko wi Krittu ampanjaniin. Bayuday

baji uko mēntj uwo pkar Naṣibaṭi, kē banwoonj baanwo bayuday baji uwo ṅyila. 24 Kē ṭi bañaan biki Naṣibaṭi adatuṅ, bayuday na banwoonj baanwo bayuday, Krittu ajaanj adiiman mnhina na uṣal untuṅa wi Naṣibaṭi. 25 Na manjooonan uko wi bajaan bado ṅyila ṅi Naṣibaṭi upel ṅṣal ṅntuṅa ṅi bañaan bajēn, kē pbiṣna pi Naṣibaṭi papel mnhina mi bañaan bajēn.

26 An bayiṭ naan, natenan jibi nabiiṅ awo wi Naṣibaṭi adu'anaṅ: bañaan biki bajakuṅ aji bawo na ṅṣal ṅntuṅa baantum ṭi an, kē bañaan banwoonj na mnhina baantum ṭi an kak, kē bañaan baweek baantum ṭi an. 27 Bañaan biki bajakuṅ aji bawo bayila, Naṣibaṭi adat dat baka kakowandēnaan banwoonj na ṅṣal ṅntuṅa. Bañaan biki bajakuṅ aji baanwo na mnhina, Naṣibaṭi adat baka kakowandēnaan bañaan banwoonj na ma. 28 Bañaan bampoṭi, bañaan biki babeehuṅ, ado baka ji bañaan bawaanj udooni, Naṣibaṭi adat baka kadolna uko wi umundu uṣaluṅ aji uka udooni uwaanj udooni. 29 Hēnk nin aloṅ aankhil kado kahomp ṭi kadun ki Naṣibaṭi. 30 Ul adoluṅ kē nawo ṭi ploolan na Yetu *Krittu, kē ul Krittu awoonj ṅaanj ankaan kē ṅme uṣal untuṅa wi Naṣibaṭi. Akaan kē ṅwo batool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, ayiman ṭi kadunul, ul abuuranuṅ nja ṭi pekadu. 31 Hēnk di di upiitaniin ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « *Woli ṅnaan aloṅ aṅal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adoluṅ.* »*

2

Uṭup wi Krittu ampanjaniin ṭi krut

1 An bayiṭ naan, wi mbiin du an pṭupan iko yi Naṣibaṭi imbiin amena mēnkla la naji dwo ṅnaan anlilulj mntum kēme ṅnaan anwoonj

* 1:12 Kefat: Katim kalonj ki Kefat kawo Piyeer.

✧ 1:19 Itayi 29.14.

✧ 1:31 Yeremiya 9.24.

na kame. ² Dbaa t̄ep t̄ep aji m̄enk̄tiinyaan nin uko ulon umpaṭi na wi Yetu *Krittu, ul i bapanuṅ ṭi krut. ³ Dbi du an na pbiis̄na na blal, al̄enk̄ akat kat. ⁴ Pjukan pi naan na nṭup ṅi nji kaṭupanaṅ ṅaanwo nṭup ṅlil ṅi name, mn̄hina mi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi manwinaniin ḥenk̄, ⁵ kadolna pfiyaar pi nan pawut kanaṭna ṭi uṣal untuṅa wi ṅaan naj̄en paṣe panaṭna ṭi mn̄hina mi Naṣibaṭi.

Uṣal untuṅa wi Naṣibaṭi

⁶ Baṅaan banliintuṅ ṭi pfiyaar kakṣa, nṭup baka nṭup ṅi uṣal untuṅa, k̄e uṣe wo uunwo wi umundu wi, wi baṣih biki wa, bandoṅ abi kaba ba. ⁷ Uko wi nṭk̄tiinyaanuṅ uwo uṣal untuṅa wi Naṣibaṭi wi baṅaan bawoṅ baamme, Naṣibaṭi adoluṅ k̄e uwo, wi awoṅ aando bi paṣ umundu, kad̄emanaan nja. ⁸ Nin naṣih alon i umundu wi aamme uṣal untuṅa m̄ent̄, woli bawo lah na wa, baankpaṅ Ajugun anwoṅ na mnd̄em. ⁹ Ḥenk̄ di di upiitaniin ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi aji :
« *Uko wi nin pk̄eṣ pawoṅ paanwini, uko wi nin kabaṭ kawoṅ kaantiinki, uko wi nin uṣal uwoṅ uunṣali, wi wi Naṣibaṭi ahankuṅ pa banṅaluluṅ.* »^{*}

¹⁰ Nja biki Naṣibaṭi aṭ̄epnuṅ ṭi *Uhaaṣul adiiman uko m̄ent̄, Uhaaṣul ujaan ujeehan iko bti kado ban du uṣal wi nul unlownuṅ. ¹¹ In ameen uko unwoṅ ṭi uṣal wi ṅaan naj̄en b̄e m̄ent̄ uhaaṣ unwoṅ ṭi a wa? K̄e ḥenk̄ kak di di nin ṅaan awoṅ aamme uko wi Naṣibaṭi b̄e m̄ent̄ *Uhaaṣul wa. ¹² Uhaaṣ wi ṅyeenkuṅ uunwo uhaaṣ wi umundu wi, uwo Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ṅhilna ṅme iko inuura yi aṭ̄enuṅ nja. ¹³ N̄enk̄tiinyaan uko m̄ent̄ na nṭup ṅi nṣal nṭuṅa ṅi baṅaan baj̄en, ṅtiinyaan wa na nṭup ṅi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujukanuṅ nja, aṭup iko yi

wa baṅaan banwoṅ na wa. ¹⁴ K̄e ṅaan anwoṅ aanwo na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi aanji hinan pyeenk̄ iko yi wa, ṭiki iji iwo wo ji nyila ṭi a. Aanhinan kame ya, ṭiki ṅaan aji me ya woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwo ṭi a ṭaṅ. ¹⁵ ṅaan anwoṅ na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi aji me iko bti, k̄e bandukiin baṣe wo baanji bahil pme'a kadoo kahil kaṭup ṭi a. ¹⁶ Upiitana ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « *In ameen uṣal wi Ajugun kadoo kawul uṅ m̄enṣan uṣal?* »^{*} K̄e nja ṅṣe me uṣal wi *Krittu.

3

Pṅom ṭi ptoof pi banfiyaaruṅ

¹ K̄e an bayit̄ naan, m̄entiini na an ji baṅaan biki, banjaan baṭaṣ *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, d̄tiini na an ji baṅaan biki banjaan baṭaṣ iko yi ṅleef ṅi baka ṅaṅaluṅ. Nahum nwo bapoṭ bampoṭi ṭi uko wi pfiyaar *Krittu. ² Ukaan k̄e nwulan mntow k̄e nadaani, m̄enwulan pde pantamuṅ, naando bi hil pde pa. Te ḥenkuṅ naando bi hilan pde pa, ³ ṭiki nahum nwo baṅaan bankṭaṣuṅ iko yi ṅleef ṅi baka ṅaṅaluṅ. Woli bkujar na pṅom pawo ṭi ptoofan, naanwo wo baṅaan bankṭaṣuṅ iko yi ṅleef ṅi baka ṅaṅaluṅ ado iko yi baṅaan biki umundu bajaan bado i?

⁴ Woli alon aji : « Nji dwo na Pawulu, » k̄e alon kak aji : « Nji dwo na *Apolot, » naanwo wo bti baṅaan biki umundu i? ⁵ In awoṅ Apolot? K̄e in awoṅ Pawulu? Nwo balempar Naṣibaṭi biki naṭ̄epnuṅ afiyaar ; andoli ṭi un Ajugun aṭu'uluṅ ulemp m̄ent̄. ⁶ Nji d̄tepiin bko, Apolot k̄e atulan ba, k̄e Naṣibaṭi aṣaan anaṭan ba. ⁷ Ḥenk̄, ant̄epiin na antulanuṅ baanwo nin uko ulon, Naṣibaṭi anjaan anaṭan bko awoṅ uko ulon. ⁸ Ant̄epiin na antulanuṅ bawo baloolan, k̄e andoli ṭi baka aṣe luṅ kayeenk̄

baluk bi nul bankliņun na ulemp wi adolon. ⁹ Nja ņlemp lemp na Našibaṭi, kē an našē wo uṭeēh wi nul, nawo katoh ki awoon ṭi pniw.

¹⁰ Ṭi bnuura bi Našibaṭi awulnuņ, ji naniw nanuura dtēf itap yi katoh kē alon ašē niw katoh. ņNaņ andoli atenan bnuura jibi akniwi ṭi itap yuņ duuṭ. ¹¹ Kē nin alon ašē wo aanhil kaṭu itap ilon impaṭi bē mēnt inwoon da ya ; itap mēnt iwoon Yetu *Krittū. ¹² ņNaņ ahil kaniw na uwuuru, unṭaam, mṇlaak mnuura, imul, pjaagal. ¹³ Uko wi akjejaan pniwna, ulemp wi nul uluņ kawinana ṭi unuur wi pwayēš. Unuur mēnt bdoo bado upēn uwinana, buņ mēnt badiiman ulemp wi ņnaņ andoli adoon. ¹⁴ Woli uko wi aniwun unat aliint, ayeenk katuum ; ¹⁵ ušale yik, awaandēn kašē buura buur ji ņnaņ ambuuruņ pyik.

¹⁶ Naamme kē nawo katoh ki Našibaṭi i, kē *uhaaš wi nul uwo ṭi an meet i? ¹⁷ Woli ņnaņ alon atok katoh ki Našibaṭi, uņ mēntan Našibaṭi atoka. Katoh ki Našibaṭi kayimani, katoh mēnt kawoon an.

¹⁸ Nin ņnaņ awutan kaguur uleeful! Woli ņnaņ alon ṭi an ašal aji awo na ušal unṭuņa wi umundu wi, akakan nayila ahilna akak ņnaņ anwoon na ušal unṭuņa na manjoonan. ¹⁹ Ušal unṭuņa wi umundu wi uwo ņyila ṭi kēš ki Našibaṭi. Hēnk di upiitaniin ṭi Ulibra wi Našibaṭi aji : « *Aji mob banjakuņ aji bawo na ņšal ņntuņa ṭi kaguuru ki baka.* »* ²⁰ Ukak apiitana aji : « *Ajugun ame ņšal ņi baņaņ bantūņa, ame kē ņawaņ udooni.* »* ²¹ Ukaaņ kē ņnaņ aanwo kado kahompna baņaņ bajēn ; an nakaan iko bti na baņaņ bti : ²² uwole Pawulu, uwole Apolot, kēme Kefat*, uwole umundu, uwole ubida, kēme pkeṭ, kēme uko wi nṭa na wi faan, an nakaan iko bti na baņaņ bti. ²³ Te

an Krittū aka'anaņ, kē Krittū ul, Našibaṭi aka'uluņ.

4

Balempar Krittū

¹ Kē un, nawo kajejun keeri ji balempar *Krittū, baņaņ banwoon bamali biki Našibaṭi aṭuun pdiiman baņaņ iko yi nul immeniin. ² Namali awo kado kalempar ajugul na uhaaš ujint. ³ Kē nji nšē wo mēnto aten me nawayēšaan kēme uruha wi baņaņ bajēn uwayēšaan, mēnka kak na pwayēš uleef naan. ⁴ Uhaaš wi naan uunjakēn aji djobani kē nšē wo kakša mēnji dwo natool ; Ajugun akwayēšaanuņ kaṭup. ⁵ Ukaaņ kē naanwo i kataran pwayēš : nayoonkan unuur wi Ajugun akbiin. Ul akluņ kado iko immeniin yi bdēm ipēn iwinana, kadiiman iko inwoon ṭi ņšal ņi baņaņ. Wal mēnt Našibaṭi adēman ņnaņ andoli kaliņan na ulemp wi adolon.

⁶ An bayit naan nakaan kē nṭēpna ṭi uko wi Apolot na wi naan nahilna najukna ṭi un pwut kado umpaṭi na uko wi bapiitun. Hēnk, nin alon ṭi an awutna kado kahomp kaji awo na imoņ kēme na undu. ⁷ Iwi, in adoliin kē ipel bandukiin ba? We wi ikaaņ, bē iinyeenk yeenk wa ba? Kē wi iyeenkun wa, we uwoon pdo kahomp kawo ji baantenu ṭen wa ba?

⁸ Našal aji nado bi kaka uko wi nanumiin bti i? Našal aji nado bi wo wo bayok i? Kē nakak baših adukun kafet i? Na manjoonan, dņehan nakak baših, ņhilna ņših na an. ⁹ Našibaṭi awo wo ji aṭu un ņnwoon banjaņan du kafet ji baņaņ banjubanun ataņ na pkeṭ. ņKak bten bi umundu bti : ņwanjuṭ na baņaņ bajēn. ¹⁰ *Krittū akaaņ kē ņwo bayila, kē an našē šal aji Krittū akaaņ kē naji naji nawo na ušal

* 3:19 Yob 5.13. * 3:20 Kaņaam 94.11. * 3:22 Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer.

untuja. Un n̄biišnaa, kē an našē wo na mn̄hina. Badēmanan kē un bašē walanun. ¹¹ Te n̄ta, n̄wo na ubon, udaan kē ūt̄ijun, n̄wo byiṣu, n̄wo ʔi mn̄haj, n̄waañ dko df̄ēt, n̄wo ʔi p̄ñaay na dko, ¹² n̄noor ʔi ulemp wi iñen yi nun. Woli ñaañ akarun, n̄ji n̄ñehandēra bnuura ; ahajanun le, n̄miir ; ¹³ woli ñaañ aṣup buṣaan ʔi un, n̄ji n̄ṣup bnuura ʔi a. Te n̄ta n̄wo uko unwuṣun ʔi mboṣ awo uko wi bañaan b̄ti bagatun.

¹⁴ Mēmpiitan piit hēnk nakow-naana, dpiitan piit ji babak naan biki n̄jalun maakan nahilna name. ¹⁵ Woli nado ka bañaan iñeen week n̄yaas iñeen week (10 000) bankjukanan n̄ b̄gah bi *Krittu nakaha aṣinan aloolan : nakak babak naan ʔi Yetu Krittu wi n̄ṣupan n̄ *Uṣup Ulil Unuura. ¹⁶ Dkooṣan keeri, nadoonaan nado kado ji n̄ji. ¹⁷ Uko wañ ukaan kē nyil du an Timote anwoon abuk naan ʔi Ajugun i n̄jalun maakan kē abot amēbanaan, alun kaleṣanan mn̄wo mi naan wi nwoon ʔi ploolan na Krittu Yetu mantaanun na uko wi n̄jaan kajukan banfiyaarun b̄ti ʔi dko b̄ti.

¹⁸ Balon badeen iganan awo ʔi phomp aṣal aji mēnkak du an. ¹⁹ Kē n̄šē bi du an uunkjon woli ulil Ajugun katen bahomp mēnt. Woli dlun aban, mēnkten n̄ṣup n̄i baka ṣaṣ, dten me baka mn̄hina na manjoonan. ²⁰ *P̄ṣih pi Naṣibaṣi paanwo ʔi n̄ṣup ṣaṣ, pawo ʔi mn̄hina. ²¹ We wi nahokanun keeri? Nanjal mbi du an na pmul kēme mbi du an na unjal na pjoob bkow?

5

Mn̄wo mn̄wuṣaan ʔi p̄ntuk pi banfiyaarun

¹ Na manjoonan, baji baṣiiniyaan mn̄wo mn̄wuṣaan ʔi p̄toof pi nan, mn̄wo mn̄wuṣaan mandoon awo maanwo du banwoon baanfiyaar

Naṣibaṣi : ñiint̄ alon adoo ya apiint̄ na ahar aṣin. ² Kē našē homp, nawo lah kawo ji bañaan banwoon na puum kado ñiint̄ mēnt̄ apēn ʔi p̄toofan. ³ Nji kē n̄šē wo mēnwo da na an, uhaas wi naan kē ušē wo da, ddo bi wayēs wayēs ñiint̄ andolun uko mēnt̄ ji ñaañ anwoon da, amaar. ⁴ Ddo uko mēnt̄ ʔi katim ki Yetu Ajugun. Aa, wal wi naklun kayit, n̄šē wo ʔi p̄toofan na uhaas, mn̄hina mi Yetu Ajugun manwo da na n̄ja, ⁵ našē nawutar ñiint̄ nawuṣaan mēnt̄ *Tatana, uleef wi nul utoknaana. Hēnk uhaas wi nul ušē ulun ubuur ʔi unuur wi Ajugun akwayēṣun bañaan.

⁶ Naanwo i kado kahomp nin! Naamme kē uko untiinku utaajanaan p̄ṣon ujaan unajan p̄ṣon p̄tum i? ⁷ Napēnaan uko utaajanaani p̄ṣon ujon, nakakna p̄ṣon phalu, bañaan bajint̄ ʔi kēs ki Naṣibaṣi. Nado bi wo wo bajint̄. *Krittu anwoon unkaneel wi *Ufettu wi Mbuur awul kaṣuṣul pa n̄ja. ⁸ Nawulēn keeri n̄do ufettu, n̄wut kawo na mn̄ṣot na ipekadu ji ipoom inwoon na uko utaajanaani p̄ṣon ujon, n̄wo bañaan bajint̄ ʔi kēs ki Naṣibaṣi, banjaan baṣup manjoonan, banwoon ji p̄ṣon phalu.

⁹ ʔi kakaarta kalon ki mpiitanan djakan aji nalow bañaan banwoon ʔi p̄juban pi piint̄. ¹⁰ Wi njakun han, mēnt̄ bajuban ʔi piint̄ b̄ti biki n̄ji kaṣiiniyaanun, kēme bañeebar iko, kēme baguuru, kēme banjaan badēman n̄nton. Woli hēnk di njakun lah, napēn ʔi umundu! ¹¹ Uko wi n̄jalun lah kaṣupan uwo nawut kanaakiir na ñaañ anjakun aji awo i *Krittu aṣē wo ʔi p̄juban pi piint̄ kēme añeebar iko, kēme adēman n̄nton, akuutar, akuj, kēme awo naguuru. Naando wo wo kaṣok pde na ñaañ mēnt̄. ¹² Nji dkaan na pwayēs bañaan banwoon baanwo biki Krittu i? Nin! Mēnt̄

banwoon biki Krittü biki nwoon i kawayëş i? ¹³ Naşibaţi aklun kawayëş banwoon baanwo biki Krittü. Nadolan jibi *Ulibra wi Naşibaţi uţu'anaş pdo : « *Napënaan ñaaş naşot şi ptoofan.* »*

6

Pñom na uruha şi ptoof pi banfyaarun

¹ Woli alon şi an aka uhok na ayiţul şi *Krittü, hum di di ajaan aňoom kaňooţa pwayëş du banwoon baamme uko unwoon utool şi kadun ki Naşibaţi, kawo aanji ñooţa du banwoon biki Naşibaţi bawayëşa? ² Naamme kë bañaan biki Naşibaţi baklun kawayëş umundu i? Kë woli nawoon i kawayëş umundu, nabiişna pwayëş iko impoţi i? ³ Naamme kë ñlun kawayëş nwanjut i? Kë hum di di nwoon nñhil kawayëş iko yi umundu wi ba? ⁴ An kë naşë ji naka uhok şi iko yi umundu wi kaşë ya du bañaan biki banfyaarun *Krittü baţuun bawayëş bawaan udooni. ⁵ Dţiini hënk nakownaana. Naanwo na ñaaş alon şi an anwoon na uşal untunja anhilun kawayëş uhok şi ptoofan i? ⁶ Kë naşë ji nado anfyaarun Krittü aya na ayiţul şi Krittü uruha, kabaa beeh kaňooţa du kadun ki banwoon baanfyaari.

⁷ Na manjoonan pdo kado uruha şi ptoofan pado bi diiman diiman kë najoti. We ukaan kë naam-baa ţëp ţëp adinan badolan buţaan ba? We ukaan kë naankwut baki-ijan ba? ⁸ Kë naşë ji nabaa ţëp ţëp kado buţaan, kakiiş bandukiin, kadoo do haş na bayiţan şi *Krittü. ⁹ Naamme kë banjaan bado buţaan baanklun kawo du *Pşih pi Naşibaţi i? Natiinkan bnuura : bañaan banjaan bajuban pjoban pi piinţ, banjaan badëman pnton, baţupan, banjaan bapiinţ na biinţ ji baka,

këme baat ji baka, ¹⁰ bakiiş, ba-jaan bañeebar iko, bakuj, bakuu-tar na baguuru baankwo du Pşih pi Naşibaţi. ¹¹ Kë hënk di balon şi an babiin awo. Kë Naşibaţi i nja aşë ţëpna şi Yetu Krittü Ajugun na *Uhaaş wi nul aňow ipekadu yi nan, kë nakak ayiman, adolan kë nawo batool şi kës ki nul.

*Pmëban uleef ji dko di *Uhaaş wi Naşibaţi ufëţun*

¹² Balon baji baji : « Nji, dhinan kado iko bti, » kë iko bti işë wo innuura pa ñaaş. Aa, dhinan kado iko bti, kë nşë wo mënkdinan uko ulon udo kaţonën. ¹³ Balon şi an baji baji : « Uko ude uwo wi kayin, kë kayin kawo ki uko ude, » kë Naşibaţi aşë lun kaba na yul bti. Kë uleef uşë wo uunwo wo pdo kajubanaan pjoban pi piinţ, uwo wi Ajugun, ul amëbanun wa. ¹⁴ Kë Naşibaţi, annaţanun Ajugun şi pkeţ, akak alun kanaţan nja şi pa na mnhina mi nul. ¹⁵ Naamme kë uleef wi nan uwo kafah kalon ki uleef wi *Krittü i? Djeş keeri uleef wi Krittü kado uleef wi naţuunk i? ¹⁶ Naamme kë ñaaş anyaan anaakiir na ñaaş naţuunk aji kak kawo ñaaş aloolan na a i? Na manjoonan upiitana aji şi Ulibra wi Naşibaţi : « *Bukal batëb bakak ñaaş aloolan.* »* ¹⁷ Kë hënk kak di di ñaaş annakiirun na Ajugun, ajaan akak uhaaş uloolan na a.

¹⁸ Nadoon kaţi keeri pjoban pi piinţ. Pekadu dlun dmpaţi di ñaaş adolon dawo du uleef bdig, kë anşaan ajuban pjoban pi piinţ aji juban uleeful. ¹⁹ Naamme kë uleef wi nan uwoon dko dyimanaan di *Uhaaş wi Naşibaţi ufëţun i? Uwo şi an, Naşibaţi awulanan wa. Mënş an keeri nakaan uleefan. ²⁰ Naşibaţi anugan nug şi preeş pweek. Nadoon kadëmana keeri na uleefan mënş.

7

Bniim

¹ Hênkuñ, dbi ti uko wi nabiin aheparaan aji me unuura ñiint afo bē aankwo na ñaañ. ² Uko wi njakuñ wi : jibi nameeñ kē ñaañ ahinan kajot ti pjoban pi piint, dšal aji ñiint andoli aji wo kawo na aharul, ñaañ andoli kak awo na ayinul. ³ Ñiint adoon kado uko wi awoon i kado kado na aharul, ñaañ kak ado wi awoon kado. ⁴ Mēnt ñaañ akaañ uleeful, ayinul a ; kē hēnk kak di di ñiint awoon aanka uleeful, aharul akaañ wa. ⁵ Nawutan keeri kaneenandēr ñleefan bē naanfo fo awat ti ppoolan kalowiir ñwal ñlon, kahilna kawo ti pñehan Naşibañi. Woli nabaa, naşē kak, kañi *Fatana abi ado na pguuran űiki naanji nahil pmēban ñleefan.

⁶ Uko wi nűupun wi, mēnjakan aji uwoon uko wi pdo kado, dji nahil kado wa. ⁷ Kē nşē hokan bañaañ bti bawo ji nji, bawut kaniim. Kē ñaañ andoli aşē ji yeenkna du Naşibañi uűen umbaan kabi wo wo wi nul, alon aji yeenk wi bniim, undu kayeenk wi pduka nayot.

⁸ Kē nşē ji na biint na baañ banwoon baanwo ti bniim, kē unuura baduka hañ ji nji. ⁹ Başale wo baanhil pmēban ñleefñi baka, bawo kawo ti bniim. Uhokan ñaañ awo ti bniim kē di pkeñ na uyen.

¹⁰ Kē banşaan awo ti bniim, uko wi nűuun baka pdo wi, dbaa ji nji, uko wi Ajugun aűuun pdo wii wi : ñaañ anniimiin aanwo kagar na ayinul. ¹¹ Kē woli agar na a, awo kaduka hēnk kēme kakak kañiinkar na a. Kē hēnk kak di di ñiint awoon aanwo kagar na aharul.

¹² Kē nşē ñal kaűupan kak uko ulon, nji ti uleef naan djakuñ, mēnt Ajugun a : ñiint anfiyaaruñ *Krittu awole na ñaañ kē awo anwoon aanfiyaara, kē ñaañ adinan pwo ti bniim, aanwo kagar na a. ¹³ Kē ñaañ anfiyaaruñ Krittu awole na

ñiint anwoon aanfiyaara, kē adinan pwo na a, aanwo kagar na a. ¹⁴ Ñiint anwoon aanfiyaari, aharul mēnt aji dola akak najint ti kēş ki Naşibañi, kē ñaañ anwoon aanfiyaari, ayinul mēnt aji dola akak najint. Woli mēnt hēnk da lah, babukan kawo bafoñ ti kēş ki Naşibañi, kē jibi uwoon hēnk, bawo bajint. ¹⁵ Kē woli anwoon aanfiyaar Krittu añał pgar, agaran ; ñiint kēme ñaañ anfiyaaruñ aanwo katanana wal mēnt. Na manjoonan Naşibañi adu'an nawo ti mnjeeh. ¹⁶ Iwi ñaañ, imehaara me iluñ kabuuran ayinu i? Kē iwi ñiint imehaara me iluñ kabuuran aharu i?

Pwo jibi Naşibañi ajakuñ ñwo

¹⁷ Woli mēnt uko wi nűiiniyaanun hēnkuñ wa, ñaañ andoli awo kawo jibi Abiñ awo wi Naşibañi adu'uluñ. Uko mēnt wii wi njakuñ na banfiyaaruñ bti bado kaűaş. ¹⁸ Woli ñaañ alon ti wal wi adu'aniin awala katēmp, adukiin hañ. Woli aanwala katēmp wal wi adu'aniin, awutan kado bawalana katēmp. ¹⁹ Pwala katēmp paanwo nin uko ulon, kē pwo iinwala katēmp paanwo nin uko ulon ; uko unkaañ udooni, uwo pűaş iko yi Naşibañi aűuun pdo kado. ²⁰ Aa, ñaañ andoli adukiin jibi abiñ awo wal wi Naşibañi adu'uluñ. ²¹ Woli iwo najuuk ti ulemp wal wi idu'aniin, kűoo kaűaaf uko ulon. Kē woli ihil kabuur, buuran. ²² Na manjoonan, ñaañ i bakjuukñtēnuñ ti ulemp wi Ajugun adu'uluñ, awo najeesh ti kēş ki Ajugun, kē ñaañ anwoon najeesh wi adu'aniin awo najuuk ti ulemp i *Krittu. ²³ Naşibañi anungan nug ti preeş pweek, nawutan keeri kakak bajuuk ti ulemp biki bañaañ bajēn. ²⁴ An bayiñ naan, dkak aűupan : andoli ti an adukiin ti kadun ki Naşibañi jibi abiñ awo wal wi adu'aniin.

Ŧi uko wi bañaan banwoon baando bi wo Ŧi bniim

²⁵ Ŧi uko wi bañaan banwoon baando bi wo Ŧi bniim, Ajugun aantupên uko wi pŦu'an nado kado, kē nşē wulan uşal naan. NaşibaŦi awulnuŦ mñağa mi nul, ukaan kē nawo katiinkên. ²⁶ Jibi umundu utokiin hēnkuŦ uko wi nşaluŦ aji unuura uwo Ŧiaan andoli aduka jibi awoon. ²⁷ Woli iniimi, wutan kala pgar na ŦaaŦ. Woli iiniimi, wutan kado kala bniim. ²⁸ Kē işale aniiim, iinjubani ; woli neegani animaa, aanjubani ; kē bañaan ban-nimiin başē luŦ kahaj, ukaan kē njal kalowan mnhaj mēnt.

²⁹ An bayiŦ naan, uko wi nşaluŦ kajakan wii wi : uba umundu uñogi. HēnkuŦ banwoon na baat bawoon ji baanwo na baka, ³⁰ bankwooniin bawoon ji baankwooni wooni, banwoon Ŧi mnlilan bawoon ji baanlilan lilan, banknuguŦ bawoon ji banka ka, ³¹ banwoon Ŧi iko yi umundu wi badoon ji banwoon baanwo Ŧi ya. Umundu jibi uwoon hēnk uba hēnkuŦ.

³² Kē nşē njal nawut kawo Ŧi manŦaaf. Naan anwoon aanniimi aji Ŧaaf iko yi Ajugun, aji şal jibi akliluli. ³³ Kē anniimuŦ aşē ji Ŧaaf iko yi umundu, aji şal jibi aklili aharul, ³⁴ wal mēnt aji wo na nşal nŦēb. Kē hēnk kak di di ŦaaŦ anwoon aanniimaa, na ŦaaŦ anwoon aando bi me Ŧiint bajaan baŦaaf iko yi Ajugun, kahilna kawo Ŧi kēş nul bajint Ŧi uleef na Ŧi uhaaş. Kē anniimiin aşē ji şal iko yi umundu, aji şal jibi aklili ayinul. ³⁵ DŦup uko mēnt pa bnuura bi nan ; mējal njal pŦu'an pkuŦ pi nawoon naanhinani. Djal nado uko unwoon unuurnaaniin naşē namēban Ŧi Ajugun naliint, nalin Ŧi ul ŦaŦ.

³⁶ HēnkuŦ, woli Ŧiint ajok ŦaaŦ, aşē win kē aanhil pmēban uleeful, kē ŦaaŦ akēş bniim, aniimana, mēnt

pekadu da. ³⁷ Bē woli Ŧiint aşaluŦ bnuura du uhaaşul meēt, nin alon aanwuuka wuuk, kē uwo uko wi aŦaluŦ, kē aji ayukana, aankpi-int na a, aankniima, uŦ mēntan ado bnuura. ³⁸ Hēnk, Ŧiaan anniimuŦ ŦaaŦ i ajokuŦ ado bnuura, kē anşaan awo aaniimi aşē do bnuura kak apel. ³⁹ ŦaaŦ aji wo kawo na ayinul njwal bti wi awoon najeb, kē woli ayinul abi akēŦ ahina kanimar na Ŧiaan i aŦaluŦ, bubara awo i Ajugun. ⁴⁰ Kē nşē şal aji woli aduka jibi awoon, anuurandēn kapel. Nji kak dşal aji dwo na *Uhaaş wi NaşibaŦi.

8

Ŧi uko wi pde uyemaŦ wi mngur

¹ HēnkuŦ, dbi Ŧi uko wi uyemaŦ wi mngur. Nme kē nja bti njwo na kame Ŧi uko mēnt. Kē kame kaşē ji kado Ŧiaan adeen iğanah kahomp, ujal kē uşē ji udo bañaan baya kadun. ² Woli Ŧiaan aşal aji ame uko ulon, aando bi me jibi awoon i kame. ³ Kē Ŧiaan aşale njal NaşibaŦi, uŦ mēntan NaşibaŦi aji me a.

⁴ Ŧi uko wi pde uyemaŦ wi mngur keeri, njme kē iko yi bañaan bajaan badēman kawo wo ji iwo NaşibaŦi iinwo nin uko ulon Ŧi umundu, kē NaşibaŦi awoha aloolan. ⁵ Na man-joonan udo ka iko itum du baŦi na Ŧi mboş yi bañaan bajaan badu NaşibaŦi na Ajugun, ⁶ kē nja nşē fiyaar kē NaşibaŦi awoha aloolan, Aşin nja a ; iko bti iwoona du a, kē ul akaan kē njka ubida. Kē Ajugun aloolan awohan, Yetu *Krittu a, iko bti itēpna Ŧi a, kē nja njkak aŦēpna Ŧi a aka ubida.

⁷ Kē mēnt bañaan bti başaan ame uko mēnt. BanfiyaaruŦ balon banŦaaluŦ Ŧfa pdēman iko ilon yi bajaan badu NaşibaŦi mēnt baji bade nyemaŦ mēnt kaşē Ŧu Ŧi uşal te hēnkuŦ kē bawo Ŧi bŦējan. Hēnk, uşal wi baka unwoon uunliinti uşē kak kaŦop. ⁸ Mēnt uko ude

ukdolun nja n̄hil n̄naŋ ʈi kadun ki Naŋibaŋi : woli n̄ndee, n̄n̄kwaan nin uko ulonj ; woli n̄dee, n̄n̄kka nin uko ulonj. ⁹ Naŋaafaraan kakŋa uko wi badinananan p̄do wi nawoon banfiyaaruŋ udo bayitan ʈi *Krittu m̄n̄ŋ biki n̄ŋal n̄awoon n̄aanliinti bajuban. ¹⁰ Woli ide du kadun ki iko yi bajaan bad̄eman kadu Naŋibaŋi, iwi immeen̄ k̄e ihil p̄do wa, k̄e anfiyaaruŋ Krittu alonj i uŋal uwoonj uunliinti awinu, iinŋal aji it̄eŋt̄ena ado kade n̄yemaŋ n̄i mngur i? ¹¹ H̄enk, ido na kame ki nu k̄e anwoonj aanliint̄ uŋal k̄e aneemi, ayiŋu m̄n̄ŋ i Krittu akeŋaruŋ. ¹² Wal wi najubanuŋ haŋ bayitan ʈi Krittu, atok n̄ŋal n̄i baka n̄anwoonj n̄aanliinti, najuban juban Krittu. ¹³ Ukaan̄ k̄e woli uko ude ulonj ukaki kado ayiŋ naan ajot, kahokan pwut kade wa kawutna kado ajot.

9

Uko wi nanjañan awoonj i kado

¹ J̄em badinanaan p̄do iko b̄ti i? M̄nwo *nanjañan i? M̄nwin Yetu Ajugun i? M̄n̄ŋ n̄ji d̄t̄ijanan ʈi bgah bi Ajugun i? ² Woli m̄nwo nanjañan ʈi k̄eŋ ki balonj, dwo kawo a ʈi k̄eŋ ki nan ; na manjoonan an najaan nadiiman k̄e n̄ji dwo nanjañan wi nawoonj baloolan na Ajugun.

³ Uko wi n̄ji kateemuŋ banklaŋnuŋ wii wi : ⁴ n̄n̄ka na pka uko ude na udaan ʈi ulemp wi p̄ŋup *Uŋup Ulil Unuura i? ⁵ N̄n̄ka na p̄jej ayiŋun ʈi *Krittu awo aharun jibi banjañan bandukiin̄ na babak aŋin Ajugun na Kefat* i? ⁶ N̄ji na Barnabat ʈañ n̄woonj kado kak ulemp wi iñen yi nun kadeena i? ⁷ Nabi tiinka k̄e baji nangoli aklukuŋ uko wi akdeer̄ i? In ajaan̄ ado uŋeeh kaŋe wo aanji deena wa? In ajaan̄ ado batani kaŋe wo iinji kdaan mntow mi batani m̄n̄ŋ ba?

⁸ D̄t̄iiniyaan iko yi bañaan baj̄en bajaan bado nahilna nayikr̄en, k̄e *Bgah bi Moyit bakak aŋiiniyaan uko m̄n̄ŋ kak. ⁹ Na manjoonan, upiitana ʈi Bgah bi Moyit aji : « *Inwo kaneenan uwit unklempariin̄ p̄feer wal wi kakit kabanuŋ.* »* Naŋibaŋi aji ʈaaf n̄git i? ¹⁰ M̄n̄ŋ nja n̄kaan̄ k̄e aŋiini haŋ i? Aa, nja n̄kaan̄ k̄e uko m̄n̄ŋ upiitanaa. N̄aan̄ anjaaruŋ na ank̄itun̄ baji bahaŋ k̄e balun̄ kayeenk kafah ki baka ʈi uko wi bakitun̄. ¹¹ K̄e un̄tepiin̄ iko inuura inwoonun̄ du Naŋibaŋi ʈi an, naŋal aji n̄n̄wo i pyeenk du an kapelan iko inuura yi umundu wi yi n̄numiin̄ i? ¹² Woli bañaan balonj bampaŋi bayeenk iko m̄n̄ŋ ʈi an, un̄ n̄n̄wo i kaŋeŋ ʈeŋ kayeenk ya kapelan i?

K̄e n̄ŋe wo n̄n̄ŋo aten uko m̄n̄ŋ, n̄baa ʈeŋ ʈeŋ amiir iko b̄ti kawutna kaneenan *Uŋup Ulil Unuura wi *Krittu uya kadun. ¹³ Naamme k̄e bañaan banjaan̄ balemp du *Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi baka na p̄deena da i? Aa, bankŋejanun̄ du *umeeŋa wi mngur baka na pyeenk ʈi iko inŋejanun̄ da. ¹⁴ K̄e h̄enk kak di di Ajugun ajakun̄ na bankŋupun̄ Uŋup Ulil Unuura aji bawo kadeena p̄do kaŋup uŋup m̄n̄ŋ.

¹⁵ K̄e n̄ji ʈi uleef naan n̄ŋe wo m̄n̄hepar iko m̄n̄ŋ b̄ti. M̄n̄kpiit kayeenkna iko m̄n̄ŋ: na manjoonan, dhokan kakeŋ! Uko wi n̄ji kanahnuŋ, nin n̄aan̄ aantok wa. ¹⁶ M̄nwo kado kahomp kaji d̄ŋup *Uŋup Ulil Unuura, uwo uko wi Naŋibaŋi aŋu'enuŋ p̄do. Woli m̄n̄ŋup wa, kawuŋen̄. ¹⁷ Woli uwo lah uko wi n̄ji ʈi uleef naan n̄jakun̄ aji d̄do, kaka baluk ; k̄e uŋe wo uunwo haŋ, Naŋibaŋi aŋu'enuŋ p̄do wa. ¹⁸ K̄e we uwoonj baluk naan keeri? Uwoonj ndo kaŋup Uŋup Ulil Unuura wi n̄ji kaŋupun̄, kawo m̄n̄klempaŋaana wa.

¹⁹ Nin alonj aanhil kaŋu'en̄ p̄do uko ulonj, k̄e n̄ŋe n̄al n̄al kalempar

* 9:5 Kefat: Katim kalonj ki Kefat kawo Piyeer.

☆ 9:9 Pleŋan 25.4.

bañaan bti, kahilna kañj bañaan batum maakan ti pfiyaar *Krittü. ²⁰ Woli dwo ti ptoof pi bayuday, dji kawo ji nayuday, kahilna kañj baka ti pfiyaar Krittü. Woli dwo ti ptoof pi banktaşuñ Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaan anktaşuñ ba kahilna kak kado baka bafiyaar Krittü, nji ndoon awo mënka na ptaş ba. ²¹ Woli dwo ti ptoof pi banwoon baanktaş Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaan anwoon aanktaş ba kahilna kado baka bafiyaar. Kë nşë wo mënwo ñaan anwoon aanji taş bgah bi Naşibañi, wi njaan kataş bgah bi *Krittü. ²² Woli dwo ti ptoof pi banwoon baanliint ti pfiyaar, dwo ji banwoon baanliint ti pa. Dwo iko bti pa bañaan bti, kahilna kado jibi nhilanuñ, Krittü ahilna abuuran balon. ²³ *Uñup Ulil Unuura ukaañ kē ndo iko mēnt bti, kahilna kayeenk iko yi uhoñuñ.

²⁴ Naamme kē ti pti, batum baji bañi, aloolan kaşë jot bandukiin kadun kayeenk katuum i? Nañiin keeri nahilna nayeenk katuum. ²⁵ Bampëtar baji bawut iko bti kahilna kabomander. Kē başë ji bado hañ kahilna kayeenk katuum. Kē katuum mēnt kaşë ji kaba. Nja kē nşë ji ndo hañ kahilna kayeenk katuum kanwoon kaankba. ²⁶ Ukaañ kē mēmbubara añi, mēnji kabubara kagutan, dji kabi taman taman. ²⁷ Dji kamiir iko itum, kañijan uleef, kañi pñup bañaan *Uñup Ulil Unuura kaşë kawo mēnkyeenk katuum ki uhoñuñ.

10

*Uko undolun bañaan biki *Itrayel du pndiis*

¹ An bayiñ naan, dñal naleş uko umbiin ado bateem nja. Wi bapēnnuñ utaak wi *Ejiptu na *Moyit bawo bti ti kanfēluñ uñeek,

amuur *bdëk bjeenkak*. ² Uwo wo ji bukal bti babattaar ti kanfēluñ na bdëk kawoona baloolan na Moyit. ³ Bukal bti bade pde pi Naşibañi awuluñ, ⁴ adaan meel mi Naşibañi adoluñ kē mampēnna ti plaak, kē plaak mēnt pawoon *Krittü. ⁵ Kē batum maakan ti baka başë bi wo baanliil Naşibañi, ukaañ kē bakteñ kē muum manratan du *pndiis.

⁶ Iko yan, yi bateen nja badoluñ, idiiman nja kē nwo i kawut kanal pdo iko iwuñaan ji baka. ⁷ Nawutan kado kadēman iko yi bajaan badu Naşibañi ji balon ti baka. Hēnk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naşibañi aji : « *Bañaan baño ade, adaan aşë naña unoh* ». » ⁸ Nawulēn nñwut pñuban pi piinñ ji balon ti baka, pul pakaan kē bañaan te iñeen itēb na nñwajanñ, nñyaaş iñeen-week nñyaaş iñeen-week (23 000) bakteñ ti unuur uloolan*. ⁹ Nawulēn nñwut kado kadak *Krittü jibi balon ti baka babinñ adak Naşibañi*, uko mēnt ukaañ kē nñpula nñafin baka. ¹⁰ Nawutan kado kanur nñuran jibi balon ti baka babinñ ado, uko mēnt ukaañ kē uwanñut unjañ ufin uba na baka. ¹¹ Nja nññogonñ ti uba umundu, iko mēntan yun bti, yi bateem nja badoluñ, iwo wo nñhilna nñten ti ya abot apiitana nñhilna nñlipara. ¹² Hēnk keeri woli ñaan aşal aji anañi, alipariin kajot. ¹³ Mnñhaj mi nahajanñ, balonñ bahaj ma. Kē Naşibañi aşë luñ kado uko wi ajakuñ, aankdinan iko mēnt iwuukan nado buñaan bi nawoon naankhilan pñuur. Woli iko mēnt iwuukan nado buñaan aji dolan nabuur kakuñ kañijan kaliint.

Pwut kadēman iko yi bajaan badu Naşibañi

¹⁴ Ukaañ keeri kē nji na an biki nñaluñ maakan nalowan iko yi bajaan bado Naşibañi. ¹⁵ Nawo bañaan bankaañ nñşal, ukaañ kē

☆ **10:1** Natanan ti Ppēn 13.21-22. ☆ **10:7** Ppēn 32.6. ☆ **10:8** Natanan ti Mnñfēn 25.1-18. ☆ **10:9** Natanan ti Mnñfēn 21.5,6.

njal natiink bnuura uko wi nji kaṭupanaj. ¹⁶ Naṣalan pnkalame pandaannuṅ ṭi kañah kabaañsaani ki *Krittu pankaanṅ kē nji nḃeeb Naṣibaṭi : woli nḃaan ṭi pa, nḃenji nḃwo ṭi ploolan na Krittu ṭi pñaaḃ pi atuluṅ i? Hēnk kak, kapoom ki nḃjaan nḃpitēṣ kaanwo pwo baloolan na Krittu ṭi uleef wi nul wi awuluṅ i? ¹⁷ Nfaaṣiir nja bti kapoom kaloolan, uko mēntṅ udiiman kē nḃtum aṣē wohā uleef uloolan. ¹⁸ Natenan bañaaṅ biki Itrayel : banjaan bade uyemaṭ unṭejanuṅ du *umeeṣa wi mngur wi Naṣibaṭi, baanwo ṭi ploolan na Naṣibaṭi i? ¹⁹ Kē we wi nḃjaluṅ kaṭupan hēnk ba? Uyemaṭ unṭejanuṅ iko yi bajaan bado Naṣibaṭi uka udooni i? Iko mēntṅ yuṅ ika udooni i? ²⁰ Nin! Dji uko wi baṭejanuṅ, na manjoonan baṭejan wa nḃtonṅ, mēntṅ Naṣibaṭi i i baṭejanuṅ wa. Mēnjal nawo ṭi ploolan na nḃtonṅ. ²¹ Naanhilan kadaan ṭi pnkalame pi Ajugun kakuṭ kadaan ṭi pi nḃtonṅ. Naanhilan kade du umeeṣa wi Ajugun kakuṭ kade du wi nḃtonṅ. ²² Woli nḃdo haṅ udeeb wi Ajugun uwala ṭi nja. Naṣal aji nḃhinan apela i?

Pdo iko bti pa pdēman Naṣibaṭi

²³ Dhinan kado iko bti, kē iko bti iṣē wo iinnuura pa ñaaṅ. Aa, dhinan kado iko bti kē mēntṅ iko bti iṣaaṅ aji iṭu ñaaṅ aya kadun ṭi pfiyaar. ²⁴ Nin ñaaṅ awutan kado kaṣal uleeful ṭañ, adoon kaṣal atēntul. ²⁵ Nahinan kade iko bti inkwaapuṅ du ufeeru, kawut kaṣal uko ulonṅ. ²⁶ Upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « *Ajugun akaanṅ umundu na iko bti inwoonṅ ṭi wa.* »*

²⁷ Woli ñaaṅ anwoonṅ aanfiyaar *Krittu adu'an pyoban kē nanjal

pya da, nadeen iko bti yi akwulananaṅ, nawut kaṣal uko ulonṅ. ²⁸ Bē woli ajakan aji uyemaṭ uwo wi baṭejananaṅ iko yi bajaanṅ bado Naṣibaṭi, wutan kade ṭiki ibi katok uṣal. ²⁹ Wi njakuṅ uṣal, mēntiiniyaan ṭiiniyaan uṣal wi nan, ḃtiiniyaan wi undu. We ukaanṅ kē ñaaṅ anwoonṅ aanliintṅ ṭi uṣal, awo kado kaṭup ṭi uko wi nji nwoonṅ kado? ³⁰ Nji, woli dbeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi nji kadeenṅ, we ukaanṅ kē bakji ddo buṭaanṅ ṭi uko wi mbeebuṅ Naṣibaṭi ba? »

³¹ Hēnk, woli nade kēme adaan, kēme uko wi nakdolaruṅ, nadoon iko bti pa pdēman Naṣibaṭi. ³² Mnwo mi nan manwoonṅ mnwo manwoonṅ maankdo bayuday na banwoonṅ baanwo bayuday na banfiyaaruṅ Krittu bajot. ³³ Hēnk di di njaanṅ kado : dji kaṅal ṭi iko bti pdo uko unliluṅ bañaaṅ bti. Mēnji kaṣal uleef naan, dji kaṣal bandukiinṅ, bahilna babuur.

11

¹ Nadoon kado ji nji, jibi njaanṅ kado ji *Krittu.

Uko unyukuṅ pwohara pa ñiintṅ na ñaaṭ ṭi wal wi pñehan Naṣibaṭi

² Dbeeban ṭi uko wi najaanṅ naleṣēnṅ ṭi iko bti abot amēban idolade yi nayeenknuṅ ṭi nji jibi njukananaṅ ya. ³ Kē nṣē ṅal name uko wi : ñiintṅ andoli awoona ṭi *Krittu ; kē ñaaṭ awoona ṭi ñiintṅ ; kē Krittu awoona ṭi Naṣibaṭi*. ⁴ Ñiintṅ andoli ankñehanṅ Naṣibaṭi kēme aṭupara aṣē gur bkow aji walan Krittu†; ⁵ kē ñaaṭ ankñehanṅ Naṣibaṭi kēme aṭupara bē aangur bkow awalan ayinul‡: uwo wo ji awo ñaaṭ andoluṅ buṭaanṅ kē bapuunka§. ⁶ Woli ñaaṭ aangur

* 10:26 Kañaaṅ 24.1; 50.12; 89.12; Pleṣan 10.14. awoona ṭi ñiintṅ ; kē Krittu awoona ṭi Naṣibaṭi : balonṅ baji Krittu awo naweek ñiintṅ ; kē ñiintṅ awo naweek ñaaṭ ; kē Naṣibaṭi awo naweek Krittu.

† 11:4 Aji walan Krittu : Bapiit aji aji walan bkowul. ‡ 11:5 Aji awalan ayinul : Bapiit aji aji walan bkowul. § 11:5 Bapuunka : ṭfa du Korint ppuunka ṭi ñaaṭ paji padiiman kē awo nawuṭaan, nado pekadu, najuban pjuban pi piintṅ.

bkow, apuunkiin keeri. Ké wi ukowandénuŋ ñaaŋ amaŋa kéme apuunka, aguran bkow. ⁷ Ñiint aawo kaguur bkow, anaam na Naşibaŋi abot aji yuuj mndém mi nul ; ñaaŋ ul, ajaan ayuuj mndém mi ñiint. ⁸ Na manjoonan, mént ñiint apénnunŋ ŋi ñaaŋ, ñaaŋ apénnunŋ ŋi ñiint. ⁹ Ké ñiint awo aampaşana pa ñaaŋ, ñaaŋ apaşaniinŋ pa ñiint. ¹⁰ Uko wi nji nŋupunŋ, na nwanjuŋ nkaan ké ñaaŋ awo kaŋu ŋi bkow uko unkdiiimanunŋ ké ahinan kañehan Naşibaŋi. ¹¹ Ké ŋi kéş ki Ajugun, ñaaŋ anuma ñiint, ké ñiint anuma ñaaŋ. ¹² Na manjoonan, jibi ñaaŋ apénnunŋ ŋi ñiint, hénk di ñiint abuknaaniinŋ ŋi ñaaŋ ; ké bukal bŋi başé woona du Naşibaŋi.

¹³ Dŋal naşal ŋi nleefan. Unuura ñaaŋ ado kañehan Naşibaŋi bé aangur bkow i? ¹⁴ Jém umundu ujukanan ké ukowandén ñiint akujént uwel i? ¹⁵ Ké ñaaŋ aşale kujént uwel, mndém mi nul ma. Uwel wi nul udo bi ñéga ñég. ¹⁶ Ké woli ñaan alonŋ aji uko wi nŋupunŋ uunjoonani, dŋal kaŋupa uko wi ŋaŋ: nŋenka udolade ulonŋ umpaŋi, ké banfiyaaruŋ Naşibaŋi bŋi kak baanka udolade ulonŋ.

Kañah ki Ajugun

¹⁷ Hénkuŋ dŋal kaŋiiniyaan uko ulonŋ wi najaan nado unwoonŋ uunlilén : woli nayit pdéman *Krittu, byit mént baanji baŋjan bnuura, baji baŋpép ŋép kaŋjan buŋaan. ¹⁸ Djunna atiink ké baji woli nayit, bpulad baji bawo ŋi ptoofan – ké nfiyaar uko méntŋ ŋi umbanŋ ulonŋ. ¹⁹ Ké bpulad başé wo kawo ŋi ptoofan, banjaan baméban kaliint bahilna bawinana. ²⁰ Woli nayit keeri, méntŋ kañah ki Ajugun ki ki najaan nabi pde. ²¹ Na manjoonan, ŋi wal wi nakdeej andoli aji taran pde kayok, hénk alonŋ aji wo na ubon, alonŋ kakuj. ²² Naanka itoh yi nakdeenuŋ kabot kadaan i? Kéme nabeeh bañaanŋ biki Naşibaŋi? Nanjal

pkowandén banwoonŋ baanka nin uko ulonŋ i? We wi nwoonŋ kajakan ba? Dwo i kabeeban i? Ménhil kabeeban ŋi uko méntŋ.

²³ Na manjoonan, dyeenkna du Ajugun uko wi njukanananŋ; Yetu Ajugun, ŋi utejan wi awoonŋ i kawulana, ajej kapoom, ²⁴ abeeb Naşibaŋi, apitéş ka awul baŋaşarul aşé ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniinŋ pa an. Naluŋiinŋ nado kado hénk uwo pleşan pi naan. » ²⁵ Wi babaanŋ pde, ajej pnkalame aji : « Poot pi pawoonŋ pñaak pi naan pantulunŋ pa an, pi Naşibaŋi aŋejanaanuŋ bhojar bhalu. Naluŋiinŋ nado kado hénk wal undoli wi nakdaanuŋ pa, uwo pleşan pi naan. » ²⁶ Na manjoonan, wal undoli wi nadeej kapoom méntŋ abot adaan poot méntŋ, naji naŋup ŋup pkeŋ pi Ajugun kayoonkna ubi wi nul.

²⁷ Ukaanŋ ké ñaanŋ adele kapoom ki Ajugun kéme adaan poot pi nul ŋi unoh, alonŋ kahepna ŋi uleef wi Ajugun wi adeej na pñaakul pi adaanuŋ. ²⁸ Ŋaanŋ andoli awo katen tenan uleeful keeri kabaa kade kapoom kakujŋ kadaan poot. ²⁹ Woli ñaanŋ ade kapoom, adaan poot bé aanŋu ŋi uşal ké uleef wi Ajugun wa, adu kakob ki Naşibaŋi ŋi a. ³⁰ Uko wanŋ ukaanŋ ké utum ŋi ptoofan bamaakal, banŋakmuŋ, ké batum badoo piintŋ akeŋ. ³¹ Woli nŋen lah nleef nŋi nja, Naşibaŋi aankkob nja. ³² Ké Ajugun aşé ji kob nja kakujŋ kaŋanŋ nja nŋihilna nŋwut kaduknaana ji umundu.

³³ Hénk, an bayitŋ naan, woli nayitiir pde nayoonekarén. ³⁴ Woli ubon ude ñaanŋ, adeen du kato hul, hénk Naşibaŋi aanklunŋ kakoban. Ké iko indukiinŋ ŋi yi naheparunŋ, dluŋ kateeman ŋi ya wal wi nji kalunŋ kaban du an.

12

Iko yi Uhaaş wi Naşibaŋi ujaanŋ uŋen

¹ An bayiṭ naan ṭi *Krittu, hēnkun nabiin ṇṭiiniyaan iko yi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan uṭen, mēnjal nawo ṭi kapaam ṭi iko mēnt. ² Name kē wi nawoon naando bi fiyaar Krittu, nabi dēman iko inwoon iinhil bṭup, kē ikṭonjan aneemanan. ³ Ukaan kē nji nṇal kaṭupan kē nin ṇaan i Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ukṭonun aanhil kaji : « Yetu afēpanaa! » Kē nin ṇaan aanhil kaji : « Yetu awoon Ajugun » bē mēnt Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ukṭonulun.

⁴ Iko yi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan uṭen ipaṭi, kē wul ṭañ uṣaan aji uṭen ya bti. ⁵ Utum jibi ṇaan ahili kalem-par Ajugun, kē ul ṭañ i i ṇklemparun. ⁶ Iko iṇṇarēnaan itum maakan, kē Naṣibaṭi aṣē wohā aloolan anjaan aṭēpna ṭi nja bti kado iko mēnt bti. ⁷ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uwinana ṭi ṇaan anfiyaarun andoli ahilna aṭēnk banfiyaarun bti. ⁸ Uji uṭen alon uṭup untuṇa, kawul alon uṭup wi kame ; kē wul ṭañ uṣaan aji uṭen. ⁹ Uji uwul alon pfiyaar, kawul alon kak mnhina mi pjeban bamaakal ; kē wul ṭañ uṣaan aji uṭen. ¹⁰ Uhaaṣ mēnt uloolan ukaan aji uwul alon mnhina mi pdo mlagre, kawul alon mi pdo kaṭupar Naṣibaṭi, kabi wul alon mnhina mi ppaṭēṣ uko unwoonun du wa na unwoon uunwoona da, kawul alon mnhina mi pṭup ṇṭup ṇi baṭi, kawul alon kak mnhina mi pṭolanaar ṇa. ¹¹ Aa, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ṭañ ujaan udo iko mēnt bti, andoli uwulu jibi unṇalun.

Uleef uloolan untumi na iko im-paṭi

¹² Uleef uwo uloolan aṣē wo na ṇmban ṇtum, jibi ṇmban ṇi uleef ṇatumun aṣē wohā ṭi uleef uloolan, hēnk di *Krittu awoon kak aloolan kē nja ṇwoon ṇmban ṇtum ṇi nul. ¹³ Nja bti, bayuday na banwoon baanwo bayuday, balempar baṇaan na bawek biki baka, ṇyeenk nja bti batitmu ṭi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi kawoona uleef

uloolan ; ṇyeenk nja bti uhaaṣ mēnt akēṣan.

¹⁴ Hēnk keeri, uleef uunwo umban uloolan, utum ṇmban. ¹⁵ Woli kahoṭ kaji lah : « Mēnwo kaṇen, mēntok keeri ṭi uleef » kankwoha wo ṭi uleef i? ¹⁶ Kē woli kabaṭ kaji lah : « Mēnwo pkēṣ, mēntok keeri ṭi uleef » kankwoha wo ṭi uleef i? ¹⁷ Woli uleef bti uwo lah pkēṣ kēṣ, hum di di ukhilanun katiink? Kē woli uleef bti uwo lah kabaṭ baṭ, hum di ukhilun katiink pṭēkēn? ¹⁸ Na manjoonan, Naṣibaṭi aṭu umban wi uleef wi aṇali ṭi dko di aṇalun. ¹⁹ Woli ṇmban bti ṇawo lah uko uloolan, uleef uunkwo? ²⁰ Kē ṇmban ṇaṣē tum, uleef kē uwo uloolan. ²¹ Pkēṣ paanhinan kaji na kaṇen : « Mēnkak anumi'u » kē bkow baankak ahil kaji na ihoṭ : « Mēnkak anumi'an. » ²² ṇmban ṇi uleef ṇanṇēṇṇṇaanun ṇanumanaa ; ²³ kē ṇmban ṇi ṇbeehnun, ṇanwoon ṇaanyuk pṭiiniyaan, ṇul ṇi ṇjaan ṇboman bnuura ; ²⁴ kē ṇanwoon ṇaanwo haṇ, ṇaannuma pboman. Na manjoonan Naṣibaṭi aboman uleef adēman ṇmban ṇanwoon ṇaandēmana. ²⁵ Hēnk uleef uun-faaṣiiri, uwo wo uloolan, umban undoli uji uṭaaf ṇandukiin. ²⁶ Woli umban ulon ṭi uleef ude, uleef bti ujaan uhaj na wa ; kē woli umban ulon ṭi uleef udēmana, ṇundu bti kak ṇaji ṇadēmana.

²⁷ Kē an, nawoon uleef wi *Krittu, naṭok ṭi wa, andoli awo umban ulon. ²⁸ Kē Naṣibaṭi aṣē duna ṭu ṭi kadun ki banfiyaarun Krittu banjaṇan, kē batēbantēn bawo baṭuparul, kē bawajantēn bawo bajukan aṣē ṭu na bankaṇ mnhina mi pdo mlagre, aṭu na bankaṇ mi pjeban bamaakal, mi pṭēnk baṇaan, mi pṣih na mi pṭup ṇṭup ṇi baṭi. ²⁹ Baṇaan bti bawo banjaṇan i? Baṇaan bti bawo baṭupar Naṣibaṭi i? Baṇaan bti bawo bajukan i? ³⁰ Baṇaan bti bayeenk

mnhina mi pjeban bamaakal i? Bañaan bti bahil p̄tup n̄tup ni baṭi i? Bañaan bti bahilun̄ p̄tolanaar ṅa i? ³¹ Naṅalan uṭen undēmnuṅ, wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan̄ uwul. Kē n̄ṣē diimanan hēnkuṅ bgah banuurnaaniin̄.

13

Uṅal

¹ Woli d̄ṭiini n̄tup ni bañaan̄ bajēn adoo ṭiini ṅi ṅwanjut aṣē wo mēnwō na uṅal, dwo wo ji untintan wi bakkobun̄ kēme untinu. ² Woli dyeenk uṭen wi pdo kaṭupar Naṣibaṭi, abot ayeenk wi pme iko immeniin̄ bti na kame bti, woli ddoo fiyaar Naṣibaṭi adoo hum bē mēnwō na uṅal, mēnwō nin uko ulon̄. ³ Woli d̄ṭen iko yi nkaan̄ ṭi, woli ddoo wul uleef naan batēr aṣē wo mēnwō na uṅal, mēnka nin udooni.

⁴ Ṽnaan̄ awo le na uṅal na manjoonan, aji wo na kamiir, aji joob bkow, aanji kuj ṅaan̄, aanji homp, aanji deer̄ igan̄an, ⁵ aanji do uko unwoon̄ uunyuki, aanji ṣal uleeful ṭaṅ, aanji deebaṭ kēme kahank ṅaan̄ ṭi uhaaṣ. ⁶ Aanji lilandēr uko unwoon̄ uunwo utool, kaṣē lilandēr manjoonan; ⁷ aji miir ṭi iko bti, aanji ṭaṅan̄ p̄fiyaar, aanji ṭaṅan̄ phaṭ ṭi Naṣibaṭi, kataman ṭi iko bti.

⁸ Uṅal uunji uba. Uṭen wi p̄tupar Naṣibaṭi ulun̄ kaba, wi p̄tup n̄tup ni baṭi kē uklun̄ kaba, wi kame kē uklun̄ kaba. ⁹ Na manjoonan ṅēndo bi me iko bti, ṅēndo bi ṭup n̄tup bti ṅi Naṣibaṭi, ¹⁰ kē wal wi iko ikkēṣun̄ kakuṭ kanuura bti uklun̄ kabi, uko unwoon̄ uunkēṣ bti uba.

¹¹ Wi mbiiṅ awo napoṭ, dji kaṭiini ji napoṭ kaṣal ji a, kawin iko ji a. Kē hēnkuṅ wi nwoon̄ naweek, dpēnan ṭi uṣal naan iko bti yi kpoṭ. ¹² Hēnkuṅ ṅji win ji ṅaan̄ antenuṅ ṭi kawini kanfēluṅ kē wal mēnṭ n̄ṣē luṅ kawin Naṣibaṭi bnuura katena ṭi kēṣ, hēnkuṅ ṅēmme Naṣibaṭi bnuura, kē wal mēnṭ n̄ṣē luṅ

kame'a bnuura jibi ul ameen̄ ṅja bnuura.

¹³ Kē iko iwajanṭ iṣaan̄ awo nin iinkba : p̄fiyaar, mnhaṭ na uṅal ; kē uṅal uṣaan̄ apel yun̄ mēnṭan bti.

14

P̄tupar Naṣibaṭi na p̄ṭiini n̄tup ni baṭi

¹ Natamaan keeri nawo na uṅal. Nadoon kala kak iko yi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan̄ uṭen, kē ṭun̄ yun̄ mēnṭan, wi pdo kaṭupar Naṣibaṭi wi wi nawoon̄ kado kala maakan.

² Na manjoonan ṅaan̄ anjaan̄ aṭup n̄tup ni baṭi aanji ṭiini ṭiini na bañaan̄ bajēn, aji ṭiini na Naṣibaṭi ṭaṅ; nin alon̄ aanji te iko yi ajakun̄, aji ṭup iko inmeniin̄ yi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwululun̄. ³ Kē anṣaan̄ aṭupar Naṣibaṭi aṣē baa ṭēp ṭēp aṭiini na bañaan̄ bajēn; n̄tup ṅi nul ṅaka mnhina mi pdo banfiyaarun̄ baya kadun, kaṭan̄ baka kabot kajoobṭēn baka ṅhaaṣ. ⁴ Anjaan̄ aṭup n̄tup ni baṭi, uleeful wi wi ajaan̄ ado uya kadun, kē anjaan̄ aṭupar Naṣibaṭi aṣē ji do pntuk pi banfiyaarun̄ bti paya kadun.

⁵ Dṅal maakan nado kaṭup n̄tup ni baṭi, aṣē hokan nado kaṭupar Naṣibaṭi. Anjaan̄ aṭupar Naṣibaṭi apel ankaan̄ mnhina mi p̄tup n̄tup ni baṭi. Woli anjaan̄ aṭup n̄tup ni baṭi aji tolanaar ṅa kadolna pntuk pi banfiyaarun̄ bti paya kadun, aji wo ji anktuparun̄ Naṣibaṭi. ⁶ Kē hēnkuṅ, an bayiṭ naan, dheparan : woli dbi lah du an aṭup n̄tup ni baṭi ṭaṅ, awo mēndiimanan iko yi Naṣibaṭi immeniin̄, awo mēndolan kē nawo na kame, awo mēnṭupar Naṣibaṭi akuṭ awo mēnjukanan, udooni uhon̄ wi wi ṅji kakaarun̄ an ba?

⁷ Natenan kak, woli ṅaan̄ alul kēme akob kora, aṣē naakrēn ikobare hum di di bañaan̄ bakmeen̄ uko wi akkobun̄? ⁸ Woli nangoli alul pduuna bangoli bandukiin̄ baya ugut aṣē wo aanlul jibi bajaan̄

balul, hum di di bakbomandërun pa pya ugut ba? ⁹ Kë hënk di di uwoon kak pa an : woli naŕup nŕup nŕi baŕi, nŕup njanwoon njaanteetanaa, hum di di baŕnaan bakmeen uko wi nakjakun? Naŕiini ŕiini ŕi uyook.

¹⁰ Nŕup njanwoon ŕi umundu nŕatumi, kë undoli uŕe ji uteetanaa ŕi bankŕupun wa. ¹¹ Woli ŕnaan aŕiini uŕup wi nwoon mënŕee, dji kawo ŕnaan nayaanŕ ŕi kadunul, ul kakuŕ kawo nayaanŕ ŕi kadun naan. ¹² Ukaan kë wi naŕalun na nŕhaaŕan bŕi *Uhaaŕ wi Naŕibaŕi uŕenan iko yi wa, nawo kabi kaŕu ŕu nŕhaaŕ ŕi pyeenk iko itum inkdolon banfiyaarun bŕi baya kadun.

¹³ Ukaan keeri kë anhilun pŕup nŕup nŕi baŕi awoon kado kaŕehan Naŕibaŕi aŕena ahil pdo katolanaar nŕa. ¹⁴ Woli dŕehan na nŕup nŕi baŕi, uhaaŕ wi naan uji uwo ŕi pŕehan, uŕal kaŕe wo uoonj ulemp. ¹⁵ Kë we wi nwoon keeri kado? Dŕehan Naŕibaŕi na uhaaŕ wi naan kabot kaŕehana na uŕal wi naan, dyeehara na uhaaŕ wi naan kabot kayeehara na uŕal naan. ¹⁶ Na manjoonan, wi ikdëmanun Naŕibaŕi ŕi nŕup nŕi baŕi, hum di ŕnaan anwoon aante nŕup mënŕ ahiniin kateem kaji uwo haŕ bë aante uko wi iŕupun? ¹⁷ Uko wi iŕupun udole wo unuura, ankntiinkiin aanji ŕëpna ŕi wa kaya kadun. ¹⁸ Dbeeb Naŕibaŕi ŕi uko wi njaan kaŕup nŕup nŕi baŕi, ddoo ŕup nŕa apel an, ¹⁹ kë nŕe ji nwole ŕi ptoof pi pntuk pi banfiyaarun kahokan kaŕiini kdiiim kaŕeen ki bateen kahilna kajukan baka kë di kdiiim iŕeen-week nŕyaaŕ iŕeen-week (10 000) ki bawoon baankte.

²⁰ An bayit naan ŕi *Krittu, nawutan kawo bapoŕ ŕi uko wi uŕal, nawoon baka ŕi uko wi buŕaan, naŕe nawo bantohi ŕi uko wi najaan naŕal. ²¹ Hënk di upiitaniin ŕi *Uli-bra wi Naŕibaŕi aji :

« Dŕëpna ŕi nŕup nŕi baŕnaan bayaanŕ, kaŕëpna ŕi mntum mi bayaanŕ, kaŕiiniyaan na biki pntaali pi naan te baandoo di di wal mënŕ ptiinkën.

*Hënk di *Yawe Nawat Kabuka ajakun. »**

²² Hënk keeri woli Naŕibaŕi aŕëpna ŕi nŕup nŕi baŕnaan bawoon baantee, uji uwo uko unjaan udiiman banwoon baanfiyaara kë adeebaŕë baka, uko mënŕ uunwo pa banfiyaarulun ; kë woli Naŕibaŕi aŕëpna ŕi *baŕuparul, aji ŕup ŕup na banfiyaarulun bahilna baya kadun, uko mënŕ uunwo pa banwoon baanfiyaara. ²³ Natenan ten, woli banfiyaarun *Krittu bŕi bayit aŕe ŕiini bukal bŕi na nŕup nŕi baŕi, woli banwoon bayaanŕ banwoon baando bi fiyaar Krittu baneej ŕi dko mënŕ, naŕal aji baankji nayilaa i? ²⁴ Kë baŕnaan bŕi baŕale ŕupar Naŕibaŕi woli anwoon nayaanŕ anwoon aando bi fiyaar aneej ŕi dko mënŕ, uko wi atiinkun bŕi uji udola ayikrën kë awo nado buŕaan, nŕup nŕun nŕajaan nŕadola aŕalan uleeful. ²⁵ Wal mënŕ, iko inmeniin ŕi uŕalul iji ipën kawinana, aŕe jot kafëŕ kaara ŕi mboŕ kadëman Naŕibaŕi kaŕe kaji : « Na manjoonan, Naŕibaŕi awo ŕi ptoofan! »

ŕi uko wi byit bi banfiyaarun

²⁶ An bayit naan ŕi *Krittu, kë we wi nawoon kado? Woli nayitiir pŕehan Naŕibaŕi, kë alon aka kayeeh, kë alon aka uko wi pjukan, alon kë aka uŕup unwoonun du Naŕibaŕi, alon kë aka uŕup wi baŕi wi pŕup, kë alon ahil pŕolanaar wa, iko mënŕ bŕi iwo kado baŕnaan baya kadun. ²⁷ Woli balon baŕal pŕup nŕup nŕi baŕi, nadoon batëb këme bawajanŕ baŕup, andoli ji ŕup kayewan atënŕul, alon aŕe ŕolanaar wa. ²⁸ Woli natolanaar wa aanwoo, bayompan, baŕiini na Naŕibaŕi du

* 14:21 Itayi 28.11-12.

ŋhaaş ŋi baka meet. ²⁹ Kë woli balon baŋal pŋupar Naşibaŋi, batëb kême bawajanŋ ŋi baka baŋiiniin bandukiin başë bado kaşal ŋi uko wi baŋupun. ³⁰ Woli alon awo ŋi pŋup kë Naşibaŋi aşë wul alon kak ŋi banwoon da uŋup, nateek ayompan awuta adiiman wa. ³¹ Na manjoonan, an bti nahilan kaŋupar Naşibaŋi, aloolan aji ŋup kayewan atëntul, baŋaan bti bahilna bajuk babot baŋar baka. ³² Banjaan baŋupar Naşibaŋi baji bahil pmëban ŋleef ŋi baka. ³³ Naşibaŋi aanwo i parëfa, ul ajaan aŋij mnjeeh ; ŋi byit bti bi banfiyaarun uko wan uwoon kado kadolana.

³⁴ Woli nayitiir pdëman Naşibaŋi, baaŋ baji bawo kawut pŋaat, baandinan baka bado kahoopaŋer da. Jibi upiitaniin ŋi *Ulibra wi Bgah, bawo kado katiink tiink. ³⁵ Woli baŋal kame uko ulon, baheparan bayin baka du katoh. Unuura ŋaaŋ ado kaŋaat woli pntuk pi banfiyaarun payit pŋehan Naşibaŋi.

³⁶ An biki Korint, naşal aji uŋup wi Naşibaŋi upëna du an i? An nawohan baloolan bantiinkun wa i? ³⁷ Woli ŋaan aşal aji awo Naŋupar Naşibaŋi kême ŋaan anwoon na *Uhaaş wi Naşibaŋi, awo kayikrën kë uko wi mpiitanan uwo uko wi Ajugun aŋuun pdo kado. ³⁸ Kë ŋaan aşale pok pyikrën uko mënŋ, Naşibaŋi apoka ul kak.

³⁹ An bayiŋ naan ŋi *Krittu, nadoon kala keeri pŋupar Naşibaŋi kaşë kawo naankneenan pŋup nŋup ŋi baŋi. ⁴⁰ Iko mënŋ bti idolaniin na uşal ujij ibot iŋep ŋi bgah.

15

Pnaŋa ŋi pkeŋ pi Yetu

¹ An bayiŋ naan, dnjal kaleşanan *Uŋup Ulil Unuura wi nŋupanan, wi nayeenkun akuŋ amëban ŋi wa alinë. ² ŋi uŋup mënŋ wi wi Naşibaŋi

aŋepnun abuuranan, an nanjaan namëban wa jibi nŋupanan wa ; woli mënŋ hënk da, pfiyaar pi nan pawaan udooni.

³ Uko undëmnun ŋi iko yi nji kaŋupanan uwoon wi nyeenkun nji kak unwoon kë *Krittu aket apënanaan ipekadu yi nja, jibi upiitaniin ŋi *Ulibra wi Naşibaŋi. ⁴ Amoyaa aşë naŋa ŋi pkeŋ ŋi unuur uwajanŋen, hënk kak di di upiitaniin ŋi Ulibra wi Naşibaŋi. ⁵ Apën awinana ŋi kadun ki Kefat*, aluŋ apën awinana ŋi kadun ki banjaŋanul iŋeen na batëb. ⁶ Akak aluŋ apën awinana ŋi byaaş bloolan ŋi kadun ki banfiyaarunul iŋeen-week ŋyaaş kaŋeen : banŋumnun ŋi baka bahum bajeb kë balon bakaŋi. ⁷ Wi iko yan iŋepun, akak apën awinana ŋi kadun ki Jakob† na ki banjaŋan bti.

⁸ Abaaŋşaan apën awinana ŋi kadun naan nji kak, kë nwo ji napoŋ ambukiin bë wal wi kabuka ki nul uundo bi ban. ⁹ Nji dwoon ampoŋeŋaanun ŋi banjaŋan biki nul ; na manjoonan mëndo taan taan na pdu'ana nanjaŋan ŋiki dbi hajan ŋfa baŋaan biki Naşibaŋi banfiyaarun *Krittu. ¹⁰ Kë Naşibaŋi aşë wulën bnuura bi nul ado kë nwo ŋaan i nwoon ; bnuura bi awulnun baanwaan udooni, dbaa ŋep ŋep alemp apel banjaŋan bandukiin. Mënŋ nji a ŋi uleef naan dwoon anlempun, Naşibaŋi ajaan aŋepna ŋi nji kalemp ŋi bnuura bi awulnun. ¹¹ Hënk keeri, uwole nji kême banjaŋan bandukiin baktupun, *Uŋup Ulil Unuura wi wi nŋupun, uŋup mënŋ wi wi nafiyaarun.

Pnaŋa pi baŋaan ŋi pkeŋ

¹² Kë woli nŋupan aji *Krittu anaŋa ŋi pkeŋ, hum di di balon ŋi an bahilanun kaji baŋaan baanknaŋa ŋi pkeŋ ba? ¹³ Woli baŋaan baanknaŋa ŋi pkeŋ, Krittu aannaŋa keeri ŋi

* 15:5 Kefat: Kawo katim kalon ki Piyeer. † 15:7 Jakob : Jakob i awo abuk aşin Yetu akuŋ awo naweek i pntuk pi banfiyaarun pi Yerutalem.

pa. ¹⁴ Ké woli Krittu aannaṭa ṭi pkeṭ, uko wi ṛṭupun ukeer awaan udooni, ké pfiyaar pi nan pawaan udooni. ¹⁵ Woli na manjoonan bankeṭun baanknaṭa ṭi pa, uwoon ké Naṣibaṭi aannaṭan Krittu ṭi pa. Nkeer awo baṭilan ṭi uko wi Naṣibaṭi, wi ṛṭupun aji anaṭan Krittu ṭi pkeṭ. ¹⁶ Aa, woli bankeṭun baannaṭa ṭi pa, Krittu kak aannaṭa ṭi pa. ¹⁷ Ké woli Krittu aannaṭaa, pfiyaar pi nan pawaan udooni, nahum nwo ṭi pekadu, ¹⁸ ké banfiyaarulun bankeṭun baankbuur. ¹⁹ Woli ṛhaṭ Krittu abuuran nja ṭi mboṣ ṭaṅ, ṛwoon banṅaganaanun.

²⁰ Ké *Krittu na manjoonan aṣe naṭa ṭi pkeṭ; ṭi bankeṭun, Krittu awoon nateek annaṭiin ṭi pa. ²¹ Nnaṅ aloolan aṭijun pkeṭ ṭi mboṣ hēnk kak di di ṅaan aloolan akdolun baṅaan banaṭa ṭi pkeṭ. ²² *Adam akaan ké baṅaan bti bakkeṭ, hēnk kak Krittu akaan ké baṅaan bti banwoon na a baknaṭa ṭi pkeṭ. ²³ Ṭi uko wi pnaṭa ṭi pkeṭ, Naṣibaṭi ado bi ṭup ṭup jibi uko mēnt uktēpun; Krittu awoon nateek annaṭiin ṭi pkeṭ, woli alun abi, baṅaan biki nul babaa naṭa ṭi pa. ²⁴ Woli uko wan ṭēpi, uba umundu uṣe bi, wal mēnt atok baṣih bti, baweek bti na mnhina bti, kaṣe kawul pṣih Naṣibaṭi anwoon Aṣin. ²⁵ Na manjoonan Krittu alun kaṣih te wal wi Naṣibaṭi akṭun baṣooradul bti ṭi ihoṭul uṭeēh. ²⁶ Naṣooradul nabaanṣaani i aktokun awoon pkeṭ. ²⁷ *Ulibra wi Naṣibaṭi uji aṭu iko bti ṭi ihoṭ yi Krittu uṭeēh; ké wi ujakun aji aṭu iko bti ṭi ihoṭ yi Krittu uṭeēh, ṛme ké Naṣibaṭi ṭi uleeful aanwo ṭi ihoṭul uṭeēh, ul aṭuun iko bti ṭi ihoṭ yi Krittu uṭeēh. ²⁸ Wal wi Naṣibaṭi aklun kaṭu iko bti ṭi ihoṭ yi Krittu uṭeēh, wi wi ul, Abuk Naṣibaṭi, akwoon ṭi kafēṭ ki nul, ul Naṣibaṭi, anklun kaṭu iko bti ṭi ihoṭul uṭeēh. Hēnk Naṣibaṭi alun kawo aloolan ṭaṅ ankṣihun, alun kaṣih ṭi iko bti.

²⁹ Naṣalan kak biki babattaarun ṭi katim ki bankeṭun; we wi baṭun pyeen ba? Woli ujoonan ké bankeṭun baanknaṭa ṭi pa, we ukaan ké babattaar ṭi katim ki baka ba? ³⁰ Ké nja, we ukaan ké unuur undoli ṛji ṛwo ṭi mntum mi pkeṭ ba? ³¹ An bayit naan, na manjoonan dji kawo ṭi mntum mi pkeṭ unuur undoli, ké ulon uṣe wo mnllan mi naan uwoon wi nawoon ṭi ploolan na Yetu *Krittu Ajugun. ³² Woli uṣal wi baṅaan bajen ṭaṅ ukaan ké ngutan na ṛko ṛi uṭeēh du Efē, we wi nkaan da? Woli bankeṭun baanknaṭa ṭi pa, nabiin ṛde ṛbot ṛdaan; ṛkeṭ faan. ³³ Naṭaafaraan: banoh bawuṭaan baji batok ṅaan mnwo. ³⁴ Naṭelṣan ṛṣal ṛi nan, naṭaṅan pṅuban. Na manjoonan, balon ṭi an baamme Naṣibaṭi; uwo mnkow pa an.

Uleef wi banknaṭiin ṭi pkeṭ

³⁵ Ké ulon aṣe hilaan kahepar kaji: « Hum di di bankeṭun baknaṭiin ṭi pa? Babi na uleef unaam hum ba? » ³⁶ Iwi iwo nawaan uṣal! Iimme ké woli itepii, udeey ulon uunji uhil kabuk bē uunkeṭ keṭ duna i? ³⁷ Ké uko wi itepiin uunwo uko umbukiin; uwo pbuk ṭaṅ, pi maaj kéme ṛdeey ṛlon. ³⁸ Wal mēnt, Naṣibaṭi kaṣe do wa ubuk bko bi aṅalun, pbuk pandoli paji pabuk bko bi pawoon i kabuk.

³⁹ Nleef bti ṅaannaami, ulon uji uwo wi ṅaan najen, ulon kawo wi ṛntaam, ulon kawo wi ṛkaṭ, ulon kawo wi ṛṭēb. ⁴⁰ Uka kak iko inwoon du baṭi, na inwoon ṭi mboṣ; ké kanuura ki iko yi baṭi kapaṭ na ki iko yi mboṣ. ⁴¹ Kanuura ki bnuur kapaṭ na ki pli, ké ki ṛjah kapaṭi; ujah udoo ji upaṭ kanuura na ujah utēnt wa.

⁴² Ké hēnk di di uwoon ṭi uko wi pnaṭa ṭi pkeṭ. Uko wi bamoyun ṭi mboṣ ṭi utepi, uwo uleef un-kpuṭun. Uṣale naṭa ṭi pkeṭ, uunkak ahil kapuṭ. ⁴³ Uko wi bajaan bamoy

uwo uleef unwaanun udooni, kë woli unata ƚi pkeƚ, uƚi utum na mndem. Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwoonj uunka mnhina, kë woli unata ƚi pkeƚ, uƚi utum na mnhina ⁴⁴ Uleef wi bajaan bamoy uwo uleef wi ñaan najen, bë ušale naƚa ƚi pkeƚ, *Uhaaş wi Naşibaƚi uƚi uwul wa mnhina. Uka keeri uleef unwoonj wi ñaan najen akuƚ aka uleef unjaanj uyeenk Uhaaş wi Naşibaƚi. ⁴⁵ Upiitana ƚi *Ulibra wi Naşibaƚi aƚi : « *Ñiinƚ nateek, *Adam, awo ñaan najen i Naşibaƚi awulunj uhefent.* » Kë Adam natëbantën anwoonj Krittü, atum na Uhaaş wi Naşibaƚi unjaanj uwul ubida. ⁴⁶ Mënt ñaan anyeenkunj Uhaaş wi Naşibaƚi ajaan abi uteek, ñaan najen a ; anyeenkunj Uhaaş wi Naşibaƚi abaa bi. ⁴⁷ Naşibaƚi aboman ñaan nateek na ufuuş, awoona ƚi mboş ; kë natëbantën ašë woona baƚi. ⁴⁸ Bañaan biki mboş bawo wo ƚi i Naşibaƚi abomanaanun ufuuş ; kë banwoonj baƚi kë bawo ƚi anwoonunj baƚi. ⁴⁹ Njunna awo ƚi ñaan mënt anwoonunj ƚi mboş, ašë lunj kanaam anwoonunj baƚi.

⁵⁰ An bayiƚ naan ƚi *Krittü, uko wi nƚi nñalunj kaƚupan uwoonj kë ñaan najen aanhinan kaneeƚ du *Pşih pi Naşibaƚi, kë uko unƚpuƚunj uunhinan kaneeƚ du dko di iko iwoonj iinƚi ipuƚ.

⁵¹ Hënkunj dñal kaƚupan uko ulonj ummeniinƚ: mënt nja bti nklunj kakeƚ, kë nja bti nşë lunj kaƚëlşa. ⁵² Uko mënt utaran taran, kawo ƚi ñaan akompëşunj uyaaş uloolan, ƚi wal wi plul pbaañşaani paklulunj. Palunj kalul, bañaan bankeƚunj bašë banaƚa bawo baankak akeƚ, wal mënt nja bti nşëlşa. ⁵³ Na manjoonan, uko unƚpuƚunj uwo kakak uko unwoonj uunƚpuƚ, kë uko unƚkeƚunj uwo kayeenk ubida unwoonj uunkba. ⁵⁴ Wal wi uko unƚpuƚunj ukkakuƚ uko unwoonj

uunƚi upuƚ, kë uko unƚkeƚunj uyeenk ubida wi mnŋo, wal mënt wi wi uƚup umbiinj apiitana ƚi *Ulibra wi Naşibaƚi ukdolaniinƚ: « Pkeƚ pawatanaa, pakobaa. ⁵⁵ Iwi pkeƚ, pwat pi nu pundu? Iwi pkeƚ, uko ufinƚi wi nu uwo ƚun? » *⁵⁶ Uko wi pkeƚ pajaan pafinƚa uwo pekadu, kë uko unjaan uwul pekadu mnhina uwo *Bgah bi Moyit. ⁵⁷ Nabiin keeri nbeeb Naşibaƚi anjaan aƚëpna ƚi Ajugun Yetu *Krittü kado nja nƚwat. ⁵⁸ An bayiƚ naan ƚi *Krittü biki mmaganun, namëbaan keeri naliinƚ. Nadoon kataman unuur undoli ƚi plempar Ajugun. Namekë plempara paanwaan udooni.

16

Bajunt bƚënkni banfiyaarun biki Yerutalem

¹ Hënkunj dñal kaƚupan uko ulonj ƚi uko wi bajunt bƚënkni bañaan biki Naşibaƚi banwoonj Yerutalem. Ddobi ƚup banfiyaarun biki Galatiya uko wi bawoonj i pdo. Dñal an kak nado hanj. ² ƚi unuur uteek wi kanëm, andoli ƚi an ajean ktaka kloƚj jibi ahinanunj aka, ahank da katohul, kawutna kayoonk mbi nabaa naneej bajunt. ³ Wal wi nƚi kabiiƚ, dwul biki nadatunj ikaarta yi mpiitunj bañaan biki Yerutalem bameena uko unƚijunj baka, dyil baka bañooƚ baka uko wi najuntunj kaƚënkna baka. ⁴ Woli uyoƚanaan nya da nƚi ƚi uleef naan, bado bayaaş na nƚi.

Pya bayaaş pi Pawulu

⁵ Dñal pƚëpna utaaƚ wi Matedoniya kabaa kabi pwinan. ⁶ Ulome ndo du an nñuur nlonj këme nƚo da wal wi ujonƚ bti, hënk našë nawulën uko wi nnumiinƚ pa bayaaş. ⁷ Mëñal ƚi byaaş bi kapant pant, dñal pdo nñuur nlonj na an woli ulil Ajugun. ⁸ Kë nşë lunj kaƚo du ubeeka wi Efet te ufettu wi *Pentakot, ⁹ ƚiki dwin kë dhil kado

da ulemp unuura wi ndooŋ abi jun pdo, kē başoorad nja başë tum da kakşa.

¹⁰ Woli Timote abii, nadoonan kadola awo bnuura ƚi ptoofan. Awo na nji kē nji nlempar Ajugun, ¹¹ nin aloŋ awutan keeri kabeeha. Naŋenkana aka uko wi anumiin pa bayaaş abiina te du nji. Nwo ƚi pyoonka, nji na banfiyaaruŋ banwoon na nji.

¹² Kē *Apolot ayiŋ nja ƚi *Krittu, ddabëra abi pwinan ul na bayiŋ nja bandukiin, kē aşë wo aando bi ŋal pbi hënkun ; aluŋ kabi woli ahinani.

Iko ibaañsaani yi pdo

¹³ Nawoon bten, namëban naliint ƚi pfiyaar pi nan, nawoon bañaan batëŋ, nanaŋan naliint. ¹⁴ Uko wi nakdolun bti, nadolan wa na uŋal.

¹⁵ An bayiŋ naan, dkak aŋupan uko ulon. Name kē Tefanat na biki katoh ki nul bawoon bateek bankakuŋ afiyaar *Krittu du utaak wi nan wi *Akayi, name kē baji balempar banfiyaaruŋ bandukiin. ¹⁶ Nadoon katiink keeri bañaan ji bakan mënŋan, na bañaan bti bankdoonaanuŋ na baka.

¹⁷ Dlilan ƚi uko wi Tefanat na Fortunatuŋ na Akayuŋ babin pwinën ; baŋenkën wi nawoon naanwo da, ¹⁸ batëŋŋënaan jibi batëŋŋënanan. Najukan pyikrën bnuura bi bañaan banwoon ji baka bajaan bado.

¹⁹ Banfiyaaruŋ *Krittu bti biki utaak wi Atiya bawulan mboş. *Akila na Pritiliya na banfiyaaruŋ banjaan bayit du katoh ki baka bawulan mboş ƚi katim ki Ajugun. ²⁰ Banfiyaaruŋ bti banwoon ƚi na nji bawulan mboş. An kak nawulandën mboş naboofar na uşal uyimanaan.

²¹ Nji Pawulu ƚi uleef naan dpiitun ƚi awulan mboş.

²² Woli ñaan aannal Ajugun, afëpana.

Maranata* – Ajugun biini!

²³ Dñehan Yetu Ajugun awulan bnuura.

²⁴ Dñalan, an bti wi nwoon ƚi ploolan na Yetu *Krittu.

* **16:22** Maranata : ƚi uhebërë dawoon Ajugun, biini! kême Ajugun abi.

**Uṭup utēbantēn wi
Pawulu apiitun
banfiyaaruṅ
banfētun du utaaḱ wi
Korint**

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun banfiyaaruṅ biki Korint. Ƨi kakaarta ki nul kateek aṭup baka aji aṅal pya kawin baka. Abi ji na baka kak bajunt, bajunt mēntḱ baṭēnkna banfiyaaruṅ biki Yerutalem, kē ul Ƨi uleeful akyaan kayeenk bajunt mēntḱ. Kē aṣē bi wo aanya da. Hēnk di di awoon aanya da : Timote awo Ƨi bgah pya Korint, aṣē me Ƨi bgah iko yi banfiyaaruṅ biki da bakdoli. Kē uko mēntḱ uunlila. Atiink kē bayuday balon baya Korint ajukan da iko impaṭi na Uṭup Ulil Unuura wi Pawulu abiiṅ ajukan da. Baji baji na baka kē Pawulu aanwo nanjañan i Krittun na manjoonan. Wi wi Timote aṣaan aṭiiṣ aṣē ṭup Pawulu, kē ajoṭan maakan. Uko mēntḱ ukaan kē apiit baka kaṭup uko wi aṣaluṅ na uko unkayi kē aanya du baka.

Pawulu aṭup Ƨi kakaarta ki kē awo nanjañan i Krittun aṣē paṭ jibi aklempi na bandukiin bajaan bajukan bgah. Uko mēntḱ ukaan kē baṣoora. Pawulu akak aṭēga aji aṅal ul na biki Korint bawo Ƨi ploolan. Aji na baka bataman Ƨi bajunt baṭēnkna banfiyaaruṅ biki Yerutalem. Akak aṭup aji aṅal kaya kawin baka kahilna kaṭup bañaan banwoon baanwut pjuban manjoonan. Woli Pawulu amēban aliint aji awo nanjañan aṅal ṅal bañaan bame Uṭup Ulil Unuura bakuṭ bame kē Yetu awoon Ajugun.

* 1:1 Akayi : Korint dawo Ƨi utaaḱ wi Akayi, dawoon ubeeka unwoonun uweek da. † 1:8 Mnhaṅ mi ṅhajuṅ du utaaḱ wi Atiya : Naan aamme mnhaṅ mi akṭiiniyaanun Ƨi. Manka pwo mnhaṅ mandēmun Ƨi aṭiiniyaanun Ƨi ulibra wi Ulemp wi Banjañan 19.23-40.

- Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:
1. Pawulu awul baka mboṣ akuṭ abeeb Naṣibaṭi (1.1-11)
 2. Ulemp wi nanjañan du banfiyaaruṅ (1.12-2.17)
 3. Pṅal ṅaan jibi Krittun aṅaluṅ nja (3.1-7.16)
 4. Pṭen bajuuk (8.1-9.15)
 5. Pawulu aṭup aji awo nanjañan na manjoonan (10.1-13.10)
 6. Pwul mboṣ pbaañsaani (13.11-13)

¹ Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aduun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittun, Ƨiki aṅaluṅ wa, na Timote ayiṭ nja, ṅpiitanaṅ an banfiyaaruṅ Krittun biki ubeeka wi Korint na bañaan biki Naṣibaṭi bti banwoon Ƨi utaaḱ wi Akayi* bti. ² Nñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭenan ṅhaaṣ.

Pawulu abeeb Naṣibaṭi

³ Nawulēn ṅbeeb Naṣibaṭi, Aṣin Yetu *Krittun Ajugun Ƨi uko wi aṅagiin nja abot atēṅṅen nja. ⁴ Aji tēṅṅen nja wal wi ṅjaan ṅwo Ƨi unoor undoli, kadolna nja ṅhil ṅdo katēṅṅen bañaan banwoon Ƨi unoor undoli na pṭēṅṅen pi Naṣibaṭi atēṅṅenuṅ nja. ⁵ Na manjoonan, Krittun akaan kē ṅkhaj maakan, kē hēnk di di akaan aji tēṅṅen nja maakan. ⁶ Woli ṅwo Ƨi unoor, uwo wo pa pṭēṅṅenan kabot kaṭijan mbuur ; woli Naṣibaṭi atēṅṅenun, uwo pa pṭēṅṅenan nahilna namiir mnhaṅ mi ṅhajuṅ. ⁷ Uhaṭ wi ṅṭuun Ƨi an udēmi ; ṅme kē jibi nahajuṅ ji un, hēnk kak di di Naṣibaṭi aktēṅṅenanaṅ ji un.

⁸ An bayiṭun, ṅṅal name kē mnhaṅ mi ṅhajuṅ du utaaḱ wi Atiya manṭep uṭup†, kē ṅhaajala maakan adoo ṣal aji wi nun ubaa. ⁹ Na

manjooan n̄bi ji ji pkeṭ pi nun pa-bani, ukaaṅ kē n̄enkak ahaṭ n̄leef n̄i nun, ahaṭ ṭi Naṣibaṭi anjaan anaṭan bañaan ṭi pkeṭ. ¹⁰ Ul abuuranuṅ un pkeṭ mēnt̄, akak aluṅ kabuuranuṅ. Aa, n̄ṭu mnhaṭ mi nun ṭi a, ame kē aluṅ kabuuranuṅ kak. ¹¹ An naṭok ṭi ulemp mēnt̄ wi najaan nañehandērun ; hēnk, Naṣibaṭi atiink pñehan pi bañaan batum, kawulun bnuura, uko mēnt̄ ukaaṅ kē bañaan batum baji babeeba.

Uko unkaaṅ kē Pawulu alutan bayaas bi nul du Korint

¹² Hēnkuṅ, uko wi uwoon mnlilan mi nun, uhaaṣ wi nun udiimanuṅ un kē mnwo mi nun ṭi umundu wi na ṭi kadun ki nan manwo mnwo mn̄tool akuṭ ajinṭ ṭi kadun ki Naṣibaṭi. Uko mēnt̄ uwoona du Naṣibaṭi, mēnt̄ uṣal unṭuṅa wi bañaan bajēn ubiin aṭoṅun, bnuura bi nul babiin aṭoṅun. ¹³ Na manjooan, ṭi ikaarta yi n̄piitanan, n̄ēmpiitan nin uko uloṅ umpaṭi na wi nahiluṅ kaleyiir kakuṭ kate, kē n̄ṣē me kē unuur uloṅ naluṅ kate. ¹⁴ Uka uko uloṅ wi nadoon abi yikrēn : ṭi unuur wi Ajugun Yetu akbiin, n̄wo mnlilan mi nan nakuṭ nawo mnlilan mi nun.

¹⁵⁻¹⁶ Dfiyaar uko mēnt̄, ukaaṅ kē mbi n̄al kaṭēpna duna du an, kabaa kaya Matedoniya di n̄i kawoonuṅ kakak du an, kaṣē kayeenk uko wi n̄i kanumiin pyaana bayaas du *Yuda, hēnk nahilna nanuurandēn uyaaṣ utēbantēn. ¹⁷ Wi njakuṅ aji ddo haṅ, dbeṅ beṅ i? Woli dji ddo uko, dji kawo na uṣal wi ñaan najēn anwoon aaniṅ ṭijan ṭi uṭup uloolan i? ¹⁸ Na manjooan, ṭi katim ki Naṣibaṭi, uṭup wi nun na an uunwo wi « aa » na « a-a. » ¹⁹ Uko wi Yetu *Krittu Abuk Naṣibaṭi, wi n̄i na Filat na Timote n̄ṭupanaṅ, uunwo wi « aa » na « a-a » ubaa ṭēp ṭēp awo wi « aa » ṭañ. ²⁰ Yetu Krittu awoon « aa » mēnt̄, iko b̄ti yi Naṣibaṭi ahonṅun idolana

ṭi a. Kē ṭi ul i i n̄kṭēpnun kaji uwo haṅ, kadēmanaana. ²¹ Naṣibaṭi ajaan atēṅṭēnun na an, n̄liint̄ ṭi pfiyaar Krittu. Ul ṭi uleeful adatuṅ n̄ja, ²² adiiiman kē n̄wo biki nul wi aṭuun uhaaṣ wi nul ṭi n̄ja, wul uwoon uko ujuni ṭi iko yi ahonṅun aji aluṅ kawul n̄ja.

²³ Uko wi n̄i kaṭupun uwo manjooan, Naṣibaṭi amee ; woli d̄ṭilani afiṅēn : mēn̄ṅal n̄al pnooran, ukaaṅ kē mēnkak du Korint. ²⁴ Nēn̄ṅal pwo baṣih bank̄ṭu'anaṅ uko wi nawoon i pfiyaar ; namēban aliint̄ ṭi pfiyaar pi nan kē n̄ṣē n̄al kaṭēnkan nawo na mnlilan.

2

¹ Dṣal keeri aji mēnkak pwinan, nawutna kawo kak ṭi pjootan. ² Woli ddolan kē najooṭani, nin aloṅ aankhil pdolēn n̄lilan ṭiki an b̄ti najooṭan. ³ Dpiit jibi mpiitun, kawutna kaban na pjootan du bañaan banwoon kadolēn n̄lilan. Dme na manjooan kē mnlilan mi naan manwo mnlilan mi an b̄ti. ⁴ Aa, dpiitan awo na mnkuul, ajooṭan, kē uleef ubeew na n̄ji. Kē n̄ṣē wo mēmpiitan piit najooṭanaan, ddo haṅ nameena jibi n̄jalanaṅ maakan.

Pawulu amiir anjubanuluṅ

⁵ Ñaan andolnuṅ kē njooṭani, mēnt̄ n̄ji ṭañ i i adoluṅ kē njooṭani, an b̄ti biki adoluṅ kē najooṭani. Dbaa ji an b̄ti, batum ṭi an. ⁶ Uko wi bañaan batum badiimanuluṅ kē ajubani udo bi kēs kēs, ⁷ ukaaṅ kē nawo i kamiira hēnkuṅ kabot katēṅṭēna awut kawo na pjootan pampeluluṅ. ⁸ Dkooṭan keeri nadiimana kē nañala. ⁹ Dbi piitan kak katenna me natiink uko b̄ti wi n̄ṭupanaṅ. ¹⁰ Kē ñaan i naṣaan amiir, n̄i kak dji kamiira. Aa, woli dka uko uloṅ wi pmiir, dmiir miir pa an ṭi kadun ki *Krittu. ¹¹ Ddo haṅ *Tatana awutna kaguur n̄ja ; n̄me bnuura iko yi ajaan an̄al pdo.

Pawulu ahaajala du Trowat

¹² Wi mbiinj du ubeeka wi Trowat pŕup Uŕup Ulil Unuura wi *Krittu, dwin k  Ajugun aŕen n k  nhinan pdo uko m nt bnuura. ¹³ K  uhaaŕ uŕ  t la t la na nji  iki m nt nk da Tit ayiŕ naan  i Krittu ; uko m nt ukaan k  nduk baka aya u aak wi Matedoniya.

Mbuur manjaan manwoona  i Krittu

¹⁴ Nawul n nbeeb Naŕiba i. Adoluŕ k  Krittu akob Tatana awat k  n ok  i pwat pi awatuluŕ. Aji   pna  i nja kado *Krittu amee ana kaniink dko bti jibi uk ra ulil p  k n ujaan uniink dko. ¹⁵ Na manjoonan, n wo pa Naŕiba i p  k n plil pi Krittu  i ptoof pi ba aan banwoon  i bgah bi mbuur na ba aan banwoon kak  i bgah bi pke . ¹⁶ Uk ra m nt uji uwo  i banwoon  i bgah bi pke  na p  k n panjaan pa ij pke , kawo  i bandukiinj p  k n panjaan pawul ubida. K  in a aan ahil pdo ulemp m nt? ¹⁷ Ba aan batum baji bado na plaana pyok  i u up wi Naŕiba i. K  un n   ji n up u up wi Naŕiba i na n aaŕ n inj jibi a u'uŕ un pdo.  i mnhina mi Krittu, nji n up wa k  Naŕiba i amee.

3

Mnd m mi bhoŕar bhalu

¹ Naŕal aji uko wi mbaan a up  up uwoon k  n homp homp i? Nnuma ji baloŕ pdiimanan ikaarta inkdiimanuŕ k  Naŕiba i ayiluŕ un k me kaheparan ya i? ² An  i n leefan nawoon kakaarta ki nun, kapiitana  i n aaŕ n  nun, k  ba aan bti bame ka abot aleyiir ka. ³ Ba aan bame bnuura k  nawo kakaarta ki *Krittu apiit uŕ ahankanun. Kakaarta m nt kaampiitana na ka en ki  aan naj n kapiitana na *Uhaaŕ wi Naŕiba i anwoon

ukump ŕ wi ubida, uko unwoon  i ka uumpiitana  i mnlak*, upiitana  i n aaŕ n  nan njanwoon n  ba aan baj n.

⁴  i pwo  i ploolan na *Krittu n a   i Naŕiba i, ukaan k  n  iini h nk. ⁵ Na manjoonan, n n oom kaji un n doluŕ ulemp m nt bdidi'un ; Naŕiba i awuluŕ un mnhina mi pdo wa. ⁶ Ul awuluŕ un mnhina mi pwo banklempuŕ  i uko wi *bhoŕar bhalu, banwoon baanwo bi bgah bampiitaniinj  i mnlak* a   wo bi *Uhaaŕ wi Naŕiba i. Bgah bampiitaniinj baji ba ij pke , k  Uhaaŕ wi Naŕiba i u   ji u ij ubida.

⁷ Nameen k  bgah m nt bampiitaniinj  i klaak, bajaan ba ij pke  a   wul *Moyit mnd m kak a, mul mambiinj anuur  i kaara di nul ado k  biki *Itrayel baambi hil ptena, mnd m m nt k  man   wo maanjoni. ⁸ K  ulemp wi *Uhaaŕ wi Naŕiba i u   luŕ kawul mnd m mampelnuŕ. ⁹ Aa, wi ulemp wi bgah banjaan bado  aan aduknaana, uwoon na mnd m, hum di di ulemp wi Uhaaŕ wi Naŕiba i unjaan udo  aan awo natool  i k ŕ ki nul uwoon uunkwo na mnd m mampelnuŕ? ¹⁰ H nk, uko umbiinj ad mana uunkak ad m,  iki mnd m mampelnuŕ mambiinj. ¹¹ Na manjoonan, woli uko unkmbaan uwo na mnd m, hum di di unwoon uunkba uwoon uunkwo na mnd m mampelnuŕ ba?

¹² H nkuŕ, wi n a uŕ uko wan, n tum na mnt r. ¹³ N endo ji *Moyit anjaan awun kaara kaneenanaan babak *Itrayel bawin mnd m manktooluŕ pba. ¹⁴ K  n aaŕ n  biki Itrayel n   d n ta d n t te h nkuŕ, woli baleyiir  i kadun ki ba aan ulibra wi *bgah bi Moyit, baanji bahil pwin mnd m ; pwo  i *Krittu  a  pakkaan bawin ma.

* 3:3 Uumpiitana  i mnlak : Natanen  i Pp n 34 – Naŕiba i ado k  Moyit afej mnlak, apiit bgah bi nul  i ma. * 3:6 Natanen  i Pp n 34.

15 Te hēnkuŋ, woli baleyiir ulibra wi bgah bi Moyit, ŋhaaş ŋi baka ŋaji ŋawunana. 16 Kē woli ŋaŋ aji aŋaş Ajugun, uko unneenanuluŋ pwin uji upēn. 17 Kē Ajugun na *Uhaaş wi Naşibaŋi başē wo baloolan, kē dko di Uhaaş wi Ajugun uwoon, dul di di mbuur manwoon. 18 Nja bti, ŋnhiluŋ hēnkuŋ pwin mndēm mi Ajugun, mndēm mēnt manji manwinana ŋi nja ; uhaaş wi Ajugun uwo ŋi pŋlēs nja kē ŋkak anaam na Ajugun, mndēm mi nja kē mankdēma dēm pya.

4

Mndēm mammeniin

1 Naşibaŋi ŋi mŋaga mi nul awuluŋ un ulemp mēnt, ukaaŋ kē ŋmēban aliint. 2 Npok iko yi bdēm ikowandēnaan, ŋēnji ŋwo ŋi kaguuru kaŋlēs uŋup wi Naşibaŋi. Nbaa ŋēp ŋēp aji ŋdiiman manjoonan, baŋaŋ bti bawin kē ŋwo batool ŋi kadun ki Naşibaŋi. 3 *Uŋup ulil unuura wi ŋkŋupun, woli udoo wunana ŋi balon, uŋēnk ŋēnk kē bukuŋ mēntan bawo ŋi bgah bi pkeŋ. 4 Baanfiyaar uŋup mēnt ŋiki ŋatana naşih i mboş atok baka uşal, bawutna kawin bjeehi bi Uŋup Ulil Unuura banjaŋ badiiman mndēm mi *Krittu anjaŋ adiiman jibi Naşibaŋi awoon. 5 Na manjoonan, mēnt uko wi nun ŋi ŋleefun wi wi ŋkŋupanaŋ, uko wi Yetu Krittu Ajugun wi wi ŋkŋupanaŋ, ul akaaŋ kē ŋklemparan. 6 Naşibaŋi aŋiini ŋfa aji : bjeehi bajeethaan ŋi bdēm. Ul akaaŋ ajeehan ŋhaaş ŋi nja, ŋhilna ŋme bjeehi bi mndēm mi nul banjaŋ banuur ŋi kaara di Yetu Krittu.

7 Bjeehi mēnt bi Naşibaŋi aŋuun ŋi nja bawo wo ji uwuuru wi bajejuŋ ahank ŋi uko undayanaan, ujinŋna ŋi kēs ki baŋaŋ kē mnhina mnweek mi ŋwoonaanuŋ muŋ manwoona du Naşibaŋi, maanwoona ŋi nja. 8 Nwo

ŋi unoor undoli aşē woha bnaŋ, ahaajala aşē haŋaara, 9 bahajanun, kē Naşibaŋi aşē wo aankwutanun nin, bakobun awat kē ŋşē doon- aanaara. 10 Na ŋnuur, ŋji tiink ŋi ŋleefun mnhaj mi Yetu ahajuŋ adoo keŋ, ubida wi nul uhilna uwinana ŋi un. 11 Na manjoonan, un ŋwoon baje, uko wi Yetu uji udo ŋwo ŋi mn- tum mi pkeŋ unuur undoli, ubida wi nul uhilna uwinana ŋi ŋleef ŋi nun ŋanwoon ŋi kakeŋ. 12 Hēnk, ŋŋog pkeŋ nahilna naka ubida.

13 Upiitana ŋi *Ulibra wi Naşibaŋi aji : « *Dfiyaari, ukaaŋ kē nŋupi.* »* Un kak, ŋi uhaaş wi pfiyaar mēnt, ŋfiyaar Naşibaŋi, ukaaŋ kē ŋkŋup. 14 Nme kē Naşibaŋi annaŋanun na a, kadolun ŋwinana na an ŋi kadunul. 15 Uko wi ŋkhajuŋ bti uwo keeri pa an, hēnk, bnuura bi Naşibaŋi baji bawo ŋi baŋaŋ banjaŋ batuma tum pya, baŋaŋ batum babeeba abot adēmanaara dēman maakan.

Phaŋ iko yi baŋi

16 Uko waŋ ukaaŋ kē ŋmēban ali- int. Woli uleef wi nun udoo ŋafa ŋaf pya na ŋnuur, uhaaşun uji uwoha wo uhalu na ŋnuur. 17 Unoor ŋi ŋknooruŋ hēnkuŋ unwoon unukjon uwo uko umpoŋi ŋi kadun ki mndēm mweek manwoon maankba mi un- oor mēnt ukbomanuŋ un. 18 Hēnk, ŋēnji ŋŋu ŋşal ŋi iko inkwinaniin, ŋji ŋŋu ŋa ŋi inwoon iinwinanaa ; iko injaŋ iwinana iinji ijon, kē in- woon iinwinanaa işē wo yi mnŋo.

5

1 Nme na manjoonan kē uleef wi nja wi umundu wi uwo wo ji kaloona : wal wi kakjotuŋ, ŋka du baŋi uleef ulon unwoon ji ka- toh ki Naşibaŋi aniwuŋ nja, kan- woon kaankjot nin. 2 Kē ŋşē wooni hēnkuŋ ŋi ŋhaaş ŋi nja meet, ŋi uleef wi nja wi umundu wi ŋiki ŋŋal kawohara uleef wi nja wi baŋi ;

* 4:13 kampiitaniin ŋi ulibra ujon wi bagrek. Kaŋaam 116.10.

3 ηwohara wal mēnt, ηēnkwo byiṣu.
 4 Aa, ηleef ηi nja ηawo ji kaloona, ηwooni ṭi ηhaaṣ ηi nja meēt abot aṭēga wi ηwoon ṭi unoor hēnkuṣ. Nēnṣal ṣal pṫēl uleef wi nja wi umundu wi, uko wi ηṣaluṣ uwo pwohara uleef wi Naṣibaṭi akwuluṣ nja, uleef wi nja unwoon wi pkeṭ uhilna uṭēlēṣa ukak uleef unwoon uunkkeṭ. 5 Naṣibaṭi ṭi uleeful apaṣuṣ nja pa uko mēnt, awul nja *Uhaaṣ wi nul adiimanaanun kē aluṣ kawul nja ubida wi mnṭo.

6 Hēnkuṣ keeri ηji ηṭēṣ maakan na ηnuur. Nme kē ηwole du kaloona kanwoon uleef wi nja, ηlow Ajugun. 7 Na manjoonan, ηpoṣna pfiyaar, ηēnkpoṣna kēṣ. 8 Nṭēṣ maakan ahokan pduk uleef wi, kaya kawo na Ajugun. 9 Hēnk, ηbi ṭu ṭu ηṣal ṭi plila ηwole ṭi uleef mēnt kēme woli ηpēn ṭi wa. 10 Nja bṭi ηwo i kanaṭ ṭi kadun ki *Krittu, awayēṣ nja wal mēnt, andoli aluka uko wi alempuṣ na uleeful wi awoon ṭi mbos.

Plemp baṣaaṣ batiinkaraan na Naṣibaṭi

11 Nme uko unwoon pdo kaṭi Ajugun aṣē do na pdo baṣaaṣ bandukiṣ bado kaṭi a. Naṣibaṭi ame'un bnuura, kē nhaṭ aji an name'un bnuura. 12 Nēnkak aṣal kado nayikrēnun, ηṣal kaṣenan uko wi naknahni ṭi un, nahilna naka uko uteem banwoon baanknahna uko unwoon ṭi ηhaaṣ ηi baṣaaṣ aṣē nahna iko inkwinaniṣ du bdig. 13 Na manjoonan, woli ηwaaṣ ηṣal, uwo wo pa Naṣibaṭi ; kē woli ηwo na ηṣal uwo wo pa an. 14 Uṣal wi *Krittu aṣaluṣ un ukṭoṣuṣ un. Nyikrēn bnuura kē ṣaaṣ aloolan aketaṣuṣ baṣaaṣ bṭi, baṣaaṣ bṭi badobi keṭ keṭ keeri. 15 Akeṭar baṣaaṣ bṭi, nja ηnkaaṣ ubida ηwutna kaka wa pa ηleef ηi nja ṭaṣ, ηka wa pa ankeṭuṣ akuṭ anaṭa ṭi pkeṭ pa baka.

16 Hēnkuṣ keeri, ηēnkak aji ηṭen ṣaaṣ jibi baṣaaṣ bajēn bajaṣ batena. Hēnk, woli ṣdo ten ṭfa *Krittu na kēṣ ki baṣaaṣ bajēn, hēnkuṣ ηēnkak atena haṣ. 17 Woli ṣaaṣ awo ṭi ploolan na Krittu, aji bi kak kak ṣaaṣ nahalu : iko yi ubida ujon ibaa, kē ihalu ibii. 18 Kē uko mēnt bṭi uṣē woona du Naṣibaṭi anṭēpnuṣ ṭi Krittu adolun kē ηṭiinkar na a akuṭ awulun ulemp wi pdo baṣaaṣ batiinkar na a. 19 Naṣibaṭi abiiṣ awo ṭi Krittu ado baṣaaṣ kē batiinkar na ul Naṣibaṭi, aanoṭo aten buṭaan bi badoluṣ aṣē ṭu'un pṫup uṫup wi bṭiinkar mēnt. 20 Krittu ayilun yil keeri pṫupara, kē uwo wo keeri ji Naṣibaṭi ṭi uleeful aji ṭēpnṭa ṭi un kaṭiimi na an. ṭi katim ki Krittu ηjakan nawuta adolan natiinkar na a. 21 Krittu aambaṣ kadola pekadu, kē Naṣibaṭi adola kē akoba pa pekadu di nja, ηhilna ηkak batool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi wi ηwoon ṭi ploolan na Krittu.

6

1 Hēnk, un ηnklempuṣ na Naṣibaṭi ηkooṭan kooṭ, nawutan kanohnaana bnuura bi nayeeknuṣ du a. 2 Aṭiimi aji :

« *Wi unuur ubanuṣ, dṭiink pṫehana pi nu ;*

ṭi unuur wi mbuur, dṭi abuuranu. »*

Hēnkuṣ unuur ubani, unuur wi mbuur uban hēnkuṣ.

3 Nēnṣal kado uko ulon unkdoluṣ ṣaaṣ alon aṣiib, ulemp wi nun uwutna katoka. 4 Nbaa ṭēp ṭēp adiiman ṭi iko bṭi kē ηwo balempar Naṣibaṭi na manjoonan. Nji ηtam kamiir ṭi mnhaṣ, unoor na phaaṣala. 5 Bakobun awat ukalabuṣ, ado baṣaaṣ kē banaṭari'un, aṭu'un ηlemp ηtam, aneenanun bṣoy aṭaṣun pde. 6 Kē ηṣē diiman kē ηwo balempar Naṣibaṭi ṭi pwo na uṣal uṣiṣ, ṭi pme, ṭi kamiir, ṭi pjoob bkow, ṭi pwo na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, ṭi

* 6:2 Itayi 49.8.

pñal na unjal unjoonanun. ⁷ Nji n̄diiman kē n̄ji n̄lempara ti p̄tup manjoonan, kē mn̄hina mi nul manji mant̄enkun. In̄jaanan yi nun iyejananaan n̄leefun na igutni iwoon p̄do kado uko unwoon utool ti kēš ki Našibaṭi. ⁸ Badēmanun, akak apoṭēt̄anun ; akarun akuṭ abeebun ; baṭu'un baṭilan te n̄wo bañaan bankn̄tupun manjoonan ; ⁹ baṭu'un bayaanṭ te n̄meet̄ana bnuura ; aṭu'un ban̄noganun p̄ket̄ te n̄wo bajeb ; bakobun ašē wo baanfin̄un ; ¹⁰ n̄ji n̄wo ji n̄jooṭani kašē wo ti mnlilan ; n̄wo bawaan ašē do bañaan baṭum kē bawo bayok ; n̄wo ji bañaan banwoon baanka ni uko ulon, ašē ka iko bti.

¹¹ An bayit̄un biki Korint, n̄ṭiini na an na uhaaš ujint̄, aṭu'an ti n̄haaš n̄i nun. ¹² N̄diimanan kaara kē an našaan adēt̄ dinan. ¹³ Kē n̄šē ṭiini na an ji babak naan : an kak naṭu'un ti n̄haaš n̄i nan.

Pdat uko unnuurnaaniin

¹⁴ Nawutan kawo ti kahot̄ kaloolan na banwoon baanfiyaar *Krit̄tu. Hum di di uko unwoon utool uhiniin̄ kanaakiir na unwoon uunwo ti bgah? Hum di di bjeehi bahilun̄ kanaakiir na bdēm? ¹⁵ Hum di di Krit̄tu ahilun̄ katiinkar na *Ṭatana? We wi anfiyaarulun̄ ahilun̄ kaṭok na anwoon aanfiyaara? ¹⁶ Hum di di *Katoḥ ki Našibaṭi kahilun̄ kawo na n̄nton? Na manjoonan n̄ja n̄wo dko dyimanaan di *Uhaaš wi Našibaṭi anwoon najeb ufēt̄un. Hēnk di di Našibaṭi aṭiiniin̄ ti *Ulibra wi nul aji :

« *Dlun̄ kafēt̄ ti p̄toof̄pi baka kapos̄ na baka ;
dwo Našibaṭi i baka, bašē bawo p̄ntaali pi naan.* » ¹⁷ Ukaan̄ kē Ajugun akak aṭiini aji :

« *Napēnan ti p̄toof̄pi bañaan̄ mēnt̄, n̄alowan baka.*

*Nawutan nin kaban uko unṭopun̄,
n̄ji n̄šē nyeenkan du katoḥ naan.* »

¹⁸ *Ajugun anhiniin̄ iko bti akak aṭiini aji :

« *Dwo ji ašinan,
an našē nawo ji babak naan,
biint̄ na baat̄.* »

7

¹ An biki n̄jalun̄ maakan, wi Našibaṭi ahonun̄ n̄ja iko mēnt̄, nabiin̄ keeri n̄pēnan iko iṭop bti inwoon ti n̄leef n̄i n̄ja na n̄haaš n̄i n̄ja, n̄doonaan n̄wo bañaan̄ bajint̄ ti kēš ki Našibaṭi, n̄bot n̄do kaṭi'a.

Mnlilan mi Pawulu

² Nawo kadiimanun kaara di nan. N̄ēndo nin n̄naan̄ alon̄ buṭaan, n̄nlempašaana uṭēnk wi nin n̄naan̄. ³ Mēnt̄up ṭup kajina naduknaanaa, ddo bi ṭupan aji n̄ṭu'an ti n̄haaš n̄i nun ti ubida na ti p̄ket̄. ⁴ Dhaṭ maakan ti an, alilan maakan ti uko wi nan. Ṭi unoor wi nun bti dji kaṭum na mnt̄ēj kabot kalilan maakan.

⁵ Na manjoonan, wi n̄banun̄ du Matedoniya, n̄ēndoo ṭēp anoorfēn noorfēn nin, awo ti unoor uweek : ugut du bdig, palēnk moṅ meet̄. ⁶ Kē Našibaṭi anjaan̄ atēnt̄ēn biki bapoṭēnun̄ ašē tēnt̄ēnun na ubi wi *Ṭit. ⁷ Mēnt̄ p̄bi pi nul ṭaṅ paṭijun̄ uko mēnt̄, aṭupun̄ jibi an ti n̄leefan natēnt̄ēnulun̄. Aṭupun̄ kak aji naṅal maakan kawinēn, aṭup jibi najooṭani na jibi najaan̄ nayeenkaraan̄. Uko mēnt̄ ukaan̄ kē mnlilan mi naan mandēm apel.

⁸ Ukaan̄ kē ti kakaarta ki mpiitanan̄, woli ddo ṭupan uko umbiin̄ adolan kē najooṭani, mēndug umeli. Na manjoonan d̄bi dug umeli du kateeku wi nwinun̄ kē uko mēnt̄ udolan kē najooṭan̄ n̄wal n̄lon, ⁹ kē n̄šē lilan hēnkun̄, mēnt̄ ti uko wi najooṭanun̄ wa : dlilan ti uko wi p̄jooṭan̄ mēnt̄ padolanan̄

kë natëlës mnwo mi nan. Pjooṭan mēnt pawo jibi Naṣibaṭi aṅaluṅ pawo, nḗndolan keeri nin uko uloṅ uwuṭaan. ¹⁰ Na manjooṅan, pjooṭan pi Naṣibaṭi ajaan aṭu ṅaaṅ paṅi pdola aṭëlës mnwo mi nul, kadola abuur, aanji dug umeli. Kë pjooṭan pi uṣal wi iko yi umundu paṣë ji paṭij pkeṭ.

¹¹ Natenan keeri uko wi pjooṭan pi Naṣibaṭi aṭu'anaṅ padoluṅ ṭi an : natenan jibi najaan natar kanaṭ kaliint, jibi nañehanun aji Naṣibaṭi amiiran, jibi nakowiin, jibi naktiin Naṣibaṭi, jibi nanuhnun na manjooṅan, jibi naṭuun ṅhaaṣ, jibi na-jaan naṅal pweṭan andoluṅ buṭaan. Nadiiman ṭi iko bti kë najint ṭi uko mēnt. ¹² Woli dpiitan, mēnt anjubanuṅ akaan, kë mēnt i b-ajubanuṅ akaan: dṅal ṅal nadiiman ṭi kadun ki Naṣibaṭi jibi nanaṭi ali-int ṭi uko wi nun. ¹³ Uko mēntan utēṭṅenuṅ un.

ṅkak alilan maakan ṭi uko wi Tit alilandēranan ; an bti najoobṭēna uhaaṣ. ¹⁴ Mēnkowa wi nji ndi-imanun ṭi kadunul kë dlilan ṭi uko wi nan ; kë jibi njonun kaṭupan manjooṅan, uko wi ṅlilandērun ṭi kadun ki nul uwo uko unjooṅanuṅ. ¹⁵ Kë hēnk, uṅal wi aṅalanan uji udēma dēm pya woli aleṣ jibi an bti najaan natar ṭi pdo uko wi aṭu'anaṅ pdo na jibi nayeenkuluṅ akuṭ atiinka bnuura. ¹⁶ Dlilan ṭi uko wi nhiluṅ kahaṭ ṭi an ṭi iko bti.

8

Pṭen na uhaaṣ ujint

¹ An bayiṭun ṭi *Krittu, dṅal name jibi Naṣibaṭi awuli pntuk pi banfiyaaruṅ panwoṅ Matedoniya bnuura bi nul. ² Bahaj maakan, kë mnlilan mi baka manṣë dēm maakan kë badoo ṭen na uhaaṣ ujint, wi badooṅ awo bawaan. ³ Dwo namaar, baṭen jibi bahi-nanuṅ adoo ṭēp wi bahinanun kë nin aloṅ aanṭu ṭu baka pdo

han. ⁴ Bakooṭun maakan aji ṅdinan baka baṭēnk bañaan biki Naṣibaṭi banwoṅ du Yerutalem. ⁵ Uko wi bawuluṅ udoo ṭēp uko wi ṅhaṭun: badun awul Ajugun ṅhaaṣ ṅi baka akuṭ awulun ṅa, ado wal mēnt uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ. ⁶ Uko mēnt ukaan kë ṅkooṭ Tit abi du an abaañēs ulemp wi pṭonkrēn itaka yi bajunt jibi abiiṅ ajun wa.

⁷ Nawo na iko bti aṭuman inwoṅ: pfiyaar, uṭup unuura, pme, na pnaṭ kaliint maakan ṭi iko aṭu na uṅal wi naṅaluṅ un. Ukaan kë ṅṅal naṭu uṣal bnuura ṭi ulemp wi pṭēnk biki Yerutalem. ⁸ Mēnji nawo i kado uko mēnt. Dṭupan jibi bukundi banaṭun aliint, nahilna nadiiman kë uṅal wi nan ujoonani. ⁹ Name jibi Aju-gun Yetu *Krittu adolanāṅ bnuura : ul ambiin awo nayok, an nakaan kë adinan akak nawaan, kahilna kadolan nayokna bawaṅ bi nul.

¹⁰ Hēnk, dṭupan uko wi nṣaluṅ ṭi uko mēnt: an, nanwoṅ bane bateek banjuntuṅ akuṭ aṅal ṅal ba-junt mēnt, unuura nataman ṭi uko mēnt. ¹¹ Hēnkun, jibi nabiiṅ aṭu uṣal ṭi pjun uko mēnt, nabaañēsan ulemp mēnt keeri jibi nahinani. ¹² Woli ṅaaṅ aṭen na uhaaṣ ujint, Naṣibaṭi aji yeenk uko wi ṅaaṅ mēnt aṭenuṅ, kaṣë katen ṭi uko wi akaan, kawo aanji ten ṭi wi awaanun. ¹³ Uunwo wo pa pṭu'an ṭi bawaṅ kabomanaan bukundi, uwo wo pa pdo bañaan bti baliṅan liṅan. ¹⁴ ṭi wal wi ṅwoṅ wi, nawo bayok ahinan keeri kaṭēnk banwoṅ ṭi kanuma. Hēnk, woli naluṅ awo ṭi kanuma unuur uloṅ, uko wi bapelandēnuṅ uhil kaṭēnkan, naṣë liṅ wal mēnt. ¹⁵ Hēnk di di upiitaniiṅ ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « An-jeṅṅun aṭuman aanji pelan, kë an-jeṅṅun ntiinku aji kēṣan*. »

Bañaan biki Pawulu ayiluṅ du Korint

16 Nawulan ndëman Naşibaţi anţuun  i uhaaş wi Tit pnaţ kaliint  i plempanan ji un. 17 Adinan pdo uko wi n u'ulun pdo, ul  i uleeful adinanu  ataran taran aji aya du an. 18 Ndo ayi  nja  i *Krittu k  agakand r na a. Ayi un m nt  aji lempar *U up Ulil Unuura bnuura, ukaan k  kn uk bti ki banfiyaaru  bti kakk mana. 19 Banfiyaaru  bakaan adata agakand r na un nya nfaaş uko wi na enu . Ndo ulemp unuura m nt  Ajugun ahilna ad mana kabot kadiiman jibi n tuun kaba   i pdo wa. 20 N n al ba aan ba iini bu aan  i uko wi pja an itaka itum injuntu . 21 N la pdo uko unnuuriin, m nt   i k ş ki Ajugun  a , n al kak pdo uko unnuuriin  i k ş ki ba aan baj n. 22 Nyil na baka ayi  nja  i Krittu i njonu  nten  i iko itum, k  abot adiiman byaaş bi kak jibi ana u  aliint. H nku , aha an bnuura ukaan keeri k  an al maakan kado kalemparan 23 K   i uko wi *Tit, dn al kajakan kaji ajaan awo na nji kabot kalemp na nji  i uko wi nan. K  bayi  nja  i Krittu bangakand ru  na a bandukiin, kn uk ki banfiyaaru  kayilu  baka, baji balemp Krittu kad manaana. 24 Nadiimaan baka keeri k  nan al baka na manjoonan, banfiyaaru  bti bahilna bame k  nfa  wi n liland rana .

9

Bajunt pa banfiyaaru  biki Yerutalem

1 H nku , m nkak anuma ppiitan uko ulon  i bajunt bi najuntu  ka  nkna ba aan biki Naşibaţi banwoon du Yerutalem. 2 Na manjoonan, dwin jibi na u  n şal  i bajunt m nt , k  nji kanahna uko m nt   i kadun ki biki Matedoniya kaji na baka k  an biki Akayi nado bi dinan dinan bane. Uhaaş wi na u  ut   enu  batum  i baka. 3 K  n ş 

yil bayi  nja  i *Krittu m nt , nahilna nabomand r bnuura jibi nja u . H nk, mnlilan mi n liland rana  manwutna kawaan udooni  i uko m nt . 4 M n al woli biki Matedoniya bagakand r na nji abi, ba  nk k  naambomand ri. Uwole han uwo mnkow mankwoon kak mi nan. 5 D şal keeri k  dwo kakoo  bayi un  i Krittu m nt  bajotun kadun du an babi baja an u en wi nahon u . H nk, woli n bani, n  nk k  nabomand ri, u en m nt  u   uwinana ji u en unwoon u  du uhaaş meet , uunkwo u en wi mpit.

6 D şal naleş uko wi :  a an antepiin untiinku aji kit untiinku, k  antepiin utum aji kit utum. 7  a an andoli ajaan a en jibi uhaaşul uwululu  kawut kajoo an k me kaşal k  ba u'a  u pdo wa ; Naşibaţi aji n al  a an anjaan a en na uhaaş ujint . 8 K  a   wo na mnhina mi pwulan iko itum inuura indoli, nahilna naka iko bti nak şan nadoo naduka na uko udo ka  nkna ba aan. 9 H nk di di upiitaniin  i Ulibra wi Naşibaţi aji : «  a an natool aji  en bawaan iko utum ; awo natool te mn to . » 10 Naşibaţi anjaan awul najaar btepi kabot kawul ba aan n deey n  bajaan badeena, alu  kawulan iko itum keeri, kat mpl n ya, nahilna nawo batool  i k ş ki nul wi nakdoon ka en. 11 H nk, nawo bayok  i iko bti, kahilna kado ka  nk ba aan batum ba   babeeb Naşibaţi  i uko wi nawulu  un aji n wul baka. 12 Ulemp wi nakdolu  h nk uunji ulin  i pwul biki Naşibaţi uko wi bawaan u , uji udo kak ba aan batum babeeb Naşibaţi. 13 Ba aan batum bawin  i ulemp wi nakdolu  wu  k  nafiyaar abot atiink *U up Ulil Unuura wi *Krittu aji na  nk baka bnuura kaku  ka  nk ba aan bti, wal m nt  bad man Naşibaţi. 14 Bnuura bweek bi Naşibaţi awulanan ak şan bado

balon bado kañehandëran babot banalan. ¹⁵ Nawulan nbeeb Naşibaţi bnuura pa uţen uţep uţup wi aţenuş.

10

Pawulu ateem bankţupurş buţaan ţi ulemp wi nul

¹⁻² Nji Pawulu i bajakuş aji dji kawo nabooy woli dwo ţi kadunan kaşë kaţiini na mntëş woli dlowan apiitan, dkooţan ţi katim ki *Krittü anjoobuş bkow abot awo bnuura : nawutan kadolën ndo mņoonk na mntëş wal wi nji kaluş kakak du an jibi nşaluş pdo ba na bañaan balon banşaluş aji nji ntaş iko yi nleef ni nja njanaluş, ijaan iţonun. ³ Na manjoonan nwo bañaan bajën aşë wo njeni nğutan ji bañaan bajën. ⁴ Injaanan yi njaan nğutanaan iinwo yi bañaan bajën ; nğutan na mnhina manwoonuş du Naşibaţi, manhiniinş pwat nniw nankëmuş. Nji ntok nşal njanjaan naneeman ñaan, ⁵ uko undoli unnaţiinş aji uneenan pme Naşibaţi, nji nmob nşal bti kado ņa nado kataş Krittü. ⁶ Ťi wal wi nakbiinş kataş Krittü na nħaaşan bti, nbi kanaţ naţ kaliinţ pa pkob ñaan anwoon aanji ņaşa.

⁷ Nahaabëşan kës naten iko bnuura! Woli ñaan afiyaar na manjoonan kë awo i *Krittü, ameen kë un kak nwo biki Krittü ji ul. ⁸ Ajugun awuluş un mnhina manwoonş mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdolan natoka. Dnahna mnhina mënţ, mënkkowara ma. ⁹ Mënşal kawo wo ji dbëgan ţi ikaarta yi mpiitananş. ¹⁰ Bañaan balonş baji baţup kaji uko wi nji Pawulu njaanş kaţup ţi ikaarta yi njaanş kapiit ujoof akuţ atam ptaş, nşale wo ţi kadun ki bañaanş dji kawo ñaanş nañaat nawaanş uforţan anwoonş aando hil bţup. ¹¹ ņaanş anşaluş hanş ameen kë uko wi nwoonş wi nlowananş apiitan ikaarta,

wi wi nkluş kawo ţi udo wi nun wal wi nkluş kawo ţi ptoofan.

¹² Na manjoonan, njenkluş kañoom plinjir na ptenar na banşaluş aji bawo bañaanş baweek. Bawaanş nşal wi baktenuş nleef ni baka na kaniibi kanwoonş ki baka. ¹³ Kë un nşë wo njenkhompna uko wi Naşibaţi awoonş aanţu'un pdo, nlinş ţi uko wi aţu'unş un pdo, unţuuş kë nbi aban te du an. ¹⁴ Woli nşëmbi lah adoo ban du an, nşënkka na phomp ţi uko wi nan. Kë nşë wo bateek bambiinş du an aţijan *Uţup Ulil Unuura wi *Krittü. ¹⁵ Hënk, woli nşomp ţi uko wi nan, nşënkomp kaji nşo ulemp wi balonş badoluş ; nbaa ţep ţep ahaţ kë pfiyaar pi nan pado kadëm dëm pya nşë nşil pdo ulemp unkdooş kayaha ya kadun ţi ptoofan, kaşë kaliñaaşa ţi uko wi Naşibaţi aţu'unş un pdo. ¹⁶ Wal mënţ, nşinanş kaţup Uţup Ulil Unuura du nşaaş njanwoonş du kafetş ki wi nan, kë di pya du dko di bañaanş balonş badoonş abi lemp kawutna kahompna ulemp wi badoluş. ¹⁷ Kë uşë piitana ţi *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Woli ñaanş aloş nşal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adoluş* »*¹⁸ Na manjoonan, mënţ ñaanş ankdëmanuş uleeful ajaanş awinana bnuura ţi kadun ki Ajugun ; anjaanş awinana bnuura awoonş i Ajugun ţi uleeful adëmanuş.

11

Pawulu na banjakuş aji bawo banjaan

¹ Ni nji nşali nawutën ndo nyila ntiinku! Aa, namiiraan! ² Dkujanş bkujarş banwoonuş du Naşibaţi : djokaranş ñiinş aloolanş pa bniimş, kadolna an nanaţ ţi kadun ki *Krittü ji ñaaţş najinţş anwoonş aando bi me ñiinţ. ³ Dţi mntit mi nan mantoka, maneenanş ptaşş Krittü na nħaaşanş bti jibi upula

* 10:17 Yeremiya 9.22; 1 Korint 1.31.

uguuruŋ Ewa na mntit mi wa. ⁴ Na manjoonan woli alonŋ abi aɕupan uko wi Yetu alonŋ ampaɕun na i nɕupanaŋ, naji nadi wa. Woli alonŋ aɕiniyaan uhaaɕ ulonŋ umpati na wi nayeenuŋ naji nadi uko menɕ. Woli alonŋ abi aɕup *Uɕup Ulil Unuura umpati na wi nɕupanaŋ, naji nabi dinan dinan. ⁵ Kē nɕē fiyaar kē mēmpoɕēt nin apel banjakuŋ haŋ aji bawo *banjañan baweek maakan. ⁶ Ulome mēnhil bɕup bnuura, aɕē me uko wi nji kaɕiniyaanuŋ: nɕiimanan uko mēnt bnuura ɕi iko bti yi nkdoluŋ.

⁷ Wi nɕupanaŋ *Uɕup Ulil Unuura mēnhepar nin baluk, awalan bkow naan nahilna nadeeɕana. Ddo wal mēnt pekadu i? ⁸ Uwo wo ji dyeenk bka bi kntuk kloŋ ki banfiyaaruŋ, kē bawo baluk bi naan, ahilna alemparan. ⁹ Kē wi nwoonŋ du an, awo ɕi kanuma, mēnwō ɕi iñen yi nin ñaanŋ, ɕiki bayiɕun ɕi *Krittu banwoonuŋ Matedoniya bawulēn uko wi nnumiŋ bti. Aa, ddoon- aan awo mēnwō ɕi iñen yi nan, akak aluŋ kadoonaanara kado haŋ. ¹⁰ Dmehna ɕi manjoonan mi Krittu manwoonŋ ɕi nji kē mēnkɕinan nin alonŋ du nɕaak nji Akayi bti aneenanaan pdo haŋ. Pdo haŋ pawoonŋ mnlilan mi naan. ¹¹ We ukaaŋ kē nji kado haŋ ba? Naɕal kē mēnɕalan nɕal i? Naɕibaɕi ame kē dɕalan.

¹² Kē uko wi ndoluŋ, dkkak aluŋ kado wa, kawutna kaɕen bankhompunŋ aji baliŋ liŋ na un uko uɕup. ¹³ Bañaanŋ mēntan baanwo nin *banjañan na manjoonan, bawo balemp baguuru, banjaanŋ badaar kaji bawo banjañan biki *Krittu. ¹⁴ Kē uko wanŋ uɕē wo unñonɕarēni : *Tatana ɕi uleful aji adaar kaji awo uwanjuɕ wi bjeehi. ¹⁵ Uunñonɕarēn keeri baɕaɕarul badaar kaji bawo balempar bgah. Kē baɕē luŋ kayeenk baluk bi ulemp wi baka.

Mnhaj mi Pawulu ɕi pwo nan- jañan

¹⁶ Dkkak aɕupan : nin ñaanŋ awutan kadolēn ji nayila, kē nɕē nɕal nad- inanaan ndo nɕila nhilna nhomp ntiinku. ¹⁷ Uko wi nji kabiŋ pɕup mēnkɕup ɕup wa jibi Ajugun anɕaluŋ, dɕup wa na nɕila wi ukakuŋ wi pdo kahomp. ¹⁸ Wi batum bakhompunŋ ji bañaanŋ bajēn, nji kak ddo kahomp. ¹⁹ An nanjakuŋ aji naka uɕal, naji natar ɕi pmiir bañaanŋ banwoonŋ bayila! ²⁰ Naji nadinan badolan bajuuk ɕi ulemp, kadeenkna an, kateh bka bi nan bti, kabeehan, kadoo koban ɕi kaara! ²¹ Dkowa pɕup uko wi : nɕiɕnaa maakan, wi nwoonŋ nēndo haŋ.

Kakɕa, dko di balonŋ bañoomuŋ kahomp – dɕiini ji nayila – nji kak dñoom kahomp da. ²² Jēm bawo bahebēre i? Nji kak. Jēm bawo biki *Itrayel i? Nji kak. Jēm bawo biki pntaali pi *Abraham i? Nji kak. ²³ Jēm bawo balempar *Krittu i? Dɕup ji nayila, nji dwo nalempar Krittu apel baka : ɕi ulemp utam, ɕi pya ukalabuɕ, ɕi kakob, ɕi pwo ɕi mntum mi pkeɕ nɕyaɕ nɕtum. ²⁴ Nɕyaɕ kañeen bayuday bakobēn kakob kandēmnuŋ, bafudēn itintēl nɕyaɕ iñeen nɕwajanɕ na kañeen kalonŋ ²⁵ baromeŋ bakobēn na panduk nɕyaɕ nɕwajanɕ, byaaɕ bloŋ kē batapēn mnlaak, kē njiir nɕyaɕ nɕwajanɕ na ulantu, byaaɕ bloŋ dduka utejan na unuur upēb du meel. ²⁶ Dyaanɕ maakan apoɕ poɕ nɕyaɕ nɕtum, amuur idēk, ayit na balat, ayit na bayiɕ naan bayuday banɕaluŋ pdolēn buɕaan, ayit na banwoonŋ baanwo bayuday, ayit na iko iyibanaan du nɕbeeka, du *pndiɕ, du bdēk, ayit na banjaanŋ badaar kaji bawo bayiɕ naan ɕi Krittu. ²⁷ Ddo nlemp nɕtam, awo ɕi unoor, awaanŋ bnɕoy nɕyaɕ nɕtum, ubon kē ude'ēn, udaan uɕiñēn, aɕo nɕnuur nɕtum awo mēndee, ujonɕ kē uneejēn kē nwo byiɕu. ²⁸ Uko wi

nwoonj mēndo bi ʈiiniyaan uwo kē dji kabi ʈu uʃal ɲnuur bʈi ʈi kntuk ki banfiyaaruŋ bʈi. ²⁹ Woli ɲaaŋ abiiʃnaa, nji kak dji kabiiʃna ; woli ɲaaŋ apēn ʈi bgah, dji kajooʈan maakan.

³⁰ Woli dwo i phomp keeri, kado kahompna pbiʃna pi naan. ³¹ Naʃibaʈi, Aʃin Yetu Ajugun i bajaŋ badēman te mnto ame kē mēntilani. ³² Wi mbiin awo du ubeeka wi Damaʈ, namali i Aretat naʃih ado kē bakyen ubeeka kamobnēn, ³³ kē baʃē ʈu'ēn ʈi pkaar pweek*, aʈēpanaan ʈi bhēr blon banwoonj ʈi uniw, adolēn kē nwala uniw unfooyun ubeeka*.

12

Uko wi Naʃibaʈi adiimanun Pawulu

¹ Dwo kado kahomp i? Na manjoonan pawaan udooni. Kē nʃē bubara kaʈiiniyaan iko yi Ajugun adiimanaanun na iko yi adolnun kē mmee. ² Dme ɲaaŋ alonj i *Krittu, udo hēnkun ɲʃubal iʃeen na ɲbaakēr, adeenana te du baʈi. Mēmme me adeenana deenana na manjoonan kēme akaka mnwin, Naʃibaʈi ʈaŋ ameen. ɲaaŋ mēnt adeenana te du baʈi duuʈ. ³⁻⁴ Aa, dme kē ɲaaŋ mēnt adeenana du baʈi. Mēmme me adeenana deenana na manjoonan kēme akaka mnwin, Naʃibaʈi ʈaŋ ameen. Kē atiink nʈup ɲi nin alonj awoonj aanhil pʈup, kē Naʃibaʈi aankak adinan nin ɲaaŋ alonj akakalēʃ ɲa. ⁵ Dhinan kahomp ʈi uko wi ɲaaŋ atēnt un, aʃē wo mēnhil kahomp ʈi uko wi naan, uko wi nhilun pdo ʈaŋ uwo pdo kahompna iko inkdiimanun pbiʃna pi naan. ⁶ Woli dɲal lah phomp, mēnkwo ɲaaŋ nawaan uʃal, kaʈup ʈup manjoonan. Kē nʃē pok phomp kaʈi ɲaaŋ alonj aʈu'ēn du dko dampelun uko wi awinun ʈi nji kēme wi atiinknun kē nʈupi.

⁷ Naʃibaʈi adiimanaan iko intēpun uʈup. Kē aʃē ʈu'ēn uko ulonj ʈi uleef unknoranaanun, uwanjut ulonj wi *Tatana unkkobnun, nwutna kado kadeen iganan.

⁸ Dñehan Ajugun ɲyaaʃ ɲwajanʈ ajaka alowanaan wa, ⁹ kē aji na nji : « Bnuura bi ɲaaŋ kawulu baji bakēʃ ; mnhina mi naan manji manwinana wal wi ibiiʃniin. Ukaan kē nji kaʈēp ʈēp kahompna pbiʃna pi naan, mnhina mi *Krittu manhilna manwo ʈi nji ɲnuur bʈi. » ¹⁰ Uko wanj ukaan kē nji kalilan wal wi pʈaʃ Krittu pajaan pado mbiiʃna, kē bakkarēn, kē nwo ʈi unoor, ʈi mnhaj, ahaajala. Na manjoonan, wal wi mbiiʃniin wi wi ɲaaŋ kawo na mnhina.

Phaajala pi Pawulu ʈi uko wi baʃaaŋ biki Korint

¹¹ Dʈiini ji ɲaaŋ awoonj nayila, kē an nakaan. An nadoonj awo lah kaʈup ɲaaŋ i nwoonj ʈiki mēmpoʈēt nin apel biki najakun aji bawo banjañan baweek, te mēndo wo wo nin uko ulonj. ¹² Wi mbiin awo ʈi ptoofan, ddiiman na kamiir kawee kē dwo *nanjañan na manjoonan ʈi iko yi ɲaaŋ kado, ʈi mlagre na iko iñonarēnaan. ¹³ We wi ndolonj du banfiyaaruŋ bandukiin kē mēndo wa du an? Uko uloolan wi nwoonj mēndoo, uwo kē mēndinan awo ʈi iñen yi nan! Namiiraan uko mēnt.

¹⁴ Kē nʃaaŋ abomandēr pbi du an uyaaʃ uwajanʈēn aʃē wo mēnkdinan nin kawo ʈi iñen yi nan. Nhaaʃ ɲi nan ɲi ɲi nji numiin, mēnt itaka yi nan ya. Mēnt bapoʈ bajaŋ bawo i kala itaka kahankar bajug baka, bajug baka bakaan na pla itaka kahankar bapoʈ. ¹⁵ Kē nji nʃē luŋ kalilan ʈi pwul bka bi naan bʈi kadoo kawul uleef naan naburna. Woli dɲalan haŋ, hum di di nahilun kapokēn ba? ¹⁶ Name bnuura kē mēnwo pkuŋ pa an. Kē balonj baʃē luŋ kaʈiini kaji dtit

maakan, aguuran. ¹⁷ Dbi tēpna ti alon ti biki nyilon du an aguuran i? ¹⁸ Dkooṭ *Tit abi du an, ado ke agakandēr na ayiṭ nja ti *Krittu i nameen. Tit abi guuraaran i? Nin! Nji na a, nwo na uṣal uloolan ado uko unwoon uloolan.

¹⁹ Om naṣal undiimaan aji nwo wo ti pyenan nleefun ti kadunan undiimaan i? Ti kadun ki Naṣibaṭi ki ki nḱṭiiniin, jibi *Krittu analuṅ. An biki nḱaluṅ maakan ndo uko mēnṭ bti nahilna naya kadun. ²⁰ Uko wi nji kaṭiin uwoon pbi kaṭēnk naanwo jibi nḱaluṅ. Uko wi nji kaṭiin uwoon woli dbi aban du an, kaṭēnkan nawo jibi nwoon mēnḱali nabot naṭēnkēn nwo jibi nawoon naanḱali. Mēnḱal nḱom, bkujar, udeeb, na kantenaruṅ, na bkarad na bkuutar, na phomp na parēfa iwo ti ptoofan. ²¹ Dṭi woli dluṅ abi du an, Naṣibaṭi i naan adolēn kakowari'an, nṭēga ti uko wi batum bahumuṅ ti pekadu ji tfa awo baampēn ti iko iṭop, ti pjuban pi piinṭ na iko ilon iwuṭaan.

13

Pṭaṅ pbaaṅṣaani

¹ Uyaas uwajantēn wii wi, wi nji kaluṅ kabi du an. *Ulibra wi Naṣibaṭi uji : « Uhok undoli bawo kawayēṣ wa ti kadun ki bamaar batēb kēme bampeluṅ batēb*. » ² Ddo bi ṭupan uyaas utēbantēn wi mbiin du an, kē hēnkuṅ wi nwoon mēndo wo na an, dkak aṭup bambiin awo ti pekadu na bandukiin bti : woli dluṅ abi pwinan, mēnkali nin ḱaan. ³ Naṅal kame me *Krittu aji tēpna ti mntum naan kaṭiini i? Name. Aambiiṣna ti kadunan, aṣē ji diiman mnhina mi nul ti ptoof pi nan. ⁴ Na manjoonan, wi abiiṅ apaṅana ti krut, abiiṣnaa ; kē mnhina mi Naṣibaṭi manṣē wula hēnkuṅ ubida. Un kak, nḱbiiṣna na

a, aṣē luṅ kaka ubida na a ti mnhina mi Naṣibaṭi akwuluṅ un nḱilna ndolan naya kadun.

⁵ Natenan nleefan nameena me nafiyaar *Krittu, naṣalaan bnuura iko yi nakdoluṅ. Naanyikrēn kē Yetu Krittu awo ti an i? Kēme nawin kē naanfiyaari? ⁶ Kē nṣē haṭ aji nayikrēn kē nḱiiman kē nḱfiyaari. ⁷ Nwo ti pḱehan Naṣibaṭi nawut kado nin uko ulon uwuṭaan. Nēnḱal kadiiman kē ulemp wi nun ti ptoofan uwo unuura. Nin! Uko wi nḱaluṅ uwo nado bnuura, woli naando fiyaar kē ulemp wi nun uunnuura. ⁸ Nēnḱinan kalaṭ manjoonan, uko wi nḱhiniin pdo ṭaṅ uwo pṭaṣ ma. ⁹ Woli pbiṣna pi nun pakaṅ kē naka mnhina, nḱi nḱilana ti uko mēnṭ. Uko wi nḱaan nḱehan Naṣibaṭi uwo nawo baṅaṅ banjintuṅ ti kēṣ ki nul. ¹⁰ Uko unkaṅ kē mpiitan iko yi mpiitanan bti wi nlowanan wii wi : dḱal woli dluṅ abi du an kawut kajooṭ na an ti mnhina mi Ajugun awuluṅ manwoon mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdo katokna.

¹¹ An bayiṭ naan, hēnkuṅ nawoon ti mḱilana! Nadoon kala pwo baṅaṅ bajintuṅ ti kēṣ ki Naṣibaṭi, naboofaran, natiinkaran, nawoon ti mnjeeh, hēnk di di Naṣibaṭi anjaṅ awul unḱal na mnjeeh akwoon na an.

¹² Nawulandēn mboṣ, naboofar bboofar banyimanuṅ. Baṅaṅ biki Naṣibaṭi bti banwoon ti bawulan mboṣ.

¹³ Dḱehan Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura an bti, Naṣibaṭi adimanana unḱal wi nul, *Uhaas wi nul uṣē udo nakak baloolan!

* 13:1 Pleṣan 19.15; Maci 18.16.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Galatiya

Uṭup ujuni

Kakaarta ki kawo ki Pawulu apiitun banfiyaarun biki Galatiya. Abi ya da nyaaş nteb kaṭup baka Uṭup Ulil Unuura ke Bayuday na banwoon baanwo Bayuday baji batiinka kakak kafiyar Yetu Krittun. Uko wi Pawulu ajukanun baka uwoon ke pfiyaar Yetu pahinan kado Naşibaṭi aji bawo baṭool ṭi kadunul. Wi bayaan adoo jon ke Bayuday balon başe ya du Galatiya aji bantohi biki banfiyaarun biki Yerutalem badoo baka. Baṭok uko wi Pawulu ajukanun bti aji aanwo nanjañan na manjoonan, ke uko wi akjukanun uunwo manjoonan. Baji na baka ke jibi banwoon baanwo Bayuday bafiyaarun Yetu bawo kado kak uko wi bgah bi Moyit bajakun. Ke uko wi baṭijanun maakan uwo pwala katemp. Baji pwala katemp pahinanun kado Naşibaṭi aji bawo baṭool ṭi keş ki nul.

Biki Galatiya bakak ado hañ, ke Pawulu amee. Adeebaṭ maakan wal menṭ ṭiki menṭ ptaş bgah bi Moyit pakdoon ñaan awo natool ṭi keş ki Naşibaṭi. Uko menṭ ukaan ke Pawulu apiit biki Galatiya kadi- iman baka ke Naşibaṭi aanji hañ. Pwala katemp pi bajakun pawo ke uşal wi ñaan uwo kawo ujint piş. Aṭup baka aji Naşibaṭi ado Abraham ke awo natool ṭi kadunul ji abi do kawala katemp. Pfiyaar ṭań pa- jaan pado ñaan awo natool ṭi keş ki Naşibaṭi, ke pul pakaan ahil kado ñaan aka ubida unlilun Naşibaṭi.

Henk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu awo nanjañan na manjoonan, uko wi

- akjukanun kak ujoonani (1.1-10)
2. Naşibaṭi adatur Pawulu pa awo nanjañan (1.11-24)
3. We wi Uṭup Ulil Unuura ujakuñ na manjoonan (2.1-21)
4. Pfiyaar ṭań pahilanun kado ñaan abuur (3.1-4.31)
5. Nawulën nñalad, nwt Uhaaş wi Naşibaṭi uṭelëş nja ubida (5.1-6.10)
6. Pwul mboş pbaañsaani (6.11-18)

Pwul mboş

¹ Nji Pawulu *nanjañan i Yetu kapiitanan. Menṭ bañaan badu'enuñ pa nwo nanjañan. Ke pwo nanjañan pi naan paantepën ṭepën ṭi ñaan alon. Ṭi Yetu Krittun na Naşibaṭi Aşin annaṭanulun ṭi pkeṭ i i nwoonun nanjañan. ² Nji na bayitun ṭi Krittun bti banwoon na nji nwl banfiyaarun Yetu biki Galatiya bti mboş. ³ Dñehan Naşibaṭi Aşin nja na Yetu Krittun Ajugun ayuuj an bnuura na mnjeeh.

⁴ Jibi Naşibaṭi Aşin nja aṅalun, Krittun awul ubida wi nul kapenanaan ipekadu yi nja nñilna nbuur ṭi umundu wi nṭa wi, untumun mnjot. ⁵ Naşibaṭi i i nwoon kademan te mnṭo. Uwo hañ.

Ukaha Uṭup Ulil Unuura uloolan ṭań

⁶ Dñonar jibi natarun ṭi pkokan Naşibaṭi kafet. Aṭepna ṭi bnuura bi Krittun adu an, ke naşe wo ṭi ptaş uṭup umpaṭi wi bajakanan aji uwo Uṭup Ulil Unuura. ⁷ Na manjoonan, uunka nin Uṭup Ulil Unuura ulon umpaṭi. Ke bañaan balon başe wo ṭi atokan nşal, abot aṅal pṭelëş Uṭup Ulil Unuura wi Krittun. ⁸ Ke woli un ṭi nleefun lah, keme uwanjut ulon umpennun baṭi, nbiin aṭupan uṭup umpaṭi na wi njukanun, Naşibaṭi kafepun. ⁹ Nbi ṭupan ke nkak akakalëş nṭa : woli alon aṭupan uṭup umpaṭun na wi nadoon abi yeenk, Naşibaṭi kafepa.

¹⁰ Hênkuñ naşal aji hum ba? Dla la pdēm ti bañaan oo këme ti Naşibați? Dla la nşalana ti bañaan i? Woli dla la lah nşalana ti bañaan te hênkuñ, mênkwo nalempar Krittü.

Krittü aduñ Pawulu pa awo nanjañan

¹¹ Dñal name, an bayiñ naan, kë Uşup Ulil Unuura wi nji kaşupun uumpenna ti uşal wi ñaan. ¹² Nin mênş ñaan awulunñ wa këme ajukanaanunñ wa, Yetu Krittü ul ti uleeful adiimanaanunñ wa. ¹³ Natiink bti jibi nwoonñ tfa wi nhumuñ mëban bgah bi bayuday. Name jibi ntamanunñ maakan ti phajan banfiyaaruñ Yetu, banwoonñ pntaali pi Naşibați. Dla pgar baka. ¹⁴ Dbi pel biki kawuunñ naan batum ti ptaş bgah bi bayuday, abot amëban udolade wi bateem naan maakan apel baka. ¹⁵⁻¹⁶ Kë Naşibați, ti bnuura bi nul, aşë datën apaşëş ji mbi ndo kabuka, adu'ën aji nwo nalemparul. Kë wi ulilulunñ, adiimanaan Abukul pa ndola ameeşana ti banwoonñ baanwo bayuday. Wal mênş, mênwinar na nin ñaanñ alon. ¹⁷ Mëndoo ya ya Yerutalem du banwo'ënuñ banjañan uteek, aşë baa şëp şëp aya ti dko mênş utaak wi Arabiya. Dul di mpënnunñ akak ubeeka wi Damat.

¹⁸ Wi nşubal nşwanş nşatëpunñ wi wi mbaanñ aya Yerutalem ameer na Piyeer, aşo na a nşuur iñeen na kañeen. ¹⁹ Ti banjañan, ul şań i i nji nwinanñ, mênwin bandukiinñ. Dbot awin Jakob aşa Ajugun. ²⁰ Naşibați ame kë mênşilan wi nji kapiiñanñ uko wi. ²¹ Wi mpënnunñ Yerutalem aşë ya nşbanñ nji Firi na Filitiya. ²² Kë banfiyaaruñ Krittü biki utaak wi Yuda başë wo baambaanñ kawinarën. ²³ Batiinka tiink şań kë bakşup aji : « Ñaanñ ambiinñ ahajan un tfa akak hênkuññ ajukan bgah bi

abiinñ ado na ptok. » ²⁴ Kë başë wo ti pdëman Naşibați ti uko wi naan.

2

Pawulu ayit du Yerutalem na banjañan bandukiinñ

¹ Wi nşubal iñeen na nşbaakër nşatëpunñ, kë nşë kak Yerutalem, agakandër na Barnabat, kë nşij Tit. ² Dya bayaaş mênş şiki Naşibați ayuuñen kë dwo i pya da. Dyita şań na baweek bantiinkaniinñ biki banfiyaaruñ, aşë yuuj baka Uşup Ulil Unuura wi nji kajukanunñ banwoonñ baanwo bayuday, şiki mênşal ulemp wi naan unşëpunñ na unkmbiinñ uwaanñ udooni. ³ Kë baando şu Tit i ngakandëraanunñ pwala katëmp ul anwoonñ nagrek*, ⁴ te udoo ka bañaanñ balonñ banjaarunñ aji bafiyaari banjaanñ bamaena kaneej ti un nşfiyaaruñ kanşal pwalan bañaanñ katëmp. Bañaanñ bakanñ mênşan babop aneej ti un pten mñjeeh mi nşeenknunñ ti Yetu Krittü kaşë kakakanunñ du pjuuk pi bgah bi Moyit. ⁵ Nşëndinanñ nin uyaaş uloolan uko wi bakşupunñ, kahilna kamëban pa an manjoonanñ, manwoonñ Uşup Ulil Unuura.

⁶ Kë ti uko wi baweek bammeşaniinñ – uko wi babiinñ awo uunşakën nin uko ulonñ şiki Naşibați aanji paşşër – bañaanñ bammeşaniinñ mênşan baanhoşanñ nin uko ulonñ ti pjukan pi naan. ⁷ Bado şëp şëp awin kë Naşibați aşu'ën ti ulemp wi pjukan Uşup Ulil Unuura banwoonñ baanwo bayuday† jibi aşuunñ Piyeer ti ulemp wi pjukan wa bayuday‡. ⁸ Naşibați andolonñ Piyeer kë awo nanjañan i bayuday adolonñ kak kë nwo nanjañan i banwoonñ baanwo bayuday. ⁹ Kë Jakob, PiyeerŞ na Yowan bantiinkaniinñ maakan

* 2:3 Aanwala katëmp wi awoonñ napot. Pwala katëmp pajaanñ payuuj kë ñaanñ awo nayuday.

† 2:7 Ti ugrek bapiit aji : Banwoonñ baanwala katëmp. ‡ 2:7 Ti ugrek bapiit aji banwaliinñ

katëmp. § 2:9 Piyeer dawoonñ Kefat ti uaramayik, uwoonñ plaak.

ti banfiyaarun başë yikrën kē Naşibați awulnuñ mnhina mi pdo ulemp mēnt ; ukañ kē bawulën iñen nji na Barnabat ayuuj kē bațok na un : un, nya du banwoon baanwo bayuday, bukal du bayuday. ¹⁰ Bațu'un țañ pleş bajuuk, kē nji kado wa na mnlilan.

Pawulu alaț Piyeer du Antiyoka

¹¹ Kē wal wi Piyeer* abiiñ Antiyoka, dlața ti kadun ki bañaan bti, țiki aanfañi. ¹² Uko wi adoli wii wi : ji bañaan balon biki Yakob ayilun babi bado kaban, aji bi kade na bayițun banwoon baanwo bayuday, kē wi bayili mēnt başaan aban, kē așë low banwoon baanwo bayuday abot ațaňan pde na baka. Ați wal mēnt bayuday banjakun aji banfiyaarun bawo i kawala katēmp. ¹³ Bayuday bankakun afiyaar bațaş Piyeer ti kamena ki nul kē Barnabat ti uleeful adoo wut kē banejana ti kamena mēnt.

¹⁴ Wi nwinun kē baankpoş ataan na manjoonan manwoon Uțup Ulil Unuura, dji na Piyeer ti kadun ki bañaan bti : « Iwi inwoon nayuday i kabuka, ikdoon ji banwoon baanwo bayuday. Iințaş bgah bi bayuday. Kē hum di di injalun pwuuk banwoon baanwo bayuday bakak bado kado ji bayuday?

¹⁵ Un ņwo bayuday biki kabuka, ņenwo ji bañaan bandukiin biki bajaan baji bado buțaan. ¹⁶ Kē nșë me kē ņaan awoona țañ natool ti kēş ki Naşibați ti pfiyaar pi nul ti Yetu Krittu, mēnt ti pțaş bgah bi *Moyit pa. Ukañ kē un ņfiyaar Yetu kahilna kawo batool ti kadun ki Naşibați. Mēnt ti pțaş bgah bi Moyit di ņhilnuñ kawo hañ, ênhên, nin alon aankwo natool ti kēş ki Naşibați ti pțaş bgah. ¹⁷ Kē woli ņla pțēpna ti Yetu kawoona batool ti kadun ki Naşibați, ņwo wo ji biki bajaan baji bawo bado buțaan. Uko

wan uyuuñ kē Krittu ațu'un ti pdo pekadu i? Nin, mēnt hēnk da. ¹⁸ Woli dkak ti bgah bi mbiin aduk, ddiiman wal mēnt kē djuban ti ba. ¹⁹ Ti uko wi bgah bi Moyit, dkeți, pkeț pampēnnun ti bgah bi Moyit ti uleef wi ba, pa nhilna nwo pa Naşibați. Dpañana na Krittu, ²⁰ kē hēnkun mēnt nji dwoon, Krittu awoon ti nji. Mnwo mi naan ji ņaan najën manwo ti pfiyaar Abuk Naşibați anjalnuñ adoo wul uleeful pa nji. ²¹ Hēnk, dpok pfël bnuura bi nyeenknun du Naşibați, hēnk di uwoon, woli pțaş bgah pakțuun lah ņaan awo natool ti kēş ki Naşibați, pkeț pi Krittu pakeer kawaan udooni.

3

Pțaş bgah kēme pfiyaar Yetu Krittu

¹ Mbeeh! An bañaan biki Galatiya nanwaanñ nșal, in abaan aguuran ba? An biki bayuujun pkeț pi Yetu Krittu ti krut bnuura. ² Uko uloolan țañ wi wi nji kaheparanañ. Nayeenkna Uhaaş wi Naşibați ti pțaş bgah bi Moyit oo kēme ti pfiyaar uțup wi natiinkun? ³ Hum di di nahilanun kawo bapën hēnk? An nanjunun na mnhina mi Uhaaş wi Naşibați, kașë kabi kabaaňsaan ti udo wi uleefan. ⁴ Iko yi nawinun bti ibi diiș diiș i? Mēnfiyaar aji idiiși. ⁵ Woli Naşibați awulan Uhaaş wi nul, abot ado mlagre ti ptoofan, aji do do iko yan bti țiki națaş bgah kēme nafiyaar uțup wi natiinkun?

⁶ Natenan ti Abraham di, *awoona țfa natool ti kēş ki Naşibați, wi afiyaarulun**. ⁷ Nameen uko wi keeri : banfiyaarun bawoon babuk Abraham. ⁸ Udobi piitana piitana țfa ti Ulibra wi Naşibați, aji : pfiyaar pi banwoon baanwo bayuday pakkañ Naşibați ațu baka bawo batool ti kēş ki nul. Hēnk di di Naşibați adoon abi țupa

* 2:11 Piyeer dawoon Kefat ti uaramayik, uwoon plaak. ✧ 3:6 Ujuni 15.16.

tuup Abraham Utup Ulil Unuura wi aji : « *Džěpna ti iwi kawulna ntaak bti bnuura bi naan.* »⁹ Hěnk, banfiyaaruŋ bti bayeenk bnuura bi Našibaŋi ji Abraham ŋiint anfiyaaruŋ.

¹⁰ Bañaan bti banšaan ahaŋ bgah bi Moyit bafěpana. Ulibra wi Našibaŋi uji : « *Ŋaan anwoon aanktaš nnuur bti uko bti umpiitun ti ulibra wi bgah bi Moyit afěpana.* »¹¹

Umeetana bti kě nin alon aanktěpna tšepěn ti bgah kadoo kawo natool ti kěš ki Našibaŋi. Ulibra wi Našibaŋi uji : « *ubida wi natool uwoona ti pfiyaar.* »¹²

Kě bgah bi Moyit bašě paŋ na pfiyaar ; Ulibra wi Našibaŋi kě ušě ji « *ñaan anktašun iko yi bgah bajakuŋ akaana ubida ti iko měnt.* »¹³

Krittu aluk luk abuuranaan un ti pfěpa pi bgah, wi akuŋiinj pfěpana panwoon i kajotna un. Ulibra wi Našibaŋi uji : « *ñaan i puum patananiinj ti bmul afěpa.* »¹⁴ Yetu Krittu ado haŋ banwoon baanwo bayuday bayeenkna bnuura bi Našibaŋi awulun Abraham, ŋbot njeenk un bti ti pfiyaar, Uhaaš wi ahonun.

Kahon ki Našibaŋi na bgah bi Moyit

¹⁵ Bayit naan natenan ti udolade wi bañaan. Woli ŋaan ado kahon ti kadun ki bañaan, nin ŋaan alon nampaŋi aanhil kagar kahon měnt kěme kahoŋan uko ulon ti ka. ¹⁶ Kě hěnk di di uwoon kak pa Abraham, wi Našibaŋi adolulun kahon ul na pšini pi nul. Uumpiit aji : « Na bañaan biki pšini pi nul » ji aŋiini tiini uko wi bañaan baŋum, upiit aji : « *na ñaan anwoon i pšini pi nul,* »¹⁷ aŋiini tiini uko wi ñaan aloolan. Ŋaan měntan awoon Krittu. ¹⁷ Uko wi nji ŋaluŋ kaŋupan wii wi : Našibaŋi abi hoŋ Abraham, kě bgah bambaan abi bi wi

ŋšubal iñeen week nyyaaš ŋbaakěr na iñeen ŋwajanŋ (430) ŋaŋěpun baanhilan pgar kahon měnt, kěme katok uko wi Našibaŋi ajakuŋ. ¹⁸ Woli lah ti ptaš bgah di di njeenknuŋ phiij, ŋěnkyeenkna pa kak ti kahon. Na manjoonan Našibaŋi aŋěpna ti kahon awul bnuura bi nul Abraham.

Bgah badoona we ba?

¹⁹ Kě hěnkun, woli uwo haŋ, we ukaan kě bgah bawoo? Ipekadu iŋuun kě Našibaŋi akak aŋij bgah ayoonkna ñaan i pšini pi Abraham i Našibaŋi adolon kahon měnt. Našibaŋi awul ba ŋwanjuŋ, kě ŋahelan ba ašě do Moyit kě abanan ba bañaan. ²⁰ Ŋaan anwoon aloolan, aannuma ñaan alon abanana uko wi ul aŋupun di. Kě Našibaŋi ašě wo aloolan ŋaŋ.

²¹ Kě bgah, balaŋ kahon ki Našibaŋi i? Nin! Woli njeenk lah bgah banhilun pwul un ubida wi manjoonan, pwo natool ti kěš ki Našibaŋi pawoona keeri ti ptaš bgah. ²² Kě Ulibra wi Našibaŋi ušě ji kě bañaan na iko bti bawo ti pekadu. Hěnk, banfiyaaruŋ ti Yetu Krittu baŋěpna ti pfiyaar kayeenk uko wi Našibaŋi ahonun.

²³ Ji pfiyaar Yetu pado kabi, ŋtuhanaa, awo ti kayeŋ ki bgah ayoonkna pfiyaar pi Našibaŋi akyuunun un. ²⁴ Bgah bayewi'un yewi tfa ayoonkna Krittu pa ŋhilna ŋwo baŋool ti kěš ki Našibaŋi, wi ŋfiyaaruŋ Krittu. ²⁵ Kě wi ŋfiyaaruŋ hěnkun, ŋěnkak awo ti kayeŋ ki bgah.

²⁶ An bti nawo babak Našibaŋi ŋiki nafiyaar Yetu Krittu. ²⁷ Ěnhěn an bti nankakuŋ baloolan na Krittu ti batitmu, nakak awo ji a ti kěš ki Našibaŋi. ²⁸ Uunkak aka keeri nayuday kěme anwoon aanwo nayuday, ñaan i bakiyuukŋěnuŋ kěme ñaan najeeh, ŋiint kěme ñaan. Nawo ñaan

✧ 3:8 Ujuni 12.3; 18.18; 22.18. ✧ 3:10 Plešan 27.26. ✧ 3:11 Habakuk 2.4. ✧ 3:12 Bgah 18.5. ✧ 3:13 Plešan 21.23. ✧ 3:16 Ujuni 12.7.

aloolan ti Krittu. ²⁹ Ké woli nawo i Krittu nawo keeri biki pşini pi Abraham, abot awo ti bankyeenkun uko wi Naşibaţi ahonun Abraham.

4

¹ Uko wi, wi wi njalun pşupan : nahiiş aşin woli ahum ti kpoş, aanji paş na i bakjuukntşenuş, woli ul adoon akaka iko bti. ² Bañaan bajaan bakuşa, kabot kayen bka bi nul te unuur wi aşin adatuş. ³ Hênk di uwoon şfa kak pa un, şwo wo ji bapoş, ké udolade wi umundu* ukjuukntşenun. ⁴ Ké wal wi Naşibaţi adatuş ubanuş, awalan Abukul ti kayiş ki ņaaş, ké aktaş *bgah bi Moyit, ⁵ ahilna abuuran bañaan biki bgah bajuukntşenuş şbot şhilna şwo babuk Naşibaţi. ⁶ Pa pyuuş ké nawo babukul, Naşibaţi aşu ti şhaaş şi nun Uhaaş wi Abukul unjaan uhuuran kaji « Abba†, Paap! » ⁷ Inwo keeri ņaan i bakjuukntşenuş, iwo abuk katoş ; ukaan ké ikluş kahiiş iko yi Naşibaţi ahankun pa babukul.

Pawulu aşal banşfyaarun biki Galatiya

⁸ Şfa wi nawoon naamme Naşibaţi, najeş iko ilonş ado ya Naşibaţi, ké ikjuukntşenan. Na manjoonan iko mênş iinwo Naşibaţi. ⁹ Ké hênkun wi nameerun na Naşibaţi, kéme dwo kaji, hênkun wi Naşibaţi ameerun na an, hum di di nahilanunş akak du udolade udah uwaanş udooni wi, kakak kak bañaan biki bakjuukntşenuş ji unjon ba? ¹⁰ Naji nademan şnuur şlonş, kli klonş, şwal şlonş, şsubal şlonş. ¹¹ Dhaajalaa : ulemp wi şi nlempunş lemp pa an udişş diiş i?

¹² An bayiş naan dkooşan kooş, nakakan nanaamên jibi nkakunş anaaman‡. Naandolên do nin uko ulonş unde'enuş, wi mbiinş awo na an. ¹³ Naleşş bnuura, pmaak pakaanş ké nşo şfa ajukananş uyaaş uteek Uşup Ulil Unuura. ¹⁴ Pmaak pi naan panoorananş maakanş, ké naşë wo naambeehênş, kéme alowênş. Nabaa do şep şep ajejên ji dwo uwanjut wi Naşibaţi kéme ji Yetu Krittu ti uleeful. ¹⁵ Mnlilan mi nan mi şfa manwo şunş ba? Dme bnuura, woli nahil şfa nalookëş kéş ki nan kawulên. ¹⁶ Ké hênkunş, wi şupanaş manjoonanş, dkak naşoorad inan i?

¹⁷ Bañaanş balonş bado iko itum pa nakak ti baka, ké şşal şi baka şaşë wo şwuşaanş, başal pgarên na an, naşë nabi naduka duka na baka. ¹⁸ Unuura ņaanş ado iko itum pa bnuura, şnuur bti, bë mênş tañ woli dwo na an. ¹⁹ An biki njalunş maakanş, dhaj pa an uyaaş ulonş kak, ji ņaaş anwoonş ti kabuk, te wal wi Krittu akjijunş ti an. ²⁰ Namele lah jibi njalunş pwo na an kahilna kaşiiini na an na pdiim pannuuriinş şiki mëmme jibi şi kadoonş na an.

Uko wi Hagar na Faara

²¹ Naşupaanş, an nanşjalunş bgah bi Moyit bado kaşonşanş, naanşi natiink uko wi Moyit apiitunş i?Ş ²² Ulibra wi Naşibaţi uşu Abraham abi buk bapoş batëb biinş: alonş awo abuk Hagarş, ņaaş i bakjuukntşenuş, Ké alonş awo abuk Faara, i bawoonş baankjuukntşen. ²³ Napoş i ņaaş i bakjuukntşenuş abuka ji bañaanş bti, ké i ņaaş najeesh aşë buka şiki Naşibaţi ahonunş Abraham aji alunş kabuk napoş mênş. ²⁴ Uko

* **4:3** Udolade wi umundu : Iko bti inkşonunş bañaanş: şntaayi, şntonş, bgah bi bayudayş, na igah ilonş kak inkşonunş bañaanş. † **4:6** Abba : Şi uşup uaramayik dawoonş Paap. ‡ **4:12** Pawulu akak awo ji banwoonş baanwo bayudayş, ké bagalat banwoonş baanwo bayudayş başë la pwo ji bayudayş. Pawulu anşal bakak ji a, ul ankakunş awo ji banwoonş bawo bayudayş. § **4:21** Moyit apiitunş şlibra kaşeenş nşteek şi Ulibra wi Naşibaţi, şunş şlibra mênş di di bgah bi bayudayş bi Naşibaţi awulunş Moyit bapiitaniinş, aşu na iko inşşpunş ti bayudayş. Uko wi Hagar na Faara uwo ti şlibra mênş ti Ulibra ujuni 16, 17 na 21.

wanj uyuuj uko wi : baaṭ batëb bukuṅ mēnt̄ bayuuj ihonjar itëb yi Naşibaṭi adoonj. Hagar ayuuj bhonjar bi pnkuṅ pi Finayi, di Naşibaṭi awulunuj Moyit bgah, bhonjar mēnt̄ bajaanj babuk bañaanj biki bakjuuknt̄enunj. ²⁵ Hagar awoonj pnkuṅ pi Finayi, pawoonj du utaak wi Arabiya, ul awoonj kak Yerutalem di hēnkunj, dawoonj ṭi pjuuk dul na babuk da bti. ²⁶ Kē bañaanj biki Yerutalem di baṭi duuṭ başē wo bajeeh, dul dawoonj anin un*.

²⁷ Upiit aji :

« *Lilaan, iwi ñaaṭ inwoonj iinhil pbuk,*

Huuraan mnilan mi nu,

iwi impaamunj unoor wi kabuk.

Ṭiki babuk ñaaṭ i badukunj

balunj katum kapel biki ñaaṭ anwoonj na ñiint̄. » †

²⁸ Kē an bayiṭ naan, nawo ji İtaak bapoṭ bambukiinj jibi Naşibaṭi ahoṅunj Abraham. ²⁹ Ṭfa napoṭ ambukiinj ji bañaanj bti, ajaanj anjoonkna napoṭ ambukiinj ṭi mnhina mi Uhaaş wi Naşibaṭi, hēnk di uwohanj kak nṭa di pa un. ³⁰ Kē we wi Ulibra wi Naşibaṭi ujakuṅ ba? Uji : « *Dookan ñaaṭ i bakjuuknt̄enunj na abukul, abuk ñaaṭ i bakjuuknt̄enunj aanka kafah ṭi phiij ji abuk ñaaṭ najeeh.* » ³¹ Kē hēnk, an bayiṭ naan, nṅenwo babuk ñaaṭ i bakjuuknt̄enunj, nṅwo babuk ñaaṭ najeeh.

5

Mnjeeh mi banfyaarunj Kritt̄u

¹ Kritt̄u abuuran un nṅhilna nṅwo bajeeh na manjoonan. Namēbaan keeri naliint̄ nawutna kakak ṭi pjuuk. ² Natiinkan, nṅi Pawulu dṭup an, woli naşal aji pdo bawalan an *katēmp pakṭuunj nawo batool ṭi kēş ki Naşibaṭi, uko wi Kritt̄u akeeri do uwaanj udooni ṭi an. ³ Dkak akakalēş kaṭupan, ñaanj anşalunj aji awo i kawala katēmp awo i kaṭaş

bgah bi Moyit bti. ⁴ An nankṭaşunj bgah bi Moyit alaana pwo batool ṭi kēş ki Naşibaṭi, nawaysēr na Kritt̄u, nawaanj bnuura bi Naşibaṭi.

⁵ Kē un, uko wi nṅhaṭunj, uwo kē nṅwoona batool ṭi kēş ki Naşibaṭi ṭi pfiyaar. Uko wanj, uwoonj uko wi Uhaaş wi Naşibaṭi ukt̄enkuṅ un pyoonk. ⁶ Ñaanj anwoonj ṭi Yetu Kritt̄u, mēnt̄ pwala katēmp kēme pwo iinkwala katēmp pakaanj udooni, uko unkaanj udooni uwo pfiyaar pangakandērunj na bṅalad.

⁷ Wi najununj, naṭi bnuura, kē in abaanj anaṭ naṭ ṭi bgah aneenan an pṭaş manjoonan ba?

⁸ Uko wi baṭupanaṅ kē nadoo naṭ, uunwoona du Naşibaṭi andu'anaṅ.

⁹ Bañaanj baji baji : « Uko umpooṭ ujaanj utaajan pşon bti. » ¹⁰ Nṅi dhaṭ ṭi Ajugun aji naankşal uko ulonj umpaṭi. Kē ñaanj anktokunj nşal nṅi nan, udole wo in, Naşibaṭi awayēşara kaji aduknaanaa.

¹¹ Kē nṅi, bayiṭ naan, woli dhum lah kajukan aji bañaanj bti bawo i pwala katēmp, babaa kahajanan we ba? Pkeṭ pi Kritt̄u ṭi krut paankak adeebaṭan keeri nin ñaanj alonj. ¹² Bañaanj banktokanaṅ nşal bayaan keeri bakaş nṅleef nṅi baka!

Nawutan kaṭaş nşal nṅi nan, nawutan Uhaaş wi Naşibaṭi uṭonjan

¹³ An bayiṭ naan, Naşibaṭi adu'an pa nawo bañaanj bambuurunj, kē mbuur mēnt̄ manşē wo maanwo mi kaṭu'an nado kado uko wi uleef wi nan unjalunj. Nabaa wo kaṭēp ṭēp kaṅalad kawo ṭi bṭēnkar. ¹⁴ Bgah bi Moyit bti baṭonkrēn ṭi uṭup uloolan ṭaṅ: « *nalan atēnt̄u jibi injalunj uleefu.* »*

¹⁵ Kē naşale wo ṭi bdumar na bdohar, nalipariin : natokar.

¹⁶ Dṭupan keeri uko wi : nawutan Uhaaş wi Naşibaṭi uṭonjan nṅbida, naşē nahil nawo naankdo kaṭaş unjal wi nan unwoonj uwuṭaan.

¹⁷ Uko wi uleef unjalunj upaṭ na wi

* 4:26 Pawulu anaamnt̄en Taara na Yerutalem di baṭi duuṭ. † 4:27 İtayi 54.1; İtayi aṭiiniyaan Yerutalem ṭi dko di. ✱ 5:14 Bgah 19.18.

Uhaaş wi Naşibaţi uŋaluŋ. Kê uko wi Uhaaş wi Naşibaţi upaŋ na wi uleef uŋaluŋ. Iko yi uleef uŋaluŋ na yi Uhaaş wi Naşibaţi uŋaluŋ iji igut ŋi ŋaaŋ meeŋ, ukaaŋ kê naanhil pdo uko wi naŋaluŋ. ¹⁸ Kê naşale wut kê Uhaaş wi Naşibaţi uktoŋan, bgah bi Moyit baankak ahilanan nin uko ulonŋ.

¹⁹ Iko yi uleef ujaan uŋal pdo imeeŋana bnuura, ilonŋ ŋi iko mēŋŋ yii yi : ipekadu yi piinŋ, ubida uŋop, pŋuunk ; ²⁰ pdēman ŋntonŋ na pkaalam. Bşoorad, pŋom, bkujar, udeeb uweek, bpulad, ppaŋşēr, pdo baŋaaŋ bandoli baŋo du umbanŋ wi baka. ²¹ Pŋeebar uko wi ŋaaŋ ; ukuj ; kande, udaan, unoh wi piinŋ ; na iko itēŋŋ yuŋ. Dkakalēs jibi ndoonŋ abi ŋup an, baŋaaŋ banjaanŋ bado iko mēŋŋan yi baankneeŋ du Pşih pi Naşibaţi.

²² Kê iko yi Uhaaş wi Naşibaţi ujaan ubuk yii yi : bnjalad, mnlilan, mnjeeh, kamiir, pjoob bkow, pŋar ŋi pŋēnk, pwo ŋaaŋ i bakfiyaaruŋ, ²³ pwo ŋaaŋ i pŋaaŋ pajaanŋ paŋi, pŋijan uleef. Bgah baanneenan iko mēŋŋ di! ²⁴ Baŋaaŋ banwoonŋ biki Krittū Yetu bapanŋ iko iwuŋaan yi uleef ujaan uŋal pdo ŋi krut. ²⁵ Jibi Uhaaş wi Naşibaţi uwuluŋ un ubida, ŋwo kawut wa uŋonun. ²⁶ Najoh ŋwut phomp : ŋwut kalaar bŋup, ŋwut kakujar.

6

Nadoon kaŋēnkar

¹ Bayiŋ naan, woli ŋaaŋ alonŋ amobana awo ŋi pjuban, an biki Uhaaş wi Naşibaţi uktoŋuŋ, nakakaana ŋi manjoonan naşē nawut kado btam na a. Andoli ŋi an alipariin kajot ŋi pjuban. ² Andoli adoon kaŋēnk atēŋŋul pkuŋa bdaaj bi nul ; hēnk naŋaş bnuura bgah bi Krittū*. ³ Woli ŋaaŋ anuŋ kê awo uko ulonŋ bē aanwo nin uko

ulonŋ adaar bkowul. ⁴ Andoli adoon kaşalan udo wi nul, woli aŋēnk ŋi wa uko wi mnlilan, alilaan pa bkowul ŋaŋ, aşē wut kado katenar na batēŋŋul, ⁵ ŋiki andoli awo kajej pkuŋ pi nul.

⁶ ŋaaŋ i bakjukanuŋ Uŋup wi Naşibaţi awo kaŋok bka bi nul bti na ankjukanuluŋ. ⁷ Nawutan kaguur ikowan, nin ŋaaŋ alonŋ aanji nohnaana Naşibaţi ; uko wi ŋaaŋ atepiinŋ, wul wi akluŋ kakit. ⁸ ŋaaŋ anktepiinŋ iko yi uleeful uŋaluŋ aluŋ kakit pkeŋ, pi iko yi uleeful uŋaluŋ pabukuŋ. Kê ŋaaŋ anşaaŋ atepi iko yi Uhaaş wi Naşibaţi uŋaluŋ, aluŋ kakit ubida wi mnŋo wi Uhaaş wi Naşibaţi ukwuluŋ. ⁹ ŋwut kanoor ŋi pdo bnuura, ŋiki woli ŋēnwat iŋen, ŋluŋ kakit ŋi wal unuura, ŋdeey ŋnuura. ¹⁰ Wi ŋhumuŋ keeri nhinaa, najoh ŋdo kalemp pa bnuura bi bayiŋun banfiyaaruŋ na pa bnuura bi baŋaaŋ bti.

Pjukan pbaaŋşaani

¹¹ Natenan ŋpiit ŋweek ŋi nji kapiitananŋ na kaŋen ki naan. ¹² Banŋaluŋ pwinana ŋi baŋaaŋ, bukal banaluŋ pŋu'an pwala katēmp, kahilna ŋaŋ kawo baankhaj pa pkeŋ pi Krittū ŋi krut. ¹³ Banjakuŋ aji nawo i kawala *katēmp, bukal ŋi ŋleef ŋi baka, baando ji baŋaş ŋaş bgah bi Moyit, aşē ŋal nawala katēmp bahilna bado kahomp ŋi uko mēŋŋ. ¹⁴ Nji ŋi uleef naan, mnhina hina kadēman bkow bi naan ŋi nin uko ulonŋ umpaŋi na krut ki Yetu Krittū Ajugun. ŋi krut, iko yi umundu ipaŋana pa nji kê nji nkak apaŋana pa iko yi umundu. ¹⁵ Pwala katēmp kēme pwo iinkwala katēmp paanwo nin uko ulonŋ. Uko unwoonŋ, uwo pkak ŋaaŋ nahalu. ¹⁶ Mnjeeh na mŋaga mi Naşibaţi mawoon ŋi baŋaaŋ bti bankŋaşuŋ

* 6:2 Natenan ŋi Galatiya 5.14. * 6:16 ŋi ugrek bapiit aji : Itrayel di Naşibaţi.

uko wi mbaaŋ aɕup ɕup, banwoon
pntaali pi Naɕibaɕi* .

¹⁷ Nin ñaaŋ aloŋ awutan
kanooranaan hēnkuŋ. Dwo na ijēn
yi mnhaj ɕi uleef naan, ɕi katim ki
Yetu.

¹⁸ Bayiɕ naan, dñehan Naɕibaɕi
awulan bnuura bi Yetu Kriittu Aju-
gun. Uwo haŋ! Amen!

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du uṭaak wi Efet

Uṭup Ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun banfiyaarun Krittun biki Efet. Kē aṣe wo aampiit wa pa bukal ṭaṅ ṭiki ṭi ṅlibra ṅteek baanṭu katim ki Efet du ujuni. Uhina kawo kē Pawulu apiit wa banfiyaarun biki ṅbeeka ṅṭum ṭi Atiya bahil baji woli baleyiiri bawul bandukiin baleyiir. Apiit kakaarta ki wi awoon ukalabuṣ du Rom. Efet dawoon ubeeka unliṅnuṅ ṭi ṅbeeka ṅi Rom daṣihun bti ṅanwoon ṭi Atiya. Baṅaṅ batum ṭi biki Efet bawo bawaap. Baniwar Artemit unṭon wi bajaṅ badēman katoh kanuura. Artemit mēnt awo ptu, awo ṅaaṭ. Ṭi katoh kanuura mēnt ki ki bajaṅ baya pdēmana. Baṅaṅ banwoon da bti baji badēman unṭon mēnt, Bayuday na banfiyaarun Krittun ṭaṅ bawoon baanji badēman wa. Uko wi Pawulu adiimanun ṭi kakaarta ki wii wi : Naṣibaṭi ado nja kē ṅme uko ummeniin wi adolun ṭi bnuura bi nul. Uwoon kē ado iko bti inwoon du baṭi duuṭ na ṭi mboṣ iwo ṭi pṣih pi Yetu Krittun. Akak aṭup aji banfiyaarun Krittun bawo kaṭiinkar kawo ji banṭaarun. Uunka pdo kaji i awo nayuday kē undu aanwo nayuday. Naṣoorad baka bukal batēb bti awo aloolan, Faṭana a. Bawo keeri kanaakiir kaṅehan Naṣibaṭi. Pawulu akak aṭup jibi ṅaṅ awoon kaṭijan aharul, jibi bapoṭ bawoon kaṭijan baṣin baka na jibi bajuuk ṭi ulemp bawoon kaṭijan bankaṅ baka. Aji banfiyaarun Krittun bawo kawo ṭi ploolan na a.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)

2. Krittun awul nja bnuura na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi (1.3–3.21)
3. Pka ubida uhalu na Krittun. (4.1–6.20)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (6.21-24)

Pwul mboṣ

¹ Nji *Pawulu, i Naṣibaṭi adolun kē nwo nanjaṅan i Yetu *Krittun, dwul mboṣ biki ubeeka wi Efet banwoon biki Naṣibaṭi abot afiyaar Yetu Krittun na manjoonan. ² Dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajuṅun bawulan bnuura babot ba-joobṭenan ṅhaaṣ.

Bnuura bi ṅkaṅ ṭi Krittun

³ Najoh ṅdēman Naṣibaṭi Aṣin Yetu *Krittun Ajuṅun, aṭēpna ṭi uhaaṣ wi nul awul nja iko bti inuura yi baṭi inkṅṅenṅun nja ṅdo kaṭaṣa, ṭiki ṅkak amēbandēr na Krittun. ⁴ Ji umundu ubi udo kapaṣana, Naṣibaṭi aṭēpna ṭi Krittun adat nja ṅhilna ṅwo ṭi kadunul baṅaṅ bajinṭ piṣ banwoon baanwo na nin buṭaan blon. Aṅal nja ukaṅ kē ⁵ aṭēpna ṭi Yetu Krittun ji ṅbi ṅdo kabuka ajej nja kē ṅwo babukul. Uko waṅ wi wi aṅalun pa nja ṭi pjoob bkow pi nul. ⁶ Najoh keeri ṅyeeh mndēm mi nul na bnuura bweek bi aṭēpnun ṭi Krittun i amaganun, awul nja.

⁷ Krittun atul tul pṅaak pi nul ukaṅ kē ṅbuuri, kē ipekadu yi nja ibot apēn. Hēnk, Naṣibaṭi ayuuj pdēm pi bnuura bi nul. ⁸ Awul nja ba aṭuman wi awulun nja uṣal unṭunja na mntit bti ⁹ mi pme uko wi aṅalun pdo, wi ṅaṅ awoon aambaṅ kame'aara. Naṣibaṭi aṅon ṅṅal pdo uko mēnt ṭi Krittun. ¹⁰ Wi wal wi adatun ukbanun uko mēnt udolana : aṅonkrēn iko bti na baṅaṅ bti banwoon du baṭi na mboṣ kaṣe kaṭu Krittun awo naṣih.

¹¹ ṅkak ayeenk ṭi Krittun iko bti yi Naṣibaṭi ahonun. Ul anjaṅ ado iko bti jibi anumiin, adatun ji ṅdo kabuka, ¹² pa un ṅntarun ahaṭ ṭi

Krittu n̄tu bado kayeeh mndēm mi nul. ¹³ An kak namēbandēr na Krittu wi natiinkuŋ uṭup wi manjooŋan, Uṭup Ulil Unuura un-kbuurananaŋ. Kē wi nafiyaaruŋ, Naṣibaṭi awulan Uhaaṣ wi nul wi ahoŋuŋ kadiiman kē nawo biki nul. ¹⁴ Uhaaṣ wi nul uwoon uko ujuni wi iko yi ahoŋuŋ aji aluŋ kawulan. Iko mēnt̄ n̄yeenk ya wal wi Naṣibaṭi akbuuranuŋ n̄ja ṭi buṭaan bti. Najoh n̄yeeh mndēm mi nul.

Pawulu añehandēr banfiyaaruŋ

¹⁵ Ukaaŋ wi ntiinkuŋ kē bakṭiiniyaan pfiyaar pi nafiyaaruŋ Yetu Ajugun na jibi naŋaluŋ bañaan bti banwoon biki Naṣibaṭi, ¹⁶ kē mbi duka duka ṭi pbeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi nan, kabot kalešan wonti dñehana. ¹⁷ Dñehan Naṣibaṭi i Yetu Krittu Ajugun, Ašin n̄ja anwoon ajug mndēm awulan Uhaaṣ wi nul unkt̄u'anaŋ nawo bañaan banwoon na uṣal unṭuŋa ubot uyuujan Naṣibaṭi bnuura nahilna name'a. ¹⁸ Dñehan kak Naṣibaṭi ajeehananaŋ n̄ṣal nahilna nayikrēn phaṭ pankaan kē adu'an, nabot name pdēm pi pyok pi ahoŋuŋ bañaan banwoon biki nul, ¹⁹ nabot nayikrēn pdēm pweek maakan pi mn̄hina mi adoluŋ kē manklempar n̄ja, n̄nfiyaaruŋ Krittu.

²⁰ Mn̄hina mēnt̄, adiiman ma bti ṭi Krittu wi anaṭanuluŋ ṭi pkeṭ abot aṭoorana ṭi kañen kadeenu ki nul du baṭi. ²¹ Adola kē apel bnuura baṣih bti, baweeb bti, mn̄hina bti, na bankṣihuŋ bti. Ayeenk katim kampeluŋ itim bti yi bahilanuŋ katiman ṭi umundu wi na unkm̄biin. ²² Naṣibaṭi aṭu iko bti na bañaan bti ṭi ihoṭ yi Krittu uṭeeh pa aṣih ya, abot adola kē awo naṣih i banfiyaaruŋ bti; ²³ bukal bawoon ulee-ful. Krittu aṭuuŋ mn̄hina mi nul ṭi baka atuman, ul ajaan awul iko bti ṭi umundu ubida katuman.

2

Bnuura bi Naṣibaṭi

¹ Ṭfa p̄juban pi nan na ipekadu yi nan ibi ṭu'an kē nawo bañaan banketuŋ ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ² Nabi yuuj kē naṭaṣ bgah bwuṭaan bi umundu, aṭaṣ Untaayi Uweek wi, unkt̄oŋuŋ hēnkuŋ bañaan bampokun p̄tiink Naṣibaṭi. ³ Ṭfa, n̄ja bti n̄woha han, n̄bi ji n̄do iko bti kaṭaṣ uŋal wi uleef, kado uko bti wi uleef wi n̄ja na uṣal wi n̄ja uŋaluŋ. Ipekadu ibi ṭu n̄ja kē n̄wo biki kayeenk kakob ki Naṣibaṭi ji bañaan bti bandukiin.

⁴ Kē Naṣibaṭi aṣē ñaga maakan, kē uŋal wi akaan pa n̄ja ubot adēm maakan. ⁵ Wi p̄juban pi n̄ja paṭuuŋ kē n̄keṭ ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, uŋal mēnt̄ ukaan kē awul n̄ja ubida na Krittu. Bnuura bi Naṣibaṭi baṭuuŋ kē nabu-
uri. ⁶ Ṭi pwo baloolan na Yetu Krittu, Naṣibaṭi anaṭan n̄ja ṭi pkeṭ na a abot aṭooran n̄ja du baṭi na a. ⁷ Ado han pa pyuuj iwuuŋ bti mndēm mn̄week maakan mi bnuura bi akaan pa n̄ja ṭi Yetu Krittu. ⁸ Bnuura bi Naṣibaṭi baṭuuŋ kē nabuuri, wi nafiyaaruŋ. Uko mēnt̄ uumpēnna ṭi an, uwo uṭen wi Naṣibaṭi. ⁹ Naando do uko ulon ahilna aka mbuur mēnt̄. Nin alon keeri awutan kadēman bkowul ṭi uko mēnt̄. ¹⁰ Uko wi n̄woon hēnkuŋ uwo udo wi Naṣibaṭi ṭiki ṭi pwo baloolan na Krittu, Naṣibaṭi aṭak n̄ja n̄hilna n̄do iko inuura. Naṣibaṭi abo-man iko mēnt̄ ji n̄bi n̄do kabuka, n̄hilna woli n̄bi buka n̄do kado ya.

Bañaan bti bakak baloolan ṭi Krittu

¹¹ An nanwoon naanwo bayu-day, kē bayuday biki kabuka baji badu'an banwoon baanya katēmp kaṣē ji bukal bawoon banyaan katēmp ṭiki n̄leef n̄i baka n̄falanaa, nalešan uko wi nawoon ṭfa. ¹² Wal mēnt̄ naamme Krittu, abot awo naanwo biki Itrayel, p̄ntaali pi Naṣibaṭi, aando bhonar na an, kē

nabot awo naanwo biki kayeenk kahoŋ ki ahoŋuŋ banwoon biki pntaali pi nul. Naleŋan kak kē nabi wo ƚi umundu awo naanka mnhaƚ abot awo naamme Naŋibaƚi. ¹³ Kē hēnkuŋ ƚi pwo baloolan ƚi Yetu Krittū, an nanlowuŋ ƚfa Naŋibaƚi, pkeƚ pi Krittū akeƚaranaŋ paƚu kē nakak aŋoga.

¹⁴ Ul *Krittū na manjooan awoon btiinkar bi nƚiinkaruŋ; ado *bayuday na banwoon baanwo bayuday kē bakak baloolan. Awul ubida wi nul awatna uniw umbiin apaƚeŋ baŋaanaŋ; uniw mēnt uwo bŋoorad. ¹⁵ Apēnan ƚi *bgah bi Moyit udolade wi ba na iko yi pƚaŋ inwoon ƚi ba injaanaŋ ido bayuday na banwoon baanwo bayuday baŋoorad. Ado haŋ ahilna ajeŋ baka bukal batēb bti akakan baka kē bawo baloolan ƚi a, hēnk di di aƚiŋuŋ btiinkar. ¹⁶ Akakan baka kak bukal batēb bti ƚi ploolan na Naŋibaƚi, hēnk bakak uleef uloolan, wi pkeƚ pi nul ƚi krut pawatuŋ uko unƚuun kē baŋooradi. ¹⁷ Abi pƚupan uƚup wi btiinkar, an nambiin alow Naŋibaƚi na bambiin aŋoga. ¹⁸ Ul aƚēpnun ƚi *Uhaaŋ wi Naŋibaƚi unwoon uloolan aƚu kē un bayuday na banwoon baanwo bayuday nƚhil aban du Naŋibaƚi Aŋin nja.

¹⁹ Wul ukaanaŋ kē naankak awo bayaanaŋ kēme baŋaanaŋ bambiin bi phil, nawo kak baŋaanaŋ banwoon biki pntaali pi Naŋibaƚi, nawo biki katohul. ²⁰ Naŋibaƚi anaakrēnan ƚi pniw pi akniwuŋ, kē banjaŋan na baƚupar Naŋibaƚi bawoon induba ijuni, Yetu Krittū ul ƚi uleeful kē aŋe wo pkumel pankmēbanuŋ katoh bti. ²¹ Krittū adoluŋ kē uniw bti unaƚ abot atool pa pwo katoh kayimanaan ki Naŋibaƚi Aju-gun. ²² Nawo baloolan na Krittū, hēnk anaakrēnan kak ƚi uniw wi akniwuŋ nahilna nawo *katoh ki Naŋibaƚi, ki Uhaaŋ wi nul ukwoon.

3

Pawulu nanjaŋan i banwoon baanwo bayuday

¹ Uko waŋ ukaanaŋ kē nji Pawulu kaŋehan Naŋibaƚi pa an. Uko wi ndoluŋ pa an nanwoon naanwo *bayuday, wi nji kalempuŋ pa Yetu *Krittū, uƚuun kē nwo nakalabuŋ. ² Dfiyaar kē name ulemp wi Naŋibaƚi aƚu'ēnuŋ ƚi bnuura bi nul aji ndo pa an. ³ Ul abiin ayuuŋen uko wi aŋaluŋ pdo wi nin alon awoon aambaanaŋ kame'aara. ƚi uko waŋ wi wi mbiin apiitan bƚiŋiŋu. ⁴ Woli naleyiir uko mēnt, nawin kē dme bnuura uko wi Krittū umbiin amena. ⁵ Naŋibaƚi aando wa ƚfa kē umeetanaa ƚi baŋaanaŋ jibi aƚēpnun ƚi uhaaŋ wi nul ado wa kē umeetana hēnkuŋ ƚi banjaŋan na baƚuparul bayimanaan. ⁶ Uko umbiin amena wuŋ uwo kē banwoon baanwo bayuday bayeenk bnuura bi Naŋibaƚi ji bayuday, banaakiir akak uleef uloolan, ayeenk bti uko wi Naŋibaƚi ahoŋuŋ. Uko mēnt udolanaa ƚiki bakak baloolan ƚi Krittū wi bafiyaaruŋ *Uƚup Ulil Unuura.

⁷ *Uƚup Ulil Unuura mēnt, Naŋibaƚi aƚenēn ƚi bnuura bi nul mnhina mi nul ndo kaƚupna wa. ⁸ Nji mpoƚētaanuŋ ƚi baŋaanaŋ biki Naŋibaƚi, awulēn bnuura bi pƚup banwoon baanwo bayuday bnuura bweek maakan bi ƚi *Krittū. ⁹ Dwo i kayuuŋ, kajinƚan ƚi uŋal wi ŋaanaŋ andoli, uko umbiin amena wi Naŋibaƚi anƚakuŋ iko bti yi awoon aanyuuŋ nin alon ƚfa, dyuuŋan jibi akdoluŋ uko mēnt uhilna udolana. ¹⁰ Hēnk, hēnkuŋ banfiyaaruŋ bti baƚu mnŋih na mnhina manwoon du baƚi manhil mame jibi iko yi uŋal unƚuŋa wi Naŋibaƚi ujaanaŋ uwul itumuŋ abot apaƚ. ¹¹ Uko mēnt uwo jibi Naŋibaƚi aŋaluŋ uwo du ujuni, aƚēpna ƚi Yetu Krittū Ajuŋun adolna wa. ¹² Ul aƚuun nja nƚhil pŋog Naŋibaƚi na

mntëŋ ŋi nfiyaara. ¹³ Ukaaŋ kē nji kakoŋan nawut kawut phaj pi bakhajanaanuŋ pa an padolan nawutandër. Phaj mēnt̄ pakŋijanaŋ mndēm.

¹⁴ Uko mēnt̄ ukaaŋ kē nji kaŋup ŋi kadun ki Aŋin nja, ¹⁵ ankaaŋ kē kŋini bti du baŋi na mboŋ kawoo. ¹⁶ Dñehana, jibi mndēm mi nul manwoon mnweek, awulan uhaaŋ wi nul udo katēnt̄ēnan, ¹⁷ *Kritt̄u ahilna awo ŋi nhaaŋ ŋi nan ŋi nafiyaara. Dkak añehan, wi najabuŋ awo na intaañ abot aliint̄ ŋi uŋal, ¹⁸ name na banwoon biki Naŋibaŋi bti jibi uŋal mēnt̄ wi Kritt̄u udēm̄uŋ maakan adoo wo uunka dko di uŋañuŋ. ¹⁹ Ēnhën, dñehan nahil name kē uŋal mēnt̄ upel iko bti yi ñaan ahilanuŋ kame, Naŋibaŋi ahilna atumanan iko bti yi awoon-aanuŋ.

²⁰⁻²¹ Mnhina mi Naŋibaŋi manjaan manlemp ŋi nja, ukaaŋ kē ahil pdo adoo pel maakan iko bti yi ŋhilanuŋ kañehan kēme kadoo kaŋal. Najoh ŋdo kadēmana te mnt̄o, ŋi banfiyaaruŋ bti na ŋi Yetu *Kritt̄u. Uwo haŋ.

4

Pwo baloolan ŋi Kritt̄u

¹ Nji, i ulemp wi naan pa Ajugun uŋuun̄ kē nwo nakalabuŋ, dkooŋan nado kayuuj ŋi mnwo mi nan kē nawo jibi Naŋibaŋi andu'anaŋ aŋaluŋ nawo. ² Nawalaan ikow, nabot najoob ikow, nawut kado kataran. Nayuujan kē naŋaladi ŋi pdo kamiirad. ³ Namēbaan naliint̄an ŋi btiinkar na pwo ŋi ploolan pi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaan uwul. ⁴ Nwo uleef uloolan, kē Uhaaŋ wi Naŋibaŋi unwoon ŋi nja ubot awo uloolan, hēnk di di mnhaŋ mi Naŋibaŋi aduuranaŋ mankaan awo mloolan. ⁵ Ajugun awoha aloolan kē pfiyaar pi nja pakak awoha ploolan jibi batit̄mu

bi nkaan ayeenk bakaan awoha bloolan. ⁶ Naŋibaŋi Aŋin bañaan bti awoha aloolan, ul anŋihuŋ iko bti na bañaan, ul kak ajaan alemp ŋi bañaan biki nul bti, kabot kawo ŋi baka.

⁷ Kē andoli ŋi nja aŋē ji yeenk bnuura bi Naŋibaŋi kahilna kado ulemp wi Kritt̄u aŋu'uluŋ. ⁸ Hēnk di di Ulibra wi Naŋibaŋi ujaan:

Wi akpayiŋ bko duuŋ

aŋij biki amobuŋ,

*aŋen bañaan biki nul iko ilon.**

⁹ Kē we uwoon apayaa? Uko mēnt̄ uyuuj kē aduna awala te ŋi mboŋ*. ¹⁰ Anwaliŋ ul akaan apaya aŋēp baŋi bti kahilna kawul iko bti ŋi umundu ubida katuman. ¹¹ Kē iko yi aŋenuŋ bañaan iwo : balon bawo banjaan, balon bawo *baŋupar Naŋibaŋi balon bawo bañaan bankdooŋ kaŋup *Uŋup Ulil Unuura, balon bawo bayafan biki pntuk pi banfiyaaruŋ na bajukan bgah bi *Kritt̄u. ¹² Ado haŋ bañaan biki Naŋibaŋi bahilna babomandër pa ulemp wi ptēnt̄ēn uleef wi Kritt̄u unwoon bañaan biki Naŋibaŋi bti. ¹³ Hēnk ŋbi kaya te kadoo kawo nja bti baloolan ŋi pfiyaar pi nŋfiyaaruŋ na ŋi pme pi nŋkmeen̄ Abuk Naŋibaŋi. Hēnk, njiŋ ŋi ptaŋ Kritt̄u, kanaama bti. ¹⁴ Nēnkak awo keeri bapōŋ biki pjukan pi bañaan balon bantit̄uŋ ŋi kaguuru pajaan pañooŋ du bdēm jibi nmaaron̄ njaan̄ ŋaluŋ iŋeem, uyook kaya na ya. ¹⁵ Nbaa ŋēp ŋēp kado kaŋup manjoonan na uŋal, kaŋē kado kanaam naam Kritt̄u pya, ul anwoon bkow. ¹⁶ Aji ŋēpna ŋi dko bti di imoh ijaan iyitiiraan kaŋon̄ uleef, uko ktaan kabot kaya bnuura. Woli dandoli ŋi uleef dado ulemp wi da, uleef uŋi udēm̄ bti kaka uforta ŋi bñalad.

Ubida uhalu ŋi Kritt̄u

¹⁷ Uko wi, wi wi nji njaaluŋ kaŋupan ŋi katim ki Ajugun :

* 4:8 Kañaam 68.18. * 4:9 Aduna awala ŋi mboŋ: Balon baji : aduna aya mboŋ uŋeeh du mnket̄.

nañaan pdo kapos ji bañaan banwoon baamme Naşibaţi, banwoon na nşal nnaaf. ¹⁸ Nşal nji baka njawo ti bdem ; k  babot awo baanka ubida wi Naşibaţi ajaan aţen ţiki bawo ti kapaam, k  nhaaş nji baka njabot ad n t. ¹⁹ Pwaan mnkow pi bawaanun paţu k  bakjuban pjuban pi piint abot abi duka duka ti pdo iko iţop bti. ²⁰ K  an, m nt uko waŋ wi wi najukun ti *Krittu. ²¹ Wi natiinkun uko wi Yetu, k  bajukanan uko unwoon manjoonan manwoon ti a, ²² nawo i kaduk iko yi nakdolun ţfa, kaţ l ş mnwo mi nan mi nţfa. Unal wi uleef ujaan uguuran kadoo ţjan du pket. ²³ Iţ b yi nan na nhaaş nji nan njawo nji kakak nhalu, ²⁴ naş  nakak bañaan bahalu biki Naşibaţi adolun k  banaama awo na ubida ujint utool wi manjoonan manjaan mambuk.

²⁵ H nk, nawutan kaţilan : Andoli ti an adoon kaţup at ntul manjoonan ţiki nnaakiir awo nja bti uleef uloolan. ²⁶ Nadeebaţle nawutan kawut udeeb wi nan uţu'an pdo ipekadu. Nawutan kawo na udeeb te unuur udo ugot. ²⁷ Nakţen *Untaayi Uweek dko dm ban. ²⁸ Nakiij aţaňaan, aş  ţ p ţ p am ban ulemp wi nul, awo natool ti wa, ahilna aka uko wi akfaaş ruŋ na anwoon ti kanuma. ²⁹ Uţup uwuţaan uwutan kap n ti mntum mi nan, uţup unuura ţaň unjaan uţ nk kaboman kabot kado banktiinkun wa bnuura, uwoon kado kap n ti mntum mi nan. ³⁰ Nawutan kaţu *Uhaaş wi Naşibaţi ujooţan ; Uhaaş wi nul wi aţu'anaŋ wi wi aklun kayikr nanaan ti unuur wi mbuur. ³¹ Nap naan ti ptoofan iko bti inwoon it nt phank n aŋ ti uhaaş, bşoorad, udeeb, pdeen pdiim, bkuutar na pdo kado iko bti yi mn ot. ³² Nawoon keeri na iţ b inuura nabot nado kaňaga

bat ntan. Nadoon kamiirad jibi Naşibaţi aţ pnun ti *Krittu amiiran.

5

¹ Nawo babak Naşibaţi biki aňalun maakan ukaan k  nawo biki kado katen ti a. ² Unal uwoon kaţon ubida wi nan jibi uwoon pa Krittu : aňal nja adoo wul Naşibaţi kaţuţ ki nul pa nja, k  kawo uţen na untaam udolni bţenjan banlilun Naşibaţi.

Nawoon ti bjeehi

³ H nkun wi nawoon biki Naşibaţi, naankak awo biki kado kaţiiniyaan ţiiniyaan iko yi pjuban pi piint, ubida uţop, na p eebar iko. ⁴ Nin naanwo kado kaţiiniyaan iko iţop k me iko inaať k me iko yi bawaan mnkow bajaan baţiiniyaan. Iko m nt iinyuk nado kaţiiniyaan. Naţ pan ţ p nado kabeeb Naşibaţi. ⁵ H nk di uwoon, nameen wa bnuura, nin n aŋ anjaan ajuban pjuban pi piint, kawo ti ubida uţop aanklun kaneej du Pşih pi Krittu na Naşibaţi. N aŋ ankaan aji n eebar iko aankak alun kaneej du pa, ţiki aji d man iko yun kawo ji Naşibaţi i i akd manun.*

⁶ Nin n aŋ alon awutan kaguran na n up nwaan udooni : uko m nt bti ujaan uţu Naşibaţi adeebaţ r banwoon baandi p şa. ⁷ Nawutan keeri kanaakiir na bañaan bat nt bukuŋ. ⁸ Ţfa nabi wo bañaan biki bdem, k  h nkun naş  kak biki bjeehi wi nawoon biki Ajugun. Nadoon kado ji bañaan biki bjeehi. ⁹ Uko wi bjeehi bajaan babak uwo bti unuura, utool abot awo wi manjoonan. ¹⁰ Nakeerin nado kala pme uko unlilun Ajugun. ¹¹ Nawutan kaka nin uko ulon na udo uwaan udooni wi bañaan biki bdem, naţ pan ţ p nado kayuuj k  iko m nt iwo iwuţaan. ¹² Uko wi bañaan m nt bajaan bado ti

* 5:5 Ampiitun aşal k  n aŋ napit aji d man n nton ţiki aji d man iko pd man pi awoon kad man ţaň Naşibaţi. Natanan ti Kolot 3.5.

kamena ukowandën maakan pdo kañiiniyaan. ¹³ Iko bti impënuj iji imeetana du bjeehi. Kë uko ummeetañiñ du bjeehi uji uwo bjeehi. ¹⁴ Hënk di di upiitaniñ aji :

« *Nañiin iwi inkñoyëñtuñ,*

nañiin ði ptoof pi bankeñtuñ,

*Krittü *aşë nañan bjeehi bi nul ði iwi.*

»†

¹⁵ Nalipariin keeri ði mnwo mi nan mi ñnuur bti. Nawutan kado kado ji bapën ; nadoon kado ji banwoon na ñşal. ¹⁶ Nadoon kado bnuura ñyaaş bti ñi nahilanuñ pdo ba, ðiki wal wi ñwoon wi, uwo uwuñaan. ¹⁷ Ukaañ kë naanwo kado bpën, nadoon kala pme uko wi Ajugun añaluñ nado. ¹⁸ Nawutan kadaan poot kakuj, paji patokan ubida ; nañëpën ðëp nañum na *Uhaaş wi Naşibañi. ¹⁹ Nadoon katëññtën batëññan ði ptoofan na iyeeh yi pñaamarën Naşibañi, na yi pdëman *Krittü. Uhaaş wi nul uñu'an iyeeh mëññ ði bkw. Nadoon kayeeh kadëman Ajugun na ñhaaş ñi nan bti. ²⁰ Nadoon kabeeb wal undoli ði iko bti Naşibañi Aşin nja ði katim ki Yetu Krittü Ajugun.

Banniimaruñ

²¹ Andoli adoon kañaş *Krittü ði pdo katiink batëññul. ²² An baañ nadoon katiink bayinan jibi banfiyaaruñ bajaan batiink Ajugun. ²³ Ñiint awoon ajug katoh jibi Krittü awoon ajug banfiyaaruñ. Banfiyaaruñ bawoon uleef wi Krittü, kë ul ði uleeful ajaañ abuuran baka. ²⁴ Jibi banfiyaaruñ bajaan batiink Krittü, hënk di di baañ bawoon kado katiink bayin baka ði iko bti.

²⁵ Kë an biint nañalan baharan jibi *Krittü añaluñ banfiyaaruñ adoo wul uleeful akeñ pa baka. ²⁶ Ado hañ bahilna bañëpna ði uñup bawo biki Naşibañi, wi añowuñ baka na meel, ²⁷ banfiyaaruñ bahilna

bapën bawinana ði kadunul bawo na mndëm ji ñaañ ankniiimiñ anwoon nanuura, najinñ piş kë kaara di nul daanlaataru këme awo na iko ilon itëññ yuñ. Ado hañ banfiyaaruñ bahilna bawo bajinñ, batool babot bado kado uko unnuuriñ ðañ. ²⁸ Kë hënk di di biint bawoon kañal bahar baka jibi bañaluñ ñleef ñi baka. Aññaluñ aharul, uleeful wi wi añaluñ. ²⁹ Hënk di uwoon, nin ñaañ alon aambaañ kapoka uleeful, aji ðëp ðëp kade de'an wa, kaboman wa. Krittü aji do hañ kak na nja ñnfiyaaruñ, ³⁰ ðiki ñwo uleeful. ³¹ Ulibra wi Naşibañi uji : « *Wañ ukaañ kë ñiint aklun kaduk aşin na anin kanaakiir na aharul, bakak ñaañ aloolan* »* ³² Manjoonan mnweek manwinana ði ññup ñi. Nji dji uko wañ uwo wi *Krittü na banfiyaaruñ. ³³ Ñiint kak akaan añal aharul ji uleeful, ñaañ ado katiink ayinul.

6

Bapoñ na bajug baka

¹ An bapoñ pfiyaar pi nafiyaaruñ Ajugun pañuun nado katiink bajugan, ðiki uko mëññ uwo utool. ² *Bgah baji : « *Mëbaan şaaş na naan bnuura* »* uko mëññ uwoon uteek ði iko yi Naşibañi ajakuñ ði Bgah ungakandëruñ na kahon, ³ uji : « *Thilna iwo ði mnlilan ñnuur ñi nuñabot ñatum ði mboş.* »*

⁴ Kë an başin bapoñ, nakbubara kado kadeebañ babukan ; nadoon kakuş baka, kajukan baka kabot kayuuj baka iko inlilul Ajugun.

Balemp na biki baklemaruñ

⁵ An balemp nadoon katiink biki naklemaruñ ði mboş ði, nahetan ikow nado kañaş baka na itëb ijint ji nalempar lempar *Krittü.

† 5:14 Bañaañ baamme ñaañ ampiitun uñup wi. Balon başal kë uka pwoona ði kayeeh kalon.

* 5:31 Ujuni 2.24. * 6:2 Ppën 20.12a. * 6:3 Ppën 20.12b.

6 Nawutan kaṭaş baka ṭañ woli batenan pa bajakna kē nawo balemp banuura ; nadoon kado han ji balempar Krittū banjaan baṭu ṛhaaş ṛi baka bti ṭi pdo uko wi Naşibaṭi aṇaluṇ. ⁷ Nawutan kaṭaş baka kaşē kaşal kē bañaan ṭañ biki naklemparuṇ, nadoon kaṭaş baka na ṛhaaş ṛjintṭ ji naṭaş ṭaş Ajugun. ⁸ Name kē Ajugun aluṇ katum ṇaan andoli ṭi uko unuura wi adoluṇ awole nalemp kēme i baklemparuṇ.

⁹ Kē an biki baklemparuṇ namēbaan banklemparanan na ṛhaaş ṛjintṭ, nawut kabēg baka. Name kē Ajugan i baṭi awo aloolan pa an na bukal, abot awo aanji ten uko wi ṇaan awoon.

Iko iguti yi Naşibaṭi awulanan

¹⁰ Dbaañsaan bṭup bi kaji na an, najejan phina pi nan ṭi mnwo mi nawoon na Ajugun, ṭi mnhina mi nul mandēmuṇ maakan. ¹¹ Najejan iko iguti bti yi Naşibaṭi awulanan, napokna kaguuru ki *Untaayi Uweek, ¹² mēntṭ bañaan bajēn biki ṛkgutanaanuṇ, ṛntaayi ṇanwoon du baṭi ṇa, na mṇşih na mnhina mi bajug umundu wi, unwoon wi bdēm. ¹³ Najejan keeri iko iguti bti yi Naşibaṭi. Hēnk nanaṭna naliintṭ ṭi ugut ṭi unuuru uwuṭaan, ubale nahum bnaṭ.

¹⁴ Namēbaan keeri naliintan : najejan manjoonan natan ṭi blank manwo katēl ki nan, nawohariin kamişa ki ifeeru, kul kawoon pwo ṇaan natoool ṭi kēş ki Naşibaṭi. ¹⁵ Işapaat yi nakṭuun ṭi ihoṭ iwoon pbomandēr pa pya pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi btiinkar wi Naşibaṭi aṭenuṇ nja. ¹⁶ Najejan pfiyaar ṛwal bti pawo ubeel wi nan, nahilna najēmşēn işuuri inkyikuṇ yi *Naguru. ¹⁷ Najejan mbuur manwoon ṭi *Krittū manwo pntuuru pntak pi ugut. Uṭup wi Naşibaṭi uwo kakej ki *Uhaaş wi Naşibaṭi uwulanan.

¹⁸ Nadoon kañehan Naşibaṭi kakooṭa ṛwal bti, *Uhaaş wi nul udo kaṭēnkan ṭi uko mēntṭ ; natamaan nawut kayoont iñeen nin unuuru uloolan ṭi pdo kañehandēr banwoon biki Naşibaṭi bti. ¹⁹ Nañehandēraan kak, Naşibaṭi aṭuuna uṭup wi nul ṭi mntum mi naan, hēnk nhilna ndo kaṭup na mntēṇ uko umbiṇ amena wi *Uṭup Ulil Unuura ujaan udiiman. ²⁰ Dwo naṭupar wa, kē wul ukaan kē ntanana na mnkorentu awo ukalabuş. Nañehandēraan keeri pa ndo kaṭup na mntēṇ uko wi nwoon i kaṭup.

Uṭup ubaañşaan

²¹ Dṇal an kak name jibi nji nwoon, uko wi nji kadoon. Tişik, ayiṭ nja i ṇaluṇ maakan ankaan awo nalempar Ajugun na manjoonan, aluṇ kaṭupan jibi iko bti iwoon. ²² Dyila yil du an pa aṭupan jibi ṇwoon abot atēṇṭēnan.

²³ Dñehan Naşibaṭi Aşin nja na Yetu *Krittū Ajugun bajoobṭēn ṛhaaş ṛi banfiyaaruluṇ bado kaṇalad babot bahoṭlēs pfiyaar pi baka. ²⁴ Bnuura bi Naşibaṭi pa banaluṇ bti Yetu Krittū Ajugun te mṇṭo.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Filip

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi bajaan badu Filip. Ṭi bayaas bi nul btēbantēn, abi ṭup Uṭup Ulil Unuura du ubeeka mēnt kē bañaan badoo fiyaar wa. Natenan ṭi ulibra wi Ulemp wi Banjaan 16.11-40. Wi babiin awat Pawulu ukalabuṣ ṭiki alempar Ajugun, bañaan biki ubeeka wi Filip bajunt itaka awul alon ṭi baka i bajaan bado Epafrodit añaota. Wal mēnt wi wi Pawulu apiitun baka kakaarta ki kabeebna baka. Aji na baka bamēban baliint ṭi pfiyaar, bawut kadek Naṣibaṭi kafet, bawut katiink banaan bajukan bañaan uko umpaṭun na Naṣibaṭi. Akak aleṣan baka kē bawo ṭi ploolan na Krittu, kē btiinkar bawoon kawo ṭi ptoof pi baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ na pñehan (1.1-11)
2. Hum di di Pawulu awinarun ubida (1.12-30)
3. Pdo bañaan bado kado ji Krittu (2.1-18)
4. Bañaan banwoon Timote na Epafrodit
5. Naaṅ najēn awo kalil Naṣibaṭi (3.1-4.9)
6. Pawulu abeeb bañaan biki Filip (4.10-20)
7. Pwul mboṣ pbaañsaani (4.21-23)

Pwul mboṣ

¹ Nji *Pawulu na Timote, ṅnwoon balempar Yetu *Krittu, ṅwul mboṣ biki ubeeka wi Filip bti hammēbanun Yetu Krittu awo biki Naṣibaṭi na baweek biki baka na

banaan baṭēnk baweek mēnt ṭi ulemp. ² Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawalan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaas.

Pbeeb na pñehan Naṣibaṭi

³ Dji kabeeb Naṣibaṭi i njaan kadēman ṭi uko winan, ṅyaaṣ bti ṅi njaan kaleṣan. ⁴ Woli dñehandēran an bti Naṣibaṭi, dji kawo ṭi mnlilan. ⁵ Dji kawo na mnlilan ṭiki du unuur uteek te hēnkun, naṭu iñeen yi nan ṭi ulemp wi pdo kaṭup *Uṭup Ulil Unuura na iko bti yi najaan naṭēknēn. ⁶ Uko wi nfiyaarun wii wi : Anjunun ulemp unuura wi ṭi an ado kalempa lemp te uba wa, ṭi unuur wi Yetu *Krittu aklun kabi.

⁷ Unuura nwo na uṣal utēnt waṅ pa an bti. Na manjoonan dṭu'an ṭi uhaas wi naan, woli dwo ukalabuṣ kēme awo ṭi pgarat Uṭup Ulil Unuura, an bti naji naṭēknēn ṭi ulemp wi Naṣibaṭi awulun. ⁸ Aa, Naṣibaṭi ame kē dmēbanan an bti ṭi uhaas wi naan abot aṅalan jibi Yetu Krittu aṅalan.

⁹ Uko wi njaan kañehan Naṣibaṭi wii wi : Ado unjal wi nan udo kadēma dēm pya, te ṅṣal ṅi nan ṅadoo ṅajeeh bnuura nabot nado kayikrēn uko bti wi Naṣibaṭi aṅalun. ¹⁰ Hēnk nahilna najoṣ uko unuurnaaniin naṣē nawo bajint piṣ banwoon baanwo na nin buṭaan bloṅ pa unuur wi *Krittu aklun kabi. ¹¹ Nawo kak bañaan bantumun na uko wi pwo baṭool wi Yetu Krittu aṭuun ṭi an. Hēnk nayuuj mndēm mi Naṣibaṭi, bañaan babot bado kadēmana.

Pawulu awo du ukalabuṣ

¹² Baiṭ naan dṅal name kē uko undolnun ubaa ṭep ṭep ado kē *Uṭup Ulil Unuura ukmeṭana meeṭana pya. ¹³ Hēnk, bangoli bti biki naṣih najeenkal na bañaan bti badoo me kē ulemp wi *Krittu uṭuun kē nwo ukalabuṣ. ¹⁴ Kē uko mēnt ukak aṭu kē baiṭ nja baṭum bahaṭ ṭi Ajugun, akak aṭup Uṭup

wi Naşibaŋi na mntëŋ nin baanji balënk.

¹⁵ Uwo manjoonan kē baloŋ baji baŋup uko wi *Krittu na uşal wi bpulad na wi bkujar, kē baloŋ başë ji baŋup wa na uşal unuura. ¹⁶ Banjaan baŋup uko wi Krittu na uşal unuura, uŋal ujaan uŋu baka pdo haŋ, ŋiki bame kē ulemp wi naan uwo wi pdo kagutar *Uŋup Ulil Unuura. ¹⁷ Kē bukundi, na uşal wi bpulad wi wi bajaan baŋupna uko wi Krittu. Mēnt uşal ujint ujaan uŋu baka banaŋa ; baji başal photoleş mnhaj mi naan du ukalabuş. ¹⁸ Kē uko mēnt uşë wo uunwo nin uko uloŋ. Uko unkaan udooni uwoon woli na uşal uwuŋaan kēme na uşal unuura wa, baŋup uko wi Krittu. Dlakado kalilandër lilandër uko mēnt pya, ¹⁹ dme kē uŋij mbuur mi naan, ŋiki nañehandëraan, kē Uhaaş wi Yetu Krittu ubot aŋenkën. ²⁰ Uko wi nji kayoonkuŋ abot ahaŋ na uhaaş wi naan bti uwo kē nin mēnkowa, dbaa ŋëp ŋëp hēnkuŋ kado jibi njaan kado ŋnuur bti kayuuj na mntëŋ mndëm mi Krittu ŋi uleef naan woli dwo najeb kēme woli dkeŋi.

²¹ Woli dwo najeb *Krittu awoon uhefēnt wi naan, kē woli dkeŋi kanuurandën. ²² Kē woli pwo ŋi mboş paŋu ulemp wi naan udo kaya bnuura, mēmme keeri uko udat. ²³ Dwo na nşal ŋtëb : dŋal pya, kaya kawo na Krittu, wul wi ndoon ahokan hokan. ²⁴ Kē uşë nuura pa an nwo ŋi mboş ŋi. ²⁵ Kē jibi nfiyaaruŋ uko mēnt dme kē dŋo ŋi na an bti, nahilna nado kadëm nabot nawo na mnlilan ŋi pfiyaar pi nafiyaaruŋ Krittu. ²⁶ Hēnk woli dkak du an nahilna kaka uko uloŋ unŋtuuŋ nataŋar Yetu Krittu kak.

²⁷ Uko unkaan udooni uwo nado kaŋoŋ ubida wi nan, utaŋ na *Uŋup Ulil Unuura wi *Krittu. Hēnk, woli dbi du an kēme awo mēnwō na an kaŋiink kē namëbandër aliint awo ji ŋaŋ aloolan agutar na uhaaş

uloolan pfiyaar panwoonuŋ du Uŋup unuura uhalu. ²⁸ Nakwut nin uyaaş uloolan başooran balënkanaan ; uwo pa baka uko unkyuujun pŋot pi baka na unkyuujun kē Naşibaŋi abuuranan. Uko mēnt upēnna du Naşibaŋi. ²⁹ Hēnk di uwoon, ŋi uko wi Krittu : Naşibaŋi aŋenan kē nahil aŋiyaara abot aŋenan kē nahil phajara. ³⁰ Na manjoonan uko wi nakgutaruŋ uwoon uloolan na wi nawinuŋ kē nji kagutar ; dgutaraara gitar wa jibi nameen.

2

Btiinkar na pwalan bkw

¹ Woli pwo baloolan ŋi Krittu paji patēntënan, woli uŋal wi akaan pa an uji uŋañanan mntëŋ, woli Uhaaş wi Naşibaŋi uŋu'an kē nakak baloolan, woli naŋaladi abot aŋagiir, ² natiinkaran keeri, naŋalad, nala pwo ŋi ploolan ŋi uhaaş na ŋi uşal. Hēnk dluŋ kalilan maakan. ³ Nawutan kado kado nin uko uloŋ na uşal wi bpulad, kēme kado kado uko uloŋ kalaana pwinana. Naŋëpën ŋëp nawalan ikow nado katen batēntan ji badëm apelan. ⁴ Andoli awutan kaşal uleeful ŋañ, adoon kaşal batēntul.

⁵ Nawoon na uşal utēnt wi Yetu *Krittu ŋi ptoofan

⁶ Ul anwoon ji Naşibaŋi aşë wo aanŋo aten plin pi alinun na Naşibaŋi

⁷ abaa ŋëp ŋëp apok pdiiman mndëm mi nul akak awo ji bañaan bti, akakan uleeful nalempar bañaan.

Kē bañaan bti bawin kē awo ñaan najën.

⁸ Awalana bkwul adoo wo aampok pok pdo nin uko uloŋ wi Naşibaŋi aŋaluŋ, adinan pkeŋ, adoo dinan pkeŋ ŋi kruŋ.

⁹ Ukaan kē Naşibaŋi adeeŋa du bko duuŋ,

awula katim kandëmuŋ apel
itim bti.

10 Hënk, banktiinkuŋ bti katim ki
Yetu
du baŋi na mboş, na du mnkeŋ
baŋup.

11 Itum bti ibot ido kadëman
Naşibaŋi Aşin nja
kaji Yetu awoon Ajugun.

Ulemp wi baŋaşar Yetu

12 An bayiŋ naan biki mmaganuŋ,
dme kë naambaan kaŋaŋanaara
pdo kaŋaş Naşibaŋi. Nawutan kado
kaŋaşa keeri woli dwo na an ŋaŋi,
nadoon kaŋaşa kak maakan woli
mënwo na an. Nadoon kalempar
mbuur mi nan ŋi pdo kawalan
ikowan na ŋi pdo kaŋaş Naşibaŋi na
palënk. 13 Naşibaŋi ul ajaan aŋu'an,
kë naji naŋal pdo kabot kado uko
wi aŋaluŋ.

14 Woli nawo i pdo uko ulon
nawutan kado kaŋur ŋuran, këme
kado kalaŋar. 15 Hënk nahil kawo
baŋaan bajinŋ piş biki bawoon
baankwin nin uko ulon wi pŋup
ŋi baka, babak Naşibaŋi banwoon
baanwo na nin buŋaan blonŋ ŋi
pŋoof pi baŋaan biki umundu wi
banwoon baŋilan na bado buŋaan.
Nado kanuur wal mënŋ ŋi umundu,
16 an namëbanuŋ Uŋup unjaan
uwul ubida. Hënk, dlunŋ katanaran
ŋi unuur wi *Krittu akluŋ kabi,
ŋiki pŋi pi naan na unoor wi
naan ŋaankwaanŋ udooni. 17 Woli
pŋaak pi naan padoo wo i ptula
kawo uŋaakan wi bŋeŋan banwoon
pfiyaar pi nafiyaaruŋ, kalilanaara
lilan kabot katan na an bti. 18 Hënk
kak nawo i kalilan kabot katan na
nji.

Kayili ki bi Timote na Epafrodit

19 Dhaŋ ŋi Ajugun Yetu aji dyil
ŋi ŋnuur ŋi Timote du an, ahilna
ajoobŋenën udeeb nji kak, woli
dŋiink jibi nawoori. 20 Mënka nin
ŋaan alonŋ kak anjaan aŋu uşal ŋi

an ji nji kala pme jibi nawoori na
manjoonan. 21 Bukal bti ikow yi
baka yi yi bajaan balempar, baanji
balempar Yetu *Krittu. 22 Kë ul,
nawin an bti uko wi ahilunŋ pdo.
Awo na nji alemp jibi napoŋ ajaan
awo na aşin, kë ŋklemp un batëb bti
aŋup *Uŋup Ulil Unuura. 23 Ul i i
nji nŋaluŋ pyil du an keeri, wi nji
kamehanŋ me jibi uko wi nan ukluŋ
kaŋëp. 24 Nji kak dhaŋ ŋi Ajugun aji
dbi kak du an hënkunŋ uunkjon.

25 Kë nşë ten awin kë dwo i kayil
Epafrodit kak, ayiŋ nja ŋi *Krittu,
i ŋjaan ŋgakandër kalemp kabot
kagutar *Uŋup Ulil Unuura. An
nayiluluŋ ŋi nji ado kalemparaan
wi nwoonŋ ŋi kanuma. 26 Abi
ŋal maakan pwinan an bti abot
ahaajala, wi natiinkunŋ kë amaaki.
27 Na manjoonan abi maak adoo
ŋogan pkeŋ, kë Naşibaŋi aşë ŋagi'a.
Mënŋ ul ŋaŋi i aŋagiinŋ, nji kak
aŋagi'aan maakan, ado hanŋ nwutna
woli dpën ŋi mnŋëg mi, kaneej ŋi
mlonŋ. 28 Dkeer ataran kayila du an
nahilna woli nawina nalilan, nji
mbot nwo mënka ajooŋan maakan.
29 Nayeenkana na mnlilan ji ŋaan
anwoonŋ i Ajugun, nabot namëban
baŋaan banwoonŋ ji a bnuura. 30 Ul
ankakuŋ i pkeŋ pa ulemp wi Krittu,
ayeenkaran ado ulemp wi nawoonŋ
naanhil pdo an ŋi ŋleefan pa nji
adoo kak i pkeŋ.

3

Bnuura bi pme Yetu Krittu

1 Kë hënkunŋ an bayiŋ naan,
nalilaan ŋi Ajugun. Nin uunwo
unoor ŋi nji nkak mpiitan uko
wi ndoonŋ abi piitan, uko mënŋ
utëŋŋenan tēŋŋan. 2 Nalipariin
baŋaan banwoonŋ ji ŋbuş*, bado
buŋaan, bukal biki pwala katëmp
pawoonŋ ŋaŋ pŋal uleef. 3 Nja
ŋjaan ŋŋëpna ŋi Uhaaş wi Naşibaŋi
kadëmana, nja ŋnŋuunŋ mndëm mi

* 3:2 ŋbuş: Bayuday baji baji banwoonŋ baanwo bayuday bawo ŋbuş.

nja ti Yetu *Krittu, abot awo n̄nhaṭ n̄leef ni nja, nja n̄woon̄ banwaliin̄ katēmp na manjoonan.

⁴ Kē n̄ji, ddoon̄ aka uko unhilanun̄ kaṭu'ēn̄ nhaṭ uleef naan. Woli alon̄ anun̄ kē ahil phaṭ uleeful, n̄ji dhilun̄ kahaṭ uleef naan kapela. ⁵ N̄ji i bawalanun̄ katēmp wi mbukiin̄ ado n̄nuur bakreṅ, dwo i pntaali pi *It̄rayel, i p̄sini pi *Benjamin, dwo na heb̄er̄e abuk naheb̄er̄e. Ti uko wi p̄ṭaş *bgah dwo *nafaritay. ⁶ Dbi wo n̄naan̄ an̄jalun̄ uko wi Naṣibaṭi maakan adoo nun̄ wi n̄ji kahajanun̄ banfiyaarun̄ Yetu kē ddo do wa. Woli p̄ṭaş uko b̄ti wi bgah bajakun̄ aji uwo utool, nin̄ n̄naan̄ alon̄ aanhil kajakēn̄ uko ulon̄.

⁷ Kē iko b̄ti yi m̄biin̄ aṣal kē iṭu'ēn̄ nwinana b̄nuura ti kadun ki Naṣibaṭi, Krittu ado kē m̄me kē d̄bi neem na manjoonan. ⁸ Aa manjoonan ma, n̄ntenle b̄nuura bweek maakan banwoon̄ ti p̄me Yetu *Krittu Ajugun̄ d̄ji kawin kē d̄bi neem ti iko b̄ti. Aṭu kē n̄waan̄ iko b̄ti yi m̄biin̄ aka, kē n̄ṣē win kē iko b̄ti iwo iwetar yi n̄woon̄ i kaf̄el du pyew̄el kahilna kaka Krittu. ⁹ Kē ti a di n̄woonun̄ natool ti kadun ki Naṣibaṭi, p̄wo natool pi p̄ṭaş bgah pawoon̄ paanhil pwul̄ēn. Woli d̄fiyaar Yetu ṭaṅ di nhilun̄ kawinana p̄wo natool ti kēṣ ki Naṣibaṭi. ¹⁰ Uko wi n̄jalun̄ uwo p̄me Krittu. P̄me'a pawoon̄ p̄me m̄nhina mi p̄naṭa pi nul ti p̄keṭ na phaj̄ ji a kaṣē kanaam na a ti p̄keṭ pi nul. ¹¹ Kē h̄enk, d̄haṭ kē Naṣibaṭi alun̄ kanaṭanaan̄ ti p̄keṭ.

Pten kadun, kagutan pwo natool na manjoonan

¹² M̄ēn̄ji ddo bi ka ka uko m̄ēn̄t̄ kēme nwo n̄naan̄ anwoon̄ aanwo na nin̄ buṭaan̄ dlon̄, kē n̄ṣē taman katen me d̄mob uko m̄ēn̄t̄, ṭiki Krittu amobnun̄ n̄ji ti uleef naan.

¹³ An bayiṭ naan, dme kē m̄ēndo bi mob wa. Kē uko uloolan̄ ṭaṅ wi wi n̄woonaaun̄ ti uṣal, uko m̄ēn̄t̄ wii wi : p̄ṭilma iko b̄ti yi ndoon̄ abi do, kado katen kadun, ¹⁴ kagutand̄er̄ uko m̄ēn̄t̄ kahil kayeenk uko wi Naṣibaṭi aduurnun̄ du baṭi duuṭ aṭēpna ti Yetu Krittu.

¹⁵ N̄ja b̄ti n̄njijun̄ ti p̄fiyaar Yetu, najoh keeri n̄ṭu uṣal ti uko m̄ēn̄t̄. Woli nawo na n̄ṣal n̄ṭēb̄ ti uko ulon̄ Naṣibaṭi kajin̄ṭanan̄ wa. ¹⁶ Kē ti dko di n̄banun̄ h̄ēn̄kun̄, najoh n̄wut kaṭañan̄ p̄ṭaş bgah bi n̄jejuṅ.

¹⁷ Bayiṭ naan, an b̄ti nadoon̄ katen ti n̄ji, nabot nado katen ti bañaan̄ banjaan̄ baṭaş uko wi n̄jakanan̄. ¹⁸ Batum baji bado ji baṣoor krut ki *Krittu jibi ndoon̄ abi ṭupan akak aṭupan h̄ēn̄kun̄ na m̄nkuul ti kēṣ. ¹⁹ Babaañṣaan du bdoo. M̄ēn̄t̄ Naṣibaṭi i i b̄afiyaarun̄, iyin̄ yi baka yi yi b̄afiyaarun̄. Baji baṭañar uko unwoon̄ kawo lah m̄n̄kow pa baka, buk̄al banṭuun̄ n̄haaṣ ni baka b̄ti ti iko yi m̄boṣ. ²⁰ Kē n̄ja, n̄wo biki baṭi, dul di n̄kyoonknun̄ nabuuran̄ i n̄ja Yetu Krittu Ajugun̄. ²¹ Ul akt̄l̄ēṣun̄ n̄leef ni n̄ja n̄anjaan̄ n̄akeṭ, kakakan̄ n̄a n̄naam na wi nul, unwoon̄ uleef unwoon̄ na m̄nd̄ēm. Aṭl̄ēṣ̄ n̄a na m̄nhina mi ajaan̄ aṣihna iko b̄ti.

4

¹ H̄enk an bayiṭ naan biki m̄maganun̄ maakan, dnuhan̄ maakan, an nawoon̄ m̄nlilan̄ mi naan, na uko unkyuun̄ kē n̄ji dwatun̄ ti kamp̄etar̄ ki n̄ji kap̄etarun̄. An biki m̄maganun̄, h̄enk di nawoon̄ kamēban̄ kaliint̄ ti p̄ṭaş Ajugun̄.

Uko wi pdo

² An bi Ewodi na Funtic dkooṭan̄ kooṭ naten ti Ajugun̄ nakak natiinkar. ³ Kē iwi injaan̄ klemp̄ ulemp̄ wi n̄jaan̄ kalemp̄* na manjoonan, ṭēnkan̄ baat̄ batēb̄

* 4:3 Injaan̄ klemp̄ ulemp̄ wi n̄jaan̄ kalemp̄ : Ti uṭup̄ ugrek b̄apiiti aji « Futugot », uhinan̄ kawo katim ki n̄naan̄. Ti, balon̄ baji katim ki n̄naan̄ ka.

bukun̄ ṭi uko mēnt̄. Babi wo na nji agutar *Uṭup Ulil Unuura, na Klement na banjaan̄ balemp na nji bti, biki itim ipiṭaniin̄ ṭi *Ulibra wi Ubida.

⁴ Nalilaan ṅnuur bti ṭi Ajugun ṭi uko bti. Aa, dkak akakalēs, nalilaan. ⁵ Pjooob bkow pi nan pawinaniin̄ ṭi bañaan̄ bti. Ajugun aanlowi. ⁶ Nawutan kaṭaaf nin uko ulon̄. Ṭi iko bti, nakooṭan Naṣibaṭi nañehana uko wi nanumiin̄. Nabeebana woli nañehana uko ulon̄. ⁷ Hēnk, ajoobṭēnan ṅhaaṣ udoo upel iko bti yi uṣal uhilanun̄ kaṣal abot amēban iṭēb yi nan na ṅṣal ṅi nan ṭi Yetu *Krittu. ⁸ Bayiṭ naan, uko wi nji kabaan̄ṣaanun̄ wi : naṭuun ṅṣal ṭi uko bti unwoon̄ manjoonan, uko uwoon̄ uunji uṭu ṅaan̄ mnkow, unwoon̄ utool, unwoon̄ ujint̄ piṣ awo uunwo na nin buṭaan̄ blon̄, unjaan̄ uṭu ṅaan̄ kaṅalana, uko unyukun̄ ptiink, uko unuuriin̄ maakan, uko unwoon̄ wi pmēban na iñeen itēb. ⁹ Uko wi najukun̄ ṭi nji, wi nayeenkun̄ abot atiink ṭi nji, wi nawinnun̄ kē nji kado, iko mēnt̄ bti nadoon̄ kado ya. Hēnk, Naṣibaṭi anjaan̄ ajoobṭēn ṅhaaṣ awo na an.

Pbeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi ajaan̄ aṭen

¹⁰ Dlanan maakan ṭi Ajugun, wi nakaan̄ ayuuj kē naṭu ṅṣal ṅi nan ṭi nji. Mēnji naambaan̄ kaṭu'aara ṅṣal ṭi nji, naambi hil hil pyuujēn uko mēnt̄. ¹¹ Mēnt̄ kanuma kaṭu'ēnun̄ kē nji kaṭiini hēnk, djuk plin̄ ṭi uko wi nkaan̄. ¹² Dhil pwo ṭi bwaan̄ abot ahil pwo ṭi pyok. Dko bti di nwoon̄ na ṭi iko bti, Naṣibaṭi ado kē nhil kayok kēme kawo na ubon, kē nhil pwo woli dka maakan kēme awo ṭi kanuma. ¹³ Anjaan̄ awulēn mnhina adolon̄ kē nhilan̄ pmiir iko bti. ¹⁴ Kē an naṣē do bnuura wi naṭēnkun̄ ṭi unoor wi naan.

¹⁵ An biki ubeeka wi Filip name bnuura, wi njunun̄ pṭup *Uṭup Ulil Unuura apēnna utaak wi nan

wi Matedoniya, nin pntuk plon̄ pi banfiyaarun̄ Yetu paantēnkēn na itaka, yi nan ṭañ yi yi nji nyeenkun̄. ¹⁶ Wi nwoon̄ du ubeeka wi Tetalonika, mēnt̄ uyaas̄ uloolan ṭañ wi wi nayilbanaanun̄ uko wi nnumiin̄. ¹⁷ Mēnkla la nawulēn uko ulon̄, uko wi ṅṅalun̄ uwo : uko wi nadolon̄ uwo bnuura bi Naṣibaṭi akhoṭalēsun̄ ṭi iko yi ahankan̄. ¹⁸ Dyeenk iko yi nnumiin̄ bti, ido pel kanuma ki naan. Dtumandēni, hēnkun̄ wi nyeenkun̄ iko bti yi nayilon̄ Epafrodit aṭijēn. Iwo ji pṭēkēñ plil pi bṭejan̄ bi Naṣibaṭi adiin̄ abot alilandēr. ¹⁹ Kē Naṣibaṭi i njaan̄ kadēman aṣē hank ṭi Yetu *Krittu bnuura bweek maakan, alun̄ kaṭēpna ṭi ba kawulan uko bti wi nanumiin̄. ²⁰ Mndēm mweek manwo ṭi Naṣibaṭi Aṣin nja te mnṭo! Uwo han̄.

Pwul mboṣ pbaan̄ṣaani

²¹ Nawulan mboṣ bañaan̄ bti bammēbanun̄ Yetu *Krittu awo biki Naṣibaṭi. Bayiṭ nja banwoon̄ ṭi na nji bawulan mboṣ. ²² Banwoon̄ biki Naṣibaṭi bti awo ṭi na nji bawulan mboṣ ; banklemparun̄ *Fetar naṣih najeenkal ṭi baka bawulan mboṣ maakan.

²³ Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura bi nul an bti.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utak wi Kolot

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Kolot. Aambaan kayaha da, aṣe tiink kē baji banfiyaarun Krittun banwoon da bamēban aliint ṭi pfiyaar pi baka. Epafrat anjaan agakandēr na Pawulu abiiṅ aya da aṭup baka Uṭup Ulil Unuura. Wi nṣubal ṅlon ṅaṭepun, kē bañaan balon baṣe ya da ajukan bañaan uko ulon umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi Epafrat abiiṅ ajukan baka. Bañaan mēnt baji na baka ñaan anṅaluṅ Naṣibaṭi abuurana awo kadēman ṅwanjut na ṅton ṅlon ṅampeluṅ bañaan bajen. Baji na baka bawo kawala katemp, kawo baankde ṅyemaṭ ṅlon. Kē Epafrat aṣe ya wal mēnt du Rom di Pawulu awoon ukalabuṣ aṭupa uko mēnt. Wi Pawulu atiinkun uko mēnt wi wi apiitun baka, kadiimanaan baka kē pfiyaar Krittun ṭaṅ pakkaan ñaan abuur.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pñehan Naṣibaṭi kabeeba (1.3-14)
3. Pwo Naṣibaṭi pi Krittun na mndēm mi nul (1.5-2.19)
4. Ubida uhalu na Krittun (2.20-4.6)
5. Pwul mboṣ pbaañsaani (4.7-18)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu i Naṣibaṭi adolon kē nwo nanjañan i Yetu *Krittun na Timote ayiṭ nja ṅwul ² biki ubeeka wi Kolot banwoon biki Naṣibaṭi afiyaar Yetu Krittun na manjoonan mboṣ. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja

awulan bnuura abot ajoobṭēnēn ṅhaaṣ.

Pñehandēr biki Kolot Naṣibaṭi

³ Nēnji ṅṭañan pbeeb Naṣibaṭi, Aṣin Yetu *Krittun Ajugun woli ṅñehandēran. ⁴ Nṭiink pfiyaar pi nafiyaarun Yetu Krittun na uṅal wi nakaan pa banwoon biki Naṣibaṭi bti. ⁵ Pfiyaar na uṅal mēnt ṅawoona ṭi phaṭ pyeenk iko yi Naṣibaṭi ahankananaṅ du baṭi. Nakaan phaṭ mēnt ṭi uṭup wi manjoonan, unwoon *Uṭup Ulil Unuura wi natiinkun. ⁶ Uṭup Ulil Unuura mēnt ubi ṭi an jibi ukaan abi ṭi mboṣ bti di ukdēman dēm pya abot aṭij iko inuura. Hēnk di uwoon kak pa an, du unuur uteek wi nayeekun wa, abot awin bnuura bi Naṣibaṭi na manjoonan. ⁷ Epafrat nanohun anjaan alemp na un ajukananaṅ, ul anwoon nalempar Krittun na manjoonan anklempun pa an*, ⁸ aṭupun jibi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uklempun ṭi an kē nanjaladi.

Pñehandēr pntuk pi banfiyaarun

⁹ Ukaan, wi ṅmeṅan me uko waṅ, aṣe bi duka duka ṭi pdo kañehandēran. Nñehan Naṣibaṭi ado *Uhaaṣ wi nul utumanan uṣal untuṅa na mntit nahilna name bnuura uko wi aṅaluṅ. ¹⁰ Hēnk, ubida wi nan ulil Ajugun nabot nado kado iko bti yi aṅaluṅ. Nado kado iko inuura itum kabot kameha me Naṣibaṭi na manjoonan. ¹¹ Nñehan Naṣibaṭi aliintanan ṭi iko bti yi nakdolon na mnhina mi mndēm mi nul. Hēnk nado kataman kabot kamiir ṭi iko bti yi nakdolon, ¹² nabot nalilan, nabeeb Aṣin nja andolon kē nahil kaka uko wi ahonun bañaan biki nul, bukal banwoon ṭi bjeehi. ¹³ Alēb nja ṭi phina pi bdēm aṅooṭ du pṣih pi Abukul i aṅaluṅ. ¹⁴ Ṭi ul di di ṅbuurnun, kē Naṣibaṭi abot amiir nja ipekadu.

* 1:7 Anklempon pa an : Nlibra ṅlon ṅapiit aji : anklempanun un.

15 Nin ñaaj aambaaj kawina Naşibaŋi, ƚi mnwo mi abukul mēnt mi mi ƚwinuluŋ. Ul awoon nateek, akşihuŋ iko bti ipaşaniin, 16 ƚiki ƚi a di di iko bti ipaşaniin du baŋi na ƚi mboş, ŋko ŋanwinaniin na ŋanwoon ŋaanwinanaa : ŋntoŋ ŋankşihuŋ, ŋanwoon na mnhina, na ŋandukiin bti. Naşibaŋi aŋpna ƚi a aŋak iko mēnt bti, iko mēnt bti aŋak ya pa a. 17 Ul awoo, wi nin kako kaloŋ kawoon kaando bi paşana, iko bti imēbandēraan ƚi a. 18 Banfiyaarulun bti bawoon uleeful, ul kaşē awo bkow. Ul awoon ujuni, nateek ƚi banknaŋiŋ ƚi pkeŋ, ahilna kawo nateek ƚi iko bti. 19 Ulil Naşibaŋi kē atumana iko bti inwoon ƚi a, 20 abot aŋpna ƚi a akakan iko bti ƚi mboş na du baŋi ƚi ppoolan na ul Naşibaŋi. Pñaaŋ pi Abukul pantuliin ƚi krut paŋiŋ btiinkar mēnt. 21 An, nabi low Naşibaŋi, kē buŋaan bi najaan nado na bi najaan naşal kē bado kē naşoorad na a. 22 Hēnkuŋ uleef wi Abukul unwoon wi ñaaj najēn ukeŋi, pkeŋ mēnt paŋu kē nakak atiinkar na a. Hēnk nahil kanaŋ ƚi kadunul kawo bajint piş, bañaaj banwoon baanwo na nin buŋaan dloŋ, biki bawoon baanhil pji nin uko uloŋ ƚi baka. 23 Kē naşē awo i kamēban bnuura kaliint ƚi pfiyaar kawut kapēn ƚi phaŋ pi *Uŋup Ulil Unuura wi natiinkuŋ. Uŋup mēnt baŋup wa bañaaj bti ƚi mboş, wul wi ŋji Pawulu kalemparuŋ wi ŋji kaŋupuŋ wa.

Ulemp wi Pawulu

24 Dwo ƚi phaj ƚi uleef naan ƚi phaj pi *Krittu pa bnuura bi banfiyaaruŋ banwoon uleeful. 25 Pa an nanfiyaaruŋ bti biki Naşibaŋi aŋu'ēnuŋ pdo ulemp wi pŋup uŋup wi nul bti. 26 Uko mēnt uwoon uko wi Naşibaŋi amenuŋ bañaaj du wi umundu uwoonuŋ, hēnkuŋ ameeŋan wa bañaaj banwoon biki nul. 27 Anjal bañaaj biki ŋtaak bti

bame iko inuura na mndēm manwoon ƚi uko umbiin amena. Uko mēnt wii wi : *Krittu awo ƚi an, ul adoŋ kē nahaŋ kē nayeenk ƚi mndēm mi Naşibaŋi. 28 Kē hēnk di di ŋjaaj ŋmeeŋan Krittu, kaŋup bañaaj bti balipara, kabot kajukan baka na uşal untuŋa bti, bahilna bawo ƚi Krittu bukal bti bañaaj banjiŋuŋ ƚi pfiyaar. 29 Uko mēnt ukaaj kē ŋji kalemp, agutan na mnhina bti manwoon ƚi ŋji, mi Krittu awulun.

2

1 Dŋal name kē dwo ƚi pğutaran, an na biki ubeeka wi Lawoditiya, na bañaaj bti banwoon baambaaj kawinēn na kēş ki baka ; ugut mēnt utam maakan. 2 Ddo haŋ nahilna nawo na mntēŋ ƚi iŋēb yi nan nabot naŋalad nawo ji ñaaj aloolan ; natum na uşal untuŋa. Nahil wal mēnt kame uko umbiin amena wi Naşibaŋi. Uko mēnt uwoon *Krittu. 3 ƚi a di di iko inuura maakan bti yi uşal untuŋa na injaan ihaabēş ñaaj uşal iwoon. 4 Dŋapan uko mēnt ñaaj aloŋ awutna nin kadaaran na ŋŋup ŋlil ŋi nul. 5 Uwo manjoonan kē dlowan, kē uşal wi naan uşē wo ƚi an, kē nilan maakan wi nwinanaŋ kē namēban bnuura abot anaŋ aliint ƚi pfiyaar pi nafiyaaruŋ Krittu.

Mnwo mi bañaaj banwoon biki Krittu

6 Hēnk wi nadinanuŋ Yetu *Krittu aji awo Ajugun, mnwo mi nan mandoon kayuuj kē awo na an. 7 Najab awo na intaaŋ ƚi a, kē ajejan aniwna katohul, abot adolan kē nakliint ƚi pfiyaar jibi bajukananaŋ, mnwo mi nan mandoon kayuuj keeri kē Krittu awo na an ƚi ubeeb wi najaaj nabeeb maakan Naşibaŋi ŋnuur bti.

8 Naŋafaraan balil mntum badaaran, ŋşal ŋi baka ŋawo ŋi bañaaj, ŋawaaj udooni. Uşal utēnt wuŋ uumpēna du Krittu, upēna du udolade wi bañaaj, na du

mnhina manjaan manŋon umundu wi. ⁹ Ŧi ul Ŧi uleeful di di iko bti inwoon Ŧi NaŋibaŦi ifeŦuŋ. ¹⁰ Kë Ŧi a di di nayeenknuŋ iko atuman, ul ankŋihun baŋih bti na mnhina bti.

¹¹ Ŧi *Krittu nawala katëmp kanwoon kaanwo ki ŋaaŋ awalananaŋ. Katëmp mënt kapëna du a, kul kajaan kakib pekadu danwoon Ŧi uleefan kapënan. ¹² Ŧi batitmu namoya na a, abot anaŦa Ŧi pkeŦ wi nafiyaaruŋ mnhina mi NaŋibaŦi manaŋanuluŋ Ŧi pkeŦ. ¹³ An biki pekadu di nan na pwo naanwala katëmp Ŧiki naanwo bayuday, iŦuun kë nawo bakeŦ, NaŋibaŦi awulan ubida na Krittu. Amiir nja ipekadu bti. ¹⁴ Dko di bapiitun aji ŋdukaanaa Ŧiki nŋentaŋ uko wi bgah bajakuŋ, NaŋibaŦi atow da, aba na da wi apaŋuŋ da du krut ki Krittu. ¹⁵ Awohëŋ ŋtonŋ ŋankŋihun na ŋanwoon na mnhina, apënan ŋa aŦij Ŧi kadun ki baŋaaŋ, alaŦ laaŦën ŋa Ŧi kafet ki pntuk panlilanun wi awatuŋ ŋa Ŧi pkeŦ pi Krittu akeŦuŋ Ŧi krut.

¹⁶ Keeri uko wi najaan nade, wi najaan nadaan, këme uko wi ŋfettu ŋlon, na wi ufettu wi pli phalu na wi *unuur wi pnoorfën wi bayuday uwutan kaŦu nadinan nin ŋaaŋ alon aji naduknaanaa Ŧi iko itënt yun. ¹⁷ Iwo taŋ ulimënt wi iko inwoon i pbi. Kë uko unwoon na manjoonan uŋë wo Krittu. ¹⁸ Banjaan bahajan ikow yi baka pa pwinana, kadëman ŋwanjut, nakdinan baka baji naduknaanaa. Baji babi Ŧu Ŧu ŋŋal ŋi baka bti Ŧi ŋwanjut na iko impënuŋ awinana Ŧi kadun ki baka. Nŋal ŋi baka ŋaji ŋaŦu baka banah, ŋawo ŋi baŋaaŋ bajën, ŋawaan udooni. ¹⁹ Baanji bamëban Ŧi Krittu anwoon bkow. Ul ankaan kë uleef bti uji uka uko bti wi unumiin, kamëbandër bnuura Ŧi dko di imoh ijaan iyitiiraan, kabot kadëm jibi NaŋibaŦi aŋaluŋ.

PkeŦ na pkuŦ kanaŦa Ŧi pa na

Krittu

²⁰ Wi nakeŦuŋ na *Krittu, kë mnhina mi umundu maankak ahilanan nin uko ulon, we ukaan kë naji naŦaŋ udolade wi wa, ji wul umëbanun ubida wi nan ba? ²¹ Uji uji « Kjeŋ uko wi, » « Kŋem wun, » « Kban wundu. » ²² UŦiiniyaan iko injaan ilun katoka. Uko mënt uwo udolade wi baŋaaŋ. ²³ Udolade mënt uji uwo wo ji uwo na uŋal untuŋa, Ŧiki uji uŦiiniyaan pŦaŋ *Bgah, pwalan bkow na pdo kahajan uleef, aŋë waan udooni, unuji uneenan uleef pdo uko wi unaluŋ.

3

Pmëban Ubida uhalu unwoon Ŧi

Krittu

¹ Jibi nanaŦiin Ŧi pkeŦ na *Krittu, nadoon kala iko yi baŦi keeri, di Krittu awoon aŦo Ŧi kadeenu ki NaŋibaŦi. ² NaŦuun uŋal wi nan Ŧi iko yi baŦi, nawut yi mboŋ. ³ Hënk di uwoon, nakeŦi, kë ubida wi nan umenana na Krittu du NaŋibaŦi. ⁴ Krittu awoon ubida wi nan na manjoonan. Unuur wi akwinaniin, an kak napën kawinana na a Ŧi mndëm mi nul.

⁵ Nafiŋan keeri Ŧi mnwo mi nan iko yi mboŋ yi uleef unaluŋ. Iko mënt yii yi : pekadu di piint, ubida uŦop, pŋal iko iwuŦaan, pbi kaŦu Ŧu uŋal na uhaaŋ bti Ŧi uko, pŋeebar iko, Ŧiki ankaan ado han aji dëman iko yun ji NaŋibaŦi i i akdëmanun. ⁶ Iko itënt yan ijaan iŦij udeeb wi NaŋibaŦi [Ŧi banjaan bado ya]. ⁷ Iko yan yi yi najaan nado Ŧfa, wi ikŦonun ŋbida ŋi nan. ⁸ Kë hënkun, napënaan iko yan bti Ŧi ubida wi nan ; nawutan kado kadeebaŦ, kado kahank ŋaaŋ Ŧi kaŦëb, kawo na bjoot ; nawutan kado kakarad, uŦup ulon ukowëndënaan uwutan kapën Ŧi mntum mi nan. ⁹ NŦilan ŋawutan kawo Ŧi ptoofan, Ŧiki nawo hënkun baŋaaŋ bahalu banwohëŋun ubida wi baka ujon na iko iwuŦaan yi wa. ¹⁰ Nawohara hënkun ubida

uhalu, wi Naşibaţi awulanaŋ abot aji ʒëlëş wa ɲyaaş bti kē nado naam na a, ul anʒakanan, nahilna name'a bnuura. ¹¹ Hēnkun uunkak aka *nayuday na awoon aanwo nayuday, anwaliin *katēmp na anwoon aanwala ka, űnaan i uʒeeh, kēme anwoon aamme nin uko ulon ji baűnaan biki uʒaak wi Tit, űnaan i bakjuuknʒēnuŋ ʒi ulemp kēme űnaan najeeh ; *Krittu ʒaűn akaan udooni abot awo ʒi baűnaan banfiyaarulun bti.

¹² Wi Naşibaţi adatanan kē nawo biki nul, kē abot analan, nadoon kaűnaaga, nado kaʒēnkar, nabot nado kawalan ikow. Nawoon baűnaan banjoobun ikow banwoon baanji bataran. ¹³ Nadoon kamiirad, woli atēnʒan alon adolan uko ulon, nawuladēn iűeen, namiirad. Jibi Ajugun amiiranan, an kak, nadoon kamiirad. ¹⁴ Kē uko undēmnuŋ maakan uwo naűalad, uűal ujaan udolan namēbandēr bnuura. ¹⁵ Btiinkar bi *Krittu aʒiűun ʒi an badoon kaʒonjan űhaaş. Naşibaţi aʒijan ʒi btiinkar mēnt nahilna nawo uleef uloolan. Nadoon kabeeb Naşibaţi űnuur bti. ¹⁶ Uʒup wi Krittu utum ʒi an! Nadoon kajukandēr, kaʒēnkar kawutna kajot ʒi buʒaan. Nadoon kado han na uşal untuűa bti, kayeeh Naşibaţi na iyeeh yi pűnaamarēn na iyeeh yi pdēman Krittu, *Uhaaş wi nul uʒu'an iyeeh mēnt ʒi bkow. ¹⁷ Uko bti wi nahilanun kaʒup kēme kado, nadolan wa ʒi katim ki Yetu Ajugun. Naʒēpnan ʒi a nado kabeeb Naşibaţi Aşin nja.

Mnwo mi banfiyaarulun

¹⁸ An baʒ nadoon katiink bayinan, ji baűnaan banwoon biki Ajugun. ¹⁹ An biinʒ naűalan baharan nawut kado kalēbar na baka.

²⁰ An bapoʒ, nadoon katiink bajugan ʒi iko bti ; uko mēnt wi wi Ajugun analan. ²¹ An başin bapoʒ, nakbubara kado kadeebaʒan babukan ji babi bawutandēr.

²² An balemp, nadoon katiink ʒi iko bti biki naklemparun ʒi mboş ʒi. Nawutan kado kado han ʒiki batenan kēme woli nala pwinana bnuura ʒi baűnaan. Nadoon kado han na uhaaş ujinʒ wi baűnaan banwoon baaűűoom Ajugun. ²³ Ulemp wi bahilan kaʒu'an nadoon kado wa na uhaaş unuura ji nawo wo ʒi plempar Ajugun. ²⁴ Nameen kē Ajugun atuuman na iko inuura yi ahankun banwoon biki nul. Na manjoonan *Krittu Ajugun i i naklemparun. ²⁵ Kē űnaan ankdolon buʒaan alun kayeenk uko wi buʒaan mēnt bakʒiűun, kē nin bpaʒşēr baankwo da.

4

¹ An biki baklemparun, nawoon batool na banklemparanan nabot namēban baka bnuura. Nameen kē an kak, naka alon kē awo Ajugan du baʒi duuʒ.

Uko wi pdo

² Namēbaan naliint ʒi pűehan Naşibaţi, nawoon bten naʒu ibaʒ ʒi uko mēnt, ʒi pdo kabeeba. ³ Woli naűehan, naűehandēr un kak Naşibaţi ajeehan bgah bi ulemp wi pʒup wi nul, nhilna ndo kaʒiiniyaan uko wi *Krittu umbiin amena unʒuun kē nwo ukalabuş. ⁴ Naűehaan nhil ndo kameeʒan wa, jibi nwoon i kado.

⁵ Woli nawo na banwoon baanwo biki Krittu, uko bti wi nakdolun nadoon kado wa na uşal untuűa, űyaaş bti wi nahilanun. ⁶ Nʒup űi nan űawoon űnuura, űataab pnam, nabot nahil pteem andoli bnuura.

Pwul mboş pbaaűsaani

⁷ Kē Tişik, ayiʒ nja i mmaganun anwoon nalempar *Krittu na manjoonan, i njaan kagakandēraan kalempar Ajugun, aʒupan jibi nwoyi ʒi bti. ⁸ Dyila du an, ahilna aʒupan jibi űwo i ʒi abot atēnʒēnan. ⁹ Onetim kak, ayiʒun na manjoonan

i mmaganuŋ ampënnuŋ du an agakandër na a. Baŋpan uko bti unktëpuŋ ti.

¹⁰ Arittarkuŋ anwoon ti na nji ti ukalabuŋ, na Markuŋ ayiŋ Barnabat bawulan mboŋ. Name uko wi nawoon i kado woli Markuŋ abi du an : namëbaana bnuura. ¹¹ Yetu i bajaan badu Yuttuŋ akak awulan mboŋ. Bukal bawajanŋ tañ ti bayuday banfiyaaruŋ *Krittu, bajaan balemp na nji pa *Pŋih pi Naŋibaŋi ; baji batëŋtënën. ¹² Epafrat anwoon i ubeeka wi nan akak awulan mboŋ. Awo nalempar Yetu Krittu abot aji bi taman taman ti pdo kañehandëran Naŋibaŋi nahilna namëban naliint, najij ti pfiyaar, nabot nado kado uko bti wi Naŋibaŋi aŋaluŋ. ¹³ Dŋup aji dmaar uko wi : Aji noor maakan ti uko wi nan na wi biki ubeeka wi Lawoditiya na biki ubeeka wi Yerapolit. ¹⁴ Luk kak nakuraar i mmaganuŋ na Demat bawulan mboŋ.

¹⁵ Nawulan bayiŋ nja biki Lawoditiya mboŋ. Nawulan kak Ninfa na banfiyaaruŋ bti banjaan bayi-tiir du katohul mboŋ. ¹⁶ Woli najuk uko wi mpiitananŋ, nakaan nado banfiyaaruŋ banwoon Lawoditiya bajuk wa. An kak nakaan najuk uko wi nji kapiitunŋ biki Lawoditiya.

¹⁷ Nakaan naji na Arkip amëban bnuura ulemp wi ayeenkunŋ ti Ajugun.

¹⁸ Nji Pawulu kapiitananŋ na kañen ki naan, dwulan mboŋ. Naleŋan kë dwo ukalabuŋ. Bnuura bi Naŋibaŋi bawo ti an.

**Uṭup uteek wi Pawulu
apiitun
banfiyaarun banfētun
du utaak wi
Tetalonika**

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Tetalonika. Pawulu abi ya da aṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittu (natenan ti Ulibra wi Ulemp wi Banjañan 17.1-10). Bañaan banfētun da baṭaṣ Krittu. Wi ḡwal ḡlon ḡaṭepun, kē bañaan balon baṣē wuuk bañaan kē balaṭ Pawulu na nanohul. Anaṭara baka. Banfiyaarun Krittu bamen Pawulu na bangakandērun na a. Na utejan kē baṣē pēnan baka ti ubeeka kē baya Bereya. Wi ḡṣubal ḡtēb ḡaṭepun, Pawulu ayil Timote aya aten jibi banfiyaarun Krittu banwoon Tetalonika baduki awo. Wi ayaan abi, aṭup Pawulu aji bamēban te hēnkuṅ, kē balon ti baka baṣē pok plemp kado kadeena. Baji baji Yetu abi hēnkuṅ, kē baanuma plemp. Balon ti baka ḡhaaṣ ḡnaañtoora na baka ṭiki bayit baka na banoh baka batum bakteṭi kē Yetu aambi. Uko mēnt ukaan kē Pawulu apiit baka katēḡtēn baka abot aṭup jibi ubi wi Yetu uklun kawo na jibi akdolun na banfiyaarulun. Hēnk, bahinan kahaṭ kē bawo na Ajugun unuur undoli.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.2–3.13)
2. Pfiyaar pi bañaan biki Tetalonika bafiyaarun (1.2–3.13)
3. Ubida unlilun Krittu. (4.1-12)
4. Phaṭ kē Krittu abi (4.13–5.11)

**5. Pṭaṅ na pwul mboṣ pbaañṣaani
(5.12-28)**

¹ Nji *Pawulu, na Filwanut*, na Timote ḡkpiitanan, an banfiyaarun nanwoon du Tetalonika amēban Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun. Nñehan baka bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ḡhaaṣ.

Mnwo na pfiyaar pi biki Tetalonika

² Nñenji ḡṭaṅna pbeeb Naṣibaṭi ḡwal bti pa an bti, wi ḡjaan ḡleṣan woli ḡñehana. ³ Na manjoonan ḡji ḡleṣ ṭi kadun ki Naṣibaṭi anwoon Aṣin nja jibi pfiyaar pi nan pawinaniḡ ṭi udo wi nan, jibi natamanun ṭi bḡalad na jibi namēbanun aliintan ṭi mnhaṭ mi nahaṭun Yetu *Krittu Ajugun.

⁴ An bayitun biki Naṣibaṭi aḡalun, ḡme kē nadatanaa. ⁵ Na manjoonan, wi ḡbiḡḡ du an adiimanan Uṭup Ulil Unuura, ḡḡndiimanan wa na mntum ṭaṅ, name wa kak na mnhina mi udo wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Nwin nja bti kē uṭup mēnt ujoonani. An name jibi ḡwoori ṭi ptoofan pa bnuura bi nan. ⁶ Kē an, nakak awo ṭi pdo ji un, na ji Ajugun. An nandoon awo wo ṭi unoor uweek, nayeek uṭup wi Naṣibaṭi na mnlilan mi Uhaaṣ wi nul ujaan uwul. ⁷ Kē hēnk di di nakakun awo bankdiimanun banfiyaarun biki ḡṭaak ḡi Matedoniya na Akayi bti, bgah bi pṭaṣ. ⁸ Du an na manjoonan di di uṭup wi Ajugun upēnnun, utiinkana du Matedoniya na Akayi. Mēnt dul da ṭaṅ, baṭup ṭi dko bti jibi nafiyaari Naṣibaṭi, kē ḡḡndo ka uko uṭup. ⁹ Hēnk di uwoon, bukal ṭi ḡleef ḡi baka baṭup jibi namēbanun un wi ḡbiḡḡ du an, jibi nayaan du Naṣibaṭi aduk ḡnton ḡlempar Naṣibaṭi anwoon najeb, anwoon Naṣibaṭi na manjoonan, ¹⁰ kayoonkna ubi wi Abukul Yetu anklun kawoona baṭi, i anaṭanun

* 1:1 Filwanut: balon baji badu'a kak Filat.

ti pkeṭ, ankbuuranuṅ nja ti udeeb unkmbiinṅ.

2

Ulemp wi bi Pawulu du ubeeka wi Tetalonika

¹ Na manjoonan an bayiṭun ti *Krittu, name an ti nleefan bnuura kē ubi wi nun du an uunwaan udooni. ² Name kak kē bahajanun akuṭ akarun du ubeeka wi Filip. Kē nṣē yeenkna ti Naṣibaṭi mntēṅ mi ṅhilni aṭupan Uṭup Ulil Unuura wi bañaan baṭum badoon adola do na un maakan. ³ Nṭup ṅi nun ṅaanwo ṅi mnlafren, abot awo ṅēmbi bi na uṣal uwuṭaan, ṅēmbi bi na kaguuru! ⁴ Naṣibaṭi atenun ten awin kē ṅhilani aṣē wulun Uṭup Ulil Unuura, ukaan kē ṅkṭup wa. Nēnla la plil bañaan, Naṣibaṭi ammeenṅ ṅhaaṣ ṅi nun i i ṅklaan plil. ⁵ Name kē ṅēmbaan kawoha na ṅṭup ṅtaab ṅi kaguuru, kēme aṭup ṅṭup kahilna kaka uko ulonṅ ; Naṣibaṭi ame kē uwo manjoonan. ⁶ Nin ṅēnla pdēm ti ṅaan, ti an kēme ti balonṅ. ⁷ Ndo hilan lah kabi ji bañaan baweek, kayuujan kē ṅwo *banjañan biki Krittu ; aṣē baa ṭep ṭep abi na pjoob bkow, awo jibi ṅaaṭ ajaan aboof abukul. ⁸ Nṅalan ṅal maakan adoo hilan kawo ṅenklinṅ linṅ ti pṭupan Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi ṭaṅ, ma kakeṭaran, ṭiki nakak bañaan biki ṅmaganuṅ maakan. ⁹ An bayiṭun, ṅfiyaar kē naleṣ bnuura ulemp na unoor wi nun : ṅlemp nfa na utaakal kawutna kawo pkuṅ pa nin ṅaan alonṅ wi ṅkṭupanaṅ Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi.

¹⁰ Nawin bti, kē Naṣibaṭi akak awin jibi ṅbiinṅ awo na an nanfiyaaruṅ: ṅwo bañaan bajinṅ batool, biki ṅaan awoonṅ aanhil pṭup uko uwuṭaan ti baka. ¹¹ Name bnuura kē ṅwo na an bti jibi aṣin napoṭ ajaanṅ awo na abukul ; ¹² ṅji ṅtēṅṅēnan, kajakan namiir,

kajakan naṭu kabaṭ, nahilna ti mnwo mi nan nado kado iko yi Naṣibaṭi aṅaluṅ, ul ankdu'anaṅ ti pṣih pi nul nabot nawo na mndēm mi nul.

Pfiyaar na kamiir ki banfiyaaruṅ biki Tetalonika

¹³ Uko unkaan kak kē ṅēnṅi ṅṭaṅan pbeeb Naṣibaṭi wii wi : wi nayeenuṅ uṭup wi Naṣibaṭi wi ṅṭupanaṅ, naanyeenk wa ji uwo uṭup wi ṅaan najēn, nayeenk wa ji uwo uṭup wi Naṣibaṭi. Kē uwoha uṭup wi Naṣibaṭi na manjoonan, uṭup mēntṅ uklempuṅ ti an nanfiyaaruṅ. ¹⁴ An bayiṭun ti *Krittu, hēnkuṅ nawo ji banfiyaaruṅ Yetu Krittu, bañaan biki Naṣibaṭi na manjoonan, banwoonṅ du utaak wi Yuda : nahaj ti iñen yi biki utaak wi nan jibi bahajuṅ ti iñen yi biki utaak wi baka. ¹⁵ Bañaan mēntṅ bado kē bafinṅ Yetu Ajugun na *baṭupar Naṣibaṭi, un kak bahajanun. Baanji bado uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ abot aṣoor bañaan bti. ¹⁶ Bado na pneenanun pṭup banwoonṅ baanwo bayuday uṭup unkbuuranuṅ ; hēnk na ṅwal bti baji bahoṭalēs ipekadu yi baka. Kē hēnk di udeeb wi Naṣibaṭi umobuṅ baka hēnkuṅ.

Pawulu aṅal pkak du biki Tetalonika

¹⁷ An bayiṭun ti *Krittu, ṅbi wo i kadukan ṅwal ṅlonṅ. Name bnuura kē ṅleef ṭaṅ ṅadukananṅ, ṅhaaṣ ṅi nun ṅaduka na an. Nṅuhan maakan, aṅal maakan pwinan. ¹⁸ Kē hēnk, ṅṅal pbi du an, ṅji Pawulu ti uleef naan ṅyaaṣ ṅṭum ddo na pbi du an, kē *Tatana aṣē neenanun. ¹⁹ Na manjoonan, an bē mēntṅ nin ṅaan alonṅ, nawoonṅ mnhaṭ na mnlilan mi nun, an nakdiimanuṅ kē ulemp wi nun uwo unuura wal wi Yetu Krittu Ajugun akuṅṅi kabi. ²⁰ Aa, nawoonṅ mndēm na mnlilan mi nun!

3

Timote nayili

1-2 Ukaañ kē njēnkak ahilan pyoonk, ašē šal aji nyil Timote ayiŋ nja ŋi *Krittū du an kašē kaduka du ubeeka wi Atenay un bukal bukal. Timote mēnt aji lempar Našibaŋi na un ŋi pŋup Uŋup Ulil Unuura wi Krittū. Nyila, abi du Tetalonika aŋēnkan abot atēntēnan ŋi pfiyaar pi nan, ³ nhaaš njaŋoora na an bti nawole ŋi unoor wi nwoon wi. Name bnuura kē unoor mēnt uwoon kafah ki nun. ⁴ Wi njiin awo na an, nŋupan kē nluŋ kado kahaj, kē mnhaj mēnt mambanun nŋa hēnk, kē namee. ⁵ Ukaañ kē wi nwoon mēnkak ahilan pyoonk, kē nyil Timote du an, kahilna kame me nahuma nfiyaar Yetu Krittū. Dbi lēnk aji me *Untaayi Uweek uguuran katok ulemp wi nun!

Pbeeb Našibaŋi ŋi uŋup ulil wi nŋiinkun

⁶ Kē hēnkun wi Timote awoonun du an, aŋupun uŋup ulil ŋi pfiyaar pi nan na ŋi bŋalad bi naŋaladun. Akak ajakun aji naji naleš uko wi nun na mnlilan akuŋ anuhun jibi un nnuhanan. ⁷ An bayiŋun ŋi *Krittū, pfiyaar pi nan patēntēnun ŋi unoor na manŋaaf bti mi nwoon. ⁸ Nhefēnt hēnkun wi namēbanun ŋi Ajugun. ⁹ Kē hum di di nŋihlanun kabeeb Našibaŋi kadoo kakēšan ŋi uko wi nan? Nawulun mnlilan mnweek ŋi kadun ki nul. ¹⁰ Nfa na utaakal, nŋi nŋtaman kaŋehana, aŋenun nŋkak nŋwinan, nŋhilna nŋjukanan iko indukiin kaliintanaan pfiyaar pi nan.

¹¹ Nŋehān Našibaŋi Ašin nja ŋi uleeful, na Yetu Ajugun badolun nŋhil nŋbi du an. ¹² Nŋkak aŋehān Ajugun ado nado kaŋaladaara nŋalad pya, nabot naŋal baŋaan bti jibi un nŋalanan. ¹³ Hēnk nawo baŋaan banwoon baanwo na nin buŋaan dlon, baŋaan bajinŋ piš ŋi kadun ki Našibaŋi Ašin nja, wal wi Yetu Ajugun aklunŋi kabi

na baŋaan bti banwoon biki nul. [Uwo haŋ.]

4

Mnwo manlilun Našibaŋi

¹ An bayiŋun ŋi *Krittū, nŋbaaŋsaan kaji na an, nado kajuk ŋi un jibi nawoon kado, kadoo kaŋalana du Našibaŋi. Nme na manjoonan kē nado bi kado haŋ, kē nŋšē nŋehān abot akooŋan ŋi katim ki Yetu Ajugun : nakaan nataman maakan ŋi pdo haŋ.

² Name iko yi nŋjakanan nado kado ŋi katim ki Yetu Ajugun. ³ Uko wi Našibaŋi aŋalun uwo : nawo baŋaan bajinŋ piš, banwoon baanwo ŋi ubida uŋop. ⁴ Nŋaan andoli awo kame jibi akwoon na nŋaaf, kamēban uleef ŋi pekadu di piinŋ*, awo i kawo nŋaan najinŋ piš, kabot kawo na a kē nin alon aankka uko ulon uŋup ŋi mnwo mi nul. ⁵ Aankwut unal uwuŋaan uyoha jibi banwoon baamme Našibaŋi bajaan bado. ⁶ Kē ŋi uko mēnt alon awutan kaguur atēntul kēme kadola uko unkde'ulun ŋiki Ajugun aji weŋan bankjubanun haŋ, jibi nŋdoon abi ŋupan abot ayuujan bnuura. ⁷ Na manjoonan, Našibaŋi aandu nja pa nŋwo ŋi ubida uwuŋaan, adu nja pa nŋwo baŋaan bayimanaan, bajinŋ piš. ⁸ Ukaañ kē nŋaan ampokun pjukan pi, mēnt nŋaan i i apokun, Našibaŋi a, ul anwulanan Uhaaš wi nul.

⁹ Naannuma bapiitan uko ulon ŋi bŋalad, ŋiki an ŋi nŋleefan najukna ba du Našibaŋi. ¹⁰ Nado bi kado do haŋ na bayiŋ nja bti ŋi utaak wi Matedoniya bti. Kē nŋšē kooŋan nataman maakan kak. ¹¹ Naŋuun kabat ŋi pwo bnuura katiinkar, kawut pdo kaneej ŋi iko yi baŋaan bampaŋi ; uko wi nanumiin nayikajeran wa, jibi nŋjakanan. ¹² Woli nado haŋ,

* 4:4 Nŋaan andolun awo kamēban uleef ŋi pekadu di piinŋ: balon baji ŋi kē Pawulu aji : Nŋaan andolun awo kame jibi akwoori na aharul.

biki bdig bamaganan nabot kawo naanknuma nin ñaaj alon aţenkan.

Ubi wi Krittü

¹³ An bayiţun  i Krittü,   al name manjoonan  i uko wi bankeţun, nawutna kajooţan ji banwoon baanka mnhaţ. ¹⁴ Nfiyaar k  Yetu ake i, abot ana a  i pke , k  h nk di di nkaan afiyaar k  banfiyaarulun a   ke , Na iba i alun kanaţan baka, bawo na Yetu te mn o. ¹⁵ Uko wi  k ţupana  h nku  uwo u up wi Ajugun : nja  khumu  bajeb te wal wi Ajugun akbiin  n kwo  i kadun ki baka. ¹⁶ H nk di uwoon, wal wi Ajugun akdolun pdiim ka up k  wal ubani, wal wi pdiim pi uwanjut uweek pak iinkaniin, wal wi plul pi Na iba i pak iinkaniin, Ajugun  i uleeful awalnaana ba i, banke un afiyaar ul Krittü bana a duna  i pke . ¹⁷ Wal m n  un  n umu  bajeb,  naakiir na baka kadeenana du kanf lun kaya kayit na Ajugun du bko duu . H nk      wo na a te mn o. ¹⁸ Nadoon kat n n keeri bat n n na u up m n .

5

Pwo bten

¹ An bayiţun  i *Krittü, naan- numa ba upan wal wi uko m n  ukdolaniin. ² Name bnuura an  i  leefan k  unuur wi Ajugun ubi jibi nakii jajaan abi na utejan. ³ Wal wi ba aan bakjakun: « Nhaa   i nja  a ooraa, nin uko ulon uunkdan dan » wal m n  wi wi p oka pweek pakkurun kur kajotna baka, jibi mnhaj manjaan mambi  i  aa  anwoon na kayin. Nin  aan aankbuur  i p oka m n .

⁴ K  an bayiţun, na   wo naanwo  i bd m, unuur wan udoo ukuran kur ji nakii j. ⁵ Na manjoonan, an bti nawo babak bjechi, babak pnak. N nwo biki utejan, biki bd m. ⁶ Nawul n  wut kanoy n  keeri ji bukundi ; nawul n  wo bten,  wut

kakuj. ⁷ Banjoy, utejan wi wi bajaan banjoy n  ; k  badaan, utejan wi wi bajaan bakuj. ⁸ K  nja,  nwoon biki pnak,  nwo kakuj ; nawul n  jej pfiyaar na bnjalad  do kami a kan ak ki bangoli,  jej mnha  mi  lun kabuur  do utepi un ak. ⁹ Na manjoonan, Na iba i aandat nja pa udeeb wi nul umob nja, adat nja  kaana mbuur  i Yetu Krittü Aju- gun, ¹⁰ anke arun nja  hilna  wole bajeb k me bakte  wo bajeb na a. ¹¹ Ukaan k  andolun awo i kat n n at n l, kabot ka enka jibi nadoon abi kado do.

Pjukan pbaa saani na pwul mbo 

¹² An bayiţun  i *Krittü,  n ehanan nado kado han, nam ban bnuura baweeb biki Ajugun a uun  i kadunan, banjaan bahaaharan maakan kabot ka upan uko wi nawoon i kado. ¹³ Ulemp wi baka ukaan k  nawo biki kam ban baka kabot kanal baka bnuura. Natiinkaran an bti.

¹⁴ Nkoo an an bayiţun, nakakaan ba aan banwoon  i ubida uwu aan  i bgah, nat n n n banjaan bal nk, nat nkan bambii niin, nawo kado kamiir ba aan bti. ¹⁵ Na afaraan  aan akakan bu aan bi badolulun ; nadoon kado bnuura unuur un- jint i, nabot nado kado ba  i p ofan na  i ba aan bti.

¹⁶ Najaan nawo  i mnlilan  nuur bti ; ¹⁷ nak a na p ehan Na iba i ; ¹⁸ nadoon kabeeba  i iko bti. Uko m n  wi wi Na iba i anlalun pa an nam banun Yetu Krittü. ¹⁹ Nakneenan *Uhaa  wi Na iba i unwoon  i an ulemp, ²⁰ nawutan kabeeh   up  i Na iba i awulun ba aan balon ; ²¹ natenan bnuura   up bti :  anwoon  nuura, nam ban  a ; ²² nalowan uko bti unwoon uwu aan.

²³ D ehan Na iba i anjaan a ooran nja  haa , adolan nawo ba aan bjint  pi , am ban bnuura  haa   i nan,   al  i nan, na  leef  i nan,

nahilna unuur wi Yetu Krittü Ajugun akbiin nawo bañaan biki ba-woon baankwin nin buñaan dlon ti baka. ²⁴ Andu'anan ado uko mēnt; aji do uko wi ajakun.

²⁵ An bayitun, an kak nañehandërun Naşibaṭi. ²⁶ Najakan na bayit nja bti kë ŋmook baka bnuura. ²⁷ Dkooṭan ti katim ki Ajugun, naleyiirën bayitun bti uko wi ŋpiitun wi.

²⁸ Dñehan Yetu Krittü Ajugun awulan bnuura bi nul.

Uṭup utëbanṭën wi Pawulu apiitun banfiyaaruṅ banfëṭun du utaak wi Tetalonika

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katëbanṭën ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaaruṅ panwoon du Tetalonika. Akak aṭup baka kak ubi wi Krittu na jibi banwoon baanfiyaara bakbaañsaanun. Balon ṭi ubeeka mënṭ baji Krittu adobi bi bi, kë balon baji kë uundobi wo, kë unuur uşë ñog. Banjakun aji unuur uñogi baankak adi plemp, baji baannuma plemp wi Krittu akbiin hënkun. Kë başë ji baya kade du banjaan balemp. Uko mënṭ ukaan kë Pawulu apiit baka kadiimanaan baka kë ñaan aji wo kadeena ujënk wi nul. Akak aji na baka bamëban baliint woli bawo ṭi mnhaj babot bado kado bnuura wal undoli.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1-2)
2. Ubi wi Krittu ukakan iko bti ṭi bgah (1.3-12)
3. Ajugun Yetu Krittu aandobi kak (2.1-12)
4. Pmëban kaliint ṭi pfiyaar (2.13-17)
4. Pñehan Naşibaṭi na Ulemp (3.1-15)
5. Pwul mboş pbaañsaani (3.16-18)

¹ Nji *Pawulu, na Filwanut*, na Timote nkpitanan, an banfiyaaruṅ nanwoon du Tetalonika amëban Naşibaṭi Aşin nja na Yetu *Krittu Ajugun. ² Nñehan Naşibaṭi Aşin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulan bnuura babot baṭooranan njaaş.

* **1:1** Filwanut: Balon baji badu'a kak Filut. baṭiiniyaan nwanjut.

³ An bayitun ṭi Krittu, nwo i kado kabeeb Naşibaṭi nwal bti ṭi uko wi nan. Utaan na ndo han, ṭiki pfiyaar pi nan padëma dem pya kë an bti nabot anjaladaara njalad maakan. ⁴ Uko mënṭ uṭu kë nji nṭup uko wi nan ṭi kadun ki banfiyaaruṅ Naşibaṭi bti na mnlilan. Nji ndo han ṭiki baji bahajanan kë an naşë mëbanaara mëban aliintan ṭi pfiyaar pi nan aji namiir ṭi unoor bti. ⁵ Uko mënṭ bti uyuuj kë pwayëş pi Naşibaṭi pawo ptool : uwoo nahilna nawo bañaan bantaanun na pneej du pşih pi Naşibaṭi pi nakhajaruṅ hënk. ⁶ Kë jibi Naşibaṭi ajaan ado uko utool, aṭu bankhajananaṅ mnhaj ; ⁷ an nankhajun hënkun, naluṅ kanoorfën na un. Uko mënṭ udolana wal wi Yetu Ajugun akwinaniin kapëna baṭi na nwanjut nji nul njanwoon na mnhina, ⁸ kawo ṭi bdoo bweek. Abi pweṭan banwoon baamme Naşibaṭi abot awo baanji baṭaş Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Ajugun. ⁹ Bakoba kakob kanwoon kaankba, kalow kaara di Ajugun, kalow mndëm na mnhina mi nul. ¹⁰ Wal wi akbiin, ṭi unuur mënṭ, bañaan banwoon biki nul bti† badëmana, banfiyaaruṅ bti bamaṭa. An nawo ṭi bukurun mënṭan ṭiki nafiyaar uko wi nṭupanan ṭi a.

¹¹ Uko mënṭ ukaan kë nji nñehandëran Naşibaṭi nnuur bti, nahilna nawo bañaan bantaanun na mnwo mi adu'anan. Nji nñehan ado na mnhina mi nul natum na uşal wi pdo bnuura abot ado pfiyaar pi nan pawinana ṭi udo wi nan. ¹² Hënk, nadëman Yetu Ajugun, abot adëmanan. Uko mënṭ ukyuujun kë nayeenk bnuura bi Naşibaṭi na bi Yetu Krittu Ajugun.

2

Ji ubi wi Ajugun

† **1:10** Bañaan banwoon biki nul : Balon baji

¹ An bayiṭun ṭi *Krittū, kē ṭi uko wi ubi wi Yetu Krittū Ajugun na jibi ṅkyitunṅ kañoga, ṅkooṭan kooṭ, ² ṅṣal ṅi nan ṅawutan katar kagutla kēme nayewla woli aloṅ ajakan unuur wi nul ubani. Nakfiyaar baka woli badoo ji Naṣibaṭi aṭupunṅ baka, woli baṭup uko mēntṅ ṭi kadunan, kēme baji ṅpiitunṅ baka, nakfiyaar baka. ³ Nakdi nin ṅaaṅ aloṅ adaaran ṭi uko undoli. Ji unuur mēntṅ udo kaban, bañaaṅ bapok Naṣibaṭi kalowa, ṅaaṅ i buṭaan anwoonṅ i kayeenk kakob kaweeṅ abot apēn awinana. ⁴ ṅaaṅ mēntṅ ajaanṅ anaṭara uko bti wi bajaanṅ bado Naṣibaṭi kēme wi bajaanṅ badēman. Adoo ya te kado kaṭo du *Katoḥ Kaweeṅ ki Naṣibaṭi kaji ul awoonṅ Naṣibaṭi.

⁵ Naleṣan bnuura kē dṭiiniyaan uko mēntṅ na an wi nhumunṅ na an. ⁶ Hēnkuṅ kē naṣē me uko ummēbanunṅ ṅaaṅ mēntṅ kē aando pēn awinana, kayoonk unuur wi nul uban. ⁷ Na manjoonan, mn-hina mi ṅaaṅ i buṭaan mammeniinṅ mando bi kalemp lemp. Wal wi bakpēnanunṅ ammēbanulunṅ ṭañ, ⁸ wi wi akpēnunṅ kawinana. Yetu Ajugun abi wal mēntṅ na mndēm mi nul katoka na uyook umpēnnunṅ ṭi mntumul kaba na a. ⁹ ṅaaṅ i buṭaan mēntṅ abile, abi na mn-hina mi *Tatana, ado uko uweek maakan, mlagre na iko iñonṅarēnaan kaguurna bañaaṅ. ¹⁰ Aṭēpna ṭi iko yi kaguuru kado bankneemunṅ buṭaan ṭiki baanyeenk manjoonan abot awo baanṅal ma, mul manwoonṅ lah i kabuuran baka. ¹¹ Ukaanṅ kē Naṣibaṭi ayil du baka mn-hina mankneemanunṅ baka, bahilna bafiyaar ṅṭilan. ¹² Hēnk bañaaṅ bti bampokunṅ pfiyaar manjoonan aṣē lilan ṭi uko unwoonṅ uunwo uṭool, Naṣibaṭi akob baka.

Pmēban kaliint ṭi pfiyaar

¹³ An bayiṭun biki Ajugun aṅalunṅ, ṅwo i kado kabeeb Naṣibaṭi ṅnuur

bti ṭi uko wi nan. Nawo ṭi bateek biki Naṣibaṭi adatuṅ abuuran, *uhaaṣ wi nul udolan kē nawo bañaaṅ bayimanaan, nafiyaar manjoonan. ¹⁴ Uko mēntṅ wi wi aduurananṅ wi ṅṭupananṅ Uṭup Ulil Unuura nahilna nayeenk mndēm mi Yetu *Krittū Ajugun. ¹⁵ An bayiṭun, namēbaan keeri naliintan nado kaṭaṣ bnuura udolade wi ṅjukanananṅ wal wi ṅwoonṅ du an, kēme wal wi ṅpiitananṅ piit ṭi wa.

¹⁶ ṅñehan Yetu Krittū Ajugun ul ṭi uleeful, na Naṣibaṭi Aṣin nja aṅṅalunṅ nja abot aṭooran nja ṅhaaṣ te mnto akuṭ aṭēpna ṭi bnuura bi nul awulun mnhaṭ ṭi iko inuura inkmbiin, ¹⁷ aṭooranan ṅhaaṣ abot adolan naliint ṭi uko bti wi nakdolunṅ abot aṭup unuura.

3

Pñehandēr bi Pawulu

¹ An bayiṭun ṭi *Krittū, ṅbaañṣaan kaji na an nañehandērun Naṣibaṭi, uṭup wi Ajugun uhilna udo kaniinka niink dko, bañaaṅ badoki bawin mndēm manwoonṅ ṭi wa jibi an nadolunṅ. ² Nañehandērun kak Naṣibaṭi ado ṅbuur ṭi iñen yi bañaaṅ baṅoṭ bado buṭaan ; na manjoonan mēntṅ bañaaṅ bti bafiyaarulunṅ. ³ Ajugun aji do uko wi ajakuṅ: adolan naliint ṭi pfiyaar pi nan kabot kabuuranan ṭi *nawuṭaan. ⁴ Kē ṭi uko wi nan, ṅfiyaar ṭi Ajugun kē uko wi ṅṭu'ananṅ pdo naji nado wa, abot alunṅ kadola do wa. ⁵ ṅñehan Ajugun adek ṅhaaṣ ṅi nan ṭi pṅal Naṣibaṭi na ṭi pmiir ji Krittū.

Pṭu kabaṭ ṭi ulemp

⁶ An bayiṭun ṭi *Krittū, ṭi katim ki Yetu Krittū Ajugun ṅṭu'an nalow ṅaaṅ anwoonṅ ṭi mnwo mnwuṭaan, manwoonṅ maanṭok na udolade wi nayeenknuṅ ṭi un. ⁷ Name bnuura jibi nawo i kaligṣēnun. Wi ṅwoonṅ du an, naanwinun kē ṅwo ṭi mnwo mnwuṭaan. ⁸ ṅñenji na nin ṅaaṅ

alon awulun nde, nbaa t̄ep t̄ep ataman ti unoor, alemp pnak na utejan kawutna kawo pkuŋ pi alon ti an.

⁹ Uko wi nwoon uŋenun k̄e n̄hil lah kaji han, aš̄e n̄jal mnwo mi nun manwo uko wi nakdoon kaligš̄en.

¹⁰ H̄enk di uwoon, wi nwoon na an n̄tupan aji : « Anwoon aandi ulemp awutan kade. » ¹¹ K̄e n̄š̄e tiink k̄e ti an, uka biki mnwo manwoon mnwuŋaan, baŋaan banwoon baandi ulemp aš̄e ji baneenan mntum mi baka ti uko unwoon uunkten baka.

¹² N̄kooŋ baŋaan bakan m̄enŋan ti Yetu Krittū Ajugun bado kalempar na byompan uko wi bakdeen.

¹³ K̄e an bayitun, nawutan kado kayoont iŋen ti pdo bnuura. ¹⁴ Woli alon ti an apok p̄taš̄ uko wi n̄piitun ti, naŋupan wa naš̄e nawut kaka nin uko ulon na a, ahilna akowa. ¹⁵ K̄e naš̄e wo biki kawut pjeja ji ŋaan i naš̄ooradun, naŋiiniin na a ji ayiŋan, nakakana ti bgah.

N̄tup n̄baaŋšaani

¹⁶ N̄ñehan Ajugun anjaan aŋooran baŋaan n̄haaš̄, aŋooran n̄a n̄wal b̄ti na ti iko b̄ti. Awoon na an b̄ti.

¹⁷ N̄piit n̄baaŋšaani n̄i, n̄ji Pawulu dpiitun n̄a na kaŋen ki naan. H̄enk d̄i di n̄jaan kado ti ikaarta b̄ti.

¹⁸ D̄ñehan Yetu *Krittū Ajugun awulan an b̄ti bnuura bi nul.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki pawulu apiitun Timote. Pawulu abi ya ubeeka wi Littra pṭup Uṭup Ulil Unuura. Dul di di Timote abiiñ afêṭ. Wi atiinkun Pawulu wi wi akakun ṭi bgah bi Krittü. Agakandër na Pawulu nṭaaṣ nṭum akak alemp na a. Woli Pawulu atiink kë pntuk pi banfiyaarun pi utaak ulon pajun pdek Naṣibaṭi kafet këme bṭup blon bawo da, Timote i i ajaan ayil da aya ṭiini na baka kaṭan baka. Abi yila du Efet aya atêṭen pntuk pi banfiyaarun Krittü panwoon da. Dul di di kakaarta ki kaṭenkulun. Aleṣana ṭi ka ajaka aya aji na banfiyaarun banwoon da balipara bañaan bankjukanun uko umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Aṭupa kak jibi banfiyaarun Krittü bawoon kawo ṭi pntuk pi banfiyaarun na jibi bawoon kadat bankwoon ṭi kadun ki baka.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pjukan pi banṭilanun aji bawo bajukan Bgah (1.1-20)
2. Hum di ñaan awoon kañehan Naṣibaṭi kabot kadëmana (2)
3. Ulemp wi banwoon ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun (3)
4. Ulemp wi Timote (4)
5. Baaṭ bayoṭ na bantohi (5)
6. Hum di bawoon kaṭan banjalun itaka (6)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, nanjañan i Yetu *Krittü dpiitu. Naṣibaṭi nabuuran i nja na Yetu Krittü anwoon mnhaṭ mi nja baṭuun kë nwo nanjañan. ² Dpiitu, iwi Timote abuk naan na manjoonan ṭi pfiyaar Krittü, añehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu

Krittü Ajugun bawulu bnuura na mñaaga babot bajoobṭenan nṭaaṣ.

Plipara pjukan pi baṭilan

³ Wi nji kayaan utaak wi Matedoniya, dkooṭu aji iduka du ubeeka wi Efet ihilna ido bañaan balon banwoon da ajukan iko impaṭi bañaan pdo han. ⁴ Jakan na baka bawut kabi kaduka duka ṭi nṭup nṭanwoon nṭaanwo manjoonan, na jibi mnṣini manyeenkiirun. Nṭup mēnt naji nṭajij blaṭar ṭañ kaduk pdo uko wi Naṣibaṭi anjalun unjaan udolana ṭi pfiyaar Krittü.

⁵ Dṭup uṭup wi ṭiki dnal bañaan banfiyaarun banjalad. Uñal mēnt uwoona ṭi uhaaṣ ujint, uṣal unuura na pfiyaar panjoonanun. ⁶ Kë banjaan bajukan iko impaṭi baṣe low uko mēnt, ukaan kë baneem ṭi bṭup banwoon baanka udooni. ⁷ Banjal pwo bame ṭi uko wi bgah, aṣe wo baamme uko wi bajaan baṭup, wi bajaan bajukan na mntēñ mn-week.

Uko wi bgah bawoon na manjoonan

⁸ Nme kë *bgah bawo bnuura kë nṣe wo i kajukan ba jibi Naṣibaṭi anjalun. ⁹ Nme bnuura kë Moyit aanwul wul bgah pa ñaan natool, awul ba pa bañaan banjabanun: bampataṭin, baññoomun Naṣibaṭi, banjaan bado ipekadu, banjaan bakar katim ki Naṣibaṭi, banjaan baṭopan katoh ki Naṣibaṭi, banjaan bafin baṣin baka, banin baka, banjaan bafin bañaan, ¹⁰ bankdolun iko iṭop, banjaan bapiint na biint ji baka këme baaṭ ji baka, banjaan bamob bañaan kawaap, baṭilan na banjaan bamehna kaṣe kaṭilan na bañaan bti bampokun pjukan pnuura. ¹¹ Pjukan mēnt pawoona ṭi *Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi andëmun akuṭ atum na bnuura aṭu'ënuñ pdo kaṭup.

Ulemp wi Timote

¹² Dbeeb Yetu *Krittü Ajugun, aanwulun mnhina mi plempara.

Atenën, afiyaarën ašë du'ën ndo kalempara, ¹³ nji mbiin akar tfa katimul, ahajan banktašuluŋ, awo naŋoonk, kē ašë ŋagi'aan, awin kē dwo tī kapaam awo mēnfyaara. ¹⁴ Kē hēnk di Yetu Krittū Ajugun atumanaanuŋ na bnuura, ado kē nwo tī plooman na a, nhilna nfiyaara mbot nŋal bañaan.

¹⁵ Bañaan bti bawo kate uŋup wi, tiki ujoonani : Yetu *Krittū abi tī umundu pa pbuuran bado ipekadu, kē nji dwoon nateek tī baka. ¹⁶ Kē ašë ŋagi'aan, aŋēpna tī nji, nwoon nateek tī baka, kadiiman kamiir kawek ki ajaan amiir bañaan. Hēnk baloŋ baluŋ kafyaara kakaana ubida wi mnto.

¹⁷ Iwi inwoon Naših te mnto, iwi inwoon iinkba, iwi i nin ŋaan aloŋ awoon aanhil pwin, iwi inwoon aloolan tañ, pdēm na mndēm manwo tī iwi te mnto.

Uwo haŋ.

¹⁸ Timote abuk naan, uko wi Uhaaš wi Našibaŋi ubiin aŋēpna tī bañaan aŋup tī iwi utēŋtēnu ihinan igut ugut unuura. ¹⁹ Mēbaan iliint tī pfiyaar pi nu, ibot iwo na ušal unuura. Baloŋ bapok ptaš uko wi nšal ŋnuura ŋi baka ŋakjakuŋ na baka, ukaan kē pfiyaar pi baka paneemi. ²⁰ Himene na Alektandēr bawo tī bukuŋ mēntēn, kē nšë wutar baka *Tatana bajukna pwo baankak akar katim ki Našibaŋi.

2

Pñehan Našibaŋi

¹ Uko uteek wi nji kajunnuŋ uwo pkooŋan nado kañehandēr bañaan bti Našibaŋi, nakooŋa aŋēnk baka, nado kañehana aŋen ŋaan andoli uko wi anumiin, nabot nabeeba tī iko yi adoluŋ pa baka. ² Dkooŋan nañehandēr baših na bañaan bti bawoon tī pših, ŋhilna ŋwo tī bnuura

✧ 2:15 Natenan tī Ujuni 3.15.

na mnjeeh ŋdo kadēman Našibaŋi na ŋhaašun bti ŋbot ŋdo kado iko inwoon itool. ³ Uko wi unuuriin tī kēš ki Našibaŋi nabuuran nja, abot alila, ⁴ ul anŋaluŋ bañaan bti babuur babot bame manjoonan. ⁵ Našibaŋi awo aloolan, kē ŋiint aloolan awoon tī ptoof pi nul na bañaan: Yetu *Krittū, ⁶ anwuluŋ uleeful bañaan bti bahilna babuur. Uko mēnt wi wi Našibaŋi adiimanuŋ tī wal wi adatuŋ. ⁷ Kē wul, ukaan kē ndatana pwo *nanjañan kado kaŋup kabot kajukan banwoon baanwo bayuday uko wi pfiyaar Yetu Krittū na uko wi manjoonan. Mēntilan tilan, manjoonan mi mi nji kaŋupuŋ hēnk.

⁸ Hēnk di di nŋaluŋ biint bado kañehan tī dko di bawohaŋ, badeeŋ iñen ijint du baŋi, bawut udeeb na pŋom. ⁹ Kē baaŋ, dŋal bawohara, bawun ŋleef ŋi baka, bawut kajotan kadun pširan na pŋu irinku yi uwuuru kēme plankara mnko na pñēga maakan, ¹⁰ baŋēpan tēp bado kado iko inuura jibi baaŋ banfiyaaruŋ Našibaŋi bti bawoon kado. ¹¹ Tī wal wi pjukan, baaŋ bawo kayomp, kabot kate bnuura uko wi bakŋupuŋ. ¹² Mēndinan ŋaaŋ ajukan kēme aših ŋiint, awo katiimandēr. ¹³ Na manjoonan, *Adam i i Našibaŋi aŋakuŋ uteek kē Ewa abaa bi. ¹⁴ Kē mēnt Adam i i baguuruŋ, ŋaaŋ i i baguuruŋ kē ado uko wi Našibaŋi aneenanuŋ. ¹⁵ Kē kabuk kašë luŋ kadola abuur*. Baaŋ babuur woli bataman afiyaar *Krittū, aŋal bañaan abot awo bañaan banwoon bajint piš tī kadun ki Našibaŋi. Bawo kak kawut pdo kala pwinana.

3

Baweek biki banfiyaaruŋ

¹ Bañaan bti bawo kate uŋup wi tiki ujoonani : woli ŋaan ala ulemp wi pwo naweek i banfiyaaruŋ,

ala pdo uko unwoon unuura. ² Kë naweek ašë wo kawo ñaañ i bawoon baanhinan p̄tup nin uko ulonj ʒi a, awo kaniim ñaaʒ aloolan kalinj ʒi a, awo kawo ñaañ antjanun uleeful, ankaañ ušal, kañal bañaan, kayeenk baka bnuura, kahinan pjukan. ³ Aanwo kawo nakuj këme nañal p̄jom, awo kajoob bkow, kawo bnuura na bañaan, kalow itaka. ⁴ Awo kawo ñaañ antjanun katohul bnuura, kawo na bapoʒ banktiinkulun, kawo nantohi ʒi kadun ki baka. ⁵ Na manjoonan, hum di di ñaañ anwoon aanhinan p̄tjan katohul ahiniinj kaʒijan banfiyaarun Našibaʒi? ⁶ Aanwo kawo ñaañ aambaan abi bi ʒi p̄fiyaar kaʒi abi adeen iganan ašë duknaana akoba jibi *Untaayi Uweek ukkobiinj. ⁷ Awo kawo ñaañ ʒi kadun ki banwoon baanfiyaari, kaʒi awo ʒi mnkow ajot ʒi b̄taaw bi Untaayi Uweek.

Banjaan baʒënk baweek biki banfiyaarun

⁸ Kë hënk kak di di banjaan baʒënk baweek biki banfiyaarun bawoon kawo. Bawo kawo bañaan bantiinkaniinj, bawo kawo batool. Baanwo kadaan maakan, baanwo kawo baguurad ʒi uko wi itaka. ⁹ Bawo kamëban bnuura na ušal ujint̄ iko yi p̄fiyaar yi Našibaʒi adiimanun. ¹⁰ Bawo katen baka duna ji babi bado kadat baka pa bado kaʒënk naweeki banfiyaarun. Woli bawin kë bawo bañaan biki bawoon baanhil kaʒup nin uko ulonj uwuʒaan ʒi baka babaa dat baka. ¹¹ Kë hënk kak di di baat̄ bawoon kawo. Bawo kawo baat̄ bantiinkaniinj, banwoon baanji bakuutar, bantjanun ɲleef ɲi baka abot awo batool ʒi iko b̄ti yi bajaan bado. ¹² Ñiint̄ anjaan aʒënk naweek i banfiyaarun awo kaniim ñaaʒ aloolan kalinj ʒi a, kaʒijan babukul na katohul bnuura. ¹³ Bankdolun bnuura ulemp wi p̄tënk baweek

biki banfiyaarun, bañaan baji bamagan baka, kakuʒ kaliint̄ maakan ʒi p̄fiyaar pi bafiyaarun Yetu *Krittu.

Uko wi Našibaʒi adiimanun

¹⁴ Dpiitu hënk, ašë haʒ pbi du iwi ʒi ɲnuur ɲi, ¹⁵ nšale lun ajon ubi, kšë me jibi bañaan bawoon kawo ʒi katoh ki Našibaʒi kanwoon bañaan banfiyaarulun, ul anwoon najeb. Bamëban manjoonan jibi pkumel na itap ijaan imëban katoh. ¹⁶ Nin ñaañ aanhil kapok kë uko wi Našibaʒi adiimanun unwoon uko wi ɲfiyaarun udëmi :
uwinana ʒi Krittu ambiinj awo ñaañ najën,
i *Uhaaš wi Našibaʒi udiimanun kë awo natool,
ul ampënu awinana ʒi kadun ki ɲwanjut,
ul i baʒupun ʒi uko wi nul ʒi kadun ki bawoon baanwo bayuday,
ul i bañaan biki mboš bafiyaarun,
ul andeenaniinj ʒi mndëm.

4

¹ *Uhaaš wi Našibaʒi uʒup bnuura aji kë ʒi ɲwal ɲbaaʒñaani, bañaan balon baankak afiyaar *Krittu, baduka ʒi ɲntonj ɲanjaan ɲaguurad kado kaʒaš pjukan pi ɲa. ² Pjukan mënt̄ bañaan banwoon baguuru akuʒ awo baʒilan bajaan baniinkan pa ʒi utaak, bakaʒ ɲšal awo wo ji batër ɲa na pfeeru pjeenk. ³ Bañaan bukuñ baji bajukan kë ñaañ aanwo kaniim, aanwo kade iko ilonj. Kë Našibaʒi ašë paš iko yun mënt̄en banfiyaarulun abot ame manjoonan bahilna bado kade ya wi bakdëmanulun abeeba. ⁴ Na manjoonan iko b̄ti yi Našibaʒi apašun inuuraa ; ɲënwö i ppok nin uko ude ulonj, ɲwo i kabeeb Našibaʒi ʒi iko b̄ti yi ɲkyeenkun. ⁵ Uko wi Našibaʒi aʒupun na pñehan pi ɲja ɲado iko ide mënt̄ ijint̄ ʒi kës ki nul.

Pjukan pi Pawulu ajukanun Timote

⁶ Woli ijukan bayitu ti Yetu *Krittu utup wi, kwo nalemparul nanuura, kdiiman ke ikuşnaana abot adem ti nşup ni pfiyaar, pjukan pi manjooan pi işaşuñ bnuura. ⁷ Pokan nşup nşaañ nşanwoon nşaanwo manjooan, tşpan tşp itaman inoğ Naşibaţi. ⁸ Na manjooan ptaman kado kaşşş şşan uleef panuura, ke ptaman kado kaşşş Naşibaţi paşş nuura pa iko bti ; pawo na kahoñ ki ubida wi nşa na wi faan. ⁹ Bañaan bti bawo kate utup wi, ũiki ujoonani. ¹⁰ Nşaman keeri nşlemp nşbot nşutan pa pñoğ Naşibaţi wi nştuun mnhaţ mi nun ti a, ul anwoon najeb, akuţ awo nabuuran bañaan bti banfiyaarun Krittu.

¹¹ Uşup wi, wi wi iwoon kado kajukan kabot kaşu bañaan bti bado kaşş wa. ¹² Nin ũaan aloñ awutan kabeehu ũiki ihoji, ke bşup bi nu, mnwo mi nu, unjal wi nu, pfiyaar pi nu na pñinţ uhaaş pi nu nşaş wo kado banfiyaarun bado kado ji iwi. ¹³ Ji ndo kabi, tamaan ti pleyiir *Ulibra wi Naşibaţi ti kadun ki banfiyaarun, ti pşup baka utup wi Naşibaţi na ti pjukan baka. ¹⁴ Wutan kadaayanaan uşen wi *Uhaaş wi Naşibaţi uşuun ti iwi, wal wi uşşpnun ti bantohi ke bapafu inen aşş ũiini. ¹⁵ ũuun kabaţ ti iko menţ, ulemp wi nu uhilna uya kadun, uwinana ti bañaan bti. ¹⁶ Tamaan ido kalipara ti mnwo mi nu na ti pjukan pi nu, mebaan iliinţ ; idole hañ kbuuran uleefu na bañaan banktiinşin.

5

Mnwo mi Timote ti kadun ki banfiyaarun

¹ Wutan nin kalşbar na ũiinţ naşaf, tşpşn tşp itşini na a jibi ijaan kşini na şaşş, itşini na başşa jibi ijaan kşini na başa'u. ² Měbaan baat başaf jibi imėbanun naan, ibot

imėban baat banhojun ji başa'u na uhaaş ujinţ.

Baat bayoţ

³ Měbaan bnuura baat bayoţ, dji banwoon baanka başenk. ⁴ Ke woli ũaat nayoţ abuk keme ababnşen, babukul menţ keme bababul bawo kadiiman pfiyaar pi baka du katoh ki baka duna wi baklukuñ bajug baka uko wi başenkun baka. Uko menţ ulilun Naşibaţi. ⁵ Ke ũaat anwoon aanwo na nin ũaan aloñ ankndoon kaşenka, un menşan aji tu mnhaţ mi nul ti Naşibaţi, kañehan kabot kakooşa utejan na pnak. ⁶ Ke ũaat nayoţ anşaan ahokan iko yi umundu, awo ũaan ankeşun ; aji wo najeb ti bdig hşnk kaşş do bi keşa keş du uhaaş. ⁷ Leşaan bañaan kak uko wañ bawutna kawo baankşup nin buşaan bloñ ti baka. ⁸ Ke ũaan aşale wo aando ji şenk bayiţul, ajunna biki katohul, adek Yetu *Krittu kafetş : awuţ apel ũaan anwoon aanfiyaar Krittu.

⁹ Woli ũaat anjal ppiitan katim kawo ti pnşuk pi baat bayoţ, awo i kaka nşşbal ineen paaj kapaf, kawo ũaat ambiinş alin ti bniimul ; ¹⁰ awo kawo ũaat ammeşaniinş ti pdo bnuura : akuş babukul bnuura, aşjan bayaantş bnuura, aňow ihoţ yi bañaan banwoon biki Naşibaţi*, aşenk bajuuk, ado iko inuura bti. ¹¹ Ke baat bayoţ banhumunş, wutan kapiitan baka ti pnşuk pi baat bayoţ ũiki woli unjal wi piinş udo baka ke balow *Krittu, bakak kanjal pniima. ¹² Wal menţ baji baduknaana ũiki bagar hşnk uko wi bahojunş Krittu. ¹³ Ke hşnk, wi bawoon baanka uko udo, baji bañaay na itoh, kapaf şunş pwaan uko udo punş bşup btum na bkuutar, kaşiniyaan iko inwoonş iinwo kado kaşiniyaan. ¹⁴ Ukaan keeri ke nhokan baat bayoţ banhumunş baaniimaa, babuk bawo na itoh yi baka, başoorad nja bawutna

* **5:10** Pňow ihoţ yi bayaantş banfiyaarun:Ŧfa du Işrayel pňow ihoţ yi nayaantş paji padiiman ke ũaan adėmana.

kaṭup buṭaan ṭi nja. ¹⁵ Balon ṭi baka bado bi jot jot aṭaş *Tatana. ¹⁶ Ŋaaṭ anfiyaaruṅ andoli anwoon na baaṭ bayoṭ du katohul awo kaṭenk baka, aanwo kawut pntuk pi banfiyaaruṅ pawo i pdo kaṭenk baka. Hēnk di di pajaan pahil pṭenk banwoon baanka ṅaanj.

Bantohi

¹⁷ Bantohi bankṭonun bnuura banfiyaaruṅ, kajunna banjaan balemp ṭi pṭup uṭup wi Naṣibaṭi na banjaan bajukan wa, baṭaan na pyeenk baluk bweek. ¹⁸ Na manjoonan, upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « *Ŋinwo kaneenan uwit unklempariin pfeer wal wi kakit kabanun* »* akak aji : « *Nalemp awo kaluka uṅenk wi nul**. » ¹⁹ Wutan kadinan nin batapar nantohi ankṭonun banfiyaaruṅ bṭup bē mēntṭ baṅaan batēb kēme bawajanṭ babiin aṭup. ²⁰ Woli ajubani, ṭiiniin na a ṭi kadun ki banfiyaaruṅ bti, bantohi bandukiin bahilna baten.

²¹ Dkooṭu ṭi kadun ki Naṣibaṭi na ki Yetu *Krittu na ki ṅwanjuṭ ṅandataniin ido kaṭaş iko yi ṅjakiin yi na uṣal unwoon uṭool, wutan kapaṭṣēr ṭi iko bti yi ikdolun. ²² Wutan kataran nin ṭi ppaf ṅaan iṅen kawula pṣih kaṭi ibi ineej ṭi pjuban pi ṅaan alon. Wutan kaṭopan uleefu.

²³ Ṭaṅaan pdo kadaan meel ṭaṅ, jaan kdaan ubiṅu untiinku pa kayiṅu kanjaan kaṭum pnooranu.

²⁴ Pjuban pi baṅaan balon paji pabi winana winana ji babi bado kawayēṣ baka ; kē pi balon paṣē ji paṭo kajon kabaa winana. ²⁵ Kē hēnk di di iko inuura yi baṅaan bajaan bado ijaan iwinana, ilon inwoon iinwinanaa iji ilun kawinana.

6

Pjukan ṭi uko wi balempar baṅaanj

✧ 5:18 Pleṣan 25.4. ✧ 5:18 Luk 10.7.

¹ Baṅaan bti banwoon balem-par baṅaan bawo kamēban biki baklemparuṅ kado katiink baka bnuura. Hēnk baankdo nin uko ulon uwuṭaan wi baṅaan baktijanun katokna katim ki Naṣibaṭi na pjukan pi nun. ² Kē banṣaan alempar baṅaan banfiyaaruṅ *Krittu, bawutan kaṣal kaji babeeh baka ṭiki bawo bayiṭ baka ṭi Krittu. Bawo kaṭēp ṭēp kado kalempar baka bnuura ṭiki baṅaan biki Naṣibaṭi aṅaluṅ biki baklemparuṅ hēnk.

Bajukan baṭilan

³ Iko mēntṭ bti yi yi iwoon kado kajukan kabot kaṭu banfiyaaruṅ pdo. Woli ṅaan alon ajukan iko ilon impaṭi awo aankṭaş ṅṭup ṅnuura ṅi Yetu *Krittu Ajugun na pjukan pantaanun na pṅogan baṅaan du Naṣibaṭi, ⁴ awo nahomp naweek, aamme me nin uko ulon, atam bṭup, na pṅomma uko wi ṅṭup ṅajakuṅ. Ṭun duṅ mēntṭ di di pṅeebar iko, na pṅom na bkuutar na pṣalad baṅaan buṭaan ijaan ipēna, ⁵ yul na blaṭar banwoon baankba. Baṅaan banwoon ṭi blaṭar mēntṭ baṭoka ṅṣal, baankak ame manjoonan, wi baṣaluṅ aji plempar Naṣibaṭi pawo uko ukaani itaka. ⁶ Na manjoonan plempar Naṣibaṭi paji pawul ṅaan iko inuura itum woli alin ṭi uko wi akaan. ⁷ We wi ṅṭijun wi ṅbukiin ba? Nin uko ulon. Kē we wi ṅhiniin kayaanaan ba? Nin uko ulon. ⁸ Kē hēnk keeri di ṅwoon kakēṣan woli ṅka uko ude na uwohara. ⁹ Kē banṣaan aṅal pyok, baji bajot ṭi kaguuru, kawo ṭi bṭaaw, kaṣē neej ṭi iko ipēn iṭop itum injaan ido ṅaan atoka kakuṭ kaneem. ¹⁰ Na manjoonan pṅal itaka pajaan paṭij iko iwuṭaan bti ; baṅaan balon banṅaluṅ itaka badek Naṣibaṭi kafet aṣē yewlēn ṅleef ṅi baka na ṅnoor ṅantumun maakan.

Pjukan pa Timote

11 Kë iwi, inſaaŋ awo i Naſibaſi, lowan iko mēnt̄ bti, iwo kado kala pwo natool, pdo iko inklilun Naſibaſi, pfiyaara, pŋal bañaan, phil kamiir na pjoob bkw. 12 Gutaan ugut unuura unwoon pmēban pfiyaar pi ŋfiyaaruŋ *Krittu aliint, iſē iyeenk ubida wi mn̄to unkaan kē idu'anaa wi iſupun aji ifiyaar Krittu kē bañaan baſum bammaari. 13 Ŧi kadun ki Naſibaſi anwulun bañaan na ŋko uhefēnt̄ na ki Yetu *Krittu anſupun manjoonan wal wi awoon ſi kadun ki *Pont Pilat dkooſu 14 ido iko yi nſuun pdo yi. Wutan kapēnan nin uko ulon da, uwut kaka nin bſup te wal wi Ajugun Yetu Krittu aklun kapēn kawinana. 15 Naſibaſi akdolun Krittu awinana ſi wal wi adatuŋ ; ul annuurandēnuŋ bnuura, anwoon naſih aloolan ſaſi, anwoon Naſih *Andēmuŋ Maakan. 16 Ul ſaſi awoon aankket, afēſ du bjechi bi nin ſi anwoon aanhil pban, ul i i nin ſi anwoon aambaan kawina kēme kahil pwin. Ul awoon na mndēm na mnhina te mn̄to! Uwo haŋ!

17 Hēnkuŋ, jakan na bayok biki umundu wi, bawut kadeeŋ iganan, bawut kaſu mnhaſ mi baka ſi pyok panjaan paba, baſepēn ſep baſu ma ſi Naſibaſi anjaan aſen nja iko bti kaſuman nſē wo bnuura. 18 Badoon kado bnuura, pyok pi baka pawoon pdo bnuura ; bawoon bañaan banjaan baſen, banjaan baſal pfaaſiir uko wi bakaan. 19 Woli bado haŋ, baji baſonkrēn pyok pſum pa faan kahilna kalun kaka ubida wi manjoonan.

20 Iwi Timote, hankan bnuura uko wi Naſibaſi awuliin. Lowan nſup ŋanwoon ŋaanka udooni akuſ awo ŋaanlil Naſibaſi, na blaſar ſi uko wi banjakuŋ aji uko wi baſupun uwo kame aſē ſilan ſilan. 21 Bañaan banfiyaaruŋ nſilan mēnt̄ baduk

pſaſ bgah bi Yetu. Dñehan Naſibaſi awulan, an bti bnuura bi null!

Uṭup utēbanṭēn wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katēbanṭēn ki Pawulu apiitun Timote. Apiit ka wi awoon ukalabuṣ du Rom. Banohul bti baṭi wal mēnt aduka. Luk ṭaṇ anwoon napiiṭan awoon aanduka. Pawulu awin kē uko ubaa, pkeṭ ṭaṇ padukiin. Uko mēnt ukaaṇ kē apiit Timote kaṭaṇa ṭiki ajeja kē awo ji abukul na manjoonan. Kakaarta ki Pawulu apiitun ki kawoon kabaaṇṣaani ki apiitun. Apiita ṭi kakaarta ki aji na a amēban ji a aliint ṭi pfiyaar. Akak ajaka ataman ṭi pṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittu woli badoo hajana. Aji na a alipara pjukan panwoon paanwo Uṭup Ulil Unuura. Pawulu akak aṭup ṭi ka aji ul ṭi uleeful agutan ugut unwoon unuura, kē awo kaya hēnkuṇ du Ajugun Yetu Krittu. Aṭup aji ṇaaṇ anfiyaaruṇ Krittu andoli awo kado ji a.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pawulu aṭaṇ Timote (1.3-18)
3. Hum di di ṇaaṇ ajaan awo nangoli nanuura i Krittu (2.1-26)
4. Hum di di baṇaaṇ bajēn bakluṇ kawo ṭi ṇnuur ṇbaaṇṣaani (3.1-9)
5. Pmēban kaliint ṭi pfiyaar (3.10-4.8)
6. Pṭaṇ pbaaṇṣaani na pwul mboṣ (4.9-22)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aṇaluṇ nwo nanjaṇan i Yetu *Krittu, aṭu'ēn ndo kaṭup uko wi ubida unwoonun ṭi Yetu Krittu wi ahoṇun, ² dpiitiin, iwi Timote abuk naan i nṇaluṇ.

Dṇehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulu bnuura na mṇaga babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Pawulu atēṇṭēn Timote

³ Dbeeb maakan Naṣibaṭi i nji kadēmanun jibi bateem naan babiin adēmana na uṣal ujinṭ. Dji kaduka ṭi pṇehana utejan na pnak, kaṣē leṣu. ⁴ Dleṣ mnkuul mi nu*, aji kaṇal maakan kawinu kahilna katum na mnlilan. ⁵ Dkak aji kaleṣ pfiyaar pi nu panjoonanun. Pfiyaar mēnt pi pi bi Lowit ateemu ṇaaṭ na Ēnit naan babiin awoonaan uteek, dfiyaar bnuura kē pawohaṇ ṭi iwi. ⁶ Ukaaṇ kē nji kaleṣanu, iṭij bnuura uṭen wi Naṣibaṭi awuliin wi mpafiin iṇen. ⁷ Na manjoonan Naṣibaṭi aanwul nja uhaaṣ wi blaṭ, aṭēp ṭēp awul nja uhaaṣ wi mntēṇ, wi bṇalad na wi pṭoorandēr. ⁸ Wutan keeri kakowa pṭiiniyaan uko wi Ajugun, wutan kakowara nji nwoon nakalabuṣ pa ul ; hajan na nji pa *Uṭup Ulil Unuura, mnhina mi Naṣibaṭi manṣē mando kaṭēnku. ⁹ Naṣibaṭi abuuranuṇ nja abot adu nja ṇwo biki nul. Kē uko mēnt uṣē wo uunwoona ṭi udo wi nja, uwoona ṭi mṇaga mi Naṣibaṭi aṭēpnun ṭi Yetu *Krittu awul nja. Ado bi ṣala ṣal undiimaan ji abi ado kapaṣ umundu aji aṇaga nja, ¹⁰ mṇaga mēntēn mampēn awinana hēnkuṇ ṭi ubi wi Yetu Krittu nabuuran nja. Ul awatun pkeṭ abot aṭēpna ṭi Uṭup Ulil Unuura adiiman ubida wi mṇto. ¹¹ Naṣibaṭi aṭu'ēn kē nwo nanjaṇan anjaan aṭup kabot kajukan Uṭup Ulil Unuura. ¹² Uko waṇ ukaaṇ kē nji kahaj hēnk, aṣē wo mēnkkowa ṭiki dme bnuura Yetu Krittu i nfiyaaruṇ abot ame kē ahina kaṭijan bnuura uko wi ahankanaanun te unuor uweek wi aklun kabi. ¹³ Doon kaṭaṣ bnuura ṇṭup ṇnuura ṇi diinknuṇ ṭi nji, mēbaan ṇa na pfiyaar na

* 1:4 Natenan ṭi Ulemp 20.37.

uŋal yi njeenknuŋ ƚi Yetu Krittu. ¹⁴ ƚijaan bnuura uko unuura wi ahankaniin, wi *Uhaaŋ wi Naŋibaƚi unwoon ƚi nja ukƚenkiin iƚijan.

¹⁵ Jibi imeeŋ, bañaan bti biki utaak wi Atiya bawutanaan, Figel na Hermogen bawo ƚi bukuŋ mēnƚan.

¹⁶ Dñehan Ajugun añaŋa biki katoh ki Onetifor ƚiki atēŋtēnaan njaas ŋtūm abot awo aankowaa wi batuhnun. ¹⁷ Wi abanuŋ du Rom, aƚēp ƚēp ataman ƚi pla'ēn te adoo awinēn. ¹⁸ Dñehan Ajugun añaŋi'a ƚi unuur ubaañsaani. Ime kak bnuura jibi aƚēnknuŋ wi ŋwoon du Efet.

2

Mnhaj mi nalempar Krittu

¹ Kē iwi abuk naan, tamaan ije-jna mntēŋ mi nu ƚi bnuura bi Yetu *Krittu akwuliin. ² Itiink uko wi njukanuŋ ƚi kadun ki bañaan baŋum, kaan ijukan wa bañaan biki bahaŋuŋ, banhiluŋ kajukan wa kak bandukiin.

³ Hajan na nji ji nangoli nanuura i Yetu *Krittu. ⁴ Nin ñaan alon anwoon ƚi pngoli aanji nooran uleef na iko yi bañaan banwoon baanwo bangoli woli aŋal kalem-par bnuura naweekul. ⁵ Kē hēnk kak di di uwoon ƚi pƚi, ñaan aanji yeenk katum woli aanƚi jibi bajakuŋ. ⁶ Kē hēnk kak di di najaar anlempuŋ bnuura ajaan aka na pyeek kafah kateek ki uko wi akituŋ. ⁷ Őalan bnuura uko wi nji nƚupiuŋ, Ajugun aƚēnku ika uŋal umeeni iko bti.

⁸ Leŋan Yetu *Krittu annaƚiŋ ƚi pkeƚ, ampēnnuŋ ƚi pntaali pi *Dayiƚ naŋih ; *Uƚup Ulil Unuura mēnƚ wi wi nji kaƚupuŋ bañaan. ⁹ Wul ukaan kē nji kahaj adoo tanana ji nado buƚaan. Kē uƚup wi Naŋibaƚi uŋe wo uuntananaa. ¹⁰ Ukaan kē nji kamiir iko bti pa bañaan bandataniŋ bahilna bayeek mbuur mi Yetu Krittu akwuluŋ baka na

mndēm te mnto. ¹¹ Bañaan bti bawo kate uƚup wi, ƚiki ujoonani :

Wi ŋkeƚuŋ na *Krittu, ŋluŋ kaka ubida na a.

¹² Woli ŋmēban aliint, ŋluŋ kaŋih na a.

Woli ŋpoka, ul kak aluŋ kapok nja.

¹³ Woli ŋdeka kafet, aji woha na nja kamēban nja, aanhil kalaƚ uleeful.

Pgut na bajukan baƚilan

¹⁴ Wutan kaƚaŋan pdo kaleŋan bañaan iko yi, kaƚup ƚi kadun ki Naŋibaƚi kē bawo kawut pŋom pwaan udooni ƚi uko wi ŋƚup ŋajakuŋ, panjaan paneeman ƚaŋ banjaan batiink pa. ¹⁵ Tamaan inaƚ ƚi kadun ki Naŋibaƚi ji ñaan anlempuŋ bnuura, nalemp anwoon aankowaa, ankjukanuŋ bnuura uƚup wi manjoonan. ¹⁶ Kē ŋƚup ŋanwoon ŋanka udooni, ŋanwoon ŋaanlil Naŋibaƚi, lowan ŋa. Banwoon ƚi ŋa baji balowa low Naŋibaƚi pya. ¹⁷ Nƚup ŋi baka ŋaji ŋatoka tok pya jibi ujad ujaan udēma dēm pya. Himene na Filet bawo ƚi bukuŋ mēnƚan : ¹⁸ bapok manjoonan wi baƚupuŋ aji Naŋibaƚi ado bi naƚan bañaan ƚi pkeƚ, apēnan hēnk bañaan balon ƚi pfiyaar pi bafiyaaruŋ. ¹⁹ Kē uƚup wi Naŋibaƚi uŋe naƚ aliint ji plaak pi bajaan baniwna, kē bapiit ƚi plaak mēnƚ aji : « Ajugun ame bañaan banwoon biki nul » akak aji : « Ñaan anjakuŋ aji awo i Ajugun awo kadek kafet iko inwoon iinwo itool. »

²⁰ ƚi katoh kaweeek uunji uka ƚaŋ iko ideeni na idaani yi uwuuru kēme yi untaam, uji uka yi babo-manaani imul na yi ufuuŋ ; ilon jji iwo yi bayaanƚ, ilon kawo pa iko yi ŋnuur bti. ²¹ Woli ñaan apēn ƚi iko iƚop yi nƚiiniyaanuŋ aji wo ji iko yi uwuuru kēme untaam. Ayiman pa Ajugun, aji lempara bnuura, ahinan pdo iko inuura bti.

²² Lowan unoh wi kpoƚ itaman ido kala pwo natool, pfiyaar,

uŋal na pwo bnuura na bañaan. Doon iko mēnt na bañaan banjaan badēman Ajugun na uhaaş ujint. ²³ Pēnan ŋi blaŋar banwaanun udooni, ime kē baji baŋij pŋom. ²⁴ Kē ŋaan anŋaan awo nalempar Ajugun aŋē wo kalow pŋom, awo kaŋēp ŋēp kaŋal bañaan, kahil pjukan, kahil kamiir. ²⁵ Awo kaŋiini na banklaŋulun na ŋŋup ŋnuura kahaŋ kē ulome Naŋibaŋi aŋen baka baŋēlēŋ ŋhaaş ŋi baka, ado baka bame manjoonan. ²⁶ Bakak wal mēnt na ŋŋal ŋi baka kapēn ŋi bŋaaw bi *Uŋtaayi Uweek umobun baka, kē bawo ŋi pdo uko wi uŋalun.

3

Nnuur ŋbaaŋŋaani

¹ Dŋal ime kē ŋi ŋnuur ŋbaaŋŋaani, ŋwal ŋtam ŋalun kabi. ² Bañaan balon balun kado kaŋal ikow yi baka ŋaŋ, kaŋal itaka, kawo bahomp, kadēman ŋleef ŋi baka, kakar katim ki Naŋibaŋi, kapok ptiink bajug baka, kapok pleŋ baka, kabeeh iko yi Naŋibaŋi. ³ Balun kadēnēt ŋhaaş, kawo baankŋaga, kakuutar, kawo baankhil pŋoorandēr, kaŋoonk, kabot kapok uko unuura. ⁴ Bañaan mēnt balun kado kaguurad, kamēnaŋ, kawo bahomp baweek, kaŋal unoh kapel pŋal Naŋibaŋi. ⁵ Baji bawo ŋi bdiŋ ji bañaan banŋogun Naŋibaŋi kaŋē poka du meeŋ. Lowan bañaan mēnt. ⁶ Balon ŋi baka baji baneej du itoh kaguur baaŋ banwiŋun ŋŋal, bantumun ipekadu, kē iko itum yi ŋleef ŋi baka ŋaŋalun ikŋon baka. ⁷ Baaŋ mēntan baji bawo ŋi pjuk kaŋē wo baanji bahil nin pme manjoonan. ⁸ Jibi Yanet na Yambret* babiin alaŋ ŋfa Moyit, hēnk di di bañaan mēnt baklun kalaŋ manjoonan. Bawo bañaan biki ŋŋal ŋaŋopun, bawo

bañaan banwoon baanhil kafiyaar Yetu *Krittu. ⁹ Kē baŋē wo baanhil kaya kadun ŋi kaguuru, ŋiki bpēn bi baka balun kawinana ŋi kadun ki bañaan bti jibi bi Yanet na Yambret babiin awinana.

Bnuura bi Ulibra wi Naŋibaŋi

¹⁰ Kē iwi, iwin bnuura pjukan pi naan, ame jibi nwoon, iko yi nŋalun pdo, jibi nfiyaarun *Krittu, iwin kē dmiir, dŋal bañaan akuŋ amēban alint. ¹¹ Ikak awin wi bañaan baknooranaanun, ahajanaan du Antiyoka, na Ikoniyom na Littra*. Mn-haj mnhoŋ mi mi bawoon baanhanajaan da? Kē Ajugun aŋē pēnanaan ŋi ma bti. ¹² Kē ŋaan andoli anŋalun pŋaŋ Yetu *Krittu, balun kahajana. ¹³ Kē banŋaan awo bañaan banot na banjaan baŋilan, babi kaduka duka ŋi pdo buŋaan, kawo ŋi pguur bañaan kabot kaguur ŋleef ŋi baka.

¹⁴ Kē iwi, uko wi ijukun abot adinan aji ujoonani mēbaan ŋi wa, wi imeen ŋaan anjukaniin wa. ¹⁵ Wi iwoon napot te hēnkun ijuk ame *Ulibra wi Naŋibaŋi, wul uhiniin kawulu uŋal untunja unktjiin ibuur wi ifiyaarun Yetu *Krittu. ¹⁶ Iko bti impiitun ŋi Ulibra wi Naŋibaŋi iwoona du a. Inuura pa pjukan nja uko unwoon manjoonan, kaŋan nja, kadiiman nja bgah wal wi ŋdolun buŋaan, kajukan nja pwo baŋool. ¹⁷ Hēnk di di ŋaan anwoon i Naŋibaŋi akyeenkun ŋi uhaaşul iko bti yi anumiin kadolna iko bti inwoon inuura.

4

Iko ilon kak yi Timote awoon i kado kado

¹ Yetu *Krittu alun kawinana ji naŋih kawayēs bajeb na bankeŋun, alun kabi kaŋih. Ukaan kē ŋji kakootu ŋi kadun ki Naŋibaŋi na ki Krittu mēnt: ² ŋupan bañaan uŋun

* **3:8** Yanet na Yambret: Balon baŋal kē bañaan mēnt bawo bado dayaamu biki Ejiptu : Natenan ŋi Ppēn 7.11, 22 na 9.11. * **3:11** Natenan ŋi Ulemp 13.14-52; na ŋi 14.1-20.

wi Naşibaŋi, baŋale pte wa kēme woli baanŋali ktamanaara taman. Ťiiniin na bandoluŋ buŋaan ibot inoman na banjubanuŋ, tēŋŋēnan baŋaaŋ ŧi pdo bnuura, doon uko mēntŋ na kamiir kaweeek pa pjukan baka. ³ Na manjoonan wal ubi wi baŋaaŋ bawoonŋ baankak atiink pjukan pnuura, bado kaŋaş iko yi ŋleef ŋi baka ŋaŋaluŋ, kawo na bajukan baŋum bankŋupuŋ baka uko wi baŋaluŋ ptiink ŧaŋ. ⁴ Baankak aŋal ptiink manjoonan, babaa ŧēp ŧēp kaŋiink iko inwoonŋ iinwo manjoonan. ⁵ Iwi kē iŧē wo i kaŋoorandēr ŧi iko bti yi ikdolunŋ, jaan kmiir ŧi wal wi mnhaj, tamaan ido kaŋup *Uŧup Ulil Unuura, ido kado ulemp wi nu jibi uwoonŋ kadolana bti.

⁶ Kē nji, bado bi tulēn jibi bajaanŋ batul poot pi pgur, wal wi naan wi pkeŋ udo bi kaban ban. ⁷ Dgutan ugut unuura, dba pŧi, dmēban ŧi pfiyaar pi nfiyaaruŋ Yetu *Kritti. ⁸ Uko unduki'aanuŋ hēnkuŋ uwoonŋ pyeenk utēpi wi ŋaaŋ naŋtool ajaanŋ afuuŋa. Utēpi mēntŋ, Ajugun, nawayēŧ naŋtool aklunŋ kawulēn wa ŧi unuur wi aklunŋ kawayēŧ baŋaaŋ. Kē mēntŋ nji aloolan ŧaŋ kayeenkuŋ wa, baŋaaŋ bti banŋaluluŋ ayoonk ubi wi nul bayeenk wa.

Iko yi Pawulu aŋaluŋ baŋaaŋ bado

⁹ Taraan ibi du nji, ¹⁰ ŧiki Demat ŧi pŋal iko yi umundu wi, adukēn aya Tetalonika, kē Kreŧent aya Galatiya, Titut kē aya Dalmatiya. ¹¹ Luk ŧaŋ adukiinŋ na nji. Dolan Markut abi na iwi ŧiki dnumi'a maakan ŧi ulemp wi naan ŧi. ¹² Dyil Tiŧik du Efet. ¹³ Woli ilunŋ abi, kŧijjēn bayeti bi naan bi ndukuŋ du uko Karput du Trowat, na ŋlibra, iŧē iwut nin kaŋilma ŋi babomanaanuŋ injan. ¹⁴ Alektandēr naŋak adolēn buŋaan maakan ; Ajugun alunŋ kaluka ulemp mēntŋ. ¹⁵ Lipariin iwi ŧi uleefu, ŧiki abi pok maakan uŧup wi ŋkjukanuŋ.

¹⁶ Byaaŧ bteek bi bakwayŧaanuŋ, nin alonŋ aambi bi aŋok na nji, badukēn bukal bti. Dŋehan Naşibaŋi awut kafēn baka uko mēntŋ! ¹⁷ Kē Ajugun aŧē wo ŧi kafet naan awulēn mnhina mi pŧup uŧup wi nul bti, baŋaaŋ banwoonŋ baanwo bayuday bti bahilna batiink wa. Kē hēnk di di abuuranaanuŋ ŧi pkeŋ, ¹⁸ Ajugun alunŋ kabuuranaan ŧi iko iwuŋaan bti yi baŋaluŋ pdolēn, kaŋooŋtēn bnuura du pŧih pi nul du baŋi. Mndēm manwo ŧi a te mnŋo. Uwo hanŋ.

Pwul mboŧ pbaaŋŧaani

¹⁹ Wulaan bi *Pritiliya na Akila mboŧ, na biki katoh ki Onetifor.

²⁰ Erattut aduka du ubeeka wi Korint, kē nduk Trofim du ubeeka wi Milet ŧiki amaaki.

²¹ Tamaan ibi ji ujonŋ ubi udo kajun. Ewubulut awulu mboŧ, na Pudeent na Linut na Klodiya na banfiyaaruŋ bti.

²² Dŋehan Ajugun awo na iwi, dŋehan awulan an bti bnuura bi nul!

Uṭup wi Pawulu apiitun Tit

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Tit. Tit mēnt aanwo nayuday aṣē bi kak afiyaar Krittū aji gakandēr na Pawulu. Pawulu apiita kakaarta kē kaṭēnka du Kret di abiiṅ aduka, aji ado katen ulemp wi pntuk pi banfiyaaruṅ Krittū panwoon da. Kakaarta ki kaṭiiniyaan iko iwajant inknooranun Pawulu ṭi pntuk mēnt. Uteek uwo kē Pawulu aleṣan Tit jibi ṅaan i baṭuun ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaaruṅ awoon kawo. Apiit aṭup uko waṅ, ṭiki awin mnwo mnwuṭaan mi baṅaan baṭum ṭi biki Kret bawoonaanun. Utēbantēn uwoon kē akak aṭup Tit ajukan baṅaan biki da mnwo mi kawuun kandoli kawoon kawoonaan. Bantohi biint na bantohi baṭ (banwoon kak kajukan baṭ banwoonun bampoti), baṭaṣa na bajuuk ṭi ulemp. Abaaṅṣaan aṭup Tit jibi ṅaan anfiyaaruṅ Krittū awoon kawo. Awo kawo ṅaan anwoon aanji ṅal pla bṭup, kado pnoh na baṅaan kalow bkujar, pnom, bpaṭṣēr ṭi pntuk pi banfiyaaruṅ.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ na pñehan Naṣibaṭi (1.1-4)
2. Pṭaṅ banwoon ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaaruṅ (1.5-16)
3. Pṭaṅ banfiyaaruṅ Krittū (2.1-3.11)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (2.1-3.15)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, nwoon nalempar Naṣibaṭi, dpiitiin iwi Tit, dwo kak *nanjaṅan i Yetu *Krittū kahilna kaṭup uṭup unṭaanun na pfiyaar pi biki Naṣibaṭi adatuṅ na kame

kanjoonanun kanjaan kaṭij baṅaan baṅog Naṣibaṭi. ² Mnhaṭ mi ubida wi mnṭo manwoona ṭi iko mēnt. Ubida mēnt, Naṣibaṭi anwoon aanji ṭilan ahonun wa undiimaan wi apaṣun umundu. ³ Ṭi wal wi adatuṅ, Naṣibaṭi nabuuran nja awul uṭup wi nul aji nṭup wa baṅaan. ⁴ Dpiitu, iwi abuk naan na manjoonan ṭi Yetu Krittū i ṅfiyaaruṅ nja bti. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū ambuuranun nja bawulu bnuura babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Ulemp wi Tit du Kret

⁵ Kē nṣē duku du Kret ihilna ibaaṅṣ ulemp undukiin, idat baṅaan bankwoon bantohi biki banfiyaaruṅ ṭi ṅbeeka bti jibi njakiin ido. ⁶ Nantohi i banfiyaaruṅ awo i kawo ṅaan i nin alon awoon aanka uko uṭup ṭi a, awo kaniim ṅaaṭ aloolan kaliṅ ṭi a, babukul bawo kafiyaar Yetu *Krittū, baanwo kawo ṭi iko iwuṭaan abot awo kado kate. ⁷ Na manjoonan naweek i banfiyaaruṅ awo namali i Naṣibaṭi ukaan kē awo i kawo ṅaan i nin alon awoon aanka uko uṭup ṭi a, aanwo kawo nahomp, kēme natar udeeb, nakuj, naṅal ugut, aanwo kawo naguрад ṭi uko wi itaka. ⁸ Kē aṣē wo i kaṭēp ṭēp kawo ṅaan anjaan ayeenk baṅaan bnuura, anṅaluṅ pdo bnuura, aka uṣal, awo naṭool, aṭaṣ Naṣibaṭi, abot aṭijan uleeful. ⁹ Awo kamēban uṭup unjoonanun wi Naṣibaṭi jibi bajukanun wa kahilna kado kaṭaṅ baṅaan na pjukan pnuura, kabot kadiiman banklaṭun uṭup mēnt kē baanfaṅi.

¹⁰ Na manjoonan, baṭum ṭi baṅaan biki Kret baanji bate, atum bṭup abot aji baguurad. Bayuday banjakun aji baṅaan bawo i kawala katēmp bawoonun haṅ. ¹¹ Iwo i kado baka badēt itum! Baji batok ṅṣal ṅi itoh ipēb wi bajaan bajukan baka iko inwoon iinwoo kado

kajukan. ¹² Uka ñiint̃ aloñ i Kret, najukan naweek, andooñ aji : « Biki Kret bawo bañilan baweek, banot̃ ji ñko ñi ufeeh, awo bapëra banfeeruñ. » ¹³ Uko wi atupuñ ujoonani, ukaañ kē iwo kanoman na baka bnuura bahilna baliint̃ ti pfiyaar, ¹⁴ bawut̃ kaṭaṣ̃ n̄ṭup̃ n̄anwooñ n̄aanwo manjoonañ ni bayuday baloñ na iko yi bañaañ bandekuñ manjoonañ kafet̃ bajakuñ aji bañaañ bawo i kado. ¹⁵ Iko btĩ iji iwo ijint̃ ti kaduñ ki Naṣibaṭĩ pa bañaañ banwooñ bajint̃, kē niñ uko uloñ uṣē wo uunji uwo ujint̃ pa banṭopuñ banwooñ baan̄jal̃ pfiyaar. N̄ṣal̃ na n̄haaṣ̃ ni baka n̄aṭopi. ¹⁶ Baji baji bameeñ Naṣibaṭĩ kaṣē diimañ ti mnwo mi baka kē bapoka : bawo bañaañ banjaañ bado iko inṭopuñ maakañ, banwooñ baan̄jĩ bate, banwooñ baan̄hil̃ pdo niñ uko uloñ unuura.

2

Hum di Tit awooñ kado kajukan?

¹ Kē iwi Tit, iṣē wo kajukan uko untaanuñ na pjukañ pnuura. ² Ṭiiniiñ na baṭaf̃ iji na baka bawo kaṭijañ n̄leef̃ ni baka, kawo bañaañ bantiinkaniiñ, bankaṅ n̄ṣal̃, bawo kamēbañ kaliint̃ ti pfiyaar̃ Yetu, ti p̄jal̃ bañaañ na ti kamiir. ³ Ṭiiniiñ kak̃ na baat̃ baweek̃ iji na baka, mnwo mi baka manwo kalil̃ Naṣibaṭĩ, bawo kalow̃ bkuutar, kawut̃ p̄jotañ poot̃ kaduñ, kaṣē kado kajukañ iko inwooñ inuura. ⁴ Woli bado hañ, bajukañ baat̃ banhojuñ p̄jal̃ bayiñ baka na babuk̃ baka, ⁵ pwo na n̄ṣal̃, p̄jint̃ n̄haaṣ̃, pdo kalemp̃ ti itoh̃ yi baka, p̄joob̃ ikow, p̄tiink̃ bayiñ baka, bañaañ bawutnã kalaṭ̃ uṭup̃ wi Naṣibaṭĩ. ⁶ Kē hēnk̃ kak̃ di di n̄jaluñ iṭiini na baṭaṣã iji na baka baṭoorandēr. ⁷ Kē iwĩ ti uleefũ iṣē wo kado kado bnuurã ti iko btĩ batennã ti iwi. Dooñ kajukañ na

uhaaṣ̃ ujint̃, pjukañ pankndooñ bañaañ bado katiinku. ⁸ N̄ṭup̃ ni nu n̄awo i kawo n̄tool, ni niñ ñaañ awooñ aan̄khil̃ plaṭ̃, banklaṭiiñ bahilna bakowa, bawo baankkã niñ uko uwuṭaañ uṭup̃ ti n̄ja. ⁹ Jakañ na balemp̃ bañaañ bado katiink̃ biki baklemp̃aruñ ti iko btĩ, bado kalemp̃ bnuura bawut̃ kado kalaṭ̃ baka. ¹⁰ Baanwo kado kakiīj̃ baka, bawo kawo bañaañ biki bafiyaaruñ bnuura. Hēnk̃, ti iko btĩ yi bakdoluñ pjukañ pi Naṣibaṭĩ nabuurañ n̄ja paji panuurã ti kēs̃ ki bañaañ.

Pwinana pi bnuura bi Naṣibaṭĩ

¹¹ Naṣibaṭĩ adiiimañ n̄ja bnuura bi nul, awul̃ n̄ja ba kahilna kabuurañ bañaañ btĩ. ¹² Bnuura mēnt̃ baji bajukañ n̄ja pwut̃ iko inwooñ iin̄lil̃ Naṣibaṭĩ na iko iwuṭaañ yi n̄leef̃ n̄ja n̄jaluñ. Hēnk̃ n̄hilañ pwo na uṣal, kawo bañaañ batool, kado iko in̄liluñ Naṣibaṭĩ ti mboṣ, ¹³ kayoonknã unuur̃ wi m̄nlilañ wi n̄haṭuñ, wi Yetũ *Krittũ Naṣibaṭĩ naweek̃ i n̄ja, anjaañ abuurañ n̄ja akbiiñ na m̄ndēm̃ mi nul. ¹⁴ Awuluñ uleeful̃ kahilna kapēnañ n̄ja ti buṭaañ btĩ bi n̄jaañ n̄do, kajint̃añ n̄ja kado n̄ja n̄wo bañaañ biki nul, banjaañ ban̄jal̃ pdo iko inuura. ¹⁵ Kē hēnk̃ di di iwooñ kado p̄diim̃ : kaṭup̃, kakooṭ̃, kanomañ. Kdinañ niñ ñaañ abeehu.

3

Hum di banfiyaaruñ bawooñ kawo?

¹ Hēnkuñ leṣaañ banfiyaaruñ iji na baka bado katiink̃ banwooñ ti p̄ṣih̃ btĩ, bawut̃ kapataṭã badokĩ babĩ naṭ̃ naṭ̃ ti pdo iko inuurã btĩ. ² Jakañ na baka bawut̃ kakuut̃ niñ ñaañ, batiinkar, bajoob̃ ikow, bawo bnuura na bañaañ btĩ. ³ N̄ja kak̃ n̄bĩ wo ṭfã bañaañ banwooñ baanwo na n̄ṣal, banwooñ baan̄jĩ bate, banneemuñ, kē iko iṭop̃ na iko iwuṭaañ indolĩ yi n̄leef̃ ni n̄ja n̄jaluñ kē

iktõŋ nja, ŋbi wo ti mnõot na pñeebar iko, ado iko yi bañaan bakşoornuŋ nja, aşoorad ti ptoof pi nja. ⁴ Kẽ wal wi Naşibaŋi nabuuran nja adiimanuŋ nja bnuura bi nul na jibi anjalun bañaan, ⁵ abuuran nja. Mẽnt iko itool yi nşaluŋ aji ŋdoo ikaan, mnñaga mi nul ma. Aŋẽpna ti *uhaaş wi nul ajinŋan nhaaş ŋi nja, ado nja kẽ ŋwo bañaan bahalu. ⁶ Aŋẽpna ti Yetu *Krittu nabuuran nja awul nja uhaaş mẽnt akẽşan. ⁷ Krittu awulun bnuura bi nul ado kẽ ŋwo bañaan batool ŋhilna nhaŋ kẽ ŋka ubida wi mnõo.

⁸ Bañaan bti bawo kate uŋup wi ŋiki ujoonani, kẽ nŋal iŋup bañaan bnuura, banŋuuŋ mnhaŋ mi baka ti Naşibaŋi bahilna baŋu kabaŋ ti pdo kado iko inuura. Uko mẽnt uwoon uko unnuuriin pa bañaan abot aŋenk baka. ⁹ Kẽ işẽ wo kapẽn ti bŋup bŋum banwaanun udooni, na pŋiiniyaan jibi mnşini manyeenki-iron, na pŋom na blaŋar ti uko wi *bgah bi Moyit. Iko mẽnt iwaan udooni abot awo iinji iŋij nin uko ulon unuura. ¹⁰ Woli ñaan alon aŋij bpulad ti ptoofan, ŋiiniin na a uyaaş uloolan ikak iŋiini na a utẽbantẽn. Woli aantañani, lowaana, ipẽnana ti iko bti, ¹¹ ime kẽ awo ñaan anwuŋun uşal, pekadu di ajaan ado dadiiman kẽ aduknaanaa.

Iko ibaañsaani yi pdo

¹² Wal wi ŋji kayilun Artemat kẽme Tişik, iwo kataran kabi du ŋji du Nikopolit, dul di di njakuŋ aji dwo ti wal wi ujonŋ.

¹³ Tamaan iŋenk bi Fenat name bgah na Apolot bahilna bayaanŋ, bawut kawaan nin uko ulon.

¹⁴ Bayiŋ nja ti *Krittu bawo kajuk ptaman maakan ti pdo iko inuura, nin ñaan alon awutna kawaan uko wi anumiiŋ unuur undoli, hẽnk baankwaan udooni.

¹⁵ Bañaan banwoon na ŋji bti bawulu mboş. Wulan mboş banfiyaaruŋ bti abot anjal nja.

Dñehan Naşibaŋi awulan an bti bnuura bi nul.

Uṭup wi Pawulu apiitun Filemonj

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Filemonj nanohul. Niint mēnt awo i ubeeka wi Kolot, awo űaaj ammeetaniin du ubeeka mēnt. Abi tiink kē Pawulu aktup Uṭup Ulil Unuura kē abi fiyaar fiyaar ṭi dko mēnt akak aṭaṣ bgah bi Krittū. Abi ka ṭi bajuuk ṭi ulemp biki nul niint alon i katim kawoon Onetim ambiin aṭi abuur. Wi ayaan aya ayit na Pawulu du dko di awoon du ukalabuṣ, kē aṭupa Uṭup Ulil Unuura unjaan uṭiiniyaan uko wi Yetu Krittū. Wi wi aṣaan afiyaar Krittū. Pawulu apiit Filemonj kaji na a amiir Onetim. Kē Onetim ṭi uleeful aṅoṭun kakaarta ki Pawulu apiitun. Ṭi bgah bi wal mēnt, Filemonj ahina lah kado Onetim uko wi aṅalun kēme kafina. Pawulu akooṭa ṭi kakaarta ki aji na a awut kajej Onetim ji najuuk ṭi ulemp ambiin abuur. Ajaka ayeenka bnuura ṭiki hēnkuṅ awo ṭi plooman na Krittū.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonj:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Pawulu abeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi Filemonj (4-7)
3. Pawulu akooṭ Filemonj ṭi uko wi Onetim abuurun (8-22)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (23-25)

¹ Nji Pawulu i ulemp wi Yetu *Krittū uṭuun kē nwo ukalabuṣ, na Timote ayiṭ nja ṅkpiitiin, iwi Filemonj i ṅmaganun injaan klemp ulemp utēnt wi nun. ² Npiit kak Apifiya űaaṭ ayiṭ nja na Arkip anjaan agutan na nja, na banfiyaarun Yetu Krittū bti aji bayitiir du katohu. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

⁴ Nyaaṣ bti ṅi njaan kañehan dji kaleṣu kaṣē beeb Naṣibaṭi i njaan kadēman ṭi uko wi nu. ⁵ Dtiink kē baktiiniyaan jibi ifiyaarun Ajugun Yetu na jibi inṅalun banwoon biki nul bti. ⁶ Dñehan Naṣibaṭi ado pfiyaar pi iṭokuṅ na nja pado kalemp, ihilna ime iko inuura bti yi ṅkaan ṭi ubida na *Krittū. ⁷ Iwi ayiṭ naan unṅal wi nu udo kē nṅilan maakan, kē uhaaṣ naan ubot aṭoora, wi ijaan ktēntēn banwoon biki Naṣibaṭi.

⁸ *Krittū aṭenēn kē nṅhil pṭu'u pdo uko wi ṅji kahepariin. ⁹ Kē ṅji Pawulu naṭaf i ulemp wi Krittū uṭuun kē nwo hēnkuṅ nakalabuṣ kē nṣē ñehanu ñehan uko wi ṭi unṅal wi ṅkaan pa Krittū. ¹⁰ Dñehanu uko mēnt pa ankakuṅ abuk naan ṭi Krittū wi nwoon ukalabuṣ, Onetim* i ṅji kaṭiiniyaanun hēnk. ¹¹ Aambi kaaru udooni, kē hēnkuṅ aṣē kaarun udooni maakan nja batēb bti.

¹² Dkakanu a, kē uṣē wo wo ji uhaaṣ wi naan wi ṅji kawuliin. ¹³ Ddoo ṅal lah kaduka na a, awooru ṭi ado kaṭēnkēn, wi *Uṭup Ulil Unuura uṭuun kē nwo ukalabuṣ. ¹⁴ Kē nṣē ṅal kayoonk idinanaan uko mēnt, uko unuura wun uwutna kawo ji dkitu kit iñen. Dṅal upēnna ṭi uhaaṣ wi nu. ¹⁵ Ulome nawayṣer na Onetim ṅwal ṅntiinku, aṣē bi aṅil akak du iwi naṭo te mṅṭo. ¹⁶ Aankkak du iwi ji ṅaan i bajaan bajuukntēn ṭi ulemp ṭañ, apel hēnkuṅ ṅaan i bajaan bajuukntēn ṭi ulemp, awo hēnkuṅ ayiṭ nja i ṅmaganun. Dmagana maakan na manjoonan, kē iwi, iwo kamagana kapelēn, ṭiki awo nalemparu abot awo ayiṭ ṭi Ajugun. ¹⁷ Jēm pfiyaar Yetu pado kē nwo ayiṭu, keeri imēbana ji ṅji ṭi uleef naan. ¹⁸ Woli adolu uko ulonj unde'iin kēme aṭeṭu uko ulonj, ktupēn, ṅji kalun kaluku. ¹⁹ Nji

* 1:10 Onetim : Dawoonj annumaniin, ankaan udooni.

Pawulu kapiitiin na kañen naan, nji kalukiin. Mënñal pleşanu kë iwi idoo ʒeetën : nji dkaan kë ika ubida ʒi Yetu *Krittu. ²⁰ Aa, iwi ayiʒ naan tenan ʒi Ajugun idolën uko wi nñehaniin, tenan kak ʒi uñal wi Krittu iwalanaan uhaaş. ²¹ Dfiyaar bnuura wi nji kapiitiin kë idinan uko wi nhepariin. Ddoo me kë idoo do kapelan uko wi nhepariin.

²² Kaan ido kabomanaan meet, dfiyaar kë pñehan pi nakñehanun Naşibaʒi paʒu bakakanaan hënkuñ ʒi iñeen yi nan.

²³ Epafraat i ulemp wi Yetu *Krittu uʒuun kë awo ukalabuş na nji, awulan mboş, ²⁴ ul na bi Markuʒ Arittarkuʒ, Demaʒ na Luk banjaan balemp na nji. ²⁵ Dñehan Ajugun Yetu Krittu awulan bnuura bi nul ʒi nhaaş.

Uṭup wi bapiitun Bahebĕrĕ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki bapiitun bayuday bankakun afiyaar Krittū. Ŋnaan ampiitun ka aammeetanaa, kĕ uko wi baṣaan ame bnuura uwo kĕ ampiitun ka ame bnuura Ŋlibra ŋi Naṣibaṭi, ṭiki ṭi ṇul ŋi ŋi ajaan atenna kadiimanaan baka manjoonan. Babi hajan ṭfa maakan banfiyaarun Krittū bateek kĕ badoo ji bamena. Uko mĕntṭ ukaan kĕ ŋnaan ampiitun hĕnk apiit baka kaji na baka bamĕban baliint, bawut kapĕn ṭi pfiyaar pi bafiyaarun. Du unjon, Naṣibaṭi abi do bhonar na bayuday. Abi ji na baka woli ŋnaan ajubani, bafin ulimariya kaṭenjan, Naṣibaṭi kaṣĕ miir ŋnaan mĕntṭ pjuban pi nul. Kakaarta ki kaṭup kĕ bhonar bhalu bi Naṣibaṭi adolon na baṣaan banfiyaarun Abukul bapel bteek. Uko wi Yetu Krittū adolon pa baṣaan bajĕn upel wi ṇwanjut na Moyit na Aaron na Yotuwa badolon. Yetu awoon unkaneel umpoṭi wi Naṣibaṭi unṭenjanun kapĕnanaan ipekadu yi baṣaan bti. Ŋnaan ambuurun afiyaara aankak anuma pfin ulimariya pa pekadu di nul. Naṣibaṭi amiira pekadu di nul.

Hĕnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Abuk Naṣibaṭi awo ŋnaan naweek (1.1-3)
2. Yetu adĕm apel ṇwanjut (1.4-2.18)
3. Yetu adĕm apel Moyit na Yotuwa (3.1-4.13)
4. Yetu awoon naṭenjan naweek (4.14-7.28)
5. Yetu abi na bhonar bampelun bteek (8.1-9.22)

6. Bṭenjan bi Yetu bawo bloolan akuṭ awo bbaaṣaani (9.23-10.31)
7. Balon ṭi banfiyaarun biki ṭfa (11.1-40)
8. Nawulĕn ṇwo ji Yetu (12.1-13.17)
9. Pṛehan Naṣibaṭi (13.18-19)
10. Pwul mboṣ (13.20-25)

Uko wi Naṣibaṭi aṭĕpnun ṭi abukul aṭup

¹ Naṣibaṭi aṭĕpna ṭfa ṭi *baṭuparul ṇyaaṣ ṇtum ado kĕ bado iko itum aṭiiniyaan na bateem nja. ² Kĕ ṭi ṇwal ṇbaaṣaani ṇi ṇwoon ṇi aṣĕ ṭĕpna ṭi Abukul aṭiini na nja. Abukul mĕntṭ i i adaton ado kĕ aka iko bti, ṭi ul i i aṭĕpnun kak apaṣ baṭi na mboṣ. ³ Abukul awoon bjeehi banjaan badiiman mndĕm mi nul, ul ajaan adiiman uko wi awoon na manjoonan. Ul amĕbanun iko bti yi apaṣun na uṭup wi nul unwoon na mnhina. Ajinṭan baṣaan ṭi ipekadu yi baka aṣĕ ya aṭo du kaṣen kadeenu ki Naṣibaṭi du baṭi.

Mndĕm mi abuk Naṣibaṭi mam-pelun mi ṇwanjut

⁴ Mndĕm mi Abuk Naṣibaṭi mam-pel maakan mi ṇwanjut, kĕ hĕnk di Naṣibaṭi awululun katim kampelun ki ṇa. ⁵ Na manjoonan, Naṣibaṭi aambaan kajakaara na uwanjut ulon:

« Iwi iwoon Abuk naan,

nṭa di dṭup aji dwo ṣaaṣ? »*

Kĕ aambaan kaṭiini ṭi uko wi ulon ṭi ṇa kaji :

« *Nji dwo Aṣin, ul aṣĕ wo Abuk naan.* »*

⁶ ṭi wal wi Naṣibaṭi abiin awo i pyil ṭi umundu Abukul, anwoon bajeen, aji :

« *ṇwanjut bti ṇawo kadĕmana.* »*

⁷ Kĕ ṭi uko wi ṇwanjut, upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji :

« *Naṣibaṭi ado ṇwanjut ṇi nul kĕ ṇawo ji uyook*

ado ŋa kē ŋawo ji bdoō ban-
klañšiiŋ. »

⁸ Kē Našibaṭi ašē ṭiini na Abukul
aji :

« Iwi Našibaṭi, pšihu pawo pi mnṭo,
pših pi nu pawo ptool.

⁹ Iṅal uko unwoōŋ uṭool apok buṭaan,
ukaan kē nji Našibaṭi i nu ndatu
awulu mnlilan mampeluŋ mi
banwoōŋ na iwi bti. »*

¹⁰ Akak aṭiini aji :

« Iwi Ajugun, ipašun mboš du ujuni
aboman baṭi na iñen yi nu.

¹¹ Iko mēnṭ iluŋ kaba,
iluŋ kamēn ji imiša.

Kē iwi iṣē duka.

¹² Iluŋ kaŋuj ya ji imiša,
iluŋ kawohēs ya ji imiša,
kē iwi iṣē duka jibi iwoōŋ,
ṅnuur ṅi nu ṅaankba. »*

¹³ Našibaṭi aambaan kajakaara
na uwanjuṭ wi nul uloŋ:

« Biin iṭo ṭi kañen naan kadeenu
te wal wi nji kaṭuun bašooradu ṭi
ihoṭu uṭeeh. »*

¹⁴ Nwanjuṭ bti ṅawo wo ṅhaaš
ṅanklemparuŋ Našibaṭi. Ayil yil ṅa
ṅabi pṭēnk banwoōŋ i kabuur te
mnṭo.

2

Mbuur mnweek

¹ Ukaan kē ṅwo biki kamēban
bnuura uko wi ṅtiinkuŋ, kaṭi ṅluŋ
ṅneem. ² Na manjoonan, uṭup wi
Našibaṭi aṭēpnun ṭi ṅwanjuṭ aṭup
bateem nja uyimani. Naan awoōŋ
aandi pṭiink wa, kēme awo aanṭaš
uko wi ujakuŋ, Našibaṭi akoba
kakob kantaaruŋ na pjuban pi
baka. ³ Kē hum di di ṅhiluŋ kabuur
kakob mēnṭ woli ṅēnji ṅtiink uṭup
wi mbuur mnweek wi Ajugun ṭi
uleeful ajunnuŋ aṭup? Bantiinkuŋ
wa badiiman nja kē ujoonani.
⁴ Našibaṭi akak afaṅan baka, wi
adoluŋ iko iñonjarenaan na mlagre

mntum abot ado kē *Uhaaš wi nul
uwul bañaan uṭen wi wa jibi anjalun.

Yetu ajaan aṭij mbuur

⁵ Na manjoonan Našibaṭi aando
ṅwanjuṭ ṅaših umundu wi akbiin
ppaš wi ṅṭiiniyaanun. ⁶ Kē hēnk di
upiitaniin ṭi *Ulibra wi nul aji :

« Naan awo in kē idoo šala?

*Abuk ṅiint awo in kē idoo ṭo
ptena?

⁷ Iwalana ado kē ṅwanjuṭ ṅapela ṅwal
ṅntiinku,
idola kē awo na mndēm mn-
week,

⁸ iṭu iko bti ṭi ihoṭul uṭeeh*. »

Wi Našibaṭi aṭuun iko bti ṭi ihoṭul
uṭeeh, aanduk ninu uko uloŋ. Kē ṅšē
wo kakša ṅēndo bi win hēnkuŋ kē
iko bti iwo ṭi ihoṭul uṭeeh. ⁹ Yetu i
Našibaṭi awalanun ado kē ṅwanjuṭ
ṅapela ṅwal ṅntiinku, ṅwina hēnkuŋ
kē awo na mndēm mnweek ṭiki
ahaj akeṭ. Bnuura bi Našibaṭi
bakaan kē akeṭ pa bañaan bti.

¹⁰ Na manjoonan, Našibaṭi an-
dolun iko bti kē iwoo, abot anjal
uwo haŋ, abi ṅal pdo bañaan baṭum
bawo babukul, baṭok ṭi mndēm mi
nul. Aṭēpna ṭi mnhaŋ mi Yetu aha-
juŋ adola kē abaañēs ulempul ṭi
mboš, aṭij baka mbuur. ¹¹ Kē
Yetu, anjaan ajinṭan bañaan ṭi kēs
ki Našibaṭi na biki ajinṭanun bašē
ṭok bukal bti Ašin baka. Ukaan
kē aankowa pdo kadu baka babuk
ašin, ¹² aṭiini ṭi *Ulibra wi Našibaṭi
aji :

« Dluŋ kaṭiiniyaan katimu ṭi ptoof pi
bayaṭ naan

dluŋ kadēmanu ṭi kadun ki bañaan
baṭum. »*

¹³ Akak aji :

« Nji, dṭu mnhaṭ mi naan bti ṭi
Našibaṭi. »*

Akak aji :

« Nji wi na bañaan biki Našibaṭi awul-
nun. »*

* 1:9 Kañaam 45.7-8. * 1:12 Kañaam 102.26-28. * 1:13 Kañaam 110.1. * 2:8 Kañaam 8.5-7. * 2:12 Kañaam 22.23. * 2:13 Itayi 8.17. * 2:13 Itayi 8.18.

14 Hēnk keeri, kē jibi bañaan mēnt bawoon bañaan bajēn, hēnk di Yetu akakuñ ñaan najēn ji baka, ahilna ti pkeṭ pi nul aba na *Untaayi Uweek unkaan mnhina mi pkeṭ. 15 Bañaan babi wo wo ubida wi baka bti ji bakalabuṣ, wi baktiinj pkeṭ. Abuuran baka wi akeṭun. 16 Na manjoo-nan, mēnt ṅwanjut ṅi ṅi aktēnkun, aṭēnk ṭēnk babuk *Abraham. 17 Kē hēnk di awoon kakak ñaan najēn ji bayiṭul, kahilna kawo *naṣih i baṭeṅan anjaan añaaga abot aji do uko wi Naṣibaṭi ajakuñ. Akeṭ keṭ Naṣibaṭi ahilna amiir ipekadu yi bañaan biki nul. 18 Kē jibi aha-jun, kē bawuuka ajuban, hēnk di ahiniinj kaṭēnk biki bakwuukun bapun.

3

Yetu apel Moyit

1 An bayiṭ naan nanwoon bajinj ti kēṣ ki Naṣibaṭi kē adatan, natenan keeri ti Yetu. Naṣibaṭi ayila kē awo *naṣih i baṭeṅan, uko mēnt wi wi ṅfiyaarun akuṭ aṭup. 2 Ado iko bti yi Naṣibaṭi anṭu'ulun ulemp mēnt ajakulun ado jibi *Moyit adolan iko bti yi Naṣibaṭi aṭu'ulun pdo ti katoh ki nul kanwoon pntaali pi nul. 3 Anniwun katoh adēm apel katoh, kē hēnk di Yetu ataaruñ na pyeenk mndēm mampeluñ mi Moyit. 4 Katoh kandoli ñaan ajaan aniw ka, Naṣibaṭi aṣaan aji do iko bti. 5 Moyit awo nalempar Naṣibaṭi, ado iko yi Naṣibaṭi aṭu'ulun pdo ti katoh ki nul kanwoon pntaali pi nul, ajukan uko wi Naṣibaṭi akluñ kadi-man. 6 Kē Krittū aṣē wo abuk katoh i Naṣibaṭi aṭuun ti kadun ki ka. Nja ṅṣaan awo katoh mēnt woli ṅmēban akuṭ ahaṭ ti a, alilan ti uko wi ṅhaṭun.

Plipara ppok pṭaṣ uko wi Naṣibaṭi ajakuñ

7 Ukaan kē, jibi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭupun:

« *Woli natiink ṅṭa pdiim pi nul,*

8 *nawutan kadēṅetan ṅhaaṣ, jibi bateeman babiinj ado, adeka kafet unuur wi bakdakulun du *pndiis. »*

9 Naṣibaṭi aṭiini aji :

« *Du pndiis mēnt, bateeman bado na pten me nhil pdo uko wi njakuñ, adakēn,*

te bawin iko yi ṅi ndolun

10 *ṅṣubal iṅeen ṅbaakēr.*

Ukaan kē ṅi ndeebaṭēr pntaali mēnt aji :

“ṅhaaṣ ṅi baka ṅaji ṅaneeman baka unuur undoli, baandi pṭaṣēn.”

11 *Uko wañ ukaan kē mmehna, wi ndeebaṭun, aji :*

*“Baankneej nin du dko di ṅi mbomanun baka aji banoorfēnaan.” »**

12 An bayiṭ naan, naṭaafaraan alon ti an awo na uhaaṣ uwuṭaan, aṭaṅan pfiyaar adoo low Naṣibaṭi anjaan awul ubida. 13 Nabaa wo kaṭep ṭep katēṅṭēndēr ṅnuur bti ṅi naktiinkun pdiimul, pekadu dawutna kaguur nin alon ti an adēṅṭēn uhaaṣul. 14 ṅwo ti ploolan na *Krittū na manjooan woli ṅmēban te ubaañṣaani ti mnhaṭ mi ṅbiinj awoonaan du ujuni. 15 Jibi ṅṭupanan:

« *Woli natiink ṅṭa pdiim pi nul,*

*nawutan kadēṅetan ṅhaaṣ, jibi bateeman babiinj ado, adeka kafet unuur wi bakdakulun. »**

16 Na manjooan in abiinṅ atiink pdiim pi Naṣibaṭi aṣē deka kafet? Mēnt bañaan bti bampēnnun utaak wi *Ejiptu kē *Moyit awo ti kadun ki baka i? 17 Kē bahon biki adeebaṭeruñ ṅṣubal iṅeen ṅbaakēr ba? Mēnt bambiinṅ ajuban akeṭ du pndiis baka i? 18 Bahon biki amehniinj aji baankneej du dko di abomanun baka babi banoorfēn

ba? Mēnt bambiin apok ptiinka baka i? ¹⁹ Nwin bnuura kē baambi hil pneej du dko dnoorfēnaani di nul ſiki bapok pfiyaar.

4

¹ Kahon mēnt ki Naſibaſi abiiſ ahoſ aji bahil kaluſ kaneej du dko di abomanuſ baka aji banoorfēnaan kahuma da pa nja. Nawulēn ſdo kaſi keeri aloſ ſi an aduka kafet. ² Nſtiink *Uſup Ulil Unuura jibi bambiin awo ſfa du *pndiiſ batiinkuſ wa. Kē uſup wi batiinkuſ uſē wo uunka udooni ſi baka ſiki wi batiinkuſ wa baanfiyaari. ³ Kē nja ſnfiyaaruſ, ſluſ kaneej du dko di Naſibaſi abomanuſ nja aji ſnoorfēnaan di aſiiniyaanuſ ſi *Ulibra wi nul wi ajakuſ ſi uko wi bateem nja :

« *Uko waſ ukaaſ kē mmehna, wi ndebaſuſ, aji :*

“Baankneej nin du dko di nji mbomanuſ baka aji banoorfēnaan.” »[☆]

Kē ulemp wi Naſibaſi adoluſ ſi ppaſ umundu uſē ba undiimaan. ⁴ Bapiit ſi dko dloſ di *Ulibra wi nul aji : « *Naſibaſi anoorfēn ſi unuur uſēnk paaj na uloſ wi adoluſ ulempul bti aba.* »[☆] ⁵ Dkak akakalēſ uko wi Naſibaſi aſupuſ: « *Baankneej nin du dko di nji mbomanuſ baka aji banoorfēnaan.* »[☆]

⁶ Bantiinkuſ uteek *Uſup Ulil Unuura mēnt, baanneej du dko mēnt ſiki babi pok ptiink Naſibaſi. Kē baſaaſ baloſ baſē hilan te hēnkuſ kaneej da. ⁷ Uko waſ ukaaſ kē Naſibaſi abi ſo ajon, ado unuur uhalu undu'aniſ « *nſa* » wi aſēpnuſ ſi mntum mi *Dayiſ, aſup ſſup ſi ndooſ abi ſupan aji : « *Woli natiink nſa pdiim pi nul, nawutan kadēnēſan ſhaaſ.* »[☆]

⁸ Woli Yotuwa* ado lah bateem nja kē banoorfēn na manjoonan,

Naſibaſi aankſiiniyaan unuur uloſ. ⁹ Pntaali pi Naſibaſi paduka keeri unuur uloſ wi pnoorfēn ji wi nul. ¹⁰ Nſaaſ anneejuſ du dko di Naſibaſi abomanuſ pa pnoorfēn, aji noorfēn noorfēn ulemp wi adoluſ jibi Naſibaſi anoorfēnuſ ſi ulemp wi adoluſ. ¹¹ Nawulēn ſtaman keeri ſneej du dko di pnoorfēn mēnt, nin ſnaaſ aloſ ſi nja awutna kawo aanneej da, wi akpokuſ ptiink Naſibaſi ji bateem nja.

¹² Na manjoonan, Uſup wi Naſibaſi uwo ujeb, uka mnhina, abot ajul apel kakej ki ſde ſtēb. Uko wi aſupuſ wuſ uji ufal te kadoo ban du uhaaſ na uſal meet, kaneej te du dko di imoh iyitiiraanuſ na du imoh meet ; uji uten iko yi ſnaaſ najēn aſaluſ na yi aſaluſ du uhaaſul. ¹³ Nin ſnaaſ aanhil kamena Naſibaſi, iko bti iſi ipēn kawinana ſi kēſ ki nul ; ul i ſwooſ kaſup uko wi ſdooſ.

Krittu naſih i baſeſan naweek i nja

¹⁴ Name kē ſka *naſih i baſeſan naweek anyaaſ te du baſi : ul awooſ Yetu, Abuk Naſibaſi. Ukaaſ kē ſwo kamēban kaliint ſi uko wi ſjakuſ aji ſfiyaari. ¹⁵ Naſih i baſeſan naweek i ſkaaſ aji miir nja ſi pbiiſna pi nja ſiki bawuuka ajuban ſi iko bti jibi bawuukuſ nja ſjuban kē aambaan kajubanaara. ¹⁶ Nawulēn keeri ſnōg na mntēſ Naſibaſi anwooſ ajug bnuura, ahilna aſaga nja ſkuſ ſyeenk bnuura, kahilna kaſēnkana ſi wal wi ſknumiiſ.

5

¹ *Naſih i baſeſan andoli aji datana ſi ptoof pi baſaaſ, ulemp wi nul uwo pdo kaſoor baka ſi kadun ki Naſibaſi, aji ſen kabot

☆ 4:3 Kaſaaſ 95.11. ☆ 4:4 Ujuni 2.2. ☆ 4:5 Kaſaaſ 95.11. ☆ 4:7 Kaſaaſ 95.7-8. * 4:8 ſi ugrek katim ki Yotuwa kanaam katiinkare na ki Yetu. Natenan ſi Pleſan 31.7; Yotuwa 21.44; 22.4; 23.1

kado iṭeṇan pa ipekadu yi baka. ²Ul ṭi uleeful aṭum dko di abiinkniin, ukaaṅ kē aji hinar pmiir banwoon baammee aṣē neem. ³Kē wi ajaan abiiṣna ul ṭi uleeful, awo i kado iṭeṇan, Naṣibaṭi ahilna apēnan ipekadu yi nul na yi bañaan bti. ⁴Nin ñaan aanhil kanaṭa kaji awo naṣih i baṭeṇan, Naṣibaṭi ajaan adu'a awo naṣih i baṭeṇan jibi abiiṅ adu *Aaron.

⁵*Krittu kak aannaṭa naṭa aji ul awo *naṣih i baṭeṇan : ayeenkna pa du Naṣibaṭi anjakulunṅ ṭi *Ulibra wi nul :

« *Iwi iwoon Abuk naan,
nṭa di dṭup aji dwo ṣaaṣ*.* »

⁶Hēnk di di ajakuṅ kak aji :
« *Iwo naṭeṇan te mṅṭo ji *Melkitedek.* »[☆]

⁷Wal wi *Krittu awoon ñaan najēn ṭi mboṣ, aṇehan akuṭ akooṭ na idiim iweek na mnkuul Naṣibaṭi anhinanuṅ kabuurana pkeṭ. Kē atiinka ṭiki aji ṭaṣa bnuura. ⁸Ajuk ṭi iko bti yi ahajuṅ uko unwoon pdo katiink Naṣibaṭi, te adoo wo wo Abukul. ⁹Abaañēṣ ulemp wi nul ṭi mboṣ, ahil hēnkuṅ kabuuran te mṅṭo bañaan bti banjaan batiinka. ¹⁰Na manjoonan, Naṣibaṭi adu'ulunṅ kē awo *naṣih i baṭeṇan ji Melkitedek.

Plipara ppēn ṭi pfiyaar

¹¹Nka iko itum yi pṭup ṭi uko mēnt kē ikak atam ppibanan ṭiki naanji natar ṭi pyikrēn. ¹²Nado bi wo wo lah kawo bajukan undiimaan aṣē huma nnuma bajukanan iko iteek ṭi uko wi Naṣibaṭi : nahum nnuma mntow, naando bi hilan pde pde pantamuṅ. ¹³Kē ñaan anhumuṅ ṭi mntow, aanji me uṭup unjaan ujukan uko unwoon utool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi : awo napoṭ nam-poṭi. ¹⁴Kē pde pantamuṅ paṣē wo pi baweek, baiji baṭēpna ṭi iko yi bawinuṅ kahilna kapaṭēṣ bnuura na buṭaan.

6

¹Hēnk keeri, nawulēn ṅduk pjukan pteek ṭi uko wi *Krittu, nya du pjukan panwoon pi banliintuṅ ṭi pfiyaar. Nēnkak akak ṭi pjukan pteek mēnt, panwoon pi pwut pdo iko inkṭijuṅ pkeṭ, pi pfiyaar Naṣibaṭi, ²pi pjukan ṭi uko wi batitmu*, pi ppaf iṇen, pi pnaṭa ṭi pkeṭ na pi pwayēṣ pbaañṣaani. ³Uko mēnt wi wi ṅkdoluṅ, ulille Naṣibaṭi.

⁴Na manjoonan, bambiiṅ ayeenk bjeehi bi Naṣibaṭi, ayeenk uṭen unwoonuṅ du baṭi, ayeenk *Uhaaṣ wi nul, ⁵awin jibi uṭup wi nul unuuri, awin mnhina mi pṣih pi Naṣibaṭi pankmbiiṅ, ⁶aṣē duk bgah, ñaan aanhil nin kado baka baṭēlēs ṅbida ṅi baka, bakak bafiyaar : bawo wo ji bakak apan Abuk Naṣibaṭi ṭi krut, akowandēna ṭi kadun ki bañaan.

⁷Na manjoonan, woli mboṣ mi uṣubal ujaan uṣubar wal undoli manbuk ṅdeey ṅannuuriṅ pa biki bajaaraduṅ ṅa, Naṣibaṭi aji wul mboṣ mēnt bnuura. ⁸Kē maṅsale buk iyiw na umbiilu, manji man-waan udooni, kakak i pbi kafēpana, manji mambi baañṣaan ṭi pṭēr.

⁹An banoh naan biki ṅjalun maakan, woli ṅdoo ṭiini haṅ na an, ṅme bnuura kē nawo ṭi bgah bnuura banjaan baṭij mbuur. ¹⁰Naṣibaṭi awo natoool, aankṭilma ulemp wi nan na uṅal wi naṅjalulunṅ, adiiṃan wa, wi nabiiṅ aṭēnk bañaan biki nul abot aṭēnkaara ṭēnk baka te nṭa. ¹¹Kē ṅṣē ṅal andoli ṭi an aji mēban kaliint te ubaañṣaani, uko wi nahaṭuṅ uhilna udolana bti. ¹²Hēnk, nawutan kaṣabēr, naṭēpan ṭēp nawo ji bantamanuṅ ṭi pfiyaar te adoo yeenk uko wi Naṣibaṭi ahonuṅ.

Uko wi Naṣibaṭi ahonuṅ

☆ 5:5 Kañaam 2.7. ☆ 5:6 Kañaam 110.4. * 6:2 Batitmu : Ulome baṭiiniyaan ṭi baṭow bi bayuday na batitmu bi Yowan na bi Krittu.

13 Wi Naşibaŋi akhoŋuŋ Abraham, aanka ampeluli i ahiluŋ kamehna ŋi kadunul, ukaaŋ kē amehna ŋi bkowul 14 aji : « *Dmehna aji dwulu bnuura bweek maakan, ddo pntaali pankpēnnuŋ ŋi iwi patum.* »[☆] 15 Kē Abraham aŋo amiir ayeenk uko wi Naşibaŋi ahoŋuluŋ. 16 Na manjoonan, baŋaaŋ bajēn baji bamehna ŋi ampeluŋ baka, kē pmehna mēntŋ paŋi paŋiiman kē uko wi ŋaaŋ aŋupuŋ ujoonani kaşē ba bŋup. 17 Hēnk di Naşibaŋi, wi aŋaluŋ paŋiiman banwoon i kayeenk iko yi ahoŋuŋ kē uko wi ajakuŋ aji ado wa, amehnaa. 18 Naşibaŋi aanhil kaŋup uko unwoon uunjoonani, ukaaŋ kē uko wi ahoŋuŋ amehna uunhil kaŋelēş. Hēnk, nja ŋŋŋiŋ aya du Naşibaŋi ŋwo na mntēŋ mnweek kahilna kayeenk uko wi ŋhaŋuŋ unkmbiŋ. 19 Mnhaŋ mēntŋ manwo uko unŋijan uŋ ubida wi nja, manji mando nja ŋneeŋ kaŋēp blaāŋ bweek bantaan uŋ na *dko dyimanaan maakan, di Naşibaŋi awoon. 20 Yetu aneeŋ nja da uteek, ahilna pŋēnk nja, akak naşih i baŋeŋan te mntŋo ji *Melkitedek.

7

Melkitedek naşih i baŋeŋan

1 *Melkitedek mēntŋ, abiŋ awo naşih i ubeeka wi Falem akuŋ awo naŋeŋan i Naşibaŋi *Andēmuŋ Maakan. Wi Abraham awoon uŋ ugut wi aŋiŋuŋ başih baloŋ, Melkitedek aya akita aŋehan Naşibaŋi awula bnuura. 2 Wal mēntŋ Abraham awula kafah kaŋēnk iŋeen ŋi iko yi atehuŋ du başih mēntŋ. Katim ki Melkitedek kawoon « naşih natool »; akak awo naşih i Falem, uwoon « naşih i mnjeeh. » 3 ŋi *Ulibra wi Naşibaŋi baanŋiŋiyaan aşin, kē baanŋiŋiyaan anin, baankak aŋiŋiyaan bateem na unuur wi abukiŋ, na wi akeŋuŋ.

Awo naŋeŋan te mntŋo ji Abuk Naşibaŋi.[☆]

4 Natenan jibi Melkitedek awo i ŋaaŋ naweek : *Abraham ateen nja adoo wula kafah kaŋēnk iŋeen ki iko yi atehuŋ du ugut. 5 Kē *Bgah bi Moyit başē jakun kē biŋntŋ babuk *Lewi banwoon baŋeŋan, baŋaaŋ bawo kawul baka kafah kaŋēnk iŋeen ki uko wi bakaan, te bakaan mēntŋan, bawo bayiŋ baka, bawo bukal bti biki pntaali pi Abraham. 6 Kē ul Melkitedek, anwoon aando wo wo i pntaali pi Lewi, aşē yeenkna ŋi Abraham kafah kaŋēnk iŋeen ki iko yi atehuŋ du ugut, aŋehan Naşibaŋi awul bnuura Abraham anwoon ŋaaŋ i Naşibaŋi ahoŋuŋ. 7 Kē ŋaaŋ anjaan aŋehan Naşibaŋi awul bnuura, aşaaŋ apel i bawuluŋ bnuura, baŋaaŋ bti bame uko mēntŋ. 8 Babuk Lewi banjaan bayeenk kafah kaŋēnk iŋeen bawo baŋaaŋ bajēn bankkeŋuŋ kē *Ulibra wi Naşibaŋi uşē piit aji Melkitedek awohaara wo najeb. 9 Kē ŋhinan kaji : wi babuk Lewi bajaan bayeenk kafah kaŋēnk iŋeen, Lewi alukaara luk kafah mēntŋ wi Abraham alukuŋ Melkitedek. 10 Na manjoonan Lewi aando bi buka, aşē woha da ŋi Abraham ateen wal wi Melkitedek ayaan akita.

11 ŋi bgah bi Naşibaŋi awuluŋ biki *Itrayel, biki pntaali pi *Lewi biki bawoon kajeŋ bawo baŋeŋan biki Naşibaŋi ; bawo baŋeŋan ji *Aaron. Kē pwo baŋeŋan pi baka paşē bi wo paankēş i ; woli pakēş lah, hum di di bakaan anuma naŋeŋan aloŋ kak ji *Melkitedek? 12 Kē wi pjoş naŋeŋan pi nŋa paŋaŋ na pi ŋfa, bgah kak baŋelēşa. 13 Naŋeŋan nahalu i baktiŋiyaan uŋ ŋi awoon Ajugun. Ul awo i pntaali pmpaŋi, kē ŋi pntaali mēntŋ, nin aloŋ aambaan kawoha naŋeŋan i Naşibaŋi. 14 Baŋaaŋ bti bame kē

Ajugun apēna ti pntaali pi *Yuda, kē *Moyit ašē wo aantiiyaan pntaali mēnt wi akṭiiniyaanuj uko wi baṭejan.

15 Kē uko ušē ujint hēnkun bnuura : naṭejan alon abii, ašē wo ji *Melkitedek. 16 Aanyeenkna ti bateem pwo naṭejan jibi upiitaniin ti *Bgah bi Moyit, ayeenkna pa ti mnhina mi nul mi awatnuṭ pkeṭ. 17 Na manjoonan, upiitana ti *Ulibra wi Naṣibaṭi aji :

« *Iwo naṭejan te mnṭo ji Melkitedek* »

18 Kē bgah bteek bašē bi kak abiišna akuṭ awaanj udooni ti uko wi iṭejan, ukaanj kē Naṣibaṭi apēnan ba. 19 Na manjoonan, *Bgah bi Moyit baando nin ṅaan kē ajint ti kēš ki Naṣibaṭi. Kē Naṣibaṭi ašē wul nja mnhaṭ mannuurnaaniin, ti muṭ mēnt mi mi ṅkṭēpnunj kaṅoga.

20 Naṣibaṭi amehnaa wi adatur Yetu Ajugun aji awo naṭejan. Aamehnaa wi bandukiin bakakun baṭejan. 21 Aa, Naṣibaṭi amehnaa wi adolun kē Yetu awo naṭejan aji : « *Nji Ajugan, dmehnaa,*

mēnkkak ti uṭup wi naan :
 « *Iwi, iwo naṭejan te mnṭo.* » »

22 Uko mēnt ukaanj kē Yetu awo ankndolun nja ṅwo ti bhoṅar bannuurnaaniin.

23 Uka uko ulonj kak : baṭejan bandukiinj babi tum ṭiki pkeṭ paneenan baka bawo baṭejan te mnṭo. 24 Kē Yetu ašē wo na ubida wi mnṭo ukaanj kē awo naṭejan te mnṭo. 25 Uko wanj ukaanj kē ahilan kabuuran te mnṭo banjaan baṭēpna ti a kaṅog Naṣibaṭi. Awo najeb te mnṭo awo ti pñehandēr baka Naṣibaṭi.

26 Yetu awoonj keeri *naṣih i baṭejan i ṅnumiin. Ayimani, aanjuban nin, ajint ti kēš ki Naṣibaṭi, apēn ti bado buṭaan adeenana du baṭi duuṭ. 27 Aannuma pdo

kado iṭejan na ṅnuur ji baṣih biki baṭejan bandukiin banjaan bado ya kapēnanaan ipekadu yi baka na yi baṅaanj bti. Awul uleeful kē uwo bṭejan bankēṣun. 28 *Bgah bi Moyit babi do baṅaanj bajēn banjaan babiišna kē bawo baṣih biki baṭejan. Kē kamehna ki Naṣibaṭi kambiiṅ ti kafet ki bgah kašē do Abukul andolun iko bti yi aṭu'ulunj pdo kē awo naṣih i baṭejan te mnṭo.

8

Bhoṅar bhalu

1 Na manjoonan, uko unkaanunj udooni ti uko wi ṅkṭupunj uwoonj: ṅka *naṣih i baṭejan anyaanj aṭo du baṭi du kaṅen kadeenu ki pṭij pi pṣih pi Naṣibaṭi. 2 Aji ṭejan du dko dyimanaan, dawoonj *kaloona ki bayiti na manjoonan, ki iṅen yi ṅaanj najēn iwoonj iintari, Naṣibaṭi Ajugun atarunj ka.

3 *Naṣih i baṭejan andoli baṭoorana ṭooran ado kado uṭen na iṭejan ; ukaanj kē *Krittu kak awo kaka uko ulonj wi akṭenuj. 4 Woli awo lah ti mboṣ, aando wo wo naṭejan : balonj bawo da bankṅejanunj jibi *Bgah bi Moyit bajakun. 5 Kē iṭejan yi baṭejan mēnt bajaanj bado iṣē ṭu kanaam na inkdolaniin du baṭi, iwo wo ji ulimēnt wi ya. Na manjoonan, wi Moyit abiiṅ awo i pboman *kaloona ki bayiti, Naṣibaṭi aji na a : « *Tenan, ido ka bti kanaam na uko wi ndiimaniin du pnkun pi Finayi.* » » 6 Krittu ul, Naṣibaṭi aṭu'a ulemp undēmunj apel wi baṣih biki baṭejan bandukiin, Naṣibaṭi aṭēpna ti a ado bhoṅar bannuurnaaniin, wi ahoṅunj iko innuurnaaniin.

7 Woli bhoṅar bteek* baanka lah dko di babiišni, Naṣibaṭi aanknuma pdo btēbantēn. 8 Kē Naṣibaṭi ašē ṅoman na pntaali pi nul aji :

☆ 7:17 Kaṅaam 110.4. ☆ 7:21 Kaṅaam 110.4. ☆ 8:5 Ppēn 25.40. * 8:7 Bhoṅar bteek : Baṭiiniyaan ti bhoṅar bteek, bi badolun du pnkun pi Finayi. Natanan ti Pṭi 24.3-8.

« *Nji Ajugan dji :*

*ɲnuur ɲloŋ ɲabi ɲi ɲji kaluŋ kado
bhoŋar bhalu,*

*bhoŋar bhalu na bañaan biki
Itrayel na biki Yuda.*

⁹ *Bhoŋar mēnt baankwo ji bi ndoluŋ
na bateem baka*

*unuur wi mpēnanuŋ baka du
utaak wi Ejiptu.*

*Baambi ɲjan bhoŋar bi naan,
ukaŋ kē ɲji kak nwutan baka.*

¹⁰ *Nji Ajugan dkak aɲiini aji :*

*woli ɲnuur mēnt ɲaɲēpi
bhoŋar bi ɲji kaluŋ kado na pntaali pi *Itrayel bii bi :*

*dluŋ kapiit bgah bi naan ɲi uşal wi
baka*

dluŋ kapiit ba ɲi ɲhaaş ɲi baka,

*dluŋ kawo Naşibaɲi i baka,
kē bakluŋ kawo pntaali pi naan.*

¹¹ *Wal mēnt, nin aloŋ aankak anaɲa
kaji ajukan akinɲul kēme
ayiɲul*

kaji na a : “Meen Ajugun!”

*Bañaan bti baluŋ kame'ēn,
du anwoonuŋ nampoɲi te du anwoonuŋ naweek.*

¹² *Dluŋ kamiir baka pɲuban pi baka,
mēnkak aleş nin ipekadu yi
badoluŋ. »**

¹³ *Wi Naşibaɲi aɲiiniyaanuŋ bhoŋar
bhalu, ado bjon kē bakak awaan
udooni. Kē uko unjonuŋ akak aɲaf,
uji uban ɲi pba.*

9

Idolade yi bhoŋar bteek

¹ *Bhoŋar bteek babi ka idolade
ɲi pdo Naşibaɲi bteŋan abot awo na
dko dyimanaan ɲi mboş. ² Hēnk,
batan kaloona kalon kanwoon
na ɲmban ɲtēb. ɲi umban uteek
wi kaloona mēnt wi bajaan badu
*dko dyimanaan, uka da ɲkaniya
na umeeşa wi bapafuŋ ipoom yi
baɲenuŋ Naşibaɲi. ³ Kē du kafet
ki blaañ uka da umban utēbantēn
wi bajaan badu *dko dyimanaan
maakan. ⁴ Wuŋ mēntan uwo*

na *bliit bi mngur bi uwuuru,
banjaan batērna mnkulan, na
umaala unwoon bti wi uwuuru
wi baɲuun pɲukar pi uwuuru
panhaknuŋ pde pi *Yawe Nawat
Kabuka awuluŋ babuk *Itrayel
du *pndiis, pde mēnt baji badu
pa *Mana*. Pmul pi *Aaron
pandukiin aɲeñ hēnkun pawo da
kak, na klaak kanfejuŋ apiitna
*Bgah bi Moyit. ⁵ Kē ɲi umaala mēnt
duuɲ başē ɲu iko infejuŋ innaamuŋ
na ɲwanjuɲ ɲi bajaan bado kerubim
ɲanjaan ɲadiiman kē Naşibaɲi awo
da. Ibaaklu yi ɲa iji ido blifi ɲi dko
di bajaan batulna pñaak ppēnanaan
ipekadu. Mēnt wal wi pɲiiniyaan iko
mēnt bti kajinɲan bnuura wii wi.

⁶ *Wi iko mēnt bti ibomaniin
hēnk, baɲenjan baji baneej unuur
undoli du umban uteek wi kaloona
kado ulemp wi baka. ⁷ Kē *naşih i
baɲenjan ɲaɲ ajaan aneej ɲi utēbantēn
; aji neej da uyaaş uloolan ɲaɲ
ɲi uşubal. Aji ɲij da pñaak pi
ɲko ɲi bafinaruŋ Naşibaɲi aɲen pa
ppēnanaan ipekadu yi nul na yi
bañaan bti. ⁸ *Uhaaş wi Naşibaɲi
udiiman bnuura ɲuŋ uko mēnt kē
bgah bneejni du *dko dyimanaan
maakan baanji bahaabşa, woli
dko dyimanaan danwoon ɲi mboş
dawohaara wo da. ⁹ Uko mēnt bti
uwo uhoñ wi wal wi ɲwoon wi ɲa.
Uwoon kē uɲen na iɲenjan indolaniin
iinhil kado uhaaş wi ɲaan andoluŋ
ya ujint ɲi kēş ki Naşibaɲi. ¹⁰ Iwo
idolade ɲaɲ ɲi uko wi pde, pdaan,
na bañow, yi Naşibaɲi aɲuun bañaan
pdo te wal wi akdoluŋ iko bti ikak
ihalu.*

*Uko wi Krittu adoluŋ kabuu-
ranaan nja*

¹¹ *Kē *Krittu aşē pēn awinana ji
*naşih i baɲenjan andoluŋ iko in-
uura yi Naşibaɲi abomanuŋ nja kē
iwinanaa ; aneej du kaloona kan-
woonuŋ kaweeek, kanwoonuŋ kay-
imanaan. Kaloona mēnt kaam-*

bomanaan iñen yi bañaan bajën, kaanwo ki umundu umpaşaniin wi. ¹² Abi neej neej byaaş bloolan du *dko dyimanaan, aantul da pñaak pi ñpi ñkaş na pi ñgit ñkaş: pñaak pi nul pi pi atulun abuuranaan nja te mn̄to. ¹³ Na manjoonan, woli pñaak pi ñpi ñkaş na pi ñgit ñkaş na ufob umpënuñ ñi ñgit ñantërun yi bajaan bajees ñi bañaan ban̄topun iji ijin̄tan ñleef ñi baka, ¹⁴ hum di di pñaak pi Krittū pawoon paankjin̄tan ñhaaş ñi nja kapënan iko iwaan̄ udooni injaan̄ iñij pkeñ ñhilna ñdo kalempar Naşibañi anwoon̄ najeb? Ul Krittū awo i mn̄to ukaan̄ kē bñen̄an bi adolon̄ wi awulun̄ uleeful Naşibañi kē balila.

Bhoñar bhalu

¹⁵ Uko unkaan̄ kē Naşibañi aṭëpna ñi *Krittū ankeñun̄ alukna pjuban̄ pi bañaan̄ badolon̄, wi bawoon̄ ñi bhoñar bteek, uwo kē bañaan̄ biki Naşibañi adaton̄ bahil kaduka te mn̄to na iko inuura yi ahon̄un̄ baka. Hënk̄ ado bhoñar bhalu. ¹⁶ Woli bañiniyaan̄ pduka na iko, uji wo kameet̄ana kē ñaan̄ akeñi. ¹⁷ Phiiñ paji pataan̄ wal wi pkeñ pawoon̄, ñaan̄ aanhil kahiiñ ñaan̄ anwoon̄ najeb. ¹⁸ Hënk̄, bhoñar bteek bajunna pñaak. ¹⁹ Wi *Moyit aṭupun̄ ñi kadun̄ ki bañaan̄ bti iko bti yi bgah̄ bañun̄ baka pdo, wi wi ajeñun̄ pñaak pi ñgit ñkaş na pi ñpi ñkaş na meel na ptal pjeenk̄al na kanah̄ ki bko bi bajaan̄ bado *hiṭop ki atoopun̄ ñun̄ pñaak na meel alët ñi ulibra wi bgah̄ na ñi bañaan̄ bti, ²⁰ aṣë ji : « *Pi pawoon̄ pñaak pankñen̄anaanun̄ bhoñar bi Naşibañi adolon̄ na an̄ aji namëban̄ ba.* »* ²¹ Hënk̄ kak di di alëtun̄ pñaak ñi kaloona na ñi iko bti yi bajaan̄ bañen̄anaan̄ Naşibañi. ²² Ñi bgah̄, pñaak pajaan̄ pajin̄tan̄ iko bti ; woli paantuli, ipekadu iin̄ji ipën. ²³ Woli bawo i kajin̄tan̄ iko innaamun̄ yi

bañi, inwoon̄ du bañi iwo i keeri kajin̄tan̄ na iñen̄an̄ innuurnaaniin̄.

²⁴ Na manjoonan, mënñ ñi *dko dyimanaan̄ dambomanun̄ na iñen̄ yi bañaan̄ bajën, dan̄ñun̄ kanaam di manjoonan, di di *Krittū aneeñun̄. Aneeñ neej du bañi kahilna kanañ ñi kadun̄ ki Naşibañi kayen̄an̄ nja. ²⁵ Aanneñ neej pdo kawul uleef uşubal undoli jibi *naşih̄ i bañen̄an̄ ajaan̄ aneeñ du dko dyimanaan̄ kaşë wul pñaak panwoon̄ paanwo pi nul. ²⁶ Woli ado lah̄ han̄, ahaj ñyaaş ññum du upaşa umundu te hënkun̄. Na manjoonan, ñi ñnuur ñbaaññaani ñi ñwoon̄ ñi apën kawinana uyaaş uloolan̄ kabaana na pekadu wi awulun̄ uleeful kē uwo bñen̄an. ²⁷ Bañaan̄ bajën baji bakeñ uyaaş uloolan̄, Naşibañi kawayëş baka. ²⁸ Kē hënk̄ kak di di Krittū awulun̄ uleeful byaaş bloolan̄, Naşibañi apënan̄aan̄ ipekadu yi bañaan̄ batum. Alun̄ kapën kawinana uyaaş utëbantën, aankbi bi ppënan̄ ipekadu yi bañaan̄, abi bi pbuuran̄ te mn̄to bankyoonkun̄ ubi wi nul.

10

Krittū aba na iñen̄an̄ ijon

¹ *Bgah̄ bi Moyit baanyuuj iko bti na manjoonan, bawo wo ñañ ulimënñ wi iko inuura inkun̄ kawulana faan. Bgah̄ mënñ baji bahepar bado kadoha do uşubal undoli iñen̄an̄ innaamun̄. Uko mënñ udiiman̄ kē baanhil kajin̄tan̄ piş bankñogun̄ Naşibañi. ² Woli banjaan̄ bado Naşibañi iñen̄an̄ bakak lah̄ ajin̄ñ mndani, baankak aşal kē bawo na pekadu, bañan̄ pdo kado iñen̄an̄. ³ Babaa ñëp ñëp aji bado uşubal undoli iñen̄an̄, kē uko mënñ uji uleşan̄ baka ipekadu. ⁴ Na manjoonan pñaak pi ñgit ñkaş na pi ñpi ñkaş paanhil nin kapënan̄ ipekadu. ⁵ Ukaan̄ kē wal wi abiiñ

awo i pbi ti umundu, *Krittu aji na Naşibaţi :

« *Iinjal bafıaru ŋko*

kē iinjal baŋenu iko ilon

aşē wulēn uleef wi űaaŋ najēn ;

⁶ *ŋko űantēradiiŋ iinji klilandēr űa, iűeűan ppēnanaan ipekadu, iinji klilandēr ya*

⁷ *Wal mēnt dji : “Iwi Naşibaţi, nji wi : dbi pdo uko wi iűaluŋ, jibi upiitaniiŋ ti uko wi naan ti *Ulibra wi nu.” »**

⁸ Hēnk, *Krittu adunna aji ti : *ŋko űantēradiiŋ iinji klilandēr űa, iűeűan ppēnanaan ipekadu iinji klilandēr ya, kē bgah başē ji kē baűaaŋ bawo i pdo iűeűan mēnt.* ⁹ *Akak aji : Nji wi : dbi pdo uko wi iűaluŋ.* Hēnk aba na iűeűan ijon aűij bi nul. ¹⁰ Ado keeri uko wi Naşibaţi aűaluŋ, awul uleeful byaaş bloolan, kē hēnk di űjintuŋ ti kēş ki Naşibaţi te mnűo.

¹¹ Naűeűan andoli aji naűa na űnuur kalempar Naşibaţi, aji do űyaaş űtum iűeűan, kē yuŋ mēntan işē wo iinji ipēnan nin pekadu di baűaaŋ. ¹² Kē *Krittu aşē do bűeűan bloolan banwoon bi mnűo, wi wi aűaaŋ aya aűo ti kaűen kadeenu ki Naşibaţi. ¹³ Hēnkun aűoo ayoonk Naşibaţi aűu başooradul ti ihoűul uűeeh.* ¹⁴ Ti bűeűan bloolan ado kē baűaaŋ biki aűiűun Naşibaţi kē bawo bajint ti kēş ki Naşibaţi te mnűo. ¹⁵ Uko mēnt wi wi *Uhaaş wi Naşibaţi uyuunŋ nja kē ujoonani wi ujakun aji :

¹⁶ « *Nji Ajugan dűiini aji :*

woli űnuur mēnt űaűēpi

*bhoűar bi nji kaluŋ kado na pr-taali pi *Iűrayel bi bi :*

dluŋ kapiit bgah bi naan ti űhaaş űi baka,

dluŋ kapiit ba ti uşal wi baka,

¹⁷ *dluŋ kamiir baka ipekadu yi baka, mēnkak aleş nin pjuban pi ba-jubanur. »**

¹⁸ Wi Naşibaţi amiirun keeri ipekadu, űaaŋ aankak anuma pdo iűeűan kapēnanaan ipekadu.

Nawulēn űűog Naşibaţi

¹⁹ An bayiű naan, hēnkun keeri űme bnuura kē pűaaŋ pi Yetu pantuliin pado kē űhil kaneej du *dko dyimanaan maakan, ²⁰ ahaabēş nja bgah bnuura ban-jaan bawul ubida, banűepun blaañ bweek banwoon ti kadun ki dko dyimanaan maakan, banwoon uleef wi nul. ²¹ űkak aka *naşih i baűeűan naweek i Naşibaţi aűuun ti kadun ki katoű ki nul. ²² Nawulēn keeri űűog Naşibaţi na uhaaş uűint, na pfiyaar panjoonanun, na uhaaş, wi Yetu aiűintanun na pűaaŋul, na uleef wi baűowun na meel mnjint apēnan iko iűop bti. ²³ Nawulēn űmēban űliint ti uko wi űhaűun akuű aűup. Na manjoonan, űme kē Naşibaţi aji do uko wi ahoűun. ²⁴ Andoli ti nja adoon kaűaaf atēntul, űhilna űtēntēndēr ti bűalad na pdo iko inuura. ²⁵ Baűaaŋ balon baűaal pwo baankmaar byit bi banfiyaarun *Krittu, kē uko mēnt uşē wo uunuura ; űbaa wo kaűep űep katēntēndēr, wi nadoon ame kē unuur wi ubi wi Krittu uűogi.

²⁶ Na manjoonan, wi űmeen uko unwoon manjoonan, woli ulil nja kē űdinan aji űduka ti pjuban, uunkak aka bűeűan banhilun ppēnan ipekadu. ²⁷ Wal mēnt, űduka duka ayoonk na palēnk pwayēş pi Naşibaţi na bdo bjeenkalk bankluŋ katēr bampokun pűaşa. ²⁸ Woli űaaŋ apok pűaş *Bgah bi Moyit, kē baűaaŋ batēb kēme bawajant baűup aji ajubani, baankűagi'a, baji bafiűa.* ²⁹ Naşalan keeri uko unkdolun anşoorun Abuk Naşibaţi, anűuun pűaaŋ pi bhoűar pi aűēpnun awo najint uko undaayanaan abot akar *Uhaaş wi Naşibaţi unwoon ukumpēş wi bnuura. Nahinan

* 10:7 Kaűaaŋ 40.7-9. * 10:13 Kaűaaŋ 110.1. 19.15.

* 10:17 Yeremiya 31.33-34. * 10:28 Pleşan

kanuŋ jibi kakob ki uŋ mēntan kakyibani. ³⁰ Na manjoonan nme anŋiiniŋ aji : « *Nji dluŋ kalukanan, nji dluŋ katuuman.* » Akak aji : « *Nji Ajujan dluŋ kawayeš pntaali pi naan.* »³¹ Našibaŋi anwoon najeb amob le ŋaan, uŋ mēntan aji wuŋan maakan.

³² Nalešan uko undolanaŋ du ujuni wi nayeenuŋ bjeehi bi Našibaŋi. Tuŋ nwal mēnt nawin mnhaj mnweek ašē mēban aliint. ³³ Babi karan nwal nlon ahajanan kē nawo bten bi baŋaan, kē nwal nlon naŋok na banhajuŋ haŋ. ³⁴ Nabi ŋaga biki bawatuŋ ukal-abuŋ abot alilan ŋi uko wi batehuŋ bka bi nan, wi nameeŋ kē naka bka bannurnaaniŋ banwoon baankba nin. ³⁵ Nawutan keeri kaŋaŋan phaŋ ŋiki mnhaŋ mēnt mankaan kē nakyeen katum kawee. ³⁶ Nawo kataman kahilna kado kado uko wi Našibaŋi anjalun, hēnk nayeenuko wi ahoŋuŋ. ³⁷ Na manjoonan upiitana ŋi *Ulibra wi Našibaŋi aji :

« *Uduka nwal nntiinku, nntiinku ntiinku,*

anwoon i pbi ašē bi, aankjon. »³⁸

³⁸ « *Nji Našibaŋi, dluŋ kawul ubida anwoon natool ŋi kēš ki naan ŋiki afiyaari.*

Kē woli alon adekēn kafet, mēnkliandēra. »³⁹

³⁹ Kē nja, nŋenwo ŋi bankdekuluŋ kafet, kaneem ; nwo ŋi banfiyaaruŋ awo ŋi bgah bi mbuur.

11

Pfiyaar pi baŋaan biki ŋfa

¹ Woli nfiyaar Našibaŋi, nji nme na manjoonan kē nluŋ kayeenk uko wi nhaŋuŋ, nme bnuura kē iko yi nwoon nŋenwini, iwoo abot ajoonan. ² Pfiyaar pakaan kē ba-teem nja babi winana bnuura ŋi kēš ki Našibaŋi. ³ Kē pfiyaar pi

nja pakaan kē nŋyikrēn kē Uŋup wi Našibaŋi upaŋuŋ umundu, hēnk di di iko yi njaan nŋwin ipēnnuŋ ŋi iko inwoon iinwinanaa.

⁴ ŋi pfiyaar pi nul, *Abel awul Našibaŋi bŋenan bannuuriŋ apel bi *Kayin. Pfiyaar mēnt pakaan kē awo natool ŋi kēš ki Našibaŋi, Našibaŋi ŋi uleeful adinan ayeenk uŋen wi nul ; kē pul pakaan kē baktiiniyaan uko wi nul wi adoŋ aket³⁴.

⁵ Pfiyaar pakaan kē *Henok aya du Našibaŋi bē aantēpna ŋi pkeŋ ; nin aloŋ aankak awina win, Našibaŋi adeenuluŋ aŋooŋ du a. Upiitana ŋi *Ulibra wi Našibaŋi aji Henok ado bi lilaara lil ji abi ado kadeeŋa. ⁶ Kē nin aloŋ ašē wo aanhil kalil Našibaŋi bē aanfiyaara. Na manjoonan, ŋaan ankŋogun Našibaŋi aji wo kafiyaar kē awoo abot aji tuum banjaan bala'a.³⁵

⁷ Pfiyaar pakaan kē *Nowe atiink uko wi Našibaŋi aŋupuluŋ unwoon uundo bi winana. Amēban bnuura uko wi Našibaŋi ajakuŋ, aboman upuur abuuranaan biki katohul bti. Pfiyaar mēnt pakaan kē adiiman kē umundu uduknaanaa, aŋēpna ŋi pa, awo natool ŋi kēš ki Našibaŋi³⁶.

⁸ Pfiyaar pakaan kē Abraham ado uko wi Našibaŋi ajakuluŋ wi adu'uluŋ ayila, kē aya du utaak wi Našibaŋi ahoŋuluŋ bē aamme dko di akyaan. ⁹ ŋi pfiyaar mēnt aya awo ji nayaanŋ du utaak wi Našibaŋi ahoŋuluŋ, afet ŋi iloona. Itaak na Jakob bado haŋ kak, wi Našibaŋi ahoŋuŋ baka utaak mēnt ji a. ¹⁰ Abraham abi wo wo ŋi pyoonk kafet ŋi ubeeka wi Našibaŋi aŋaluŋ abot aniw, wi nŋiw nŋankēmuŋ.³⁷

¹¹ Pfiyaar pakaan kē Abraham ahil abuk wi adoŋ aŋaf maakan kē *Faara aharul akak aŋaŋan kaŋowa,

³¹ 10:30 Plešan 32.35-36. ³² 10:37 Itayi 26.20.

ŋi Ujuni 4.3-10. ³³ 11:6 Natenan ŋi Ujuni 5.24.

Natenan ŋi Ujuni 12.1-5; 23.4; 35.12,27. ³⁴ 11:11

³⁵ 10:38 Habakuk 2.3-4. ³⁶ 11:4 Natenan

ŋi Ujuni 6.13-22. ³⁷ 11:10 Natenan ŋi Ujuni 18.11-14; 21.2.

afiyaar na manjoonan kè Naşibaţi ado uko wi ahoŋuŋ*. ¹² Uko mënŋ ukaaŋ kè pntaali pweek papëna ŋi ŋiinŋ aloolan, andoonŋ abi ƣaf ƣaf aduka duka ayoonk pkeŋ. Pntaali mënŋ *paŋum ji nĵah nĵi baŋi na pyiw panwoonŋ ŋi kabaŋ ki bdëk** pi nin ŋaaŋ aloŋ awoonŋ aanhil pŋën.

¹³ Baŋaaŋ bakaŋ mënŋ bti bafiyaar adoo keŋ bē baanyeenk iko yi Naşibaţi ahoŋuŋ, aşë winaara ya du kalowan akuŋ alilandër ya. Badinan ŋi kadun ki baŋaaŋ aji bawo wo bayaantŋ ŋi mboş mi, baanwo biki umundu wi. ¹⁴ Na manjoonan, bankŋiiniŋ haŋ badiiman bnuura kè bawo wo ŋi pla utaak. ¹⁵ Woli banuh nuh lah wi bawoonuŋ, bahinan kakak da. ¹⁶ Kè başë bi nĵal utaak unnuurnaaniŋ, uwoonŋ utaak wi baŋi. Uko mënŋ ukaaŋ kè Naşibaţi aankowa pdo kadu'ana Naşibaţi i baka, aboman baka ubeeka.

¹⁷ Pfiyaar pakaanŋ kè *Abraham abomandër pjeŋ *Itaak abukul kafinŋar Naşibaţi, wi Naşibaţi aŋaluŋ pten me afiyaara. Abukul aloolan ƣaŋ i akaaŋ i i ajejuŋ kaŋeŋan te Naşibaţi ado bi hoŋaara hoŋ, ¹⁸ ajaka aji: « *ŋi Itaak i i pntaali pi nĵi nhoŋiŋ pakpënnuŋ.* »* ¹⁹ Abraham afiyaar kè Naşibaţi aka mnhina mi pnaaŋ baŋaaŋ ŋi pkeŋ; uko mënŋ ukaaŋ kè Naşibaţi akakana abukul, kè uko mënŋ uwo wo ji Naşibaţi anaŋan Itaak ŋi pkeŋ.*

²⁰ ŋi pfiyaar, *Itaak aŋehan Naşibaţi awul *Yakob na *Eŋawu bnuura ŋi uko unwoonŋ i kaluŋ kabi.*

²¹ ŋi pfiyaar, *Yakob wi aŋoganuŋ pkeŋ, aŋehan Naşibaţi awul bnuura andoli ŋi babuk *Yotef aşë mēban ŋi pjuuŋi pi nul aŋup adēman Naşibaţi*.

²² ŋi pfiyaar, *Yotef wi aŋoganuŋ pkeŋ aŋiiniyaan wal wi babuk Itrayel bakluŋ kapën ŋi *Ejĵiptu, aŋup babukul hum di bakluŋ kado na imoh yi nul*.

²³ ŋi pfiyaar bajug *Moyit bamena kli kwajaŋŋ wi abukiŋ. Bawin kè napoŋ anuura aşë pok pdo uko wi naşih ajaŋuŋ bē baanlënki.

²⁴ Pfiyaar pakaanŋ kè *Moyit abi pok pdu'ana abuk ŋaaŋ abuk Farawuna naşih wi abiiŋ akak naŋaşa. ²⁵ Ahokan phaj na baŋaaŋ biki Naşibaţi kè di pwo ŋi iko ilil yi pekadu inwoonŋ iinji ijon.*

²⁶ Afiyaar kè pwut bakowandëna ji *Kriŋtu paka udooni apel pyok bti panwoonŋ ŋi *Ejĵiptu, aten alowan aşal katuum kankluŋ kayeenkana.

²⁷ Pfiyaar pakaanŋ kè apën du Ejĵiptu, awo aanŋo aten udeeb wi naşih, amēban aliintŋ ji ŋaaŋ anwinuŋ Naşibaţi anwoonŋ aanhil kawinana. ²⁸ Pfiyaar pakaanŋ kè ado *Ufettu wi Mbuur alët pŋaak ŋi ilēman yi itoh uwanjuŋ wi pkeŋ uwutna kafinŋ bapoŋ bajeen biki baŋaaŋ biki *Itrayel*.

²⁹ Pfiyaar pakaanŋ kè babuk *Itrayel bamuur *bdëk bjeenk al awo wo ji bawo ŋi dko dkaŋ; kè wi baŋaaŋ biki *Ejĵiptu bakdoonŋ na pmuur ba, bayooraa*.

³⁰ Pfiyaar pakaanŋ kè ŋniw ŋi Yeriko ŋajot wi babuk *Itrayel bafuoyuŋ ŋa ŋnuur paaj na uloŋ.

³¹ Pfiyaar pakaanŋ kè *Rahab naŋuunk ayeenk bnuura babuk Itrayel bambiiŋ amena abi pten ubeeka. Hënk, aankeŋ na bandekuŋ Naşibaţi kafet*.

³² We wi nkaaŋ aŋup? Mënka bwal bŋiiniyaan bi Gedeyon na Barak na Fāmton na Yefte na *Dayiŋ na *Famiyel na baŋupar Naşibaţi

* 11:12 Ujuni 22.17. * 11:18 Ujuni 21.12. * 11:19 Natenan ŋi Ujuni 22.1-10. * 11:20 Natenan ŋi Ujuni 27.27-29. * 11:21 Natenan ŋi Ujuni 27.39-40. * 11:22 Natenan ŋi Ujuni 50.24-25; Ppën 13.19. * 11:25 Natenan ŋi Ppën 2.11-15. * 11:28 Natenan ŋi Ppën 12.1-23. * 11:29 Natenan ŋi Ppën 14.21-31. * 11:31 Natenan ŋi Yotuwa 2.1-23.

bandukiin. ³³ Pfiyaar pi bukuŋ mēnŋan pakaan kē bawat nŋaak, aŋih baŋaaj bnuura, abot ayeenk uko wi Naŋibaŋi ahonŋun baka. Pfiyaar pakaan kē badēt mntum mi nŋlihu, ³⁴ awo ŋi bdoo aŋe wo baanyiki, abuur pkeŋ pi kej. Babi maak aŋe kak ajeb ; babi tam ugut adookar na bangoli biki nŋaak nŋaanŋ. ³⁵ ŋi pfiyaar, baat baloŋ bawin kē banaŋan biki bakeŋandēnuŋ akakan baka.

Baloŋ bahajan baka te kē badoo keŋ kē bapok babuuran baka kahilna kanaŋa ŋi pkeŋ, kaka ubida unnuurnaaniin. ³⁶ Baloŋ kak babeŋ baka akob baka na itintēl, baloŋ kē batan baka awat ukalabuŋ. ³⁷ Baloŋ batap baka mŋlaak aŋiŋ, baloŋ kē bamob baka afal ŋi ptoof, baloŋ kē bafin baka na kej. Baloŋ baji baŋaay na dko kawohara inŋan yi nŋkaneel, kēme yi nŋpi, awo bajuuk, kē baknooran baka ahajan baka. ³⁸ Baŋaaj mēnŋ babi nuura nŋhaaŋ maakan adoo wo baanhil pfēt ŋi umundu wi. Babi nŋaay na *pndiiŋ na inkun, awo ŋi injiir na ihēr.

³⁹ Pfiyaar pakaan kē bukal bti bawinana bnuura ŋi kēŋ ki Naŋibaŋi te baando bi yeenk uko wi abiiŋ ahon. ⁴⁰ Na manjoonan, Naŋibaŋi abi ŋu ŋu ŋi uŋal pboman nja uko unnuurnaaniin bawutna kawo bajint ŋi kēŋ ki Naŋibaŋi kaduk nja.

12

Nawulēn nŋaban kēŋ ŋi Yetu

¹ Baŋaaj banfiyaaruŋ biki mbaaŋ aŋiiniyaan ŋiiniyaan bawo ji pntuk pweek panfooyuŋ nja aten. Nawulēn nŋwalan keeri iko inkdiŋanuŋ nja, na pekadu danjaan datam pjab ŋi nja, nŋtaman nŋdo kaŋi pŋi pi baŋuun nja. ² Nawulēn nŋu kēŋ ŋi Yetu anhaabēŋuŋ nja bgah nŋhilna nŋfiyaar, ul ajaan ado nŋliinta liint ŋi pfiyaar te mnto. Amiir adoo

☆ 12:6 Uhoŋ 3.11-12.

keŋ ŋi krut, bē aanŋo aten mnkow manwoon ŋi pkeŋ ptētŋ puŋ mēnŋ ŋiki abi win mnlilan manwoon i pbi, aŋe ya hēnkun aŋo du kaŋen kadeenu ki Naŋibaŋi.

³ Naŋalana keeri, jibi amiiruŋ wi bado buŋaan bakhajanulun, nawutna kanoor, nŋhaaŋan nŋawo nŋaankwutan. ⁴ ŋi ugut wi nakgutun na pekadu, naando bi gutan te pkeŋ. ⁵ Naŋilma jibi Naŋibaŋi atēnŋtēnanan ŋi babukul i? Upiitana ŋi *Ulibra wi nul aji :

« *Abuk naan, wutan kabeeh kakob ki Ajugun,*
wutan kawutan woli aŋoman na iwi.

⁶ *Ajugun aji kakan ŋi bgah nŋaan i nŋalun,*
kakob nŋaan i ajejuŋ ji abukul. ☆ »

⁷ Namiiran mnhaj mi najaan nahaj woli Naŋibaŋi akakanan ŋi bgah ; aji do haŋ na babukul. Napoŋ ahon i i aŋin awoon aanji kakan ŋi bgah? ⁸ Woli Naŋibaŋi aankakanan ŋi bgah ji babukul bti, naanwo keeri babukul na manjoonan, nawo bapoŋ bampaŋi. ⁹ Naleŋan baŋin nja biki mboŋ: baji babi kakan nja ŋi bgah kē nŋŋe tiinkaara tiink baka. Hēnk di nŋwoon katiink maakan Aŋin nja i baŋi kayeenkna ubida. ¹⁰ Baŋin nja babi ji bakakan nja ŋi bgah nŋwal nŋloŋ jibi baŋaluŋ, kē Naŋibaŋi aŋe ji kakan nja ŋi bgah nŋhilna nŋwo bnuura nŋbot nŋyman ji a. ¹¹ Woli bakakan nŋaan ŋi bgah, aji jooŋan wal mēnŋ aanji lilan ; aŋale ŋo aban ŋun, kakob mēnŋ kaji kado awo natool ŋi kēŋ ki Naŋibaŋi uhaaŋ uŋe ujoobēt na a.

Plipara

¹² Nadeeŋan keeri iŋen im-beewuŋ, naliintan ihoŋ inknaayun! ¹³ Napoŋan ŋi ilēl itool, ihoŋ inkji-inkun iwutna kajiink kak maakan, iŋēp ŋēp ijeb.

¹⁴ Natamaan nawo bnuura na baŋaaj bti nakuŋ nado kado uko

unwoon ujint̄ ṭi kēs̄ ki Naṣibaṭi ; woli naanwo bajint̄ ṭi kēs̄ ki Naṣibaṭi naankwin Ajugun. ¹⁵ Naṭaafaraan alon ṭi an adek kafet̄ bnuura bi Naṣibaṭi ; naṭaafaraan alon awo ji bko bwuṭaan banjaan badēm kaṣē kabuk mnko mntum manwuṭun. Ṇaan mēnt̄ ahil kaneeman batum maakan. ¹⁶ Nin alon awutan kawo ṭi pjuban pi piint̄, nin alon awutan kabeeh iko inyimanun̄ ji *Eṭawu i pde ploolan pakaan̄ kē awaap pweek pi nul. ¹⁷ Name kē wi abiiṅ aṭo aban ṭun̄, abi ṅal pyeenk ubeeb wi aṣin ṭi pwo bajeen, kē baṣē dooka. Ado na pwooni kadolna aṣin apēnan uko mēnt̄ aṣē wo aanhili.*

Ubeeka wi baṭi wi mnṭo

¹⁸ Na manjoonan, naanṅog pnkun̄ pi Finayi : naaṅṅog dko di bdoo bankṭerun̄, di utejan na bdēm, di ukēk, ¹⁹ naanṅog dko di balulun̄ na di pdiim patiinkaniin̄. Wi babak *Iṭrayel batiinkun̄ pdiim mēnt̄, baankak adi di nin ptiink pa. ²⁰ Uko wi pdiim mēnt̄ pajakun̄ na baka ulēnkan baka maakan, paji na baka : « *Ṇaan ankbanun̄ pnkun̄ batapa mṅlaak kafin̄, awole ṅaan̄ kēme unṭaam.* »* ²¹ Uko mēnt̄ uyiban maakan kē Moyit̄ adoo ji : « *Dlēnk maakan adoo kat kat.* »*

²² Kē naṣē ṅog pnkun̄ pi *Ṭiyon̄, ubeeka wi Naṣibaṭi anwoon̄ ukumpēs̄ wi ubida, Yerutalem di baṭi di ṅwanjut̄ ṅtum maakan ṅawoon̄, ²³ du dko di pntuk̄ pi banṅiyaarun̄ panwoon̄ ṭi ufettu pawoon̄, pi banwoon̄ bajeen biki Naṣibaṭi, biki itim ipiitaniin̄ du baṭi. Naṅog Naṣibaṭi anjaan̄ awayēs̄ baṅaan̄ bajēn bti na ṅhaas̄ ṅi baṅaan̄ biki Naṣibaṭi adolon̄ kē ṅawo ṅjin̄t̄ piṣ̄. ²⁴ Naṅog Yetu i Naṣibaṭi aṭeṅanaanun̄ bhoṅar bhalu na pṅaakul pantuliin̄ ; pṅaak mēnt̄

uko wi pakdiimanun̄ ulil apel wi pi *Abel pakdiimanun̄*.

²⁵ Naṭaafaraan keeri kadek ankṭiiniin̄ na an kafet̄. Na manjoonan, bateem nja bampokun̄ ptiink ankṭanun̄ baka ṭi mboṣ̄ baambuor kakob. Kē nja ṅēnkhil kabuur kakob woli ṅdek kafet̄ ankṭiiniin̄ na nja du baṭi. ²⁶ Ṭi wal wi *Moyit̄, pdiim pi nul pabi ṣint̄ ṣint̄an mboṣ̄, kē aṣē hoṅ nja hēnkun̄ aji : « *Dkak alun̄ kaṣint̄ ṣint̄an byaaṣ̄ blon̄ kak, mēnt̄ mboṣ̄ ṭañ, dṣint̄ ṣint̄an kak baṭi**. » ²⁷ Wi ajakun̄ aji dkak alun̄ kaṣint̄ ṣint̄an byaaṣ̄ blon̄, adiiman̄ diiman̄ kē iko impaṣaniin̄ ilun̄ kaṣint̄ar katoka, uko unwoon̄ uunkṣint̄ar ṭañ uhilna uduka. ²⁸ Hēnk, wi ṅkyeenkun̄ utaak unwoon̄ uunkṣint̄ar, nawulēn ṅbeeb Naṣibaṭi, ṅdēmāna na pṅiyaar na palēnk, uko mēnt̄ ulila. ²⁹ Na manjoonan, Naṣibaṭi i nja awo bdoo banjaan̄ batēr katok.

13

Iṭeṅan inlilun̄ Naṣibaṭi

¹ Natamaan̄ naṅjalad̄ ji baṅaan̄ banṭaarun̄. ² Nawutan̄ kanohnaana pyeenk bayaan̄ du itohan. Name bnuura kē balon̄ bado han̄, ayeenk ṅwanjut̄ du itoh yi baka bē baammee. ³ Naleṣan̄ bakalabuṣ̄, nawo ji nawo ukalabuṣ̄ na baka nabot̄ naleṣ̄ baṅaan̄ biki bakhan̄janun̄, nawo ji an biki bakhan̄janun̄.

⁴ Baṅaan̄ bti bamēbaan̄ bniim bnuura, ṅiint̄ na ṅaaṭ̄ baji bamēbandēr andoli kalin̄ ṭi atēnt̄. Naṣibaṭi alun̄ kawayēs̄ baṅaan̄ banwoon̄ ṭi ubida uṭop na pjuban pi piint̄.

⁵ Ṭi mnwo mi nan naanwo kajotan̄ itaka kadun, naliṅan̄ ṭi uko wi nakaan̄. Naṣibaṭi ṭi uleeful aṭupun̄ aji :

« *Mēnkwtanu nin, mēnkpoku nin.* »*

* 12:17 Natenan̄ ṭi Ujuni 25.29-34; 27.30-40. * 12:20 Ppēn 19.12-13. * 12:21 Pleṣan 9.19.
* 12:24 Natenan̄ ṭi Ujuni 4.10. * 12:26 Hagay 2.6. * 13:5 Yotuwa 1.5; Pleṣan 31.6,8.

6 Ukaaŋ kē ŋhinan kaṭup na mntēŋ kaji :

« *Ajugun awoon anjaan aṭēnkēn ; mēnkdo kalēn.*

*We wi ŋaan najēn ahilun kadolēn? »**

7 Nalešan banwoon ṭi kadun ki nan banṭupanaŋ uṭup wi Naṣibaṭi. Naṣalan jibi babiin awo te adoo keṭ, naṣē nado ji baka.

8 Yetu *Krittu awo nṭa jibi awoon takal, akuṭ awoha haŋ te mnto. 9 Nakwut pjukan pampaṭun na *Uṭup Ulil Unuura pañooṭan du bdēm. Ŋaan awo katēŋna ṭi bnuura bi Naṣibaṭi, aanhil katēŋna ṭi idolade ṭi uko ude inwaanun udooni ṭi banjaan baṭaṣ ya. 10 Nja, ŋka *bliit bi mngur, kē baṭejan banjaan baṭejan du *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi baanka na pde iko inwoonun du bliit mēnt. 11 *Naṣih i baṭejan aji ñoot pñaaak pi ŋko ŋanfiŋun du *dko dyimanaan maakan kapēnanaan pekadu di bañaan, kē ŋko ŋi bafiŋun ŋun ŋaṣē ji ŋatērna du bdig bi dko di bañaan bafēṭun. 12 Uko mēnt ukaaŋ kē Yetu akeṭna du bdig bi ubeeka kē pñaaak pi nul pado bañaan kē bawo bajinṭ ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi.

13 Nawulēn keeri ŋya du Yetu, du bdig bi dko di bañaan bafēṭun, ŋwo na mnkow mntēnt mi nul. 14 Ṭi mboṣ ṭi, ŋfēt ṭi ubeeka unwoon uunkwo te mnto, kē nṣē la ubeeka unkmbiin unkwoon wi mnto. 15 Ṭi katim ki Yetu nawulēn ŋwut kaṭaŋna pdo kado uṭen pa Naṣibaṭi, unwoon iyeeh injaan idēmana ; iyeeh mēnt ipēna ṭi mntum mi nja ŋndinanun kē awo Ajugun. 16 Nawutan kaṭilma pdo kado bnuura na pdo kaṭēnkar ; iṭejan itēnt yan ijaan ilil Naṣibaṭi.

17 Najaan nado uko wi banwoon ṭi kadunan bajakuŋ, nado katiink baka. Baji babeelan bnuura, bukal bakluŋ kaṭup Naṣibaṭi jibi nawoori. Woli natiink baka, balun kado

ulemp wi baka na mnlilan. Kē woli naando haŋ, bado wa kaṣē kajooṭan, uṣē waan udooni pa an.

18 Nañehandērun ; ŋfiyaar na manjoonan kē ŋēnwō na nin uko ulon ṭi uhaaṣ. Nji ŋdoonaan pdo bnuura ṭi iko bti. 19 Dñehanan na uhaaṣ naan bti nañehandēraan nhil ntaran taran nkak du an.

Pñehan

20 Dñehan Naṣibaṭi anjaan ajoobēntēn ŋhaaṣ, annaṭanun ṭi pkeṭ Ajugun Yetu nayafan naweek, wi aṭejananun bhoŋar bi mnto na pñaaakul pantuliin, 21 aṭēnkan naka iko bti innuuriin nahilna pdo uko wi aŋaluŋ. Dñehan Naṣibaṭi ado nja ŋlila wi ŋwoon ṭi ploolan na Yetu *Krittu. Nawulēn ŋdēmana te mnto! Uwo haŋ.

22 Bayiṭ naan ṭi *Krittu, dkooṭan namiir uṭup wi nṭupanaŋ wi kaṭaŋnan ; na manjoonan, uṭamēni.

23 Dŋal name kē bawutan Timote ayiṭ nja. Woli atar aban, kabi na a pwinan.

24 Nawulaan mboṣ banwoon ṭi kadun ki nan bti na bañaan bti banwoon biki Naṣibaṭi.

Bayiṭ nja biki Itali bawulan mboṣ.

25 Dñehan Naṣibaṭi awulan an bti bnuura.

Uṭup wi Yakob apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yakob apiitun bañaan biki Naşibaṭi banniinkun mboş. Du unjon Yakob abi wo ñaan naweek ṭi banfiyaaruṅ Naşibaṭi banwoon du Yerutalem, Yetu awo naweekul. Bañaan biki apiitun kakaarta ki, baloṅ ṭi baka baji baji bafiyaar Krittu, kē mnwo mi baka manşē wo maanwo mi bañaan banfiyaaruṅ. Uko mēnt ukaan kē aji na baka pfiyaar pawo kagakandēr na mnwo mnuura. Yakob abi win kē ṭi banfiyaaruṅ, bajuuk bawo ṭi mnhaj ṭiki bayok badeeṅ iganan maakan. Uko mēnt ukaan kē aji na bayok bawut kado kado ji bañaan biki umundu wi, bamēban bajuuk bnuura. Akak aji na baka balow pṅom, bakak baji bamēban mntum. Bawo kado kado bnuura unuur undoli jibi Uṭup wi Naşibaṭi ujakun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1)
2. Pfiyaar na pwo na uşal untuṅa (1.2-18)
3. Ptiink Uṭup wi Naşibaṭi na pdo uko wi ujakun (1.19-27)
4. Pwut bpaṭşēr (2.1-13)
5. Pfiyaar na pdo bnuura (2.14-26)
6. Uşal untuṅa na pṭup bnuura (3.1-18)
7. Pṅal iko yi umundu paannuura (4.1-5.6)
8. Kamiir na pñehan Naşibaṭi (5.7-20)

Pwul mboş

¹ Nji Yakob nalempar Naşibaṭi na Ajugun Yetu Krittu, dwul an mboş, an pntaali pi Naşibaṭi panwaysēruṅ ṭi umundu*.

* 1:1 Kşini ifēen na ktēb kanwaysēruṅ ṭi umundu, bawoon babak Yakob abuk Itaak, bateem bayuday. Hēnk di di bapiitun ṭi ugrek.

Kamiir ṭi unoor

² An bayiṭ naan baṭaş Yetu, woli nawo ṭi unoor nalilaan ṭi ṅhaaş ṅi nan. ³ Ṭiki name kē pfiyaar pi nafiyaaruṅ Yetu aliintan ṭi wal wi unoor, paji paṭu ñaan kamiir. ⁴ Nawo kanaṭ kaliint ṭi kamiir mēnt, kaşē kahil kawo bañaan bajinṭ batool, banjaan balemp ulemp ujinṭ piş, banwoon baanwaan nin uko uloṅ.

Pñehan na uhaaş wi pfiyaar

⁵ Woli aloṅ ṭi an awaan uşal untuṅa, awo i kañehan wa Naşibaṭi, aluṅ kawul a wa, ṭiki aji wul bañaan bti na byompan kē aanji fēn. ⁶ Kē woli ñaan añehan, awo kafiyaar kawut kawo na ṅşal ṅtēb, ṭiki ñaan anwoon na ṅşal ṅtēb anaam umaron uweek, wi uyook ujaan udeeeṅ kaluṅ luṅan. ⁷ Ñaan anwoon haṅ awutan kaşal kē ayeenk uko uloṅ ṭi kañen ki Ajugun. ⁸ Anwoon na ṅşal ṅtēb aanji ṭu kabaṭ ṭi uko wi akdolun, uyaaş uloṅ aji ya kadun, uloṅ akak ufeṭ.

Najuuk na nayok

⁹ Naṭaş Yetu anwoon najuuk awo katan ṭi uko wi Naşibaṭi akdēmanuluṅ. ¹⁰ Kē nayok awo katan, ṭi uko wi Naşibaṭi akpotēṭanuluṅ. Ṭiki nayok aankjon, anaam kaṭeeñ ki bgof bi uṭeeh. ¹¹ Bnuur baji banaṭa katēr, bgof kakay, kaṭeeñ kajot, kanuura ki ka kaneem. Kē hēnk di di uwoon pa nayok : Aleew, kakeṭ ṭi mnwo mi nul mi ṅnuur bti. Ñaan najēn andoli awo ji pjaagal.

Naşibaṭi aanji wuuk nin ñaan ado buṭaan

¹² Ñaan anjaan naṭ kaliint ṭi unoor anuurandēni, ṭiki ayeenk katuum ki ubida wi mnṭo wi Naşibaṭi ahoṅun bannaluluṅ, woli ayuuj mntēṅ mi nul aba.

¹³ Woli ñaan aŋal pdo buŋaan awu-tan kaji, Naşibaŋi akwuuknuŋ pa ndo ba. Naşibaŋi aanhil pŋal pdo buŋaan k e aanji wuuk wuuk nin alonj ado buŋaan. ¹⁴ Andoli aji do buŋaan ŋi uŋal wi nul uwuŋaan, wul ujaanj uwuuka kaneejana. ¹⁵ Woli ŋwut uŋal uwuŋaan m ent  k e ud emi, wul ujaanj uŋij pekadu, woli pekadu dad emi dul dajaanj daŋij pkeŋ.

¹⁶ Bayiŋ naan biki mmaganuŋ nakwut baguuran ŋi uko wi. ¹⁷ Iko inuura bti yi baŋenuŋ un na yi nyeenkuŋ iwoona baŋi, du Aşin nja anŋakuŋ unuur, pli na ŋjah bti ŋanwoonj du baŋi. Ul anwoonj aamme p el sa k eme kajeeh kabot kaj m sa. ¹⁸ Aŋal ul ŋi uleeful pwul un ubida ŋi uŋup wi manjoonan, ŋhilna ŋwo bateek ŋi iko yi aŋakuŋ.

Ptiink uŋup wi Naşibaŋi kabot kaŋaş wa

¹⁹ An bayiŋ naan biki nŋaluŋ maakan nawo i kame k e: ñaanj aji wo i katar ŋi ptiink at ent ul, kanoom ŋi ptiini, kanoom ŋi udeeb. ²⁰ M ent  ŋi udeeb di di ñaanj ahilanuŋ kado uko untoolunj ŋi k eş ki Naşibaŋi. ²¹ Ukaanj k e nawo i kap enan iko bti inŋopunj ŋi an na inŋotunj maakan, naş  nayeenk uŋup wi baŋuunj ŋi ŋhaaş ŋi nan ji baŋaanj banwalanuŋ ikow yi baka, ŋiki wul uhilanuŋ pbuuran an.

²² Nakliŋ ŋaŋ ŋi ptiink uŋup, nadolan uko wi ujakuŋ. Woli naankŋaş uŋup, ikow yi nan yi yi nakguurunj. ²³ H enk di di uwoonj, woli ñaanj atiink uŋup aş  wo aankdo uko wi uk iiniyaanuŋ, unaam ŋiint  anktenuŋ kaara di nul ŋi kawini. ²⁴ Awin da jibi dawoonj, wi atenuŋ da aba, aŋool aya aş  ŋilma jibi anaamuŋ. ²⁵ Woli ñaanj ala pme bnuura bgah bŋool, banhilanuŋ pbuuranun, aji m eban ba kaliintan, aanwo i kalinj ŋi ptiink ba ŋaŋ kaş  kaŋilma ba. Awo i kado uko wi

bajakuŋ, aş  tum na mnlilan ŋi iko bti yi akdolunj.

²⁶ Woli ñaanj aşal k e aŋaş Naşibaŋi bnuura, aş  wo aanji m eban pndem ent pi nul, adaar bkow bi nul, pŋaş Naşibaŋi pi nul paanwo nin uko ulonj. ²⁷ Ñaanj ankŋaşunj Naşibaŋi Aşin nja na manjoonan, aji wo najint  piş ŋi k eş ki nul. H enk di di ajaanj awo : aji ya pwin bapoŋ banwaanunj bajug baka, aji ya pwin baat bayoŋ banwoonj ŋi unoor, aji lipara iko iwuŋaan iwutna kaŋopana.

2

Ppaŋş er pawo pp en ŋi bgah

¹ Bayiŋ naan, nafiyaar ŋi Yetu Krittu Ajugun antumuŋ na mnd em, ukaanj k e naanwoyi kapaŋş er ² Natenan : woli du dko di nayitunj ŋiint  alonj anwoonj na ineel yi uwuuru abot awohara bnuura aneej da, k e ŋiint  alonj kak anwohariinj iko intowiinj aneej da, ³ woli nam eban bnuura ŋiint  anwohariinj iko inuura, aş  ji na a : “Ťoon ŋi dko di, dawo dnuura” aş  ji na nawaan, « iwi naŋan » k eme « iwi yaan iŋo du kafet. » ⁴ Pdo hanj, ŋi pŋoof pi nan, pawo bpaŋş er. Naanway ş way ş na ŋşal ŋwuŋaan i?

⁵ Natiinkan an bayiŋ naan biki mmaganuŋ, m ent  Naşibaŋi adatuŋ banwoonj bajuuk ŋi k eş ki umundu i? Ado hanj, bahilna bayok ŋi pfiyaar babot bayeenk pşih pi Baŋi pi ahonunj banŋalulunj. ⁶ K e naş  ji naŋu najuuk mnkow ŋi pŋoof pi baŋaanj. M ent  bayok bajaanj baha-janan, kamoban kaŋooŋ du ŋruha i? ⁷ Bukal kak bajaanj babenj katim kanuura ki Naşibaŋi awulananj.*

⁸ Aa, woli naŋaş na manjoonan bgah bi Pşih pi Naşibaŋi jibi bawoonj ŋi Ulibra wi Uŋup wi Naşibaŋi : « Nalan at ent u jibi inaluŋ bkowu » wal m ent , nado bnuura. ⁹ B e woli napaŋş er nado pekadu, h enk bgah

* 2:7 Ñaanj aji yeenk katim ki Yetu Krittu ŋi batitmu.

bi Moyit bamob an țiki naanțaș ba. ¹⁰ Hênk di uwoon, woli ñaañ ațaș bgah bti așê duk uko uloolan țî wi bajakun, aduknaana țî kadun ki bgah bti. ¹¹ Anjakun, « iinkpiint na ahar ñaañ kême ayin ñaañ, » ul akaan aji : « Iinkfin ñaañ. » Kê woli iimpiint na ahar ñaañ kême ayin ñaañ, așê fin ñaañ, iintțaș bgah. ¹² Nakeeri nado kațîini nabot nado kado ji bañaan biki Nașibați aklun kawayeș na bgah bi mbuur. ¹³ Hênk di uwoon, Nașibați aankwayeș na mñaga anwoon aañagaa, kê mñaga manșê pel pwayeș.

Pfiyaar na Udo

¹⁴ Bayiț naan, we uwoon ñaañ abubara aji « Dfiyaar Nașibati » woli udo wi nul uundiiman pfiyaar mênț? Pfiyaar pahilan kabuuran a wal mênț i? ¹⁵ Natenan, woli alon țî an ñiint kême ñaaț awaan iko iwohara abot awaan uko ude wi ņnuur bti. ¹⁶ Kê alon țî an așê ji na a : « Yaan na bnuura, yaan iwohara iko idiț, ide bnuura » așê wo naan-wula uko ude kême iwohara, we uwoon da unuura?

¹⁷ Kê hênk di uwoon pa pfiyaar panwoon paangakandêr na udo pakeți țiki pagaagi.† ¹⁸ Dme alon abi kaji : « Ñaañ alon aji fiyaar, alon kado. » Dteema kaji : « Diimanaan hum di ñaañ ahilanun kaji afiyaari woli aanyuuy pfiyaar mênț țî udo wi nul. Dluñ kadi-imanu pfiyaar pi naan țî udo wi naan. » ¹⁹ Ifiyaar kê Nașibați awo aloolan țaañ? Ido bnuura – ņntaayi kak ņafiyaar uko mênț, aji ņalênk kakat kat. ²⁰ Iinji kșal Keeri! Wom injal pme kê pfiyaar pawaan udooni woli paanji pagakandêr na udo?

²¹ Naleșan, Abraham atemun mênț țî udo wi wi Nașibați ajakun awo natool i, wi aňooțun abukul

Itaak pa pfinar Nașibați*? ²² Iwini, baanhil ppațeș pfiyaar na udo țiki udo uji utumalêș pfiyaar. ²³ Kê hênk di di uko umpiitun țî Ulibra wi Uțup wi Nașibați udolaniin, uji : « Abraham afiyaar Nașibați, ukaan kê Nașibați aji awo natool. » Kê așê yeenk katim ki « nanoh Nașibați. » ²⁴ Nawin kê ñaañ aji wo natool țî kêș ki Nașibați țî udo wi nul, mênț țî pfiyaar țaañ pa.

²⁵ Kê hênk di uwoon kak pa Rabab nawaap bduun, woli ay-eenun bayili baitrayel țî katoh ki nul abot ațênk baka kê babuur na bgah bmpați, hênk țî udo wi nul wi wi awoonun natool țî kêș ki Nașibați*.

²⁶ Jibi uleef unwoon uunwo na uhefênt uwoon puum, hênk di di pfiyaar panwoon paanji pagakandêr na udo pakețun.

3

Namëbaan indemënt yi nan

¹ Bayiț naan nawutan kado na pwo an bti bajukan biki Uțup wi Nașibați. Name kê nja ņnkjukanun, Nașibați alun kawayeșun pwayeș pantamun apel pi bañaan bandukiin. ² Name'un bti nji ņdo ipekadu itum. Woli ñaañ alon aanji juban woli ațîini awo ñaañ natool, anhilanun pmëban uleeful. ³ Nji ņtan uko umpooț țî mntum mi ņmpêlênt pa ņado uko wi ņnalun, hênk, nji ņțon uleef wi ņa bti. ⁴ Natenan kak ņpuur bdêk ņi iloona, woli ņado wo ņweek, kê ukêk uweek ukwuuk ņa, kațon kampooț kajaan kaňooț ņa dko di națon aňalun. ⁵ Kê hênk di pndemënt pawoon, pawo uko umpooț țî uleef așê ji papiitar iko iweek. Natenan, kambetan kampooț kahilanun uțeeh uweek katêr.

⁶ Pndemënt kak pawo bdoon, pul pawoon katoh ki buțaan. Pndemënt

† 2:17 Kême : Kê hênk di uwoon pa pfiyaar, panwoon paangakandêr na udo, pakeț na manjoonan. * 2:21 Natenan țî Ujuni 22.1-19. * 2:25 Natenan țî Yotuwa 2.

pawo ti uleef, k  pul pajaan pa opan wa bti. Paji patehan ubida bti na bdoo bamp nnu  infernu. ⁷ Uunka  limariya, woli  ado wo  limariya  joo   i u eeh,  ka ,  pula,   eb,  i  naa  awoon  anhilan akakan k   jadoomi. ⁸ B  pndem nt, nin alon  anhil pkakan pa padoom. Pawo bu aan, paanhil p oor, patum na bnunk bankfinarun.

⁹ Pul pi  jaa   d manaan Ajugun anwoon A in nja, k  pul kak pi  jaa    ehand raan ba aa  bu aan, biki Na iba i a aku  k  banaam a. ¹⁰ Pd man na p ehan bu aan iji ip enna ti mntum mloolan. An, bayi  naan uunwo kawo ha ! ¹¹ Ukump s uji up enan meel mnjoob na mnhaay ti bh r bloolan i? ¹² An bayi  naan, bjaak bahil kabuk mnlemani i? K me blemani bahil kabuk mnjaak? K  ukump s wi meel mnhaay uhilan pwul meel mnjoob i?

U al untu a unwoonu  Ba i

¹³ Aho  ti an awoon na u al untu a abot atit? Ayuujan k  awo ha  ti mnwo mi nul na udo wi nul, udo ungakand run na pdoom na u al untu a. ¹⁴ B  woli uhaa  winan utum na bkujar bweek k  nawo na u al wi bla ar, naanwoyi kahomp kaji nawo na u al untu a. Naanwoyi ka up uko unwoon uunwo manjoonan. ¹⁵ U al ut ent wu  uump enna ba i, uwo wi mbo , wi ba aa , wi  ntaayi. ¹⁶ Bkujar na u al wi bla ar  aji  agakand r na bpulad, na pdo iko iwu aan bti. ¹⁷  aa  anwoon na u al untu a ump nnu  ba i aji dun kawo  aa  najint  pi , anjaa  akakan ba aa  ti ploolan kawo najoob raan, aanji tam bkow, aji tum na m aga, kado iko inuura, aanji pa  er, aanji lafr n.

¹⁸ Ba aa  banjalun mnjeeh, baji baniinkan ma ti dko di bawoon ji

mbuk du ujaarna, k   deey  i baa a  bakit,  jawo udo utool.

4

P jal umundu pawo ppok Na iba i

¹  un di di ugut ujaa  uwoona?  un di di p om pajaan pap enna ti an? M nt  ti unal uwu aan unjaa  ugutan ti uleefan me  wa i? ² Naji na al uko ulon, ka   wo naanji nahil pka wa, ukaa  k  naji na al pfin. Naji na eebar uko wi  aa  ka   wo naanji naka wa, na   nee  wal m nt  ti p om na ugut. Naanji naka uko wi na alu   iki naanji na ehan wa Na iba i. ³ K me woli na ehan naanji nayeenk nin uko ulon  iki naji na ehan bu aan, kala p ok uko wi na ehanun ti unoh wi umundu. ⁴ An pntaali pandeku  Na iba i kafet ji  aa  andaaru  ayinul, naamme k  p al umundu pawo ppok Na iba i i? An alu  pwo nanoh i umundu aji wo na oor Na iba i. ⁵ K me nanun k  Ulibra wi U up wi Na iba i ububara ji : « Na iba i aji  al pa ul  a  uhaa  wi a uun ti un? » ⁶ K  bnuura bi aja  adiimanun bad mnun maakan. Ukaa  k  Ulibra wi U up wi Na iba i uji : « Na iba i aji pok bankd manu  ikow yi baka, ka   wul banwalanu  ikow yi baka bnuura bi nul*. » ⁷ Na aa n keeri Na iba i na   napok Untaayi Uweek, u i wal m nt  kalow an. ⁸ Na ogon Na iba i a    ogon. Na owan i en yi nan* an bado pekadu ; nabot najint n  haa   i nan, an ba aa  biki   al   eb. ⁹ Nale an k  nawo bajuuk, nawoon ji baka puum, nadoon kawooni, pji pi nan pakakan  wooni, mnlilan mi nan pjoontan. ¹⁰ Napo   en n ikow yi nan ti kadun ki Ajugun a   na anan.

Iwo in adoo ten bu aan bi at ntu?

¹¹ Bayi  naan, nawutan kakuut bat ntan, ankkuutu  at ntul k me

* 4:6 Uho  3.34. * 4:8 Nawutan pjuban.

aten buṭaan bi atēntul, aṭup buṭaan ṭi Bgah bi Naṣibaṭi abot ayuuj ṭi udo wi nul mēnt kē baannuura. Kē woli ido hañ, iinji kṭaş ba, iwo nawayēş i ba.

¹² Naṣibaṭi ṭań ajaañ awul Bgah, kē ul kak ṭań awoon nawayēş. Ul ṭań ahilanuñ pbuuran kēme pṭok. Kē iwi, iwo in adoo ten buṭaan bi atēntu?

An bahomp nalipariin

¹³ Hēnkun, nalipariin an nanjaañ naji : « Nṭa kēme faan nṭa ubeeka wañ, nṭhiil da, nṭdo da pjula kaka itaka itum. » ¹⁴ Kē naşē wo naamme uko wi ubida winan ukwoon, name wi faan i? Nawo ji udu unjaañ uwinana kakur kaneem. ¹⁵ Kē wi wi nawoon kaji : « Woli Ajugun ańali, nṭluñ kawo bajeb, kaşē do uko wi kēme wundu. » ¹⁶ Naşē wo naanji nado hañ, naji napiitar ṭi uko wi nañaluñ pdo. Bpiitar btēnt buñ bawo bwuṭaan. ¹⁷ Ńaañ ammeen keeri uko wi awoon i pdo, aşē wo aando wa, ado pekadu.

5

An bayok, nadoon kawooni

¹ Hēnkun an bayok, nalipariin, nawoonin nado idiim ṭi pwuṭan pankyoonkanañ. ² Pyok pi nan papuṭi, kē nṭbob nṭade iko iwohara yi nan. ³ Uwuuru wi nan na unṭaam wi nan nṭdoharaa. Kē pdohara puñ pakluñ kaṭiini pa an. Paluñ kade'an uleef ji bdoo. Umundu uba kē nakhanka hank*. ⁴ Natenan, naanluk banklempuñ du nṭteeh nṭi nan. Baṭēga aliir kē idiim yi baka iban du ibaṭ yi Ajugun i Mnṭhina. ⁵ Nawo ṭi umundu wi ṭi pyok na onoh, nade amag ji nṭlimariya pa unuur wi bakluñ kafaal an. ⁶ Najī natool aduknaanaa abot ańiṭa ; kē aanhılan aneenan uleeful.

Namiiran, Ajugun abi

⁷ Bayiṭ naan, natamaan keeri ṭi pyoonk ubi wi Ajugun. Natenan jibi najaar ajaañ ayoonk nṭdeey nṭnuura nṭankpēnuñ ṭi btepi bi aṭuun ṭi mboş. Aji miir wi uşubal uteek ujuotuñ kayoonk ubaańşaani kabaa kit*. ⁸ An kak natamaan ṭi pyoonk, natum na mntēñ, ṭiki ubi wi Ajugun uńogi.

⁹ Bayiṭ naan, nawutan kaṭēga ṭi mnwo mi batēntan, woli naanṭal Naṣibaṭi awayēşan. Natenan Nawayēş ado bi naṭ naṭ ṭi kadun ki plēman. ¹⁰ An bayiṭ naan, *baṭupar Naṣibaṭi bahaj na kamiir, natenan ṭi baka. ¹¹ Nawini nṭji nṭji bańaañ bantamanuñ ṭi kamiir banuurandēni. Natiink jibi Yob* atamani ṭi kamiir. Name kak uko wi Ajugun adoon pa a, ṭiki Ajugun atum na bnuura na mnṭaga.

¹² Bayiṭ naan, natiinkan bnuura : nalipariin kamehna ṭi baṭi kēme ṭi mboş kēme ṭi uko uloñ kak. Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoonan. Kē ppok pi nan pawoon ppok na manjoonan, nawutna kaduknaana ṭi pwayēş pi Naṣibaṭi.

Nańheaan Naṣibaṭi

¹³ Aloñ ṭi an awo ṭi mnṭhaj i? Ańheaan Naṣibaṭi. Aloñ ṭi an awo na mnlilan i? Ayeehan mndēm mi Naṣibaṭi. ¹⁴ Aloñ ṭi an amaaki? Aduun bantohi biki pntuk pi banfiyaaruñ, bajatana ukēra ṭi bkow ṭi katim ki Ajugun başē bańhehan Naṣibaṭi pa a. ¹⁵ Pńhehan pangakanderuñ na pfiyaar pabuuran namaakal, Ajugun aşē naṭana. Woli ado ipekadu Naṣibaṭi amira ya. ¹⁶ Andoli keeri adoon kaṭup ipekadu yi nul batēntul, andoli adoon kańhehandēr batēntul Naṣibaṭi, hēnk naşē najeb. Pńhehan pi natool paji patum na uforta. ¹⁷ Natenan Eli naṭup ṭi katim ki

* 5:3 Natenan ṭi Maci 6.19-20. * 5:7 Du utaak wi Itrayel, uşubal uji ujuot, bańaañ katepi, udun kaṭańan, kado kli kańheen kabaa kak kajot baba kit. * 5:11 Natenan ṭi Yob.

Naşibaŋi i unjon, abi wo ñaaŋ najën ji un. Aŋu kabaŋ ŋi pñehan Naşibaŋi uşubal uwut kaşub. Kë udo nşubal nşwajanŋ na kli paaj nin pŋatap paanjot ŋi mboş. ¹⁸ Kë akak aluŋ añehan Naşibaŋi uşub, kë uşubal ujoti. Kë iko yi batepiin iwul nşdeey.

Nakakaan bampënuŋ ŋi Bgah bi Naşibaŋi

¹⁹ Bayiŋ naan, woli alonŋ ŋi an apën ŋi plël pi manjoonan, kë başë kakana ŋi pa, ²⁰ nameen kë ñaaŋ ankpënanuŋ ŋi plël pi buŋaan nado ipekadu, abuurana pkeŋ abot ado Naşibaŋi amiira ipekadu itum.

Uṭup uteek wi Piyeer apiiṭuṅ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki Piyeer apiiṭuṅ kntuk ki banfiyaaruṅ kanwoon ṭi nbeeka kañeen ṅi utaak wi Atiya. Wi Yetu abiin awo ṭi umundu wi, Piyeer aji bi kagakandër na a. Wi apënuṅ ṭi wa, Piyeer kaşë wo nanjañan i bayuday. Banfiyaaruṅ Krittü biki apiiṭuṅ hënk babi hajan baka ṭiki bafiyaar Ajugun Yetu Krittü. Uko mënṭ ukaaṅ kē Piyeer apiit baka kaji na baka bamëban baliint ṭi pfiyaar, baanwo bateek biki bakhajanuṅ. Aji na baka Yetu i bafiyaaruṅ i i bajunnuṅ ahajan kē adoo keṭ. Uko mënṭ ukaaṅ kē woli bahajan baka bawo kamiir ji a. Akak aṭup baka jibi bawoon kawo ṭi ptoof pi bañaan bampokuṅ Naşibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pwul mboş (1.1-2)
2. Mnhaṭ manliintuṅ (1.3-12)
3. Ubida ujint (1.13–2.17)
4. Mnhaṭ mi Krittü awinuṅ (2.18-25)
5. Anfiyaaruṅ Krittü na mnhaṭ (3.1–4.19)
6. Hum di di baweeṅ biki banfiyaaruṅ bawoon kawo (5.1-11)
7. Pwul mboş pbaañşani (5.12-14)

¹ Nji Piyeer *nanjañan i Yetu *Krittü dpiitanan, an biki Naşibaṭi adatuṅ nanniinkuṅ ṅtaak ṅi Pont, ṅi Galatiya na Kapadoşiya na Atiya na Bitiniya awo da bayaant. ² Naşibaṭi Aşin nja ado bi datan dat jibi abiin aṅal wa undiimaan. *Uhaaş wi nul udolan kē nawo biki nul nahilna nado kaṭiink Yetu Krittü, pñaak pi nul padolan nawo bajint ṭi kēş ki Naşibaṭi.

Dñehan Naşibaṭi awulan bnuura bantumuṅ abot ajoobṭënan ṅhaaş bnuura.

Mnhaṭ mi mbuur

³ Nawulan ṅdëman Naşibaṭi Aşin Ajugun Yetu *Krittü andoluṅ ṭi mñaaga mnweek mi nul kē ṅkak abuka wi anaṭanuṅ Yetu Krittü ṭi pkeṭ. Ukaaṅ kē ṅwo na mnhaṭ manwoonṅ mnjeeb. ⁴ Nme kē ṅluṅ kayeenk iko inuura yi Naşibaṭi ahankuṅ bañaan biki nul. Iko mënṭ iinji itoka, iinji iṭop, iinji iba kanuura. Naşibaṭi ahankan ya du baṭi. ⁵ Wi nafiyaaruṅ, mnhina mi nul manyeṅan te unuur ubaañşani, wi akluṅ kadiiiman kē abuuranan.

⁶ Hënk, natum na mnlilan, wi nadoon awo i kajooṭan ṅwal ṅntiinku wi nawoon ṭi unoor uweek. ⁷ Uwuuru undoon atoka udoo ji uṭëpna ṭi bdoo kakaana udooni, kē hënk kak di di pfiyaar pi nan pankaan preeş pweek maakan apel uwuuru pawoon kaṭëpna ṭi unoor kahilna kadiiiman udooni wi pa. Hënk, naluṅ kawo na pdëm na mndëm mnweek wal wi Yetu *Krittü akluṅ kapën kawinana.

⁸ Naambaan kawina Yetu aşë ṅala ; nafiyaara te naando bi wina te hënkun, ukaaṅ kē nawo na mnlilan mnweek maakan mi ñaan awoon aanihil pṭup, ⁹ wi nakyeenkun uko unkaaṅ kē nafiyaari, unwoon mbuur mi ṅhaaş ṅi nan.

¹⁰ Du unjon *baṭupar Naşibaṭi bala aten bnuura kame jibi akluṅ kabuuran bañaan, bado bi ṭupa ṭup jibi akdiimananan bnuura bi nul. ¹¹ *Uhaaş wi Krittü ubi wo ṭi baka, udobi ṭupa ṭup mnhaṭ mi *Krittü akhajuṅ na mndëm mankmbiin kawo mi nul aşë taman kame wal na hum di uko mënṭ ukdolaniin.

¹² Naşibaṭi adiiiman baka kē uṭup wi bawoon ṭi pṭup uunwo pa baka, uwo pa an. Banjaan bajukan *Uṭup Ulil Unuura baṭupan hënkun uṭup mënṭ na mnhina mi Uhaaş

wi Naşibaŋi unwoonuŋ baŋi. Kê ŋwanjuŋ ŋi ŋleef ŋi ŋa ŋaŋal maakan kame uŋup mênŋ.

Ubida uyimanaan wi babuk Naşibaŋi

¹³ Nabomandëran keeri, nawo bten, naŋu mnhaŋ mi nan bti ŋi bnuura bi nakluŋ kayeenk woli Yetu *Krittu apën awinana.

¹⁴ Nadoon kaŋaş Naşibaŋi jibi bapoŋ bawoon kado katiink bajug baka, nawut kakak du iko yi nabiinŋ aŋal ŋfa wi nawoon ŋi kapaam.

¹⁵ ŋi mnwo mi nan, nawoon bañaanŋ banyimanuŋ ŋi kêş ki Naşibaŋi andatananŋ, jibi ul awoonŋ nayimanaan. ¹⁶ Na manjoonan, Naşibaŋi aji ŋi *Ulibra wi nul : « *Nawoon bañaanŋ banyimanuŋ, ŋiki nji diyimani.* »*

¹⁷ Woli nañehan, naji nadu Naşibaŋi kaji Paapa, aji awayeş ñaanŋ andoli ŋi uko wi adoluŋ, bê aanji paŋşër. Ukaanŋ kê nawo kadiiman ŋi mnwo mi nan ŋi ŋnuur ŋanduki'ananŋ ŋi mboş, kê nadëmana bnuura.

¹⁸ Name bnuura kê mênŋ iko injaanŋ itoka ji untaam kême uwuuru ilukuŋ abuuranaan ŋi mnwo mi nan mnwuŋaan mi nayeenknuŋ du bateeman ; ¹⁹ pñaak pi *Krittu pantamuŋ preeş maakan pa, panwoonŋ ji pñaak pi unkaneel unwoonŋ uuntakëm nin dko dloŋ. ²⁰ Naşibaŋi ado bi dataara dat ji abi ado kapaş umundu, aşë dola kê apën awinana ŋi ŋwal ŋi, ŋanwoonŋ ŋbaañsaani, kabuuranaan. ²¹ Naŋëpna ŋi Krittu aŋiyaar Naşibaŋi, annaŋanuluŋ ŋi pkeŋ aşë wula mndëm ; hënk, nafiyaar Naşibaŋi abot ahaŋa.

²² Nakak ajinŋ wi naktaşuŋ manjoonan, kaŋaladaan na manjoonan ji bañaanŋ bantaaaruŋ, naŋaladan maakan na ŋhaaş ŋjinŋ keeri.

²³ Na manjoonan, nakak abuka aşë wo naanbuknaana ŋi pbuk panjaanŋ pakeŋ, nabuknaana ŋi

pbuk panwoonŋ paankkeŋ, ŋi uŋup wi Naşibaŋi unjaanŋ uwul ubida akuŋ awo wi mnŋo. ²⁴ Hënk di di upiitaniinŋ ŋi *Ulibra wi nul aji :

« *Ñaanŋ najën andoli awo ji pjaagal mndëm mi nul manwo ji iŋeeñ,*

pjaagal paji pakay, iŋeeñ kajot

²⁵ *kê uŋup wi Ajugun uşë ji uwo te mnŋo.* »*

Uŋup mênŋ uwoonŋ *Uŋup Ulil Unuura wi baŋupananŋ.

2

¹ Naŋaŋaan keeri buŋaan bti, kaguuru na kalagare na pñeebar iko yi ñaanŋ na bkuutar. ² Nawoon ji bapoŋ bambaanŋ abuka buka, banjaanŋ baŋala ŋaŋ mnwil mi banin baka, hënk di di nawoonŋ kak kaŋal Uŋup wi Naşibaŋi unwoonŋ ji mn-tow mnjiilu, kaŋëpna ŋi wa kadëm kaşë kayeenk mbuur. ³ Hënk di di upiitaniinŋ ŋi Ulibra wi Naşibaŋi aji : *Nañem bnuura bi Ajugun*.*

Pdëman Naşibaŋi phalu ŋi Katoh Kaweek ki nul kahalu

⁴ Nañogan *Krittu anwoonŋ pnduba pjeb pi bañaanŋ bapokuŋ kê Naşibaŋi aşë ŋal pa maakan abot adat pa. ⁵ Nawutan Naşibaŋi ajejan nawo kak ji pnduba panwoonŋ pjeb pankniwnuŋ katoh ki *Uhaaş wi nul ukfëtuŋ, nawo pntaali pi baŋenanŋ pyimanaan kadolna uŋen na iŋenanŋ inkliluluŋ Naşibaŋi jibi Uhaaş wi nul unjaluluŋ. Yetu Krittu akdoonŋ uŋen na iŋenanŋ mênŋ ilil Naşibaŋi. ⁶ Kê hënk di Naşibaŋi aŋupuŋ ŋi *Ulibra wi nul aji :

« *Tenan! Dŋu pnduba ploŋ du *Fiyon**
pnduba pammëbanuŋ katoh pi Naşibaŋi aŋaluŋ maakan abot adat ;

kê banfiyaaruŋ pnduba mênŋ

başë wo baankkowa nin. »*

⁷ Kê an nanfiyaaruŋ, mndëm manwo mi nan keeri. Upiitana ŋi

* 1:16 Bgah 19.2. * 1:25 Itayi 40.6-8. * 2:3 Kañaam 34.9. * 2:6 Fiyon; Dawo katim kalon ki Yerutalem. * 2:6 Itayi 28.16.

*Ulibra wi Naşibaţi  i uko wi banwoon baanfiyaari aji :

« *Pnduba pi baniw bapokun*

pakakun pnduba pamm ebanun katoh. »[ ]

⁸ « *Pnduba m nt paji pado ba aaŋ bahubta kabot kajot.* »[ ]

Baji bahubta  i pa wal wi bajaan bapok pfiyaar u up wi Naşibaţi. Uko m nt k  uwo uko wi Naşibaţi adoon abi jaka jak aji uwo.

⁹ K  an, naş  wo pntaali pandataniin, pntaali pi ba en bank ihun, pntaali pyimanaan, pntaali panwoon pi Naşibaţi, nahilna nado ka up iko iweek i on ar naan yi amp nanaan du bd m a ij mon bjeehi b on ar naan bi nul adolun. ¹⁰ An nanwoon naanwo  fa pntaali pi Naşibaţi nawo h nkun pntaali pi nul. Aambi  nagi'an  fa a    nagi'an h nkun.[ ]

Mnwo mnuura  i ptoof pi ba aaŋ

¹¹ An biki n jalun maakan, wi nawoon bayaan   i mboş mi awo ba aaŋ bankn  pun   p, dkoo an : nawutan kado ka aş iko yi  leefan  n jalun, injaan igutan na uhaaş. ¹² Nawoon na mnwo mnuura  i ptoof pi banwoon baanfiyaar Naşibaţi. H nk, woli badoo taparan b up, bawin iko inuura yi najaan nado, ka   kad man Naşibaţi wal wi akun kabi.

Pdo katiink banwoon  i p ih

¹³ Nadoon katiink ba aaŋ bti banwoon  i p ih wi na alun Ajugun. Nadoon katiink na ih najeenkal  iki ul a oon  i p ih, ¹⁴ nadoon katiink bantun a biki ayilun bakob banjaan bado bu aan, ka   kabeeb banjaan bado bnuura. ¹⁵ Na manjoonan, Naşibaţi aji  al nado bnuura, h nk naji nad t mntum mi ba aaŋ banwoon baanwo na  şal. ¹⁶ Nawoon ba aaŋ bajeeh  i mnwo mi nan, m nt bjeehi m nt bakkaan nado kado iko iwu aan ; bawo ka  p   p

kadolan nado kalempar Naşibaţi. ¹⁷ Nad maan ba aaŋ bti, na alan bayi an  i *Krittu, nawutan ka oom Naşibaţi, nadoon kad man na ih najeenkal.

Balemp banfiyaarun  i Krittu

¹⁸ An balemp, nadoon katiink bnuura biki naklemparun, m nt banwoon banuura ajoob bkow  a , nawo kado katiink kak bantamun pwoonaan. ¹⁹ Woli namiir kakob ki bakkobanan  iki na al ptiink Naşibaţi, nado bnuura. ²⁰ K  woli najubani, amiir kakob ki bakobanan, mnd m mnhoŋ manwoon da ba? K  woli bahajanan te nado do bnuura k  na   miir, uji uwo bnuura  i k ş ki Naşibaţi. ²¹ Ul adatanan pa nahaj ; *Krittu  i uleeful ahaj haj nahilna nado katen  i a, nahilna nado kado ji a

²² Aambaan kajubanaara aambaan kahaabana mntum kaguur  naan[ ].

²³ Woli bakara, aanji lukan, woli bahajana, aanji b gar, aji   p   p kawut anjaan away ş pway ş ptool away şa.

²⁴ Ul  i uleeful akun in pekadu di nja  i krut  hilna  buur  i ipekadu  ş   wo ba ool ; ij n yi nul ikaan k  najebi.

²⁵ Nabi wo ji  nkaneel  anneemun a   kak h nkun du anwoon nayafan na nayeŋ i nan.

3

Baat na bayin baka

¹ K  an baat banniimiin, nadoon katiink bayinan. H nk, woli balon  i baka baandi ptiink U up wi Naşibaţi, bakak kafiyaar wi bakwinun mnwo mi nan. Naando numa numa p iini : ² baten  a  mnwo mnjin  mnuura mi nan  i k ş ki Naşibaţi. ³ Kanuura ki nan

  2:7 Ka aam 118.22.   2:8 Itayi 8.14.   2:10 Natenan  i Hotey 1.6,9; 2.1,23,25.   2:22 Natenan  i Itayi 53.9.

kawutan kawo ki bdig – ki pšiiran, ki ptanara uwuuru, ki imiſa inuura – ⁴ kaṭēpan ṭēp kawo kammeniin ki uhaaſan, kanuura kanwoon kaankba ki uhaaſ unṭooriin, kuṅ mēnṭan kalilun maakan Naſibaṭi. ⁵ Hēnk di baaṭ bayimanaan biki ṭfa baṅṭuun mnhaṭ mi baka ṭi Naſibaṭi bajaan bañēga. Babi ji batiink bayin baka, ⁶ jibi *Faara abiin atiink *Abraham ayinul kadoo kadu'a ajugul. An, nawo hēnkuṅ babukul, woli nado bnuura bē naanklēnk nin uko ulon.

⁷ An biinṭ kak nawoon na baharan bnuura, name kē bañeeñēṭi. Namēbaan baka bnuura, wi bawoon i kayeenk na an uṭen wi ubida unwoonun du Naſibaṭi. Hēnk, nin uko ulon uunkneenan pñehan Naſibaṭi.

Ṭi uko wi uṅal

⁸ Hēnkuṅ dṅal kabaañſaan kajikan an bti nawo ṭi uſal uloolan, naboofar, naṅalad ji baṅṭaarun, na-joob bkow nabot nawalan ikowan. ⁹ Woli badolan buṭaan, nawutan kalukan ; woli bakaran, nawutan kalukan. Naṭēpan ṭēp nañehan Naſibaṭi awal baka bnuura ; ul aṭu'anaṅ pdo haṅ nahilna nayeenk bnuura bi ahoṅun. ¹⁰ Hēnk di di upiitaniin ṭi *Ulibra wi nul, aji :

Ñaan anṅalun kaka ubida ulil kawo na mnlilan,

awo kalowan buṭaan ṭi mntum

kalowan kaguuru ṭi pndemēnt ;

¹¹ *alowan buṭaan ado kado bnuura, adoon kala mnjeeh ataman ṭi pṭaſ ma.*

¹² *Ajugun aji ṭu kēſ ṭi banwoon batool, kawat kabaṭ ṭi pñehan pi baka aſē ji pok banjaan bado buṭaan.**

Mnhaṭ ṭi wal wi mnhaj

¹³ Woli naṭu uhaaſan bti ṭi pdo bnuura, in akdolanaṅ keeri buṭaan? ¹⁴ Woli badoo hajanana ṭi uko unwoon utool, naji nanuuranḍen. Nawutan kaṭi nin ñaan,

nabot nawut kahaajala. ¹⁵ Nameen ṭi ṅhaaſan kē *Krittu ayiman akuṭ awo Ajugan. Nabaan nabi nabomandēr bomandēr pyeṅan ṅleefan ṭi kadun ki bankheparun bti uko unkayi kē nawo na mnhaṭ, naṭup baka unkayi. ¹⁶ Naṭupan baka wa na pjoob bkow na pdēman Naſibaṭi. Nawoon na uhaaſ ujint, bankṭupun buṭaan ṭi mnwo mi nan, wi nakṭaſun Krittu bnuura, bakownaana. ¹⁷ Uhokan ñaan ahaj ṭi pdo bnuura woli uwo uko unlilun Naſibaṭi, kē di ahaj ṭi pdo buṭaan.

Du pkeṭ pi Yetu te du mndēm mi nul

¹⁸ Ipekadu yi bañaan ikaan kē *Krittu ṭi uleeful ahaj byaaſ bloolan ; anwoon natool akeṭar banwoon baanwo batool, kahilna kañooṭan du Naſibaṭi. Bafiṅa ṭi uleef kē *Uhaaſ wi Naſibaṭi uſē naṭana ṭi pkeṭ. ¹⁹ Kē hēnk di di udolulun kē aya aṭup na ṅhaaſ ṅanwoon ukalabuſ, ²⁰ ṅul ṅambiin apok ṭfa ptiink Naſibaṭi, wi amiirun ayoonk ṭi wal wi *Nowe akbomanun upuur. Bañaan bantiinku, bañaan bakreṅ ṭaṅ, baṭēpnun ṭi meel abuur pkeṭ du upuur mēnṭ. ²¹ Uko mēnṭ uwo ji baṭitmu bankbuurananaṅ hēnkuṅ. Mēnṭ ppēnan iko iṭop ṭi uleef pakbuurananaṅ, pṭaſ Naſibaṭi na uhaaſ ujint panṭēpnun ṭi pnaṭa ṭi pkeṭ pi Yetu Krittu pakbuurananaṅ. ²² Krittu apaya baṭi aya aṭo du kañen kadeenu ki Naſibaṭi, apel bnuura ṅwanjuṭ na ṅntaayi, abot apel mnhina.

4

Ppēn ṭi pekadu

¹ Hēnk keeri, wi *Krittu ahajun ji ñaan najēn, an kak nawoon na uſal utēnṭ wi nul ; ñaan anhajun ṭi uleef pa bnuura ji Krittu aankan aji wo ṭi mnhina mi pekadu. ² Hēnkuṅ, ṭi ṅnuur ṅanduki'anaṅ ṭi

mboş, nawutan kado kataş iko yi nleefan njanalun, naţëpan tşep nataş uko wi Naşibaţi anjalun. ³ Na manjoonan, nabi jon tşa ti pdo uko wi bañaan banwoon baanfiyaar Naşibaţi banjalun, wi nawoon ti pjuban pi piinţ, anjal iko itop, awo bakuj, awo ti unoh uweek, aduka ti bakuji na pdëman nnton pi bgah baneenanun. ⁴ Kë hënkun banwoon baanfiyaar Naşibaţi başë ñonar ti uko wi nawoon naankak aţiirad na baka iko iwutaan maakan yi bakdolun aşë karan. ⁵ Kë başë lun kahepna ti uko wi badolun ambiin anaţ naţ ayoonk pwayëş bajeb na bankeţun. ⁶ Uko mënţ ukaan kë badoo tşup bankeţun hënkun *Uţup Ulil Unuura. Hënk, bayeenk ti uleef kakob ki bajaan bakob bañaan bajen bti, kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë do kë baka ubida unwoonun du a.

Ţi uko wi pjañan bnuura iko yi Naşibaţi aţenun

⁷ Uba umundu uñogi ; nadoon kalipara, namëbaan nleef ni nan keeri, nahilna nañehan Naşibaţi. ⁸ Nawo duna kañalad na manjoonan ; unjal uji udo ñaan kamiir atëñţul ipekadu itum. ⁹ Nadoon kayeenkar du itoh yi nan, nawut kado kañur nuran. ¹⁰ Andoli adoon kalempar batëñţul na uţen wi ayeenkun du Naşibaţi, hënk, nawo bamali biki uţen wi Naşibaţi, untumun. ¹¹ Woli ñaan ayeenk uţen wi bţup, adoon kaţup ji Naţupar Naşibaţi ; woli ayeenk uţen wi pţenk bañaan, adoon kaţenk baka na mn-hina mi Naşibaţi awululun. Hënk, Yetu *Krittun anwoon na mndëm na mn-hina te mnţo, akkaan bado kadëman Naşibaţi ti iko bti. Uwo hanj!

Uko wi plilan wi nfiyaarun Krittun

¹² An biki njanalun, nawutan kañonar woli nawo ti mnhaj

mnweek awo ji bañaan banwoon du bdoo. Uko mënţ uwo wo kahilna katen me nafiyaar Naşibaţi na manjoonan ; nawutan kaşal kë uwo uko uñonarënaan. ¹³ Naţëpan tşep nawo ti mnlilan wi naţokun ti mnhaj mi *Krittun ahajun, nahilna nalun nawo ti mnlilan mnweek maakan ti wal wi akdiimanun mndëm mi nul. ¹⁴ Woli bakaran Ţiki nataş Krittun nanuurandëni, *Uhaaş wi Naşibaţi undëmun maakan uwo ti an. ¹⁵ Woli ñaan ti ptoofan awo ti mnhaj, uwutan kawo mnhaj manwoon Ţiki afin ñaan, akiij, ado buţaan këme aneej ti uko unwoon uunktena. ¹⁶ Kë woli ahaj ahaj Ţiki awo naritton, awutan kakowa ; aţëpan tşep ado kadëman Naşibaţi ti uko wi bakdu'ulun hanj*.

¹⁷ Wal ubani, wi pwayëş pakjunun, kaşë kajunna pntaali pi Naşibaţi. Kë woli ajunna nja, hum di di ukwoon ti ubaañsaani, wal wi akwayëşun banjaan bapok ptiink *Uţup Ulil Unuura wi nul. ¹⁸ Hënk, upiitana ti *Ulibra wi nul aji :

« *Woli utam pa Naşibaţi abuuran ñaan natool, hum di di ukwoon pa baññoomun Naşibaţi na bado buţaan?* »*

¹⁹ Hënk, banwoon ti phaj Ţiki Naşibaţi anjalun uko mënţ, baţuun mnhaţ mi baka ti *Nawat Kabuka anjaan ado uko wi ahonun, babaan babi baduka duka ti pdo kado bnuura.

5

Pţon batani bi Naşibaţi

¹ An bantohi biki banfiyaarun, dnjal kaţiini na an hënkun. Nji nwoon nantohi ji an, amaar mnhaj mi *Krittun awo kalun kaţok ti mndëm mi akdiimanun, uko wi nji kañehananan wii wi : ² naţonjan bnuura batani bi Naşibaţi ahankananan ; nawutan kaşal kë

baɬu'an ɬu utamu, nadoon kaɬon ba na uhaaʃ ujintɬ, jibi Naʃibaɬi aɬaluɬ. Nawutan kado uko meɬɬ kalaana pyok pwuɬaan, nadoon wa ɬiki naɬal ɬal na uhaaʃan bti pdo bnuura. ³ Nawutan kado kala pbeeh baɬaaɬ biki bahankananaɬ, mnwo mi nan mandiiimaan baka jibi bawoon kawo. ⁴ Hɛnk, woli nayafan naweeɬ aluɬ apɛn awinana, nayeenk katum kandɛmuɬ maakan, kanwoon kaankba nin.

⁵ Kɛ an baɬaʃa, nadoon katiink bantohi. An bti najaan nawalan ikowan ɬi mnwo mi nan na batɛɬɬan. Upiitana ɬi *Ulibra wi Naʃibaɬi aji : « *Naʃibaɬi aji pok bankdɛmanuɬ ikow yi baka, kaʃɛ wul banwalanuɬ ikow yi baka bnuura bi nul.* »

⁶ Nawalaan keeri ikowan, nawoon ɬi blifi bi Naʃibaɬi an-hiniiɬ maakan, ahilna adeeɬan ɬi wal wi adatuɬ. ⁷ Naɬijan iko inknoorananaɬ bti nawalan ɬi kadunul, aji wuli'an.

⁸ Namɛbaan ɬleef ɬi nan, nawo bten : *Untaayi Uweek unwoon uʃooradan uɬaaɬ wu wuɬ awo ji uliihu unkluihuɬ ala uko ude. ⁹ Napokan wa, namɛban ɬi pfiyaar pi nafiyaaruɬ ; name kɛ bayiɬan ɬi *Krittu banwoon ɬi umundu bti bahaj ji an.

¹⁰ Woli naluɬ ahaj ɬwal ɬlon, Naʃibaɬi anwoon ajuɬ bnuura, anɬɛpnun ɬi Yetu *Krittu adu'an du mndɛm mi nul manwoon maankba, aluɬ kabomanan bnuura, katɛɬɬɛnan, kawulan mnhina kadolan nanaɬ naliint. ¹¹ Mnhina manwoon ɬi a te mnɬo! Uwo haɬ!

Pwul mboʃ kabaanʃaan

¹² *Filat ayiɬ naan ɬi *Krittu anjaan aɬaʃa bnuura aɬɛnknuɬ kɛ mpiitan ɬɬup ɬtamɬaan ɬi. Dɬal katɛɬɬɛnan kabot kajakan namɛban

ɬi bnuura bi Naʃibaɬi, banwoon na manjoonan.

¹³ Bataʃar *Krittu banwoon ɬi *Babilon ɬi, biki Naʃibaɬi adatuɬ ji an, bawulan mboʃ ; *Markut abuk naan awulan kak mboʃ. ¹⁴ Nawuladɛn mboʃ, naboofar bboofar banyimanuɬ.

An bti nanwoon biki *Krittu, dɬehan Naʃibaɬi ajoobɬɛnan ɬhaaʃ!

Uṭup utëbanṭën wi Piyeer apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katëbanṭën ki Piyeer nanjañan apiitun. Aka ppiit ka banfiyaarun banwoon ṭi ubeeka ulon. Nin alon aanṭup aji apiit ka biki apiitun ṭi kakaarta ki nul kateek, ṭiki nin ñaan aamme na manjoonan me ikaarta itëb ṭañ yi yi apiitun. Aṭup ṭañ aji ki kawoon kakaarta katëbanṭën ki apiitun baka (natenan ṭi 2 Piyeer 3.1) Piyeer aṭup aji bañaan balon baya du banfiyaarun Krittun ajukan baka iko ilon impaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi abiiñ aṭup baka. Bawo ṭi pdo uko wi banalun aji Yetu aankak abi. Piyeer akak aṭup aji ubida wi ñaan anfiyaarun Krittun uwo kalil Naṣibaṭi. Uko mënṭ wi wi Yetu abiiñ ajukan bambiiñ awo na a wi awoon ṭi umundu wi. Kë uko mënṭ wi wi bawoon kaṭu ṭi nṣal.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Hum di anfiyaarun Krittun awoon kawo? (1.3-11)
3. Namëbaan naliint ṭi uko wi bajukananañ (1.12-21)
4. Banjaan bajukan uko unwoon uunjoonani (2.1-22)
5. Na manjoonan, Yetu alun kabi kak (3.1-18)

Pwul mboṣ

¹ Nji Fimon Piyeer nwoon nalempar Yetu *Krittun akuṭ awo *nanjañan i nul dpiitanan, an biki Yetu Krittun Naṣibaṭi, Nabuuran nja adolon ṭi pwo natool pi tul kë nafiyaar pfiyaar panliñun na pi nun. ² Dñehan Naṣibaṭi awulan bnuura bantumun abot ajoobṭënan ṅhaaṣ bnuura, wi name'ulun abot ame Yetu Ajugun.

Pwo nataṣar Yetu ṭi mnwo

³ Ṭi mnhina mi nul, Naṣibaṭi aṭen nja iko bti yi ṅnumiin kakaana ubida kamëban kaliint ṭi a. Nyeenk iko mënṭ bti wi ṅme'ulun, ul anṭëpnun ṭi mndëm na bnuura bi nul adu nja. ⁴ Hënk, aṭen nja iko inuura iweek maakan jibi ajonun nhoñ aji alun kawul ya nja. Ado hañ nahilna nabuur ptoke pi unal wi iko iwuṭaan injaan itok ñaan inwoon ṭi umundu wi ujaan uṭi, naṣë nanaam na a.

⁵ Ukaan kë nawo kadoonaan kahoṭan ṭi pfiyaar pi nafiyaarun mnwo mnuura, kahoṭan ṭi mnwo mnuura pme Naṣibaṭi, ⁶ kahoṭan ṭi pme Naṣibaṭi pun pmëban uleef, kahoṭan ṭi pmëban uleef kamiir, kahoṭan ṭun kamiir mënṭ pmëban ṭi Naṣibaṭi kaliint, ⁷ kahoṭan ṭi pmëban ṭi Naṣibaṭi kaliint pun bboofar, kahoṭan ṭi bboofar bñalad.

⁸ Iko inuura mënṭ yan, woli nawo na ya atuman, kë ibot atuma tum pya, naji nawo bañaan banjaan badoonaan, kabot kaya kadun ṭi uko wi pme Yetu Krittun *Ajugun. ⁹ Kë ñaan anṣaan awaan iko inuura mënṭ, aji fël këṣ kadoo wo wo ji nakuul : aji ṭilma kë Naṣibaṭi apënana pekadu di abiiñ ado ṭfa.

¹⁰ An bayiṭ naan ṭi *Krittun, natamaan maakan keeri nado kado iko inkdiimanun kë Naṣibaṭi adu'anañ akuṭ adatan. Woli nado hañ, naankjot nin. ¹¹ Hënk di di Naṣibaṭi akhaabëṣanañ bnuura plëman pneeji du pṣih panwoon paankba pi Ajugun, Nabuuranun nja Yetu Krittun.

Uko unkaan kë kakaarta ki kapiitanaa

¹² Name iko inuura yan, kë nṣë do kaleṣanan ya wal undoli naṣë namëban naliint ṭi manjoonan mi nawinun nṭa. ¹³ Dṣal aji wal bti wi nji kawoon ṭi umundu, unuura ndo kaleṣanan, nawoona bten. ¹⁴ Dme kë wal wi pkeṭ wi naan uñogi, Yetu

*Krittu Ajugun ti uleeful adolnuŋ kē mme uko mēnt. ¹⁵ Kē nšē doon-aan kado woli dyaa, naduka kaleš unuur undoli iko mēnt bti.

Uko unkyuujur kē uŋup ujoonani

¹⁶ Mēnt intintamēš itit yi npašun yi yi nbiin aŋupan wi ndolanaŋ kē name mnhina mi Yetu *Krittu Ajugun akuŋ ame ubi wi nul, nwin win na kēš ki nun mndēm mi nul. ¹⁷ Našibaŋi, Ašin nja *Andēmuj Maakan, awula pdēm na mndēm, wi aŋiiniin na a aji : « *Iwi iwoonj Abuk naan, dŋalu maakan, dma-ganu* ». » ¹⁸ Un ti nleefun ntiink pdiim pi nul panwoonun baŋi wi nwoon na a du pnkuŋ pyimanaan. *

¹⁹ Hēnk, uko mēnt uliintan bnuura pfiyaar pi nun ti uko wi *baŋupar Našibaŋi bajakuŋ. Nawo kaŋaš wa bnuura : uwo ji unkaniya unjaan ujeehan ti bdēm te wal wi unuur ujintun kē unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa upēn awinana ti nhaašan. ²⁰ Nawo kame duna kē uko wi baŋupar Našibaŋi baŋupun unwoon ti *Ulibra wi nul unwo uko wi ŋaan najēn ašaluŋ ti uleeful aŋup. ²¹ Na manjoonan, nin uŋup wi Naŋupar Našibaŋi uumbaanaŋ kapēna ti ušal wi ŋaan najēn, *Uhaaš wi Našibaŋi ujaan uŋēpna ti baŋaan bajēn kaŋiini ti katim ki nul.

2

Bajukan balagare

¹ Balagare banjaan baji bawo baŋupar Našibaŋi babi wo ŋa kak ti ptoof pi pntaali pi *Itrayel, kē hēnk di bajukan balagare bakaan aluŋ kawo ti ptoofan kado na pneejan ti nšalan pjukan panjaan panee-man ŋaan kabot katoka, kadoo pok Ajug baka ambuuranuŋ baka. Wal mēnt bašē tjar nleef nji baka ptoka pantaruŋ. ² Batum baluŋ kaŋaš baka ti iko iŋop yi bajaanaŋ bado, baluŋ

kado bakar bgah bi manjoonan. ³ Ti pŋal itaka, bajukan balagare baluŋ kadaaran na nŋup nlii nji ba-pašun. Kē pwayēš pi baka pašē do bi dolana dolana undiimaan, kē ptoka pi baka paankyoonk.

⁴ Na manjoonan, Našibaŋi aammiir nwanjut nambiiŋ ajuban, ašē fēl ŋa du infeernu di nawoon atanana du bdēm ayoonk unuur wi pwayēš pi ŋa. ⁵ Aammiir kak baŋaan biki unjon, wal wi adoluŋ meel kē mangur iko na baŋaan bti ti umundu bti untumuŋ na banwoon baanji baŋaš Našibaŋi, ašē buuran *Nowe anjaan aŋup uko wi baŋaan bawoon kado kado kawoona batool ti kēš ki Našibaŋi, aŋu na baŋaan paaj na alon. * ⁶ Našibaŋi aammiir kak nbeeka nji Fodom na Gomora * wi atēruŋ ŋa kē ŋakak ufob kadi-imanaan bankluŋ kapok ptaša uko unkyoonkuŋ baka. ⁷ Kē ašē buuran *Lot ambiin awo ŋaan natool aji ŋēga maakan ti iko iŋop yi bado buŋaan mēnt babin ado. ⁸ Ul anwoon natool, ašē wo ti ptoof pi baka aji win baka kabot katiink baka na nnuur, kē ušal uji ujoŋ na a. * ⁹ Iko yi idiiman kē Našibaŋi ahil kabuuranaŋ ti mnhaj baŋaan bamēbanuŋ ti a ali-int kašē kaŋooran banwoon baanwo batool bado kayoonk kakob ki baka ti unuur wi pwayēš, wi baduknaaniin. ¹⁰ Akob bnuura banjaan babi tu tu nšal ti pŋopan nleef nji baka ti pjuban pi piint abot aŋoom Ajugun.

Bajukan balagare mēnt baŋoom baŋaan akuŋ awo bahomp, baanji bakali pkar nwanjut nandēmuj. ¹¹ Natenan, nwanjut, nandoon apel baka uforta na mnhina ŋaanji nŋaŋup ti kadun ki Ajugun uko uwuŋaan ti nwanjut nandukiin. ¹² Kē bukal, bawo ji nlimariya nwanwoon nwanwo na ušal, nŋabuka buka pa pmobana kafin. Baji bakar uko wi bawoon

* 1:17 Maci 17.5. * 1:18 Natenan ti Maci 17.1-5; Markuŋ 9.2-7; Luk 9.28-35. * 2:5 Natenan ti Ujuni 6.1—9.17. * 2:6 Natenan ti Ujuni 19.24-35. * 2:6 Natenan ti Ujuni 19.1-19. * 2:8 Natenan ti Ujuni 19.1-19.

baammee kē bakluŋ kafin baka ji ŋlimariya. ¹³ Hēnk, bayeenk baluk bi buṭaan di baka. Baji balilan ṭi pdo kado iko iṭop na pnak. Bawo baṭop akuṭ agēj, baji balilan maakan ṭi kalagare ki baka woli bade na an. ¹⁴ Baji babi ṭu ṭu ŋṣal ṭi pjuban pi piint, baanji banoor pjuban, kado na pguur banwoon baanliinti, baji babi duka duka ṭi pñeebar iko. Bafēpanaa! ¹⁵ Baduk bgah btool aneem, wi bawoon ṭi pdo ji *Balaam abuk Boṣor, ambiin aṅal pde itaka yi bdoo. ¹⁶ Kē baṣē bi ṅoman na a ṭi buṭaan bi adolon; ubuuru unwoon uunhil bṭup uṭiini na a ji ṅaaŋ najēn ado kē ṅyila ṅaṭañani, ul *Naṭupar Naṣibaṭi mēnt.✱

¹⁷ Bajukan baṭilan mēnt bawo ji ŋkumpēs ṅankayuŋ, awo ji infelun yi ukēk udookuŋ; bawo biki kaya du bdēm bantootuŋ apel bi pti banwoon bi baka. ¹⁸ Na manjoonan, baji bahomp maakan kaṭup ṅṭup ṅnaaf kaguur na iko iṭop yi uleef uṅaluŋ bambaar abuurna buurna du bañaar baneemuŋ. ¹⁹ Bahon baka pjeeh aṣē wo bukal ṭi ṅleef ṅi baka bañaar banwoon ṭi mnhina mi iko iṭop inktokuŋ baka; ṅaaŋ aji awo ṭi mnhina mi uko wi awutuŋ kē ukṭoŋa.

²⁰ Na manjoonan, woli babuur ṭi iko iṭop yi umundu wi ṭi pme Yetu *Krittu Ajugun na Nabuuran nja, aṣē kak hēnkuŋ ahot ṭi ya kē ikṭoŋ baka, baji bawo ṭi unoor umpeluŋ uteek. ²¹ Uhokan lah bawuṭ kame bgah banjaar bañoṭ du uko unwoon uṭool, kē di pme ba kaṣē kaduk bgah byimanaan mēnt bi babiin adiiman baka. ²² Uko undolon baka uwo uhoŋ umbiin aji : « Ubuṣ ude uko wi ugatuŋ » na « Unkuma umbaan aṅowa ṅowa ukak aṣuṅ du mboṣ. »

3

Unuur wi Ajugun uluŋ kabi

¹ An biki ṅṅaluŋ maakan, kakaarta ki kawoon katēbantēn ki ṅji kapiitanan. ṭi yul itēb bti, dji kaleṣanan iko ilon kahilna kaneejan ṭi ṅṣalan mntit mannuuriin. ² Dṅal kaleṣanan iko yi *baṭupar Naṣibaṭi bayimanaan babiin aṭup, kaleṣanan kak uko wi banjaan biki nan bajakanan aji Ajugun anwoon kak Nabuuran nja aṅal ṅdo kado. ³ Uko wi nawoon kame duna uwo kē, ṭi ṅnuur ṅbaañsaani bañaar bamben bambaar kabi duka ṭi bbeehar, aji baṭaṣ iko yi ṅleef ṅi baka ṅṅaluŋ, baluŋ kabi. ⁴ Baluŋ kado kaji : « Yetu aanhoŋ aji aluŋ kabi i? Awo ṭuŋ ba? Wi bateem nja bakeṭnuŋ te ṅṭa, iko iwoha wo jibi ibiin awo wi umundu upaṣaniin. »

⁵ Wi bajakuŋ haŋ, baji badaar kaṭilma kē du ujuni, Naṣibaṭi aṭēpna ṭi uṭup wi nul apaṣ baṭi ado kē mboṣ mampēna ṭi meel aṣē ṭo ṭi ptoof pi ma. ⁶ Kē na meel mēnt mi mi abiin abaana na umundu ujon. ⁷ Uṭup mēnt uṭuun kē baṭi na mboṣ mi ṅṭa ṅahankanaa, ayoonk pya pṭerana ṭi unuur wi pwayēs pbaañsaani na wi pṭoka pi banwoon baankṭaṣ Naṣibaṭi.

⁸ An bayit naan biki ṅṅaluŋ, uka uko ulon wi nawoon naanwo kaṭilma : ṭi kēs ki Naṣibaṭi unuur uloolan uwo ji ṅṣubal iñeen-week ṅyaaṣ iñeen (1000), kē ṅṣubal iñeen-week ṅyaaṣ iñeen ṅawo ṭi a ji unuur uloolan✱. ⁹ Ajugun aanji jonan pdo uko wi ahoŋuŋ jibi bañaar balon baṣaluŋ. Aji miiran : aanji ṅal alon ṭi an aneem kaṣē ṅal an bti naṭañan pjuban, naṭelēs ṅhaaṣan na manjoonan. ¹⁰ Unuur wi Ajugun uluŋ kabi ji nakii; unuur mēnt baṭi bafoma karoca roca, iko inwoon da

✱ 2:16 Natanan ṭi Mnfen 22.4-35. ✱ 3:8 Kañaam 90.4. * 3:10 Iko bti inwoon ṭi ma itoka kaba : Balon bapiit aji baluŋ kawayēs mboṣ na iko bti inwoon.

iyik kayuuy wal mēnt, mboş na iko bti inwoon ʒi ma itoka kaba*.

¹¹ Kē wi iko bti iwoon i pbi katoka kaba, natenan hēnkun mnwo mi nan! Nawo kawo banjintun ʒi kēş ki Naşibaʒi kabot kamēban ʒi a kaliint, ¹² wi nakyoonkun abot adooaan unuur wi nul uʒarna ubi. Unuur mēnt, baʒi bayik bti kayuutşa, iko inwoon ʒi ba iyik ibot iyuuy. ¹³ Kē Naşibaʒi aşē hon nja aji alun kapaş baʒi bhalu na mboş mnhalu di iko bti ikwoon itool. Nwo ʒi pyoonk uko mēnt.

Pdo bañaan balipara

¹⁴ An biki nʒalun maakan, wi nawoon ʒi pyoonk unuur mēnt, nadoonaan keeri nawo bajint piş ʒi kēş ki Naşibaʒi, bañaan banwoon ʒi mnjeeh. ¹⁵ Nameen kē kamiir ki Ajugun kahinan kadolan nabuur, jibi *Pawulu ayiʒ nja ʒi *Krittu i nʒalun maakan apiitanan na uşal untuʒa wi Naşibaʒi awululun. ¹⁶ Hēnk di di apiitun ʒi ikaarta bti yi aʒiiniyaanun uko mēnt ; nʒup nʒon nʒanwoon ʒi ikaarta yi nul nʒatam pme, kē bañaan banwoon ʒi kapaam akuʒ awo baanliint ʒi pfiyaar baji bapiban nja buʒaan. Baji bado haʒ kak na nʒup nʒi Ulibra wi Naşibaʒi nʒandukiin kaşē toka. ¹⁷ Kē an biki nʒalun, nawoon bten keeri wi nameen iko yan, kaʒi nabi naʒaş bado buʒaan naşē naneem ji baka nawo naankak amēban kaliint. ¹⁸ Naʒēpan ʒēp nataman nado kaya kadun ʒi pme Yetu Krittu anwoon Ajugun na Nabuuran nja, nataman nawo ʒi bnuura bi nul. Mndēm manwoon ʒi a te mnʒol Uwo haʒ.

Uṭup uteek wi Yowan apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Yowan apiitun. Yowan i abi piit ulibra ulon uteek wi aṭiiniyaanun ubida wi Yetu ti mboṣ: uwoon Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Akak apiit ikaarta itëb inṭaṣun ti ki. Du unjon bañaan balon babi ṭilan aji Yetu Krittun ambiin abi ti umundu wi awo ñaan najen aanwo Abuk Naṣibaṭi. Baji baji kak kē ñaan ahil kado uko wi aṅalun, kē Naṣibaṭi aankdo baka uko ulon. Uko mēnt ukaan kē Yowan apiit banfiyaarun aṭup baka in awoon Yetu. Aṭup baka aji ubida wi mnṭo uwo, akuṭ adi-iman baka jibi ñaan ahilun kaka wa : Ñaan anfiyaarun Yetu andoli, aka ubida mēnt. Akak ahoṭalēs aji bañaan bawo ti ploolan na Naṣibaṭi na Yetu Abukul, baṅal Naṣibaṭi na banfiyaarun bandukiin. Aji woli bado haṅ bame kē baka ubida wi mnṭo.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uṭup unjaan uwul ubida (1.1-4)
2. Nawulēn nṭoṣ ti bjeehi (1.5-2.6)
3. Bgah bhalu (2.7-17)
4. Baṣoorad Krittun na babak Naṣibaṭi (2.18-3.10)
5. Bṅalad (3.11-4.21)
6. Ppok iko yi mboṣ (5.1-21)

Uṭup unkwulun ubida

¹ Nṭiiniyaan ti nawo Uṭup unkwulun ubida ;
awo du ujuni,
nṭiinka
awina na kēs ki nun,
abot atena bnuura,
akuṭ abana na iñen yi nun.

² Anwoon ubida apen awinana, kē nṭup uko wi nmaarun. Nṭupan uko wi anwoon ubida wi mnṭo ambiin awo du Naṣibaṭi Aṣin nja aṣē pen awinana ti un. ³ Uko wi nwinun akuṭ atiink, nṭupan wa an kak, nahilna nabi namēbandēr na un, nnaakiir nja bti ti pmēbandēr pi nṭmēbandēr un na Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittun Abukul. ⁴ Npiit uko wi, un ti nleefun, mnlilan mi nun* manhilna mandēm maakan.

Ppoṣ ti bjeehi

⁵ Uṭup wi nṭiinknun ti Yetu *Krittun aṣē ṭupan hēnkun wi : Naṣibaṭi awo bjeehi, nin bdēm blon baanwo ti a. ⁶ Woli nji nṭmēbandēr na Yetu aṣē poṣ ti bdēm, nwo baṭilan, nṅnkdo uko unwoon manjoonan. ⁷ Aṣē wo woli nṭoṣ ti bjeehi jibi Naṣibaṭi ti uleeful awoon ti bjeehi, nkeer awo baloolan nja bti, kē pñaak pi Yetu Abukul pajinṭan nja ti pekadu bti.

⁸ Woli nji nṅnwo na nin pekadu dlon, nṅuur nleef nji nja, manjoonan maanwo ti nja. ⁹ Aṣē woli nṅdinan aji nwo na pekadu, nṅhinan kahaṭ Naṣibaṭi, awo natool : alun kamiir nja ipekadu, kabot kajinṭan nja ti buṭaan bti. ¹⁰ Woli nji nṅendo pekadu, nṭu Naṣibaṭi nṭilan, kē uṭup wi nul ubot awo uunwo ti nja.

2

¹ An babak naan, dpiitan uko wi nahilna nawut kado kajuban. Aṣē woli ñaan alon ajubani, nka ñaan ankyenānun nja du Naṣibaṭi Aṣin nja : Yetu *Krittun natool a. ² Ul awulun uleeful, awo bṭenān, Naṣibaṭi ahilna amiir nja ipekadu ; aanliṅ liṅ ti yi nja ṭaṅ, ado haṅ ahilna amiir kak yi bañaan biki umundu bti.

Uko wi pdo

³ Uko unjaan uyuuṅ kē nme *Krittun uwo pdo kaṭaṣ uko wi ajakun nṅdo. ⁴ Woli ñaan abubara aji ame'a aṣē wo aanktiinka, awo

* 1:4 Mnlilan mi nun : Balon bapiit aji mnlilan mi nan.

nañilan, manjoonan maanwo ti a. ⁵ Ké anşaañ amēban uko wi ajakuñ, uñal wi Naşibañi uji uwo ti a katum. Hēnk di di njaañ njeena ké nmebandēr na Krittu. ⁶ Ņaañ anjakuñ awo ti a, awo i kado kado jibi ajaañ ado.

⁷ An banoh naan, mēnkpiitan piit uko uhalu wi nawoon kado, uko ujon wi nayeenuñ du ujuni wa. Uko mēnt uwoon uñup wi nadoon abi tiink. ⁸ Ké uko wi nji kapiitanañ uşē woha uhalu ha. Manjoonan mi uko mēnt manwinana ti Krittu abot awinana ti an ; bdēm baya, ké bjeehi bi manjoonan bado bi kajeehan jeehan.

⁹ Ņaañ anjakuñ aji awo ti bjeehi aşē şoor ayiñul ti Krittu, ahum ti bdēm. ¹⁰ Ņaañ anjalun ayiñul awo ti bjeehi, hēnk, nin uko ulon uunkhil kadola ajuban. ¹¹ Ké űaañ anşaañ aşoor ayiñul awo ti bdēm ; aji poş ti bdēm, aamme dko di akyaañ tiki bdēm bawuna kēş.

¹² An babak naan, dñupan uko wi :
Yetu Krittu ado ké Naşibañi ami-
iran ipekadu

¹³ An başin bapoñ, dñupan uko wi :
name anwoonuñ du ujuni ;
kañupan, an bañaşa :
nawat *Untaayi Uweek.

¹⁴ Dñupan kak uko wi, an babak
naan :
name Naşibañi Aşin nja ;
kañupan kak, an başin bapoñ:
name anwoonuñ du ujuni,
kañupan kak an bañaşa :
nahinaa,
uñup wi Naşibañi uwo ti an
ké nabot awat Untaayi Uweek.

¹⁵ Nawutan kañal umundu kéme uko unwoon wi umundu. Woli űaañ añal umundu, uñal wi Naşibañi Aşin nja uunji uwo ti a. ¹⁶ Iko bti inwoon yi umundu : iko yi uleef uñaluñ, iko yi űaañ awinun añeebar na phañ ti bka bi tul kabot kapiitar ti ba, iinwoona du Naşibañi Aşin nja, iwoona ti umundu. ¹⁷ Ké

umundu wi uşē ba na iko yi bañaañ bakñeebarun ; ké anşaañ ado uko wi Naşibañi añaluñ aka ubida wi mñto.

Naşoorad Krittu

¹⁸ An babak naan, wal wi umundu ukbaañ ubani. Natiink ké baji *Naşoorad Krittu awo i pbi, hēnkun ké başooradul batum başē do bi bi bi. Uko wañ ukaañ ké nyikrēn ké wal ubaañşaañ ubani. ¹⁹ Bakañ mēntan bapēna ti nja, aşē wo baanwo biki nja. Woli bawo lah biki nja, baño na nja. Ké başē ya, uko mēnt uyuuj ké bukal bti baanwo biki nja.

²⁰ Ké an, nayeenkna *Uhaaş wi Naşibañi ti Yetu *Krittu, name bti manjoonan. ²¹ Woli dpiitan keeri, uunwo wo ji naamme manjoonan. Dpiitan tiki name ma abot ame ké nin nñilan nlon njañi njañēna ti banwoon na manjoonan. ²² Ké in awoon nañilan bē mēnt anjakuñ aji Yetu aanwo Krittu? Uñ mēntan awoon Naşoorad Krittu! Apok Naşibañi Aşin nja abot apok Abukul. ²³ Ņaañ ampokuñ Abuk Naşibañi apok Aşin kak. Andinanun aji Abukul awoo, adinan kak ké Aşin awoo.

²⁴ Ké an, uko wi natiinknuñ du ujuni namēbaan wa. Woli namēban uko wi natiinknuñ du ujuni, nawo an kak ti Naşibañi Aşin nja na ti Abukul. ²⁵ Ké uko wi Krittu ahonun, uwoon: ubida wi mñto.

²⁶ Uko wi, wi wi nñaluñ lah kañupan ti bañaañ bankdolun na pneemanan. ²⁷ Ké an, Uhaaş wi Naşibañi wi nayeenknuñ ti Krittu uduka ti an, ké naan-
numa bajukanan. Uhaaş wi nul ukjukananañ iko bti, uwo manjoonan, awo uunji uñilan. Ké jibi ukjukananañ, nadukiin namēban ti a.

²⁸ An babak naan, hēnkun, nadukiin namēban ti Krittu, ahilna wal wi akpēnuñ kawinana, nñil

kanaŋ kaliint, kawo n̄enkkowa kanaŋ kalowa.

Babuk Naşibaŋi na manjoonan

²⁹ Name k̄e Naşibaŋi awo natool, nayikr̄en̄en keeri k̄e ñaaŋ ankdoluŋ uko utool awoona du a.

3

¹ Natenan jibi Naşibaŋi Aşin nja aŋaluŋ nja. Aŋal nja adoo dinan k̄e ndoo du'ana babukul. Nwo babukul na manjoonan. Bañaan biki umundu baamme Aşinun, ukaan k̄e baanhinan pme nja. ² An banohnaan, nwo h̄enkuŋ babak Naşibaŋi, k̄e uko wi n̄ekbiin kawo uundo meešana. K̄e nş̄e me uko wi : woli *Krittu aluŋ ap̄en awinana, n̄kak kanaam na a, ŋiki n̄wina jibi awoon. ³ Ñaaŋ anhaŋuŋ uko waŋ ŋi Krittu, ajinŋan uleeful jibi ul ajinŋuŋ.

⁴ Nado pekadu aji diiman k̄e ap̄en ŋi *bgah bi Naşibaŋi, ŋiki pdo pekadu pawo pp̄en ŋi bgah. ⁵ K̄e naş̄e me k̄e Krittu abi bi pa pp̄enan nja ipekadu, abot awo aanwo na pekadu. ⁶ Ñaaŋ amm̄ebanuluŋ aanwo nado pekadu. Nado pekadu aanwina abot awo aamme'a.

⁷ An babak naan, nakdinan nin ñaaŋ aneemanan. Ñaaŋ ankdoluŋ uko utool awo natool jibi Krittu awoon natool. ⁸ Nado pekadu awo i *Untaayi Uweek, wul uwo udo pekadu du ujuni. K̄e Abuk Naşibaŋi aş̄e bi bi ptok iko yi Untaayi Uweek ukdoluŋ. ⁹ Ñaaŋ ambuknaaniin du Naşibaŋi aanji duka ŋi pekadu ŋiki ubida unwoonuŋ du Naşibaŋi uwo ŋi a ; aanhinan kajanuban ŋiki abuknaana du Naşibaŋi. ¹⁰ Uko umpatş̄uŋ babak Naşibaŋi na biki Untaayi Uweek wii wi : ñaaŋ anwoon aanwo natool k̄eme awo aanŋal ayiŋul ŋi Krittu aanwo i Naşibaŋi.

¹¹ Nwo kaŋalad, uko waŋ wi w natiinkuŋ du ujuni. ¹² N̄enwo kado ji Kayin anwoon i *Untaayi Uweek, afiŋ aŋa'ul*. K̄e we ukaan k̄e afiŋ aŋa'ul? Aji do buŋaan k̄e aŋa'ul aş̄e ji do iko inwoon itool. ¹³ An bayiŋ naan, nawutan kaŋonjar woli bañaan biki umundu wi başooran. ¹⁴ Nja, n̄me k̄e n̄p̄enna du pkeŋ aya du ubida ; n̄me uko m̄enŋ ŋiki n̄ŋal bayiŋ nja ŋi *Krittu. Ñaaŋ anwoon aanŋal ayiŋul aduka ŋi pkeŋ. ¹⁵ Ñaaŋ anşooruŋ ayiŋul ŋi Krittu awo nafin bañaan ; k̄e naş̄e me k̄e bafin bañaan baanji baka ubida wi mn̄to.

¹⁶ N̄me uko unwoon uŋal ŋiki Krittu awul ubida wi nul pa nja. Ukaan k̄e nwo kawul ubida wi nja pa bayiŋ nja ŋi Krittu. ¹⁷ Woli ñaaŋ alon aka iko bti aş̄e win ayiŋul anwoyi ŋi kanuma aş̄e pok p̄tenka, hum di di uŋal wi Naşibaŋi ukwoon ŋi a ba? ¹⁸ An babak naan, nawutan kaŋalna ŋi n̄ŋup ŋañ, nadoon kaŋen, h̄enk naŋal na manjoonan.

¹⁹ Woli n̄ŋalad haŋ, wi wi n̄kmeen k̄e nwo biki manjoonan, n̄haaş n̄i nja n̄abot n̄aŋoora ŋi kadun ki Naşibaŋi. ²⁰ K̄e woli n̄haaş n̄i nja n̄ado leşan nja buŋaan bi ndoluŋ, n̄enji n̄haajala, n̄ji n̄me k̄e Naşibaŋi ad̄em apel n̄haaş n̄i nja abot ame iko bti.

²¹ An banoh naan woli n̄haaş n̄i nja n̄aŋoora, n̄ñoom kaŋoga. ²² Awul nja iko yi n̄k̄n̄ehanuluŋ bti ŋiki n̄m̄eban uko wi ajakuŋ n̄do, k̄e uko wi n̄kdoluŋ ubot alila. ²³ Uko wi ajakuŋ n̄do uwo : n̄fiyaar Yetu Krittu Abukul n̄bot n̄ŋalad jibi ajakuŋ na nja n̄do kado. ²⁴ K̄e ñaaŋ ankdoluŋ uko wi Naşibaŋi ajakuŋ ado, aji m̄ebana, Naşibaŋi kam̄ebana. Uhaaş wi nul wi awuluŋ nja ujaan uyuuŋ k̄e am̄eban nja.

4

Uhaaş wi Naşibaŋi na wi Naguuru

Bŋalad bi banfiyaaruŋ Krittu

✦ 3:12 Natenan ŋi Ujuni 4.3-10.

1 An banoh naan, nawutan kafiyaar bañaan banjaan babubara kaji bawo na *Uhaaş wi Naşibaţi, naţëpan ţëp naten bnuura nameena me uhaaş wi ba-woonaanun uwoona du Naşibaţi. Bañaan batum bandarun aji bawo *baţupar Naşibaţi baniink umundu. 2 Hënk di di nakyikrënaanun Uhaaş wi Naşibaţi : ñaan andinanun aji Yetu *Krittu akak ñaan najën, awo na Uhaaş wi Naşibaţi. 3 Kë ñaan anşaan apok pdinan uko wi Yetu awoon, aanwo na Uhaaş wi Naşibaţi. Awo na wi naşoorad Krittu i natiinkun kë baji abi, ado bi bi bi, awo ti umundu.

4 An babak naan nanwoon biki Naşibaţi, nawat başoorad Krittu bukun, ţiki anwoon ti an adëm apel anwoon i umundu. 5 Bukal bawo biki umundu ukaan kë uţup wi baka uwo wi umundu, kë umundu ubot atiink baka. 6 Nja, kë nşë wo biki Naşibaţi ; ammeen Naşibaţi aji tiink nja ; kë anwoon aanwo i Naşibaţi aanji tiink nja. Kë hënk di di njaan nmeena Uhaaş wi Manjoonan na uhaaş wi kaguuru.

Uņal wi Naşibaţi

7 An banoh naan, nawulën nņalad ; uņal uwoona du Naşibaţi, kë ñaan anņalun atëntul abuknaana du Naşibaţi akuţ ame'a. 8 Ñaan anwoon aanņal atëntul, aambaan kameha Naşibaţi ţiki Naşibaţi awo uņal. 9 Naşibaţi adiiman uņal wi akaan pa nja wi ayilun Abukul aloolan i akahan ti umundu nņilna nşëpna ti a nka ubida. 10 Uņal na manjoonan uunwo pņal pi nņalun Naşibaţi, uwo pņal pi anņalun nja. Ayil Abukul kë awo bţënan bankpënanun ipekadu yi nja. 11 An banoh naan, wi Naşibaţi anņalun nja han, nwo kaņalad kak. 12 Nin ñaan aambaan kawin Naşibaţi. Kë woli nņaladi, Naşibaţi aji wo ti nja, uņalul ubot kawinana bnuura ti nja.

13 Naşibaţi awul nja *Uhaaş wi nul, ukaan kë nji nme kë nmebana, kë abot amëban nja. 14 Naşibaţi ayil Abukul kë awo nabuuran umundu. Nwin uko wan, aşë ţup wa bañaan. 15 Ñaan andinanun aji Yetu awo Abuk Naşibaţi, Naşibaţi aji mëbana, ul kabot kamëban Naşibaţi. 16 Kë nja, nme abot afihaar kë Naşibaţi anal nja. Naşibaţi awo uņal. Kë woli nņal batënt nja, nji nmeban Naşibaţi, Naşibaţi abot kamëban nja.

17 Woli nņal batënt nja na manjoonan nşenkdo kaţaaaf unuur wi pwayëş ţiki ubida wi nun ti umundu wi, unaam na wi *Krittu. 18 Anņalun na manjoonan aanji wo na palënk, uņal unjoonanun uji udook palënk. Na manjoonan, palënk paji pagakandër na uşal wi kakob. Kë anwoon na palënk aanji nņal na manjoonan.

19 Kë nja, nşë nņal ţiki ul anņalun nja uteek. 20 Woli ñaan aji anņal Naşibaţi, aşë şoor ayiţul ti Krittu, awo naţilan, ţiki woli ñaan aanņal atëntul i akwinun, aanhilan kaņal Naşibaţi i awoon aanwini. 21 Uko wi Naşibaţi ajakun na nja nđo kado wii wi : ñaan anņalun Naşibaţi akaan anņal ayiţul ti Krittu.

5

1 Ñaan anfiyaarun aji Yetu awoon *Krittu awo abuk Naşibaţi, kë ñaan anņalun aşin ñaan aji nņal abukul. 2 Ñaan aji me kë anņal babak Naşibaţi woli anņal Naşibaţi abot ado uko wi ajakun. 3 Hënk di uwoon, pņal Naşibaţi pawo pdo uko wi ajakun nđo kado. Kë uko wi ajakun nđo kado ubot awo uuntam pdo. 4 Banwoon babak Naşibaţi baji bawat iko yi umundu. Kë uko wi nşkdoon kawatna iko yi umundu uşë wo pfihaar pi nja. 5 Kë in aşaan awo anjaan awat iko yi umundu bë mënt anfiyaarun aji Yetu awo Abuk Naşibaţi a?

Uko wi baţupun ti Yetu Krittu

6 Yetu *Krittu abiin̄ ṭi nja na meel mi batit̄mu bi nul na p̄ñaak pi pkeṭ pi nul*. Aambi bi ṭaān na meel, abi na meel na p̄ñaak, kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan̄ uṭup uko mēnt̄, wul unwoon̄ manjoonan.

7 Iko iwajan̄ṭ ikyuujun̄ kē uko wi Yetu ujoonani, iwoon̄; 8 Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na meel na p̄ñaak, iyeenkiir yul iwajan̄ṭ† bti. 9 Jēm̄ ṅji ṅdinan̄ uko wi bañaan̄ baṭupun̄ i? Kē wi Naṣibaṭi aṭupun̄ uṣaan̄ adēmna apel wi bañaan̄ baṭupun̄. Uko wi Naṣibaṭi aṭupun̄ wii wi : aṭiiniyaan̄ Abukul. 10 Ñaan̄ anfiyaarun̄ Abuk Naṣibaṭi amēban̄ uṭup mēnt̄ ṭi uhaaṣul. Ñaan̄ anwoon̄ aanfiyaar Naṣibaṭi aṭu'a naṭilan̄ ṭiki aanfiyaar uko wi Naṣibaṭi aṭupun̄ ṭi uko wi Abukul. 11 Kē uko wi Naṣibaṭi aṭupun̄ wii wi : Awul nja ubida wi mn̄ṭo kē ubida mēnt̄ uṣē woona ṭi Abukul. 12 Anwoon̄ na Abukul aka ubida mēnt̄, anwoon̄ aanwo na Abukul aanka wa.

Ubida wi mn̄ṭo

13 Dpiitan̄ iko yi, an nanfiyaarun̄ Abuk Naṣibaṭi nahilna name kē naka ubida wi mn̄ṭo. 14 Nḥaṭ kē woli ṅnaṭ ṭi kadun̄ ki Naṣibaṭi añehana uko unlilulun̄, aṭen̄ nja wa. 15 Kē woli ṅme kē Naṣibaṭi aji tiink̄ uko wi ṅjaan̄ ṅñehana bti, ṅhinan̄ kafiyaar na manjoonan̄ kē ṅdo bi yeenk̄ yeenk̄ uko wi ṅñehanulun̄.

16 Woli ñaan̄ awin̄ ayiṭul̄ ṭi Krittu kē akjuban̄ pjuban̄ panwoon̄ paan̄ji paṭij̄ pkeṭ, añehandērēna Naṣibaṭi awula ubida wi mn̄ṭo. Uko mēnt̄ uwo pa pjuban̄ panwoon̄ paan̄ji paṭij̄ pkeṭ ṭaān̄. Kē uṣē ka pjuban̄ panjaan̄ paṭij̄ pkeṭ, mēnji nañehandēr̄ anjubanun̄ pjuban̄ mēnt̄. 17 Pjuban̄ bti pawo pekadu, kē pekadu dlon̄ daṣē wo daan̄ji daṭij̄ pkeṭ.

18 N̄me kē bañaan̄ banwoon̄ babuk Naṣibaṭi baan̄ji baduka ṭi pekadu ; Abuk Naṣibaṭi aji yeṅ baka, *Untaayi Uweek kalow baka. 19 N̄me kē ṅwo biki Naṣibaṭi, kē umundu bti uṣē wo ṭi ifēn̄ yi Untaayi Uweek. 20 N̄kak ame kē Abuk Naṣibaṭi abi abot awul nja mnhina mi pyikrēn̄ anwoon̄ Naṣibaṭi na manjoonan̄. N̄mēbandēr̄ na anwoon̄ Naṣibaṭi na manjoonan̄ ṭi pmēbandēr̄ pi ṅmēbandēr̄un̄ na Yetu *Krittu Abukul. Ul awoon̄ Naṣibaṭi na manjoonan̄, ul anwoon̄ anjaan̄ awul ubida wi mn̄ṭo.

21 An babuk naan̄, nalowan̄ ṅnton̄.

* 5:6 Na meel mi batit̄mu bi nul na p̄ñaak pi pkeṭ pi nul : Balon̄ baṣal̄ aji Yowan̄ aṭiiniyaan̄ ṭi iko inṭēpun̄ ṭi Yowan̄ 19.34, di batowun̄ kantaagan̄ ki Yetu kē meel na p̄ñaak mampēni. † 5:8 Iwajan̄ṭ: ṭi bayuday woli bañaan̄ batēb̄ kēme bawajan̄ṭ bawo ṭi uṭup uloolan̄ baji badinan̄ kē uwo manjoonan̄.

Uṭup utēbantēn wi Yowan apiitun banfiyaaruṅ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Yowan apiitun. Apiit ka « Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ. » Uka pwo banfiyaaruṅ Krittū biki amenun itim hēnk ukaṅ kē aṭu aji ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ. Aṭup baka ṭi kakaarta ki jibi banfiyaaruṅ Krittū bawoon kaṅalad. Akak aṭup baka aji baliint ṭi pfiyaar babot balipara banjaṅ bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Manjoonan, na bṅalad (4-6)
3. Bajukan baṭilan (7-11)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (12-13)

¹ Nji nantohi, dpiitū, iwi Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ iwi na babuku* an biki nṅaluṅ na manjoonan. Mēnt nji ṭaṅ dṅalanaṅ, baṅaaṅ bṭi bammeeṅ manjoonan baṅalan, ² ṭiki manjoonan manwo ṭi nja akuṭ aduka ṭi nja te mṅṭo. ³ Dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittū Abuk Naṣibaṭi Aṣin nja bawul nja bnuura na mnjeeh, bamiir nja, ṅhilna ṅwo ṭi manjoonan ṅbot ṅṅalad.

Manjoonan na uṅal

⁴ Dilan maakan wi nwinun baloṅ ṭi babuku kē baji bado uko unwoon manjoonan jibi Naṣibaṭi Aṣin nja ajakuṅ ṅdo kado. ⁵ Kē hēnkuṅ, Ŋaaṭu, uko wi nji kaṅehaniin wii wi : nawulan ṅṅalad. Uko mēnt uunwo uko uhalu wi pdo wi nji kapiitiin, uwo uko wi njeenkuṅ du ujuni. ⁶ Pṅal pawo pdo uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ. Kē uko wi

Naṣibaṭi ajakuṅ ṅdo wi najukuṅ du ujuni, uwo nawo ṭi bṅalad.

⁷ Baṅaaṅ baṭilan baguuru baṭum babi aniink umundu, baandi pyikrēn kē Yetu *Krittū akak ṅaaṅ najēn. Ŋaaṅ ankdoluṅ haṅ awo naguuru, *Naṣoorad Krittū. ⁸ Naṭaafaraan keeri, nawutna kawaan uko wi ṅlempuṅ ṭi an, naṣē nayeenk bnuura katum kampēnuṅ du Naṣibaṭi. ⁹ Ŋaaṅ anwoon aammēban pjukan pi Krittū aṣē hoṭalēs da iko iloṅ, aammēbandēr na Naṣibaṭi. Anktiinkuṅ pjukan mēnt amēbandēr na Naṣibaṭi Aṣin nja abot amēbandēr na Abukul. ¹⁰ Woli ṅaaṅ aloṅ abi du an aṭij pjukan ploṅ pampaṭi, nawutan kayeenka, nadoon napok pok pwula mboṣ. ¹¹ Ŋaaṅ ankwululuṅ mboṣ akak awo ṭi ploolan na aṅ mēntan ṭi iko iwuṭaan yi akdoluṅ.

Uṭup ubaaṅṣaani

¹² Dka iko itum iloṅ kak yi nwoon i kaṭupan, aṣē hokan pwo mēnkpiitan ya. Dṅal pbi du an kaṭiini ṭiini na an, mnlilan mi nja manhilna manwo mnweek maakan.

¹³ Babuk Aṭa'u ṅaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ† bawulu mboṣ.

* **1:1** Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ... na babukul : Baloṅ baji pntuk pi banfiyaaruṅ pi pi Yowan akdu'uṅ ṭi Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ, kē babukul bawo banfiyaaruṅ. † **1:13** Aṭa'u ṅaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ Natenan ṭi uko wi bapiitun ṭi v1. Pntuk pi banfiyaaruṅ ploṅ pi pi akduun aṭa'ul.

Uṭup uwajanṭën wi Yowan apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kawa-janṭën ki Yowan apiitun. Apiit ka ñiinṭ alon anfiyaarun Krittü i katim kawoon Gayut. Yowan abi yil ṭfa bañaan balon baya baṭup Uṭup Ulil Unuura du banfiyaarun Krittü. Wi bayaan du ubeeka wi Gayut afëṭun, ñiinṭ alon anwoon katim ki Diyotrefet apok bafëṭ du katohul. Kë banfiyaarun Krittü bandoon aṅal pyeenk baka kë apok adook baka ṭi pntuk pi banfiyaarun. Uko mënṭ ukaan kë Yowan apiit Gayut kaji na a amëban aliinṭ, ayeenk bnuura bankmbiin, pṭup Uṭup Ulil Unuura.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-4)
2. Anfiyaarun Krittü aanwo kapok pṭënk atëṅṭul (5-12)
3. Pwul mboṣ pbaañsaani (13-15)

¹ Nji nantohi, dpiitu, iwi Gayut nanoh naan i nṅaluṅ na manjoonan.

² Iwi, nanoh naan, dñehan iko bṭi iya bnuura na iwi, iwo najoob uhaaṣ ubot uṭoor na iwi. ³ Bayiṭ nja balon ṭi Krittü babi aṭupën jibi imëbani manjoonan abot aji kṭaṣ ma, kë nlilan maakan ṭi uko mënṭ. ⁴ Nin uko ulon uunji udolën nlilan kapel woli bajakën aji bubuk naan baṭaṣ manjoonan.

⁵ Nanoh, iji kṭu uṣal ṭi pṭënk banfiyaarun, kadoo ṭënk baka, bukal biki iwoon iimmee. ⁶ Baṭup jibi inṅali baka ṭi kadun ki banfiyaarun bṭi. Doon kaṭënk bañaan batëṅṭ bukuṅ babaanëṣ bayaaṣ bi baka jibi Naṣibaṭi aṅaluṅ ; idole han kdo bnuura. ⁷ Bapën kaya kaṭup uko wi *Krittü, awo baanyeenk nin uko ulon ṭi banwoon baanfiyaari. ⁸ Kë nṣë wo biki kayeenk bañaan

batëṅṭ bukuṅ mënṭ kahilna kaṭënk ṭi ulemp wi pdiiman manjoonan.

Diyotrefet na Demetriyut

⁹ Dbi piit pntuk pi banfiyaarun pi nan, kë Diyotrefet anjaan aṅal pwo kadun aṣë wo aanji ṅal nin pṭiink uko wi njakuṅ. ¹⁰ Uko waṅ ukaan kë woli dbii, kayuujan bnuura iko yi ajaan ado. Aji wo ṭi pṭup iko iwuṭaan ṭi un. Ado beeh beeh apok pyeenk bayaanṭ banfiyaarun, kë banṅaluṅ pyeenk baka aji neenan baka kadook baka ṭi pntuk pi banfiyaarun.

¹¹ Iwi nanoh naan, wutan kaligṣën buṭaan, doon kado bnuura. Anjaan ado bnuura awo i Naṣibaṭi, ankdolon buṭaan aamme Naṣibaṭi.

¹² Kë Demetriyut ul, bañaan bṭi baṭup uko unuura wi nul, kë mnwo mi nul mankak ayuuj kë awo i manjoonan. Un kak nṭup bnuura bi nul, kë ikak ame kë uko wi nṅṭupun ujoonani.

¹³ Dka iko itum yi pṭupu kak, aṣë wo mënṅal ppiitu piit ya. ¹⁴ Dṅal pwinu win ṭi uleefu ṅnuur ṅi, nṣë ṅṭiini bnuura.

¹⁵ Dñehan bnuura bawo ṭi iwi! Banohu bawulu mboṣ. Wulan banohun mboṣ bṭi andoli ṭi katim ki nul.

Uṭup wi Yuda apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yuda apiitun. Yetu awoon naweek baka ul na Yakob. Kakaarta ki kanaam na katēbantēn ki Piyeer apiitun. Yuda apiit kakaarta ki bañaan biki Naşibaṭi adatuṅ. Aji na baka balipara bañaan banjaan bajukan uṭup umpatuṅ na Uṭup Ulil Unuura. Mnwo mi bakan mēntan manyuuj kē baanwo bañaan biki Yetu, ṭiki maanwo mnwo mnuura. Akak aṭup baka jibi Naşibaṭi ajaan ado na banjaan bado buṭaan.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1-2)
2. Uba wi banjaan bajukan bañaan iko inwoon iinwo itool (3-16)
3. Banfiyaaruṅ bawo kaṅalad (20-23)
4. Mndēm manwoon ṭi Naşibaṭi! (24-25)

¹ Nji Yuda aṭa Yakob*, nwoon nalempar Yetu *Krittu, dpiitanan an biki Naşibaṭi Aşin nja adatuṅ, aṅal baka, kē Yetu Krittu akyen baka. ² Dñehan Naşibaṭi añaḡi'an, ajoobṭēnan ṅhaaş akuṭ aṅalan ; dñehan awulan iko mēnt aṭuman.

Bajukan balagare (2 Piyeer 2.1-17)

³ An biki nṅaluṅ maakan, dbi ṭu uşal maakan ṭi ppiitan ṭi uko wi mbuur mi ṅtokuṅ. Kē nşē win hēnkuṅ kē dwo i kapiitan katēṅṭēnan nado kagutan, uko wi Naşibaṭi aṭenuṅ byaaş bloolan bañaan banwoon biki nul bafiyaar uhilna uduka te mṅṭo. ⁴ Na manjoonan, bañaan baloṅ baññoomuṅ

✧ 1:1 Natenan ṭi Maci 13.55; Markuṭ 6.3. ✧ 1:5 Natenan ṭi Ppēn 12.51. ✧ 1:6 Natenan ṭi

Ujuni 6.2. ✧ 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.24-35.

Baloṅ bapiit aji bapiiṅ na ṅwanjuṭ. ✧ 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.1-25.

Naşibaṭi bamena aneej ṭi ptoofan. Baji baṭēlēş bnuura bi nul kaji badinan bañaan pdo kado iko iṭop, kabot kapok Yetu anwoon Ajugun aloolan. Upiitana undiimaan ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi kē aluṅ kakob baka.

⁵ Name iko mēnt bti, kē nşē ṅal kaleşanan jibi Ajugun abiin abuuran pntaali pi *Itrayel du *Ejiptu, aşē do kē bampokuṅ pfiyaar bakeṭi*. ⁶ Naleşan ṅwanjuṭ ṅanwoon ṅaambi liṅ ṭi uko wi Naşibaṭi aṭuuṅ ṅa pdo, ṅaduk dko di ṅafēṭuṅ: aṭu ṅa du bdēm kē ṅakyoonk unuwr uweek wi pwayēş atanana te mṅṭo*. ⁷ Naleşan kak biki ṅbeeka ṅi Fodom na Gomora* na ṅbeeka ṅanṅogun baka bambiin ado ji ṅwanjuṭ mēnt awo ṭi pdo iko iṭop, abot apiinṅ na biinṅ kēme baaṭ batēnt baka*; hēnkuṅ Naşibaṭi akob baka ado kē bawo du bdoo banwoon baankjēmsa, bañaan bti kē bawo katen ṭi uko mēnt.*

⁸ Bañaan mēnt banwoon ṭi ptoofan hēnk di bakaan aji bado : baji bado iko injaan iṭopan ṅleef ṅi baka yi ṅṭaafi ṅi baka ṅawuluṅ baka, bañoom Ajugun, aji bakar ṅwanjuṭ ṅandēmuṅ. ⁹ *Mikayel uwanjuṭ uweek, uundo kar *Untaayi Uweek wi ukṅomnuṅ puum pi *Moyit na wa – ajakaara na wa ṭaṅ: « Dwutu na Ajugun! »

¹⁰ Kē bañaan biki, başē ji bakar uko wi bawoon baammee; kame ki baka kawo ji ki ṅlimariya ṅanwoon ṅaanwo na uşal aşē ji kaneeman baka. ¹¹ Bañaan mēnt bawuṭani! Baṭaş bgah bi *Kayin ; itaka iṭoṅ baka kē baneem ji *Balaam ; bakeṭ ṭiki bapataṭa ji *Kore. ¹² Nalipariin bañaan mēnt; woli nayit ade, baji bado iko iṭop, baanji bakowa, baji başal ṅleef ṅi baka ṭaṅ. Bawo ji infeluṅ inwoon iinwo na

meel yi uyook uñooṭuṅ. Bawo ji mnko manwoon maankbuk woli wal wi kakit ki ma udo ban, mnko mi balëbuṅ, mankeṭuṅ aba. ¹³ Jibi n̄maaron n̄i bdëk banṭuunkun n̄ajaan n̄ajotan plëṭ kadun, hënki di di bajaan bajotan kadun iko ikowandënaan yi bajaan bado. Bawo ji n̄jah n̄anneemuṅ añaay, kë Naşibaṭi afël baka du bdëm bantootuṅ apel bi pti te mnṭo.

¹⁴ *Henok, anwoon ateem nja na-paajanṭën ampënnuṅ ṭi *Adam, ado bi ṭup undiimaan ṭi uko wi baka aji : « Natenan! Ajugun aluṅ kabi na pntuni pi n̄wanjuṭ n̄yimanaan n̄i nul, ¹⁵ kahilna kawayëş bañaan bti. Aṭup bampokuluṅ kë baduknaana ṭi iko iwuṭaan bti yi badoluluṅ wi bapokun ptiinka na ṭi n̄ṭup n̄tam n̄i bado pekadu banwoon baankṭaşa mënṭ baṭupuṅ ṭi a. » ¹⁶ Bawo bañaan banjaan banur n̄uran, kaṭëga, kabi duka duka ṭi pla iko inliluṅ n̄leef n̄i baka ; bawo bahomp banjaan badaar bañaan na n̄ṭup n̄lil.

Natamaan

¹⁷ Kë an biki n̄jalun maakan, naleşan uko wi *banjaan biki Yetu *Krittu Ajugun babin̄i aṭupan aji ubi kawo. ¹⁸ Babi jakan aji : « Ṭi n̄nuur n̄baañşani, bañaan bamben balun kabi, balun kado kaṭaş iko iwuṭaan yi n̄leef n̄i baka n̄analuṅ inwoon iinlil Naşibaṭi. » ¹⁹ Bukal bajaan baṭij bpaṭşër ; iko yi bañaan bajën banaluṅ ijaan iṭon baka, baanwo na *Uhaaş wi Naşibaṭi.

²⁰⁻²¹ Kë an biki n̄jalun maakan, namëbaan naliint ṭi unjal wi Naşibaṭi anjalanaṅ. Natamaan naliint ṭi pfiyaar pyimanaan maakan pi nafiyaaruṅ nado kaya kadun ṭi pa, nado kañehan na mn̄hina mi *Uhaaş wi Naşibaṭi, nayoonek Yetu *Krittu Ajugun awulan mñaga mi nul mankwuluṅ ubida wi mnṭo.

²² Nañagiin banwoon na n̄şal n̄tëb ; ²³ nabuuran balon wi naklowanuṅ baka bdo ; nañagiin

bandukiin pñaga pannaakiiruṅ na palënk, nado naṭaafara pban imişa yi baka ingëjuṅ na iko iwuṭaan yi badoluṅ.

Pbeeb Naşibaṭi

²⁴⁻²⁵ Nawulën n̄dëman Naşibaṭi anwoon aloolan ṭañ, anṭëpnuṅ ṭi Yetu *Krittu Ajugun abuuran nja. Ul ahiluṅ kayenjan nawutna kajot ṭi pekadu, kadolan nanaṭ ṭi kadunul ul anwoon na mndëm, nawo bañaan bajint, nawo na mnlilan mnweek. Naşibaṭi awo naweek, ajug mndëm, mn̄hina na pşih du unjon, n̄şa na faan te mnṭo! Uwo hanj!

Uko wi Naşibaţi ayuujuun Yowan

Uţup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yowan, nanjańan i Yetu Krittı apiiitun. Aţup aji iko yi apiiitun bti ŧi kakaarta ki awin win ya na keş ki nul, akak atiink ya na ibaţ yi nul. Aji Uhaaş wi Naşibaţi uneejuun ŧi a, ahilna ame iko męnt bti. Babi mob Yowan ayaanaan du unjiw wi Patmot aduka da, du ubeeka wi Atiya. Ukaan ke apiiit kakaarta ki katęntęnaan banwoon ŧi kadun ki banfiyaaruun ŧiki du unjon babi hajan baka maakan. Uko męnt ukaan ke aji na baka bamęban baliint te unuur ubaańşani, bahaţ ŧiki Yetu aji : « Bampokun buţaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaan bawul bańaan ubida banwoon du uwoorta wi Naşibaţi. » 2.7. Ke Yetu ŧi uleeful abi hęnkun kawat buţaan. Uka iko yi aţupun ŧi ulibra wi inkaan udooni : uteek uwo ke nhaaş ni buţaan njawo ŧi plempt ŧi umundu wi, ke banfiyaaruun Krittı bakluun kahaj te badoo bafin balon ŧi baka. Utębantęn uwo ke Yetu awoon Nabuuran bańaan, alun kawat bańaan bti bampokun Naşibaţi kaţu na nhaaş ni buţaan. Uwanjanţęn uwoon ke Naşibaţi ahank katuum pa bańaan banfiyaaruun, biki bafinun pa katimul. Aţup aji Fatana na nwanjut ni nul, na bańaan bti banţaşuluun, Yetu alun kawat baka kafel du bnjiir. Baţi bhalu balun kabi, na mboş mnhalu na ubeeka uhalu. Naşibaţi na Ajugun Yetu balun kabi kafet da na bańaan bantiinkuluun.

¹ Uko umpiiitun ŧi ulibra wi, wi wi Naşibaţi awulun Yetu Krittı pa ayuun balemparul uko unkmbiin hęnkun uunkjon. Ayil uwanjut

wi nul du Yowan nalemparul ke uyuuja uko męnt. ² Yowan ayuun bnuura ke uko bti wi aţupun uwo uţup wi Naşibaţi na uko wi Yetu Krittı adiimanuluun.

³ Njan ankkakaleşun iko inklun kabi męnt na bańaan banktiinkun ya abot aţaş ya banuurandęni. Na manjoonan wal wi iko męnt bti ikdolaniin uńogi.

Pwul mboş pi Yowan

⁴ Nji Yowan nji kapiitun banfiyaaruun banwoon ŧi nbeeka paaj na ulon ni Atiya.

Dńehan Naşibaţi awulan bnuura abot aţooranan nhaaş, ul anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin. Dńehan kak nhaaş paaj na ulon njanwoon ŧi kadun ki pţij pi pşih pi nul njawulan bnuura nabot njaţooranan nhaaş. ⁵ Abot ańehan Yetu Krittı, ammaaruun iko yi na manjoonan, aţup ya, anwoon nateek annańin ŧi pket, abot awo naşih i başih biki mboş awulan bnuura abot aţooranan nhaaş. Yetu Krittı anjal nja abot abuuran nja wi awulun ubida wi nul, Naşibaţi ahilna amiir nja ipekadu. ⁶ Ado nja ke njo pntaali pi baţeran banwoon başih aşel lemp ŧi kadun ki Naşibaţi Aşin. Mndem manwo ŧi a te uba umundu! Aşih te mndani! Uwo han!

⁷ Natenan, abi ŧi infelun. Ke bańaan bti bakluun kawina, bandoon alunana uleef balun kawina. Bańaan biki umundu bti balun kado katęga. Aa! Uwo han! ⁸ Ajugun Naşibaţi *Anhiniin iko bti anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin aji : « Nji dwoon nateek abot awo nabaanşani. »

Mnwin mi Yowan

⁹ Nji Yowan ayiţan, nji nţokun na an pşih, ahaj aku amiiir ji an ŧi pdo kaţaş Yetu, babi moben ańoot du unjiw wi Patmot ŧiki djukan Uţup wi Naşibaţi, uko wi Yetu. ¹⁰ Unuur ulon wi pdeman Ajugun, Uhaaş wi Naşibaţi uneej ŧi nji, ke ntiink ŧi kafet

naan pdiim ploj pweek panwoon ji plul. ¹¹ Pdiim pajakën aji : « Uko wi ikwinuj, piitan wa ti ulibra iya iwul banfiyaaruj banwoon ti nbeeka paaj na ulon ji : Efet, Fimirna, Pergam, Fiyatira, Tardet, Filadelfiya na Lawoditiya. »

¹² Wi ntiinkuj pdiim mënṭ, dko aji dten ñaan ankṭiiniin na nji ašë win kfiiti paaj na ploj kanṭakni uwuuru. ¹³ Ti ptoof pi kfiiti kuj kē nšë win uko unwoyi ji ñaan. Awohara kamiša kanyuluj aban te du ihoṭ abot atan ka na katël ki uwuuru ti bjënt. ¹⁴ Uwel wi ñaan mënṭ ufaat feh awo wo ji muuṭ, kē kēš ki nul kawo ji bdoo banjeenuj. ¹⁵ Ihoṭul ijeen ji ifeeru inṭuuṭ ji ubulan. ¹⁶ Amëban njah paaj na ulon ti kañenul kadeenu, kē kakej kajul ki nḍe nṭëb kašë pën ti mntumul, kaara di nul kē daknuur ji udiin unuur.

¹⁷ Wi nwinuluj, djot ti ihoṭul awo ji ñaan akeṭuj keṭ. Kē ašë pafën kañenul kadeenu ajakën : « Wutan kalënk ; nji dwoon najuni akuṭ awo nabaanšaani. ¹⁸ Dwo anwoon najeb ; dbi keṭ ašë wo hënkuj najeb te mṅo akuṭ awo na inigšaani yi pkeṭ na yi mnkeṭ. ¹⁹ Piitan uko wi ikwinuj ; uko unwoon hënkuj na unkluj kabi. ²⁰ Kē ti uko wi njah paaj na ulon ji iwinuj ti kañen naan kadeenu na kfiiti paaj na ploj ki uwuuru dpibanu wa : njah paaj na ulon njun njawoon njwanjut paaj na ulon ji banfiyaaruj ti nbeeka paaj na ulon ; kē kfiiti paaj na ploj kuj kawo knṭuk paaj na ploj ki banfiyaaruj.

2

Uṭup wi bapiituj banfiyaaruj biki Efet

¹ Ajakën aji : « Piitan banfiyaaruj* biki Efet iji na baka : “Ammëbanuj njah paaj na ulon ti kañen kadeenu abot apoš ti ptoof pi kfiiti paaj na ploj ki uwuuru aṭiini aji : ² Dme uko wi najaanj nado, ame unoor wi nan na kamiir ki nan. Dme kē naanji nadinan bañaanj bawuṭaan bawo ti pntuk pi nan ; bañaanj banjakuj aji bawo banjañan ašë wo baanwo banjañan biki naan, naten baka ayikrën kē bawo baṭilan. ³ Dme kak kē naji namiir ti mnhaj mi nakhajuj pa nji bē naanwutani. ⁴ Kē nšë wo mënlan ti uko ulon uwuṭaan wi nwinuj ti an. Uko mënṭ uwo kē naankak aṅalën jibi nabiin aṅalën ṭfa. ⁵ Nalešan jibi nabiin awo ṭfa, natenan jibi nakaki kafet, naṭëlšan nḥaašan nabot nado kado jibi najaanj nado ṭfa. Woli naando hañ, kabi du an kapënan pfiiti pi nan ti dko di pawoon. ⁶ Kē našë ka umbaaj ulon wi nadoli bnuura : napok ji nji iko yi banikolayib bajaanj bado†.

⁷ «“Bankaaj ibaṭ batiinkan uko wi Uhaaš wi Našibaṭi ujakuj na banfiyaaruj. Bampokuj buṭaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaanj bawul bañaanj ubida banwoon du uwoorta wi Našibaṭi.” »

Uṭup wi bapiituj banfiyaaruj biki Fimirna

⁸ Akak ajakën : « Piitan banfiyaaruj biki Fimirna iji na baka : “Anwoon nateek akuṭ awo nabaanšaani, ankeṭuj akuṭ anaṭa ti pkeṭ aṭiini aji : ⁹ Dme unoor wi nan na bwaanj bi nan – kē našë wo bayok na manjoonan. Dme kak iko iwuṭaan yi bañaanj baktaparananj. Baji bawo biki pntaali pi Našibaṭi ašë wo baanwo baka, bawo biki *katoḥ kañehanaani ki *Tatana. ¹⁰ Naklënk nin ti uko wi nakluj

* **2:1** Banfiyaaruj biki Efet: Ti ugrek baji uwanjut wi banfiyaaruj biki Efet. † **2:6** Banikolayit : Ulibra wi ṭaṅ uṭiiniyaanuj bañaanj mënṭ banjaanj bajukan nṭup njawoon nṭilan kē nṭup nji babiin ajukan našë wo njaameetanaa.

kahaj. *Untaayi Uweek uwat balon ti an ukalabuş, kado na pdolan nadekën feţ. Kë hënk di nakluŋ kahaj ŋnuur iŋeen. Namiiran uko mënţ woli badoo fiŋan, nşë luŋ nwulan ubida uwo katum ki nan.

¹¹ «“Bankaan ibaţ batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaţi ujakun na banfiyaaruŋ. Bampokuŋ buţaan baankkeţ utëbantën‡.” »

Uţup wi bapiitun banfiyaaruŋ biki Pergam

¹² Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruŋ biki Pergam iji na baka : “Anwoon na kakej kajul ki ŋde ŋteb aţiini aji : ¹³ Dme dko di nafëţun; *Fatana akşihun da. Namëbanaan bnuura, kë wi badoon afiŋ ti ptoofan du dko di Fatana afëţun Antipat anfiyaarnun abot awo aanji ţaŋna pţiiniyaan uko wi naan, naanţaan pfiyaarën. ¹⁴ Kë nşë wo mënłilan ti iko ilon inkdolaniin ti an : nawo ti na baŋaan balon banjaan baţaş uko wi Balaam ajaan ajukan. Ajukan Balak jibi akdoli kadoo kaţu baŋaan biki Itrayel bado buţaan wi bakdeen ŋntaam ŋi bafiŋaruŋ ŋnton abot aţopan ŋleef ŋi baka na pjuban pi piinţ[☆]. ¹⁵ Nakak awo na baŋaan balon ti an banktaşun pjukan pi banikolayit. ¹⁶ Naţëlşan ŋbida ŋi nan keeri! Woli naanţëlëş ŋa, kabi du an hënkun, kagut na baŋaan mënţan na kakej kanjaan kapëna ti mntum mi naan.

¹⁷ «“Bankaan ibaţ batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaţi ujakun na banfiyaaruŋ. Bampokuŋ buţaan, dlun kawul baka pde panwoonun baţi[☆], pi baŋaan bawoon baambaan kawina, na plaak pfaatal pi bapiitun katim kalon kahalı ki nin ŋaan alon awoon aammee me bë mënţ anyeenkun ka a.” »

Uţup wi bapiitun banfiyaaruŋ biki Tiyatira

¹⁸ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruŋ biki Tiyatira iji na baka : “Abuk Naşibaţi anwoon na kęş kanwoon ji bdoo, kë ihoţ ijeen ji ifeeru inţuun ti bdoo aţiini aji : ¹⁹ Dme uko wi najaan nado : unal, pfiyaar, kamiir ki nan, na jibi najaan naţenk batëntan. Dme kë nataman apel wi nabaan ame'en me. ²⁰ Kë nşë wo mënłilan ti uko ulon ti. Nawut ŋaaţ anwoon Jetabel kë awo ti ptoofan. Aji ul awo *Naţupar Naşibaţi aşë ji guur balempar naan kajukan baka pţopan ŋleef ŋi baka na pjuban pi piinţ kabot kade uyemaţ wi ŋntaam ŋi bafiŋaruŋ ŋnton. ²¹ Dţena ŋnuur pa awugęş uşal kë aşë pok aduka ti pdo iko iţop mënţ. ²² Dţu'a mnhaj kadola apiinţ ti kalişa ado kahaj maakan, ul na banjaan bajuban pjuban pi piinţ na a. Dwut baka woli badi ţaŋ aţaan iko iwuţaan yi ajaan aţu baka pdo. ²³ Dkak alun kafin babukul. Hënk banfiyaaruŋ bti bame kë dme uko wi baŋaan bajaan başal du ŋhaaş ŋi baka, kaşë katum ŋaan andoli ti uko wi adolon.

²⁴ «“Kë an biki Tiyatira nanwoon naanţaş pjukan pi ŋaaţ mënţ, an nanwoon naamme iko yi bajaan badu iko immeniin yi *Fatana, mënkak aka nin uko ulon wi pţupan. ²⁵ Dji ţaŋ namëban bnuura uko wi najukun te ukakën.

²⁶ «“Bampokuŋ buţaan abot ado uko wi nji njalun te unuur ubaaŋşani, dlun kaţu baka ti kadun ki ŋtaak. ²⁷⁻²⁸ Mnħina mi Paapa awulun mi mi nji kawulun baka, balun kado kaşih ŋtaak mënţ na kmëni kakob baŋaan bawuţaan jibi ŋaan ajaan afom iţukar. Dkak awul baka unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa[☆].

‡ 2:11 Baankkeţ utëbantën : Ŧi uba umundu baankkeţ kabi kaba ba te mnto. ☆ 2:14 Natenan ti Mnfen 25.1-2. ☆ 2:17 Natenan ti Ppen 16.32-34. ☆ 2:27-28 Natenan ti Kaŋaam 2.8-9.

29 «“Bankaan ibat, batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaţi ujakun na banfiyaarun.” »

3

Uţup wi bapiitun banfiyaarun biki Fardet

¹ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaarun biki Fardet iji na baka : “Awoon na nhaaş paaj na ulon ŋi Naşibaţi abot amēban njah paaj na ulon aţiini aji : Dme uko wi najaan nado ; bañaan başal aji nawo bajeb kē naşē wo baktej.

² Nawoon bten, nataman nawutna kakej bti ; dwın kē uko wi nadolon uunwinana bnuura ŋi kadun ki Naşibaţi. ³ Naleşan jibi nayeenki tfa Uţup wi Naşibaţi, namēbaan wa, nakuţ nawugēş nşal. Woli naanwo bten, kabi du an ji nakiij, bē naankme wal mēnt. ⁴ Kē balon ŋi an du Fardet başē wo banwoon baantopan imişa yi baka ; balun kagakandēr na nji kawoh imişa ifaatal ŋiki bataan na pwoh ya. ⁵ Bampokun buţaan bakwohun keeri imişa ifaatal, nin mēnkpēnan itim yi baka ŋi ulibra wi bapiitun itim yi bañaan bankaun ubida wi manjoonan. Woli dlun awo du kadun ki Paapa na nwanjut ŋi nul, kaţup kaji bañaan mēnt bawo biki naan.

⁶ «“Bankaan ibat batiinkan uko wi *Uhaaş wi Naşibaţi ujakun na banfiyaarun.” »

Uţup wi bapiitun banfiyaarun biki Filadelfiya

⁷ Ajakēn kak : « Piitan banfiyaarun biki Filadelfiya iji na baka : “Anwoon nayimanaan, anwoon Manjoonan, awo na kaniigşaan ki *Dayiţ naşih, anjaan ahaabēş bē nin ŋaan aanji dēt, anjaan adēt bē nin ŋaan aanji haabēş aţiini aji : ⁸ Dme uko wi najaan nado. Dtu ŋi kadunan plēman panwoon bhaab, pi nin ŋaan awoon aanhil pdēt. Naanhinan

maakan aşē mēbana uko wi njakun, naampokēn. ⁹ Natanan uko wi nji kalun kado bañaan biki *katoh kañehanaani ki *Tatana. Baji baji bawo biki pntaali pi Naşibaţi aşē wo baanwo biki pa, bawo baţılan. Dluŋ kado baka babi banup ŋi kadunan başē bame kē nji dnalan. ¹⁰ Kē an naşē mēban uţup naan, amiir, ukaan kē nji kanaţ ŋi uko wi nan nawutna kahaj mnhaj mi Naşibaţi akţuun bañaan biki umundu bti katenna jibi bawo i na manjoonan.

¹¹ «“Dbi hēnkun, namēbaan bnuura uko wi nayeenkun, nin ŋaan alon awutna kayeenk katuum ki nan. ¹² Bampokun buţaan, ddo baka banaţ ji pţap du *Katoh ki Naşibaţi i naan. Nin baankak apēn da. Dpiit ŋi baka katim ki Naşibaţi i naan na katim ki ubeeka wi Naşibaţi i naan. Ubeeka mēnt uwoon Yerutalem dhalu dankwalnaniin baţi du Naşibaţi i naan. Dpiit ŋi baka kak katim naan kahaluu.

¹³ «“Ankaan ibat atiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaţi ujakun na banfiyaarun.” »

Uţup wi bapiitun tun banfiyaarun biki Lawoditiya

¹⁴ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaarun biki Lawoditiya iji na baka : “Ŋaan i bajaan badu uwo han, anjaan aţup na manjoonan uko wi Naşibaţi, anwoon nateek, anşihun iko bti impaşaniin aţiini aji : ¹⁵ Dme uko wi najaan nado uwaan udooni. Dnal nado uko unkaan udooni. ¹⁶ Kē jibi uko wi najaan nado uwaanun udooni, dban ŋi ppokan.

¹⁷ «“Naji naji nawo bayok, naanwaan nin uko ulon aşē wo naamme kē nawo banwuţanun, bajuuk, bawaan, banwoon bakuul abot awo byişu. ¹⁸ Hēnk, natiinkan uko wi nji kajakanan: nanugan wuuru wi naan wi mbomanun bnuura

maakan, wal mēnt nawo bayok na manjoonan. Nanugan kak imiṣa ifaatal nawohara, nawutna kawo byiṣu kakowa, nabot nanug bko bi kēṣ nahilna nado kawin bnuura. ¹⁹ Kē nji, bañaan biki nji nṣaluṅ dji kaṅoman na baka kakuṅ kakob baka. Natamaan keeri, nawugēṣ nṣal. ²⁰ Natenan, dwo ṭi plēman akob. Ñaan antiinkuṅ pdiim naan ahaabēṣaan plēman, kaneej du katohul, ṅde kañah. ²¹ Nji dpok buṭaan, aṭo na Paapa ṭi pṭij pi pṣih. Bampokuṅ buṭaan, dṭen baka babi baṭo na nji ṭi pṭij pi pṣih. ²² Ankaan ibaṭ atiinkan uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuṅ na banfiyaaruṅ.”

4

Pṭij pi pṣih pi Naṣibaṭi

¹ Wi uko waṅ uṭēpuṅ, dkak aten, awin plēman panwoon bhaab du baṭi aṣē tiink pdiim pambiin aṭiini na nji, pambiin awo ji plul kē pajakēn : « Payiin ibi ṭi, nṣē diimanu uko unklun kaṭēp. »

² Ṭi dko mēnt, kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē neej ṭi nji. Pṭij pi pṣih ploṅ pawo du baṭi, kē aloṅ aṭo ṭi pa. ³ Dwin uko ujeenkala na unilu kē uknuur ṭi a. Kañaanan ki ubopal kalon kankwoj wojuṅ kafooy pṭij pi pṣih. ⁴ Bantohi iñeen ṅtēb na babaakēr banwohariin imiṣa ifaatal feh, afuuta ṅtepi ṅi pṣih ṅi uwuuru baṭo ṭi itij yi pṣih afooy pṭij pteek puṅ. ⁵ Iliik liik na idiim na imparantant ipēn ṭi pṭij. Kfiiti paaj na ploṅ kayik ṭi kadun ki pa, kul kawoon ṅhaaṣ paaj na ulon ṅi Naṣibaṭi. ⁶ Uko ulon uwo ṭi kadun ki pṭij, awo ji bdēk banwoon ji kawini kanknuuruṅ.

ṅko ṅbaakēr ṅawo ṭi ptoof pi pṭij abot afooy pa ; awo na kēṣ ṭi kadun na kafet. ⁷ Uko uteek unaam na uliihu, kē utēbantēn uwo ji uwit ukaṣ umpoṭi, uwajantēn kē uwo na

kaara dannaamuṅ na di ñaan, kē ubaakantēn unaam ji ukat uweek unkyiṭuṅ. ⁸ ṅko ṅbaakēr ṅuṅ ṅawo undoli na ibaaklu paaj inwoon na kēṣ ṭi ya meet na ṭi iban. ṅaji ṅabi kahuuran huuran unuur bti na utejan bti kaji :

« Iyimani, iyimani, iyimani, iwi Naṣibaṭi *Anhiniin iko bti, anjonuṅ nwoo, anwoon, ankm-biin. »

⁹ Hēnk, uyaas undoli wi ṅko ṅbaakēr ṅuṅ ṅajaan ṅayeeh kadēman, kabeeb Naṣibaṭi anṭoon ṭi pṭij pi pṣih, anwoon te mnṭo, ¹⁰ bantohi iñeen ṅtēb na babaakēr bukuṅ bajot ṭi ihoṭ yi anṭoon ṭi pṭij, adēman anwoon te mnṭo. Baji bafēl ṅtepi ṅi pṣih ṭi kadun ki pṭij kaṣē ji :

¹¹ « Ajugun, Naṣibaṭi i nun bañaan bawo biki kadēmanu kabot kabeebu mnhina bti manwoona du iwi, ṭiki iwi ipaṣuṅ iko bti, inṣaluṅ ppaṣ ya, kē iwo yii yi. »

5

Anwoon unkaneel wi bṭejan

¹ Dkak awin ṭi kañen kadeenu ki anṭoon ṭi pṭij pi pṣih ulibra umpiitaniin ṭi meet na ṭi bdig, kē adēt wa aṣē jatan ṅyaaṣ paaj na ulon kameel ki pbeela kakuuṭna wa. ² Kē nṣē win uwanjuṭ unwoon na mnhina mnweek kē uhuuran maakan aji : « In ataaruṅ na ppēnan uko undētnuṅ ulibra kahaabēṣ wa? » ³ Kē nin aloṅ du baṭi na ṭi mboṣ na ṭi mboṣ uṭeeh aanhil phaabēṣ wa kaleyii. ⁴ Wi wi nṣaan awooni maakan ṭiki baanwin win nin ñaan antaari na phaabēṣ wa. ⁵ Aloṅ ṭi bantohi kē aṣē ji na nji : « Kwooni! Tenan, uliihu wi pntaali pi Yuda*, ampēnnuṅ ṭi *Dayiṭ, awat baṣooradul ; ul ahilun ppēnan uko wi badētnuṅ ulibra ṅyaaṣ paaj na ulon kahaabēṣ wa.

* 5:5 Natenan ṭi Ujuni 49.9.

⁶ Wal mēnt̄ kē nšē win ƚi ptoof pi pƚij pi pših na pi ņko ņbaakēr na pi bantohi, anwoonj unkaneel wi bafaalunj. Awo na itiiim paaj na plonj ƚi bkwow akuƚ awo na kēs paaj na plonj. Kēs mēnt̄ kawoonj ņhaaş paaj na ulonj ņi Naşibaƚi, ņi ayilunj ƚi umundu bti. ⁷ Anwoonj unkaneel abi ayeenk ulibra ƚi kañen kadeenu ki anƚoonj ƚi pƚij pi pših. ⁸ Wi ayeenkunj wa, ņko ņbaakēr ņunj na bantohi iñeen nƚēb na babaakēr babi anjup ƚi kadun ki anwoonj unkaneel adēmana, Andoli amēban bntuni na ikoopā yi uwuuru intumi mnkulan manwoonj pñehan pi bañaanj biki Naşibaƚi. ⁹ Bayeeh kayeeh kahalū aji :

« Itaanj na pyeenk ulibra kapēnan iko indētnunj wa ƚiki ibi faalana,

na pñaaƚ pi nu ikakan du Naşibaƚi bañaanj biki kşini bti, nƚup bti, kn-taali bti na nƚaaƚ bti.

¹⁰ Ido baka kē bawo pntaali pi baƚerjan banwoonj başih aşē lemp ƚi kadun ki Naşibaƚi, bankşihunj ƚi mboş. »

¹¹ Wal mēnt̄ dwiin abot atiink idiim yi nwanjut nƚum ņanfooyunj pƚij pi pših na ņko ņunj na bantohi. Naƚum pƚum paŋ awo kntuni na kn-tuni ktum maakan, ¹² aşē yeeh na idiim iweek maakan aji :

« Bañaanj bawo biki kadēman, kabot kabeeb anwoonj unkaneel unfaalaniinj

ƚiki awo mnhina abot awo pyok, awo uşal untuŋa, abot awo uforta. »

¹³ Dkak atiink iko impaşaniinj bti inwoonj du baƚi, ƚi mboş, ƚi mboş uƚeeh, na ƚi bdēk, iko bti inwoonj ƚi ya kē ikji :

« Iwi inƚoonj ƚi pƚij pi pših na iwi inwoonj unkaneel,

ņbeeban adēmanan ƚiki nawo mndēm na mnhina te mnƚo. »

¹⁴ Kē ņko ņbaakēr ņunj ņaşē ji : « Uwo hanj » kē bantohi başē ņup ƚi kadun ki baka adēman baka.

6

Ppēnan iko inkuuƚnunj ulibra

¹ Hēnk, kē nwin, wi anwoonj unkaneel apēnanunj uko uteek unkuuƚnunj ulibra, kē nšē tiink ulonj ƚi ņko ņbaakēr ņunj kē ukƚiini na pdiim pweek panwoonj ji kamparantant aji : « Biini. » ² Kē nten aşē win umpēlēt̄ ufaatal kē ukbi. Andapiinj wa awo na kaŋaanan ki işuuri, kē bafuuƚana utepi wi pših. Kē aya awo nayoƚ du ugut, kaya kado kayoha yoh.

³ Wi apēnanunj utēbant̄en, dtiink uko utēbant̄en ƚi ņbaakēr ņunj kē uhuuran aji : « Biini. » ⁴ Kē umpēlēt̄ ulonj ukak apēn, awo ujeenkā. Andapiinj wa bawula mnhina mi pƚij ugut ƚi mboş, bañaanj bado kafinjar. Bawula kakej kaweeƚ.

⁵ Wi apēnanunj uwajant̄en, dtiink uko uwajant̄en ƚi ņbaakēr ņunj kē uhuuran aji : « Biini. » Kē nten aşē win umpēlēt̄ ujēnal. Andapiinj wa awo na uko upeesaraani ƚi kañen. ⁶ Kē nšē tiink uko ji pdiim plonj pampēnnunj ƚi ptoof pi ņko ņbaakēr ņunj aji : « Unkil wi maaj pa baluk bi unuur, ņkil ņwajant̄ ņi udut pa baluk bi unuur. Kē ukēra na ubiñu, nawutan preeş jibi pawoonj. »

⁷ Wi apēnanunj ubaakant̄en, dtiink uko ubaakant̄en kē uhuuran aji : « Biini. » ⁸ Kē nšē win umpēlēt̄ unwoonj ji ujaagal unlewunj. Andapiinj wa katimul kawo pkeƚ kē i bajaanj bado mnkeƚ aşē ƚaşā. Bayeenk mnhina mi pfij na kej, na ubon, mmaak, na ņko ņi uƚeeh bañaanj biki kafah kalonj ƚi ibaakēr yi umundu.

⁹ Wi ahaabēşunj uñeenant̄en, dwiin ƚi *bliit bi mngur uƚeeh ņhaaş ņi bañaanj biki bafaalunj ƚiki babi fiyaar Naşibaƚi akuƚ aƚup uko wi nul. ¹⁰ Bahuuran na pdiim

pweek aji : « Ajugun Nayimanaan, anwoon na manjooan, iyoonk lum kawayasaanun na bañaan biki umundu ti pñaakun pi batulun, kakob baka? » ¹¹ Wal mēnt̄ kē başē wul baka andoli kamişa kafaatal aşē ji na baka bayoonk ntiinku kak te bayit̄ baka banklemparun Yetu banwoon i pbi kafinana jibi bukal bafinaniin̄ baket̄.

¹² Hēnk, kē nwin, wi ahaabēşun upaajan̄t̄n, kē mboş manşē şın̄tar maakan, kē unuur ujēn awo ji ihil, kē pli bti pajeenk jud awo ji pñaak. ¹³ Njah njot̄ ti mboş awo ji mnko manwoon̄ maandobi jeenk mi ukēk uwatun, ¹⁴ kē baţi bakak awo ji kambantan ki ban̄jun, kē inkun̄ na njiw bti ipēn du dko di iwoon̄. ¹⁵ Wal mēnt̄ kē başih̄ biki mboş, bañaan̄ baweeek, başih̄ biki bangoli, bayok, bañaan̄ bantiinkaniin̄, balemp̄ bti na baweeek biki baka bti başē ya amena du ihēr yi inkun̄ na du mnl̄aak manwoon̄ da. ¹⁶ Bawo ti pji na inkun̄ na mnl̄aak : « Najot̄nun, namenun̄ n̄low kēş ki an̄toon̄ ti p̄t̄ij pi p̄şih, nakuţ̄ nalowanun̄ udeeb wi anwoon̄ unkaneel. ¹⁷ Unuur uweek wi udeeb wi baka ubii, in aknaţun̄? »

7

Uko unkyuujun̄ kē bañaan̄ bawo biki Naşibaţi

¹ Wi iko yan̄ it̄epun̄, dwin̄ nwanjut̄ n̄baakēr kē njawo ti imban̄ ibaakēr yi umundu, njamēban̄ nyook̄ n̄baakēr, uyook̄ uwutna kayook̄ ti mboş kēme ti bdēk̄ kēme ti bko blon̄. ² Dkak̄ awin̄ uwanjut̄ ulon̄ kē ukwoona umayar unuur apaya, uwo na uko wi ukdoon̄ kaţu űaan̄ kayuujna kē awo i Naşibaţi anwoon̄. Udo p̄diim̄ pweek aji na nwanjut̄ n̄baakēr̄ n̄ambiin̄ ayeenk̄ mnhina mi ptok̄ mboş na bdēk̄ : ³ « Nawutan̄ katok̄ mboş na bdēk̄ na mnko : nayoankan̄ duna n̄ţu ti ijuk̄

yi biki Naşibaţi uko unkyuujun̄ kē bawo biki nul. »

⁴ Hēnk, kē baţup̄ hum di bañaan̄ biki baţuun̄ uko mēnt̄ bawoon̄, bawo : iñeen-week na iñeen n̄baakēr na babaakēr̄ njaaş iñeen-week iñeen (144 000) bampēnni ti kn̄taali bti ki babuk̄ Itrayel.

⁵ Biki pntaali pi Yuda biki baţuun̄ uko unkyuujun̄ kē bawo biki Naşibaţi bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

Biki pntaali pi Ruben bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

Biki pntaali pi Gad bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

⁶ Ti pntaali pi Ater bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

Biki pntaali pi Neftali bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

Biki pntaali pi Manate bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

⁷ Biki pntaali pi Fimeyon̄ bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

Biki pntaali pi Lewi bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

Biki pntaali pi Itakaar bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

⁸ Biki pntaali pi Fabulon bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

Biki pntaali pi Yotef bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

Biki pntaali pi Benyamin bawo iñeen-week iñeen njaaş iñeen na n̄tēb (12 000).

Bañaan̄ batum maakan̄ biki n̄taak̄ bti

⁹ Wi uko wan̄ ut̄epun̄, kē nşē win̄ pntuk̄ pi bañaan̄ pweek maakan̄, pi nin̄ űaan̄ awoon̄ aanhil̄ p̄fēn. Bawoona n̄taak̄ bti, na kşinī bti, na kn̄taali bti na n̄ţup̄ bti anaţ̄ ti kadun̄ ki

p̄t̄ij pi p̄sh na ki anwoon unkaneel wi b̄t̄enan. Bañaan m̄ent̄ bawohara imiṣa ifaatal, awo na ijaak ṭi iñen. ¹⁰Bahuuran maakan aji :

« Naṣibaṭi i nun anwoon ṭi p̄t̄ij pi p̄sh na anwoon unkaneel babuuranuñ nja. »

¹¹Kē nwanjut bti n̄aṣē fooy p̄t̄ij pi p̄sh na bantohi na n̄ko n̄baak̄er n̄un̄ aṅup af̄et̄ kaara ṭi mboṣ adēman Naṣibaṭi, ¹²n̄aji :

« Uwo hañ! Naṣibaṭi i nun, n̄beebu adēmanu ṭiki iwo na uṣal un̄tuña na mndēm na mn̄hina te mn̄to. Uwo hañ! »

¹³Alon ṭi bantohi bukuñ anaṭa aṣē heparaan aji : « Bañaan banwohariñ imiṣa ifaatal yi, bawo bahon̄ ba? Bawoona ṭun̄ ba? »

¹⁴Kē nteem aji : « Naweeek, iwi imeen. »

Kē aṣē ji na n̄ji : « Bawo bañaan banwoonun̄ du mn̄haj mn̄week ; banaj imiṣa yi baka ṭi p̄ñaak pi anwoon unkaneel akakan ya ifaatal. ¹⁵Uko wañ ukaan̄ kē banaṭ ṭi kadun ki p̄t̄ij pi p̄sh pi Naṣibaṭi, adēmana pn̄ak na utejan du dko dyimanaan di nul, kē an̄toon̄ ṭi pa aluñ kayeñan baka. ¹⁶Ubon uunkak ade baka, udaan uunkak aṭij baka, bnuur baankak at̄er baka, kēme uyook uyik ulon̄. ¹⁷Anwoon unkaneel, anwoon ṭi p̄toof pi p̄t̄ij pi p̄sh aklun̄ kawo nayafan i baka kaṣē kañoof baka du n̄kumpēs n̄i meel manjaan̄ manwul ubida. Naṣibaṭi aluñ kawent̄ mn̄kuul bti manwoon̄ ṭi kēs ki baka. »

8

Pp̄enan uko ut̄ēnk paaj na ulon̄ unkuuṭnuñ ulibra

¹Wi anwoon unkaneel wi b̄t̄enan ap̄enanun̄ uko unkuuṭnuñ ulibra ut̄ēnk paaj na ulon̄, kē baṭi baṣē yomp̄ bti ado uko ji p̄toof pi uwoori.

²Kē n̄sē win n̄wanjut̄ paaj na ulon̄ n̄anjaan̄ n̄anaṭ ṭi kadun ki Naṣibaṭi, kē n̄ayeek klul paaj na plon̄.

³Uwanjut̄ ulon̄ kak unwoon̄ na p̄ṭukar pi uwoonun̄ panjaan̄ pat̄erna mn̄kulan ubi anaṭ kañoḡ *bliit bi mngur. Uyeenk mn̄kulan mn̄tum kat̄er ma du bliit bi mngur banwoon̄ ṭi kadun ki p̄t̄ij pi p̄sh pi Naṣibaṭi, manhilna mampaya na p̄ñehan pi biki Naṣibaṭi bti. ⁴Kē udu wi mn̄kulan mankyikuñ uṣē p̄enna ṭi p̄ṭukar panwoon̄ ṭi kañen ki uwanjut̄ wun̄ apaya du Naṣibaṭi na p̄ñehan pi biki nul. ⁵Wi wi uwanjut̄ uṣaan̄ ajeñ p̄ṭukar at̄uman pa bdoo banwoonun̄ du bliit bi mngur aṣē f̄el pa ṭi mboṣ. Wal m̄ent̄ kē imparañtant na idiim it̄iinkanaa, kē iliiik liik iklañṣa, mboṣ bti kē mañṣint̄ari.

Klul paaj na plon̄

⁶Kē nwanjut̄ paaj na ulon̄ n̄anwoon̄ na klul n̄un̄ n̄aṣē bo-mand̄er pa plul.

⁷Uteek ululi, kē mpoj na bdoo inaakiirun̄ na p̄ñaak iṣē jot ṭi mboṣ ; kafah kalon̄ ṭi ifah iwajanṭ yi mboṣ kē kayiki, kē kalon̄ ki mn̄ko kayik na ujaagal bti.

⁸Ut̄ebant̄en ululi, kē uṣē wo wo ji pn̄kun̄ pweek pankyikuñ pajotnuñ bd̄ek ; kē kafah kalon̄ ṭi ifah iwajanṭ yi bd̄ek kakak p̄ñaak. ⁹Kafah kalon̄ ṭi iwajanṭ ki n̄ko n̄anwoon̄ ṭi bd̄ek bweek kakeṭi, kē kafah kalon̄ ṭi iwajanṭ ki iṭeem na n̄lant̄u katokaa.

¹⁰Uwanjut̄ uwajanṭen ululi, kē du baṭi, ujah uweek uṣē jot ayik ji bdoo bweek. Ujot ṭi kafah kalon̄ ṭi iwajanṭ yi id̄ek na n̄kumpēs.

¹¹Katim ki wa kawo unhaayun̄, kē kafah kalon̄ ṭi iwajanṭ yi meel kahaayi, ukaan̄ kē bañaan̄ baṭum bakeṭi.

¹²Uwanjut̄ ubaakanṭen ululi, kē kalon̄ ṭi ifah iwajanṭ yi bnuur na ki pli na ki n̄jah iṣē koba, h̄enk, kafah kalon̄ ṭi iwajanṭ yi n̄a iṣēṣaa : un-uur uwaan̄ kafah kalon̄ ki b̄jeehi bi wa, kē utejan ukak awaan̄ bi wa.

13 Wal mēnt dten ten, ašē tiink ukat uweek unkyiṭun du kalowan du baṭi ahuuran maakan aji : « Pwuṭan, pwuṭan, pwuṭan ṭi bañaan biki mboš wal wi ṇwanjuṭ ṇwajanṭ ṇandukiin plul ṇaklulun. »

9

Plul pñeenanṭēn

1 Uwanjuṭ uñeenanṭēn ululi, kē nšē win ujah kē upēnna baṭi ajot ṭi mboš. Ujah mēnt uyeenk kaniigšaani ki bnjiir bweek, 2 aya ahaabēš ba, kē udu ušē pēn ṭi ba awo ji udu wi bdoo bweek. Udu ufēlan bnuur na dko bti. 3 Kē ṇguul ṇašē pēnna ṭi udu mēnt aniink mboš ; ṇayeenk phina pannaami na pi ṇṭifar ṇi mboš. 4 Baneenan ṇa pban ujaagal na mnko, ṇawut kaban nin uko ulon unjaan umay ṭi mboš. Bañaan banwoon baanwo na uko unkyuujun kē bawo biki Našibaṭi ṭi ijuk ṭaṇ biki ṇawoon i katap. 5 Kē bašē neenan ṇa ṇaṇin baka, baji ṇahajan hajan baka kli kañeen. Mnhaj mi ṇajaan ṇaṭu manwo ji mi ṇaan ajaan ahaj woli utifar utapa. 6 Ṭun ṇmuur mēnt bañaan bado kala pkeṭ pašē paṭi ; banal pkeṭ pašē papok baka.

7 ṇguul mēnt ṇawo ji ṇmpēlēt ṇi babomanun pa ugut. ṇawo na uko ulon unnaamun na ṇṭepi ṇi pših ṇi uwuuru. Ikaara yi ṇa iwo ji yi bañaan. 8 Uwel wi ṇguul mēnt uwo ji uwel wi baat, kē iñiin yi ṇa iwo ji yi uliihu. 9 ṇawo na uko ulon unnaamun ji kamiša kantak ki bangoli. Woli itiink ṇa kē ṇakyiṭ, ibaaklu yi ṇa iji do ji ṇkaaru ṇi ṇmpēlēt ṇakpulun ṇṭum ṇankṭiirun dko di ugut. 10 ṇawo na itant innaami na yi ṇṭifar, awo na itapi. Ṭi itant yun di di mnhina mi phajan bañaan kli kañeen manwoon. 11 Naših i ṇa awoon uwanjuṭ wi bnjiir bweek ; katim ki wa ṭi uhebēre kawo Abadon, kē ṭi ugrek kawo Apoliyon, uwoon natok.

12 Kaṭaafa kateek kaṭēpi, kē itēb išē duka inkbiyi.

Plul ppaajanṭēn

13 Uwanjuṭ upaajanṭēn ululi, kē nšē tiink pdiim kē papēnna ṭi imban ibaakēr yi *bliit bi mngur bi uwuuru banwoon ṭi kadun ki Našibaṭi. 14 Pdiim mēnt paji na uwanjuṭ unwoon na plul : « Wutaan ṇwanjuṭ ṇbaakēr ṇantananiin du bdēk bi Ēfrat. » 15 Kē bawutan ṇwanjuṭ ṇbaakēr ṇun, ṇannaṭun abi kayoonk yoonk uwoori, unuur na pli na ušubal wi ṇakfiṇun kafah kalon ṭi iwajanṭ yi bañaan biki mboš. 16 ṇawo na bangoli bandapiin ṇmpēlēt ; baṭupēn hum di di bangoli mēnt bawoon; bawo iñeen-week ṇṭēb ṇyaaš iñeen-week iñeen ṇyaaš iñeen-week iñeen (200 000 000).

17 Kē nwin ṇmpēlēt na bandapiin ṇa : bawohara imiša inṭak yi bangoli, iwo ijeenk al jud ji bdoo, awo iniilu awoj woj abot awo kak ileel ji pdēpalēn panjaan patērad. Ikow yi ṇmpēlēt iwo ji bi uliihu, ṇapēnan ṭi mntum mi ṇa bdoo, udu na pdēpalēn panjaan patērad. 18 Iṭaafa iwajanṭ yun, inkpēnun ṭi mntum mi ṇa ifin kafah kalon ṭi iwajanṭ yi bañaan biki mboš. 19 Mnhina mi ṇmpēlēt ṇun manwo ṭi mntum na itant yi ṇa. Itant yi ṇa inaan na ṇpula, iwo na ikow, kē na ikow yun mēntan yi yi ṇajaan ṇadolna buṭaan. 20 Kē bandukiin ṭi bañaan, banwoon baankeṭ ṭi kaṭaafa kantēpun kun, baandug umeli aṭaṇan pdo buṭaan di bajaan babi kado, awo ṭi pdēman ṇntaayi na ṇnton ṇi baṭakun na uwuuru na ṇi baṭakun na untaam na ṇi ifeeru na ṇi mlaak na ṇi imul, ṇul ṇanwoon ṇaanhil pwin, ptiink kēme kapoš. 21 Baankak adug umeli aṭaṇan pfin bañaan, pkaalam, pjuban pi piint na kakiij.

10

Uwanjut unwoon na ulibra umpoŋi

¹ Dwin uwanjut ulon kak unwoon na mnhina kē uwalnaana baŋi. Uwohara kanfēluŋ, kaŋaanan ki ubopal kafooy bkow bi wa, kaara di wa dawo ji bnuur, kē ihoŋ yi wa iwo wo ji itap yi bdoos.

² Umēban ulibra umpoŋi unwoon bhaab ŋi kañen. Utap kahoŋ kadeenu ŋi bdēk, atap kamayu du mboŋ, ³ ašē huuran na pdiim pweek panwoon ji pi uliihu. Wi uhuuranuŋ, kē imparantant paaj na kalon iŋē dug. ⁴ Wi imparantant idugun, dya ppiit uko wi ijakuŋ, ašē tiink pdiim panwoonuŋ baŋi, kē pajakēn : « Kpiit uko wi imparantant paaj na kalon ijakuŋ, nin alon awutna kame wa. »

⁵ Kē uwanjut wi mbiin awin kē unaŋ ŋi bdēk na ŋi mboŋ ušē deen kañen kadeenu baŋi, ⁶ ašē mehna ŋi katim ki ankwoon te mnto, ŋi katim ki ampaŋuŋ baŋi na iko inwoon ŋi ba, ŋi katim ki ampaŋuŋ mboŋ na iko inwoon ŋi ma, ŋi katim ki ampaŋuŋ bdēk na iko inwoon ŋi ba, aji : « Wal ubani, kē pyoonek pabaa! ⁷ Kē ŋi ŋnuur ŋi baktiinkuŋ uwanjut uŋēnk paaj na ulon ululi, wi wi iko immeniin yi Naŋibaŋi ikdolaniin jibi abiiŋ aŋup *baŋuparul banjaan balempara. »

⁸ Kē pdiim pi mbiin atiinkna du baŋi pakak aŋiini na nji ajakēn : « Yaan ijej ulibra umpoŋi unwoon bhaab unwoon ŋi kañen ki uwanjut untapuŋ kahoŋ kalon du bdēk atap kundu du mboŋ. » ⁹ Kē nya du uwanjut aji na wa uwulēn ulibra. Kē ušē ji na nji : « Yeenkan, deen wa ; ulil ŋi mntumu ji mnob, kašē katēru du kayiŋ. » ¹⁰ Djeŋ ulibra ŋi kañen ki uwanjut, ade wa. ŋi mntum naan uwo wo ji mnob kē wi ndeen wa aba, kē kayiŋ naan kašē yik. ¹¹ Wal mēnt kē bašē jakēn : « Iwo kaŋup kak uko wi Naŋibaŋi

ajakuŋ ŋi uko wi kntaali ktum, ŋtaak ŋtum, ŋŋup ŋtum na baŋih biki baka. »

11

Bamaar batēb

¹ Wi wi nŋaan ayeenk pmul pannaamuŋ na pi baniw bajaan baniibna. Kē Naŋibaŋi ašē ji na nji : « Naŋiin iya iniib *Katoh Kaweek ki naan na bliit mi mnguur, ibot ifēn baŋaan bambiin ŋi ka adēmanaan. ² Wutan kaniib blay bi bdig bi Katoh ki naan. Wutan ba hēnk, ŋiki ddukar ba banwoon baanwo bayuday, baluŋ kapoŋ poŋan ubeeka uyimanaan kli iŋeen ŋbaakēr na ktēb (42) katok wa. ³ Dluŋ kayil bamaar batēb biki naan bado kaŋuparaan, bawoh ŋŋaaku ŋnuur iŋeen-week ŋyaaŋ iŋeen na ŋtēb na ŋnuur iŋeen paaj (1260) mēnt. »

⁴ Bukal bawoon mnko mntēb mi mnoliwera na kfiit ktēb kannatuŋ ŋi kadun ki Ajug mboŋ. ⁵ Woli ŋaan alon aŋal pba na baka, bdoo bapēna ŋi mntum mi baka katok baŋoorad baka. Aa, woli ŋaan aŋal pfiŋ baka, hēnk di akkeŋuŋ. ⁶ Bawo na mnhina mi ptuh baŋi, nin uŋubal uunkjot ŋi wal wi bakwoon ŋi pŋupar Naŋibaŋi. Bawo kak na mnhina mi pkakan meel pŋaak na mi pŋu itaafa itum ŋi mboŋ, wal wi banjalaan.

⁷ Kē wal wi bakbaan pŋup uko wi Naŋibaŋi aŋuun baka pŋup, uko ulon unkmpeŋnuŋ du bnjiir bweek upēn kagut na baka, kakob baka kabot kafin baka. ⁸ Muum mi baka manduka ŋi bayiti bi ubeeka uweek wi bapaŋnuŋ Ajugun, unwoon ji Todom kēme Ejiptu. ⁹ Baŋaan biki kntaali bti, kŋini bti, ŋŋup bti na ŋtaak bti babi pten muum mi baka. Mawo ŋi bayiti bi ubeeka ŋnuur ŋwajanŋ na ptoof pi unuur, bapok bamoy ma. ¹⁰ Baŋaan banfētuŋ mboŋ batan ŋi uko mēnt kawo ŋi mnlilan kabot kaŋenar iko, ŋiki

baɕupar Naɕibaɕi batëb bukuŋ babi hajan baka maakan.

¹¹ Kë wal wi ŋnuur ŋwajanɕ na ptoof pi unuur ŋaktëpuŋ, uhefënt unwoonuŋ du Naɕibaɕi uneej ɕi bankeɕuŋ bukuŋ, baɕë banaɕa. Wal mënɕ palënk pweek paneej bambiin pten baka. ¹² Batëb bukuŋ baɕë tiink pdiim pweek pampënnuŋ baɕi paɕi na baka : « Napayiin ɕi. » Baɕë bapaya baɕi ɕi kanfëluŋ ɕi kadun ki baɕoorad baka.

¹³ Wal mënɕan wuŋ, mboɕ maŋɕinɕar maakan, kafah kalon ɕi iŋeen yi ubeeka kaɕë jot ; bañaan iŋeen-week ŋyaaɕ iŋeen paaj na ulon (7000) bakeɕ ɕi kaɕaafa mënɕ. Bandukiin balënk maakan aɕë dëman Naɕibaɕi anwoon baɕi.

¹⁴ Kaɕaafa katëbantën katëpi, kawajanɕën kabi hënkun.

Plul pɕënk paaj na plon

¹⁵ Wi iko yan iɕëpuŋ, uwanjuɕ uɕënk paaj na ulon ululi, kë idiim iweek iɕë tiinkana du baɕi aɕi : « Pɕih pi mboɕ pawo hënkun pi Ajugun na *Krittu i adatuŋ ; aɕih te mnɕo. »

¹⁶ Kë bantohi iŋeen ŋtëb na babaakër banɕoon ɕi iɕij yi pɕih ɕi kadun ki Naɕibaɕi, baɕë fët këɕ ɕi mboɕ adëmana, ¹⁷ baji baji :

« Nbeebu, iwi Ajugun Naɕibaɕi *An-hiniin iko bti,
inwoon, abot ajon nwoo,
ijej mnhina mnweek mi nu
abëkanaan pɕih pi nu.

¹⁸ Bañaan biki ŋtaak badeebaɕi,
kë udeeb wi nu uɕaan abi.

Wal wi pwayëɕ bankeɕuŋ ubani,
wal wi ptuum baɕuparu ban-
jaan balemparu,
na bañaan biki nu bti,
banjaan batiinku,
bampoti na bawee,
kë wal wi ptok banktokun umundu
ubani. »

¹⁹ Wal mënɕ, kë *dko dyimanaan di Naɕibaɕi danwoon du baɕi daɕë haabɕa, kë *umaala uyimanaan wi bhonɕar uɕë pën awinana da.

Wi wi iliik liik iɕaan awinana, kë imparantant itiinkanaa, mboɕ kë maŋɕinɕari, kë uɕubal uweek wi mpoj mmag uɕë jot.

12

Ñaaɕ na unjumpul

¹ Wi iko yan iɕëpuŋ, uko uŋonɕarënaan maakan uwinana du baɕi : ñaaɕ anwohariin unuur kë uwo kamiɕa abot atap ihoɕ ɕi pli, aɕë wo na ŋjah iŋeen na ŋtëb ɕi bkow kë ŋawo utepi wi pɕih. ² Ñaaɕ mënɕ awo na kayin aɕë do idiim ɕiki wal wi nul wi kabuk ubani, kë akhaj. ³ Uko ulon ukak awinana du baɕi : uwo ji unjumpul uweek unjeenkun ji bdo. Uwo na ŋkow paaj na blon na itiiim iŋeen. Bkow bandoli bawo na utepi wi pɕih. ⁴ Uji uwet na ptant pi wa kafah kalon ɕi iwajanɕ yi ŋjah ŋi baɕi kawat ɕi mboɕ. Uya naɕ ɕi kadun ki ñaaɕ ankdoon na kabuk, kahilna kade napoɕ wal wi akbukiin. ⁵ Kë ñaaɕ aɕë buk napoɕ ñiint. Ul akbiin kaɕih ŋtaak bti na btintël bi pfeeru. Napoɕ un ajejanaa, aya wo du Naɕibaɕi, na du pɕij pi pɕih pi nul. ⁶ Kë ñaaɕ aɕë ɕi aya du *pndiis du dko di Naɕibaɕi abomanuluŋ. Awo da bado kade de'ana ŋnuur iŋeen-week iŋeen na ŋtëb na ŋnuur iŋeen paaj (1260).

⁷ Ugut uweek uwo du baɕi : *Mikayel uwanjuɕ uweek na ŋwanjuɕ ŋi nul ŋaneej ugut na unjumpul, kë wul na ŋwanjuɕ ŋi wa, ŋakak anaɕa wa na Mikayel. ⁸ Kë ŋaɕë yoh ŋi unjumpul kë ŋaankak aka dko du baɕi. ⁹ Bawat unjumpul uweek, upula ujon wi bajaan bado Fatana Këme Untaayi Uweek, unjaan uguur umundu bti. Bawat wa ɕi mboɕ wul na ŋwanjuɕ ŋi wa.

¹⁰ Kë nɕë tiink pdiim pweek du baɕi kë pakji :

« Wal wi mbuur ubani,
wal wi mnhina na pɕih pi
Naɕibaɕi i nun,

wal wi *Krittu i adatuŋ akdoon
kaših!

Ñaaŋ anjaan atapar bayiŋ nja ti
Krittu
ñaan anjaan aya du Našibaŋi i
nun katapar baka
unuur bti na utejan bti
awatana du mboš.

¹¹ Kë biki ataparun bašë koba
na pñaak pi anwoon unkaneel
wi btejan,
na uŋup wi Krittu wi baktupun ;
baanjal ubida kadoo kado kaŋi pkeŋ.
¹² Ukaan, iwi baŋi, na banfëtuŋ ti
iwi, nalilaan.

Kë an mboš na bdëk nawoon na
pwuŋan,
ŋiki *Untaayi Uweek uwala ti
an.

Uwala ti an na udeeb uweek
ŋiki ume kë uduki'a wa ŋwal
ŋntiinku. »

¹³ Kë wi unjumpul uwinun kë
ujot ti mboš, ašë naŋa pla ñaaŋ
ambukun napoŋ ñiint. ¹⁴ Kë ñaaŋ
ašë yeenk ibaaklu yi ukat uweek
ahilna ayiŋ, aya du pndiiš alow up-
ula, du dko di babomanulun pa
kado kade de'ana ŋsubal ŋwajanŋ na
kli paaj. ¹⁵ Kë upula ušë pënan
ti mntum mi wa meel kë manwo
ji bdëk ti kafet ki ñaaŋ meel man-
hilna manya na a. ¹⁶ Kë mboš
manšë bi aŋenk ñaaŋ, manhaabšaa,
ayoor bdëk bampënuŋ ti mntum mi
unjumpul. ¹⁷ Kë udeeb wi udee-
baŋëruŋ ñaaŋ udo kë unaŋa ugut na
babukul bandukiin, banjaan baŋaš
bti bgah bi Našibaŋi abot amëban
manjoonan mi Yetu ayuujun.

¹⁸ Kë unjumpul uya naŋ kakab
bdëk*.

13

Ulimariya umpënnun du bdëk

¹ Dwin wal mënŋ ulimariya ulon
unkaan itiim iŋeen na ŋkow paaj
na blon kë upën du bdëk. Ptiim
pandoli pawo na utepi wi pših kë

katim kankkarun Našibaŋi kë kapiit
ti bkow bandoli. ² Ulimariya wi
nwinun uanam na uwuŋ, ihoŋ yi
wa iwo iweek abot ajab maakan,
iŋiiri yi wa iwo ikujënŋaan, uwo na
mntum mi uliihu. Unjumpul uwul
wa mnhina mnweek mi wa na pših
pi wa. ³ Bkow blon bi wa bafalanaa
kë bañaan bti badoo nun kë ukeŋi,
kë ušë jeb. Wal mënŋ kë bañaan
biki mboš bti bašë maŋ uko wun
aŋaš ulimariya. ⁴ Baŋup adëman
unjumpul ŋiki uwul ulimariya mn-
hina. Badëman kak ulimariya aji
: « In awoon ji ulimariya wi? In
ahilun kagut na wa? »

⁵ Uyeenk mnhina mi phil bŋup,
ašë ŋup ŋŋup ŋjooŋ ti Našibaŋi abot
akara. Uyeenk pših pi kli iŋeen
ŋbaakër na ktëb. ⁶ Uhaabëš mntum
akar Našibaŋi, katimul, katohul na
banfëtuŋ du baŋi. ⁷ Našibaŋi awut
wa kë ugut na banwoon biki nul
adoo kob baka. Uyeenk pših aših
kšini bti, knŋaali bti, bañaan biki
ŋŋup bti na ŋŋaak bti. ⁸ Banfëtuŋ
mboš bti balun kadëman wa, biki
itim iwoon iinwo ti ulibra wi ubida
wi anwoon unkaneel unfaalaniin
pa btejan ji mboš mambi mando
kapašana.

⁹ Ankaan ibaŋatiinkan. ¹⁰ Anwoon
i pya ukalabuš, aya wa. Anwoon i
pkeŋ na kakej, bafiŋa na ka. Wal
mënŋ uwo pa biki Našibaŋi wal wi
kamiir na pfiyaar.

Ulimariya umpënnun ti mboš

¹¹ Wal mënŋ dwin kë ulimariya
ulon kak kë upën ti mboš. Uwo na
ktiim ktëb ji ki unkaneel ašë ji uŋini
ji unjumpul. ¹² Uji udo mnhina
bti mi ulimariya uteek ti kadun ki
wa. Uŋu bañaan banfëtuŋ mboš
pŋup kadëman ulimariya uteek,
umbiin afaalana ašë jeb. ¹³ Udo
iko iŋonarënaan maakan adoo ji
upënan du baŋi bdoo, kado ba
bawala ti mboš ti kadun ki bañaan.

* **12:18** Unjumpul uya naŋ kakab bdëk : ŋi ŋlibra ŋlon ŋjon bapiit aji : kë nšë ya anaŋ du kakab
bdëk.

14 Uguur bañaan biki mboş na iko iñonjarënaan yi uhilun pdo ti kadun ki ulimariya uteek. Uji na bañaan biki mboş bado ptu pannaamun na ulimariya umbiinj afaalana aşë naşa. ¹⁵ Uyeenk mnhina mi pwul ptu uhefënt kë padoo hil bñup abot ado kë bafinj bañaan bti bampokun pñup kadëman pa. ¹⁶ Ulimariya uçu kë bañaan bti, bapoş na baweek, bayok na bawaan, balemp na baweek biki baka kë baya piitana ti kañen kadeenu këme ti pjuk uko wi wa. ¹⁷ Ñaan anwoon aanwo na uko wi, unwoon katim ki wa këme mnfën mi katim ki wa, aankhil pnug këme pwaap.

¹⁸ Uko wi, uwo wi ñaan awo na uşal untuja. Antitun atenan bnuura ame uko unwoyi ti mnfën mi ulimariya : uwo mnfën mi ñaan najën, uwo iñeen-week paaj na iñeen paaj na paaj (666).

14

Anwoon unkaneel wi bñejan na bañaan biki nul

¹ Dten kak aşë win anwoon unkaneel wi bñejan kë anaş du pnkun pi *Fiyon awo na bañaan biki nul iñeen-week na iñeen nbaakër na babaakër nyaaş iñeen-week iñeen (144 000) biki bapiitun ti ijuk yi baka katim ki nul na ki Aşin. ² Dtiink pdiim plon kë pakpëna başi, pawo ji ubulan uweek, ji kamparantant kaweeek. Kë pdiim pi ntiinkun pawo ji kayeeh ki bankkobun intuni bakyeehun. ³ Bayeeh kayeeh kahalu ti kadun ki pñij pi pşih na ki nko nbaakër na ki bantohi. Nin ñaan alon aanhil pjuk kayeeh mënt bë mënt bañaan iñeen-week na iñeen nbaakër na babaakër nyaaş iñeen-week iñeen (144 000), bambuurun ti mboş. ⁴ Baanşopan nleef ni baka na baş, baambaan kabanaara ñaaş. Baji başaş anwoon unkaneel dko bti di akyaan. Babuuran baka ti

bañaan bahilna bawo bateek biki Naşibaşi na biki anwoon unkaneel. ⁵ Nin nñilan njaambaan kapënaara ti mntum mi baka, baanwo na nin buşaan dlon.

Uşup wi nwanjut nwanjan

⁶ Wi uko wan uşepun, dwin uwanjut ulon kë uwo du kalowan du başi. Uwo na Uşup Ulil Unuura unktoon te mnto wi uwoon kaşup bañaan banwoon ti mboş: uşup wa nşatak bti, kşini bti na nşup bti na kntaali bti. ⁷ Uji na pdiim pweek : « Nadoon kaşi Naşibaşi, nado kadëmana, şiki unuur wi akwayëşun ubani. Nadëmaan ampaşun başi na mboş, idëk na nkumpëş ni meel. ⁸ Uwanjut utëbantën upën ti kafëş ki uteek aşë ji : «*Babilon, ubeeka uweek ujoti, ujoti ; wul undaanun poot pi wa nşatak bti, kë pdaan poot pun pawoon pşopan uleef na pekadu di piinj ji wa. »

⁹ Uwanjut uwajantën upën ti kafëş ki nşatak aşë ji na pdiim pweek : « Woli alon adëman ulimariya na ptu pi wa, bapiitle uko wi wa ti pjuk pi nul këme ti kañen ki nul, ¹⁰ adaan kak poot pi udeeb wi Naşibaşi. Poot mënt paankjëm wal wi pakjeeşaniinj du pnkalame pi udeeb wi nul. An mëntan ahaj maakan ti bdoo na ti pdëpalën panjaan patërad ti kadun ki nwanjut nyimanaan na ti kadun ki anwoon unkaneel wi bñejan. ¹¹ Udu wi mnhaj mi baka udo kapëna pën te mnto. Bukal bandëmanun ulimariya na ptu pi wa, bampiitaniinj katim ki wa, baankka pnorfën na pnak këme na utejan. ¹² Wal wi, uwo wal wi bañaan biki Naşibaşi bammëbanun bgah bi nul abot afiyaar Yetu bawoon biki kataman. »

¹³ Kë nşë tiink pdiim plon du başi kë paji : « Piitan : banuurandëni, bankketun hënkun aşë fiyaar Aju-gun. »

Wal mēnt̄ kē *Uhaaş wi Naşibaţi uşē ji : « Aa, banoorfēn ƚi ulemp wi baka, udo wi baka uţaş baka. »

Kakit ƚi mboş

¹⁴ Dten kak aşē win kanfēluŋ kafaatal, uko ji űaaŋ uţooŋ ƚi ka awo na utepi wi pşih wi uwuuru ƚi bkow, aşē wo na kakaawi kajul ƚi kaűen. ¹⁵ Uwanjut uloŋ upēna du Katoh Kaweek ki Naşibaţi aşē do pdiim pweek aji na anţooŋ ƚi kanfēluŋ: « Jejan kakaawi ki nu ido kakit. Wal wi kakit ubani, mboş manjiji. » ¹⁶ Wal mēnt̄ kē anţooŋ du kanfēluŋ aşē ƚu kakaawi ƚi mboş, kē kakit kadolana ƚi mboş bti.

¹⁷ Uwanjut uloŋ upēna du Katoh Kaweek ki Naşibaţi kanwoon du baţi, uwo wul kak na kakaawi kajul ƚi kaűen. ¹⁸ Uwanjut uloŋ kak upēna ƚi *bliit bi mngur, uwo na mnhina mi bdoo. Udo pdiim pweek aji na unwoon na kakaawi kajul : « ƚuun kakaawi ki nu imar mnko mndolni ubiűu ƚi uwoorta wi mboş, mnko mi wa manjeenki. » ¹⁹ Kē uwanjut wuŋ uţu kakaawi ƚi mboş amar uwoorta wi mboş. Uţu mnko mi umaruŋ ƚi kako kaweek ki udeeb wi Naşibaţi kapooűna ma. ²⁰ Baűooű mnko muŋ du bdiŋ bi ubeeka apooű, kē pűaak pampēnuŋ ƚi kako kapooűni paniink dko danliuŋ na űkilometēr iűeen-week űwajanţ (300) abot aya aliŋ na ijaaş yi umpēlēt unnaaţuŋ.

15

Nwanjut paaj na uloŋ na mnhaj mbaaűsaani

¹ Dwin du baţi uko uloŋ kak uweek wi űaaŋ ajaan amagan maakan, uwo : űwanjut paaj na uloŋ űamēbanuŋ iţaafa paaj na kalon. Iţaafa mēnt̄ iwoon ibaaűsaani, yul iktuun udeeb wi Naşibaţi uwinana bti. ² Dwin kak uko ji bdēk banwoon ji kawini bannaakiiri na bdoo. Bampokun ulimariya na ptu pi wa, na mnfēn

mi katim ki wa, banaţ ƚi ba duuţ amēban intuni yi Naşibaţi awuluŋ baka. Bakob intuni mēnt̄ ³ aşē yeeh kayeeh ki bi *Moyit nalempar Naşibaţi na anwoon unkaneel wi bţerjan, aji :

« Iwi Ajugun Naşibaţi *Anhiniini iko bti ;

udo wi nu udēmi abot awo uűoűarēnaan,

iwi naşih i űtaak.

Bgah bi nu bawo btool abot awo bi manjoonan

⁴ Iwi Ajugun, in awoon aankdo kaţi'u?

In awoon aankdo kadēman ka-timu?

Iwi ƚaű iyimanuŋ.

űtaak bti űabi kaűup kadēmanu ƚiki baűaaŋ bawin kē iko yi ikdolun iwo itool. »

⁵ Dwin kak du baţi, *dko dyimanaan di *kaloona kanjaan kadiiman kē Naşibaţi awo da kē dahaabēşaa. ⁶ Kē űwanjut paaj na uloŋ űamēbanuŋ iţaafa paaj na kalon kē űapēna ƚi dko dyimanaan, űawohara imişa ifaatal feh inkyikuŋ, aşē tan ƚi ilank itēl yi uwuuru. ⁷ Uloŋ ƚi űko űbaakēr uwul űwanjut paaj na uloŋ űuŋ knkalame paaj na ploŋ ki uwuuru kantumi udeeb wi Naşibaţi, ankwoon te mnt̄o. ⁸ Kē mndēm mi Naşibaţi na mnhina mi nul manşē do kē dko dyimanaan datum na udu. Kē nin aloŋ aanhil pneej ƚi da bē iţaafa paaj na kalon yi űwanjut paaj na uloŋ iindolanaa.

16

Knkalame paaj na ploŋ ki udeeb wi Naşibaţi

¹ Dtiink pdiim pweek pampēnuŋ du *dko dyimanaan kē paji na űwanjut paaj na uloŋ: « Nayaan najeeş knkalame paaj na ploŋ kanwoon na udeeb wi Naşibaţi ƚi mboş. » ² Uteek uya jeeş pnkalame pi wa ƚi mboş, kē űjad űanjaan űade abot aţēkēű űapēn ƚi banwoon na

uko unjaan udiiman kē bawo biki ulimariya, banjaan badēman ptu pi wa.

³ Utēbantēn uya jeeş pnkalame pi wa ʔi bdēk bweek, kē bakak ji pñaaak pi ñaan ankeʔun, kē ŋko bti ŋanwoon ʔi bdēk ŋaketʔi.

⁴ Uwajantēn uya jej pnkalame pi wa ajees ʔi idēk impoʔi na ʔi ŋkumpēs ŋi meel, kē meel mi iko yun bti mankak pñaaak. ⁵ Dtiink wal mēntʔ uwanjut wi meel kē uji :

« Iwi nayimanaan, ibiin awo abot awo, iwo natool, iyuu j kē pwayēs pi nu pawo ptool.

⁶ Jibi bukal batulun pñaaak pi *baʔuparu na bandukiin banwoon biki nu, hēnk di ikaan awul baka pñaaak badaan : uko mēntʔ ulin baka. »

⁷ Kē nşē tiink *bliit bi mngur kē baji :

« Aa, iwi Ajugun Naşibaʔi *Anhiniin iko bti pwayēs pi nu bti pawo manjooan abot awo ptool. »

⁸ Uwanjut ubaakanʔen ujees pnkalame pi wa ʔi unuur, kē uyeenk mnhina mi pter bañaan na bdoo bi wa. ⁹ Hēnk kē bnuur byik maakan batēr baka, kē bawoha wo ʔi pkar Naşibaʔi ankaan mnhina mi pʔu baka iʔaafa yun, apok pʔelēs mnwo mi baka kado kadēmana.

¹⁰ Uñeenantēn ujees pnkalame pi wa ʔi pʔij pi pşih pi ulimariya kē pşih pi wa pawo ʔi bdēm bweek. Bañaan bahaj maakan adoo dum indemēt yi baka. ¹¹ Mnhaj na njad ŋi baka ŋaʔu kē bakkar Naşibaʔi anwoon du baʔi, apok pʔelēs mnwo mi baka.

¹² Uwanjut upaajantēn ujees pnkalame pi wa ʔi bdēk bweek bi Ēfrat, kē bakayi, başih bampēnnun umayar unuur bahilna baʔep.

¹³ Wal mēntan kē nşē win ŋntaayi ŋwuʔaan ŋwajantʔ ŋannaamuŋ ji ŋbopal kē ŋapēn ʔi mntum mi unjumpul, mi ulimariya na mi

ulimariya unwoon uʔupar wa. ¹⁴ Na manjooan ŋawo ŋntaayi ; ŋaji ŋado iko iñonarēnaan, ŋaya du başih biki mboş bti kahilna kayitrēn baka pa ugut wi unuur uweek wi Naşibaʔi Anhiniin iko bti.

¹⁵ Ajugun aji : « Natenan, dbi ji nakii! Anuurandēni anwoon bten awo na imişa yi nul, anwoon aankpēn byişu kaduk bduun ʔi kadun ki bañaan. »

¹⁶ ŋntaayi ŋun ŋado kē başih bayit du dko di bajaan bado ʔi uhebērē Amagedon.

¹⁷ Uwanjut uʔēnk paaj na ulon ujees pnkalame pi wa na dko, kē pdiim pweek paşē pēna ʔi pʔij pi pşih panwoon du dko dyimanaan aji : « Uko mēntʔ udolanaa. »

¹⁸ Wal mēntʔ kē iliik liik işē pēn kē idiim na imparantant itiinkanaa. Mboş manşintar maakan jibi manwoon maambaan kaşintēraara wi ñaan awoonun ʔi ma. ¹⁹ Pşintar pun pado kē ubeeka uweek upaʔşari akak ifah iwajantʔ, kē ŋbeeka ŋi ŋtaak bti ŋajoti. Naşibaʔi aantilma *Babilon ubeeka uweek : adaanan wa pnkalame pi udeeb wi nul unkfatuŋ. ²⁰ Njiw bti ŋawunanaa kē inkun iweek ibaa, iinkak awinana. ²¹ Uşubal wi mpoj mnditʔ maakan ujut ʔi bañaan ; kē kaʔaafa kun kē kado kē bakkar Naşibaʔi ʔiki katam maakan.

17

Ñaaʔ naʔuunk

¹ Kē ulon ʔi ŋwanjut paaj na ulon ŋamēbanun knkalame paaj na plon ki uwuuru ubi ʔi ŋji aʔiini na ŋji aji : « Biini, dyuuju kakob ki ñaaʔ naʔuunk naweek anwoon du kakab idēk iweek akkobiin. ² Başih biki ŋtaak ŋi mboş bawinar na a, kē bañaan banfēʔun mboş bakuj poot pi nul panwoon ubida uʔop. »

³ Wal mēntʔ kē uwanjut wun uşē neej ʔi uşal wi naan aŋooʔen du *pndiiş, kē nwin ñaaʔ alon anʔoon ʔi

ulimariya ujeenk, itim inkkarun Naşibaŋi ipiitana ŋi uleef wi wa bti. Uwo na ŋkow paaj na bloŋ na itiiim iŋeen. ⁴ Ŋaaŋ awohara imiŋa inuura maakan ijeenk. Aŋu iko itum itam preeŋ yi uwuuru, iwij wijaan na mnko mnuura maakan. Amēban ŋi kaŋen pnkalame pi uwuuru pantumun na buŋaan bi bŋopar bi pŋuunk pi nul. ⁵ Bapiit ŋi pjuk pi nul katim kalon, kē uko wi kawoon uŋe wo uumeetanaa. Uko umpiitaniin wii wi : « Babilon ubeeka uweek, anin pŋuunk na pŋop na buŋaan bi umundu. »

⁶ Dwin ŋaaŋ mēnt kē akuj pŋaak pi banwoon biki Naşibaŋi, pi banjaan baŋup uko wi Yetu. Wi nwinulun aŋe ŋoŋar maakan. ⁷ Kē uwanjuŋ uŋe ŋi na ŋji : « we ukaan kē iŋoŋar hēnk ba? Dŋupu uko wi ŋaaŋ ummeniin na wi ulimariya wi ŋkow paaj na bloŋ na itiiim iŋeen wi aŋoornun. ⁸ Ulimariya wi iwinun ubi wo aŋe wo uunkak awo, kē uŋe wo i kapēn du bnjiir kaya katoka te mnŋo. Kē baŋaan biki mboŋ biki itim iwoon iimpiitana ŋi ulibra wi ubida wi umundu upaŋaniin baŋoŋar wal wi bakwinun ulimariya umbiin awo, awo uunwo hēnkun, kaŋe kabi kawo kak.

⁹ « Ŋaan awo kawo ŋi uko wi na mntit na uŋal untuŋa : ŋkow paaj na bloŋ ŋun ŋawo knkun paaj na ploŋ ki ŋaaŋ aŋoon, ŋawo kak baŋih paaj na aloŋ. ¹⁰ Kaŋeen ŋi baka bado bi wala ŋi pŋih, napaajanŋen akŋihun hēnkun, naŋenk paaj na aloŋ aando bi, kē wal wi akbiin aankŋo kajon. ¹¹ Kē ulimariya umbiin awo, aŋe wo uunkak awo hēnkun uwo wul ŋi uleef wi wa naŋih naŋenk bakreŋ. Uwo aloŋ ŋi baŋih baŋenk paaj na aloŋ, utoka te mnŋo.

¹² « Itiiim iŋeen yi iwinun iwo baŋih banwoon baando bi yeenk pŋih. Kē baŋe yeenk bukal na ulimariya kaŋih uwoori uloolan ŋaŋ. ¹³ Bukal bti bawo na uŋal

uloolan : pwul mnhina mi baka na pŋih pi baka ulimariya. ¹⁴ Balun kagut na anwoon unkaneel wi bŋeŋan aŋe kob baka, ŋiki awo naweek i baweek, naŋih i baŋih. Bandu'aniin, bandataniin, banfiyaarulun, banaakiir na a, kakob bambiin pŋutan na a. »

¹⁵ Uwanjuŋ uji na ŋji kak : « Meel mi iwinun, mi naŋuunk aŋoon manwo knaali, knŋuk, ŋtaak, na ŋŋup. ¹⁶ Ulimariya na itiiim iŋeen ki iwinun ŋalun kaŋoor naŋuunk, katok ŋokana bti kabot kaduka byiŋu, kade uyemaŋ wi nul kabot katēra. ¹⁷ Na manjoonan, Naşibaŋi aŋuun ŋi ŋhaaŋ ŋi baŋih bukun uko wi analon bado kē bawo na uŋal uloolan wi pdo wa : balun kawul pŋih pi baka ulimariya kē udoo do uko bti wi Naşibaŋi aŋupun. ¹⁸ Kē ŋaaŋ i iwinun, awoon ubeeka uweek unjaan uŋih ŋi baŋih biki mboŋ. »

18

Pjot pi Babilon

¹ Wi uko wan uŋeŋun, dwin uwanjuŋ ulon kē uwalnaana baŋi. Uwo na mnhina mnweek, kē bjeehi bi wa baŋe jeehan mboŋ. ² Udo pdiim pweek aji :

« *Babilon ubeeka uweek ujoti!
Ujoti! Ujoti!

Ukak ufēŋ wi ŋntaayi,
dko di ŋntaayi bti ŋawoon
na di ŋkat ŋŋop ŋwuŋaan bti.

³ Ŋtaak ŋi mboŋ bti ŋadaan poot pi da,
kē pdaan poot pun paŋe wo
pŋopan uleef na pekadu di piinŋ.

Baŋih biki mboŋ bti bawinar na da,
kē bawaap biki mboŋ bayokna
ŋi pŋal iko yi umundu pi
baŋaan biki da. »

⁴ Wal mēntŋ dkaak atiink pdiim ploŋ panwoonun baŋi, paŋi : « An pntaali pi naan, napēnan ŋi ubeeka wun, nawutna kanaakiir ŋi pjuban pi baka, iŋaafa inkmbiin

ti baka iwutna kajotnan. ⁵ Buṭaan di baka dajunka adoo ban baṭi, Naṣibaṭi aleṣ iko inwoon iinwo itool bti yi badolun. ⁶ Nadoon biki Babilon uko wi badolun, nadoon nado do baka nṣaaṣ nṭéb iko yi badolun, naṭuun ti pnkalame pi bajaan baṭu poot, panhaayun apel pi baka nṣaaṣ nṭéb. ⁷ Naṭuun da mn-haj na pwuṭan panliṅun na mndēm na pyok pi dabiṅn aka, daji ti uṣal wi da : “Dṭo ji naṣih nṣaaṣ, mēnkwo nayoṭ nin, mēnkwo na puum nin unuur ulon.” ⁸ Uko waṅ ukaṅ kē ti unuur uloolan ṭaṅ, Naṣibaṭi Ajugun anwoon na mnhina akkob da na iṭaafa inwoon i pjotna da : pkeṭ, muum, ubon na uyik. »

Nwooni ni bawooniirun Babilon

⁹ Pdiim pakak aji : « Wal wi baṣih biki mboṣ bambiin awo ti pjuban pi piinṭ na Babilon abot awo na da ti pṅal iko inuura maakan yi da bakwinun udu wi uyik wi da, bawooni kabot kaṭēga. ¹⁰ Balun kanaṭ kalow kaṭi mnhaj muṅ kaṣē kaji : “Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ti iwi, *Babilon, ubeeka uweek, ubeeka unwoon na mnhina, ikobana ti uwoori uloolan ṭaṅ!”

¹¹ « Bawaap biki mboṣ bawooni abot aṭēga ji bawo na puum, ṭiki nin alon aankak anug iko yi bajijun abi bwaap. ¹² Iko mēṅ iwo uwuuru na unṭaam, mnko mwij wijan mantamuṅ preeṣ na mnko mnuura, itenda inuura, ijeenkal, idaan iwoj wojaan na ilon kak ; mmul mnuura mantamuṅ preeṣ na iko yi bafejun na mmul mēṅ, iko yi babomanaanun iṅiṅn yi nlon, yi ifeeru inuura, kēme mnlaak, ¹³ ukēra ulil pṭēkēn utum umpaṭun kalilare na itoh ilil pṭēkēn na mnkulan, ubiṅu na ukēra, pṣon na uloort, ṅngit na ṅkaneel, ṅmpēlēt na ṅkaaru ni ṅmpēlēt ṅakpuluṅ ; badoo ji bawaap baṅaṅ bajēn.

¹⁴ « Balun kaji kak na Babilon : “Iko bti yi uhaaṣu unṣaluṅ iinkak

awin ya, ilowu! Iko inwoon yi mndēm mi nu na inuura maakan, iinkak awin ya nin.” ¹⁵ Bawaap bambiin ayokna ti ubeeka mēṅ banaṭ kalow kaṭi mnhaj mi ubeeka mamob baka. Bado kawooni, kaṭēga ti ubeeka mēṅ ¹⁶ kaji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ubeeka uweek unwohariṅ itenda inuura itam preeṣ,

ijeenkal, iwoj wojan,

unṭuun uwuuru na mnko mnuura mntam preeṣ,

¹⁷ ti uwoori uloolan ṭaṅ kē pyok mēṅ bti paṣē toka.”

« Kē bajug ṅlantu na bajaan baṭon ṅa na baṅaṅ bti bajaan balemp ti bdēk baṣē naṭ alow.

¹⁸ Wi bawinun udu wi uyik aṣē ji : “Ubeeka unliṅi na wi ubi woḥa i?” ¹⁹ Baṭu mboṣ ti ikow yi baka aṣē ṅajar awooni ji banwoon na puum aji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ubeeka uweek

wi bankaṅ ṅlantu ti bdēk bti bayoknun ti pyok pi wa,

ti uwoori uloolan ṭaṅ kē uṣē toka!

²⁰ Baṭi, banjaṅ na baṭupar Naṣibaṭi na an biki nul bti nalilaan ti pṅot pi wa,

Naṣibaṭi akob wa ti uko wi udolanaṅ.” »

²¹ Wal mēṅ, kē uwanjuṭ unwoon na mnhina mnweek uṣē jej plaak pweek maakan afēl du bdēk aṣē ji :

« Na mnhina mntētṅ mi, mi mi Babilon ubeeka uweek ukfēlaniṅ,

baankak awin wa nin.

²² Nin iyeeh yi bajaan bakob intuni na bayeeh

iinkak atiinkana.

Nin bateen na balul

baankak atiinkana.

Nin pṅaat pi baṭak paankak atiinkana ;

nin phuunṭ paankak atiinkana ti btēk.

²³ Nin unkaniya uunkak ateh ;

nin baankak atiink pdiim pi naniim na pi naniima.

Bawaap biki nu babinj awo bañaan baweek biki mboş.

Dayaamu di nu daneeman ntaak bti.

²⁴ Pñaak pi baţupar Naşibaţi, banwoon biki nul, bañaan bti banfinaniin ţi mboş, pawo ţi iŋen yi nu. »

19

Iyeeh yi mnlilan du baţi

¹ Wi iko yaŋ iţepun, dtiink uko ulon unwoon ji pntuk pweek pi bañaan du baţi k  paji :

« Haleluya

Naşibaţi i nun ad m abot awo na mnhina, ul ambuuranuŋ nja,

² pway ş pi nul pawo manjoonan abot awo ptool.

Akob naţuunk naweek ambiin aţopan mboş na pţuunk pi nul,

alukan ţi a pñaak pi balempar Naşibaţi. »

³ K  bakak ahuuran aji :

« Haleluya!

Udu unkp nnuŋ ţi ubeeka wi *Babilon uunkba. »

⁴ K  bantohi iŋeen nteb na babaak r na nko nbaak r baş  n p ad man Naşibaţi anţoon ţi p tj pi p şih. Bahuuran aji :

« Uwo haŋ, Aleluya! »

⁵ Wal m nt, k  pdiim plon paş  p nna du p tj pi p şih aji :

« An balemparul bti,

an nanjaluluŋ apel iko bti,

baweek na bampoţi,

nad maan Naşibaţi i nja. »

⁶ K  nş  tiink uko unwoon ji pdiim pi pntuk pweek, panwoon ji ubulan uweek, awo ji imparantant iweek k  pakhuuran aji :

« Haleluya!

Ajugun Naşibaţi *Anhiniin iko bti a ih.

⁷ Nawulan nwo ţi mnlilan na mntan nbot nd mana,

ţiki bniim bi anwoon unkaneel wi bteŋan babani,

k  aharul aŋ ga bnuura.

⁸ Bawula patenda pnuura pfaatal, pjint piş,

panknuuruŋ, aji awoh. »

Patenda pfaatal puŋ pawoon iko itool yi banwoon biki Naşibaţi badoluŋ.

⁹ K  uwanjuţ uş  jak n : « Piitan uko wi : “Banuurand ni biki baduun pmaar bniim bi anwoon unkaneel wi bteŋan.” » Ukak aji na nji : « Uţup wi uwo uţup wi Naşibaţi ţi uleeful. »

¹⁰ Wal m nt k  nş  jot ţi ihoţ yi wa kad man wa. K  uş  ji na nji : « Taafaraan kado uko wi! Dji kalempar Naşibaţi ji iwi na bayiţu bamm banuŋ uţup wi Yetu. Naşibaţi i i iwoon kad man! Uţup wi Yetu wi wi Naşibaţi aţuuŋ ţi baţuparul.

Andapiin ump l nt ufaatal

¹¹ Wal m nt, k  nş  win baţi k  bawo bhaab, k  ump l nt ulon ufaatal uş  wo da. Andapiin wa katimul kawo « Amm banuŋ Naşibaţi na manjoonan. » Awo natool ţi pway ş pi nul abot aji gut pa iko inwoon itool. ¹² K ş ki nul kawo ji bdoo banjeenuŋ, k  abot awo na ntepi ni p şih n tum ţi bkow. Apiitana katim kalon ţi uleef ki nin alon b  m nt ul ameen ka. ¹³ Awohara bayeti banwoon na pñaak. Katimul kawo « Uţup wi Naşibaţi. »

¹⁴ Bangoli biki baţi bawo ţi kafetul a a a, adapa nmp l nt nfaatal akuţ awohara imi a yi itenda ifaatal inuura ijint piş. ¹⁵ Kakej kajul kap n ţi mntumul ki akkobni ntaak. Ul akluŋ ka ih baka na btam. Aluŋ kayuuj udeeb unkfatun wi Naşibaţi *Anhiniin iko bti wi akluŋ kaţu bañaan ţi kako kaweek ki bajaan bapoo na mbuk mndolni ubi u, kapoo n baka. ¹⁶ Apiitana ţi bayeti bi nul na pnkantul katim ki : « Na ih i ba ih na Naweek i baweek. »

17 Kë nşë win uwanjut ulonj kë uwo ʒi unuur, uhuuran maakan aʒiini na nkat nankyiʒun du kalowan du baʒi aji : « Nabiini, nabiin nayit pa ufettu uweek wi Naşibaʒi, 18 nahilna nade uyemaʒ wi başih, wi bangoli na baweeek biki baka, wi nmpëlënt na bandapiin ʒa, wi bañaan bti, balemp na baweeek biki baka, bampoʒi na baweeek! »

19 Wal mënʒ kë nşë win ulimariya na başih biki mboş na bangoli biki baka kë bayitiir kabi kagutan na andapiin umpëlënt ufaatal na bangoli biki nul. 20 Kë ulimariya uşë mobana, wul na naʒupar wa, undolun iko iñoarënaan ʒi kadun ki wa, aguur banyeenkun uko wi ulimariya abot anup adëman ptu pi wa. Nul nʒëb bti nʒafëläna nʒeb du katant ki bdoo kanwoon na pdëpalën panjaan patërad. 21 Bandukiin bafinana na kakej kampënnun ʒi mntum mi andapiin umpëlënt, nkat nade muum mi baka adoo yok.

20

Pşih pi nşubal iñeen-week nʒaaş iñeen

1 Dwin wal mënʒ, uwanjut kë uwalnaana baʒi, awo na kani-igşaa ni ki bnjiir bweek abot amëban mnkorentu mnweek. 2 Uya mob unjumpul, upula wi tfa, wul uwoon Untaayi Uweek, *Fatana aşë tan wa pa nşubal iñeen-week nʒaaş iñeen (1000). 3 Afël wa du bnjiir bweek anigan ba abot aʒu uko ulonj atuhna ba, uhilna uwo uunkak aguur nʒaak te wal wi nşubal iñeen-week nʒaaş iñeen (1000) naktëpun. Woli nʒaʒëpi babaa wutan wa nʒwal nʒntiinku ʒaʒ.

4 Dkak awin iʒij yi pşih, bam-biin aʒo ʒi ya bayeenk mnhina mi pwayëş. Dwin kak nʒaaş nʒi bañaan biki bapiin afaal ʒiki baʒup Uʒup wi Naşibaʒi na uko wi Yetu, banwoon baanup adëman ulimariya na ptu pi wa, awo baampiitan katim ki wa

ʒi pjuk këme ʒi kañen. Banaʒa ʒi pkeʒ aşih na *Krittu nşubal iñeen-week nʒaaş iñeen (1000). 5 Pnaʒa pteek ʒi pkeʒ pu pun. Kë bankeʒun bandukiin, baannaʒa ʒi pkeʒ te wal wi nşubal iñeen week nʒaaş iñeen nʒaʒëpun. 6 Bannaʒiin uteek ʒi pkeʒ banuurandëni! Bawo biki Naşibaʒi, pkeʒ ptëbantën paankhilan nin uko ulonj ʒi baka. Bawo baʒenjan biki Naşibaʒi na Krittu kabot kaşih na a nşubal iñeen-week nʒaaş iñeen.

Pʒot pi Fatana

7 Wal wi nşubal iñeen-week nʒaaş iñeen (1000) naktëpun bawutan *Fatana apën du ukalabuş, 8 aşë aya du nʒaak nʒi umundu bti nʒi bajaan badu Gog na Magog, aguur bañaan. Ado baka babi bayit pa ugut. Baʒum ji pyiw pi bdëk. 9 Baniink mboş bti, kakool ubeeka wi Naşibaʒi anajun, di banwoon biki nul bawoon. Kë bdoo blon başë pënna baʒi abi atër baka. 10 Wal mënʒ, kë *Untaayi Uweek, unguurun baka, uşë fëläna du katant ki bdoo banwoon na pdëpalën panjaan patërad aʒënk da ulimariya na naʒupar wa. Bahaj maakan pnak na utejan te mnʒo.

Pwayëş pi bankeʒun

11 Dwin wal mënʒ pʒij pi pşih pfaatal pweek na anʒoon ʒi pa. Mboş na baʒi nʒaʒii, kë nin nʒaan aankan awin nʒa. 12 Kë nşë win bankeʒun, baweeek na bampoʒi, kë banaʒ ʒi kadun ki pʒij pi pşih, kë anʒoon ʒi pʒij pi pşih aşë haabëş nʒibra. Ahaabëş ulibra ulonj kak, unwoon ulibra wi ubida. Awayëş bankeʒun, andoli ʒi uko wi adoon jibi upiitanin ʒi ulibra.

13 Wal mënʒ, kë bdëk başë kakan muum manwoon ʒi ba, kë pkeʒ na mnkeʒ nʒakakan muum mi nʒahankun kë awayëş andoli ʒi uko wi adolonj. 14 Kë pkeʒ na mnkeʒ nʒaşë fëläna du katant ki bdoo ; katant ki bdoo mënʒ bawoon pkeʒ ptëbantën. 15 Anwoon i katim

kawoon kaampiitana ti ulibra wi ubida bafela du bdék mēnt.

21

Baṭi bhalu na mboṣ mnhalu

¹ Wal mēnt dwin baṭi bhalu na mboṣ mnhalu ; baṭi bteek na mboṣ mnteeke ṅaankak awo, bdék kak baankak awo. ² Kē nṣē win ubeeka uyimanaan, Yerutalem dhalu, kē dakpenna baṭi du Naṣibaṭi awo ji ṅaaṭ naniima ambomanderun pa ayinul. ³ Dtiink wal mēnt pdiim pweek pampennun du pṭij pi pṣih aji : « Katoh ki Naṣibaṭi akfētun na baṅaan kii ki. Awo da na baka, bawo pntaali pi nul, ul ṭi ueeful aṣē wo Naṣibaṭi i baka. ⁴ Awent mnkuul mi baka bti ; pkeṭ, mnṅēg, ṅwooni, na mnhaj maankak awo, iko ijon iinkak awo. »

⁵ Kē anṭoon du pṭij pi pṣih aṣē ji : « Natenan, dkakan iko bti kē iwo ihalu. » Ajakē kak : « Piitan ṅṭup ṅi ; ṅawo manjoonan abot adolana. »

⁶ Akak ajakēn : « Udolanaa, nji dwoon Nateek na Nabaanṣaani, dwoon Ujuni na Ubaanṣaan. Naan i udaan uṭjun, dṭena adaan du ṅkumpēs ṅi meel manjaan manwul ubida, nin aankluk uko ulon. ⁷ Ampokun buṭaan ayeenk uko mēnt. Nji dwo Naṣibaṭi i nul, ul aṣē wo abuk naan. ⁸ Kē balal, bandeknun kafēṭ, bado iko iwuṭaan maakan, bafin baṅaan, bado iko iṭop, bado dayaamu, banjaan badēman ṅnton na baṭilan bti, kafah ki baka kawo baya du katant ki bdoo banwoon na pdēpalēn panjaan patērad ; uko mēnt uwoon pkeṭ ptēbantēn. »

Yerutalem dhalu

⁹ Wal mēnt, ulon ṭi ṅwanjut paaj na ulon ṅamēbanun knkalame kantumun na iṭaafa paaj na kalon ibaanṣaani, ubi aṭiini na nji aji : « Biini, dyuuju ṅaaṭ ankniimiin, ahar anwoon unkaneel wi bṭejan. » ¹⁰ Uneej ṭi uṣal wi naan aya na nji

du pnkun pweek pkujēntaan duuṭ aṣē yuujēn ubeeka uyimanaan, Yerutalem, dampennun baṭi, du Naṣibaṭi. ¹¹ Danuur na bjeehi bi Naṣibaṭi. Uko unwoon ji unobna ujaagal na ujeenk al unuura uwoj woj ṭi da bti awo ji kawini. ¹² ṅniw ṅkēm abot akujēnt ṅafooyun wa. Uwo na klēman iṅeen na ktēb. Uwanjut uwo ṭi plēman pandolon, kē babot apiit ṭi pa katim kalon, itim mēnt iwo yi kntaali iṅeen na ktēb ki babuk *Itrayel. ¹³ Klēman kwajant kawo du umayar unuur, kwajant du btamṣanka, kwajant du btammaṅu, kwajant du kayoba. ¹⁴ Baniw ubeeka ṭi klaak khaan iṅeen na ktēb, ṭi klaak mēnt bapiit itim iṅeen na itēb yi banjaan biki anwoon unkaneel wi bṭejan.

¹⁵ Uwanjut unktiiniin na nji umēban ṭi kaṅen pko pniibi, pawo pi uwuuru, pawo pniibni ubeeka, klēman, na uniw unfooyun ubeeka. ¹⁶ Iban ibaakēr yi ubeeka ilin lin, kamban kalon kaandēm apel katēnt. Uniib wa kē uwo ṅkilometēr iṅeen week ṅyaaṣ iṅeen ṅtēb na ṅbaakēr (2400). ¹⁷ Uniib uniw wi ubeeka kē uwo ṅmetēr iṅeen paaj (60). Uwanjut uji uniib jibi baṅaan bajaan baniib. ¹⁸ Uniw mēnt uwo na uko ulon unwoon na unobna wi ujaagal, na ujeenk al. Ubeeka uwo wi uwuuru ujint piṣ unjaan uwoj woj ji kawini. ¹⁹ Klaak kweek ki bapafnun ubeeka aniw kawo na iko inuura maakan iwoj wojaan itum. Pteek pawo na iko yi unobna wi ujaagal, na ijeenk al, baji bado ya Jaṭpi ; ptēbantēn pawo na iko iniilu baji bado pa Tafira ; pwajantēn pawo na iko inwoon na inobna itum, baji bado ya Kaltedoniya ; pbaakantēn pawo na iko iniilu na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Emaralda ; ²⁰ pṅeenantēn pawo na iko ijeenk al ji pṅaak baji bado ya Fardonika ; ppaajantēn pawo na iko ijeenk al

jud baji bado ya Fardiwu ; p̄t̄enk paaj na ploŋ pawo na iko inwoon na unobna wi ujaagal, baji bado pa Kritolit ; k̄e p̄t̄enk bakreŋ pawo na iko ijeenk̄taan, baji bado pa Berilu ; k̄e p̄t̄enk kañeen kalon pawo na iko ileel baji bado ya Topat ; p̄t̄enk iñeen pawo na iko ileel na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Kritoprat ; p̄t̄enk iñeen na ploŋ pawo na iko inwoon na unobna wi uko ujeenk̄al unnaakiirun na uleel, baji bado ya Yakint ; k̄e p̄t̄enk iñeen na kt̄eb pawo na iko inwoon na unobna wi uko ijeenk̄al unnaakiirun na uniilu, baji bado ya Ametut. ²¹ K̄e kl̄eman iñeen na kt̄eb kuŋ kawo ji mnko, pl̄eman pandoli pawo ji pbuk pi mnko ; k̄e bayiti bi ubeeka baš̄e wo uwuuru ujint̄ piš̄ anuur ji kawini.

²² M̄enwin nin *d̄ko dyimanaan di Naš̄ibaŋi : Ajugun Naš̄ibaŋi *Anhiniin̄ iko b̄ti, na anwoon unkaneeel bawoon d̄ko dyimanaan. ²³ Ubeeka uunuma bnuur k̄eme pli kajeehanaan wa, ŋiki b̄jeehi bi Naš̄ibaŋi bajeehan wa, k̄e anwoon unkaneeel awo unkaniya. ²⁴ N̄taak ŋaluŋ kado kapoŋna ŋi b̄jeehi bi wa, baš̄ih biki mboš̄ baš̄e babi baŋij wa pyok pi baka. ²⁵ Nin il̄eman yi wa iinkd̄et̄ unuur ulon ŋiki utejan uunkak awo. ²⁶ Baŋij wa mnd̄em na pyok pi ŋtaak. ²⁷ Nin uko ulon untopun̄ uunkneeŋ ŋi wa, nin ñaaŋ nado buŋaan, nin naŋilan aankneeŋ da : bampiitaniin̄ itim ŋi ulibra wi ubida wi anwoon unkaneeel wi b̄ŋejan ŋañ bakneeŋun ŋi wa.

22

¹ Wal m̄ent̄ uwanjut̄ uyuuŋen̄ kabuul ki meel manjaan̄ manwul ubida, manjint̄ piš̄ ji kawini ; meel mi ka mamp̄enna ŋi p̄t̄ij pi p̄sih pi Naš̄ibaŋi na pi anwoon unkaneeel wi b̄ŋejan. ² ŋi p̄toof pi itant̄ it̄eb̄ yi kabuul yun̄ inwoon ŋi p̄toof pi ubeeka, uka bko banjaan̄ bawul ubida, baji babak n̄yaaš̄ iñeen na

ñt̄eb̄ ŋi uš̄ubal, pli pandolon̄ baji babak. Itoh yi ba iwo ijebanaani bañaaŋ biki mboš̄ b̄ti. ³ Nin Naš̄ibaŋi aankak af̄ep̄ ñaaŋ. P̄t̄ij pi p̄sih pi nul na anwoon unkaneeel pawo ŋi ubeeka meet̄, balemparul bado kad̄emana ; ⁴ bawin kaara di nul, katim ki nul kabot kawo ŋi ijuk yi baka. ⁵ Utejan uunkak awo, nin ñaaŋ aankak anuma unkaniya k̄eme b̄jeehi bi unuur, ŋiki Naš̄ibaŋi Ajugun aŋu ŋi baka b̄ti b̄jeehi bi nul, baš̄e baš̄ih te m̄nt̄o. »

Ubi wi Yetu

⁶ Uwanjut̄ ukak ajak̄en̄ : « N̄ŋup̄ ŋi ŋawo manjoonan abot adolana ; Ajugun, Naš̄ibaŋi anjaan̄ aŋu baŋuparul n̄sal, ayil uwanjut̄ wi nul, uyuuŋ balemparul uko unkm̄biin̄ h̄enkuŋ.

⁷ Yetu aji : « Natenan, dbi h̄enkuŋ! Anuurand̄eni, ankm̄ebanun̄ n̄ŋup̄ ŋi Naš̄ibaŋi n̄ank̄upun̄ uko unkm̄biin̄ ŋi ulibra wi. »

⁸ Nji Yowan dt̄iinkun̄ abot awin iko yi. K̄e wi n̄tiinkun̄ abot awin iko yun̄, djot ŋi ihoŋ yi uwanjut̄ unyuujuŋun̄ iko m̄ent̄ kad̄eman wa, ⁹ k̄e uš̄e ji na nji : « ŋaafaraan kado uko wi! Dji kalempar Naš̄ibaŋi ji iwi na baŋupar Naš̄ibaŋi b̄ti na bañaaŋ b̄ti bankm̄ebanun̄ n̄ŋup̄ ŋi ulibra wi. Naš̄ibaŋi i iwoon̄ kad̄eman. »

¹⁰ Ujak̄en̄ kak : « Khank̄ n̄ŋup̄ ŋi Naš̄ibaŋi ŋi ulibra wi kamen̄ ŋa bañaaŋ. Wal wi iko yi akt̄upun̄ ikdolaniin̄ uñogi. ¹¹ Nado iko inwoon̄ iinwo itool am̄ebaan ŋi iko inwoon̄ iinwo itool yi akdolon̄, anwoon̄ ŋi ubida uŋop am̄ebaan ŋi wa. K̄e anŋaaŋ awo natool adoon kado uko anwoon̄ utool, anwoon̄ najint̄ piš̄ adoon kajint̄anaara jint̄en̄ uleef. »

¹² Yetu aji : « Natenan, dbi h̄enkuŋ! Dwo na baluk bi andoli, ddo kaluk andoli uko wi adolon̄. ¹³ Dwo Natek na Nabaañsaani, Najuni na Nabaañsaani, Ujuni na Ubaañsaani.

¹⁴ « Banajun imiſa yi baka banu-urandëni, hënk bahil kaneejna ti ilëman yi ubeeka, kabot kade ti mnko mi bko banjaan bawul ubida. ¹⁵ An nbuſ: bakaalam, bañaan banwoon ti ubida uſop, bafin bañaan, badëman nnton, na bañaan bti banjalun ntilan abot aji baſilan, napënan bdig.

¹⁶ « Nji Yetu, dyil uwanjut wi naan uſupan uko wi. Uwo pa banfiyaaru ti. Dwo i pntaali pi *Dayit, awo unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa. »

¹⁷ Uhaaſ wi Naſibaſi na naniima naji : « Biini! »

Anktiinkun ajakan : « Biini! »

Ñaan i udaan uſjun, abiini ; an-numiin, abiin ayeenk ti meel man-

jaan manwul ubida, bë aankluk nin uko ulon.

¹⁸ Nji Yowan, dtup wa, manjoo-nan ma, ñaan anktiinkun ntup ni Naſibaſi ni ulibra aſë hoſalëſ da uko ulon, Naſibaſi aſu'a iſaafa yi baſiiniyaanun ti ulibra wi. ¹⁹ Kë woli apënan uko ulon ti ntup ni Naſibaſi ni ulibra wi, Naſibaſi kapënan kafah ki nul ti bko banjaan bawul ubida na ti ubeeka uyimanaan ni baſiiniyaanun ti ulibra wi. »

²⁰ Anſupun uko wan aji : « Aa, dbi hënkun! »

Uwoon han! Iwi Yetu Ajugun, biini!

²¹ Dñehan Yetu Ajugun awulun nja bti bnuura bi nul.